7/7/1982

S. 1301 A

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

ACTA
PHYSICO-MEDICA
ACADEMIAE CAESAREAE
NATVRAE CVRIOSORVM
J. G. Pintz. fc.

ACTA
PHYSICO-MEDICA
ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO-CAROLINÆ NATVRÆ CVRIOSORVM

EXHIBENTIA

EPHEMERIDES

SIVE

OBSERVATIONES HISTORIAS ET EXPERIMENTA

A

CELEBERRIMIS GERMANIÆ ET EXTERARVM REGIONVM

VIRIS

HABITA ET COMMVNICATA SINGVLARI STVDIO COLLECTA.

VOLVMEN NONVM

ACCEDVNT APPENDIX ET TABB. ÆN. XIII.

CVM PRIVILEGIO SACRÆ CÆSAREÆ MAIESTATIS.

NORIMBERGÆ,

Impenſis B. W. M. ENDTERI CONSORTIVM, ET VID. B. ENGELBRECHTI.

TYPIS FLEISCHMANNIANIS ANNO MDCCLII.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

SACRATISSIMO ET POTENTISSIMO
INVICTISSIMOQVE PRINCIPI
DOMINO DOMINO
FRANCISCO
ROMANORVM IMPERATORI
SEMPER AVGVSTO
PIO. FORTI. FELICI
GERMANIAE HIEROSOLYMORVMQVE
REGI

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

LOTHARINGIAE BARRIQVE
D V C I
MAGNO DVCI ETRVRIAE
ET RELIQVA
PATRIAE PATRI DIVINITVS DATO
CAESARI OPTIMO INDVLGENTISSIMOQVE
SVMMO
RERVM SACRARVM ET LITTERARIARVM
TVTORI ET CONSERVATORI
PIGNVS HOC PIETATIS EXIGVVM
SVBIECTISSIMO ANIMO
D. D. D.
SACRAE CAESAREAE REGIAEQVE MAIESTATI
D E V O T I S S I M I
NATVRAE CVRIOSORVM ACADEMIAE
PRAESES. DIRECTOR. ADIVNCTI.
COLLEGAE.

AVGVSTISSIME IMPERATOR

Quum ad TVAE SACRATISSIMAE MAIESTATIS puluinar, AVGVSTISSIME CAESAR, nouum hoc Acto-

rum

rum ſuorum Volumen demiſſiſſimo reuerentiſſimoque cultu deponit Academia noſtra: poſt DEVM rerum vniuerſarum arbitrum rectoremque nulli prius abundantiusque felicitatem hanc et ſalutem pacatamque ſuae ſortis conditionem in acceptis refert, quam TIBI, PATER PATRIAE IN SPEM SAECVLORVM DATE, qui poſt ſedatas bellorum funeſtiſſimorum perturbationes felicior AVGVSTO TRAIANOque melior pacem triumphis innumerabilibus pretioſiorem concordiamque et ſecuritatem Germa-

niae

niae rerum cultiorum parenti et nutrici auſpicatiſſime prouidentiſſimeque reſtituiſti et vindicaſti. Vti ergo tam exoptatam rei medicae fortunam TIBI, PRINCIPVM CLEMENTISSIME, tanquam DEO TVTELARI et SALVTARI debere ſe religioſiſſimo animo fatetur: ita etiam communi omnium ciuium et ſubditorum applauſu conſenſuque vnanimi flagrantiſſime ardentiſſimeque vouet, vt TVAM, CAESAR AVGVSTISSIME, qui pro incolumitate totius imperii prouehenda ſubiectarumque gentium commo-

dis vtilitatibusque amplificandis excubas, TVAM omnino vitam et ſalutem ceu ſacram omnium anchoram tutiſſimumque praeſidium ſeriſſimos in annos longosque aetatis humanae decurſus SVPREMVM ALTISSIMVMque NVMEN ſtabiliat corroboretque largiſſimisque etiam rerum optatiſſimarum acceſſionibus frequenter affluenterque intra fortunae ſine ulla offenſione perennis curſum TE, CAESAR AVGVSTORVM MAXIME, cum AVGVSTISSIMA CONIVGE et SOBOLE cumulatum mactatumque reddat

prae-

praeſertimque in maiores impenſioresque Academiae noſtrae progreſſus ſaluum incolumemque ſeruet ac tueatur. Neque eſt, ſi vota haec NVMEN OPTIMVM MAXIMVMque pro TVA, CAESAR INDVLGENTISSIME, vita et ſalute conceptis omnium bonorum verbis nuncupata in optatos deduxerit effectus, cur nos de felicitate Academiae noſtrae per TE indies augenda et confirmanda vlli vnquam dubitemus et ambigamus: quum TE non modo ab antiquiſſimis PROGENITORIBVS cum auguſtiſſima CAESARVM

HABSBVRGICORVM et AVSTRIACORVM Stirpe conſociatum ſed etiam a Diuo CAROLO SEXTO ſanctiſſimae memoriae AVGVSTO ad gloriam STIRPIS AVSTRIACAE propagandam adoptatum feliciſſimoque PRINCIPIS ET REGINAE incomparabilis MARIAE THERESIAE connubio iunctum CAESARVMque AVGVSTISSIMORVM praeſertimque LEOPOLDI et CAROLI VI glorioſiſſimorum IMPERATORVM ſucceſſorem factum cernamus et veneremur; qui multis Academiam noſtram

felici augurio conditam et fundatam gratiae ſingularis indulgentiaeque munificentiſſimae generibus affecerunt largisque priuilegiorum honoribus mactarunt et amplificarunt efficaciſſimoque ipſius conatus et labores protexerunt ac vindicarunt praeſidio eamque indies clariorem et ornatiorem reddiderunt. Vti igitur tam exoptatam rerum ſuarum felicitatem et ſalutem ab ANTECESSORIBVS TVIS glorioſisſimis clementisſimisque IMPERATORIBVS poſt ſingularem diuinae gratiae pro-

penſionem bene auſpicateque inchoatam longiusque indies propagatam abundantiusque cumulatam Academiae noſtrae cum omnibus, qui de progreſſu rei medicae bene cordateque ſentiant, impenſisſime prolixiſſimeque gratulamur TANTOSque diuae memoriae FVNDATORES, ASSERTORES et AMPLIFICATORES, beneficentiſſimos AVGVSTOS deuotiſſimo pietatis obſequio, dum noſtra vigebit Societas, colimus et veneramur: ita etiam, CAESAR INDVLGENTISSIME, qui

re-

rerum publicarum arduam ingentemque molem ſumma fortitudine prudentiaque ſuſtines omniaque imperii negotia ſingulari animi magnitudine iuſtitiaque et moderatione gubernas benigniſſimeque liberalia doctrinarum vtiliſſimarum ſtudia foues, TVAM nunc ſupplices litantesque flagrantiſſimis ardentiſſimisque notis imploramus et exoramus MAIESTATEM, vt inſtitutas noſtrae Academiae rationes, quae ſub tuo auſpicatiſſimo fortunatiſſimoque imperio prima poſt DEI voluntatem ſaecu-

cularia celebrat, inter laetiſſima temporum felicius inſtaurandorum auguria maioribus incrementorum viribus largioribusque efficaciſſimae indulgentiae beneficiis cumulatas inſtructasque reddas praeſentiſſimoque auguſtae voluntatis nutu contra omnium iniuriarum offenſiones et inuidiae conatus firmatas corroboratasque in ſeram vsque poſteritatem clementiſſime reſerues.

SERENISSIMO POTENTISSIMOQVE
PRINCIPI AC DOMINO
MAXIMILIANO IOSEPHO
S. R. I. ELECTORI
ET
ARCHIDAPIFERO
VTRIVSQVE BAVARIAE ET PALATINATVS SVPERIORIS
DVCI

COMITI PALATINO
AD
RHENVM
LANDGRAVIO
LEVCHTENBERGENSI
ET CETERA
PRINCIPI AC DOMINO CLEMENTISSIMO
PROTECTORI SVO GRATIOSISSIMO
BENE FELICITERQVE
ACCLAMAT
NATVRAE CVRIOSORVM ACADEMIA

SERENISSIME PRINCEPS

Quantum animi dolorem ex improuiſo feſtinatoque obitu REVERENDISSIMI CELSISSIMIQVE PRINCIPIS EPISCOPI BAMBERGENSIS ET WIRCEBVR-

gensis, Domini FRIDERICI CAROLI &c. PROTECTORIS SVI DESIDERATISSIMI Academia noſtra grauiter efficaciterque ſenſit percepitque: tantum e contrario gaudium ex TVA, PRINCEPS INDVLGENTISSIME, ſingulari paternaque clementia largiter abundeque haurit; qua factum eſt diuinitus, vt excelſum benigniſſimi PROTECTORIS munus humillimo religionis cultu oblatum TIBI deuotiſſimeque traditum gratioſiſſime prolixiſſimeque ſuſciperes litteriſque humaniſſime datis Academiam noſtram omnino perſuaſam eſſe velles, TE, PRINCEPS SERENISSIME ac POTENTISSIME, ſemper eo adhibiturum eſſe ſingularem curam, ut ſtudia noſtra non modo ſarta tectaque conſeruentur, verum etiam

iam magis magisque indies indiesque amplificentur. Vti igitur pro TVA nobis largiſſime indulgentiſſimeque promiſſa clementia et propenſione ſummas pro ea, qua par eſt, deuotisſimi animi religione gratias TIBI, benigniſſime PROTECTOR, publice priuatimque agimus habemusque: ita etiam gnauiter confidenterque ſperamus, fore, vt non modo PARENTIS AVGVSTISSIMI, DIVI CAROLI VII, glorioſiſſimi Imperatoris, qui priuilegia Academiae noſtrae ab antecedentibus Romanorum Caeſaribus largiſſime vberrimeque indulta poſt ſuſceptum cultioris orbis imperium gratioſe confirmauit ac ſtabiliuit gratioſiusque amplificauit et extendit gratioſiſſimeque ampliora et vberiora promiſit, ſingulari admirabilique

exemplo concitatus, verum etiam TVA IPSIVS, SERENISSIME PRINCEPS, incredibili feruentiſſimaque propenſione, qua egregias humanasque artium optimarum ſcientias earumque cultores et indagatores liberaliſſime beneuolentiſſimeque proſequeris, commotus et inflammatus poſt NVMINIS aeterni gratiam auxiliatricem conatus et labores Academiae noſtrae ad ſupremam diuini nominis gloriam publicamque humani generis ſalutem primarie vniceque deſtinatos eumque in finem per orbem cultiorem diuulgatos totis, vt aiunt, neruis et viribus totaque animi contentione, quantum potes, qui tamen multum potes, ſummo Principis Electorisque ſanctioris faſtigio conſtitutus, tanquam alter Hercules, firmisſime

ſime tuteris et conſerues largiſſimeque augeas et amplifices maioribusque ſubinde clementiſſimae protectionis et propenſionis beneficiis mactes et ornes. Tanta igitur rerum optimarum ſpe freti eo ſemper nos omni ſtudio allaboraturos eſſe ſancte fideliterque promittimus, vt, quicquid poſt DEVM IMMORTALEM CAESAREMque AVGVSTISSIMVM Academia noſtra TVO, PRINCEPS ET ELECTOR POTENTISSIME, benigniſſimae protectionis firmamento vel incrementi vel ornamenti ad publicam humani generis ſalutem felicius prouehendam acceperit, pro ea, qua par eſt, grati deuotiſſimique animi pietate et ſubmiſſione publice priuatimque collaudemus et praedicemus TIBIque etiam vnanimi votorum arden-

dentiſſimorum conſenſu vitam et ſalutem perpetuis bonorum optatiſſimorum acceſſionibus duraturam omniaque felicitatis nunquam intermoriturae genera voueamus et apprecemur.

PRAEFATIO

Iuſto quidem tardius ſeriusque in lucem prodiiſſe nouum hoc Actorum noſtrorum Volumen nulli ſane negamus et inficiamur: ſed tamen iuſtas etiam neceſſariasque vel omnino excuſandi rationes proferre in medium valemus, cur iſta noſtrarum Ephemeridum augendarum typisque exſcribendarum voluntas hucusque præpedita et ſufflaminata fuerit. Prius eſt, quod parce nimis lentoque ſucceſſu debitum ſufficientemque Obſeruationum vtilium et rariorum apparatum a Collegis noſtris honoratiſſimis accepimus: deinde etiam, quod magnam ſane Virorum experientiſſimorum ſolertiſſimorumque iacturam moeſti lugentesque

 feci-

fecimus, qui partim Academiae noſtrae multo adiumento et ſubſidio, partim etiam ſingulari ornamento patrocinioque fuerunt. Hinc autem vel maxime deploramus ac deſideramus Maecenatem illum gratioſum, fato nobis acerbo ereptum, qui ſe chori noſtri Patronum ac Ducem inſcribi nomineque APOLLINIS MVSAGETAE inſigniri paſſus eſt, Illuſtriſſimum atque Excellentiſſimum Dominum Dominum IOANNEM GEORGIVM IOSEPHVM COMITEM de KOENIGSFELD, S. R. I. CANCELLARIVM VICARIVM &c. &c. cuius erga nos ſingulari gratiae et propenſioni ſupremum hic pietatis obſeruantiaeque cultum praeſtamus et exhibemus. Poſt tantas autem rerum humanarum vices, quæ diuinitus Academiae noſtrae contigerunt, praeſertim quum nonnullis abhinc annis Clementiſſimum graui luctu amiſiſſet PROTECTOREM, Reuerendiſſimum Celſiſſimumque S. R. I. Principem ac Dominum Dominum FRIDERICVM CAROLVM Epiſcopum Bambergenſem & VVirceburgenſem &c. &c: miro per DEI gratiam ſolatio incredibilique gaudio recreata et confirmata eſt, quod Sereniſſimus Potentiſſimusque Princeps ac Dominus Dominus MAXIMILIANVS IOSEPHVS, S. R. I. Elector, Vtriusque Bauariae et Palatinatus Superioris Dux &c. &c. ſummum

mum benigniſſimi PROTECTORIS munus liberaliſſime indulgentiſſimeque ſuſcepit; qui pro ſua in artes ſcientiasque cultiores admirabili propenſione largiter abundeque, ut ſperamus, commodis Academiae noſtrae prouidebit paternisque inſiſtens veſtigiis eam nobis ſartam tectamque conſeruabit. Neque etiam non ſolatio gaudioque affecta et exhilarata eſt Academia noſtra, quod grauis membrorum vtiliſſimorum iactura aliis nunc Virorum experientiſſimorum doctiſſimorumque acceſſionibus feliciter abundeque completa eſt, qui pro augendis exornandisque Actis noſtris, quantum omnino confidimus expectamusque, ſuas conferent ſymbolas obſeruationibusque rite legitimeque inſtitutis maius rei medicae et phyſicae lumen affundent. Tandem autem, quum anno proxime elapſo primum effluxit ſaeculum, ex quo fundatae et ordinatae fuerunt Academiae noſtrae rationes primusque conſtitutus illius Praeſes: deliberatum animo habemus, debitam huius felicitatis memoriam recolere et conſeruare illincque primam Voluminum Decuriam proxime edendo Volumine finire et complere. Vnde etiam Collegas noſtros amiciſſimos gnauiter vehementerque hortamur et excitamus, vt intra hoc exigui temporis ſpatium tanto feſtinantius ſtudioſiusque obſeruatio-

nes, hiſtorias et experimenta transmittant; quanto ardentius flagrantiusque propoſitum noſtrum de publicando Volumine decimo explere et abſoluere contendimus allaboramusque. Quod reliquum eſt, beneuolo eruditoque Lectori, pro ea, qua par eſt, animi contentione laborum noſtrorum in augmenta rei medicae phyſicaeque conditorum inſtitutum iam ultra ſaeculum durans enixe prolixeque commendamus.

I.

Continuatio
CATALOGI
DNN. Collegarum Academiæ Cæſareæ Leopoldino - Carolinæ Naturæ Curioſorum

ab anno 1748. *usque ad annum* 1750. *in eandem receptorum.*

Anno 1748.

Ordo receptionis.

551. Dn. D. *Abraham* BAECK, Sereniſſ. ac Potentiſſ. Regis Sueciæ Archiater. *Critodemus II.*

552. Dn. D. *Rudolphus Joannes Fridericus* SCHMIDT, Sereniſſ. Landgravii Haſſo-Darmſtadini Conſiliar. & Archiater, Practicus Hamburgenſis. *Morienus.*

553. Dn. D. *Chriſtophorus Gottlieb* KRATZENSTEIN, Imperialis Academ. Scientiar. Petropolitanæ Profeſſor Mathematum. *Dædalus III.*

554. Dn. D. *Joannes Gottſchalk* WALLERIUS, Chymiæ Prof. Publ. in Regia Academia Upſalienſi & Regii Collegii Medici Stockholmienſis Adſeſſor. *Philetes II.*

Anno 1749.

555. Dn. *Caſpar Leopoldus* KIRCHSCHLAGER, Philoſ.

& Medicin. Doct. Auguſtiſſ. Imperatricis Viduæ, ELISABETHÆ CHRISTINÆ, Conſiliarius & Archiater. *Demetrius II.*

556. Dn. *Georgius Leonhart* HUTH, Med. Doct. & Pract. ac Reipubl. Norimbergenſ. Phyſ. Ordinar. *Hygienus II.*

557. Dn. D. *Xaverius* MANETTI, Medicinæ & Botanices Prof. Publ. & Horti botanici Cæſarei Florentini Cuſtos. *Theophraſtus Ereſius III.*

558. Dn. *Joannes Guilielmus* WIDMANN, Medicin. Doct. & Pract. ac Reipubl. Norimbergenſ. Phyſ. Ordinar. *Dieuches III.*

559. Dn. D. *Cromwell* MORTIMER, Regiæ Societatis Scientiarum Londinenſis Secretarius & Collegii Medici Socius. *Nigidius Figulus II.*

Anno 1750.

560. Dn. *Albertus de* HALLER, Philoſ. & Medic. Doct. Botan. Anatom. & Chirurg. in Regia Gœttingenſi Academ. Prof. Publ. Ordin. Conſiliar. Aulic. & Archiat. Potentiſſ. Reg. Magn. Britann. Suprem. Senat. Reipubl. Bernenſ. Ducentumvir, Societat. Scientiar. Anglic. Berolinenſ. Stockholm. & Upſal. Sodalis. *Herophilus III.*

561. Dn. D. *Caſimir Chriſtophorus* SCHMIEDEL, Sereniſſ. Marggr. Brandenb. Culmbac. a Conſil. Aul. Medicin. Anatom. & Botan. in Academ. Fridericiana Erlangenſi Prof. Publ. Ordin. *Oribaſius II.*

562. Dn. *Fridericus* BOERNER, Medicin. Doct. & Practicus Guelpherbytanus. *Cineas II.*

Ordo
receptionis.

563. Dn. D. *Gottlob Carolus* SPRINGSFELD, Medicus Ducalis Aulicus & Phyſicus Civitatis Leucopetrenſis ac Societatis Teutonicæ Lipſienſis Sodalis. *Stantius II.*

564. Dn. *Ludovicus Michael* DIETERICHS, Philoſoph. & Medicin. Doct. & Practicus Ratisponenſis. *Iſidorus II.*

565. Dn. *Henricus* HEISENIUS, Medicin. Doct. & Practicus Vachenſis. *Niceſius II.*

566. Dn. *Joannes Ambroſius* BEURER, Xenodochii Norimbergenſis ad Spiritum Sanctum Pharmacopœus ordinarius. *Apollonicus II.*

567. Dn. *Joannes Erneſtus* STIEFF, Philoſoph. & Medicin. Doct. & Practicus Wratislavienſis. *Solon II.*

II.
CATALOGUS
Dominorum Collegarum hujus Academiæ, hactenus, quoad quidem nobis conſtat, demortuorum.

Ordo
receptionis.

316. Dn. *Joannes Gabriel* DOPPELMAYER, Mathematum Prof. Publ. in Gymnaſio Ægidiano Norimbergenſi, Imperial. Academ. Petropolit. itemque Regiar. Societatum Scientiar. Anglic. & Pruſſ. Sodalis, † d. 1. Decembr. 1750. ann. ætat. 73.

320.

Ordo
receptionis.

320. Dn. D. *Joann. Georgius* LIEBKNECHT, Prof. Theol. Primar. Senior Facult. Theol. & univerſæ Academiæ Gieſſenæ & Superintendens Circuli Marpurgenſ. † d. 17. Septembr. 1749. ann. ætat. 71.

376. Dn. D. *Rudolph. Auguſt.* BEHRENS, Conſiliar. Aulic. Sereniſſ. Ducis Brunſuic. & Lüneb. Decanus Collegii Med. & Poliater Brunſuicenſis, † d. 12. Octobr. 1748.

393. Dn. *Joannes Godofredus* BüCHNER, Illuſtriſſimor. Comitum Ruthenor. Conſiliar. & ab Archiv. Secretior. † d. 8. Maj. 1749. ann. ætat. 54.

410. Dn. D. *Joannes Philippus* WOLFF, Illuſtriſſ. Comit. regnant. de Caſtell-Rüdenhauſen Conſiliar. Aulic. & Archiater, † d. 11. April. 1749.

485. Dn. D. *Joannes* STORCH, Comes Palatin. Cæſar. Sereniſſ. Ducis Saxo-Gothani & Principis Schwartzburgo-Rudolphopolitani Conſiliar. & Archiat. Præſid. militar. & Præfecturæ Gothanæ Medicus ordinar. † d. 9. Januar. 1751.

489. Dn. D. *Joann. Conradus* TRUMPH, Practicus Goslarienſis & Metallicolarum ſylvæ Hercyniæ Medicus ordinarius, † d. 8. Mart. 1750.

520. Dn. D. *Chriſtophorus Conradus* SICELIUS, Practicus Nordhuſanus, d. 15. Junii 1748. ann. ætat. 52.

523. Dn. *Chriſtianus Gottlieb* FREGE, Med. Doct. & Practicus Lipſienſis, † Menſ. Jun. 1748.

525. Dn. D. *Joann. Georgius* LOECHL, utriusque Noſocomii aulici Monachienſis St. Joſephi & Eliſabethæ Phyſicus, Sacr. Cæſ. Majeſt. CAROLI VII. glorioſiſſ. memor. Conſiliar. & Medicus cubicularis, † Ann. 1745.
(*Hujus Mors juſto ſerius nobis annunciata fuit.*)

526.

Ordo
receptionis.

526. Illuſtriſſimus ac Excellentiſſimus Dn. *Georgius Joſephus Antonius Maria S. R. I. Comes* de KOENIGSFELD, Auguſtiſſ. Imperator. CAROLI VII. & Sereniſſ. Elector. Bavar. Conſiliar. intim. actual. & reſpective Miniſter Conferentiarum, ſupremusque Camerarius, † d. 16. Novembr. ann. ætat. 72.

III.

CATALOGUS

alphabeticus

Excellentiſſimorum Virorum, qui pro IX. hoc Volumine obſervationes phyſico-medicas communicarunt.

Dn. D. *Joannes Sebaſtian* ALBRECHT, Gymnaſii Caſimiriani Academici, quod Coburgi floret, Philoſoph. natural. Prof. Publ. Ordin. Phyſicus Ducalis Provincialis, Acad. N. C. Adjunctus, d. *Panthemus.* pag. 1. 187. 401.

Dn. D. *Eberhard. Frideric.* BLANCHOT, Med. Licent. & Practicus Stutgardienſis. pag. 350.

Dn. D. *Philippus Adolphus* BOEHMER, Medicinæ & Anatomiæ in Regia Fridericiana Hallenſi Academia

)()()()(Prof.

Prof. Publ. Ordinar. Acad. N. C. *Herophilus II.* *Append.* pag. 59.

Dn. D. *Jo. Philippus* BREYNIUS, Medicus Gedanenſis, Acad. N. C. *Collimachus* Soc. Reg. Lond. Socius. *Append.* pag. 173.

Dn. D. *Joannes Martinus* BREHM, Reg. Suecicus & Haſſiacus, itemque Ducal. Hildburghuſanus Medicus reſp. aulicus & Provincialis, Practicus Smalcaldenſis. Acad. N. C. *Sethus II.* pag. 345.

D. D. *Franciſc. Erneſtus* BRüCKMANN, Poliater Guelpherbytanus, Adſeſſor Collegii Medici Brunſuicenſ. Societat. Reg. Berolinenſ. Scientiar. Sodalis. Acad. N. C. *Mnemon.* pag. 156.

Dn. D. *Salentinus Erneſtus Eugenius* COHAUSEN, Archidiœceſ. Trevirenſ. Proto-Phyſicus, Præſidii Electoral. Medicus ordinar. & Poliater Confluentinus. Acad. N. C. *Cleombrotus II.* p. 27. *App.* p. 33.

Dn. D. *Chriſtianus Andreas* COTHENIUS, Potentiſſ. Regi Boruſſ. a Conſil. aul. & t. t. Sereniſſ. Duci Viduæ Ducique Filio Megapolit. a tutela Corp. Phyſicus Prov. Prignicenſ. Conſul. Civitat. Havelbergenſ. Acad. N. C. *Callimachus II.* *Append.* pag. 108.

Dn. D. *Joannes Fridericus* CRELLIUS, Anatomiæ, Phyſiolog. & Pharmaciæ Prof. Publ. Ordinar. in Academia Helmſtadienſi. Acad. N. C. *Soſtratus III.* pag. 223.

Dn.

Dn. D. *Henricus Fridericus* DELIUS, Medicinæ in Fridericiana Erlangenſi Prof. Publ. Ordinar. Acad. N. C. *Democedes II.* pag. 388. *App.* p. 123.

Dn. M. *Bonifacius Henricus* EHRENBERGER, Matheſ. & Metaphyſ. Prof. Publ. in Illuſtri Gymnaſio Coburgenſi, & Alumnorum Inſpector. Acad. N. C. *Euclides III.* pag. 58. 135.

Dn. D. *Joann. Balthaſar* EHRHART, Reipubl. Memmingenſ. & diverſorum S. R. I. Statuum Archiater. A. N. C. *Lyſias.* pag. 128.

Dn. D. *Joannes Bernhardus* de FISCHER, quondam Ruſſiarum Magnæ Imperatricis, ANNÆ, glorioſæ memoriæ, Perſonæ Medicus, & per Ruſſias, medicas res dirigens, Archiater. Acad. N. C. *Olympus.* pag. 256. 335.

Dn. D. *Joann. Hermannus* FüRSTENAU, Prof. Medicinæ primarius & Oeconomiæ Ordinarius in Academia Rintelienſi. pag. 16. 144. 279. 367.

Dn. *Joann. Fridericus* FüRSTENAU, utriusque Medicinæ Doct. Anatom. & Chirurg. in Academ. Rintelienſi Prof. Publ. Ordin. Acad. N. C. *Fauſtinus.* pag. 54. 197. 329.

Dn. D. *Joannes* de GORTER, Medicin. Prof. Publ. Ordin. & Archiater in Academ. Duc. Geldr. & Comit. Zutphan. quæ eſt Harderovici. pag. 316.

Dn. D. *Joann. Godofredus* de HAHN, Potentiſſ. Reg. Boruſſ. Conſiliar. aulic. Poliater Wratislavienſis. Acad. N. C. *Dexius.* *Append.* pag. 1.

Dn. *Henricus* HEISENIUS, Medicin. Doct. & Practicus Vachenſis. Acad. N. C. *Hiceſius II.* pag. 211.

Dn. D. *Joann. Jacobus* HUBER, Collegii Medico-Chirurgici, quod Caſſellis floret, Prof. Chirurg. & Anatom. practicæ, Potentiſſ. Reg. Sueciæ atque Landgravii Haſſiæ Conſiliar. aulicus & Archiat. Aulæ Badena-Durlacenſ. Medicus Acad. N. C. *Aretæus II.* pag. 382.

Dn. Lic. *Chriſtian. Frider.* JOERDENS, Phyſicus ordinarius & Scholarcha Illuſtris Gymnaſii Curienſis in Variſcia. Acad. N. C. *Micon.* pag. 157.

Dn. D. *Carolus Frider.* KALTSCHMIED, Anatom. Chirurg. & Botan. in Jenenſi Academ. Prof. Publ. ordin. Sereniſſ. Ducis Saxo-Vinar. & Iſenacenſ. ac Sereniſſ. Marchion. Brandenb. Culmbac. Conſil. aulicus, prioris Medicus ac Phyſicus, Comes Palatin. Cæſar. Acad. N. C. *Protarchus II.* pag. 12.

Dn. *Andreas Jacobus* KIRSTEN, Med. Doct. & Practicus Græfenbergæ Noricorum. pag. 24.

Dn. D. *Georgius Chriſtianus* MATERNUS de CILANO, Director Gymnaſii academici Altonenſis & Philoſoph. natural. ac Medicin. in eodem Prof. Publ. Ordin.

din.

din. Comitatus Pinneberg. & Rantzovienſ. Med. Provincialis, Altonenſium Poliater, & Collegii anatomici Director. Acad. N. C. *Menander.* pag 357.

Dn. D. *Georgius Fridericus* MOHR, Liberæ S. R. I. Civitatis Giengenſis Phyſicus ordinarius. Acad. N. C. *Archimedes III.* pag. 120.

Dn. D. *Rüdiger Frider.* OVELGüN, Comes Palatin. Cæſar. Medic. Provincial. Moguntin. Archiater Waldeccenſis, Reverend, Capitul. & Civitat. Fritzlarienſ. Medicus Ordinar. Acad. N. C. *Diophantus II.* pag. 297.

Dn. D. *Joann. Chriſtophorus* POHL, Medicin. Prof. Publ. Extraord. in Academ. Lipſienſi, Facultat. Med. Adſeſſor, Collegii B. M. V. ibidem Collegiatus. Acad. N. C. *Philadelphus.* pag. 288.

Dn. D. *Wolffgang Thomas* RAU, Phyſicus Provincialis Geislingenſis, & Collegii Medici Ulmenſis Adſeſſor. pag. 150.

Dn. D. *Joann. Adam.* RAYMANN, Phyſicus Eperieſinus in Hungaria. Acad. N. C. *Ariſtophanes.* pag. 87. 307.

Dn. *Chriſtianus Fidejuſtus* SILBERSCHLAG, Medicus Aulicus & Poliater Ohrdruffienſis. pag. 342.

Dn. D. *Chriſtophorus Jacobus* TREW, Sacr. Cæſ. Majeſt. ut & Sereniſſ. March. Onoldino-Brandenb. Conſiliarius & Archiater, Reip. Nor. Phyſ. Ord. Sen. Co-

in loco affecto vulnere, ſeu alio ſigno, præter tumorem. Tunc enim plerumque ſymptomata illa ab ægroto malitioſe ſimulata, a Medico vero ex mera ſuppoſitione judicata clamant adverſæ partis patroni, ut Judici, ſi quidem fieri poſſit, fucum faciant & a recte ſentiendi via ad devia abducant ſuis dubitationibus. Immo in ſubſidium nonnunquam vocantur Chirurgi, uti plerumque imperitiores, ſic inprimis arduorum ejusmodi caſuum plane ignari, ut per ſua teſtimonia, Medici relationi contraria, fidem hujus, ſi posſint, infringant, quanquam bene alias noverint, in foro legali fidem & autoritatem Medici periti præ Chirurgo barbitonſore ſemper prævalere (a). Recenſione dignum judico ejusmodi caſum, per quatuor fere annos in foro a cauſarum patronis agitatum, tribus tamen conformibus JCtorum ſententiis rite judicatum. Lanionis cujusdam ſervo, ætatis 19. annorum, oves d. 12. menſis Septembris anno 1741. circa meridiem paſcenti lis movebatur a ruſticis quibusdam, & de flagello quodam amiſſo, & de inconvenienti paſ-

(a) Vid celeberr. *Mich.* ALBERTI Jurispr. med. Tom. I. cap. I. §. XXVIII. *Herm. Frid.* TEICHMEYERI Inſtitut. med. legal. Cap. XXI. p. m. 179. Chirúrgis ſolis vix creditur; imprimis vero celeberr. BOHNIVS de dupl. Offic. Med. Part. I. Cap. III. p. 43. Tertium, quo muneris auctoritati Medicorum detrahunt Chirurgi, non horum, ſed Legislatorum potius quorundam, culpa fit, qui horum in deponendo ſuper vulnerum lethalitate ſimilibusque fidem ac peritiam Medicorum peritiæ parem, nedum hac majorem, voluerunt, &c. quamvis nonnullos JCtorum ab hac ſententia receſſiſſe, in propatulo ſit. Conf. Part. II. Cap. III. pag. 558. Celeberr. *Mich.* ALBERTI *Commentat. in Conſtitution. Criminal. Carolin. Artic. CXXXVII. p. 330. ſeqq.*

paſcuorum ſeu jure paſcendi in illo loco. A verbis mox ventum eſt ad jurgia, a jurgiis ad verbera. Alter ruſticorum juvenum lanionis ſervum capite prehenſum declinavit, alter vero pedo ex manibus opilionis extorſo duobus tantum ictibus regionem hypochondriacam & lumbarem dextram, propter declinatum caput nunc eminentiorem, graviter percuſſit. Quo facto commorantem adhuc ad veſperam usque læſum in illo loco vehementes invaſere dolores, ut erectus progredi non potuerit, paulo poſt ſanguis copioſus per nares, per os profluxit. Domum ductus circa veſperam, Chirurgi cujusdam curæ ſe commiſit, qui, explorata contuſionis perpeſſæ conditione, in tumentem regionem ſacculos ex herbis reſolventibus, cum vino decoctos, calide applicavit rite. Sed tertio die accedentibus gravioribus ſymptomatibus, motibus inprimis convulſivis, id denunciavit. Juſſu itaque illuſtr. Regiminis ad ægrotum miſſus, vidi illum ſiniſtro lateri incubantem, contracto corpore, debilem, anhelum, & paucis tantum verbis, ob difficultatem loquendi ex dolorum augmento, de ſummis doloribus, uti in toto abdomine ſic inprimis in affectis & contuſis locis querulum. Præter tumorem nihil quidem reperiebam in affecto latere, & excretiones tam alvinam, quam urinariam, ſucceſſiſſe legitime referebant adſtantes, convulſum tamen aliquoties hoc die eſſe Chirurgus præſens addebat. Ex conditione ſitus corporis, quo verbera exceperat æger, ex inſtrumenti læſionis conditione, ex ſymptomatibus præſentibus, ſummis doloribus, reſpirandi, loquendi, ob dolorum augmentum, difficultate, convulſivis motibus, ab aliis obſervatis, ex viſcerum natura & ſitu, quæ hæc loca intus occupant, ex decubitu contracto in ſiniſtrum latus, ex impotentia reclinandi corpus ad latus dextrum, ex harum circumſtantiarum omnium non ſane ex ſuppoſitione mera, ſed rationali computatione, non poteram non judicare, ejusmodi

ſymptomata non oriri a ſola externa contuſione, ſed duorum illorum ictuum, baculo tereti inflictorum, vim altius penetraſſe & viſcera in his regionibus ſita, hepar, diaphragma, forſan etiam renem dextrum, inde læſa eſſe graviter, ideoque ſtatum ægri tanto minus vili eſſe pendendum, quanto graviores contuſiones nobiliorum internarum partium, ipſis vulneribus ſæpe magis periculoſiores eſſe ſoleant (b). Licet alius Chirurgus, juratus quidem, ſed parum expertus & harum rerum minime gnarus, in externis tantum hærens, nullo reſpectu habito ad partes ſub iſtis regionibus contentas, denuo, de nihili eſſe læſionem, denunciaverit, ut ſic novam tantummodo, ex ignorantia notam, dubitandi rationem, cauſæ adverſæ patronis ſuggeſſerit impudens, eventus in ulteriori morbi progreſſu ſatis docuit, illas partes a me indicatas a labe non fuiſſe immunes. Nam poſtquam inter alia reſolventia etiam Arnicæ infuſum propinaveram, undecimo morbi die ſanguis coagulatus ſeu grumeſcens, cum fecibus mixtus, & cum urina, poſt aliquam mingendi difficultatem, tanquam vias propiores, ſed etiam ſubinde per os rubicundus quidem, non tamen ſpumoſus, ex longinquo repetitus, poſt anxios & repetitos dolores, immo poſt iteratos motus convulſivos perpeſſos, fuit excretus. Continuavit hæc excretio per os ad decimam usque ſeptimanam & ultra, diverſis modis mutata, adparente interdum tumore livido, brevi tranſeunte & redeunte circa mammam dextram. Ipſam vero hanc excretionem non ex pulmone, ſed hepate potius

b) Conf. *Commerc. litter. phyſ. techn. med. Noric. 1745. Hebdom. XXIX. p. 228.* ubi percuſſionis vis probatur exemplo; quod nuper demum Stuttgardiæ accidit, ubi a perniciſſima impulſione baculi teretis, non acuti, ad abdomen citra ullam continui ſolutionem, ex oppoſito ren medius crepuit.

potius, ortam eſſe, per vias præternaturales non æque notas, quæ abſceſſuum plurium eſt natura, ſequentes me perſuaſere rationes: 1) *Læſionis locus*, nam non pectus, ſed hypochondrium dextrum primario afflixit contuſio baculo tereti facta. 2) *Sanguinis excreti conditio*, non ſpumoſi, ſed craſſioris, pituita remixti. 3) *Excretionis ratio*, non tuſſi, ſed vehementibus ſpaſtico-convulſivis motibus, periodice, veſpertino plerumque tempore hora quinta factæ, ubi dolores ingraveſcebant, quando diaphragmatis tenſio renitebatur. 4) *Dolorum ſubjectum*, non pectus dolebat, ſed illi ardentes dolores in hypochondrio dextro percipiebantur & altius ſurgebant uſque ad jugulum, ſerpentino quaſi, & morſicante motu, donec ipſa excretio actu fieret poſt motus iteratos convulſivos. 5) Quin cum ipſo cruore modo fluxiliore, modo ſpiſſiore coagulato aliquoties ſolidioris quaſi vaſculoſæ ſubſtantiæ, in aqua tepida non reſolubilis, aliquid excretum eſt, quod adhuc in ſpiritu vini aſſervo. 6) Quia ſanguinis excretio non ſtatim primis diebus, ſed undecimo demum die, Arnicæ uſu contigit. 7) Auctoritas CELSI, qui *Libr. V. de Medicina, Cap. XXVI.* §. *10.* inter ſigna læſi hepatis refert punctiones doloresque uſque ad jugulum, junctumque ei latum ſcapularum os, intenſos. Hæc mea de ſubjecto læſionis ſpeciali ſententia confirmata eſt ulteriori morbi progreſſu. Nam I^mo Novembris excretio ita mutabatur, ut una cum ſanguine aliquid puris, ſub levi tuſſicula, excerneretur ad vigeſimum uſque hujus menſis diem, ab eo tempore minor puris, major vero lymphæ glutinoſæ, tenacioris, loturæ carnis inſtar coloratæ, copia ſpem conſolidationis faceret. Accidit vero ut proximis diebus per animi pathemata vehementiora, iram inprimis, fortius agitaretur humorum motus, unde difficilius reſpirabat æger, & vigeſimo ſecundo hujus menſis die major iterum ſanguinis & puris copia proveniebat, doloribus iterum auctis ab hy-

pochondrio læſo uſque ad jugulum. Hæc igitur mitigabantur adhibitis medicamentis contemperantibus, & reſolventibus externe hypochondrio læſo applicatis; nova enim lymphæ nunc minus coloratæ copioſa excretio fuit obſervata. Proximo die vigeſimo ſeptimo æger de amaritie oris, ventriculi inflatione & inde orta nova dyspnœa querebatur, quæ tamen ſymptomata, nova læſi hepatis indicia, multum remittebant, interno uſu rhabarbarinorum & cichorii infuſo, externe autem cum reſolventibus etiam paregoricis applicatis. Vigeſimo nono hujus menſis die contigit, ut naſutulus ille Chirurgus temerariam manum violenter inter coſtas ſpurias & hepatis ſitum adigeret, & verbis contumelioſis incongruis animum ægri denuo incenderet ira, unde denuo orti convulſivi motus vehementes etiam ad brachium dextrum usque progrediebantur. Delenito ægri animo & exhibita Mixtura ex aquis diapnoicis cum pulveribus cinnabarinis & antepilepticis ſpecificis conſopiebantur illi motus, aucta interim tertio & quarto Decembris dyspnœa. Poſtquam vero ab uſu Mixturæ reſolventis major iterum copia coaguli viſcidi, pituitoſi, cruore & pure mixti, excerneretur, illa remittebat, manente adhuc dolore magis nunc tenſivo, quam morſicante in hypochondrio dextro, qui adhuc impediebat, quo minus æger nec ſedere erectus, nec dextro lateri incumbere potuerit. Novam itaque inſtituebam corporis explorationem, advocato ſimul in teſtimonium rei beato noſtro Conſiliario atque Archiatro BüCHELMANNO, tertio quoque ſimul Chirurgo admiſſo. Denudatum ægrum prone ſuper menſam, quantum dolores id permittebant, proſtratum, omnes ac ſinguli curioſe inſpeximus & ſtatim, præter tumentem regionem hypochondriacam dextram, obſervabatur, ob maciem ſummam, contractam per morbum diuturnum doloroſum, curvatura ſpinæ dorſi circa inferiores thoracis & ſuperiores lumborum vertebras, detra-

ctis

ctis ſimul & elevatis coſtis ſpuriis, ex ſitu in ſiniſtrum latus continuo, ſuppoſita manu ſiniſtra capiti, per tres menſes, ob dolorum vehementiam, ſi in latus oppoſitum & affectum corpus reclinare volebat, nata, & per inæqualem ligamentorum tenſionem nec non cartilaginum intervertebralium inæqualem preſſionem confirmata & habitualis. Proſpiciendum nunc erat etiam huic curvaturæ. Faſciis omnis generis adhibitis, ſed nullis ſatis validis repertis ad reſtituendam rectitudinem, thorax tandem applicandus erat, ex ſolidiori corio confectus, quo ſucceſſive arctius conſtricto ex parte voti compotes facti ulteriorem applicationis continuationem ordinavimus. Medicamentis interim aperientibus, abſtergentibus & tandem etiam travmaticis lenioribus in uſum vocatis, ſub congrua diæta per Dei gratiam tandem eluctatus eſt, per varios caſus per tot diſcrimina rerum, æger morbum tam gravem & chronicum, valetudinarius licet manſurus per omnem ætatem. Hactenus ventum erat, & res extra omnem dubitationis rationem poſita videbatur: ſed nondum ceſſit litigandi libido, quæ novas contradictiones ſuggeſſit, quin dubitavit, annon ſervus æger a domino hoſpitio exceptus, ubi ſanguinis ex laniena quotidiana copia, ad fallendum Medicum ore non exceperit ſanguinem, miſcuerit alvinis fecibus renalique excreto, & quæ hujus farinæ alia? annon jam ante laboraverit ſpinæ dorſi curvatura? &c. Sed qui in ægroto tale quid ante hunc caſum obſervaverit, licet diu apud nos in urbe verſatus ſit, nemo erat qui teſtimonium poterat dare. Quis docuerit ægrotum plebeium Arnicæ efficaciam, ut poſt ejus uſum demum ſimulaverit cruentas excretiones? quis docuit inexpertum naturæ methodum in ſanandis fibris divulſis, cruorem excipere pus, hoc lympham glutinantem, ſanantem. Fateor quidem, me nunquam ipſum excretionis actum oculis vidiſſe, ſed a me viſitante tantum producta excreta eſſe perluſtrata;

luſtrata; ſed quis hoc requirat a Medico famulitium, ut noctu dieque lecto ægroti adſtet & excubias quaſi agat, donec ejusmodi quid contingat, niſi qui officia Medici cum miniſterio ancillari confundere in contumeliam artis velit. Et quod rem tandem ab omni dubitatione liberat, & æger ipſe & ancilla, cui miniſterium quotidianum in cura ægroti demandatum erat, juramento judiciali aſſeruerunt, rem ita neque aliter accidiſſe, nec quicquam vel commentitii, vel ficti, vel ſimulati ſubfuiſſe unquam. Sic tandem veritas, odii fœcunda mater, triumphat, mendacium ruit, ſolo relicto pudore. *O magna* itaque, ut cum CICERONE (c) loquar, *vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, ſolertiam, facile ſe per ſe ipſam defendit.* Nec ego quidem ornatius cauſam hanc dicere volui, quam ſimplex ratio veritatis ferebat.

OBSERVATIO II.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHT.

Ruptura ilei a ſubita & violenta corporis diſtenſione, inteſtinis flatibus repletis.

Fibram omnem determinatum tantum admittere tenſionis gradum, quo, ex quacunque cauſa, velocitate inprimis accedente, nimis aucto, rumpi eam, in phyſicis per experimenta & obſervationes comperta res eſt. Accidunt inde varia pathemata omnibus corporibus, tam naturalibus, quam artificialibus, quorum ſtructura ex fibris, tam rigidioribus, quam mollioribus, eſt compoſita, vegetabilium æque ac animalium. Robuſtiſſimæ arbores violentiæ ventorum omni

c) in Offic. 69.

omni reſiſtere nequeunt, quin in medio ſæpe frangantur. Multo minus vero ejusmodi improportionatam, impetuoſam inprimis, tenſionem ſuſtinere valent membranoſæ animalium partes, quin lacerentur, & ſæpius, pro conditione ſitus & actionis dignitate, ſubitam univerſæ machinæ minentur, immo inferant, ruinam. Novum hujus rei nunc quidem exhibebimus exemplum, quod nuper demum triſti ſane fato obſervavimus.

Ruſticus quidam, ſexaginta annorum, robuſtæ, pro ætatis ratione, naturæ, ſtaturæ mediocris, habitus corporis carnoſi, hernia inguinali pluribus retro annis laborans, bene a meridie paſtus cibis nutrientibus flatule tis, globulis nempe farinaceis & braſſica alba capitata muriatica, largo inſuper potu aſſumto, poſt meridiem in litem venit cum aliis ruſticis ex vicinia, qui equis curruque limites agrorum transgreſſi erant. Inter jurgia, contumelioſa verba & rixas prehendit ille dextra ſua frenum equi anterioris, ut progresſum inhibeat. Subſultans velociter equus alacris, ſubita tenſione attollit ſimul ruſticum, violenter manum detrahere neſcium; ſentit hic rupturam aliquam in corpore, rumpuntur Ilia Codro. Ob dolorum vim ſubito ortam manibus pedibusque lente ad lares revertitur, nam erectus neque ſtare neque greſſus facere poterat. Unicum dolorum levamen aliquod ex compreſſione abdominis ſentit. Ingraveſcentibus doloribus ſtatim altero die, ſuborto ſudore frigido, extinctus eſt ſummo mane. Refertur caſus ad Magiſtratum, qui judicialem corporis inſpectionem, præſentibus Scabinis ſuſcipiendam mihi Phyſico provinciali demandat, ut corpus delicti, quod vocant, h. e. veritatem & conditionem læſionis, ante oculos ponerem ad Judicis deciſionem. Suſcepta illa eſt eodem adhuc die, ubi ſtatim externe inflationem tumidam in ſuperiori & inferiori dextri oculi palpebra, absque tamen omni inflammatione aut ſuggillatione

obſervavi, qui tumor, ſcalpello facta inciſione, audito ſibilo flatulento, ſtatim in utraque palpebra ſubſidebat, ſine ullius humoris cujusdam extravaſati effluxu aut indicio grumeſcentiæ. In reliquo univerſo corpore nulla violentiæ externæ, vel contuſionis, vel vulneris apparebant indicia, cutis ſaltem, quod tantum non in omnibus demortuis obſervatur, in tergo, regione lumbari & iliaca lividula erat. Totum abdomen flatibus, inſtar tympanitici, mire erat expanſum. In inguinali regione, verſus pubem, in conſpectum veniebat tumor parvus, hernioſus, detracto emplaſtro contra rupturam impoſito a Chirurgo. Scrotum vero ſine omni tumore, flaccidum potius & rugoſum, a compreſſis ſtatim poſt mortem femoribus lividulum reperiebatur.

Poſt peractam integumentorum communium muſculorumque abdominalium ſeparationem, prima inciſione in peritonæum facta cum intolerabili fœtore copia flatuum erumpebat, ſubſidente multum abdominis tumore. Ulteriori facta ſectione omentum corrugatum ſurſumque retractum, ſcirrhoſum ſimul & ex parte corruptum obſervabamus. In pelvim vero ſentina ſeu colluvies excrementorum, multo liquamine dilutorum, cauſa fœtoris, mephitim ſpirantis, confluxerat. In perluſtrationis ulteriori progreſſu ventriculus æque ac inteſtina, tam tenuia, quam craſſa flatibus & copioſe aſſumtis corruptis turgida, in ſitu naturali videbantur. Diligenti adhibita cura tandem in regione iliaca dextra, in inteſtino Ileo ruptum vulnus, unius digiti transverſi magnitudine, labiis, quemadmodum in rupturis fieri ſolet, inæqualibus, laceris, ſecundum longitudinalem tractum, veniebat ſub conſpectum. Ipſum vero inteſtinum Ileum a vulnere proxime erat ſphacelo corruptum, remotius vero inflammatum. Præter hæc illud quoque evidentiſſimum nunc videbatur, tumorem illum hernioſum, externe in inguine obſervatum, hoc quidem tempore, non a

de-

delapſu & ingreſſu inteſtinorum, ſed relaxato antea fibrarum proceſſus peritonæi tono, a diſtenſione flatulenta abdominis, fuiſſe natum. In hac ipſius proceſſus tunica vaſa venoſa admodum erant varicoſa, per eum autem tranſeuntia ad teſticulos vaſa, cum ipſis teſticulis & veſica urinaria ab omni labe reperiebantur immunia. Nulla circa cordis flaccidi auriculas aderant polypoſa concrementa, quæ ſubitaneæ mortis poterant accuſari cauſæ. Pulmones videbamus ab infarctu ſanguinis ſpiſſioris lividos gravesque, quorum ſiniſter lobus pleuræ firmiter erat annexus.

Nulla itaque alia cauſa, magis evidens, mortis ſubitæ poterat detegi, quam crepatura ilei, orta a veloci & violenta corporis surſum facta extenſione. Neque hæc eſt ſine exemplo. Celebris enim quondam *Joh. Jac.* WEPFERVS reliquit nobis duas Obſervationes de Ilei atque inteſtinorum crepatura, ſine abdominis læſione externe conſpicua, in *Ephemeridibus Nat. Cur. Dec. II. Ann. X. Obſ. CLXXI. p. 297. & ibid. Obſerv. proxima p. 331.* ubi in Scholiis erudiſſimis annotavit, id facile fieri poſſe, ſi inteſtina flatibus fuerint diſtenta, quemadmodum & in hoc ſubjecto illud obſervavimus, immo flatus ad ipſas palpebras oculi dextri penetraſſe, ex natura & vi aëris elaſtica, quæ, uti notum, perquam inſignis eſt.

(*Coburgo Halam miſſæ d. 16. Maji, 1747.*)

OBSERVATIO III.

Dn. D. CAROLI FRIDER. KALTSCHMIEDII.

De

Ileo in Hernia incarcerata Gangræna affecto, ægra tamen ſuperſtite.

Mulier ſexaginta & octo annorum, jam per multos annos tumorem in dextro inguine ſenſerat, magnitudine ovum gallinaceum excedentem, levique manus preſſioni per multos annos cedentem, ſponte etiam utplurimum per ſomnum diſparentem, interdiu vero, motu inprimis corporis vehementiori denuo adparentem, herniam itaque inguinalem prodentem. Die vero hujus anni XIX. Aprilis, tumor induratus admodum dolere, nullamque admittere repoſitionem cœpit. Doloribus in dies auctis, quartoque die calore accedente præternaturali, adpetituque proſtrato, alvi obſtructione vexatur pertinaci. Quibus ſymptomatibus fruſtra per remedia, quæ vocant domeſtica, tentatis, octavo die, XXVI. Aprilis, auxilium meum implorabat, ubi, præter antea memorata ſymptomata, vomitu fatigata, dolores ſentiebat acutiſſimos. Jam etiam rubor herniæ incarceratæ, admodum induratæ, ſplendens, inflammationem inteſtini ilei, doloribus late ac profunde abdomen occupantibus, teſtabatur, omniaque emollientia ac lenientia per noctem adhibita eludebat. Nulla itaque nec internis, nec externis remediis relicta ſpe, ægra cultello chirurgico ſe ſubmiſit. Die igitur ſequenti XXVII. ejusdem integumentis diſſectis inteſtinum ileum ſatis denudatum maculam nigram, nummi argentei magnitudine, oſtendebat, & circa circum muſculis abdominis & inprimis rupto peritonæo firmiſſime

miſſime cohærens, omnem repoſitionem renuebat. Nec auſus aperturam muſculorum abdominis dilatare, veritus, ne partes inteſtini ilei gangrænoſæ, abdomini immiſſæ, anceps jam vitæ periculum cum ſphacelo & morte commutarent. Admota igitur inteſtinis denudatis Eſſentia Opobalſami & balſami Peruviani probe ſaturata, cataplaſmata emollientia diligentiſſime adhibenda curavi, a quibus per 24. horas admotis, internis temperantibus ac bezoardicis mediis ſuperadditis, partes gangrænoſæ inteſtini ilei multum fundebant ichorem cum fœtore fere intolerabili, fæcesque recluſas ruptæ dimittebant. Admoto aperturæ ilei balſamo de Copaiva, pus benignum adparebat, fœtorque imminutus quarto die diſparebat. Apertura inteſtini ilei, pollicem admittens, colore rubro muſculorum abdominis vulneris labiis ſimilis, doloribus & calore febrili fugatis adpetituque redeunte, ſpem vitæ protrahendæ dabant. Nec ſpes vana; ſubſequentibus enim XIV. diebus reliquæ ilei partes integræ, cute antea remota tectæ, vulneris conſolidationem adminiſerunt, niſi, quod aperturam ilei occludere doloribus denuo accedentibus prohiberer. Clauſo itaque circum circa vulnere, aperturam ilei intactam relinquebam, fundentem aſſumta ſæpius immutata. Omnes interim actiones, & vitales, & naturales, a ſtatu ſano non abhorrent, niſi quod alvus debito modo non ſemper reſpondeat, quando fortior excretio per aperturam ilei fit, lubricantibus autem adhibitis medelam admittit. Adpetitus vero hactenus præſens eum ſuperat, qui ante acceſſum ſupra memoratorum ſymptomatum adfuit. Nec ullum poſtea adparuit ſymptoma, niſi quod vulnus inteſtini die XIV. Junii uncias circiter duas, & die XIIX. ejusdem unam ſanguinis funderet. Status autem præſens ipſi negotiis domeſticis intereſſe permittit.

 OBSER-

OBSERVATIO IV.

Dn. D. CAROLI FRIDER. KALTSCHMIEDII.

De

Ileo a Scrupulis pirorum meſpilaceorum eroſo & perforato.

Opifex quidam XXV. annorum præteriti menſis initio ingentem avellanarum pirorumque meſpilaceorum devorat copiam. Paſſione iliaca correptus per 14. dies a Medico ſatis perito fruſtra opem fert. XIV. menſis præteriti die ego vocatus, ac quævis emollientia, diluentia & draſtica, ἄνω & κάτω immiſſa, fruſtra adhibita a circumſtantibus edoctus, ægroto Mercurii vivi libram I. in oleo amygdal. dulc. propino, clyſteribusque emollientibus continuandum ſuadeo, additis juſculis lubricantibus. Omnibus autem irritis æger die ſequenti moritur.

Sectione die XVI. inſtituta, totus inteſtinorum tractus inflammatus apparebat. Imprimis autem ileum in parte inferiore in tribus locis perforatum, prope valvulam *Bauhini*, ubi corrugatum & mire contortum tres quaſi ſeparatas cavitates, fæcibus duris repletas, efficiebat, ita eroſum erat, ut ab inteſtino colo quaſi abruptum videretur, non niſi paucis fibris cum inteſtino colo adhuc cohærentibus. In fæcibus in cavitatem abdominis effuſis, in vicinia partis ilei dilaceratæ quieſcentibus, aqua dilutis, unciam dimidiam ſcrupulorum ex piris meſpilaceis inveni, quorum quantitas etiam fere æqualis adhuc partim in fæcibus prope rupturam antea memoratam ilei intus, partim circa reliquas partes ilei eroſas deprehendebatur. Inteſtinis ex abdomine remotis, mercurii vivi propinati portionem in cavitate abdominis fru-

ſtra

ſtra quærebam, quod tamen ex perforato ileo conjicere licebat, quippe qui ad partes eroſas non penetraverat, fæcibus induratis ilei partem, ad ulnæ longitudinem a colo remotam, adeo occludentibus, ut ne granum quidem ulterius penetrare potuerit. Corrugationem igitur ilei circa connexionem cum colo præternaturalem, fæcibus induratis ejusmodique ſcrupulis pirorum, duritie ac ſuperficie aſpera ad vitri contuſi figuram proxime accedentibus, obſtructionem, irritationem, inflammationem ac eroſionem præſtantibus, morbo incunabula ſtruxiſſe, ut ingurgitati ſcrupuli eroſionem funeſtam præſtiterint, in aprico eſt; triſtiſſimo ſimul exemplo, ſcrupulos ex piris ejusmodi meſpilaceis non temere eſſe deglutiendos, monente. Præter autem modo memorata jucundum erat, quod multis Dominis Commilitonibus ſequentia in cadavere hoc commonſtrare poſſem: 1.) in poſteriori enim hepatis parte lobus præter naturam adparebat, linguæ humanæ figuram & longitudinem exacte repræſentans; 2.) veſicula fellea duplo major admodum inflata adparebat; 3.) inteſtinum duodenum amplitudine ſua colon fere æquabat, ita quidem, ut in eadem amplitudine a pyloro ſtatim pergeret, pylorus quoque duplo amplior, quam vulgo videmus, conſpiceretur. Cumque voracitatis id ſignum Auditoribus exhiberem, a circumſtantibus familiaribus defuncti teſtimonium ſequebatur, fame ipſum ſæpius præternaturali vexatum fuiſſe. Symbolam ſuam quoque contulit ad obſtructiones alvi in hoc ſubjecto hæc mala conformatio; cibis ventriculo propter nimium dilatatum pylorum aſſumtis remoram & digeſtionem ſufficientem denegante, crudiorem & minus ſubactam maſſam eorum in inteſtina protrudente, ac potu non ſufficienti ſuperingeſto, devoratis inprimis cibis minus reſolubilibus, & ſic obſtructionibus alvi paſſionique iliacæ pabulum præbente.

(*Jena Halam miſſæ d. 5. Julii 1747.*)

OBSER-

OBSERVATIO V.

Dn. D. JOANN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Foramen in fundo ventriculi aliaque præternaturalia in cadavere ſectione judiciali deprehenſa.

Juvenis ruſticus 30. fere annorum, non maritatus, reſpiratione difficili, flatulentia & ſimilibus ſymptomatibus, diu multumque vexatus, varia undique conquiſita, maxime empirica, uſurpavit auxilia, absque omni ſalutari effectu. Tandem is mane in lecto, in quo duo ſimul ſocii cubaverant, ſubito exanimatus & triduo abhinc legali inſpectioni adjudicatus, habitum corporis externum maculis variis & ſtriis, ſtaſeos ſphaceloſæ teſtibus, refertum, pudendum cum ſcroto tumidum & lividum, inciſione facta collapſum, & pollices in manibus pedibusque incurvatos, circulum vero rubicundum in collo, qui prius adfuiſſe fertur, fere evanidum oſtendit. Abdomine lege artis aperto, omentum parvum & lacerum, inteſtina inflammata, & cœco cum appendice vermiformi & valvula *Bauhini* plane deſtituta, tranſitu ex tenuibus in craſſa ſollicite, ſed fruſtra, quæſito, apparuerunt. Ventriculi vero fundus, pariter inflammatus, foramen obtulit ſemifloreni magnitudine, non tamen contentis plane deſtitutus fuit, quæ, facta ejusdem elutriatione, ignis ope evaporata, colorem nigricantem, fœtorem vero abominandum, præ ſe tulerunt. In pelvi ſanguis, loturæ carnis ſimilis, libræ unius fere pondere, viſus eſt, veſica urinaria & partibus vicinis illæſis; fellea vero veſicula cum hepate examinata, plane flaccida & bile omni deſtituta apparuit. In pectore pulmones ſuggillati & lobis ſuis mediante diaphragmate,

mate, quod perforarunt, hepati adnati, cor vero ſitu plane perverſo & quaſi horizontali, atque notabilis pariter ſanguinis ſeroſi extravaſati quantitas, diaphragmati incumbens, deprehendebatur. In capite præter ſinum duræ matris falciformem, ſanguine extravaſato repletum, nihil fere p. n. adparuit.

Ex hiſce phænomenis tale formavi judicium: Licet ex conſtitutione variarum partium præternaturali vitæ & valetudini defuncti notabile damnum illatum ſine dubio ſit; nullum tamen vitium præterquam foramen illud in fundo ventriculi notatum, morti ſubitæ inducendæ ſufficere, illud vero non aliunde, quam a materia acri cauſtica & venenata, ſive alimenti, medicamenti, aut veneni forma brevi aut longius abhinc adſumta, ſive ab alio propinata, derivandum eſſe, id quod & contentorum ventriculi conditio confirmare videtur, quæ, prædicto modo examinata, nullas ciborum reliquias eidem admixtas oſtendit, nullis in abdominis cavitate & pelvi quoque deprehenſis. Similem fere caſum celeberr. Dn. *Mich.* ALBERTI, Jurisprud. med. p. 268. annotatum reliquit.

OBSERVATIO VI.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Phthiſis absque notabilioribus ſymptomatibus lethalis.

Vir bilioſus, 40. annorum, prævia animi ægritudine febre catarrhali cum purpura correptus, per æſtatem male habet, variisque medicamentis inprimis chinatis & purgantibus tractatus, autumno ingruente pejus in dies habet, & reſpiratione valde difficili cum virium decremento in dies

majore laborare cœpit, tuſſi non tam humida, quam ſicca, nec niſi certis intervallis, moleſta Hæmoptyſis nulla per totum morbi decurſum adfuit, pedum tumor non niſi per breve temporis ſpatium circa talos, isque valde mediocris, fuit viſus; maxima ſaltem de nauſea, ciborum faſtidio, flatulentia, oris ſiccitate, alvique ſegnitie querela fuit: quibus congruis auxiliis cum ἐυφορία ægroti itum eſt obviam. Sed non obſtante ciborum, qui rediit, adpetitu, vires, cum alvi tarditate perſiſtente, in dies ſunt imminutæ, febre lenta & vix ſenſibili circa meridiem ingruente & ſudoribus colliquativis, nec non capillorum & unguium defluvio, corpuſculum marcidum depaſcente, atque ſub urinæ hactenus flammeæ & purpureæ in turbidam & hinc coctam mutatione, cum aliis ſignis bonis per aliquot dies licet adparentibus, circa ſolſtitium hybernum, mente integra, letho ægrum tradente.

OBSERVATIO VII.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Puerpera cum ſingularibus & extraordinariis ſymptomatibus defuncta.

Fœmina juvencula 28. annorum, recens maritata mox a nuptiis imprægnata, marito peregre hinc profecto, toto geſtationis tempore de doloribus dorſi acerbas fudit querelas, V. Sne ſemel atque iterum adminiſtrata. Ingruente partus tempore, accedentibus conſuetis doloribus, aquis mox profuſis, ægra triduo elapſo non niſi V. Sne in pede repetita & balneis, fotibus, inunctionibus aliisque internis & externis remediis ſimul adhibitis, difficillimo labore puellam tandem mortuam enixa eſt, primis poſt partum horis belle,

imo

imo pancratice ſibi valere viſa, altero abhinc die mola excluſa, lochia per ſex continuos dies ſatis larga profudit. Hinc vero eorum fluxu ſenſim remittente neque arte ulla revocabili, febris, quæ ante partum invaſit, brevi eodem exantlato recruduit & accedente purpura alba, in pectore ſaltem & collo conſpicua, cum delirio per intervalla exacerbato, riſu & vigiliis perpetuis, ſiti inextinguibili, alvi duritie, urina flammea & cruda & ſimilibus ſymptomatibus, variis licet remediis, temperuntibus, abſorbentibus, paregoricis, demulcentibus, diaphoreticis, laxantibus roborantibus varia ſub forma, ipſisque veſicatoriis iterato adplicatis, ægram nihil conquerentem, hilarem & uſque ridentem, adeoque quid ſecum ageretur fere neſciam, die morbi primo & vigeſimo e medio ſuſtulit.

Trimeſtri hinc elapſo defunctæ ſoror, vix duos annos major natu & ipſa primipara, filium ſanum vegetumque enixa, purpura pariter alba, anxietate præcordiali, hinc & delirio accedente, circa ſeptimum a partu die extincta eſt.

OBSERVATIO VIII.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Hæmorrhagia uteri gravidæ & fœtui noxia.

Menſes gravidarum fœtui innoxios Vir Clariſſ. *J. H.* SLEVOGTIVS peculiari Diſſertatione demonſtravit. Hujus ut paſſim occurrunt exempla omni dubio carentia, maxime ſi priores geſtationis menſes, ſi plethoram, hæreditariam diſpoſitionem, conſuetudinem & ſimiles attendamus circumſtantias; ita viciſſim uterina hæc excretio præter naturæ ordinem & conſuetudinem, ultimis præcipue menſibus contingens, aut matri, aut fœtui fauſti nihil omi-

nari, quin potius ſubinde utrique funeſta eſſe ſolet, cujus quidem rei notabile nuper exemplum videre licuit in fœmina honeſta plusquam quadragenaria, poſt aliquot annorum intercapedinem iterum, & octavo quidem menſe, gravida, quæ ructibus acidis & nauſea, cum ſanguinis ex utero ſtillicidiis, laborans, vix aliquot Tincturæ fuliginis ſaturatæ doſibus adſumtis belle ad ſe rediit, verſus ſacra natalitia puerperium lætum exſpectans; ſed pauco dierum intervallo, redeunte hæmorrhagia uterina, doloribus partus ſimul muſſitantibus, & V. Sne in brachio, & analepticis aliisque congruis auxilils adhibitis, inter ipſos partus dolores, fœtu neutiquam excluſo, animam exhalavit. Aliam novi fœminam fœcundam prole matrem, quæ non aliud certius graviditatis propriæ adfirmat eſſe criterium, quam menſium fluxum ſæpius & extra ordinem redeuntem. Sed & illa loco fœtus vivi & ſani, aut abortus, aut fœtus mortuos, aut molas hactenus plus ſimplice vice excluſit, ex tot tamen periculis interim eluctata, vegeta adhuc & alacris in hunc usque diem degens.

(*Rintelio Halam miſſæ d. 12. Jul. 1750.*)

OBSERVATIO IX.

Dn. D. JOAN. JACOBI TREYLING.

Mola carnoſo-ſcirrhoſo-ſcrophuloſa ſtupendæ magnitudinis & ponderis, poſt XV. annos tandem lethalis.

Civis & lanionis Neoburgi ad Danubium relicta vidua, prope ſexagenaria, ſtaturæ mediocris, duodecim liberorum mater, quorum ultimum, & quidem maſculum, ſeptendecim abhinc annis feliciter, uti ceteros, enixa eſt, a quin-

decim circiter annis abdomen in dies ſine alio ſanitatis incommodo, niſi, quod obtuſum dorſi dolorem accuſaret, augeri ſenſit, usque dum illud in eam, quam *Tab. I. Fig. 1.* ſiſtit, omnibus intuentibus ſtupendam, excreverit molem, ipſi tamen adeo non moleſtam, quin, quod oppido mirum, omnia ſua negotia conſueto antea more perficere, & pari cum aliis greſſu per ſcalas & civitatis clivum, (quem vix non quotidie e ſuburbio, in quo habitabat, ad macellum, quod in medio foro eſt, ſuperare debuit,) ſine querela incedere potuerit. Hac tandem ex inflammatoria febre XVI. April. 1741. extincta, cadaver juſſu excelſi Regiminis Neoburgo-Palatini a clariſſimo Dn. D. FISCHERO, Aulæ & urbis Phyſico, (qui hanc relationem mecum communicavit,) præſentibus Pharmacopola civico, quatuor Chirurgis, & tribus Obſtetricibus, cultro anatomico fuit ſubjectum, prius tamen ab uno lumbo ad alterum ſupra convexitatem abdominis filum circumductum, quod unam cum duabus tertiis ulnam Neoburgenſem, id eſt, digitos pedis Bavarici, ſeu quod fere idem, Pariſienſis, quinquaginta duos; in diametro autem (vid. Figura citata cum regula geometrica) duos pedes æquavit. Fili, a ſterni mucrone ſuper convexitate abdominis ad pubem usque ducti, longitudo erat ulnæ unius cum parte quarta, id eſt pedum trium totidemque digitorum: a ſterni mucrone ad umbilicum, duorum pedum & totidem digitorum. Remotis integumentis & ſolutis laciniis, ſeu, uti ſuſpicor, ligamentis uteri latis, ſimul præter naturam coëxtenſis, quibus uterus ex anteriore parte peritonæo firmiter cohærebat, uteri moles cum ſuo contento quaquaverſum libere moveri poterat. Mola autem ipſa ope duarum appendicularum acuminatarum, haud dubie vaſculoſarum, quarum ope ſuum nutrimentum hauriebat, verſus diaphragma fundo uteri adnata erat. Exemptæ poſtea molæ, quam *Fig. 2. Tab. I.* monſtrat, hæc erat facies & con-

ſtitutio: Figura quadantenus ad ovalem accedebat; ſubſtantia vero compacta ſua carnoſa, & quaſi glanduloſa, ſucco lymphatico-nutritio tamen ſatis irrorata, & hinc inde vaſculis ſanguiferis intertexta, itemque ſpiſſitudine & colore exacte ſubſtantiam uberis vaccini, per medium ſecti, æmulabatur, cujus tamen limbus, ſeu peripheria, in latitudine digiti auricularis ſpiſſior adhuc, & velut lardaceæ ſubſtantiæ erat. Longitudo molæ, prout ex figura adparet, adſcenderat ad pedes duos cum totidem digitis: profunditas, ſeu denſitas (ubi maxima fuit) ad pedem unum & dimidium: latitudo ad unum pedem & undecim digitos. Pondus denique LXXXII. libras civilis ponderis, ſeu CXXV. libras medicinales accurate adæquabat: qualem monſtroſam magnitudinem huic analogam, an unquam habuerit aliqua molarum, paſſim jam jam in Ephemeridibus & Actis noſtris deſcriptarum, jure meritoque dubito, eoque magis miror, quod viſcera abdominis a tanta mole, quaqua verſum ea premente & anguſtante, tanto temporis intervallo ſalva in officio ſuo conſervari potuerint, & monſtroſum pondus expeditum fœminæ greſſum non impediverit, quod ultimum quidem minus mirandum eſſe judico, ſi Milonis Crotoniatæ exemplum in ſubſidium voco, qui, dum juniorem vitulum, ad naturaliter terminandam usque magnitudinem, quotidie ſuis humeris impoſitum geſtavit, hoc exercitio viribus muſculorum cum vix ſenſibili ponderis incremento audauctis, huic oneri pedetentim ferendo fuit aſſuefactus. Pari ratione iſta fœmina, cum ſingulis diebus per XV. annorum decurſum non plura, quam ad ſummum XXXIV. grana nutrimenti ſuæ moli præternaturali adjecerit, uſque dum ad LXXXII. libras adſcenderit, utique nullo unquam die augmentum ſenſit.

OBSERVATIO X.

Dn. D. JOAN. JACOBI TREYLING.

De
Hydrocephalo poſt primum ætatis annum lethifero.

Dum aliquot abhinc menſibus exiguum meum librorum adparatum, tempore obſeſſionis fortalitii noſtri, ignibus tunc vehementiſſime anguſtati, in cellario ſubterraneo reconditum, in ordinem rurſus redigerem, fortuito mihi in manus venerunt notata, tempore, quo Viennæ ſtudio medico & praxi operam darem, a me conſarcinata, & a multis jam annis non inſpecta, ex quibus obiter luſtratis ſequentem obſervationem memoratu haud indignam, communicare licebit. Viennæ Auſtriacæ in ſuburbio (*auf der Wieden* dicto) anno 1730. natus fuit infans cum hydrocephalo, cetera bene & naturaliter conſtitutus. Vid. *Figura 3. Tab. I.* Vixit autem, ſi hæc miſeria vita eſt, a matre ob pondus capitis, ægre lactatus, per annum unum diemque unum, quo tandem febre, haud dubie inflammatoria, (quod ex macula livido - rubra ſupra frontem ſuſpicari licuit,) interiit. Aperto poſt mortem capite, cranium in ſuperiore parte patulum deprehendebatur, hujusque margines ad modum cartilaginis tenuis molles erant & flexiles. Longitudo capitis, a mento uſque ad calvariam, erat 16. digitorum, ſeu dimidiæ ulnæ Viennenſis. Dura meninx coëxtenſa erat ſupra totum ſaccum aquiferum in circuitu. Sub dura vero meninge, id eſt, inter hanc & piam matrem, quæ cerebrum proxime ambiebat, naturalem amplitudinem vix excedebat. Saccus erat tenuiſſimus, ſex aquæ libras medicinales complectens,

ara-

arachnoideæ forſan membranæ, præternaturaliter extenſæ & ampliatæ, ſoboles. Aqua ſubviſcidula, turbida, pallido-citrina fuit. Oculi profundius latitabant in ſuis cavitatibus, ob tumorem ſuperincumbentem, & preſſionem atque hinc inductam abbreviationem nervorum opticorum. Tandem & id omnino admiratione adhuc dignum eſt, quod ſerum hoc, omni motu circulatorio prorſus deſtitutum, tamdiu incorruptum, ſalva vita, manere potuerit.

(*Ingolſtadio Norimbergam miſſæ d. 24. Jul. 1747.*)

OBSERVATIO XI.

Dn. D. ANDREÆ JACOBI KIRSTENII.

De

Puella cum manibus monſtroſis & ſine ano nata, fecesque per genitalia reddente.

Ruſtici uxor, viginti ſex annorum, primipara, legitimo partus tempore enixa erat puellam, omnibus aliis partibus corporis externis perfectam integreque conſtitutam, præterquam quod brachiis inferioribus & ano deſtitueretur, nec non in ſiniſtra manu ſaltem quatuor digitos haberet. Sicuti enim alias ordinarie extremitas inferior oſſis humeri, ope trium capitulorum & duarum cavitatum cum oſſibus cubiti, articulationem conſtituit, ita hic, in ambobus brachiis, carpi oſſa, ulnæ & radii loco, miram quandam, cum oſſis humeri inferiore extremitate articulationem ſubierunt. Utraque manus equidem introrſum flectebatur; attamen vario modo infans illas movebat. Siniſtra manus pollice deſtituta erat, reliquis autem quatuor digitis gaudebat. Dextra vero manus pollice quidem prædita erat, aſt hic a ſede

ſua

ſua ordinaria remotus & pendulus cuti adhæſit, nec movere eundem infans potuit. Statim quidem hancce deformitatem externam parentes & obſtetrix animadverterunt; ignorarunt tamen per aliquot dies filiolam ano carere, & feces per partes genitales excernere, donec quotidie linteamina ſemper in anteriori regione fecibus conſpurcata, poſteriori prorſus munda relicta, cernerent. Hacce re permoti, curatius inſpexere filiolam obſervaruntque, neque maculam, neque cicatriculam, quæ anum referret, adeſſe. Me igitur convenerunt, & quid in tali ſtatu faciendum, interrogarunt. Sedulo hinc luſtratis his partibus, deprehendi occluſas illas poſteriores partes a natura mire in anterioribus obſcœnis partibus compenſatas, ſiquidem inteſtinum rectum, per totum perinæum interne productum, infra meatum urinarium exitum ſortitum erat, fecesque per hunc canalem quotidie excernebantur. Quia autem, propter malam iſtam conformationem, parentes tenellum hunc infantem parvi æſtimabant, hinc in dies debilior evadebat, tandemque decimo poſt natalem die obiit. Incidi quidem corpus & præternaturalem iſtam inteſtini recti inſertionem prædicto modo inveni. Optaveram etiam, ut permitterent mihi parentes ſeparationem unius ſaltem brachii, quo poſituram, numerum & inſertiones muſculorum humeri eorumque connexionem cum carpo ſcrutari poſſem; omnibus autem & meis & aliorum amicorum precibus id, quod deſiderabam, impetrare non potui. Stolidi enim parentes & agnati, ruſticorum more, putabant, fore hac ratione, ut ita miſere iam conformata filiola magis adhuc excrucietur.

(*Grefenberga Norimbergenſium Halam miſſa d. 7. Aug. 1747.*)

SCHOLIVM.

Memoratu ſatis dignæ huic obſervationi merito ſubnectenda eſt alia, prorſus & in omnibus fere circumſtantiis eidem analoga, quam Excellentiſſ. KALTSCHMIEDIUS, Collega noſter æſtumatiſſimus, ipſo hoc anno 1750. quo typis exſcribitur præſens Actorum Volumen, Epiſtolæ gratulatoriæ, ſub calcem Diſſertationis de *Virginitate*, menſe Majo Jenæ ventilatæ, ſequentibus inſeruit verbis: *Die XXVIII. Aprilis obſtetrix quædam ad me accedebat, referens infantem quinque dierum ano carere, ſeque citius non potuiſſe hunc defectum conjectura adſequi, cum primo ſtatim die in linteaminibus feces inveniſſet, ſibi itaque perſuaſum eſſe, cum urina haſce feces effluxiſſe. Infans ad me delatus operatione chirurgica tentatur; ſed quamvis decenti loco cum cultro in pelvim penetrarem, fruſtra tamen inteſtinum rectum attingere conabar. Sperans igitur, poſtero die fecum quantitate aucta, tumidum inteſtinum rectum in conſpectum venturum, infantem ſatis quietum dimittebam. Cum vero poſtero die denuo vulnus inveſtigarem, ac quantum artis regulæ permittebant, dilatarem, nec quidquam inteſtini recti in conſpectum veniret, artem humanam utique hic nihil valere perſpiciens, puellam fatis relinquebam. Poſtero die, ultimo nempe Aprilis, mortuum infantem cultello anatomico ſubjiciebam, ubi inveni, obſtetricis conjecturam, de fecibus alvinis cum urina emiſſis, vanam non fuiſſe. Inteſtinum enim rectum ad collum usque veſicæ pergebat, ibique terminabatur. Reſecto eodem ex abdomine, cum veſica & ureteribus, atque ligato inteſtino, per inflatum inteſtinum veſica urinaria ſimul elevabatur. Compreſſis iterum inteſtino atque veſica tubuloque immiſſo in utrumque renem, ex utroque hoc viſcere per vices flatu expandere poteram & veſicam & inteſtinum rectum. Mira ſane fuit hæc conformatio inteſti-*

ni

ni recti, fundum pelvis non attingentis, ſed ad collum veſicæ clauſi & exiguo foramine in hoc ipſum biantis, ita ut portio fecum primo die per exiguum illud foramen in veſicam penetraverit & cum urina ejecta fuerit.

A. E. Büchner.

OBSERVATIO XII.

Dn. D. SALENTINI ERN. EUGEN. COHAUSEN.

Cosmeticum & Odontalgicum ſtercoreo-urinoſum.

Faciei pulchritudinem conſervandi ſtudium & intentus labor, quo non cogunt? Sequior inprimis ſexus formam ſingulariter colere & conſervare nititur, ita ut diu noctuque ſollicitæ videantur virgines, ut connatam faciei formoſitatem cuſtodiant, ſiquidem, teſte diſerto amatore Sulmonenſe, ſibi *quæque videtur amanda, peſſima ſit, nulli non ſua forma placet*; aut ſi quid vitii evenerit, vel futuri metus ſit, id omni conatu avertere ſtudeant. Ad ægrotos vocatus ſæpius in lectis offendi larvatas mulieres, ſcilicet ſubinductum faciei & manibus emplaſtrum, ex ſpermate ceti, cera virginea & camphora, geſtantes, quod contra omnem cutis aſperitatem inſervire credebant. Quam ſollicitæ ſunt ſæpiſſime matres, ſi inſtant variolæ, ne derelictis earum cicatricibus, grata proles, quæ cuique pulcherrima putatur, deturpetur? aſt perquam frequenter obſervavi, talia muliercularum molimina partim inania fuiſſe, partim plus obquam profuiſſe. Sunt enim, qui totam faciem auro incruſtant; alii pedes lacte, vel emolliente decocto fovent, a quo fotu ſæpius major oritur humorum orgaſtica commo-

 tio,

tio, copioſior materiæ varioloſæ generatio & ad partes ſuperiores congeſtio. Illuſtris BOERHAAVIUS *Prax. med. Part. II. p. 68.* balneum vaporis ab initio variolis laborantibus optimo cum ſucceſſu ſe applicaſſe refert, ſed partes illud aliquo modo deturbare, ideo non facile capiti adplicandum eſſe monet, & *p. 76.* ſcribit: *In principio variolarum obvolvo pedes ægri fomentis emollientibus, ut vaſa laxentur & mollia reddantur, tum capiti lenia frigida adplico; ſed hæc fomenta magna cum prudentia ſunt adplicanda.* Eadem quoque *Dn. de la METRIE, Libr. ſingulari de Variolis* in Gallia eximie commendavit, immo celeberr. Dn. D. *Daniel* FISCHER, Phyſicus Kæſmarkienſis, & maxime ſedulus ac attentus obſervator, in eleganti & docta Exercitatione docuit methodum curioſam, & crebriori experientia in Hungaria confirmatam, variolas remedio ruſtico, per balneum aquæ dulcis & ſeri lactis curandi. Alii ante variolarum eruptionem ſuadent laudantque faciei repetitam lotionem cum Spiritu vini, diſſuadet vero *Archibald. Pitcarnius Opuſc. med. p. 161.* externorum quorumlibet ad faciem applicationem, ne ibi tranſpiratio turbetur, febrisque ſimul augeatur. Ego in ſatis numeroſa Praxi nil melius, nil utilius, nil certius deprehendi, quam regimen temperatum, potum diluentem & abſtinentiam ab omni inunctione, ſive præſervatoria, ſive curatoria, aliisque ſimilibus artificiis, licet haud raro a mulieribus ad præſcriptionem aut ſaltim conniventiam alicujus ſic dicti arcani & approbati balſami, vi aut ex reverentia coactus fuerim, non tamen ſine ſumma cautela & circumſpectione illud admiſi. Notum quidem eſt, quod Medicus penes formæ ſtudioſum ſexum ſequiorem magnam adquirere poſſit famam laudemque & adfectum, ſi grato cuidam coſmetico abblandiri noverit, atque idcirco mirandum eſt, Auctorem *Machiavelli Medici,* illius oblitum eſſe, niſi forte ſub *Propoſitione decima,* quæ jubet quo-

cun-

cunque modo gratiam mulierum, ut ab illis dein commendentur, adquirere. Utcunque veriſſimum deprehenditur, quod ſecundum *Paulum Zachiam Quæſt. medico-legal. Lib. VI. Tit. 1. Qu. 7. §. 21. p. 463. coſmetica & comptoria, falſam adulterinam, atque fictitiam, ac propriam meretricum pulchritudinem inducentia, Medico indigna ſint, & non ſine peccato aut præſcribantur aut adminiſtrentur.* Verum hoc de ſolis fucum facientibus dictum vult; quæ autem revera faciei ſordes, maculas, varos, guttam roſaceam, &c. radicaliter tollunt, ac ab ejusmodi malis præſervant, eorum cognitio & præſcriptio Medico magis laudi ducitur. Non ſine ſingulari effectu ſæpius ſuaſi illud, quod in *Satyris Medicor. Sileſiacor. Specim. IV. Obſ. 2. p. 14.* communicat clariſſ. *Godofr. Henr.* BURGHARD, Phyſicus Wratislavienſis, nullumque eſt dubium, apud mulieres non tantum, ſed & per illas apud alios magnam famam hac ratione adquiri poſſe: mulieris enim decor gaudium virorum eſt, licet ex virtutibus & internis qualitatibus vera pulchritudo ſit æſtimanda. *Nam ſi quo in homine hæc occurrant, ut in animo pulchri mores inſint, & in corporis ſpecie illis ſingula correſpondeant conſentiantque eandem ſuſcipientia rationem, pulcherrimum hoc erit ei, qui inſpicere poſſit ſpectaculum.* PLATO *Libr. III. de Republ.*

His autem optime ſe habentibus, oleum tamen & operam perderet, quicunque faciei culturam diſſuadere intenderet, cum hujus amor in plurimis tantus ſit, ut nulli parcant labori, nullis ſumptibus, quin imo ad res etiam abſurdiſſimas devolvantur. Ita illuſtriſſima quædam Matrona a juventute ſua pro ſecreto ſibi ſervavit coſmeticum, ad cujus deſcriptionem, ne dicam uſum, ſiquis nauſearet, merito ignoſcendum ipſi foret. Aluit nempe in ſervitiis ſuis famulum, qui quotidie matutinis horis in ahenum cupreum, ſtanno obductum & cooperculo probe & apte munitum, al-

vum deponebat, tumque ocyus, ne vapor pretioſus & odorus exhalaret, dicto cooperculo arctiſſime ahenum claudebat. quo facto dein guttulæ illæ, quæ cooperculo poſt refrigerationem adhærebant, caute colligebantur & inter cimmelia adſervabantur. Hacce eſſentiali aqua mumiæ fœtidæ microcoſmicæ, ſine igne deſtillata, faciem manusque illa fricabat & inungebat, repetita quotidie tali ſingulari deſtillatione. Non negandum omnino eſt, Matronam hanc, utcunque ſenem, faciei non minus, quam manum albedinem & teneritudinem ita conſervaſſe, ut plurimis fuerit admirationi & ſtupori, quomodo ſeneſcentis cutis mollitiem cuſtodirit, ſiquidem illa methodum in arcanis ſervavit ſecretiſſimis, dum invida philavtia non patiebatur aliam videre ſibi ſimilem. Circa cosmeticum hoc indagandum adhuc forſitan foret, num ne forte ſelectis cibis nutriendus ſit famulus, & an non ancilla idem illud officium præſtare queat, aut non ipſa domina, cum proprium ſtercus non ita fœteat, aut num non forte etiam lacertoſi & pulchri famuli fœtorem minuat uſurpantis pruriens ardor, utpote ad bina opera conductus, ſatiando luxurioſum uterum, & excolendo tenerrimam cutem amoris incitatricem; quod tamen de verecunda matrona ſuſpicari erubeſco. Excuſſi plures Auctores, ac inprimis *Chriſtian. Frider.* PAULLINI *emendatum Myropolium ſtercorarium*, neque in ullo inveni aquam eſſentialem ſtercoris humani adeo eximium & probatum conſtituere coſmeticum; illius tamen, inter alios, paullulum mutato modo, uſum non diſſuadet, quin potius encomiaſten ejus agit, *Jo. Frider.* HELVETIUS in *Diribitorio medico Cap. XVI.* §. 7. *p. 113.* his verbis: *Alii magneticæ terræ ſulphureæ, ab homine ſano vegetoque factæ, quantum volunt, capiunt, atque per retortam inde deſtillant oleum & aquam, qua aqua ipſi medicantur multa oculorum vitia, ejusdemque ope tollunt multa enaſcentia pterygia, atque argemas ſeu albugines.*

Hoc

Hoc denique oleo propulſant tineas capitis, atque eodem medicinam faciunt exulcerato eryſipelati æque ac omnibus lichenibus, impetiginibusque, ſimul atque iſthæc mala inunxeris illo, mollit ac tollit denique dolores arthritidis volantisque podagræ. Profecto in vili magnum ſic latet virtutum medicarum compendium, ita ut dolendum ſit, forſitan neminem, ad imitationem *Cervi medici* AGRICOLÆ, GRABII & TORKII, delineaſſe pharmacopolium ex ſolo homine exſtruendum *). Quales enim & quantæ vires adſcribuntur lotio? quam inſignes antepilepticæ & antiſpasmodicæ tribuuntur cranio humano & ſecundinis primiparæ? ut alias partes, tantopere deprædicatas, jam taceam. Sed ê diverticulo in viam redeundum erit. Vis magna quidem amoris, ſed an non major doloris? utrumque in exceſſu ſæpe deſperabundos reddit adflictos. Quam multi occurrunt nobis pharmacophobi & medico-maſtiges, falſique irriſores, qui durante ſanitate non niſi artis vanitatem exercentium & ignorantiam & falſitatem, ſive fraudes plenis buccis abſurdisque ſarcaſmis crepabant ac explodebant, exclaman-

*) Præſtitit jam olim hoc *Daniel* BECKHERUS, edito Tractatu, qui inſcribitur: *Medicus Microcoſmus, ſeu Spagyria Microcoſmi, exhibens medicinam e corpore hominis tum vivo, tum extincto, docte eruendam, ſcite præparandam & dextre propinandam.* Prodiit is primo Roſtochii 1622. in 12. dein triplo auctior & correctior Lugduni Batav. 1633. in 4. ac tandem Londini 1660. in 12. multaque partim ſuperſtitioſa, partim futilia, aliqua tamen etiam utilia continet. De aqua ex ſtercore juvenis ſani, prævia exſiccatione in aëre, aut furno modice calido, per cucurbitam deſtillata, refert hic Auctor p. 64. ex MATTHIOLO *Lib. V. in Dioſcor. p. 73. quod faciei colorem conciliet.* *A. E.* BüCHNER.

mantes, ſe mortem potius ſubire velle, quam pharmacum ſumere, atque pharmacopæorum deauratas pyxides non niſi ſtercora & quiſquilias continere ſuſtinentes; morbo autem doloroſo obruti anxie levamen quærunt, omniaque oblata, ſine ulla nauſeæ nota, avide ingurgitant. Solius igitur ſtulti eſt, negare, ſe id non eſſe facturum, cujus ſupremam neceſſitatem nondum fuit expertus. Dulce eſt doloris ſolamen, ſuavis longioris vitæ ſpes, quæ etiam fortiſſimos ad id cogit, quod in theoria nunquam credidiſſent. Sequens id confirmabit exemplum: Illuſtriſſima & teneræ conſtitutionis Matrona corripitur odontalgia intolerabili, ad quam mitigandam Medicorum & vulgi implorantur auxilia. Quidquid ſuadetur & offertur adplicat & devorat avidiſſime, ſed fruſtraneo cum effectu. Dies noctesque ob intolerabilem dolorem erant inſomnes, ipſaque ægrota quaſi furioſa & deſperabunda ex uno cubiculo in alterum curſitat. Adplicabantur innumera topica, opiata, theriacalia, ſpirituoſa, oleoſa deſtillata, cocta, emplaſtra, cataplaſmata, ſed irrito ſucceſſu; ars exhauſta obſtupeſcebat, quin convocati Medici omnem ſe ſcientiam exhauſiſſe, omnesque loculos artis tam divitis & diffuſæ excuſſiſſe, nihilque amplius ſibi reliquum eſſe, pudibundi fatebantur; tandem accedit unus ex ſtabulariis, qui remedium crebrius jam per experientiam confirmatum, ſibi notum eſſe referebat, idque adverſum quidem & nauſeoſum eſſe ajebat, ſed levamen & auxilium certum audacter inde promittebat, modo Illuſtriſſima matrona ejus uſum non recuſaret. Interrogatus ergo, in quonam conſiſtat hoc ſuum arcanum, reſpondit, urinam recentiſſimam adhuc calentem caballi uſque ad doloris mitigationem in ore detinendam eſſe, ſubinde novam & recentem ſubjungendo. Vix audito hoc, ſine mora famulum vitro inſtructum ad equile comitatur ægrota tantopere excruciata, impatienter exſpectans mingentem caballum, cujus urinam recen-

recenter exceptam avide, ſine ulla nauſea, adſumit ac in ore detinet, & en! intra horæ quadrantem atrociſſimus ille dolor miraculi inſtar ceſſat, nec niſi poſt viginti annos rediit, tumque ego eandem, miſere iterum tali rhevmatiſmo odontalgico adflictam, alio minus nauſeoſo remedio in momento quaſi inde liberavi, adeo felici cum ſucceſſu, ut poſtea, ad vitæ usque finem, prorſus immunis ab ejusmodi doloribus permanſerit. Erat vero iſtud remedium ſolutio dimidiæ drachmæ Euphorbii, in aquæ Majoranæ duabus drachmis facta, de qua novem ſaltem guttulas, in vola manus contentas, per utramque narem fortiter adtraxit, omni dehinc dolore, incantamenti ad inſtar, illico ceſſante, prout hoc plus quam centies in ſimilibus miſeris adflictis per experientiam edoctus ſum. Prædicta equidem illuſtriſſima matrona paulo fortius ſolutionem iſtam attraxerat, unde quaſi attonita, neſciens quid actura, hinc & inde currebat, faciem & nares fricans, quoniam acriores ſalinæ Euphorbii particulæ internam naſi tunicam nimium irritaverant, cui incommodo tamen perquam facile mederi licet, ſi inprimis crebrior violentiorque cerebrum concutiens acceſſit ſternutatio, attrahendo lac tepidum intra nares. Recordor hac occaſione agyrtæ cujusdam, qui multo clamore longaque ſesquipedalium verborum periphraſi, ſolutioni huic, quam in arcanis ſervabat, divinas plane virtutes tribuebat, ſimulque quadrata fruſtula ligni cujusdam rubri ſtolidæ plebi divendebat, ac ſemper horum unum, attracto prius per nares liquore, inter dentes detinere jubebat, ut ſic acre & ſalſum phlegma, dolores tales excitans, promptius efflueret. Non minus etiam ſuccum betæ rubræ expreſſum & intra nares attractum, a celeberr. WELSCHIO ni fallor in Obſervationibus commendatum, ſæpius dolores tales profligaſſe novi. Singulari porro cum effectu adplicatum vidi liquorem errhinum Dr. KOZACK, qui paratur ex rad. Hellebor. alb.

 drachm.

drachm. ij. rad. Pyrethr. herb. Majoran. ana drachm. I. & adfuſo ſpiritu flor. Anthos ad eminentiam trium digitorum. Hacce Tinctura interior narium ſuperficies penna anſerina inungitur, ſicque prodigioſa lymphæ quantitas per nares & os prolicitur, unde dolores ſubito ſæpius ſopiuntur.

OBSERVATIO XIII.

Dn. D. SALENTINI ERN. EUGEN. COHAUSEN.

Lumbricorum latorum & cucurbitinorum ſpecificum antidotum.

Ex omnibus illis lumbricorum, in vivo corpore humano prodeuntium, illudque miſere ſæpius excruciantium ſpeciebus, peſſimam utique conſtituunt a figura ſua *cucurbitini* dicti, & qui ex his procul dubio coaleſcunt, *lati lumbrici* ſeu *Tæniæ*, de quibus aliunde jam conſtat, quod in longitudinem ingentem & prodigioſam ſæpius excreſcant rariusque ac difficillime de corpore exterminentur. Sic enim PLINIUS teſtatur *Hiſtor. natur. Lib. XI. Cap. 33.* quod intra hominem naſcantur Tæniæ tricenûm pedum; PLATERUS aliquot ultra quadraginta pedum vidit. GALENUS tam longos ejusmodi lumbricos obſervavit, ut per totum inteſtinorum porrigantur canalem. *Vid.* SENNERTUS *Inſtitut. Medic. Libr. III. Part. II. §. I. Cap. 4. p. 204.* Similiter quoque ex puella octo annorum ſemper valetudinaria, poſt exhibitam in proportionata doſi aquam Rulandi, expulſum fuiſſe lumbricum latum, ad undecim ulnarum longitudinem, & adhuc tertia die poſt, tria ejus fragmenta, fidem faciunt *Acta Medicor. Berolinenſ. Decad. I. Volum. II. p. 59.* Plures vero de lumbricis talibus lectu dignas hiſtorias

collegit SCHENCKIUS *Obſ. med. Lib. III. Obſ. I. pag. 371.* Non ſemel quoque, ſed frequentius in praxi mea vidi plurium ulnarum fruſta de latis ejusmodi lumbricis per anum excreta fuiſſe. Sic recordor cum adhuc in tyrocinio medico apud dilectiſſimum Patruum meum, *Joann. Henric.* COHAUSEN, Vredenæ Weſtphalorum degerem, mulierem quandam, tænia tali adflictam, opem ejus imploraſſe, cui ſequens mixtura multum levaminis adtulit: Rec. Eſſent. Tanacet. Abſynth. compoſ. ana unc. j. Eſſent. Succin. caſtoriſat. Elixir. propr. dulc. ana unc. dimid. Ol. Rut. gutt. xx. Aqu. Menth. unc. iv. M. D. omni quadrihorio cochlear unum. Huic ſubjunctus fuit ſequens pulvis: Rec. C. C. uſt. Sem. Santonic. Muſc. corallin. ana unc. dimid. rad. Gialap. reſinos. drachm. iij. Vitriol. martis ad albedinem calcinat. drachm. j. Aethiop. miner. drachm. ij. Camphor. drachm. dimid. Ol. Caryophyll. Abſynth. ana gutt. x. M. Interponebatur etiam huic inſimul uſus ſequentis Elixirii helminthagogi: Rec. Rad. Filic. Diptamn. alb. Zedoar. ana unc. dimid. herb. Scord. flor. Hyper. Tanacet. ana manip. j. Muſc. corallin. unc. j. Semin. Santon. drachm. vj. Coriandr. unc. dimid. baccar. Junip. unc. j. Conciſ. & contuſ. adfundatur Spiritus Junip. q. ſ. extrahatur, dein colaturæ adde Elixir. propriet. alcalin. unc. j. Eſſent. Camphor. unc. dimid. Spiritus C. C. volat. unc. j. M. & ſervetur uſui. Quum vero modo expoſita hæc remedia exoptatum tamen non ſemper ferre valuerint auxilium, contra hoſtem ſanitati humanæ tantopere infenſum, quibus tandem illum felicius profligaverim armis, ex ſequenti patebit hiſtoria. Ante aliquot annos Monialis quædam anxie meum ſibi expetiebat conſilium; conquerebatur namque illa de continuis hypogaſtrii doloribus, torminibus, nauſea, lipothymiis, ſomno turbulento, ſiti inſolita, aliisque. Omnia illa ſymptomata utero adſcribebantur, multaque idcirco & varia, magna in copia adhibita fue-

 runt

runt antihyſterica remedia, ſed irrito plane cum effectu. Adpetitus equidem conſtabat, interim tamen pallebat, debilis erat atque atrophia laborare credebatur. His addebat, quod facta alvi exoneratione complura parva albicantia corpuſcula, nunc majora, nunc minora, ſpithamæ, quin & ulnæ longitudinem excedentia, ſub excrementis obſervaverit. Jubebam ergo, ut proxime ea colligeret, ablueret, & ſpiritui vini impoſita (nam quinque milliaribus a me degebat,) per nuncium transmitteret. Paruit mandato ſeduloque hinc corpuſcula illa examinans, partes tæniæ eſſe deprehendi, eaque propter, ſepoſitis remediis antihyſtericis, amara, mercurialia, martialia & helminthagoga ſucceſſive præſcribebam ſimulque caſum hunc communicabam cum fidiſſimo meo in medicis præceptore & pie ſemper devenerando modo nominato Patruo, qui ſequentia mihi benevole ſuggerebat:

„ Quoad expulſionem tæniæ ſeu lumbrici lati verſaris in
„ ſuppoſito erroneo, me æthiopem mineralem laudaſſe,
„ quia tantum memini mercurii vivi cum ſaccharo diligen-
„ ti in mortario trituratione ſubacti, qui helminthagogum
„ eſt excellens, quo ipſo, & Vitriolo martis ad albedinem
„ calcinato, & addita reſina Jalappæ, lumbricum iſtum la-
„ tum me expuliſſe recordor, cujus exuviæ adhuc apud me
„ proſtant chartæ adglutinatæ propria viſcoſitate. In filia
„ Paſtoris Hoxbergenſis reformati, cachectica & miris ſym-
„ ptomatibus, ad uterum falſo relatis, vexata, tæniam ta-
„ lem particulatim per fruſta ſexcenta olim expuli, uſu aqua-
„ rum Driburgenſium valde martialium, quibus remotis
„ ad priſtinam εὐεξίαν & vigorem, tam menſibus reſtitutis,
„ quam pallido colore fugato, rediit; audivi vero poſt tri-
„ ennium e vivis ereptam eſſe, forte quibusdam articulis
„ ex hoc monſtroſo lumbrico, (qui ex illo genere erat, quos
„ *cucurbitinos* adpellamus) in corpore relictis & in novam
„ fœturam reanimatis. - - - - Noviſti martialia, & vel ſim-

„ pli-

„ plicem martis limaturam, in vulgari lumbricorum familia „ a multis laudari; quidni & in lumbrico hoc rebelli pro„ derit infuſum martis, ſeu potius ejus mineræ & mercurii „ vivi, more Poteriano paratum, ſi non pro potu ordina„ rio, ſaltim aliquoties in die ſumendum? Scribis, te, aliis „ nil juvantibus, grana Tilli exhibiturum: alii ex illis cum „ amygdalis duntaxat emulſionem parant & exhibent; WEL„ SCHIUS refert, ex pineis Moluccianis, quæ grana Ricini „ eſſe dicit, oleum exprimi poſſe, cujus gutta una, ſaccharo „ inſtillata, ſufficienter laxat. Nullus dubito, grana hæc „ correctionem admittere poſſe, & ſic evadere remedium „ ſatis tutum, uti plura alia ejusmodi draſtica & virulenta, „ ſub quibus teſte HELMONTIO, magna latet entelechia. „ - - - - Optime concepiſti conſilium de uſu aqua„ rum martialium; nam mars lumbricis eſt infeſtiſſimus, „ qui in illarum defectu quoque diverſimode præparatus „ exhiberi poteſt. Ejus limaturam ſubtiliſſime præparatam „ in lumbricis ceteris præfert GLAUBERUS; BECHERUS „ vero mineram martialem puriſſimam: ego uſus ſum Vi„ triolo martis ad albedinem calcinato, ceteris admixto. Pla„ cent conceptus BAGLIVII, qui in variis inſtitutis circa „ lumbricos vivos experimentis acida & oleoſa iis comperit „ infenſiſſima; quid ſi præparetur oleum olivarum per in„ fuſionem cum ſemine Santonici, genuino tanaceti, rutæ, „ ſcord. & hyperic. ejusque in dies ter exhiberetur coch„ lear unum? *Nicolaus* ANDRY *Tr. de generatione ver„ mium* contra lumbricum latum ſequens remedium tan„ quam expertum fideliter communicat: Rec. Diagryd. „ Crem. tartar. Antimon. diaphor. martialis ana ſcrup. di„ mid. Rhabarb. Or. rad. Filic. fœmin. ana drachm. dimid. „ fol. & flor. Tanacet. ana p. j. Cort. rad. Mori, antequam „ arboris fructus matureſcant collecti drachm. j. M. de quo „ doſin cuilibet ſubjecto convenientem mane in juſculo

 „ pin-

„ pinguiore exhibet luna decreſcente. Illuſtr. *Frider.*
„ HOFFMANNUS ſequentes eximie commendat morſulos:
„ Rec. Sacchar. in aqu. Roſar. ſolut. & inſpiſſat. unc. iij. cui
„ adhuc calido adde Sem. Cinæ drachm. iij. Turbith alb.
„ drachm. ij. cum dimid. Corallin. drachm. ij. Cinnamom.
„ opt. drachm. j. cum dimid. Mercurii dulc. drachm. j. M.
„ F. l. a. Morſuli. Vidi olim Medicum celebrem præſcri-
„ bentem formulam vini medicati, cujus ingredientia fere
„ omnia, quæ audiunt helminthagoga erant, e. g. rad. gen-
„ tian. gramin. diptamn. alb. filicis, hellebor. nigr. herb.
„ ſcord. flor. hyperic. ſummitat. Centaur. min. ſem. San-
„ ton. nucl. Perſicor. limatur. mart. &c. quale an in tua
„ ægrota locum habere poſſit, ipſe diſpicies; hæc ſaltem
„ pace tua in memoriam revocare volui. „ Quibusdam igitur ex his ab initio, ut opinabar non ſine ſpeciali effectu, in ægrotante mea uſus fui: major enim ſemper fiducia in fidelem ſimulque vere expertiſſimum & veteranum collocatur practicum, quam ut ſuggeſta ſalutaria monita reſpuantur; verum is non fuit effectus, quem ſperaveram. Merito equidem ſub his circumſtantiis dubitabam, dum exhibitis tot exquiſitis helminthagogis nulla amplius particularum lumbrici lati obſervabatur excretio, an non illa, quæ ægram excruciabant, ſymptomata potius ſint effectus gravioris irritationis generis nervoſi, qui ſub miro dolorum, reptationum, conſtrictionum, morſicationum ſchemate ludere posſunt etiam oculatum practicum? nam quemadmodum talia pathemata quandoque a ſolis lumbricis dependent, ſic etiam absque his ſubſiſtere & a varia liquidi nervei commotione originem ducere poſſunt, prout ſtupendæ variæ a Practicis notatæ docent obſervationes. Proinde ſi nulla quicquam proficiunt mercurialia, martialia, ſpecifica amara, immo nec acida, nec oleoſa, vermibus alias ſumme infenſa, nonne ſuſpicandum foret, tæniam forte, ſi quæ latitaret, ta-

libus

libus non adfici? cum tamen & ea ſit lumbricus textura molliſſimus, ſucci chyloſi ut prædo, ſic quoque merum quaſi receptaculum, quemadmodum id docet autopſia.

Excrevit jam olim ægrota lumbrici lati particulas, jam vero nullæ amplius prodeunt; an ergo inde ſequitur, vel adhuc latitare plures, vel remediis non amplius auſcultare? Hæ conſiderationes me in ſuſpenſo quodammodo tenebant, qua ratione in methodo medendi ulterius ſit procedendum; verum cum miſera ægrota continuo inſtaret & audacter adſeveraret, revera adhuc in inteſtinis hærere lumbricum, dum eadem adhuc perſeverarent ſymptomata, ſimulque ſubjungeret, ſe jam olim per aliquod tempus nulla alia fragmenta excreviſſe, poſt aliquot autem menſes iterum illa obſervata fuiſſe, omnem idcirco curam ad lumbrici internecionem dirigendam eſſe concludebam. Primo igitur omnes cibos multo oleo condiri juſſi, ex commendatione *Lucæ* TOZZI, adjectis, prout fieri poterat, allio & foliis Lauri. Dein pro potu ordinario præſcribebam infuſum cum cereviſia vel vino parandum, ex rad. chin. unc. ij. gramin. filic. fœminæ ana unc. iij. herb. Scord. manip. ij. Sem. hyper. unc. dimid. Lign. Saſſafr. raſur. C. C. recent. ana unc. j. quæ ſingula ſacculo includebanaur. Porro etiam emplaſtrum ex amaris ſpecificis paratum, infra ſtomachi regionem applicari non negligebam; quin totum abdomen unguento ex oleis tanacet. abſynth. rutæ, C. C. fœtid. felle bubulo, myrrha, aloe, &c. diligenter inungi jubebam, ſed absque optato effectu. Cum ergo hactenus impenſum laborem, expenſos ſumptus, tot interne & externe præſcripta & commendata partim pharmaceutica, partim domeſtica remedia, incaſſum plane adhibita & devorata, lugeret, ulteriora jam fere nauſeans ſimulque admodum languens & de plenaria convaleſcentia prorſus fere deſperans ægra, ſerio hinc de potentiori quodam remedio, vermes tales exturbante, cogitabam, ſequen-

quenteſque tandem pulviculos præſcribere & tentare non verebar: Rec. Granor. Tilli gr. iv. Sacchar. Canarienſ. drachm. dimid. M. F. pulvis, in mortario probe ſubigatur, diſpenſeturque in quadruplo. Horum alternis diebus unum mane cum lacte tepido exhibebam, ſimulque injungebam, ut ſingulis horæ quadrantibus lac tepidum pro lubitu largiter ſorbillaret, præcipue ſi tormina, aut violentiorem vel doloroſum ſecedendi ſtimulum perſentiſceret. Mirabatur equidem ægra novam ſibi antea nunquam auditam catharcticum ſumendi methodum; non defuit tamen cœca obedientia, magnaque ſic ſeroſi humoris colluvies per alvum fuit deturbata, cum aliquali virium dejectione, unde altera die ab uſu hujus remedii abſtinebat, tertia vero adſumebat alteram doſin, eodem cum effectu, niſi quod excrementis multa teniæ fruſta inmixta fuiſſe gaudens retulerit, certamque nunc conceperit ſpem, hoſtem ſic tandem expugnatum iri, quem etiam feliciſſime quarta doſis ſimul & ſemel cum magno impetu exturbavit, ut omne ſeminium una expulſum eſſe certo confideret. Debilitabatur equidem inde usque adeo, ut vix pedibus inſiſtere valeret; aſt ſtatim exhibui temperata tonica & amara, ex Elixir. balſamico *Hoffmanni* cum Tinctura martis, in aquis analepticis, ſimulque abdomini ſacculos, ſpeciebus aromaticis repletos, imponebam, quin inungi curabam illud oleo nuciſtæ, menth. abſinth. caryophyll. &c. ac inſuper corporis animique quietem, una cum cibis evchymis & evpeptis, itemque vinum generoſum cum pane bis cocto parcius ſubinde ſumendum, commendabam, talique methodo tandem, favente divina gratia, efficiebatur, ut de die in diem vires increſcerent, pallidus & cachecticus faciei color in roſeum, cum omnium ſtupore, mutaretur, gravia torminoſa abdominis pathemata conquieſcerent, catamenia debito tempore convenientique quantitate & qualitate iterum prodirent, corpus carnoſum & ſucculentum

eva-

evaderet denuo, atque in hunc usque diem ſana & ſoſpes degat, firmiore, quam unquam alias, gaudens valetudine, nullaque amplius ſuperſit qualiscunque ſuſpicio, de reſtitantibus forſitan teniæ reliquiis.

(Confluentia Norimbergam miſſæ d. 20. Auguſt. 1747.)

OBSERVATIO XIV.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

De
Aſæ fœtidæ virtute anthelmintica.

Poſtquam per multos retro annos in affectibus hyſtericis ſpaſmodico- convulſivis aſam fœtidam tam externe, quam interne, exoptato cum effectu adhibui, decantatum hoc remedium antihyſtericum etiam anthelminticis omni jure annummerari poſſe, neutiquam dubitare incepi, præcipue cum odor ejus alliaceus fragrantia ſua ſal volatile copioſum, in ſinu hujus gummi-reſinoſi reconditum, ſatis prodat, porracea vero tutiſſima in claſſe anthelminticorum ex remediis vegetabilibus ſint. In hac ſententia confirmavit me effectus dupliciter ſalutaris, quem interdum in hyſtericis obſervavi, quarum morbis aſam fœtidam interne oppoſui, eosque hac ipſa feliciter oppugnavi, quandoquidem fœmellæ tales plus una vice, ubi antea ne ſuſpicio quidem latitantis cujusdam ſeminii verminoſi aderat, lumbricos per os & alvum excreverunt, quod non ſolum in juvenculis, ſed & in adultioribus, immo ad ſenilem ætatem jam adpropinquantibus, mihi attendere licuit. Palato vero ægrotantium ſtudens, propter nauſeoſum odorem & ſaporem gummi hoc reſinoſum ab initio ſub forma pilularum occultavi; cum ve-

ro etiam ſæpius in praxi quædam mihi occurrebant perſonæ, pilularum atque bolorum uſum prorſus abhorrentes, & medicamenta ſolum liquida deſiderantes, hinc ſequentem pro talibus Eſſentiam anthelminticam compoſui: Rec. Aſæ fœtidæ unc. i. Caſtorei drachm. ij. Salis tartari drachm. i. Florum hyperici manip. dimid. Spiritus vini rectificati uncias viij. Et ſic ope digeſtionis Eſſentiam extraxi, quam vel ſolam, vel cum parte Elixirii Camphoræ tertia, Collectan. Leidenſ. maritatam, a guttis x. ad xx. & xxx. pro ratione ætatis, contra vermes primis in viis ſtabulantes, ægrotantibus præbui, elapſo vero uno alterove die, laxans jalappinum, vel aliud adhibui, ſicque ſentinam verminoſam exoptato cum ſucceſſu e corpore exturbavi. Non ita multo poſt magna cum voluptate in Illuſtris b. m. HOFFMANNI *Medic. ſyſtem. ration. Tom. III. Sect. II. Cap. VIII. §. 18. p. m. 586.* egregium deprehendi elogium, quod doctiſſimus & ingenuus hic Vir aſæ fœtidæ, intuitu virtutis ſuæ anthelminticæ, tribuit, hiſce verbis comprehenſum: *Sed licet horum (anthelminticorum) eximius circumferatur apparatus, non omnia tamen æque exſpectationi reſpondent, & nulla magis probatæ efficaciæ ſunt ipſa aſa fœtida & ſagapeno, præſertim ſi hæc cum purgantibus, ut mercurio dulci & extracto rhabarbari, in pilularum forma dentur, &c.* Ex hoc tempore & ego aſam fœtidam, variis ſub formis cum purgantibus remixtam, utriusque ſexus ægrotantibus præbui, quemadmodum etiam eandem in formam pulveris redactam non ſolum junioribus, ſed & adultis ſubjectis, in quibus ſuſpicio de vermibus latentibus aderat, optimo cum effectu adhibui, & adhuc uſurpare ſoleo, prout binæ ſequentes obſervationes, aliarum plurium loco teſtari poſſunt.

Anno proxime præterlapſo 1746. die 5. menſis Maji Vir quidam quadrageſimum quintum ætatis ſuæ annum jamjam emenſus, e vicinia noſtra ad me mittens, auxilium ſibi

expe-

expetivit, cujus ſtatus morboſus ita mihi denunciabatur: Aeger anno proxime præterito, & quidem menſe Novembri, pleuritide laboravit, eamque quidem feliciter ſuſtinuit, neutiquam vero vires amiſſas recuperare, multo minus cum ſanitate integra in gratiam redire valuit, ſed potius ab eo tempore ſemper poſt paſtum nauſeam cardialgicam, ſenſu reptatorio & inſigni dolore ſtipatam, in gula ſentit, os utplurimum copioſa lympha ſcatet, & interdum æger poſt prægreſſas tales afflictiones, per os lumbricos extrahit atque vomitu ejicit, quales infenſi hoſpites etiam quandoque per alvum prodeunt. Hiſce ergo auditis, facile cognoſcebam, paſſiones haſce morboſas a vermibus, primis in viis nidulantibus, ortum ſuum ducere, gravemque hanc moleſtiam, per ſex integros menſes jam durantem, paucis hiſce plenarie reſcindebam: Rec. Radic. Jalappæ ſcrup. i. Tartari vitriolati ſcrup. dimid. Aſæ fœtidæ grana iv. M. F. Pulvis. D. mane in jusculo, pro una doſi. Toto hoc die nulla ſequebatur alvina excretio, licet æger in ventriculo & abdomine borborygmos atque inſignem inquietudinem ſenſerit, quod phænomenon mihi vermium cum aſa fœtida conflictum indicabat, unde die proximo laxans paulo fortius hoc modo præbebam: Rec. Radic. Jalappæ drachm. dimid. Tartari vitriolati ſcrup. dimid. Aſæ fœtidæ grana iv. M. F. Pulvis & mane itidem cum juſculo ſumatur.

Hic pulvis non ſolum octo ſedes proritabat, ſed & viginti quinque lumbricos teretes & latos, longitudinem dimidiæ ulnæ ſuperantes, per alvum feliciſſime exturbabat, ita, ut æger, diu jam jam levamen quoddam exoptans, illud ex voto obtinuerit, & ab omnibus prædictis moleſtiis plenarie liberatus, priſtinam ſanitatem integram recuperaverit.

Eodem anno, die 12. Maji, Judæus ex eodem pago, pro filiola ſua quinquenni conſilium a me petens, morbi hi-

ſtoriam ita mihi enarrabat: Puellam iſtam ante aliquot hebdomades febre intermittente tertiana laboraſſe, nunc vero frigus febrile quidem ceſſaſſe, ſed æſtum alternis diebus ſub crepuſculo redire, inſimulque dolores in artubus, pedibus nimirum & brachiis, eandem ſentire, præcipue hypochondrium ſiniſtrum torminibus excruciari, adpetitum proſtratum eſſe, conjuncta extenuatione corporis, & urinam pallidam reddi. Singulis hiſce ſymptomatibus collectim ſumtis atque penſitatis, metuebam ne febris hæc corrupta ſenſim paulatimque in hecticam degeneraret, præcipue quoniam gentis hujus Judaicæ vitæ genus utplurimum ſqualidum eſt, variaque remedia domeſtica incondito modo parentes adhibuerunt; hinc ab initio hunc adfectum a cacochymia derivabam, utque ſpaſmum in artubus & hypochondrio, ab acri ſero lymphaque depravata excitatum, quomodocunque mitigarem, & ſimul humores vitioſos corrigerem, ſub diæta diluente, ſequentia medicamenta in uſum duxi: Rec. Tincturæ Antimon. tartariſat. Eſſent. Succini, Eſſ. lumbricorum terreſtr. ana drachm. j. M. atque mane & veſperi exhibeantur xv. guttæ in infuſo Theæ. Rec. Emplaſtri diaphoret. unc. dimid. Camphoræ drachm. dimid. Malaxentur cum oleo Chamomillæ cocto, q. ſ. & alutæ ſuperinductum hypochondrio dolenti imponatur.

Die 16. hujus menſis pater ægrotæ certiorem me reddebat, nihil ab his remediis levatam illam eſſe, ſed potius dolores in artubus & hypochondrio ſiniſtro in eodem adhuc gradu perſeverare, verſus noctem quoque alternis diebus æſtum ingraveſcere ipſamque ſimul pruritu moleſto narium vexari & abdomen durum atque tumidum eſſe. Quocirca de verminoſo ſeminio in inteſtinis, ſuſpicionem concepi & idcirco nidum ſonticorum talium hoſpitum ſequentibus medicamentis oppugnare atque penitus deſtruere tentavi: Rec. Rad. Jalappæ gr. xvi. Aſæ fœtidæ, Nitri depurat.

ana gr. iv. M. F. pulvis D. mane dimidia pars & proximo die dein altera in juſculo calido. Rec. Rad. Scorzoner. unc. dimid. Raſur. C. C. unc. j. cum dimid. Seminis aniſi drachm. ij. Conciſa & contuſa miſceantur & coquantur cum duabus menſuris aquæ fontanæ, hocque decoctum loco potus ordinarii porrigatur. Hiſce perpaucis remediis effeci, ut non ſolum quælibet doſis pulveris anthelmintici ſex ſedes moverit, ſed & ingentem copiam lumbricorum expulerit, omniaque ſymptomata uno quaſi ictu reſciſſa fuerint, ſiquidem adpetitus in dies denuo rediit, omnes dolores in totum ceſſarunt, vires autem & habitum corporis carnoſum antea fere plane amiſſum, hæc puella ſucceſſive recuperavit, ita, ut in hunc usque diem integra ſanitate fruatur.

OBSERVATIO XV.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Aſthmate flatulento ſubito oborto moxque iterum ſublato.

Conjux adminiſtratoris cujusdam redituum publicorum, 37. annorum, paſſionibus hyſtericis obnoxia, graciliori corporis conſtitutione prædita, vitam ſedentariam agens, ceterum autem ſana atque vegeta, anno præterito die 9. menſis Octobris de ſtomacho bubulo, braſſica capitata, cepis & lardo infarcto, pulteque piſorum ſub prandio largiorem adſumit portionem, unumque & alterum vini cyatum ſuperingerit, quo victu probe exſatiata atque ne minimum quidem incommodi inde ſentiens, poſt meridiem cum marito ſuo amicam quandam viſitabat, in cujus conſortio amicabili ali-

quot ſcutellas decocti fabarum Coffée adſumebat, neque etiam ab hoc potu alieni quidpiam percipiebat. Aſt hora ſeptima veſpertina domum ſana atque incolumis reverſa, ſubito vehementiſſima orthopnea, vel potius aſthmate, momentaneam ſuffocationem minitante corripitur, licet aër ceteroquin tunc temporis ſerenus atque temperatus, domique ante ingreſſum in hypocauſtum unica tantum ſcala adſcendenda fuerit. Inopinatum hunc adfectum aſthmaticum motus ſpaſmodici fibrarum excipiebant atque graviorem reddebant, ventriculus, remotis veſtibus & thorace, admodum inflatus, venæque in manibus turgidæ adparebant, pulſus vero durus ac tardus erat, ſimulque anxietas præcordialis ſubinde circa orificium ſiniſtrum ventriculi magis exacerbabatur. Femina hæc, quotannis circa æquinoctia venæſectioni adſueta, noviſſime elapſo æquinoctio autumnali ſolemnem hanc evacuationem, inprimis cum hactenus menſes optime & rite ſucceſſerint, intermiſit. Quum igitur vaſorum plenitudo, ſeu pulſus durities atque tarditas, depletionem quandam maxime neceſſariam & utilem fore mihi indicarent, ſtatim eandem inſtitui juſſi, uncias octo ſanguinis ſic emittens, quo facto ægra quidem quadantenus ad ſe redibat, motusque ſpasmodici conquieſcebant, aſt dyſpnœa pertinaciter continuans metum ſuffocationis nondum deponere permittebat; hinc confeſtim anguſtiam hancce præcordialem, a flatibus excitatam, ſequentibus remediis felici ac præſentiſſimo cum ſucceſſu oppugnavi: Rec. Salis Epſonienſis drachm. vi. Rad. Jalappæ pulveriſ. ſcrup. j. Olei deſtill. aniſi gutt. v. M. F. pulvis, ſtatim in hauſtu juſculi calidi porrigendus. Rec. Herbæ matricar. flor. chamom. ana manip. j. Semin. aniſi, fœniculi ana drachm. ij. Salis Epſonienſis unc. dimid. Conciſa & contuſa coquantur cum ſ. q. aquæ fontanæ, & binis vicibus decoctum hoc pro clyſmate injiciatur mediante ſyringa.

Die

Die proxime ſequente, cum ægrotam inviſerem, certiorem me reddebat, ſe priorem noctis partem perquam anxie tranſegiſſe; poſtquam vero pulverem laxantem ſumſiſſet, permultos ructus cum exoptatiſſimo anguſtiæ præcordialis allevamento ac decremento prodiiſſe, paulo poſt etiam alvum ſolutam fuiſſe, & quidem duodecies ſucceſſive, hacque ratione non ſolum ingentem copiam ſeri, ſed innumeros etiam Flatus exturbatos fuiſſe, adeo exoptato cum effectu, ut alteram hujus noctis partem in ſitu ſupino placide tranſigere valuerit, cum antea, in ſitu licet erecto, difficillime reſpirare potuiſſet. Per integrum dein hunc diem reſpiratio libera atque facilis ſuccedebat, ægra quoque de ſolo languore corporis & obtuſo dolore in regione lienis conquerebatur, pulſusque ſaltem adhuc debilis & tardus erat, quæ ſingula non modo ab excretione alvina crebriore ipſaque venæſectione, ſed etiam quoad maximam partem a gravioribus prægreſſis motibus ſpaſmodicis thoracis & artuum, itemque accelerata in- & exſpiratione derivanda eſſe, eo minus dubitavi, quo magis jam conſtat, omnes motus ſpaſmodicos atoniam fibrarum, ſeu languorem poſt ſe relinquere. Ut itaque tam novæ generationi flatuum obviam irem, quam inſimul fibris novum robur adderem, ſub congrua molliore diæta vinique modico uſu, ſequentem mixturam exhibui: Rec. Spiritus carminativi de tribus drachm. ij. Tincturæ antimon. tartariſ. Eſſent. Succini ana drachm. j. Eſſ. Caſtorei drachm. dimid. M. D. ad Vitr. ſumanturque ter de die gutt. XL. Sub hujus ergo remedii uſu intra triduum vires ex voto iterum obtinuit, hactenusque a moleſto tali malo prorſus immunis, optime valuit.

OBSER-

OBSERVATIO XVI.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

Febris maraſmodes ſenilis feliciter curata.

Quod ſenum febris hectica, ſeu maraſmodes, morbus ſit pertinaciſſimus ſummeque rebellis, imo utplurimum incurabilis atque funeſtus, celeberrimorum Medicorum monumenta ſatis ſuperque teſtatum faciunt. Frequentius quippe nihil eſt, quam quod affectus maraſmodes miſeriæ omnibusque calamitatibus, ſenibus alias familiaribus, quorum ætas ipſa morbus eſt, colophonem tandem imponat, qui idcirco, optime judicante magno *Friderico* HOFFMANNO, Medicin. ration. ſyſtem. *Tom. IV, Sect. II. Cap. XIII.* §. *VIII.* melius avertitur. Quemadmodum vero cauſſæ hujus ſenio perquam infenſi morbi a ſe invicem diſcrepant, itemque temperamenta, atque inſuper ſubjectorum unum præ altero plus minus viribus exhauſtum ſenioque confectum eſt; ita etiam prognoſis eventus hujus morbi in illis quidem anceps manet, attamen interdum etiam adhuc aliqualem ſpem ſanitatis recuperandæ relinquit, de cuius aſſerti certitudine ſequens caſus teſtimonium quoddam ferre poteſt.

Anno præterlapſo d. 12. menſis Octobr. ad Conſiliarium quendam rerum Cameralium, ſeptuageſimum ſecundum annum jam jam agentem, vocabar, ut eidem, febre maraſmode graviter decumbenti, ſubvenirem. Optimus hicce Vir, conſtitutione corporis graciliori & temperamento cholerico-melancholico præditus, tam in juventute, quam poſtea, quum in officio publico conſtitutus eſſet, variis itineribus, præcipue equitatione, corpus frequentius exercuit, indeque & partium ſolidarum robur magis magisque obfirmavit,

mavit, & quoslibet ſanitati adverſos inſultus tempeſtive profligavit, ut ſponte tandem prodeunte & ordinate continuante, ſatis largo hæmorrhoidum fluxu, ab omnibus gravioribus morbis, ad ingruentem usque ſenilem ætatem, prorſus immunis vixerit. Nunc autem per ſex circiter menſes aqua hæret, dum ex hoc tempore, adpetitu integro manente, vitæque genere magis ſedentario accedente, fluxus hæmorrhoidum, antea tam ſalutaris, ſponte ceſſavit, corpusque ſic ſanguinis mole nimium adgravatum fuit. Sub hoc vacillantis valetudinis ſtatu die 6. hujus menſis, tempore pomeridiano, corpus prope ripam piſcinæ ultra 4. horas aëri perquam frigido expoſuit liberius, ſimulque graviori ira commotus fuit, indeque dein domum revertens, ſubito horrore, quem æſtus, tuſſis, virium & adpetitus proſtratio excipiebat, correptus fuit, alvus pertinaciter claudebatur, abdomen a flatibus turgeſcebat & reſpiratio anheloſa reddebatur, quæ ſymptomata non ſolum ad diem 12. huj. menſis usque, quo ego in conſilium vocabar, continuarunt, ſed & inſuper dolor preſſorius pectoris & abdominis, admodum difficilis exſcreatio muci in bronchiis hærentis tenaciſſimi atque multo ſanguine grumoſo permixti, accedebant, quæ novæ adflictiones malum in dies adhuc gravius reddiderunt, ita ut vires tandem inſigniter fuerint debilitatæ, & partes muſculoſæ admodum extenuatæ, prodeunte ſimul urina ſaturatiori rubicundo colore tincta, & pulſu celeriore ac debili reddito. Hinc æger morbo ingraveſcente, proprio conſilio eo maxime adnitebatur, ut alvina excretio, per aliquot dies ſuppreſſa, clyſterum adplicatione reſtitueretur, quorum tamen irritus erat effectus, ita ut potius majora porro ipſe morbus ſumſerit incrementa.

Omnia hæc ſub primo ſtatim introitu ab adſtantibus percipiens, tenacitatem muci alvique ſegnitiem potu quodam diluente, grati ſaporis, ut nimirum tanto largius & ſine nau-

ſea hauriretur, ſolvere, ſimulque æſtum febrilem temperare, nec non vires erigere ſtudebam, eumque in finem loco potus ordinarii, tres partes aquæ fontanæ cum una parte vini bonæ notæ & pauxillo flavedinis corticis citri, mediante ſaccharo Canarienſi abraſæ, remiſceri juſſi, quod potus genus etiam lubentiſſime & adeo aſſidue bibebat, ut interdiu binas menſuras ſucceſſive adſumſerit. Ad dolores demulcendos flatusque diſſipandos ſequens Emplaſtrum abdomini imponendum, & mixturam ante prandium & cœnam exhibendam præſcripſi: Rec. Emplaſt. carminat. Sylvii unc. dimid. Olei baccarum lauri expreſſi drachm. ij. M. ducatur ſupra alutam formæ ovalis & adplicetur. Rec. Spiritus carminat. de tribus drachmas ij. Liquor. anod. mineral. Hoffmanni drachm. j. M. & D. XL. guttæ in potu conſueto. Ut autem etiam tuſſi, exſcreationi & reſpirationi difficili aliqua ratione ſubvenirem, ſequentia ordinavi remedia: Rec. Nitri depur. Tartar. vitriol. ana ſcrup. j. Cinnab. nat. gr. xv. Liquirit. coctæ drachm j. Ol. deſtill. fœnic. gtt. iij. M. F. pulvis, de quo mane & veſperi tertia pars in infuſo Theæ, cum ſemine badianæ maritato, porrigatur. Rec. Aquæ roſar. bugloſſ. ana unc. ij. aqu. verom. Cinnamomi cydon. ana unc. j. flor. benzoës, Cinnab. nat. rad. Irid. Florent. pulveriſ. ana ſcrup. j. Oxymellis ſquillit. unc. dimid. M. & D. ſingulis bihoriis bina cochlearia.

Die 13. noctem ſomno placide tranſigens, toto die melius degebat, pulſus tardior, animus erectior, omniaque reliqua ſymptomata longe mitiora erant. Sequentem vero noctem inſomnem tranſigebat & die 14. de magna virium proſtratione orisque moleſtiſſima ſiccitate magnopere conquerebatur, arteriæ etiam in carpis celerius iterum micabant, unde modo dictis remediis, quorum uſus continuabatur, ſequentia adhuc ſubjunxi: Rec. Pulv. Iridis Florent. Glycyrrhizæ ana drachm. j. Confect. Alkerm. incompl. ana

drachm.

drachm. dimid. Sacchari Canar. in aqua Cinnamomi ſoluti unc. j. & dimid. Clyſſi antimon. ſulphurat. q. ſ. ad gratam aciditatem M. F. l. a. Morſuli minores, quibus pro lubitu & urgente ſiccitate oris, maſticatorii loco æger utatur. Rec. Spiritus Lilior. convall. Lavendulæ, matricalis ana drachm. ij. Spir. vini camphorat. unc. dimid. M. & linteis quadruplicatis vertici atque temporibus adplicetur.

Die 15. poſtquam maximam noctis præteritæ partem placido ſomno tranſegerat, verſus diluculum iterum admodum inquietus evadebat æger pulſumque frequentiorem, ſiccitatem oris, & æſtum cum ſiti auctum ſentiens, denuo de compreſſione pectoris atque exſcreatione difficili conquerebatur, concurrente ſimul novo quodam incommodo, dyſuria nempe, variisque aliis ex flatibus iterum oriundis moleſtiis. Novam igitur præparationem & adplicationem emplaſtri die 12. præſcripti commendavi, thoraci vero cataplaſma e cepis, in oleo olivarum frixis, paratum, calide imponere ſuaſi, ſimulque ardorem & difficilem excretionem urinæ ſequente potiuncula mitigare allaboravi: Rec. Aquæ ceraſor. nigror. hyſſopi ſine vino ana unc. j. cum dimid. Sem. lycopod. drachm. dim. Nitri depur. ſcrup. j. Syrup. papav. rhœad. drachm. iij. M. & ſæpius bina cochlearia porrigantur.

Die 16. æſtus longe mitior erat, pulſus quoque remisſius iterum micabat, urina hactenus rubra & cum ardore excreta, hodie absque ullo incommodo largius prodit & turbida adparet, immo paulo poſt ſedimentum roſeum & furfuraceum deponit, reſpiratio quoque liberius ſuccedit, & exſcreatio longe facilius, quam antea, perficitur, omniaque reliqua ſymptomata in dies mitiora adparent & manent usque ad

diem 19. quo ipſo tandem urina per tres dies hactenus turbida largumque ſedimentum deponens, naturalis iterum

conſpiciebatur, adpetitus redibat, & febriles commotiones prorſus ceſſabant, nihilque amplius ſupereſſe videbatur, quam ut, roborato ventriculi & inteſtinorum tono, hactenus maxime debilitato, laudabilis alimentorum iterum promoveatur concoctio & inde bonus emergat chylus, cujus ope partes carnoſæ aliquo modo reſtitui poſſent, quem in finem ſub prandio vini puri modicum uſum commendavi, reliquo vero tempore ſupra deſcriptum potum, nunc ex æqualibus partibus vini & aquæ paratum, ulterius continuare juſſi. Mixturæ etiam ſequentis tonicæ uſum ter de die ad XL. guttas pro doſi commendavi. Rec. Tinct. antimon. tartarii. Eſſent. Succini, ana drachm. ij. Eſſ. centaurii min. drachm. j. M. D. ad Vitr.

Die 24. æger adpetitu integro huc usque gaudens, & diætam molliorem ſervans, ſitim vero nunc vino puro in prandio fallens, viribus nuper deperditis tantas tulit ſuppetias, ut eas ex voto iterum collegerit, atque idcirco hactenus lectum ad dimidiam diei partem deſerere valuerit, illumque dein veſperi petens ſomno tranquillo, absque ulla interruptione, fruatur. Ne vero in primis viis qualescunque reſtitarent, vel ibidem a cibis nunc paullo largius ingeſtis denuo colligerentur, impuritates, ad obtinendam plenariam illarum repurgationem ſequentem hauſtulum laxantem ordinavi: Rec. Maſſæ Pilular. balſamicar. gr. xv. Tartari vitriolati gr. viij. ſolvantur cum aquæ florum acaciæ uncia una, addatur ſyrupi florum perſicorum drachma una, & matutinis ſequentis diei horis una vice ſumatur. Aſt, cum nullus inde circa meridiem hujus diei ſequeretur effectus, ſtatim tunc digeſtivum huncce pulverem, in infuſo Theæ ſumendum, ſubjunxi: Rec. Rad. Jalappæ pulveriſat. ſcrup. dimid. Salis Epſonienſis drachm. j. M. Effectus inde adeo exoptatus ſequebatur, ut poſt meridiem non ſolum octies alvum cum inſigni levamine exoneraverit, ſed &, ſub

prima

prima ſtatim egeſtione ſcybalorum, hæmorrhoidum fluxus, ultra ſex menſes hactenus ſuppreſſus, ſimul denuo prodierit, perque tres dies ſucceſſive continuaverit, tanta cum ἐυφορία ægroti, ut dehinc reliqua omnia penitus evanuerint ſymptomata, ſola tantum alvi ſegnitie & flatulentia exceptis, quæ poſt aliquot dierum intervallum iterum comparebant, adpetitu tamen integro manente, unde ceſſante ſtillicidio hæmorrhoidali, ad alvum apertam ſervandam, ſequens infuſum theéforme laxans quotidie matutinis horis ſubſtituebam & per aliquot dies continuare jubebam: Rec. Fibrar. rad. hellebor. nigr. rad. liquirit. polypod. ana drachm. ij. Folior. Sennæ ſine ſtipit. drachm. vj. Herb. meliſſæ, Epithym. ana manip. j. Agarici albiſſ. drachm. iij. Seminis aniſi, fœnic. ana drachm. j. Conciſa & contuſa miſceantur, atque mane binæ drachmæ cum octo unciis aquæ fervidæ infundantur, & infuſum hoc cum, vel ſine ſaccharo, tepide ſorbilletur.

Sub uſu hujus infuſi alvus quotidie aliquoties aperiebatur, optimeque æger degebat. Interim ſilentio tranſeundum haud eſt, nuper ante fluxum hæmorrhoidalem ingruentem, ptyaliſmum quendam, ut putabatur, ſpontaneum obortum fuiſſe, qui nunc ultra octo dies jam jam, citra ullam tamen noxam, vel virium proſtrationem, continuat. Procul dubio excitata fuit hæc excretio per morſulos nuper decimo quarto morbi die, contra ſiccitatem oris præſcriptos, dum glandulas ſublinguales nimium forſitan ad ſalivæ effluxum ſtimularunt, unde etiam eundem, quoniam nihil incommodi intulit, ad diem 1. Novembr. usque plane intactum relinquebam; ne tamen inſolita talis excretio juſto diutius continuando in conſuetudinem degeneraret, & ſalivam, ad chylificationis actum perficiendum ſumme neceſſariam, magis magisque imminueret, eandem, ope ſequentis Mixturæ, ter quotidie ad XL. guttas adſumendæ, optimo cum effectu mo-

derabar: Rec. Tinct. antimon. tartariſ. Eſſent. Cortic. Caſcarillæ, Spirit. nitri dulcis ana drachm. ij. M. D. ad Vitr.

Cum vero recens noſter convaleſcens adpetitui redeunti largius indulgeret, & tamen ob tempeſtatis inclementiam nondum corpus deambulando aut curru vehendo qualitercunque movere valeret, atque idcirco interdum, præcipue poſt paſtum, languorem & flatulentiam ſentiret; ideo incommodis hiſce, ſub diæta paullo magis reſtricta ſequentia exoptato cum effectu oppoſui medicamenta: Rec. Liquor. anod. mineral. Hoffmanni, Spiritus carminat. de tribus, ana drachm. ij. M. & matutinis horis guttulæ XLV. adſumantur. Rec. Tinct. mart. helleborat. Wedel. Eſſent. Centaur. minor. Trifol. fibr. ana drachm. ij. M. & brevi ante prandium ac introitum in lectum guttæ XL. in vino ſumantur.

Sub horum tandem uſu, usque ad finem menſis Novembris continuato, per Dei gratiam eo pervenit noſter, ut dicto tempore cum integra valetudine in gratiam redierit, & in ſenio jam adulto vivens, continuante & per intervalla ordinate recurrente excretione hæmorrhoidali, vires ex voto recuperaverit.

(*Rüdenhuſa Halam miſſa d. 16. Septembr. 1747.*)

OBSERVATIO XVII.

Dn. D. JOANN. FRIDERICI FÜRSTENAU.

Singularia circa Purpuram rubram obſervata.

Cum Purpura rubra, variis ſymptomatibus ſtipata, hic loci epidemice quaſi graſſaretur, & puerilis inprimis ætatis ſubjecta invaderet, decennis inter alios puer meæ tradebatur

batur curationi. Hic quippe poſt varios in victu, præſertim tempore ad autumnum vergente, circa fructus horæos commiſſos errores, prævia horripilatione & laſſitudine inſigni, corripitur vomitibus largis, æſtu, ſiti intenſa, cephalalgia, tuſſi & præcordiorum anguſtiis, cum maculis exiguis rubris miliaribus, maxima copia die tertio in cute erumpentibus; quo demum tempore parentes me in conſilium vocabant. Ego quidem primo intuitu ex torminibus ventris, ægrum certis intervallis excruciantibus, diarrhœa aquoſa, murmuribus abdominis, nauſea, oris amarore, ſimilibusque ſignis, ſaburram in primis viis ſtabulantem facili cognoſcebam negotio, quam vero ob metum, ne exanthemata retrocederent, evacuare haud poteram; medicamenta itaque præſcripſi abſorbentia, diaphoretica fixa, cum pauxillo nitri & cinnabaris, cujus loco deinde tantillum æthiopis mineralis addidi, ſubjuncta ſimul Eſſentia alexipharm. temperata; quibus remediis purpura, jam retrograda, iterum ad externam corporis peripheriam expellebatur. Perpetuo ad tusſim ſtimulo & deglutitioni difficili, opponebam Eſſent. Pimpin. alb. cum Syrupo Violar. mixtam, nec non gargariſma ex ſalvia lacti incocta. Febris interim perſeverans, circa veſperam augmentum capiebat, donec media nocte, quinto die præterlapſo, larga narium hæmorrhagia oriretur, inſignem virium proſtrationem poſt ſe relinquens, ita ut æger quaſi ſemimortuus adpareret: collectis autem paullatim viribus, omnia in melius vergere videbantur; aberat enim febris & ſingula eandem concomitantia ſymptomata, neque ulla purpuræ veſtigia ſupererant, utpote quæ poſt hæmorrhagiam narium plane diſparuerat. Dum ergo æger nil amplius habebat, de quo conquereretur, quam de deglutitionis difficultate, & perpetua in aſpera arteria ad tuſſim irritatione, adeoque in vado eſſe videbatur, derepente tantus oboriebatur parotidum tumor, qui ſuffocationem fere minabatur, accedente

ſimul

ſimul refrigeratione extremorum & totius habitus corporis externi, &, quod maximum terrorem incutiebat, ſubitanea etiam ſuperveniente totius faciei inflatione, quæ vero per aliquot tantum horas durabat. Sub hoc rerum ſtatu interne ordinabam Eſſent. alexipharm. cum ſpiritu ſalis ammon. aniſ. & præter ſacculos ex herbis diſcutientibus confectos, calideque ſæpius adplicandos, præſcribebam linctum ex mucilagine ſemin. Cydonior. & Pſyllii, oxymelle ſquillit. & Syr. papav. errat. ut ſic acrimoniam in aſpera arteria hærentem involverem, pituitam ſtagnantem reſolverem, & ſomnum, ob perpetuam tuſſim & irritationem plane fere deficientem, reſtituerem. Effectus quoque reſpondebat expectationi, ſiquidem puer, adſumto aliquoties hoc linctu, per totam noctem placide dormibat, & hora demum nona matutina expergefactus, magnam pituitæ copiam per tuſſim rejiciebat, tumore parotidum ſenſim detumeſcente, nihilque ſic reſtabat amplius, quam ut paucis interjectis diebus, pharmaco quodam purgante, curationi tandem finis imponeretur, quo facto æger, quæ Dei eſt gratia, ab ancipiti hoc morbo liberatus, integræ valetudini reſtitutus fuit.

Hacce occaſione commemorare adhuc placet, quod ſoror hujus pueri, duodecim annorum, omnibus ſymptomatibus, quæ purpuram rubram antecedere ſolent, laſſitudine nimirum membrorum, horrore, adpetitu proſtrato, oris amarore, ſiti, tuſſicula, &c. jam adflicta, ſumto ſtatim, quod ex Ipecacuanha præſcripſeram, vomitorio, indeque per ſuperiora & inferiora purgata ad priſtinum mox vigorem redierit.

OBSER-

OBSERVATIO XVIII.

Dn. D. JOANN. FRIDERICI FÜRSTENAU.

Febris acuta veſiculoſo-eryſipelacea.

Puer plebeius, 12. annos natus, prægreſſa tempeſtate maxime calida, poſt levem horrorem, maximo æſtu, ſiti, & inſigni, in tota corporis ſuperficie, rubore, corripiebatur, mox inflammatio & ſuppuratio in ore & faucibus, delirium ſummum, plenaria virium proſtratio, tantaque deglutitionis difficultas ſucceſſerunt, ut omnia fere liquida, ore adſumta, per nares iterum redderet, aliaque deleteria adcedebant ſymptomata. His itaque in anguſtiis, & deplorato rerum ſtatu, ad me confugiunt, operamque meam, multis implorant precibus. Ut ergo inflammationi huic fere univerſali reſiſterem, abſorbentia cum nitro & camphora præſcribebam, æger vero partim ob nauſeam, partim ob difficilem deglutitionem, invitus, nec niſi coactus pulverem huncce adſumebat, ex quo tamen ſemper levamen quoddam capere videbatur; commendabam inſuper uſum acidorum inprimisque ſuccum Citri cum potu largo tenui, nec non lac ebutyratum, quod æger impenſe deſiderabat, cumque is nimio calore externo hypocauſti torqueretur, temperare eundem & ſtragula copioſius impoſita removere juſſi; interno ori ut proſpicerem, gargariſma ex ſalvia, aceto, vel vino incocta, addito melle deſpumato, commendabam. Sexto circiter die larga narium hæmorrhagia oriebatur, cum proſtratione virium plenaria, ad quas iterum erigendas pauxillum vini Rhenani permittebam. Interim multæ veſiculæ in toto corpore, inprimis autem circa extremitates, digitos nimirum manuum pedumque, adparebant, quæ forfice apertæ, purulentam te-

nuem materiam fundebant, cuticula deinde ſquamularum more ſecedente. Natura ſic adjuta morbum hunc ſatis periculoſum ſuperabat feliciter, & cum poſtea inadpetentiæ Eſſ. ſtomach. & carminativa, deſiderio parentum ſatisfacturus, proſpexiſſem, tanta oboriebatur ciborum cupiditas, ut vix ſatiari potuerit.

(*Rintelio Halam miſſæ d. 7. Octobr. 1747.*)

OBSERVATIO XIX.

Dn. M. BONIFACII HENR. EHRENBERGERI.

Nova problemata in campi planitie inſtituenda.

Varia, in praxi campeſtri, meditanti mihi ſeſe obtulerunt problemata, quæ Geodætis, ut ſpero, haud erunt ingrata. Fundamentum, quo maxime ea nituntur, eſt triangulorum ſimilitudo ac laterum exinde dependens proportio; de quibus agit EUCLIDES *Lib. VI. Propoſ. II. IV. & V.* Hoc tamen problematum præſentium cauſſa addendum videtur *Corollario Claudii* RICHARDI *ad Propoſitionem* EUCLIDIS IV. libri dicti aut Commentario *Chriſt.* CLAVII ad hunc locum.

Si in triangulo anguli cujusdam crura proportionaliter abſcindantur aliqua linea parallela, tunc quotquot ex illo anguli puncto in baſin continuatam ducuntur rectæ, per continuatam quoque parallelam eadem ratione ſecantur.

Verbi gratia: Sit △ BAC, *Fig. I. Tab. II.* cujus baſis BC, & crura AB & AC per parallelam DE æquali ratione abſciſſa; continuetur baſis BC in F, G, &c. agantur rectæ AF, AG, &c. prolongetur etiam DE, ut ſecet hæc nova

crura

crura in H, I, &c. tunc HA, IA, &c. eandem ad HF & IG habebunt rationem, quam habent AD & AE, ad DB & EC, &c. item AC erit ad CF, ut AE ad EH. Demonſtratio hic nova non requiritur, ſed eadem eſt cum demonſtratione propoſitionis IV. ab EUCLIDE & aliis data. His autem ſuppoſitis, Problemata damus ſequentia.

Problema I.

Diſtantiam duorum locorum conſpicuorum A & B, quorum alter A eſt inacceſſus, invenire.

Solutio.

Modus I. Figatur baculus C, (*Fig. 2. Tab. II.*) qui ſit cum A & B in eadem recta. Figatur alius D utcunque, & captæ diſtantiæ CD & DB transferantur retro in linea recta, ut CD ſit = DF, DB = DE. Tandem invenitur locus G, qui & cum E & A, & cum F ac B formet duo crura rectilinea. Quibus factis menſurentur lineæ GF, GB, & EF (= CB) ac inferatur juxta regulam auream: Ut GF ad FE: ita GB ad BA.

Corollarium.

Si AC eſſet diſtantia quæſita, tunc in B baculus infigendus eſſet, & reliqua omnia eſſent eadem, ſicque tandem inferretur: GF: FE = EC: CA.

Modus II. Vel ſit diſtantia quæſita IH (*Fig. 3. Tab. II.*) Fixo baculo K in linea recta cum I & H, adſumtoque pro lubitu loco L, linearum IL & KL menſura capitur, & ſingularum pars aliquota, v. g. tertia, determinatur in *i* & *k*, ibique bacillis firmatis, in linea recta cum *i* & *k* figatur alius adhuc in *h*, qui inter L & H rectam ſervet lineam, & erit

h i etiam talis pars aliquota diſtantiæ HI, qualis *i* L nimirum pars tertia.

Modus III. Vel adhibita menſula Prætoriana A (vid. *Fig. 4. Tab. II.*) ubi diſtantia quæſita eſt IL, baculoque infixo M, qui ſit in linea recta cum I & L, ex unica ejus ſtatione immota habebitur quæſitum, ſi modo ex adſumto in menſula, horizonti parallela, puncto *a* collineatio fiat ad I, M, L, & menſuræ majores, *a* L & *a* M, juxta ſcalam geometricam, in lineis in menſa ductis reſecentur; tunc etiam linea *l m* protracta ad *i*, juxta eandem ſcalam menſurata, indicabit diſtantiam majorem IL deſideratam.

Scholium.

Hoc problema menſula ſolvendum, quemadmodum & reliqua, ex duabus ſtationibus alias peragitur. Quanta autem circumſpectione opus ſit in transferenda menſula, ſatis notum eſt Geometris. Hinc præſente hac operatione non fui contentus, ſed plura adhuc ex immoto menſulæ ſitu horizontali excogitavi & tentavi circa duorum & plurium locorum inacceſſorum diſtantias perquirendas. Ubi tamen pro quovis caſu commodus menſulæ locus eſt eligendus, ne nimis multæ lineæ occurrant dimetiendæ, aut juſto plures baculi ſint adhibendi. Atque hoc quidem ingenio exercitato adeo difficile inventu haud fuerit. Circa varios caſus nos in præſentiarum fecimus periculum, ad quos plures aliquando, nova data occaſione, accedere poſſunt.

Problema II.

Duorum locorum conſpicuorum, ſed non acceſſorum, diſtantiam emetiri.

Solu-

Solutio.

Modus I. Sint loca M & N (*Fig. 5. Tab. II.*) Figantur duo baculi R & P cum M in eadem recta, & alii duo S & Q cum N rectam conſtituentes, denique adhuc alius O, circiter intermedius (quamvis non neceſſario requiratur, ut cum Q & P unam rectam conficiat, ſed in arbitrio cujusdam ſit poſitum). His ita factis capiantur diſtantiæ OR, OP, OS, OQ, & ubique determinetur ex O, pars aliquota, v. g. tertia, infixis rite bacillis fiat regreſſus in linea recta, hinc à *p* & *r*, illinc à *q* & *s* usque dum ibi habeatur punctum *m*, hic punctum *n*, inter O & loca quæſita viſum: & erit *mn* ejusdem partis lineæ MN quæſitæ.

Modus II. Si in loco O collocetur menſula, & adſumto in eadem puncto *o* dirigatur dioptra ad loca M, R, P, N, S, (*Fig. 6. Tab. II.*) ductisque lineis, transferantur juxta minorem modulum in illas diſtantiæ majores *O*S, *O*Q, *O*R, *O*P, ex *o* in *s*, *q*, *r*, *p*, facile habebitur *mn*, ſi prolongentur lineæ *pr* & *qs*, &c.

Modus III. Sint loca T & V (*Fig. 7. Tab. II.*) Figantur duo baculi X & Y, arbitrario quidem, ſed ita tamen, ut propiores ſibi invicem ſint, quam ipſa loca quæſita, & optice tandem connecti poſſint cum ipſis locis quæſitis; id quod fit in loco Z, ubi TX & VY concurrunt, & quaſi alligantur. Adſumatur denique quartus baculus A utcunque, commodius tamen ita, ut collineet in Y & X; menſuratisque lineis AZ, AX, AY, ac adſumtis partibus aliquotis, v. g. tertiis in *z*, *x*, & *y*, inveniantur puncta *t* & *u*, quæ ſint cum *x* & *z*, T & A, item *y* & *z*, V & A in lineis concurrentibus rectis: & erit *tu* itidem talis pars lineæ TV, qualis v. g. A *x* eſt lineæ AX, &c.

Modus IV. Quodſi A*y*, A*x*, & A*z*, partes tertiæ ſuarum linearum transferantur retro in linea recta, puncta

u & *t* ſimiliter retro habebuntur, & aliquando commodius.

Modus V. Idem problema exhibetur in menſula, quam in eadem figura lineis occultis repræſentatam videmus. Reliqua facile concipiuntur: nam menſuræ A*x*, A*y*, A*z*, juxta ſcalam deſignantur in menſula, in *x*, *y*, *z*, & ductis lineis *zxt* & *zyu*, habetur *ut*, juxta ſcalam menſuranda, &c.

Modus VI. Quodſi duo vel plura loca ita ſint comparata, ut cum iis in eadem recta duo baculi, e. g. V & X, collocari poſſint: (vid. *Fig. 9. Tab. II.*) tunc poſita menſula in loco aliquo tertio, A, ex adſumto puncto *a* dirigantur lineæ excurrentes verſus ea loca X, V, T, S, O, menſuratisque *a* X, & *a* V, hæ juxta ſcalam rite abſcindantur in menſula ab *a* in *x* & *u*; & linea *xu* continuata per cæteras lineas, ex *a* excurrentes, deſignabit ſingula loca quæſita.

Corollarium.

Idem caſus ſine menſula per ſolos baculos ſolvendus, ex eadem figura facile concipitur, ſi in loco menſulæ lineæ *ax* & *au*, partes fiant aliquotæ ſuorum integrorum crurum, AX, AV, & retrocedatur eo, quo *Fig. 3.* monſtratum eſt, modo.

Problema III.

Diſtantiam trium locorum viſibilium, ac triangulum formantium, V, K, B, (Fig. 8. Tab. II.) ad quæ nullus pateat aditus, inveſtigare.

Solutio.

Modus I. Si loca eum habent ſitum, ut cum duobus ex. gr. V. & K, in linea recta duo baculi figi poſſint, G & F, tunc

tunc inſigatur etiam tertius H, qui cum loco tertio B, & baculo G collineet. Adſumatur deinde locus E, qui, ſi fieri poſſit, K & B reſpiciat in linea recta. Hinc linearum EG, EH & EF, menſurandarum abſcindantur partes, ex gr. tertiæ in *g*, *h*, *f*, & retro inventis punctis *k*, *b*, & *u* habebuntur quoque partes tertiæ diſtantiarum, VB, BK, & KV.

Modus II. Si in E conſtituatur menſula, & reliquæ ita ſe habeant circumſtantiæ, ex una menſulæ ſtatione ſimilis figura in eadem parabitur, quæ hic litteris E*hgfkbu* declaratur.

Scholium.

Quoniam hic caſus multis variare modis poteſt, ſemper etiam alia atque alia ratione erit procedendum. Alia autem occaſione plures proferemus. Unus tamen adhuc modus, & ille menſula præſertim peragendus, hic addendus eſt, juxta quem multi alii dirigi poterunt.

Modus III. Loca ſint G, D, F. Figantur duo baculi H & N (*Fig.10. Tab. II.*) ita, ut regrediens inveniat locum O, ex quo duo inacceſſa loca, & baculos videre licet in duabus lineis ibi concurrentibus. Deinde ponatur adhuc alius baculus M, qui in eadem ſit linea cum H & N, & ſimul etiam inter locum tertium inacceſſum F, & locum concurſus O, rectam FMO conſtituat. Ponatur menſula in E ita, ut ex puncto *e*, ibi adſumto, tres bacilli videantur in una recta HNM*e*. Sumantur menſuræ *e*H, *e*N, *e*M, & transferantur ope ſcalæ geometricæ in lineam in menſula ductam, in *h*, *n*, *m*; fiat quoque collineatio dioptræ auxilio ex *e* in O, G, D, & F, & ſi duo loca in unam cadant lineam, uti hic loci F & D, eo melius. Transferatur etiam menſura major *e*O juxta minorem modulum ab *e* in *o*, & lineæ *ob*, *on*, *om*, prolongatæ loca quæſita determinabunt.

Proble-

Problema IV.

Multorum locorum, acceſſu difficilium, ſitum & diſtantiam menſulæ ope ex una quidem ejus ſtatione determinare.

Solutio.

Sint v. g. hic ſex loca, B, C, D, E, F, G, *Fig. 11. Tab. II.* Hoc autem ante omnia eſt curandum, ut duo vel plura loca (quo plura, eo melius) uni rectæ opticæ alligemus, quæ nimirum cum alia ejusmodi linea in angulo quodam acceſſo concurrat. Deinde baculi ita ſunt figendi, ut eorum ope linearum concurrentium directio facilius habeatur. Hinc 1.) infigamus baculum R, qui in F & B, E & C, collineet. 2.) Retrogrediamur in T usque, ubi R cum D rectam facit lineam & T cum *a* in menſula, item cum V reſpondeat. 3.) Alius baculus in linea R *a* cum eodem V collineet & locum G adnectat. 4.) Figatur adhuc baculus S inter R & B cum intermedio F. 5.) Factis nunc ex *a* collineationibus ad V & T, O & R, S & D, E, C, F, G & B; & 6.) diſtantiis *a* T, *a* V, *a* O, *a* R, *a* S, in lineis menſulæ juxta ſcalam reſectis in *t*, *u*, *r*, *o*, & *s*; continuatæ lineæ *t r* ad *d*, *u r* ad *e* & *c*, *r s* ad *f* & *b*, *u o* ad *g* 1, ſingula loca deſignabunt.

Problema V.

Locum haud permeabilem, ex. gr. lacum, in menſula immota & ad horizontem parallela, deſignare.

Solu-

Solutio.

Varia puncta in ambitu deſignentur baculis, I, K, L, M, N, O, P, Q, (*Fig. 1. Tab. III.*) quorum, ut in priori problemate, duo vel plura alligentur lineis rectis, tandem in unum punctum in linea fundamentali A B C concurrentibus, aut etiam antequam ad iſtam perveniant, ſe ſecantibus cum aliis, uti videre eſt in F. Menſuræ majores deinceps in lineis *a* H, & *a* C, minori modulo transferantur in lineas *a b*, & *a c*, ut in *d*, *e*, *f*, *g*, *h*, *b*, &c. ſic lineæ *c h*, *c g*, *c f*, *b f*, *b e*, *b d*, prolongatæ ſingula iſta loca determinabunt.

Scholium.

Hoc & præcedens problema non ſine majori paullo labore & circumſpectione ſolvi, non inficior: hinc duarum menſulæ ſtationum uſum prorſus antiquatum haud velim, quanquam quo plura ſunt exploranda loca inacceſſa, eo prolixior & hæc erit operatio. Interim ſufficiat probaſſe, operationem ex uno menſulæ loco non eſſe impoſſibilem. Ceterum talismodi operandi ratio iis maxime commodo fuerit, qui vel menſula probe comparata deſtituti in aſſere firmato, vel dum plurium hominum miniſterio non carebunt, vulgari menſæ adſidendo & dirigendo talem operationem ſuſcipere geſtiunt.

OBSERVATIO XX.

Dn. M. BONIFACII HENR. EHRENBERGERI.

Nova Geometria campeſtris continuata.

Haud ita pridem nova quædam problemata geometrica, in campo inſtituenda, propoſueram ac ſchematiſmis de-

claraveram: inter alia autem menſulæ Prætorianæ uſum commodiorem exhibueram, dum non duas ſtationes adſumendas requiſivi, ſed una ſolum ſtatione contentus fui, quæ tamen problemata pauciſſimis innotuerunt. Hinc quum nuper illa denuo inſpicerem atque plures mihi, a prioribus iterum differentes rationes in mentem inciderent, de duorum, trium, &c. locorum inacceſſorum diſtantiis ex uno menſulæ loco, vel etiam ſine menſula determinandis, eas idcirco hic oculis eruditorum ſubjicere non dubitavi. Sit igitur.

Problema I.

Data ſtatione intermedia inter duo loca viſibilia, ſed inacceſſa, invenire eorum diſtantiam inter ſe, aut utriusque a menſulæ ſtatione.

Solutio.

Sint duo loca A & B (*Fig. 2. Tab. III.*), menſulæ locus in medio circiter in C, ita ut recta linea AB punctum *c* in menſula MNOP adſumtum, & in ea ad horizontem directa, ductam rectam *a b* ſimul contineat. Hac linea rite conſtituta ex puncto *c* ope dioptræ collineetur ad tria ita adſumta loca, D, E & F, ut bina horum, nimirum D & E cum A, ac D & F cum B, ſint in una recta linea. Deinde ſumatur menſura linearum CD, CE, & CF, & transferantur ſingulæ ope ſcalæ geometricæ in ſuas lineas, *c d*, *c e*, *c f*. Tum ductis & prolongatis retro lineis *d e a* & *d f b*, abſcindantur ſecundum ſcalam eandem diſtantiæ *c b* & *c a*, quæ juxta majorem menſulam CB & CA convenient, adeoque & AB determinabunt.

De-

Demonſtratio.

Nam quia in triangulo E *c* D crura *e c* & *de* proportionaliter ſunt abſciſſa, adeoque *de a* eſt parallela D E A, itemque eadem ratione abſciſſæ ſunt portiones *de* & *fe*, ut *dfb* ſit parallela cum DFB: triangulum *d b a* eſt ſimile triangulo majori DBA, adeoque ut *dc* ad *c a*, ita DC ſe habet ad CA vel CB. Igitur eadem erit menſura lineæ *a b* aut *c b* in particulis ſcalæ geometricæ, quæ in linea AB eſt perticarum. Q. E. D.

Corollarium I.

Quibus volupe eſt, idem problema ſine menſula peragere, adhibitis ſolum baculis, illi figant baculos F, D, & E, ita, ut E & D cum A & idem D ac F cum B ſint in recta linea. Deinde adſumto puncto *c*, menſuretur pertica *c* D, *c* E, *c* F, & ſumatur ſingularum linearum pars aliquota; vel dimidia, vel tertia, vel quarta, &c inque *d*, *e* & *f* figantur baculi, atque cum his binis *b* & *a* reſpondentes: ſic *b a* etiam erit talis pars aliquota lineæ BA, qualis *e c* vel *c f* eſt lineæ E *c* vel *e* F, &c.

Corollarium II.

Quodſi quis idem problema per Trigonometriam ſolvere ſuſciperet, commodius haud poſſet, quam ſi datis D *c* & F *c* cum angulo intermedio D *c* F per Problema *XI.* Tabb. STURMII, aut Probl. IV. Perill. WOLFFII *Auszugs der Anfangs-Gründe*, inveniret angulum D F *c*, ut in △ F *c* B anguli cum latere CF ſint dati, ex quibus porro CB eliciendum. Idem etiam cum triangulis E *c* D & E *c* A eſt obſervandum, pro obtinendo latere *c* A.

Corollarium III.

Imo, idem quæſitum inveniet ſolis inſtrumentis goniometricis, ſi angulos in campo menſuratos, Transportatorii ope transtulerit in charta, lineasque *ce*, *cd*, *ef*, juxta ſcalam abſciderit: tunc enim *da* & *db*, & omnia deſiderata habebuntur.

Problema II.

Diſtantiam duorum locorum inacceſſorum, A & L, ex una menſulæ ſtatione G paulo aliter, ac ſupra Tab. III. Fig. 3. exhibitum eſt, exquirere.

Solutio.

Infigatur baculus I utcunque, & duo alii, H & K, qui tamen propiores ſibi ſint, quam A & L, illisque duæ lineæ rectæ, in I ſe ſecantes, exhibeantur. Tunc fiat regreſſio eo usque, donec H cum A, & K cum L, ex menſulæ puncto adſumto *g* ſint in linea recta. Ducantur in menſula rectæ *ga*, *gi*, *gl*, ad puncta HA, I, & KL, collineantes, in quas lineas diſtantiæ GH, GI, & GK, pertica exploratæ, transferantur ſecundum ſcalam geometricam in *h*, *i*, *k*; tunc ductis & prolongatis lineis *hi* ad *l*, & *ki* ad *a*, erit in menſula diſtantia *al* quæſita, juxta ſcalam eandem menſurata.

Demonſtratio.

Hæc non multum abludit a demonſtratione præcedenti. Habentur enim hic ſimiliter △△ ſimilia HI*g*, & *h*I*g*, *g*I*k*, *h*I*g*, & HL*g*; *gak* & *g*AK, adeoque: ut *gh* ad *al*, ita ſe habet *gh* ad AL.

Corol-

Corollarium I.

Quodſi quis ſolis baculis uſurus idem problema ſolvere vellet, is parum incommodi inveniet, ſi fixis, ut antea, baculis H, I, K, G, linearum HG, IG, KG, ſumat partem aliquotam, quæ jam hic ſit *g h*, *g i*, *g k*, & ibi etiam baculos infigat; deinde cum *i* & *k*, in eadem recta, inter *g* & A ponat adhuc baculum *a*, & cum *h* & *i*, in linea recta, inter *g* & L firmet baculum I, tunc *a l* erit etiam pars aliquota lineæ AL, quæ eſt *h g* lineæ H*g*, &c.

Corollarium II.

Etiam hic menſuratis lineis GK, GI, GH, & angulis circa G, & ſic ex una ſolum inſtrumenti goniometrici ſtatione, problema per Trigonometriam ſolvi poterit, ſi per Tabb. STURMII Trigon. Probl. XI. aut WOLFFII citati Probl. IV. inveniantur anguli circa I reliqui, ut habeatur etiam angulus tertius GAI, & GLI. Ex quibus porro in triangulis AIG, & LIG, & dato latere communi habebuntur vel AI & LI, vel GA & GL, atque ex his demum ipſa diſtantia AL quæſita.

Corollarium III.

Tandem etiam uſus Tranſportatorii hic omnem rem tam cito fere inveniet, quam qui in menſula operatur. Ubi angulos circa *g* & lineas GH, GK, HI, reſecuerit in charta juxta ſcalam geometricam.

Problema III.

Trium locorum ex una menſulæ ſtatione viſibilium, at inacceſſorum, diſtantiam inter ſe paulo aliter, ac jam oſtenſum eſt, explorare.

Solutio.

Sint tria loca, R, S & T, (*Fig. 4. Tab. III.*) Ponatur primum baculus in N utcunque, & adhuc alius M, ita ut ex illo alius inacceſſus locus, T, cum N reſpondeat, & reliqui duo, R & S, ſimul ex ſtatione menſulæ V, conjungantur in lineis rectis, ut VMR & VNS. Figatur etiam baculus, O, inter V & T ita, ut ſimul cum N & R in eadem recta ſit, & denique ponatur adhuc unus baculus P, vel inter N & R, qui tamen etiam cum M & S collineet, vel inter M & T, ut ſimul cum O in linea recta conveniat. Tunc ductis in menſula lineis ex V ad MR, NS, OT, transferantur in illas diſtantiæ VM, VN, VO, juxta ſcalam geometricam in *m*, *n*, *o*, & prolongentur lineæ *mn*, ad *t* usque, ac *on* ad *r*; ſic habetur quidem diſtantia RT; ut autem etiam locus S determinetur; menſura PN deſignetur adhuc in linea *nr*, ab *n* ad *p* & prolongetur linea *mp* ad interſectionem in *s*, & habebuntur ſingulorum locorum diſtantiæ juxta eandem ſcalam geometricam menſurandæ.

Demonſtratio.

Mera hic triangula ſimilia occurrere, quilibet videt: nimirum V*mn* & VMN, V*no* & VNO, ſicque V*ro* & VRO, V*tm* & VTM, ergo & V*rt* & VRT, ſimilitudine inter ſe gaudere, ex præcedentibus conſtat. Et quia NR eſt parallela cum *nr*, & *np* proportionaliter eſt abſciſſa cum NP, igitur PSN cum *psn*, NRS cum *nrs*, SNT cum *snt*, ſunt in eadem proportione, adeoque menſura ſcalæ geometricæ ubique cum menſura vulgari & majori conveniunt. Q. E. D.

Corol-

Corollarium I.

Quomodo ſolis baculis res in campi planitie peragi poſſit, ex præcedenti Problemate maximam partem patet: Ubi triangulum minus in campo V *ro* cum triangulo VRO, & triangulum *mt* V cum triangulo MTV reſpondet. Poſtea vero in linea *nr* pars adhuc NP ſecundum partem aliquotam, v. gr. dimidiam, tertiam, quartam, &c. ea ratione, qua ceteræ lineæ, eſt abſcindenda, tumque ex *m* & *p* recedendum, donec *s* cum *n* & V, item *p* & *m* ſint in iisdem lineis.

Corollarium II.

Per calculum Trigonometricum eadem quæſita haberi poſſunt, ſi quis ab initio duos modo angulos, circa V & lineas MV, VN & VO menſuraverit: ſic enim ex Coroll. 2. Problematis præcedent. habebuntur anguli circa, M, N & O; adeoque etiam in triangulis MRN & OTN, lineæ MN & NO, una cum angulis ſingulis. Sicque eliciet crura RN & TN, tandemque RT. Ut autem & ST & RS habeantur, invenienda etiam eſt linea NS: cujus cauſſa inter alia ita procedi poteſt. In triangulo MNP jam habentur crura MN & PN, cum angulo intermedio PNM, ex quibus habentur reliqui PMN & MPN: & ita in triangulo SPN, aut SMN, angulus S latere non poteſt. Quo dato, infertur: Ut ſinus anguli S ſe habet ad latus PN: ita ſinus anguli M ad SN: ex quibus elicitis ST, & SR, per Problema XI. Tabularum STURMII, aut IV. WOLFFII erunt inveniendæ.

Corollarium III.

Tandem Transportatorio & inſtrumento goniometrico adhibito, anguli vicini, RVS & SVT, cum lineis VM, VN, VO, & PN explorentur, & domi in charta deſignentur modulo minori, ducanturque lineæ *onr*, *m*,*n*,*t*,*m*,*p*,*s* &c.

Proble-

Problema IV.

Diſtantiam quatuor locorum L, M, O, N, (Fig. 5. Tab. III.) inacceſſorum in menſula ex una ejus ſtatione paullo aliter, ac ſupra a me oſtenſum eſt, determinare.

Caſus I.

E regione LO ponatur menſula in A, ita, ut in linea recta duo loca L & O cum menſula videantur, & ducatur linea *lo* A in iſta duo loca collineans. Ducantur etiam lineæ ex A ad reliqua loca M & N, nimirum *m* A & *n* A. Porro quæratur in linea MA punctum P, quod cum O & N ſit in linea recta, itemque aliud punctum S in linea NA, quod in O & M collineet. Denique etiam adhuc duo puncta R & T, quæ cum loco L in eadem linea jungantur, ac T ſimul cum A, S & N conveniat. Tandem in linea recta, MA, quæratur adhuc locus Q, qui ad R & N reſpondeat, atque harum diſtantiæ, majori modulo ſumtæ, AP, AS, AT, QA, determinentur in menſula minori modulo, & facile habebuntur loca quæſita, aut integra figura juxta ſcalam geometricam dimetienda, ſi modo prius lineæ rectæ ſignentur in menſula, nempe *s r o m, p o n, t r l.*

Demonſtratio.

Hæc ex præcedentibus intelligitur. Cum enim omnes menſuræ, vulgari pertica exploratæ, ut: AP, AQ, AS, AT, SR, & RT, in menſula juxta ſcalam geometricam reſectæ ſint; habent ubique triangula ſimilia, adeoque crura circa æquales aut eosdem angulos proportionalia.

Corol-

Corollarium I.

Quodſi idem in campi planitie fieret, ut menſuræ majores in particulis aliquotis determinarentur, quemadmodum in menſula ſcala geometrica factum eſt; tunc baculorum uſu hoc problema ſolvi etiam poſſet. Nimirum: Figantur baculi, verbi gratia, in tertia parte lineæ PA & QA, ut habeantur *pa* & *qa*; ſumatur etiam tertia pars lineæ AS & AT, in *s* & *t*, & pars ſimilis *rt* ex RT, ut *rs* ex RS. Tunc regrediendum a baculis *s* & *r*, usque dum perveniamus in lineam *ap*, aut *aq*, nempe in *m*, ubi etiam baculus eſt figendus; ſic & recedendo a baculis *at s*, & *qr*, donec in *n* baculus infixus connexionem viſus inveniat: item ponendo baculum *o* inter *n* & *p*, ac inter *m* & *s*, tandemque pedem referendo ab *a* per *o*, ac à *t* per *r*, usque dum viſu conjungamus illos baculos in *l*: Tunc habebuntur omnium diſtantiarum *ml*, *ln*, *no*, *mo*, partes tertiæ; hisque triplicatis, ipſum quæſitum. Et ſic etiam in quavis alia ratione.

Corollarium II.

Imo exercitio Trigonometriæ planæ omnes has diſtantias determinabiles quoque eſſe, negare haud poterit, qui rem adgredi non pigrabitur. Semper enim aliud quæſitum ex alio eliciet.

Corollarium III.

Inſtrumento etiam geometrico & tranſportatorio haberi ſimiliter deſiderata poſſunt. Nimirum vicini anguli MAO, & LAN transferantur in charta, & lineæ vulgari pertica menſuratæ, AQ, AP, AT, AS, SR, TR, in lineis conſignentur, & ductis novis lineis *qrn*, *trl*, *srom*, omnia liquido conſtabunt in ſcala geometrica determinanda.

Scholion 1.

Neque tamen abnuendum quoque eſt hoc: Quo pluribus angulis figura dimetienda prædita eſt, eo operoſius evadere exercitium. Id quod vero etiam in hoc caſu, ubi duæ menſulæ ſtationes adhibentur, inficiari nequit. Ut ideo hic modus, quo plures una menſulæ ſtationes eliguntur, ideo commodior haud ſit, nec iſti præferendus.

Scholion 2.

Quia vero locorum plurium diſtantiæ occurrunt, adeoque operationes quoque diverſæ haberi poſſunt: igitur quatuor locorum diſtantias aut Trapezia diverſimode proponemus & ſolutiones inſtituemus.

Caſus II.

Sit figura LMNO, (*Fig. 6. Tab. III.*) Sumatur ſtatio menſulæ in linea recta cum latere LM, in A. Ducantur ex puncto adſumto A rectæ ad loca quæſita AML, AN, AO. In linea AN eligatur locus P, cum quo, & ſingulis trapezii angulis inveniantur puncta Q, R, S, lineas rectas in P ſe ſecantes facientia, ac in lineis extremis AL & AO terminantia. Ponatur adhuc alius baculus T, vel inter Q, P & O, vel inter MP & R, qui ſit ſimul inter N & S. Nunc metiendæ ſunt pertica lineæ AQ, AP, AS, AR ac PT & ſcalæ geometricæ auxilio transferendæ in lineas in menſula conſignatas, ab A in *q*, *p*, *r*, *s*, & à *p* in *t*. Tunc lineæ rectæ prolongatæ *qpto*, *ſpl*, *rpm*, *ſtn*, ſingula loca in menſula determinabunt.

Corollarium 1.

Similiter ſolis baculis partes aliquotas linearum AQ, AP, AS, AR, determinando ab A in *q*, *p*, *s*, *r*, & à *q* & *p* retrogrediendo in *o*, & ibi baculo ſignando, item ab *s* & *p*

ten-

tendendo in *l*, ſic & ab *r* per *p* pergendo in *m*, ut & ponendo baculum inter *s* & *n*, qui & ſimul cum *p* & *q* collineet; habebuntur omnes diſtantiæ quæſitæ in particulis aliquotis.

Corollarium 2.

Nec, cui placuerit trigonometrice rem conficere, difficile erit. Primo enim ex lineis AS & AP cum angulo PAS invenitur latus PS. Deinde in triangulo POS ex datis angulis & latere PS, habetur PO, & in triangulo PNS ex eodem latere PS & angulis ex præcedentibus notis oritur PN. Poſtea in triangulo QLP ex latere QP, (quod ea ratione, qua PS inveniendum) ex angulis, habetur PL & PM. Denique ex his PM, PL, PN & PO, angulisque circa P habentur lineæ ML, LN, NO, MO.

Corollarium 3.

Denique haud incommodius rem expediet Geometra, ſi angulos vicinos QAP, & PAS, menſuratos Transportatorio in charta delineabit & ad menſuram minorem delineabit A *q*, A *p*, A *s*, & *p t*, in campo prius vulgari pertica exploratas. Et porro his lineis prolongatis reſecabit A *r*: deinceps ductis per *p* rectis *q p o*, *r p m*, *s p t*, reſectaque parte *p t*, juxta eandem ſcalam, ducet *s t n*. Sic enim habebit in charta figuram deſideratam.

Caſus III.

Sit trapezium fere ut in præcedentibus: locetur menſula in A, *Fig. 7. Tab. III.* & in ea ad ſingula loca M, L, N, O, collineando ducantur rectæ. Figatur baculus S utcunque, fiatque regreſſus ad P, ut S & O conveniant in linea recta, & P ſit inter M & A ad regulam. In eadem quoque linea in Q infigatur alius baculus, qui cum N & eodem S rectam conſtituat. Sic & ex altero latere ponatur baculus T, qui

ſimiliter cum S & L in una collocatus ſit recta. Quodſi inter T & M adhuc baculum ponamus R, qui in lineam PSO coincidat: habebimus omnia data ad figuram *l n o m* in menſula delineandam. Scilicet pertica menſurandæ ſunt lineæ AP, AQ, AR, AT, RS, & juxta ſcalam geometricam in menſula determinandæ ab A in *p*, *q*, *r*, *t*, & ab *r* ad *s*. Tunc ductis lineis *t r* ad *m*, *t s* ad *l*, *p s* ad *o* & *q s* ad *n*; habebuntur ſinguli trapezii anguli, ſicque figura quæſita.

Corollarium.

Solis baculis figendis, ſi partes aliquotas adſumere velimus; ut & Trigonometriæ ope ex lineis menſuratis & angulis vicinis *m* A *l*, *l* A *n*, *n* A *o*, omnia quæſita, quamvis operoſius, haberi poſſunt. Facilior autem modus, præter menſulæ uſum, erit, ſi angulis vicinis, ac lineis in charta ſcalæ geometricæ & Transportatorii auxilio determinatis, lineæ *t r m*, *t s l*, *p s o*, & *q s n*, ducantur.

Caſus IV.

Sit aliud trapezium P R T S, *Fig. 8. Tab. III.* Infigatur in medio circiter B. Statuatur menſula in A, ita, ut ex adſumto in illa puncto A ad ſingulos angulos non modo, ſed & ad B collineari, ac lineæ rectæ duci poſſint. Quibus factis, inveniantur ac ſignentur loca C, D, E, F, quæ ſigillatim cum B & uno locorum P, R, T, S, rectam lineam faciant, menſuratæque AE, AF, AB, AC, AD, transferantur juxta ſcalam geometricam in menſulæ lineas, & ducantur porro rectæ *d b p*, *c b s*, *f b r*, *e b t*: tum habebuntur omnes anguli trapezii quæſiti.

Corollarium I.

Soli baculi figuram quoque deſignabunt in planitie, ſi partes linearum aliquotas ſumamus: v. g. diſtantiarum AE, AF, AB, AC, AD, partem tertiam, & infigamus baculos, eodem

dem modo ordinandos, quo hic in *e, f, b, c, d*, & retrogrediamur ex *d* & *b* in *p*, ex *c* & *b* in *t*, & ex *f* & *b* in *r*, &c.

Corollarium 2.

Trigonometriæ adplicatio ſingula quoque puncta S, P, R, T, inveniet hoc modo: Ex lineis BA & DA, & angulo BAD datis habetur angulus circa D. Deinde ex latere AD & angulis in triangulo APD, habetur AP aut DP. Porro ex lateribus AB & AC cum angulo BAC elicitur angulus C: quo dato in triangulo ASC ex linea AC & angulis reperitur ſive AS, ſive CS. Sic etiam ex AB & AF cum angulo FAB invenitur angulus F, & ex hoc ac reliquis angulis in triangulo FRA, datoque latere indagatur FR aut AR. Tandemque ex EA & BA cum intermedio angulo inveſtigatur angulus E, & ex hoc & angulis reliquis cum latere EA, ET aut AT haud latebit.

Corollarium 3.

Nec prolixam operationem accuſabunt, qui menſuratos angulos vicinos circa A ac lineas AF, AE, AB, AD, AC, in charta Transportatorii & ſcalæ geometricæ auxilio deſignant: ſic enim facile quæſita reliqua, lineis *e b, f b, d b, c b*, continuatis, deprehendentur.

Scholion 1.

Demonſtratione hic ſuperſedemus: cum ea ex præcedentibus pateat. Mera enim triangula ſimilia hic habentur, & in ſequentibus quoque occurrent. Solis igitur problematum ſolutionibus erimus occupati, donec alia materia aliam demonſtrationem poſtulaverit.

Scholion 2.

Plures dari trapeziorum pariter & ſtationum menſulæ caſus, a ſe diverſos, non negamus: ſed eos facile, mutatis

mutandis, confici poſſe bene attendentibus propalam eſt, ſi modo hæc ubique notetur regula: ut ad ſingula loca quæſita duæ ductæ habeantur lineæ; altera ex menſulæ ſtatione, altera ex duobus punctis acceſſis aliis, in menſulam, ſcala adhibita, transferendis. Idque etiam in ſubſequenti figura obſervatum eſſe, adparet.

Problema. V.

Diſtantiam quinque locorum inacceſſorum ex una menſulæ Prætorianæ ſtatione invenire, & paullo quidem aliter ac ſupra exhibui.

Solutio.

Sint loca quæſita C, D, E, F, G, *Fig. 9. Tab. III.* Locetur menſula, ſi fieri poſſit (id quod hic ſupponimus) ita, ut binorum utrinque locorum diſtantiæ rectæ continuatæ collineent in unum concurſus punctum. Ut: G & F, ut & D ac E concurrunt in A. Locetur ibidem menſula & ad Dioptræ directionem agantur lineæ A *d*, A *c*, A *g*. In linea AC adſumatur punctum B, baculo ſignandum, & in lineis collateralibus inveniantur puncta H, I, K, L. quæ cum B & locis quæſitis collineent. Sic loca D, E, F, & G facile in menſula determinari poterunt, ſi modo diſtantiæ AK, AL, AI, AH & AB rite abſcindantur juxta ſcalam geometricam in *h*, *i*, *k*, *l*, & *b*. Diſtantia tamen AC nondum eſt determinata: igitur vel in linea BL, vel in BH quæritur punctum inter K & C, aut inter I & C medium in N, ac ejus ab L aut I diſtantia, majori menſura ſumta transferatur minori modulo in menſula ac linea reſpondente, tunc linea *k n c* etiam locum deſideratum c deſignabit.

Scho-

Scholion.

Qua ratione vel ſolis bacillis, vel Trigonometriæ adplicatione, vel denique inſtrumentis goniometricis & in campo & in charta, una cum ſcala geometrica adhibitis, easdem diſtantias invenire queamus, ex hactenus dictis ſatis intelligitur.

Scholion.

In præcedente problemate ſupponebam, loca ita eſſe comparata, ut bina lateralia reſpondeant, & una in menſula linea ad illa collineet. Ne igitur quis putet, alio in caſu id forte non procedere; ecce novum Problema ad Schema *Fig. 1. Tab. IV.*

Problema VI.

Ubi collineatio ad quinque loca ſingula ſeorſim datur (quæ ſint B, C, D, E & F,) ex unico puncto A in menſula adſumto, illa determinare.

Solutio.

Figatur baculus G in linea media AD, & ad hunc ac loca reliqua definienda ponantur in lineis lateralibus baculi, H, I, K, L, ita ut cum locis B, C, E & F, & medio baculo G rectas conſtituant, IGC, HGB, KGE, ac LGF. Utque etiam locus medius D determinetur: ponatur baculus alius in N, inter L & D. Quodſi igitur lineæ AI, AH, AK, AL, AG & GN majori modulo explorentur, & in menſula ad ſcalam geometricam in *h*, *i*, *k*, *l*, *g* & *n* deſignentur: ductæ lineæ rectæ *bgh*, *igc*, *kge*, *lgf* & *lnd*, ſingula loca quæſita ad eandem ſcalam determinabunt, ut eorum inter ſe diſtantia pateat liquide.

Corol-

Corollarium 1.

Extra uſum menſulæ, ſolis baculis & inſtrumento goniometrico adhibitis, omnes iſtæ diſtantiæ habentur, ſi angulis ſingulis ad A, una cum lineis AI, AH, AG, AK, AL, item GN, & angulo circa N, menſuratis, hæ menſuræ in charta, Transportatorii & ſcalæ geometricæ ope deſignentur. Sic enim lineæ per puncta deſignata ductæ omnia deſiderata determinabunt.

Corollarium 2.

Nec difficile erit Trigonometriæ perito, ex data linea AG & angulis circa A & G, lineas GB, GC, GE, & GF, itemque ex linea GN & angulis circa G & N, etiam GD invenire per Probl. 1. Trig. WOLFFII contract. Poſtea ex datis lateribus GB & GE cum angulo intermedio habebitur etiam BC, & ex CG & DG cum angulo intercepto circa G exploratur CD; & ſic reliquæ quoque diſtantiæ, DE, & EF per Probl. 4. l. c.

Scholion.

Si loco GN, in linea GH aut GF intermedius alius adſumatur, qui unam lineam cum D & I, aut cum D & H faciat, punctum D ſimiliter haberi poterit.

Problema VII.

Diſtantiam ſex inter ſe locorum inacceſſorum, aut polygonum ſexangulare inacceſſum ex uno menſulæ, eoque conſtanti loco, inquirere.

Solutiones Caſus I.

Sit polygonum ABCDEF (*Fig. 2. Tab. IV.*). Adſumatur punctum G in linea AD continuata usque ad punctum

ctum O in menſula adſumtum. Fiat collineatio ex hoc puncto O ad ſingula loca; niſi bina aut plura in unam rectam commode coincidant. Atque adſumto puncto G acceſſo in linea circiter media, ex. gr. A D G O, quærantur adhuc alia puncta in extremis utrinque lineis: nimirum cum G & B rectam facit N, cum G & C convenit M, cum E & G in eadem recta habetur I, cum F & G collineat K. Reſtant duo anguli e regione poſiti, A & D, quos una linea conjungit cum G & O. D autem cum E & H, & idem D conjungitur etiam cum C in puncto L. Ut autem & A determinemus, in linea OF quæratur punctum P, cum M & A recta conveniens. His expeditis menſura ſumitur linearum ad punctum O in menſula ex ſingulis locis concurrentium; ſcil. OK, OI, OH, ON, OM, OL, OP, OG, & transferatur juxta ſcalam in lineas ex O ad iſtas regiones ductas, in *k*, *i*, *h*, *n*, *m*, *l*, *p*, & *g*. Sic poſtea loca quæſita in menſula facile inveniuntur, per rectas nimirum ex iſtis interſectionibus collateralibus per *g* continuatas itemque per lineas ex *m*, per *p* ad *a*, & ex *e* iam determinato ad *b*; per *d*, item ex *c*, etiam jam invento, ad *l*, per idem *d* ductas.

Scholion.

Alia quoque ratione, ut in præcedentibus problemat. nimirum per baculos una cum inſtrumento goniometrico deſignatis iisdem punctis & angulis, vel adhibito calculo trigonometrico, hæ locorum diſtantiæ haberi poſſunt, ſi modo nota ſit linea OG & anguli circa G & O; ſic enim in △ OEG habetur eodem, modo ut in præcedentibus, nim. Probl. 1. Trigonom. WOLFFII contr. linea EG; item ex angg. in △ OFG & eadem linea OG; proveniet quæſita FG; ſic & in △ GBO ex angg. & eadem OG, latus invenietur GB, ac denique in △ GCO eodem modo adquiritur latus GC. Porro in △ AOM ex angg. & latere MO, habetur etiam li-

nea AO, ex qua, ſubtracta OG, relinquetur GA; ac tandem vel ex i angulis & latere OH, vel ex i DOL angulis & latere OL, elicitur OD, & ſic ſubtracta GO, etiam GD. Ex quibus inventis nunc per Probl. 4. Lib. cit. porro exquiruntur inter ſe diſtantiæ AB, BC, CD, DE, EF & FA.

Solutionis Caſus II.

In figuris 8. & 9. *Tab. III.* ac 1. & 2. *Tab. IV.* punctum acceſſum B vel G adſumſimus, ad quod loca inacceſſa & quæſita ex utroque latere collineando retulimus, ut iſta cum hoc & alio in extremis lineis adſumto, & baculo ſignato rectam conſtituerent. Dari autem caſus poteſt, ubi etiam ſine loco acceſſo prius adſumto omnia fere quæſita inveniuntur, ſi modo locus quidam inacceſſus menſulæ proximus, ad quem jam e menſula collineatio facta eſt, per duo puncta alia, in linea recta adſumta, determinetur, ut hic tanquam notus nunc haberi poſſit. Sit igitur figura inacceſſa ſexangularis ABCDEF, *Fig. 3. Tab. IV.* F ſit locus proximus inacceſſus, ad quem linea ex menſula O*b* collineet. Figantur duo baculi N & G, eorumque ab O diſtantia deſignetur in menſula: ſic ducta recta *gnf*, non ſolum punctum *f*, ſed & integram lineam *fa* deſcribet. Nunc porro cum hoc loco *f* determinato, viſu connectantur loca C, D, & E in M, L & H, horumque diſtantiæ ab O in menſula ſignentur juxta ſcalam, in *m*, *l*, & *h*: ſic ductæ rectæ *mfc*, *lfn* & *hfe*, iſta puncta quæſita, imo integram etiam lineam *fe* dabunt. Ut ſolum locus B, qui pone F adhuc quærendus eſt, ex alio puncto ſit determinandus. Nimirum inter G & B ponatur adhuc P, qui ſimul in lineam ex O ad alium locum, v. gr. D, cadat, & hujus ab O diſtantia reſecetur ab O in *p* juxta ſcalam; ſic linea *gpb* etiam quæſitum *b* indicabit.

Corol-

Corollarium 1.

Atque idem quoque interdum commode procedit in figuris quinquangularibus, imo & quadrangularibus, quæ angulum nobis obvertunt.

Corollarium 2.

Trigonometriæ peritus primum inquiret circa △ GFO, ex angulis circa O, G & F, ac linea OG, in lineas GF & OF, & ex his & angulis FOA & FAO, (ex præcedentibus hauriendo) in lineam AF. Sic in △ OBG ex angulis circa O & G & OG habebitur OFB, adeoque & FB. In △ MCO ex MO & angulis invenitur OC & MC. Porro ex LO & angulis in △ LDO exploratur LD & OD: ac tandem ex HO & angg. linea HE & HI, ſicque & FE. Quibus inventis etiam lineæ DE, ex datis DF & EF cum angulo intermedio, & reliquæ quoque lineæ, DC, CB, BA, ex ſimilibus datis, per Probl. IV. Compendii Wolffiani & XI. Tabb. STURMII haberi una cum omnibus angulis, ſicque tota figura delineari poteſt facillime.

Problema VIII.

Unam eandemque figuram inacceſſam menſulæ diverſis modis locatæ, attamen in ſua ſtatione immotæ, inſcribere.

Solutio.

Unum exemplum diverſa ratione tractari poſſe, tribus his figuris, *Tab. IV. Fig. 4. & Tab. V. Fig. 1. & 2.* exhibebimus, ubi una eademque figuræ inacceſſæ facies in menſula diverſa ratione ſiſtitur. Eædem quidem lineæ in *Fig. 4. Tab. IV. & Fig. 1. Tab. V.* ex puncto O in menſula ad-

 ſumto

ſumto excurrunt ad ſingula loca, præter E & G, quæ in unum cadunt lineam EGO: at reliquæ lineæ, loca ſingula reſecantes & determinantes, variant, & tamen una & æqualis figura in menſula generatur. Quod enim ad *Fig. 4. Tab. IV.* attinet, quæ primum menti noſtræ objiciebatur, ubi per ſeptem baculos ſeptem loca inacceſſa inveniri poſſe monſtramus: primus baculus fuit N, inter O & A, & poſt hunc ſecundus I, inter O & B, qui ſimul cum D & N unam conſtituat lineam. Menſuratis igitur diſtantiis ON & OI, illisque in menſula minori modulo expreſſis, ducta recta *i n d*, inventus fuit locus D. Hunc inter & NI poſitus eſt baculus tertius X, qui ſimul G & F conjungit in una linea, & cum his locis quartus R in una recta inter D & O infixus eſt. Menſuratis ergo OR & OX, hisque menſuris in menſula rite notatis in *r* & *x*, ductaque linea *r x g f*, prodierunt loca G & F. Poſtea quintus baculus S, inter D & O locum obtinuit, & cum A & X collineans, illud punctum A determinavit. Menſurata enim OS, & in menſula debito modo ſignata, linea *f x a* locum iſtum abſcindit. Idem etiam factum eſt cum loco E, qui cum X & ſexto baculo M collineat: hujus igitur diſtantia ab O in *m* ſignata, & ducta linea *m x e*, habebitur ejus veſtigium. Reſtat locus C, qui ſeptimo baculo H, inter O & B vel I ponendo, ita ut cum E & C rectam conſtitueret, inveniri poterat. Nam menſura IH, aut OH, in *h* minori modulo deſignata, ductaque linea per locum *e* jam inventum, linea *e c* & locus *e* latere amplius non poterat. Atque his rite peractis omnes lineæ ac diſtantiæ CA, CE, EA, AF, FB, EB, ED, &c. minori menſura facile deſignari poſſunt.

In *Figura* autem *1. Tab. V.* licet eædem collineationes ex menſulæ loco O factæ, ad ſingula loca determinanda habeantur: tamen reliqua puncta adſumta fere ſunt diverſa, præter N & I, quorum illud quidem inter O & A, hoc inter

ter O & B rectam conſtituit; ſed ita tamen, ut illud ſimul cum G & C, hoc cum H & E collineet: H autem vel in eadem ſimul linea, cum N & B, vel in eadem cum O & F adſumi poſſit: Ubi etiam iſto in caſu NH metienda & in menſula deſignanda, in hoc autem OH quærenda eſſet. Et quia M ſimul cum G & A, & cum N & B concurrit, ita ut etiam inter D & O habeatur, R autem in eadem linea cum G & F conſentiat: horum baculorum ab O diſtantia modo menſuranda & in menſula conſignanda eſt, poſitoque adhuc baculo L, cujus ope in linea cum N tam G, quam C habebitur: ſic omnia loca per ſex tantum baculos inquiſivimus.

Alia autem linearum diſpoſitio prodiiſſet, ſi vel locus N inter E G & O, vel plane alius menſulæ locus eſſet adſumtus. Id quod tentantibus inventu non adeo erit difficile. Nimirum *Figura 2. Tab. V.* diverſam fere a prioribus rationem exhibet. Ex O ſcilicet in menſula adſumto quatuor tantum rectæ excurrunt ad loca D, C, A, F, B: reliqua alio modo alligata habentur. Ponitur menſula cum loco O in eandem rectam cum D & C, quæ duo loca deſignantur, ibi per baculos L & I, hic per idem L & R, ubi etiam G ſimul determinatur, qui inter C & LR cadit. Cumque C iam ex binis hiſce locis haberi poſſit, etiam E non latebit: baculus enim H in eadem recta cum CE, & recta EGS illum prodent. Locus etiam F cum G connectitur in M, & inter hunc locum M & B baculus L eundem etiam inacceſſum B determinabit. Reſtat, ut habeatur D per loca L & I, & denique A, quod vel ex loco inter S & A, vel quod melius, inter R & A, nempe ex X (vel etiam ex puncto inter I & A) haberi poteſt. Ab initio baculum quoque N poſuimus inter O & A, M & B: ſed nunc video, illum eſſe ſuperfluum. Ductis enim quatuor in menſula lineis, ut ſupra indicatum, menſurentur OM, OL, OS, SR, RI, IH & LX, & ad ſcalam geometricam deſignen-

tur in *m*, *l*, *s*, *r*, *i*, *h*, & *x*, ſic linea *dli*, *cglr*, *sge*, *rxa*, *mgf*, & *ceb*, ſingulorum locorum puncta indicabunt.

Corollarium 1.

Quodſi quis horum locorum inacceſſorum inter ſe diſtantias vel trigonometrice, vel transportatorii & ſcalæ geometricæ, inſtrumentique goniometrici ope, ex angulis cum lineis quibusdam datis, inquirere geſtiat, nihil aliud illi opus foret, quam ut ſciat angulos circa O, R, S, M, I & H, *Fig. 4. Tab. IV.* ex quibus cum lateribus OR, OS, OM, OI, & OH, reliqua incognita haud difficulter colligi poterint.

Corollarium 2.

Similiter in *Fig. 1. Tab. V.* ex lateribus OR, OM, OI, OL, & angulis circa O, R, M, L & I, cætera, quæ latent, eruentur, ſicque lineæ rectæ intermediæ DC, CE, EA, AF, FB, BG & GD, per Probl. XI. Tabb. STURMII Trigon. aut Probl. IV. WOLFFII habebuntur.

Corollarium 3.

Nec difficile foret, pari fere ratione in *Figura 2. Tab. V.* procedere. Ex datis nimirum angulis in △ DOI & latere OL prodit vel DO, vel DI; ex angulis & latere OS i OGS habetur tam OG, quam GS, adeoque ex OD & OG cum angulo O elicitur DG. Sic in △ MBO ex MO & angulis proveniet BS, adeoque GS & BS cum angulo intercepto dabit GB. In △ SEN ex baſi SH & angulis profertur SE, ex quo GS ſubtractum dat GE. Similiter ex △ i OCR, ut & DGR angulis & latere OR producitur GC, & ſic porro. Nam eodem modo cætera omnia obtineri poſſunt.

(*Coburgo Halam miſſa d. 24. Januar. 1748.*)

OBSER-

OBSERVATIO XXI.

Dn. D. JOANN. ADAMI RAYMANNI.

Petechiarum mendacium Hiſtoria, earumque à ſinceris differentia.

Quamquam petechiarum hæc diſtinctio nondum civitate donata, ſive in Medicorum ſcholis uſu recepta ſit, ſufficiente tamen cum nitatur ratione, minime eam repudiandam eſſe arbitror: Ex improviſo namque, ſub orthoſtadia, citra omnem vel graviorem ſaltem febrilem commotionem erumpentes maculæ, tam indiſcretam, cum notiſſimis malignarum febrium petechiis habent ſimilitudinem, ut easdem primo adſpectu ab invicem diſcernere, ut prognoſi æque ac medendi intereſt methodo, nec omnium, nec facile ſemper ſit, & ex hoc principio ſub petechiarum genus ceu ſpecies collocari queant; quarum proinde illas *petechias mendaces*, has vero *ſinceras* adpellare lubet: *ſcorbuticas* namque more vulgari easdem dicere, pudet & tædet, partim quod illis quoque locis & regionibus familiares ſint, quibus Scorbutus non indigena, ſed ignotus plane eſt hospes, inſonsque per conſequens accuſatur: partim quod dyscraſiæ humorum ſcorbuticæ in morbis prætextus, communiter nihil aliud, quam occulta morbi qualitas, adeoque ignorantiæ cauſſarum morbiferarum ſpecioſum velamentum atque aſylum ſit. Nec aliquid refert, quod ejusdem ſchematis maculæ, & quidem hæmorrhagiarum quarumvis, narium vero & gingivarum præcipue non minus feraces, genuina realis Scorbuti ſoboles ſint, (quare, ne quid diſſimulem, præcipitanter in *Actis N. C. Volum. VII. Obſerv. 110.* decernitur, nulla cum hoc exanthemate ſcorbuti ſigna vel

ſub

ſub initium, vel augmentum, comparere,) quoniam hæ illis longe alios exſerunt mores, dum & pertinaciores ſive magis chronicæ ſunt, & graviorum ſymptomatum ſtipantur caterva; quapropter mendoſam hanc denominationem earundem patrocinio male defendi, in propatulo eſt. Cum interim multum de nomine diſquirere idem foret, ac de lana rixari caprina, idcirco cujusvis optioni relictum eſto, ſive conſuetam *macularum ſcorbuticarum* adpellationem retinere, ſive probatam nobis *petechiarum mendacium* huic ſurrogare, dummodo in re factique conſentiamus hiſtoria: quam ſiquidem non injuria inter adfectus deſideratos & omiſſos repono, ſyſtemata namque Medicorum nec pro dignitate, nec ex profeſſo, ſed defunctorie & oſcitanter ſaltem, ceu ſymptomatis ſcorbutici, exanthematum horum meminiſſe conſueverunt, ea propter illam, ſi non prætexere, pro viribus tamen adumbrare, ſimulque earundem a ſinceris petechiis diſcrimen indagare atque hinc eruere jam ſuſcipio.

Eſt autem primum utrisque maculis id commune, quod per ſummam cutem læviter, id eſt, absque ulla ejusdem aſperitudine, multo minus protuberantia, effloreſcant, atque idcirco conſpicuæ quidem, ſed non ſimul palpabiles ſint, ea tamen cum differentia, quod petechiis veris inficere faciem inſolens fere, ſpuriis vero ſatis frequens ſit: quarum hæ inſuper magis quaſi pro more petechiarum peſtilentialium, quas Belgæ a forma, quam referunt, piperis, *Peperkorn* vocant, prominulæ eſſe videntur. Dein conveniunt in eo quoque, quod poſt dierum aliquot intercapedinem ſenſim palleſcentes, cuticula illæſa, ſive, ut explicite dicam, eadem nec rupta, nec furfurum vel ſquamularum forma ſecedente, inſenſibiliter, niſi mors præveniat, difflari conſueverint: hoc tamen rurſus interpoſito diſcrimine, quod veræ quidem fugaces & inſtabiles, mendaces contra fixæ magis & pertinaces ſint; illæ enim ut levi de cauſſa citam ſubeunt palindromen,

men, ita citius etiam tertio, quarto, vel quinto poſt eruptionem utplurimum diſparent die: hæ autem, ſtationem ſuam firmiter tuentur, ut ne quidem per intercidentes profuſiſſimas hæmorrhagias intro facile recurrant, tardiusque circa 7. 9. aut 11. diem evaneſcant. Communem porro utræque habent colorem; jam enim purpuraſcunt, jam liveſcunt, jam prorſus nigreſcunt; figuram item & latitudinem eandem monſtrant, rotundæ namque familiariter ſunt, pulicumque æmulantur punctures, niſi quod centrali puncto, ceu ictus, deſtituantur, veſtigio: latitudine æquant non raro lenticulas, imo eas aliquando excedunt, illa tamen iterum cum diſparitate, quod petechiæ ſpuriæ veris & frequentius mox ab exordio, &, quod præcipuum eſt, impune magis colorem nigricantem induant, a regulari item forma ſæpe deſciſcant, hoc eſt, triquetræ vel quadratæ aliqua ex parte compareant, & veras latitudine, ſi peſtilentiales excepero, quas groſſum aliquando æquare perhibent Loimographi, communiter vincant.

Fallitur ergo & fallit *Chriſtianus Joannes* LANGIUS, dum macularum petechialium & ſcorbuticarum diſcrimen docere intendens, illas lenticulas, has vero vix caput acus æquare, atque proinde priores ſemper, ut forte adhuc tum juniori Medico, *Diſſertat. XXVII.* §. *19.* excidit, vel ut *Praxeos ſuæ Cap. XIV.* §. *8.* cautius ſcribit, utplurimum poſterioribus majores eſſe prætendat: quamvis enim indeterminata nec conſtanter eadem utrisque ſit latitudo, propius tamen collimaſſet ad ſcopum, ſi, ordine inverſo, has illis frequentiſſime latiores eſſe dixiſſet. Prudenter interim diſcretionis huic ſigno diffidens, recipiendam eſſe ſociæ febris conditionem ac indolem, conſulit, ceu in quo anacriſeos ſi non omne, ſummum tamen, conſiſtit momentum. Id enim genuinis petechiis ſingulare eſt, ut vix unquam alias, niſi cum febribus continuis, iisque malignis, præcipiti ſcilicet &

citra cauſſam manifeſtam extrema virium proſtratione comitatis, mendacibus contra, ut citra febris concurſum ſub orthoſtadia, raro per intermittentes ſimplices aut duplicatas, rariſſime per ſubcontinuas benignas effloreſcant. Quapropter jam olim *Joannes* STEPHANI, *Oper. medic. Dec. IX. Conſ. 6.* minus eos tolerandos eſſe cenſuit, qui quamcunque in cute effloreſcentiam *petechiarum* inſigniunt nomine, etiamſi febris ſit aut intermittens, aut mitiſſima. Celeberr. JUNCKERUS etiam in *Conſpectu Medicinæ theoret. pract. Tab. XLIX.* cavet, macularum ſcorbuticarum cum petechialibus confuſionem: inducunt quippe febres ultra acutarum terminum excurrentes, humorum dyſcraſiam ſcorbuticam, vel ſi in corpus ad hanc jam diſpoſitum incidant, maculis illud decolorant non ſemper petechialibus, ſed ſcorbuticis, ut inquit SORBAIT *Med. Pract. Tract. I. Cap. 61.* pronunciandis. Hinc etiam petechiarum illæ ordinarie plus minus contagioſæ, populares, ancipitisque periculi; hæ vero ſporadicæ, imo individuales, & citra infectionis metum ſecuriores ſunt: Neque enim vita in his facile, ſi febris abſit, niſi forte exhauſtis per effrenes hæmorrhagias cum ſanguine viribus, periclitatur, ſed ſi illæ habenas admittant, fere in tuto eſt.

Tantopere autem amant petechiæ mendaces hæmorrhagiarum quarumvis connubium, ut nonniſi perraro ſolitariæ compareant, verum communiter vel ſimul cum illis concurrant, vel eas præmittant, vel, quod frequentius eſt, pediſſequas habeant, quo ex capite ſunt, qui morbum hunc *hæmorrhagico-maculoſum* adpellant. Quapropter vix jure redarguendus ero, ſi hæmorrhagiarum hanc fertilitatem, proprium earundem eſſe dixero characterem: nam quamvis veræ quoque petechiæ interdum ſanguinem eliciant & profundant, longe tamen hoc illis eſt inſolentius idque ut plurimum lethale, prioribus vero, niſi modum excedant, reſpective

ſpective innoxium, ſi non ſalutare. Ad hiſtoriam porro petechiarum mendacium, ſpecificamque earundem differentiam pertinet, quod, ut uſu atque experientia compertum habeo, præ reliquis ætatibus puerilem quam maxime, ſub exitum ſcilicet primi, aut quod fere ſolemnius eſt, exordium ſecundi annorum ſeptenarii conſtitutum, adgredi conſueverint, ubi veræ, quia ſunt contagioſæ, omnem indifferenter ætatem impetunt. Toto enim, quo Medicinam facio, tempore, nonniſi in ſeptem, novem & decem annos natis easdem mihi ſpectare contigit; fuerunt autem, ut verbis earundem depingam imaginem, maculæ læves, nil ultra planitiem cutis eminentes, nec pruriginoſæ, latitudine aciculæ grandioris caput à potiori æquantes, nonnullis earum in corporis extremitatibus illud ſuperantibus, colore lividæ & nigræ, qualem ſanguis ſubter cutem a ſugillatione effuſus exhibere aſſolet, figura majori ex parte rotundæ, interſperſis quibusdam irregularibus: & hæ citra omnem febrem ægritudinis, vel gravioris mali ſenſum, manifeſtamque prophaſim, rare & ſparſim, in cruribus potiſſimum, hinc brachiis & abdomine, plerumque vero per omnem cutis ſuperficiem, ne facie quidem excepta, acervatim & confertim proruperant, quibus poſteriori præcipue in caſu, una vel paullo poſt, incognitæ olim gingivarum cruentationes, earum a dentibus putrilaginoſæ, non citra fœtorem, ſeceſſiones, atque impetuoſæ, modo per vices repetentes, modo continuæ, narium potiſſimum accedebant hæmorrhagiæ, maculas nil quicquam colore privantes vel diminuentes, quoad ſanguinis exundatione cohibita, magis magisque expalleſcentes, ſenſim, citra minimam cuticulæ decorticationem divaporarent inſenſibiliter, temeratamque corporis integritatem, ſi reſidem a tanta fluidi vitalis jactura virium excepero languorem, brevi & optato reſtituerent.

Talem morbi hujus cum definita ætatis periodo conſuetudinem doctiſſ. Dn. BEHRENS, pro ſagaci ſuo ingenio, non ſaltem jam jam perſpexiſſe, ſed & ſua atque ad quos, *in Diſſert. Epiſtolari de Adfectionibus a comeſtis mytulis*, provocat, ZELLERI, MOEGLINI & BINNINGERI experientia perſuaſum divulgaſſe comperio: cui hæreſi plures quoque Medicorum illuſtrium ſuffragantur obſervationes, quas pro confirmanda theſi hic producere nec loco nec tempore alienum erit. Ita *Caſpar* PEZOLDUS *Obſervat. Chirurg. VI.* refert, filium maculas octennem ſanguineas, puniceas & violaceas, comite hæmorrhagia univerſali, narium utpote, alvi, renum, &c. maxime periculoſa, excluſiſſe, qui tamen morbo hoc proſpere explicatus eſt. Hinc non diſparem caſum ſcientiſſimus & dives experientia WERLHOFIUS, in puella conſpexit decenni; hæc enim, ut *Disquiſit. de Variol. & Anthrac. Cap. III.* §. *XV. Nota 65.* exponit, citra febrem & aliquam ægritudinem, pariter in hæmorrhagiam largam, ſanguinis partim ſinceri nigri, partim ſeroſi, per gingivas, nares, pulmones, ſtomachum, inteſtina & veſicam, per undecim dies, vicibus anomalis, cum deliquio extremorumque perfrigeratione, recurrentem incidit, ſub qua ſenſim nigerrimæ & copioſæ toto in corpore erumpebant maculæ, quibus ceſſante ſanguinis profluvio evaneſcentibus, natura quamvis tanta liquoris vitalis portione ſpoliata, ut in corpore pallidiſſimo, ſub elanguido pulſu parum admodum ejus ſupereſſe videretur, arte tamen adjuta, plenam & conſtantem a morbo portavit victoriam.

DOLÆUS *Ephemer. N. C. Dec. II. Ann. IV. Obſ. 118.* pueri mentionem facit nondum novennis, alioquin ſani, cujus omne corpus absque dolore, febre, aut laſſitudine prægreſſa, ſubito una cum facie, labiis & lingua, ubi mane adſurgeret, numeroſiſſimis maculis lividis & nigerrimis tantopere obſitum fuit, ut dorſum, interſperſis maculis, trutarum non

non diſſimilibus, baculis perculſum eſſe videretur, quæ tamen intra paucos dies per antiſcorbutica, vel potius propria naturæ vi (ſuppoſitam enim humorum dyſcraſiam ſcorbuticam, adeo confeſtim emendari extra fidem eſt,) priſtinæ reſtitutus eſt valetudini. Puerum decennem ſiſtit celeb. Dn. D. JOERDENS, *Actor. N. C. Vol. VII. Obſ. 110.* qui, ſuperatis morbillis, poſt exactos in perfecta ſanitate dies 14. citra febrem vel commiſſum errorem, gingivarum primum cruentatione cum fœtore, mox vehementi narium hæmorrhagia vomituque cruento correptus eſt, maculis ſub hoc profluvio in omni corporis planitie prorumpentibus, *ſanguineis*, non a colore, ſed, ut ſe explicat, earundem origine (quam a ſanguine ſubter cutem reſtagnante, ducere, ex eo opinatur, quod ex nonnullis earum, remota cuticula, coagulatum protraxit) ipſi dictis: licet autem exſanguis mortique proximus eſſe videretur, conſopita tamen extemplo hæmorrhagia, quam auctior macularum exceperat cum pervigilio eruptio, hisque intra quindecim dies diſparentibus, ſuperſtes & incolumis evaſit, id quod alteri quoque puero, nec non puellæ, poſt ſuperatas variolas accidiſſe narrat. Conſimiles item maculas, læves, rubentes, ſanguineas, latitudine piſum partim æquantes, partim ſuperantes (quarum nonnullæ apertæ ſanguinem pariter fuderant), in ſeptenni puero, ob paupertatem male nutrito, nocte quadam ex improviſo, ſine præcurrente mali alicujus ſenſu, prorupiſſe, teſtatur in *Act. N. C. Vol. II. Obſ. 79.* ZWINGERUS, quibus ſequente die copioſa e faucibus, ſine vomitu & tuſſi, per vices in alterum usque diem repetens ſucceſſit hæmorrhagia, qua coërcita, exaſperata fuere cuncta ſymptomata, imo poſt triduum, ipſa turbari cœpit ratio, & circa octavum diem, ſpiritus reddebatur impeditior, donec duodecimo tandem morbi die, ſub ſudore largiore ſenſim diſſipatis, & intra paucos dies in totum evaneſcentibus maculis, rationis

 uſu

uſus corporisque rediret integritas. Puerum denique decennem, ne plura cumulem teſtimonia, frigore & mox æſtu correptum, ſanguinem floridum ex gingivis ſingulisque alveorum utriusque maxillæ interſtitiis, in magna copia continuo per horas undecim profudiſſe, & in utroque labio veſicas eodem turgidas concepiſſe, recenſet *Actor. N. C. Vol. VII. Obſ. 131.* WOLFFIUS, prorumpentibus ſimul per cutis ſummitatem maculis petechias referentibus, quarum numerum hæmorrhagiæ multiplicaverat ſuppreſſio: Veſicis interim labiorum intra quatriduum reſiccatis & ſecedentibus, maculis vero poſt ſextiduum diſpaleſcentibus, firma & plena ſucceſſit orthoſtadia.

Neque tamen idcirco ætatem adultam privilegio quodam ab hac adfectione exemptam eſſe contendo, novi enim ex doctorum Virorum experientia, eandem hanc quoque, etſi rarius, impetere. Ita ZWINGERUS loc. cit. teſtatur virginem annorum XVII. quoad externum habitum & adſpectum bene valentem, menſium fluxu hactenus regulari emanente, absque ullo febris indicio, vel qualicunque œconomiæ vitalis turbatione, aliquando mane, ex lecto ſurgentem, maculis nigris, morſibus pulicum ſimilibus, per omne corpus, citra graviorum ſymptomatum concurſum, conſperſam fuiſſe, quibus ſub uſu diapnoicorum ſenſim diſſipatis, revocatisque in ordinem menſibus ad integram rediit valetudinem. Virgo pariter adulta & robuſta, ubi ſine cauſſa procatarctica manifeſta, ut inquit in *Commerc. litterar. Norimberg. Ann. 1735. Hebd. VII. §. II.* WERLHOFIUS, ſub menſium tempus in ſubitam & ingentem, per nares, ſanguinis limpidi & fœtentis, una cum revomitione ſpiſſi & nigerrimi, incidiſſet eruptionem, maculas circa collum & in brachiis, partim nigras, partim violaceas & purpureas excluſis, quibus, die altero numero auctis, adhuc ſupervenit circa oculorum ambitum, naſi dorſum, &

circa

circa os & mentum, velut a ſugillatione livor, interveniente, ob hæmorrhagiarum continuationem, lipothymia, extremorumque, cum pulſu parvo & frequentiſſimo, perfrigeratione, donec illis, per corticis Peruviani quolibet bihorio uſum, alternasque Laudani liquidi Sydenhamii doſes, cum acidis & nitroſis obedire nollent, cohibitis, maculis vero in dies una cum livore faciei palleſcentibus & ſeptimo die plane evaneſcentibus, vires cum ſanitate, citra menſium reſtitutionem, redirent. Clericus in *Ephemerid. N. C. Centur. I. Obſ. 93.* fervente ſub canicula ſole, pullulantibus in brachiis, cruribus, dorſo & pectore, absque ſigno morbi alicujus pathognomonico, maculis, partim ſub-rubris, partim lividis, obulum æquantibus, & aliis ab hac amplitudine formaque circulari recedentibus, petechias eſſe ratus in ædibus calefactis, ſub ſtragulis ſe continebat, quem Medicus, colliquatione vix non exanimem, in liberam inde deducendo auram, ſine ullo remedio, innoxie intra biduum diſparentibus maculis, incolumem ſervavit. Muſicus quoque ibidem *Obſ. 101.* producitur, qui, citra ullam malæ valetudinis notam, adeo denſe toto in corpore maculis obrutus fuit cœruleis, ut horridum præbuerit adſpectum, & quidem citra omne ſanitatis præjudicium vel conſequentem noxam. Similiter quoque his jure accenſeo, quas *Ephem. Nat. Cur. Dec. III. Ann. IX. & X. Obſ. 108.* ROMBERGIUS in muliere, poſt exactas a puerperio 4. hebdomadas, ſatis ſana, cum ſubita narium & gingivarum ac uteri hæmorrhagia, denſiſſime prorupiſſe memorat, & *petechias ſine febre* idcirco vocat, quod ex nigro rubræ, lenticulas æquantes, petechiarum perfectam referrent imaginem. Veros namque non fuiſſe petechias, argumento eſt, quod citra febrim & comparuerint & perſtiterint, ægræque octiduo poſt Medicum accedendi poteſtatem reliquerint. Huic analogam mulieris hiſtoriam Dn. D. JOERDENS l. c. exponit, cujus totum

corpus,

corpus, quarta quoque a puerperio hebdomade, ſub vehementi narium & uteri hæmorrhagia, maculis, per abuſum, ut jam ſupra notavimus, *ſanguineis* ipſi dictis, verius autem *liveſcentibus* adpellandis, hunc enim colorem ſanguis ſub cuticula reſtagnans exhibet, conſperſum fuit, quæ tamen, cohibito ſanguinis profluvio, & diſparentibus poſtea maculis, in perennem cum ſanitate rediit gratiam.

Imo nec *ſenilem ætatem*, prorſus immunem ab hoc eſſe exanthemate, WOLFFIUS *Act. N. C. Vol. III. Obſ. 79.* docet; vidit enim in vetula ſeptuagenaria, gracili quidem, ſed plethorica, poſt triduanam cephalalgiam, per univerſum corporis habitum, maculas violaceas, diverſæ magnitudinis, quarum nonnullæ duodenarium ſuperabant nummum, prodiiſſe ſubito, ſublatis illico doloribus capitis; vehemens dein narium ſucceſſit hæmorrhagia, ſummam virium inducens proſtrationem, ſiquidem non guttatim, ſed rivuli inſtar, ſanguis promanabat, ſtupenda ſimul, primum grumoſi, hinc floridi quantitate ejusdem, per alvum reddita: quamvis autem ſyncope jam acceſſiſſet, intercepto tamen ſanguinis hoc torrente, maculisque paullatim diſparentibus, rediit priſtinus & in ſextum annum conſtans ſanitatis vigor. Aſt rariſſimum eſt, ætatem *infantilem* hoc vexari morbo, unde unicum ſaltem in *Ephemer. N. C. Dec. III. Ann. IX. & X. Obſ. 169.* occurrit exemplum, infantis ſcilicet dimidii anni, qui vitio, prout ſuſpicabatur, nutricis, ira excandeſcentis, citra notabilem virium proſtrationem, maculis violaceis, in tota corporis ſuperficie decoloratus fuit, ſanguinemque ſternutando excuſſit, & per palatum, labia, immo ex oculorum canthis, ſub ploratu, lacrymarum loco, guttatim reddidit, qui tamen imminens tunc vitæ diſcrimen feliciter effugit.

Sed quam expedita huc usque, utrarumque macularum fuit diſcretio, dum nemo niſi imperitus, citra febrem erumpentes pro veris declaravit petechiis: tam intricata & per-

anceps

anceps ea redditur, ubi intermittentibus febribus ſimplicibus, ſpeciatim tertianis, vel ſimplicibus, vel duplicatis, adeoque in continuitatem vergentibus, complicantur. Quamquam enim febres hæ in more poſitum habeant, præſertim ſi chronicæ evadunt, ut præter varia puſtularum genera, vere ſaltem mendaces petechias, ſive *maculas*, abuſive *ſcorbuticas* dictas, ſub declinationem, vel exſolutionem ſimul propellant, quemadmodum RHODIUS *Cent. I. Obſ. 10.* in Equite quodam, ex tertiana convaleſcente, lividas erupiſſe maculas notat, qui quartanam quoque per nigras critice deſiiſſe, illisque evaneſcentibus eam ſublatam fuiſſe, ex SYLVATICO *Obſ. 16.* plumbeas item ac lividas, duplicatæ ſucceſſisſe tertianæ, ex PRÆVOTIO *Obſ. 27.* addita declaratione, non eſſe hæc ſigna malignitatis neceſſaria, niſi graviora adfuerint ſymptomata, refert. Ipſe ego præterito Vere, in Chirurgo bene carnoſo, quarto tertianæ ſimplicis paroyſmo rubras, citra pruritum, nummi magnitudine in cruribus effloruiſſe maculas vidi, quæ nonniſi tertio adhuc die, ſuccedente, novæ acceſſionis in locum, largiſſimo ſudore, una cum ulteriori febris recurſu, iterum evanuerant. Contingit etiam ſed rarius, ut mentionatæ febres, dum adhuc vigent, maculas ejusdem generis excludant, easque tum quidem vel ſimultaneo, vel repetito partu, hoc eſt, ut diſtinctius loquar, comparens eruptio vel intercalaribus etiam, ſive a febre vacuis diebus, ſtabilis manet, vel finito paroxyſmo cum ſudore evaneſcit, venturo rurſus poſtliminio reditura. Ita in ſimplici tertiana maculas, pulicum morſibus æmulas, in collo & pectore denſiſſime proveniſſe, in *Ephemerid. N. C. Cent. I. Obſ. 93.* legimus, quæ nonniſi debite curata diſceſſerant febre. Viciſſim, quæ circa tertianæ quartum paroxyſmum, cum euphoria in ambitu corporis, circa caput vero & dorſum quam maxime purpureæ & mox liveſcentes, groſſi magnitudine, proruperant maculæ, paroxyſmis conquieſcentibus

evaneſcebant; illisque ex ordine recurrentibus denuo repullulabant, juxta *Ephemer. N. C. Dec. II. Ann. III. Obſ. 176.* (cujusmodi eruptionis periodicæ mentionem quoque facit ETTMüLLERUS *Colleg. Pract. Cap. 8.*) Quamvis inquam hæc uſitata & certa ſint, vere tamen tertianas aliquando, ſit venia verbo, *petechizare*, ſua, DONATUS *Lib. III. Hiſt. med. Cap. 14.* STEGMANNUS *Ephemer. N. C. Dec. III. Ann. I. Obſ. 19.* & FEHRIUS *de Scorzonera*, ut plures taceam, ſe confirmatum habere adferunt avtopſia. Ipſe b. STAHLIUS, Vir quondam ut probatæ fidei, ita etiam acris ſimul judicii, teſtis eſt in *Hiſtoria febris petechizantis, M. Majo Obſervationum ſuarum menſtrualium* exhibita, ſe vidiſſe tertianarios ita leviter continuitatem ſentientes, ut alternis diebus orthoſtadii eſſent, in quibus ſub paroxyſmo, non uno ſaltem, ſed & altero ac tertio, maculæ prodibant, cum impetu paroxyſmi ſeneſcente rurſus ſemper deliteſcentes, quamvis ſubjungat, id particulare vel prorſus individuale fuiſſe: qualem tertianæ typum, febrem hanc Poſonii popularem, ſervatis exactiſſime periodis, mentitam quoque fuiſſe, & maculas tempore apyrexias diſparentes, cum acceſſionibus ſemper rediiſſe, gentilis noſter LOEWIUS uti *Act. N. C. Volum. II. App. p. 36.* exponitur, itidem obſervavit.

In hoc tamen ambiguitatum labyrintho, fili Ariadnes munere, ſollicita conſtitutionis epidemicæ & genii febrilis exploratio, perfungitur, viamque hinc evadendi monſtrat: neque enim extra ejusmodi ſtatum facile tales ſimulatæ eveniunt tertianæ. Petechiales vero ſub earum deliteſcere larva, præter vulgaria malignitatis indicia, denunciant, tum notata ſemper earundem continuitas, quatenus non ſaltem plures ſolito in calore horas tranſigunt, ac proinde anguſtiora acceſſiones inter ſervant ſpatia, ſed nec unquam quoque ex integro detepeſcunt plenamque indulgent apyrexiam: tum etiam magis magisque ſemper invaleſcens paroxyſmorum

anti-

anticipatio, cum pauco & vix ſenſibili, contra tertianarum morem, occurrente horrore, & quod palmarium eſt, pulſus cum celeritate & frequentia perſeverans debilitas, cui, aucto per circuitus fervore, proficere magnitudine alias ſolenne eſt. Si ergo rebus ita comparatis maculæ prodeant, de genuinarum petechiarum proſapia easdem eſſe magna utique erit præſumtio, & ſic vice verſa.

Quid proxime elapſo anno mihi in praxi obvenerit, integra enarrabo fide, judicium perito & in morborum diagnoſi exercitato deferens Lectori. Puer ſcilicet nondum ſeptennis, mercatoris huiatis filius, vegetus & ſemper floridus, tenerioris licet conſtitutionis, menſe Aprili familiari tunc tertiana correptus, ubi, ſuperatis ſeptem ejusdem paroxyſmis, primum in duplicem, cum hypochondrii ſiniſtri, citra tumorem, dolore, mox in ſubcontinuam, remittentem ſcilicet, ſed non intermittentem, verſa fuiſſet, læves quidem maculas, ſed viſu judice petechiis veris quodammodo protuberantiores, lenticulas æquantes, nonnullis a rotunda earum figura recedentibus easque nigras, in cruribus potiſſimum, brachiis, hinc & abdomine ſparſim (ultra enim ſexaginta harum haud erant) citra graviora ſymptomata prodeuntes, exhibuit, quas cum parentes, una cum Medico ordinario, ſanguine iisdem conjuncto, pro veris habuiſſent, calida quoque ipſi, expellendi fine, exhibebant alexipharmaca. Cum autem mox abhinc, gingivas non citra fœtorem cruentari, easdem a dentibus denigratis ſecedere, e nare ſiniſtra ſanguinem per vices ſtillare animadverterent, territi inſolitis his olim puero, & aliis ægrotis, petechiarum ſymptomatibus, me tandem in auxilium, quarto ab eruptione illarum die, ſibi adſciſcunt. Probe ergo penſitatis morbi circumſtantiis, dictas illas maculas, pro *petechiis mendacibus* declaravi, metumque hæmorrhagiæ impetuoſæ & periculi ancipitis, imminere prædixi, atque mutato regimine nimis

 æſtuo-

æſtuoſo, pro potu aquam pane toſto correctam, & ſucco Citri acidulatam, cerevisiæ in locum, qua hactenus æger utebatur, commendavi, ſimulque liquorem mineralem anod. Hoffm. cum Tinct. antimonii exhibui. Quoniam etiam crebrius potulenta revomebat, ac teneſmo ad ani usque urgebatur procidentiam, hinc vermes forſitan ſubeſſe ratus, clyſma ex lacte vaccino ſaccharato, injici, hocque rejecto, topica ſtomacho convenientia adplicari juſſi. Nocte maxima ex parte inſomni transacta, urinaque ſaturate rubicunda, & mox cum ſedimento copioſo ſubmucido returbida miſſa, ſurgente die ſanguis non tam ſtillare, ſed rivuli inſtar copioſe manare, primum quidem ſincerus, poſtea vero ſeroſus, incepit, quem intra ſuos cancellos continere ſub initium quidem diſtulimus, ſed ubi modum excedere vellet, anacollematibus turundisque naſalibus, albumine ovorum, cum alumine ſubagitato, oblitis, & exhibito ſucco Citri, cum aqua ſclopetaria temperato, admixto ſimul antimonio diaphoretico, ægre tandem intra horas quinque mitigavi, quo temporis intervallo, adſtantium æſtimatione, ultra ſesqui alteram libram diffluxiſſe fertur, maculis interea nec evaneſcentibus, nec quicquam colore mutatis, cruentatione vero gingivarum ab hinc emanente. Circa decimam antemeridianam vomitu, ad quem adhuc inclinabat, paucos ſanguinis excuſſit grumos, quos quidem ex repreſſo per turundas, & devio in ſtomachum ejusdem fluore, per nares antea prodeunte, proficiſci ſupponebam, ſed mox erroris convincebar, ubi quarta poſt meridiem hora, recrudeſcente, mitiori licet impetu, ſeroſa naris ſiniſtræ hæmorrhagia, paullo poſt, ſimultaneo vomitu, me præſente, ſanguis, loturam carnium referens, interſperſis grumis, ad libram dimidiam elideretur, quo facto ægrum totum exſanguem viribusque orbum, analepſi non neglecta poſſibili, prognoſtico reliqui, qui etiam, mente ſibi conſtantiſſimus, trihorio abhinc non tam

exſpi-

exſpiravit, quam placidiſſime ſomno obdormivit perpetuo.

Altera die fugitivo, quia furtivo, cadaveris comperi examine, maculas eadem forma ſimilique numero proſtare, corpus nec intumuiſſe, nec putredinem olere, ventriculum absque rugarum vel villorum veſtigio glabrum & eo usque extenuatum, ut potius membranam, quam fibroſo-carneam quandam æmularetur ſubſtantiam: lienem, qui hac ætate rubeſcere naturaliter conſuevit, lividum & atro cruore turgidum, ac proinde quadrangulum potius, quam oblongum, ſimulque ita friabilem, ut levi diſſolveretur contactu: Hepar exſangue & pallidum: inteſtina ſparſim rubentia, rectum vero lividum; ex jejuno tandem Medicus ordinarius lumbricum duas ſpithamas longum & adhuc viventem protraxit, eundemque ceu necis patratorem non erubuit accuſare.

Hunc ego quidem puerum, etſi res in utramque partem diſputari poſſit, mendacibus potius, quam veris laboraſſe petechiis ex eo ſuſtineo, quod toto hoc anno, petechizantes febres ab hac urbe omnique ejusdem conſtanter exulaverint vicinia, nemoque domeſticorum, vel prolium numeroſarum, contagio infectus fuerit, neque tertianæ, licet crebro duplicarentur, ſimilia in aliquo ægrorum produxerint exanthemata, ut dentium nigredinem, gingivarum cruentationem, earundemque ab illis ſeceſſionem, ceu petechiis peregrina, reticeam ſymptomata. Juſta equidem eſt ſuſpicio, febrim lienis inflammatoriam ſub typo latitaſſe tertianæ; ſed nec huic veras progignere petechias familiare eſt. Hujus interim viſceris male adfecti culpa, ſiniſtram tantum narem profudiſſe ſanguinem, vomitumque acceſſiſſe cruentum, imo tam præcipitatam mortem, inflammatione ſcilicet in ſphacelum degenerata, demonſtratione non indiget. An ceterum mater, in filium hunc humorum ab utero

traduxerit dyſcraſiam occultam, ſiquidem a pueritia hucusque, quamvis a quo eſt maritata rarius, fœtentibus narium, ceteroquin ſana, vexatur periodicis exulcerationibus: an vero febris demum eam noviter induxerit, in ſuſpenſo relinquo: prout nec corticis Peruviani cum ſalibus alcalinis uſum, cujus unciam integram, cum vino & aqua infuſam, ex præſcripto ſui Medici, æger mox ineunte febre, vomitorio præmiſſo conſumſerat, tanquam omnis mali ſcaturiginem accuſare, quamvis factum minime adprobem, præſumo.

Dum jam commentatiunculam hanc ad umbilicum fere perduxeram, iterato recens morbi hujus exemplar, menſe Auguſto, ceu æſtuoſiſſimo anni tempore, nactus ſum, quod mantiſſæ loco præmiſſis ſubnecto hiſtoriis. Diaconi ſcilicet noſtratis filius, nondum ex integro quinquennis, ingluvioſus ac propterea ventrioſus & corpore obeſior, ubi recte valens ſomno ſe dediſſet, concitata naris dextræ, ſub auroram, exſuſcitatur hæmorrhagia, ſimulque per omne corpus, crura vero & abdomen quam uberrime, læves & nigerrimas excludit maculas, quarum nonnullæ lenticulas excedebant, & livore ſuo illas, quæ a contuſione remanent, quasque vulgus *blaue Mähler* vocat, in facie præcipue, mentiebantur exacte, ſanguine ſincero & florido jugiter ad meridiem usque dimanante, nec parca ejusdem copia, prævio ventris imi dolore, per ſuperius & inferius guttur, alternis demum vicibus, excuſſa, æger languere, palleſcere & ſitire occepit, parentes vero, de ulteriore vitalis laticis profuſione avertenda ſolliciti, auxilia conquiſiverant, & præſentaneum in binis aquæ vulnerariæ, ſive, pro Gallorum dictione, *ſclopetariæ*, cum nitro & antimon. diaphor. mixtæ, doſibus invenerunt, actutum enim & conſtanter hinc omnis ſanguinis conſopitus eſt fluor. Altero die poſt noctem tranquillam & placidam, macularum quidem increvit numerus, ſed citra omne febris vel hæmorrhagiæ veſtigium, ſi dupli-

ces

ces atras excepero per alvum factas dejectiones, quam proinde totam ludis & curſitationibus, pro more, ſani inſtar, exegit. Pro ſanguinis grumoſi reliquiis, vel latentibus forſitan vermibus expediendis (ventrem enim ſibi dolere aliquantiſper ſubinde referebat) accepit tertio die Rhabarbarum cum mercurio dulci in Syrupo de Cichorio, & novem dejectionibus inde concitatis nigram pariter placidiſſime excrevit materiam, tanta cum euphoria, ut nullo abhinc amplius remedio indiguerit, ſed maculis a quinto morbi die ſenſim expalleſcentibus, & intra ſeptem dierum ſpatium prorſus evanidis, intemeratam recuperaverit ſanitatem, quam ineunte morbo ſpondere ex eo hæſitabam, quod ante circiter biennium, ex purpuræ cum febre continenti rubræ, atque parotidis dextræ, eo tum ſubnatæ, palindrome temeraria, primum quidem macie tantopere extabuerit, ut vivum referret ſceleton, dein vero anaſarca monſtroſe extumuerit, quoad ex univerſalis hoc inundationis periculo, crebriori inter alia Tincturæ Cantharidum cum æquali portione Eſſ. catharct. remixtæ uſu, ſalvus emergeret. Memorabile fuit, gingivas, etſi ex conſilio durius perfricatas, nihil unquam cruoris ploraſſe, forte quod ſanguis orgaſticus, facilem & patulam per nares & inteſtina habuerit viam.

Ubi vix idem revaluiſſet puer, ecce menſe eodem ſororcula ejus ſesqui alterius anni, necdum a matris depulſa uberibus, ex improviſo maculis primum rubris, dein liveſcentibus, citra ullam hæmorrhagiam vel febrim, niſi quod fugaciter paululum incaluerit, conſpergitur, quibus, ſub conſtanti orthoſtadia, intra ſeptem dies diſparentibus, ſoſpes perſtitit, manifeſto documento, petechias hujusmodi mendaces, ut ab aliis etiam obſervatum eſt, absque hæmorrhagiarum aliquando effloreſcere comitatu.

OBSER-

OBSERVATIO XXII.

Dn. D. JOANN. ADAMI RAYMANNI.

De

Anginæ in pulmonum inflammationem metaptoſi.

Inter morborum criſes, quas abſceſſu per effluxionem & depoſitionem abſolvi conſtat, HIPPOCRATES eorundem quoque metaptoſes, ſive in alios tranſitus, non injuria Lib. *de Affect. Edit. Foëſianæ, pag. 518.* connumerat, ſiquidem ad poſterius earundem genus pertineant, vicesque harum gerant. Subeunt namque metaptoſin morbi tunc maxime, quando eorundem cauſa materialis, derelicta, quam prius occupaverat, ſede, alio atque alio transfertur, hacque ratione, a quiete & vacatione primigenii morbi, alter ſuccedit recenter. Contra ſi eadem in foco ſuo ſuperſtes & fixa, per propagem & conſenſum, partes alias in ſocietatem & conſortium mali abripiat, ac proinde morbus morbo velut auctarium accedat, *epigeneſis* ſive *ſuperventio* dicitur. Quandoquidem autem celebris hæc quondam HIPPOCRATI, GALENO Medicisque coævis metaptoſeos doctrina, obrepente, temporis ſucceſſu, poſterorum, naturæ inveſtigandi opera, faſtidio & incuria, uſque adeo in deſuetudinem venerit, & pene obliterata fuerit, ut quo recentiores ſunt morborum Hiſtoriographi, eo rariora illius exhibeant paradigmata: Idcirco pro refricanda ejusdem memoria, ſimulque demonſtranda, non tam argumentis, quid nempe fieri poſſit, quam potius rerum documentis, quid re ipſa fiat, exiſtentia, ſingulare anginæ in Peripnevmoniam tranſeuntis producam ſpecimen.

Concivis & Pellio Kesmarkienſis, vir circiter quadragenarius, laudabilis & floridi corporis habitus, dum ad ſolennes

nes Debrecinenſium, pro more ſuo, ante biennium, menſe Auguſto proficiſceretur nundinas, accenſamque tempeſtatis fervore ſitim repetita frigidæ ingurgitatione reſtinguere moliretur, leviorem anginam, deglutiendi ſcilicet ſaltem, non vero reſpirandi ſimul difficultate comitatam, contraxit, cujus tumorem cum augeſcere & ad maxillarum ſiniſtram diffundi animadverteret, tranſeunter in noſtro ſubſtitit ſuburbio, nec alia ratione, niſi impetuoſis & frequentioribus in fauces per ſyringam, opera Chirurgi, injectionibus, ſibi conſulere voluit. Poſt ſuperatas afflictiones morbi triduanas, voti equidem potiri videbatur, ubi omnis in faucibus, maxilla & collo ſiniſtro adparens & tractabilis cum rubore tumor, concubia nocte ſubito, deglutiendi ſimul reſtituta libertate, diſcederet; ſed quam ſeditioſa, gravioriſque tempeſtatis prænuncia, tranquillitas hæc morbi inopina fuerit, eventus docuit. Mox enim abhinc noviter incenſa febri, dyspnœa ignotaque hactenus pectoris ſucceſſit oppreſſio, unde æger de ſecuritate proſequendi iter ſuſceptum diffidens, in conſilium & auxilium me provocavit. Cum ergo anguem, ut ajunt, in herba latere, & Peripnevmoniam ancipitis periculi, anginæ nimirum ſuccedaneam, in procinctu eſſe præviderem, imminuto, citra moram, inciſa mediana ſiniſtra, ſanguine, quem cito alba & tenaci ſuperficietenus cruſta obductum fuiſſe deprehendi, alvum, per triduum jam obſtructam, oleo amygdalarum, mercurio dulci, pauciſque diagryd. ſulph. granis exſolvi, ſubductiſque excrementis figuratis, corpus perſpirabile reddere, tam calida infuſorum ſorbitione, quam & Mixturæ ex aqu. flor. Sambuci, Scordii, Eſſ. Pimpinell. alb. nitro, antimon. diaph. & ſyr. acetoſ. Citri compoſitæ, crebriore exhibitione, allaboravi. Altero die non falſam fuiſſe, quam conceperam, ſuſpicionem, invitus experiebar; æger enim, nocte inſomni tranſacta, febre increſcente, urina aqueſcente, tuſſique ſicca & inani vexari, ac tantopere in pectore gra-

vari incepit, ut ſupinum vix tolerare potuerit decubitum, ſed ſpiritum ſedendo cogeretur ducere. Quibus exploratis, illico furis utrisque adplicari veſicatoria, ſiniſtrum, quem ſub tuſſi ſibi dolere conquerebatur, thoracem ſpiritu Serpilli camphorato & crocato inungi, ſacculos diſcutientes ſiccos deſuper imponi, pectorale decoctum calidum crebrius ſorbillare, & pulverem antiſpasmod. cum bezoardico, ſpecif. cephal. Mich. camphoræque tantillo, interdum ſumere ægro injunxi; aſt omnis hæc officioſitas incaſſum proh dolor! cecidit, ſiquidem ſequente ſtatim die ſpirationem brevem, elatam & ſonoram reddi, vires magis magisque fatiſcere, mentem leviter turbari, ſub noctem, extremis, cum pulſu parvo, inæquali & creberrimo, perfrigeratis, corpus ſudore colliqueſcere frigido, adeoque mortem jam jam pulſare limina, comperi, qua etiam illuceſcente die, exactis ſeptem, non a metaſtaſi, ſed anginæ origine, diebus, defunctus eſt.

Jam quemadmodum huncce ægrum Peripnevmoniæ, in ſphacelum degeneranti, tam præcipitanter ſuccubuiſſe, noviſſima ſymptomata liquido docent; ita eandem non per ſucceſſionem, ſed anginæ metaſtaſin veniſſe, nulla eſt dubitatio: neque enim huic ſuperſtiti illa acceſſit, conjunctimque afflixit, ut in Cynanche exquiſita, ſtrangulatu æque ac erectæ cervicis ſpiratione moleſta, fieri aſſolet, in qua utpote fiſtulam ſpiritalem, una cum capite, appenſisque eidem pulmonibus, ſimul inflammari, Medicis per extiſpicia innotuit: ſed in vicem diſcedentis, imo metaſtaſi ad pulmones jam prorſus abolitæ anginæ, demum ſucceſſit. Cum autem ſubita ejusdem cum faucium æqualitate, deglutitionisque ſimul reſtituta integritate abitio, omnem, ut reſolutionis, ita etiam ſuppurationis excludat opinionem, dum illa non confeſtim, ſed pedetentim, moleculis liberum fluidorum tranſitum intercipientibus coagulatis, continuato ſanguinis per adflictas partes celeriori progreſſu ſenſim diſcerp-

tis,

tis, abſolvitur, ſtatimque inflammatoriam radicitus & ſecure, citra mali alicujus, ſecus ac hic evenit, ſubſequentem acceſſum, tollit; hæc autem, ruptæ & repurgatæ vomicæ reliquiſſet veſtigia: Ideo anginam in occultum, ut cum MESUE loquar, hic raptam fuiſſe oportet, gangrænæ enim vel ſcirrhi ne umbra quidem ſuſpicionis adparet, quibus tamen totidem modis terminari quibuslibet inflammationibus commune eſt. Exinde ipſe etiam HIPPOCRATES paſſim, ſpeciatim vero *Lib. Prænot. p. 45.* eadem hac ratione colligendo, futuras anginoſarum metaſtaſium tempeſtates, tanquam ex ſpecula, proſpexit: Si nempe faucium tumores & rubores diſpareant, intellige *ſubito & derepente*, non ſucceſſiva diaphoreſi, extra dies judiciales, adeoque præter naturæ ordinem, & quidem ſine ſigno & criſi propria, facili ſcilicet & indolente *ſputi purulenti*, ſive, ut *371. Coac.* exprimit, *coEti*, exſcreatione, ceu reſolutionis indicio, & citra tuberculi ſuppurationem, vel eryſipelatis recentem in cervice & ſterno eruptionem, non per epigeneſin & progreſſum illuc ex faucibus, ſed diadochen, ſive materiæ morbiferæ, forti contentione naturæ, cum libertate meatuum & humore meabili, ab interioribus foras, hoc eſt, ex faucibus in cervicis viciniam transpoſitum, prognatum, utpote qua plurimos anginarum defungi periculis paſſim inculcat; atque ſi inſuper æger facile ac ſine dolore ſe habere videatur, humor enim morbificus, ubi, faucibus derelictis, alio contendit, his nec amplius moleſtus eſſe, nec priusquam alibi deponatur, corpus novis laceſſere poteſt cruciatibus: tum, inquam, propter conſequentem anginæ ad interiora factam metaſtaſin, futuram indicat mortem. Quorſum autem eadem commigraverit, alterius morbi ſucceſſio, & ſigna partis oppreſſæ noviter adparentia, denunciant. Ita ſi morbus, ſedatis dolore & tumore in faucibus, ad pulmones verſus fuerit, febris, & lateris inſuper confeſtim acedit dolor, juxta *p. 470. 2. de*

 morbis,

morbis, tunc dementiam, peripnevmonicis haud inſolitam, ut in *Prænotionibus* obſervat, aliquando infert. Anginoſum vero eryſipelas intro vergere, indicium eſt, ſi evaneſcente rubore pectus gravatur, & æger ſpiritum difficilius trahit, ut 366. *Coac.* inquit; qua declaratione fideliſſimus Præceptor diſcipulos ſuos ad ineundam morbi, vel male recurrentis, vel reſolutione optato diſcedentis diſcretionem, procul dubio manu quaſi ducere voluit, ſiquidem hoc in caſu pectori ſua manet illibata reſpirandi libertas, in illo vero contrarium uſu venit. Quam cum morbi viciſſitudinem æger noſter expertus fuerit, anginam illius in pulmones translatam fuiſſe, nemo, ut opinor, in controverſiam ducet.

Adeo clandeſtina interim & inſidioſa eſt hæc palindrome, ut ubi ægri, inſperato ſublatis anginæ moleſtiis, ſe jam tenere arbitrantur portum, ibi vitæ faciant naufragium, quemadmodum militi apud HEURNIUM *Commentar. in Hippocr. Sect. V. Aphor. 10.* accidit robuſtiſſimo, qui gravi laborans angina, poſtquam ea in peripnevmoniam abiiſſet, rogabat ex Medicis, quid jam concepiſſent ſpei, ſe enim calamitate illa defunctum eſſe: reſponſum, parum id ſibi placere; juſſit ergo 12. ova coqui, quibus devoratis eadem periit die. Imo ORIBASIUS, referente in dicti *Aphor. Commentario* BRASSAVOLO, annotavit, ignaros quoque Medicos, credere ægros anginæ jam effugiſſe diſcrimen, quos docti in grandius, propter illius in pulmones deſcenſum, incidiſſe cognoſcunt. Quam pernicialis enim anginarum hæc utplurimum ſit metaptoſis, nemo quisquam, venerabili noſtro ſene, longo morborum uſu, præſide ingenii ſagacitate incomparabili exercito, (quæ utraque conquirendæ ſcientiæ medico-practicæ probatiſſima ſunt adminicula & inſtrumenta) perſpexit accuratius. Sic autem primum compendioſe *Sect. V. Aph. 10.* pronunciat: *Qui anginam effugiunt*, id eſt citæ ex ea mortis defunguntur periculo, *iis*

in

in pulmonem vertitur, & intra dies ſeptem intereunt, quos ſi evaſerint, ſuppurati fiunt: quod dein fuſius *367. Coac.* explicat, dum ait: *Quibus angina ad pulmones divertit, partim quidem intra ſeptem dies pereunt, partim vero liberati pus intro colligunt, niſi pituitoſa ſurſum educantur,* hoc eſt, reſolutio inflammationis interveniat. Tandem fuſius id *Lib. 2. de morbis p. 470.* dilucidat, *ſi angina,* inquiens, *ad pulmonem verſa fuerit, plerumque moritur æger* (ex ſphacelo ſcilicet pulmonum, in quem omnis vehementior & pepaſmi expers inflammatio natura ſua fatiſcit); *quodſi,* pergit, *quinque effugerit dies, purulentus evadit* (inflammatione in ſuppurationem converſa), *niſi ipſum confeſtim tuſſis corripuerit, qua exſcreato & repurgato ſputo* (per reſolutionem ſtaſeos intercedentem) *convaleſcit.* Quamvis autem doctiſſimus DURETUS *in 367. Coac.* expoſitione, anacatharſin ſalutarem vix eſſe ſperabilem pronunciet, parte nempe adfecta ab humore, qui propriæ ſubſtantiæ corruptione in vitio eſt, labefactata, MARTIANUS tamen in eadem *Coacarum Commentatione,* non tam aſſentatione, quam potius aſſenſione & illuſtris ægri exemplo convictus, Præceptoris tuetur ſententiam, quem utpote ex angina ad pulmones transpoſita, nec obiiſſe, nec purulentum redditum fuiſſe, ſed per copioſam materiæ pituitoſæ exſcreationem ſuperſtitem manſiſſe vidit, quamvis parotides inſuper, ſed jam ſano, ſucceſſerint & ſuppuraverint. Quo forte reſpexit CELSUS, dum Lib. II. Cap. VII. *ſi angina,* inquit, *ſubito finita eſt, in pulmonem id malum tranſit, & intra diem ſeptimum occidit, quod niſi incidat, ſequitur ut aliqua parte ſuppuret; parotidibus namque, aut crurum fiſtulatis tuberculis, pulmoniacos ab interitu quandoque vindicari Hippocraticum eſt dogma.* Sed, utrum pulmone ſuppurato, vitæ ſalus ſperari poſſit, dubitanter *365. Coac.* quæritur, vix enim aliqua aut certe nimium anguſta ſpes reſtat, ut natura his ſe expediat diffi-

cultatibus, partim quod priusquam inflammatio in ſuppurationem convertatur, ſphacelus & mors plerumque interveniat, partim quod efferi humores citius computreſcant, quam in pus laudabile abeant. Hinc rotunde & explicite *I. de Morbis p. 453.* enunciat, nullam ſpem dari ægrum ſupereſſe poſſe, ſi quodvis eryſipelas extra diffuſum intro vertatur, pulmonemque prehendat, ſed brevi potius, putrido ac purulento pulmone reddito, periturum eſſe, niſi duobus, tribus aut ad ſummum quatuor diebus (priusquam ſcilicet is pus conceperit) diffuſum fuerit, & quod intus eſt, foras tranſierit, *ſic enim plerumque*, inquit, *ſanus evadit.*

Quod autem Peripnevmonia ſecundaria, anginæ nimirum ſuccedanea, præceps magis, ſi non in exitium, tamen in ſuppurationem ruat, (peripnevmoniam enim inducias dierum quatuordecim, imo & quandoque longiores, niſi mors præveniat, concedere, ex HIPPOCRATE conſtat) mirari haud licet: In pulmonem namque translatam materiam, ceu incendii febrilis & reſtagnationis circa fauces labe jam inquinatam, non ita facile ſubigi, reſolvi & eliminari poſſe, ſicuti de inquilina, in pulmonibus inflammatis recenter genita, illud poſſibile eſt, facile a priori per rationem conſtat, indeque etiam illius decurſus brevior, quam hujus, eſſe ſolet, ſi nempe lethalem præcipue ſortitur eventum. Termini vitæ, quos HIPPOCRATES diverſos præfixit, facile, præeunte MARTIANO, conciliabuntur, ſi eundem modo ab anginæ exordio, modo ab illius in Peripnevmoniam tranſitu, numerum iniiſſe dixerimus, quamquam nec una eademque ſemper & omnes ſors maneat. Digniſſimus enim BOERHAAVII diſcipulus, Illuſtr. *van* SWIETEN, in *Aphorismorum* ejusdem 809. *Commentario* teſtatur, ſe non ſaltem ſæpius anginarum in pulmonum metaptoſes obſervaſſe, dum ſubito evaneſcenti in faucibus dolori, in pectore ſtertor, modo cum lateris puncturis & ſumme difficili red-

dita

dita reſpiratione, modo citra hæc, ſucceſſit, ſed plurimos etiam, quos tractavit, tertio, quarto, vel quinto die, adhibitis licet in tempore remediis efficaciſſimis, periiſſe, paucis admodum, idque non niſi cum multa moleſtia, ſervatis. Imo ipſe HIPPOCRATES Polemarchi uxorem, ex ſimili anginæ tranſpoſitione, cum nimirum ſublatam faucium ſuffocationem difficilis & ſonora exciperet reſpiratio, ſeptima aut nona die mortuam fuiſſe *5. Epid. Hiſt. 62.* narrat.

Quamvis de reliquo anginoſa materies interdum ad hypochondriorum quoque viſcera, & præcipue Hepar, juxta *374. Coac.* & experientiam laudati *van* SWIETEN, transferatur, imo caput aliquando impetat, ut idem ex eo prætendit, quod anginoſam mulierem, evaneſcente quinto die dolore faucium, & illico cephalalgia, cum ardoris ſenſu, ſuccedente, qui nequidem preſſionem pulvinaris tolerans, omnem denegabat decubitum, intra biduum periiſſe viderit. In angina namque, absque ulla criſi in capite ſe ſe exſerentes cum febre dolores, quos ceu perniciofos *372. Coac.* damnat Præceptor, non tranſpoſitionis ejusmodi, ſed propagationis exemplar ſunt: unde ſignificanter & ſuo pro genio emphatice dixit *in*, non *ex* angina, & quidem absque ulla ſignificatione in caput eos prorepere, hoc eſt, anginæ ſine ullo levationis ſigno ſuperſtiti, adeoque pari, ac prius, dolore moleſtæ, eosdem ſuper accedere, non vero in locum evanidæ ſuccedere. Omnium tamen frequentiſſime ad pulmones commigrare aſſolet, quare etiam ſagaciſſimus alias DURETUS, hanc unicam anginarum dari metaptoſin falſo ſibi perſuaſerat: cujus ſingularitatis hanc potiſſimum cauſam eſſe arbitror, quod congeſtoria humorum in faucibus ſtaſis, per venas reduces in maſſam ſanguinis delata, & cum hoc per cavam ſuperiorem in cordis ventriculum dextrum corrviata, nonniſi trajectis pulmonum anfractibus, in corpus

pus univerſum diſpenſari queat, atque toties publicum hunc progreſſum ſubire debeat, quoties abſoluto vitali circulo noviter in orbem circumagenda eſt: quibus proinde, prægreſſa in faucibus reſtagnatione, ſpiſſitudinis & immeabilitatis contractum vitium, primum & eo promptius affricat, quo minus nondum ſatis ſubacta, nec ſanguini intime remixta, (pro more chyli, quem, facta paucis a paſtu horis venæſectione, eidem ſupernatare non inſolens eſt) ultimos arteriæ pulmonaris fines inoffenſo curſu ſuperare potis eſt, hincque ſubſiſtens in pulmonibus magis magisque acervatur. Hæc etiam ratio eſt, cur omnem exanthematum, tuberculorum, & quorumvis tumorum palindromen, dyspnœa plus minus gravis, ſemper preſſo, ut ajunt, pede excipiat. Nemo interim inde offendatur, quod recitatæ HIPPOCRATIS prognoſes Cynanchen in ſpecie pro objecto habeant, indifferenter namque eundem, citra nominum delectum, (quem poſteri, dictionis ad pompam magis, quam utilitatem comparatæ aucupio, nimis curioſe excogitaverant,) hac voce uſum fuiſſe, ut iam olim recognovit GALENUS, extra controverſiam eſt.

Sed ſtationarios & reſpective quietos alibi humores, in venas & ſanguinem reſumi, atque cum hoc alio atque alio transferri, plura adhuc ſuppetunt documenta. In vulgus quippe notum eſt, quævis exanthemata, ſive cum febre, ſive citra hanc excluſa, rubores etiam & tumores eryſipelaceos, ut clam & ſubito retrocedere, ita viciſſim repullulare: grandiores item ecchymoſes, ſive ſanguinis per contuſionem extravaſationes, nec non perniones, & concluſas in veſicis, per combuſtionem vel ambulationes longas in pedibus genitis, ſeroſitates, remeare in venas. Uſu inſuper & experientia Medicis conſtat, conquieſcentem unius tonſillæ inflammationem tranſire in alteram: Anginæ minui periculum, ſi rubor in pectore prodeat, adeoque foras ſe convertat

tat morbus (vid. *Sect. VII. Aphorism. 49.*): inflammationem pulmonis, fiſtuloſis crurum abſceſſibus exſolvi *396. Coac.* varices crurum, vel longam dyſenteriam gibberorum lumbarium, a tuberculo humorumque ibidem collectione oriundorum, libertatem adferre, *Lib. de Art. p. 806.* Imo cruorem extra vaſa, in cavitatem thoracis, ex vulnere in illam penetrante, compluendo accumulatum, per mictum, AQUA PENDENTIS teſtimonio, ſecedere: ut ad Empyematum, aquarum hydropicarum expurgationes per alvum & veſicam, arthriticorum, œdematoſorum, vel magna item vulnera comitantium, tumorum; parotidum porro & bubonum retroceſſiones temerarias, pluraque practica hujus generis experimenta, non provocem. Quæ cuncta, dari in corporis vivi œconomia reſorbitionem humorum, palam demonſtrant, quam ipſe jam olim HIPPOCRATES perſpexit & *Lib. de Art. p. 805.* indicavit, auris enim ſuppurationem celeriter incidere ex eo diſſuadet principio, *quod multa,* inquit, *ex his, quæ ſuppurari videntur, quandoque reſorbeantur,* cum ſcilicet materia inflammationis, pepaſmo, priusquam genuini puris adipiſcatur naturam, ita meabilis redditur, ut a bibulis ſorberi venis, atque per eas torrenti vitali tradi, cum hoc undiquaque circumfluendo, ad cuncta corporis adpellere ſecretoria, ibidemque ſequeſtrata, tandem eliminari poſſit. Unde eſt, quod, ut naturæ peritiſſimus HIPPOCRATES multis didicit experimentis, urina craſſa & multa, in omni ſtaſi ſyſtrophica, futuræ ſuppurationis vindex ſit, parotidumque retrocedentium noxæ, per largas multi ſedimenti urinas, vel bilioſum alvi profluvium, ſalutariter intercipiantur: quorum hoc in purpuratis infantum præcipue febribus, frequenter obſervavi, quibus utpote ſi rubra cutis absque criſi diſpareant exanthemata, circa aures tubercula excludere familiariſſimum eſt, quæ ſi absque ſuppuratione retrograda fiant, inpoſturam & colluſionem in ægri ſignifi-

 cant

cant necem, niſi vel poſtliminio repullulent, vel ad veſicam aut alvum convertantur.

Omnem ergo anginæ in pulmones tranſitum, ut id pro obſervationis adjiciam coronide, pro ſolo puris in hos per guttur prolapſu, cum LINDANO interpretari, quo FORESTUM quoque, experientiſſimum alias Practicum, inclinasſe, ejusdem *Lib. XV. Obſ. 24.* perſuadet, non optimum, ut ETTMüLLERO quondam viſum eſt, ſed tam a veritate, quam & mente HIPPOCRATIS potiſſimum, alieniſſimum eſt. Contra indolem namque anginæ laryngis, quam ſupponit LINDANUS, eſt, eo usque adoleſcere, ut pus concipiat, ſed niſi reſolvatur, confeſtim ſtrangulat: vel ſi forte requiſitas conceſſerit inducias, ex puris tamen in trachæam deſcenſu præſens potius ſuffocatio, quam Peripnevmonia, impenderet. Anginoſi interim puris dari aliquando metaſtaſes (communiter enim prorumpit in fauces,) non diffiteor, imo HIPPOCRATEM easdem *375. Coac.* expoſuiſſe opinor, dum inquit: *In angina laborantibus, absque ulla ſignificatione gracileſcentibus faucibus, dolor intenſus ad pectus aut,* (ut alii legunt) *& ad alvum progreſſus, purulentas dejectiones facit: alioquin autem tale quid ſolutionem præ ſe fert.* Fauces ſcilicet ſi in angina, pharyngis præcipue, ſine ſigno reſolutionis, vel ad cervicem & ſternum foras transmiſſionis, adeoque immerito gracileſcant, ut fit remittente, confecto pure, inflammatione, pectoris & ventris accedens dolor, ob puris, abſceſſu rupto, maxima ex parte in ſtomachum per gulam, aliqua vero per glottidem in pulmonum canales (ſecus enim illico præfocaret deſcenſu) purulentas facit excretiones, hoc eſt, pus eo transpoſitum per vomitum, alvum, & ſputa vacuabitur; *diachoriſis* enim nomen, quod originalis adhibet Textus, non alvi ſaltem dejectiones, ſed promiſcue quasvis ſæpe excretiones ſignificat, quibus anginæ interim exſolvuntur & terminantur. Et hancce meam

para-

paraphraſin, ſi forte non conceptui HIPPOCRATIS, experientiæ tamen conſonam, inter alia FORESTI, ad quam paulo ante provocaveram, illuſtrat & confirmat obſervatio.

Utrum poſtremo humores in hoc ægro, intra fauces intercepti proprio in pulmones tranſilierint impetu, vel crebriori injectionum cum ſyringa impetu ſedibus ſuis depulſi fuerint, jam non disquiram: ſuſpicione minimum juſta non caret, eosdem, provocata intenſiori fibrarum in faucibus ſtrictura, Naturam in transverſum egiſſe, pari fere modo, ac in cachecticis, ſi forte tertiana acceſſerit, per illius rigores, ſive ſuperficiales cutis ſpasmos, inveterata œdemata interdum reprimi, & periculoſo cum eventu ad pulmones transponi contingit. Ejusmodi anginæ quatriduanæ reſtrictionem, ex Eſſent. Pimpinell. alb. ſaccharo auctiori doſi excepta, & poſt gargarismatis injectionem in ore detenta, prognatam fuiſſe doctiſſ. SCHUSTERUS *Act. N. C. Vol. VII. Obſ. 49.* refert, cujus ſubitaneam retroactionem, reſtaurata ſimul ſolida æque ac fluida deglutiendi potentia, quamvis graviores extemplo ſpasmodico-lipothymici, ſumma præcordiorum ſtipati anxietate, excepiſſent paroxyſmi, prodeunte tamen purpura & menſtruis ex ordine redeuntibus, materia nimirum anginæ in pulmonibus nequaquam conſiſtente, ſed partim ad ſummitatem corporis transpoſita, partim per uterum evacuata, rariori fortuna ex ſcopulis his enavigavit hæc ægra.

(*Eperieſo Halam miſſæ, d. 15. Februar. 1748.*)

OBSERVATIO XXIII.

Dn. D. FRANC. ERNEST. BRÜCKMANNI.

Petrefactum ſingulare & curioſum, dentem ſeu palatum piſcis Oſtracionis referens.

In *Epiſtola* mea *itineraria LXIV.* Ann. 1737. Lithophilis curioſis lapidem quendam figuratum, *Tab. V. Fig. 3.* iterum delineatum, ad indagandum exhibui, addita brevi deſcriptione, quod nempe ſit lapis Muſei mei figuratus, rariſſimus, forſan quoque unicus ſui generis, qualem nullibi in ullo unquam hactenus Muſeo curioſo, etiamſi inſtructiſſimo, conſpicere mihi licuerit; quod ratione coloris flaveſcens, in uno latere lævis, quaſi a natura politus, rugoſus, & papillulis ad latera undique obſitus, in altero vero inæqualis magis & brunnus ſit, incertæ ſimul patriæ. Adjeci porro, plane me latere, aut ſit inſectum marinum petrefactum? an non rectius palatum integrum vel dens molaris piſcis cujusdam majoris marini, nullibi hactenus, quantum quidem tunc conſtabat, delineati? Concretum hocce lapideum jure hæreditatis in meum tranſierat lithophylacium, nemo vero hactenus, decennio & ultra jam elapſo, nomen lapidis & ejus originem, itemque patriam cum loco natali, indicare potuit. Tandem præterito menſe Januario anni curr. Excellentiſſ. Dn. *Emanuel Gottl. Harrer*, Reipublicæ Ratisbonenſis Conſiliarius & Senator, ſimilem lapidem, cujus effigiem *Tab. V. Fig. 4.* ſiſtit, ſub nomine *dentis Oſtracionis petrefacti*, ad pagum *Kneiting*, non procul Ratisbona, cum gloſſopetris minoribus flavis inventi, gratioſe ad me miſit. Ex litteris Ejusdem ſequentia addere placet: „ Offero „ Tibi hic petrefactum, me judice, certe rariſſimum, &, quan-

„ tum

„ tum conſtat, a nemine, niſi a Te, Vir Prænobiliſſime,
„ modo delineatum & breviter ſaltem deſcriptum. Fortu-
„ na favente, nuper adeo originem laudati corporis petre-
„ facti paulo penitius detexi. Cogitationes meas ſuper
„ hoc concreto officioſe hic Tecum communicabo. Patria
„ hic in lapicidina Kneitingenſi exiſtit; in hac, licet rarius,
„ hæc petrefacta cum gloſſopetris, dentibus lupi marini &
„ aliorum piſcium dentibus lapidefactis, quorum jam alia
„ vice exemplaria quædam ad Te dedi, inveniuntur. De-
„ ſcriptio Tua, quam in jam citata dediſti Epiſtola, cum no-
„ ſtro concreto accurate coincidit. Non dubito, quin ex-
„ emplar Tuum ibidem Fig. V. exhibitum, æque dictam la-
„ picidinam pro loco inventionis agnoſcat; juxta figuram
„ vero Tuum exemplar unum ex maximis exiſtit, reliqua
„ enim hic inventa paulo minora, quandoque etiam paulo
„ elatiora deprehenduntur. Olim hoc petrefactum retuli
„ ad piſcium dentes, quos LUIDIUS Anglus, in *Lithophy-*
„ *lacio Britann. Claſſ. X. Capſ. 20. & Tab. X.* ſub nomine,
„ *Siliquaſtri*, delineavit, & quos WOODWARDUS, æ-
„ que natione Anglus, in Libro, cui titulus: *Foſſils of all*
„ *Kinds diſſeſted into a Method, Epiſt. II. p. 14.* diſtinctius
„ paulo explicavit, & quorum quoque peculiaria ſpecimi-
„ na in Ephemeridibus Academ. Regiæ Scientiarum Pariſinæ
„ hinc & inde notantur. Sed obviam mihi factus piſcis ma-
„ jor Braſilianus, 17. pollices, ſeu uncias Rhenanas, longus,
„ & 14. cum dimidia proxime ad caput, in regione, qua
„ duæ pinnæ proſtant, in circumferentia craſſus, totus un-
„ dique ſpinis obſitus, exſiccatus & infarctus. Caput ejus-
„ dem magis compreſſum, quam rotundum. Palpebræ
„ præeminentes; orbitæ oculorum ovales & ſatis magnæ;
„ os ranarum ori ſimile; aculei, quibus totus horridus ac
„ ſuperſtratus, ſupra naſum verſus anteriora inclinant; in
„ capite in altum erecti viſebantur; in qualibet palpebra

P 3 „ qua-

„ quatuor ſupra, & quatuor infra numerantur; reliqui in „ abdomine ac dorſo, quippe qui in lateribus præcipue om- „ nium longiſſimi, immediate cutim tegunt; circa eandem, „ minores facti, plane evaneſcunt, ita ut ſpatio duarum un- „ ciarum a caudæ pinna ſat rariores, hinc & inde modo u- „ nicus, obſerventur. Quod ad aculeorum ſubſtantiam at- „ tinet, ſunt ſatis acuti, inflexiles, & ad baſin, qua parte cor- „ tici vel corio ſunt inplantati, duabus radicibus, triangu- „ lum quaſi conſtituentibus, firmati. Pone caput, ante duas „ pinnas, unciam unam cum dimidia longas, in utroque „ piſcis latere, uti in reliquis hujus generis piſcibus, duo ob- „ longa foramina notantur. Duabus unciis a caudæ pinna, „ alia pinna in dorſo, & iterum alia in abdomine, priori è „ diametro obverſa, parum tamen major, videnda. Piſcis „ hic, breviter ſic conſignatus, uti judico, ad *Orbes* pertinet, „ & certe eſt idem cum CLUSII *Exoticor. Lib. VI. Exp.* „ *21.* ſub nomine *Hyſtricis*, & ex dicto Auctore deſumtus „ WILLOUGHBEY *Ichtyol.* §. *8. p. 146.* item KLEINII in „ *Miſſ. III. Piſcium p. 20. Num. 13.* ſub nomine *Crayracio-* „ *nis oblongo-rotundi*, ore producto, diametri trium un- „ cialium, bidentulo, ſuperciliis elatis, ſpinis undique hor- „ ridi, nec non ARTEDI in *Gener. Piſcium Num. 19. p. 60.* „ & *Synonym. Piſc. Num. 21. p. 86.* ſub nomine *Oſtracio-* „ *nis conico-oblongi*, aculeis undique denſis, baſi trique- „ tris, &c. Cum piſce horum Auctorum noſter in totum „ convenit, niſi quod exſiccatus colorem perdiderit, nec „ puncta nigra amplius obſervanda ſint, quippe exſiccatus „ colorem ex brunno-viridem in dorſo, in abdomine vero „ ſimilagineum exhibet. Os piſcis, in diametro tres uncias „ habens, angulum acutum trianguli præbet, ex duobus „ modo oſſibus, maxilla nempe ſuperiore & inferiore, con- „ ſtat; bina oſſa in margine parum elata, ſatis dura, parum „ acuta, hinc ac inde acute-crenata, dubio procul, quo

„ piſcis

„ piſcis ſemel captam prædam eo tenacius in ore retinere „ queat. In binarum maxillarum media parte magnus, „ magis quadratus, quam rotundus, dens obſervatur; hujus „ anterior & planior pars verſus oris apicem, poſterior vero gulam verſus vergit. Dens ipſe fornicatus, in ſuperiori parte rugis, per transverſum currentibus, inſtructus, „ extra maxillam tantum parte ſua elatiori fornicata prominet. „

Hic in ore iſtius piſcis repertus ac delineatus dens omni ex parte convenit cum meo petrefacto, &, ſi non ex hac piſcium ſpecie deſumtus fuerit, tamen certe ex alia, cum Oſtracionis bidentuli plures dentur ſpecies; WILLOUGHBEY enim XVII. ejusdem deſcripſit; ARTEDI in *Generibus piſcium* novem enumerat, quemadmodum etiam celeberr. Dn. KLEINIUS in cit. *Miſſ. III.* varias allegat; ipſe quoque ego duas in Muſeo meo adſervo ſpecies, ſed proh dolor! mandibulis deſtitutas. Credo firmiter, unam & alteram Oſtracionum ſpeciem eundem dentem in maxilla gerere, idque eo magis, cum WOODWARDUS l. c. talem dentem hoc piſcium genus in palato gerere affirmaverit. Quod autem petrefactum illud ſit palatum vel dens cujusdam piſcis, de eo vel exinde nullum ſupereſt dubium, cum inter gloſſopetras & aliorum piſcium dentes in nominata occurrat lapidicina, in quam aquæ diluviales probabiliter piſces & horum partes cum aliis animalibus marinis transtulerunt.

Figura ergo 1. Tab. VI. ſiſtit integrum exſiccatum piſcem.

Fig. 2. maxillam inferiorem, quæ extrahi potuit.

Fig. 3. maxillam ſuperiorem, & quidem utramque harum in magnitudine naturali, ubi *a* dentem ipſum in ſpecie, *b* vero marginem maxillarum denotat.

Fig.

Fig. 4. tandem ipſum dentem exemtum petrefactum, admodum fornicatum exhibet.

(*Guelpherbyto Halam miſſa d. 26. Februar. 1748.*)

OBSERVATIO XXIV.

Dn. D. GEORG. FRIDER. MOHR.

Specimen Hiſtoriæ naturalis ſubterraneæ agri Giengenſis ejusque viciniæ.

In ſesquicentum camporum ſylvarumque circiter ſpatiis, ad plus quam triginta oppida, pagos villasque pertinentibus, ultra quingentas, quas detegi & collegi, foſſilium varietates hiſtorice & phyſice magno animi ardore conſcribere quidem incepi; oblatis vero mihi, præter ſpem & exſpectationem, in aliis quoque locis, compluribus adhuc aliis, multitudine ac varietate inſignibus petrefactis, & indidem adhuc pluribus obvenientibus, ulterius haſce obſervationes & perſcrutationes continuare mecum conſtitui, initium tamen jam, ſuaſu & hortatu quorundam Fautorum, cum recenſione eorum facturus, quæ circa *monticulum felinum*, in foſſa circa urbem Giengam ducta, cui ædicula cuſtodis portæ Heydenheimenſis ſuperſtructa eſt, inveniuntur.

Hic monticulus ſpectat ſeptentrionalem urbis regionem; ipſe vero tractus; e quo tam varia protrahuntur petrefacta, verſus meridiem patet, verſusque radices ſpeculæ & carceris illius in faſtigio hujus urbis conſpicui, ubi rudera ſic dictæ *Arcis antiquæ*, jam dudum dirutæ, quam Comites *de Helffenſtein*, civitatis hujus quondam Domini, inhabitabant, obvia ſunt.

Nomen autem iſtud hic monticulus non a felibus obtinuit, ſed ab Idolo Cimbrorum, quod felis figuram referebat,

rebat, & hic loci a ſtolidis paganis olim colebatur religioſe; quemadmodum etiam Arx illa ruinoſa in Comitatu Oettingenſi, agro Giengenſi vicino, *Katzenſtein* dicta, ſimile delubrum fuiſſe dicitur.

Latus ergo meridionale illius monticuli conflatum eſſe videtur ex ſaxo calcario, mediocris magnitudinis, coloris cæſii, illiusque quidem fruſtulis apparentibus deformibus, quæ interjecta terra argillaceo - margacea & arenoſa in unam quaſi maſſam concreta, murum natura productum repræſentant; cujus vero materies aëri expoſita injuria tempeſtatum tam friabilis facta eſt, (quod *verwittern* vocant Mineralogi) ut pueri, luſus gratia hic convenientes, partim cultris ordinariis, partim vero ſolis digitis, pulverulentis illis ruinis inhærentia petrefacta effodere & colligere valeant.

Sunt autem ea omnino friabilia, & facile deſtruenda, unde pauca ſpecimina integra haberi poſſunt. Colorem ex albo cæſium, quem ex argilla ſuperinducta nacta ſunt, de reliquo per totam ſuam ſubſtantiam perpetuo repræſentant. Ex hac ratione ſtricte loquendo haud *petrefacta* dici poſſunt, quippe ſale margaceo ſeu calcareo imprægnata, inſuperque, qua indolem nativam, in ſecula conſervata ſunt.

Quicquid igitur de iſtis marino-terreſtribus concretis figuratis effoditur, id ipſum olim fuerunt, quod jam in forma repræſentant lapidea, ut ut friabiliori; ſicut oſſa in cæmeterio pro reliquiis viventium olim hominum habentur. Certe nil aliud, quam ipſum mare ejusque fundus talia conchyliorum ac coralliorum genera ſemper producit, unde iſta corpora non niſi ipſius fluctibus in terram habitabilem potuerunt deferri, ſive hoc factum fuerit diluvio univerſali, ſive quodam particulari, in quibusdam regionibus, ſive ante diluvium mare fuerit in illa parte globi noſtri, ubi nunc terra eſt. Sufficit, ejusmodi corpora, tanquam vera marina,

præſentiam maris quondam ſatis probare, ubi jam inveniuntur, quocunque etiam tempore talis noſtræ telluris fuerit facies.

Theca iſta lapidea, extus deformis, intus vero ad ἀκρίβειαν mathematicam, tanquam adæquatiſſimus modiolus vel ectypus undiquaque circumvolutus, contentis ſuis figuris reſpondens, evidenter loquitur, ſe prius fuiſſe mollem, ſeu limum, dum alio modo ſolida aliis ſolidis haud jungi poſſunt, niſi continens, ob mollitiem præviam ſufficientem, a contento impreſſionem recipiat. Spectes deinde contentum tanquam nativitate ſolidum corpus, ut ipſam concham, ab animali molli carnoſo olim inhabitatam, quod una cum domicilio nativo & indumento novo limoſo ſuperaddito in lapideam ſenſim ſenſimque duritiem, poſtquam mare, quocunque fuerit tempore, vel caſu, vel ratione, ſuam ſedem relinquens, ſiccum deſeruit fundum.

Jam ſcire licet, quod, ſicut petrefacta marino-terreſtria monticuli modo dicti felini Giengenſis, duris lapidibus adhærentia, vel lapideæ farragini, in calcem defatiſcenti, immerſa ac obruta, occurrunt: ita aliis in locis Giengæ vicinis lithophyta ſupereſſe, ipſa quidem illibata ſtructura, in achatinum lapidem converſa, ubique tamen argillæ ſubtiliſſimæ pingui figulinæ immerſa, adeo, ut cavitates quoque majores lithophytorum illorum, ut Madreporarum, Favaginatarum, &c. eadem argilla farctæ appareant.

In hiſce ergo ſpeciminibus ſuo tantum agri Giengenſis in angulo, eoque argilloſo, occurrentibus, uti apud omnes in confeſſo erit, cum certa aliqua, quæcunque demum illa fuerit, mundi Epocha ut corpora dura terræ immerſa fuerint, hancce immerſionem in molle corpus, argillam ſcilicet, obtigiſſe; ita apparet, quæ ante tot ſecula argilla fuerit, eandem adhuc dum ſimilem tueri ſubſtantiam, idque phænomenon, circa petrefactorum indagationem alibi etiam obvium,

vium, ſic nunquam ſua pro dignitate notatum fuiſſe, ideoque hac occaſione ejusdem ſpeciatim mentionem facere licebit, quia complures Geoſophi terras omnes, itemque argillas & arenas, in lapides tandem mutari autumant.

Quod enim ad arenas attinet, reclamat multo magis Tiſchingenſis & Nider-Stozingenſis ager, uterque Giengæ vicinus, cum ſuis arenariis (tria milliaria circiter a ſe invicem diſtantibus), conchis admodum copioſe repletis, quarum quædam, inprimis ex Pectinum claſſe, hinc inde repertæ, plane non ſunt mutatæ, ſed teſtaceam ſuam nativam lamellatam ſubſtantiam, qua tanquam maris incolæ olim gaudebant, nulla habita ratione tot poſt hominum memoriam revolutorum ſeculorum, quibus ad nos ſint delatæ, ita retinuerunt, ut nulla differentia compareat, inter illas & ipſiſſimas conchas, quas mercatores, e locis maritimis huc venientes, afferunt. Eorum vero comites atque affines, Pectunculi nimirum, facilius mutationi ſunt obnoxii, ſiquidem de iis ſola tantum veſtigia, tanquam modioli, arenæ ſtratis planioribus, placentarum formam exhibentibus, innumerabili copia impreſſa, nunc conſpiciuntur.

Sic arena etiam, qualis tunc erat, cum primum ſepulchrum præberet conchis, talis adhuc deprehenditur, nec in lapidem arenarium mutata. Alibi tamen locorum quod marmora obtingant, negandum haud eſt, manifeſto monſtrantia, ea natales ſuos argillæ, mediante ſpiritu quodam gorgonico (placet jam loqui cum vulgo, dum ſentio cum eruditis) in marmoream duritiem mutatæ, ſe debere; quemadmodum utique cautes prægrandes lapidis arenarii & molaris, nil ſunt aliud, quam cumuli maximi arenæ olim contiguæ, jam in lapidis continuitatem compactæ.

Cur vero quædam terræ ac arenæ in lapides fuerint mutatæ, tales contra eædem manſerint, quales tempore immerſionis corporum marino-terreſtrium fuerint: itemque,

Q 2 cur

cur marmoreis & molaribus lapidibus fere nunquam, reliquis vero ſæpius petrefacta talia ſæpius nominata immerſa obſerventur, hac vice aliis indagandum relinquo, contentus phænomeni hactenus neglecti nova inculcatione. Firmum autem illud & obſervatione confirmatum argumentum, non omnes ſcilicet terras mutari in lapidem, occaſionem ſuppeditavit, quod *terræ* quædam *medicamentoſæ* ſalutatæ fuerint *Adamiticæ*, qualis præſtantiſſima eſt Memmingæ illa Kunersbergenſis, quam celeberr. Dn. EHRHART publici juris nuper fecit, circa cujus uſum medicum ſaltem in tranſitu hic notare licebit, Illuſtrem HAMBERGERUM in Diſſertatione, *de modo agendi terreorum*, ſolidiſſimis argumentis phyſicis refutaſſe Dn. D. TRALLES, Virum ceteroquin celeberrimum & doctiſſimum, qui ſcripto ſingulari uſum talium remediorum tanquam irritum & ſupervacaneum prorſus rejicere tentavit.

Sed redeo ad monticulum noſtrum felinum. Superficies integra ejus ſpatii lithophori conſtituit tantum longitudinem aliquot perticarum, ultra quarum terminum plane nihil de marinis conſpicitur. Merito hinc mirandum utique eſt, in ſpatio tam anguſto non ſolum multa, ſed etiam adeo inſignis diverſitatis petrefacta, nimirum ultra triginta eorum ſpecies, & quidem exiliſſimas, in hoc loco, tam proxime ſibi junctas fuiſſe notatas, quod in tota reliqua vicinia obſervare haud licuit, quemadmodum etiam hoc notatu pariter maxime dignum eſt, quod ſaltem in ſpatio illo ſupra deſcripto etiam de belemnitis valde exiguis quidam offendantur, quorum ne unicus quidem in reliquis adjacentibus locis, ad aliquot milliaria usque, conſpici poteſt.

Sæpius vero hoc obſervatur, quod in parvo aliquo ſpatio terra inſignem contineat copiam corporum marino-terreſtrium, quorum ne unicum quidem ultra hoſce terminos per longam dein camporum ſeriem videre contingit. Celeber-

leberrimus & doctiſſimus Auctor Diſſertationis, *de Belemnitis Suevicis*, tanquam cauſſam allegat fundi marini alibi locorum ſpeciatim conchyliorum feracis, alibi vero, longosque per tractus, prorſus ſterilis, haud ſecus ac Arabia deſerta animalibus cicuratis lætisque ſegetibus deſtituta eſt, cum vicina mox Arabia, felix dicta, omnibus iis abundet. Sed celeberrimus MORO, Italus, juxta novam ſuam hypotheſin hujus phænomeni explicationem, longe clariorem promittit, ad quem idcirco Lithophilum curioſum, plura deſiderantem, remittimus, deſignationem nunc illorum petrefactorum exhibituri, quæ in unico illo monticulo felino inveniuntur.

1) Lapilli corallini extremitatibus bulboſis, lævibus.

2) Similes lapilli, extremitatibus furcatis aſperis & ſtriatis. Neutri ſimile in iis Auctoribus Lithographis, quos evolvere mihi licuit, deprehendo, ut idcirco nova genera eſſe exiſtimem, nedum in plantarum hiſtoriis, quæ de ſubmarinis egerunt, uti MARSIGLI *Hiſtoria maris*, aliisque talia offendere potui.

3) Corallites tubæformis exitu nutante, vel limbo extimo ad latus inclinante.

4) Corallites comæformis flore fructuve tam adhuc præditus, quam iisdem deſtitutus. Vid. *Memoires pour ſervir à l'hiſtoire naturelle des petrifications, Pl. XIII. Fig. 70. & 71.*

5) Coralliorum lævium & tuberculoſorum fragmenta.

6 & 7) Coralliorum quorundam extremitates quaſi umbilicatæ, quarum nonnullæ oſtendunt centrum magis minusve concavum, nonnullæ ſtellulam quandam 5. vel 6. crenis excavatam. Vid. idem modo citatus liber *Pl. XIII. fig. 55 -- 57.* ubi nominantur: *Eſpece de fruits de Coralloide*, & fig. 60 -- 64. *Fruits & fleurs des Plantes marines.*

8) Aſteriæ columnares exiliſſimæ.
9) Aſteriæ obtuſangulæ exiles.
10) Aſteriæ acutangulæ exiles.
11) Echinites ejusque cruſtulæ mammillares.
12) Bidentula, ſeu oſſiculum internum Echini marini.
13) Lapis Judaicus, ſeu aculeus Echini marini, & quidem
   a) Ventricoſus tuberculis ſecundum longitudinem ordinate poſitis, ſuprema parte lævis;
   b) Cylindroides mucronatus ſulcatus tuberculis ordinate poſitis;
   c) undique lævis teres;
   d) muricatus ſeu ſpinoſus cylindroides;
   e) lævis triquetrus;
   f) Acicularum fragmenta.
14) g) Aculei forſitan ſpecies, conum regularem repræſentans, in cujus baſi acetabulum, magis amplitudine, quam profunditate, nec non ſubſtantia eleganter candida conſpicuum. Similes lapidis Judaici varietates in edecumata Diſſertatione Illuſtr. Archiat. Brand. Culmbac. D. D. WAGNERI, enarrantur.
15) Entrochi & trochitæ diverſæ magnitudinis & ſtructuræ, præſertim trochitæ tam in medio depreſſi, quam in medio turgentes, ſive doliati exiles.
16) Belemnitarum parvulorum fragmenta.
17) Num Belemnitarum aut Piſtilli Aronis fragmenta.
18) Vermicularia conglomerata.
19) Opercula diverſarum cochlearum marinarum.
20) Cochleola umbilicata forſitan terreſtris.
21) Exemplar Oſtreæ Gaideropodæ parvulæ, aut oſtracitæ, quales in agro Echterdingenſi eruuntur, & *Lemnoſtritæ* Scaphuſienſibus audiunt.
22) Pectunculus exiguus ni fallor LISTERI.

23) Pe-

23) Pectinis partim ſtriis & ſulcis latioribus conſpicui, partim ſubtiliſſime ſtriati fragmenta.

24) Articulorum ad Stellam marinam arboreſcentem ROSINI duæ ſpecies.

25) Tellinitæ haud exiguæ fragmentum unice repertum.

26) Turbinites lævis parvulus, conum obtuſum exacte repræſentans. Vid. Liber ſupra citat. *Pl. XXXIII. fig. 215 -- 217.*

27) Num fungitæ ſpecies, auriculis quaſi prædita, unice hic reperta.

28) Fungites umbilicatus, ſuperficie ſpongioſa, ſummitate plana.

29) Verrucæ foſſiles Echini papillaris vel mammillati (ſpecies ovi anguini) a celeberr. KLEINIO in *naturali diſpoſitione Echinodermatum. p. 19. Tab. VII. A. B. C.* proprie *Cidaris Mauri*, *Morche Talband*, & a RUMPHIO p. 33. Tab. XIII. Num. 3. *Echinometra digitata ſecunda* appellati. Hæ verrucæ in tergo animalis circa anum ejusdem proſtant, facileque decidunt, quoniam non adeo firmiter adnexæ ſunt. Reperiuntur etiam in arena noſtra Fichtelbergenſi, referente Illuſtri Archiatro WAGNERO.

30) Oſſiculum metacarpi ad Encrinum marinum in unico exemplari mutilato.

31) Fragmenta de Oſtrei pectinati & falcati duabus ſpeciebus.

32) Species conchæ, quam *quadriſpinatam & triſulcatam* nominamus, quia protopodio avis aquaticæ palmipedis ſimilis eſt.

33) Juvat hic ſimul exponere oſſicula, ſive ſpinulas Stellarum marinarum exiliſſimas, quales magnus ille Oryctologus, Illuſtr. WAGNERUS, cum multis aliis quoque figuratis marinis perparvulis, haud ita pridem collegit

legit ex arena illa copioſa, quam rivulus quidam, prope pagum *Monchau*, ex montis Piniferi famoſiſſimi ſcaturigine evomit. Sunt autem quæ ſingulari ipſius in me benevolentiæ accepta fero, ſequentia:

1) Arena ipſa ex ſcaturigine modo dicti rivuli, diverſa marina continens.

2) Lapilli varii nulla certa figura præditi, originis corallinæ.

3) Corallia minima non ramoſa ſtriata cum ſuis radicibus, ſeu parte ſeſſili.

4) Eadem diffracta vel in fragmentis.

5) Eadem duplici triplicique fronte prædita, ſeu ramoſa.

6) Coralliorum craſſiorum & geniculatorum fragmenta.

7) Oſtracodermatum fragmenta.

8) Lapides Judaici, ſeu aculei Echinorum marinorum cylindrici confracti.

9) Papillæ ſeu fragmenta Echinorum papillarium, vel *ovi anguini* PLINII.

10) Aſteriæ pentagonæ variæ magnitudinis.

11) Oſſicula ſeu ſpinulæ Stellarum marinarum.

Reliqua in aliud differenda ſunt tempus, quo prioris deſignationis ulteriorem ſuppeditabo continuationem.

(*Gienga Norimbergam miſſa d. 18. Mart. 1748.*)

OBSERVATIO XXV.

Dn. D. JOANN. BALTHAS. EHRHARTI

De

Mixturis oleoſis polychreſtis.

Rarius omnino, immo vix unquam hactenus, noſtris maxime in oris, in uſum vocatæ fuerunt in medica praxi Mixturæ

Mixturæ quoad maximam partem ex oleo quodam paratæ, & quidem ſequentes maxime ob rationes, quoniam 1) oleoſum omne & pingue, quando rancidum evadit, tantam ordinarie concipit acredinem, ut ipſas etiam ſolidas molliores partes arrodere valeat, ſiquidem e. g. lardum admodum rancidum, aut caro fumo indurata pinguior & vetuſta, paulo largius vel frequentius comeſta, facile raucedinem imo eroſiones & ulcerationes ſuperficiales in faucibus excitare valet. 2) Quia homines admodum obeſi, quando febribus putridis vel exanthematicis, itemque morbis a viſcerum qualicunque labe graviori oriundis, cachecticis maxime & hydropicis, laborant, gravius longe adfliguntur, quam macilenti. In illis enim ſi anorexiam ſimul experiuntur, & a ciborum abſtinent adſumtione, pinguedo reſoluta ex folliculis undique expanſi contextus cellulоſi, aut panniculi adipoſi, ad maſſam ſanguineam revehitur, dumque illa ordinarie ex ramoſis conſtat particulis, hinc nova talis earum admixtio vitalem ſanguinis maximeque lymphæ circulum aut per anguſtiſſimos mæandros progreſſum difficiliorem reddit, eoque ipſo morbum jam præſentem neceſſario augere & diutius ſuſtinere valet. 3) Quoniam apud omnes in confeſſo eſt, pinguibus ulcera reddi ſordida magis, ſiquidem etiam idcirco tonſorum ſqualida linimenta, *axungiæ* optimo jure dicenda, i. e. axibus curruum inungendis digna, ſimiliaque emplaſtra, toties omnis generis abſceſſus & ulcera deteriorare deprehendimus. Pone autem jam internos quosdam morbos materiæ purulentæ vel ulceroſæ deberi, ſive diſperſæ adhuc per univerſam viſcerum ſubſtantiam, quod in ſuppuratione ex inflammatione prognaſcente contingit, ſive jam in certo ſpatio collectæ, quod in ulceribus internis pulmonum, meſenterii, renum, veſicæ, uteri, uſu venire ſolet: nonne his oleoſa medicamenta maximam adferent noxam? Oggeris quidem, plebeio experimento phthi-

ſin ſæpius ſanatam fuiſſe pinguedine canis, longo uſu cochleatim etiam adſumta. Conſideres vero qualis fuerit phthiſeos ſpecies, & qualis pinguedinis exhibitæ indoles. Non enim illa ulceroſa ultimo in gradu conſtituta, ſed ſicca erat, a compreſſis veſiculis pulmonalibus, iisque ichore quidem, at parciſſimo & acri, irritatis, concurrentibus ſimul ſtricturis meſenterii & primarum viarum ſpaſmodicis. Pinguedo item canina, ſub tali ſtatu adhibenda, debet eſſe recentiſſima, tenerior, ex juniore ſanoque cane deſumta. Non poſſunt ergo nocere, ſed potius ſub variis caſibus perquam utilia & proficua eſſe 1) pinguia delibatiſſima, recentia, ex recenti ſubjecto parata, ipſaque teneriora, i. e. domeſtico humore rorido nondum deſtituta, & ſubinde cum aliis quoque medicamentis adpropriatis conjuncta ac in virtute ſua exaltata. 2) Sub certis potiſſimum indicationibus exhibita, in affectibus a partium ſtricturis ſpaſmodicis inprimis ortis, indeque maxime dependentibus viſcerum infarctibus & obſtructionibus, in lymphæ nimia acrimonia, & muriatica ſalſedine, in tuſſi rhevmatica ſicca, frequenti ſtimulo perquam moleſta & alios pulmonum ſonticos affectus facile poſt ſe trahente, aliisque ſimilibus morbis, præcipue etiam colicis & calculoſis, prout hoc in exemplis quibusdam, per experientiam ſatis jam confirmatis, nunc ſeorſim monſtrare lubet.

Ut vero priori ſatisfiat requiſito, oleum amygdalarum dulcium paretur, expreſſum ſine igne, aquam limpidam pene non tantum colore, ſed & ſapore referens, ex amygdalis integris, albidiſſimis, non flaveſcentibus, non rancidis, non carioſis & a vermibus eroſis, verbo, ſelectiſſimis. Eædem macerentur prius aqua, in qua ſalis communis largior portio ſoluta fuit, iteratis quibusdam vicibus affuſa, aut inde cohobata, qua ratione ſapor ordinarius naturalis iisdem reſtituitur (Chymia enim docente ſali communi vis ineſt rege-

nerandi

nerandi & oleoſa depurandi); ſalſedo dein omnis per ſimplicem & puram fontanam aquam calidam eluatur, ſicque ſimul amygdalæ decorticentur, deinceps vero optime iterum exſiccentur, calore tamen temperatiſſimo, ac tandem in mortario calido in pultem teneriorem contundendo redactæ novoque linteo ſacculo exceptæ, prelo pariter calidiusculo ſubjiciantur, & unica ſaltem vice exprimantur, ſic enim largientur *oleum amygdalarum regium*, haud admodum pretioſum; remanentia enim, ſicuti vocant, pro conficienda paſta amygdalina, aut ſapone etiam adhiberi poteſt, imo & in certam emulſionis ſpeciem redigi. Ceterum recens ſemper tale ſit oleum & apto in loco adſervetur; juſto autem vetuſtius dein ſemper pro clyſteribus, emplaſtris, unguentis aut linimentis deſtinari poteſt, ad inſtar olei amygdalarum vulgari methodo parati.

Ex tali autem delibatiſſimo oleo ſpeciatim ſequentia admodum efficacia parari poſſunt remedia:

I.) *Mixtura oleoſa antispasmodica.*

Rec. Olei amygdal. dulc. n.d. Vin. Malvatic. alb. ver. ana unc. j. cum dimid. Eſſent. Millefol. & carminat. Wed. ana drachm. dimid. ſpirit. nitri dulc. ſcrup. ij. Syr. Cort. Aurantior. drachm. j. M. offeratur optime prius agitata & quantum fieri poteſt calidiſſima.

Tormina abdominis, cardialgiam, plures ſpasmodicos affectus ſæpe in inſtanti compeſcit: vomitum etiam iliacum ſiſtit, & licet forſitan rejiciatur, ſtatim tamen denuo oblata dein remanet in ventriculo, optatas vires exſerens. Præterea quoque urinam promovet & flatus efficaciſſime exturbat. Talis ſimplicior mixtura ex oleo amygdal. & vino malvat. parata jam olim CRATONI, Medico celeberrimo, laudata, & Præceptori forte ejus, *Bapt.* MONTANO, uſitata, abhinc & a SYDENHAMO imitata legitur. Medicamen-

tum vere ſaponaceum videtur, ſpirituoſis ſalinorum loco illud ingredientibus pinguibusque nuptis, quæ papillas linguæ non tantum blandius afficiunt, ſed & partim vaſa abſorbentia, per fauces ad ventriculum diſſeminata, celerrime ſubeunt, partim vero exhalantia vaſa abſtergunt, quo fit, ut, reſtituta in his partibus ordinaria tranſpiratione per emiſſaria illa, quæ juxta bulbulos reſorbentes tam ſolide detexit celeberrimus Dn. D. LIEBERHüHN, effectus adeo laudabilis hac ratione obtineri queat. Per tranſpirationem autem modo nominatam non cutis illam Sanctorianam intelligo, ſed periphericam viſcerum, quam, ceu HIPPOCRATI jam olim notam, è tumulo reſuſcitavit doctiſſimus *Abraham* KAUU BOERHAAVE. Ex eo quoque carminativus effectus omnium optimus, noſtri dependet remedii, quia digeſtiva ſimul & canalem alimentarium relaxante gaudet efficacia, cum reliqua flatibus pellendis dicata medicamenta inteſtina ſæpe magis irritare ſoleant. Ne vero chorda ſemper oberremus eadem, talis formula variari etiam poterit, pro ratione morborum ac individuorum diverſorum. Hyſtericis & quibus dulcia ſunt adverſa, Eſſent. Gentian. rubr. commode additur, uti in *ſyrupo* illo *longævitatis* ZWINGERI in Actis hiſce deſcripto, dulcia amaris commode ſunt mixta, natura ſæpe præeunte, uti in Polypodio, magisque in Dulcamara vel Solano ſcandente, Arnicæ vires æmulante, obſervamus. Hydropico-tympaniticis addimus Eſſent. alexipharm. Stahl. Eſſent. leviſtici, vincetoxic. & ſal Sedlizenſe. In partu difficili conjungimus Eſſent. Succin. ſal gemmæ ol. Cinnamom. ver. & pauxillum Theriac. cœleſt. In iſchuria ſenili, a diatheſi ſcorbutica ſeri & atonia tubulorum renalium oriunda, adjecimus plus ſimplici vice lætiſſimo cum eventu ſyr. de Althæa, Tinct. martis cydoniat. Lap. cancror. & Cinnabar. nativam.

II. *Mixtura oleoſa pharyngica.*

Rec. Ol. Amygdal. dulc. n. d. Syr. Roſar. ſolutiv. Syr. de Mann. Aqu. Cinnamom. vinoſ. ana unc. j. Miſc.

Modus exhibendi idem eſt ac prioris, ut nimirum bene calida & conquaſſata porrigatur, hac enim ratione emulſionem quadantenus refert, ſicque pro doſi cochlear unum vel duo præberi poſſunt, quoniam deglutitio pene abolita plus haud admittit. Optime ſcilicet conducit hæc mixtura non ſolum in angina rhevmatica, ſive muſculis, ſive tonſillis affectis, ſed & in angina apoſtematode & parotidum inflammationi ſæpe juncta. Tum enim blanda ſua indole oleoſa ſtricturas ſpaſmodicas relaxat doloresque mitigat, maturationem, deficiente ſtaſeos reſolutione, adjuvat, pus latens provocat, ruptorisque vices tandem agens, id educit, & quod palmarium eſt, congeſtionem ulteriorem abſterſiva ſua efficacia avertit & præcavet.

III. *Mixtura oleoſa becchica.*

Rec. Ol amygdal dulc. n. d. Syr. de Althæa, pulv. Sacch. cand. rubr. ana unc. j. Aqu. Cinnamom. vinoſ. drachm. vj. Spec. diatrag. frig. recent. ſcrup. ij. M.

Apta & ſedula mixtione conſiſtentiam nanciſcitur ſmegmaticam, ut nihil fere de oleoſo appareat, grato illis maxime ægris ſpectaculo, qui oleoſa cane pejus & angue fugiunt delicatuli, licet oleum illud noſtræ deſcriptionis nunquam eos, qui maxime nauſeabundi fuerunt, rejeciſſe recordor. Hoc vero becchicum ſuapte conſiſtentia, doſibus parvis, at ſæpe repetitis liguriendo ſumtum, tuſſes catarrhales moleſtiſſimas compeſcit, dum ſub tarda deglutitione irritatis ab acri lympha, glandulis aliisque laryngis partibus exterioribus ac fauces reſpicientibus adhærens, particulis ſuis oleoſo-mucilaginoſis inſignes illas tuſſiculoſas commotiones citius

tollit, aut eximie mitigat. Poſſunt etiam tali mixturæ quædam dulcedinem mitigantia, ſimulque reſolventia, adjici, ex quorum numero ſal ammoniacum depuratum paucis ſaltem granis additum, convenientius erit nitroſis aut ſalibus neutris, recte docente doctiſſimo Dn. *de* GORTER.

IV. *Mixtura oleoſa antinephritica Brunneri.*

Rec. Lap. Cancror. ſubtiliſſ. præparat. unc. dimid. Coque cum vini Acronian. vel Bodamici (eſt vinum ſaturate flavum valde acidum) unciis jx. ad conſumtionem dimidiæ partis, in vaſe apto: Colaturæ adde Ol. amygdal. dulc. drachm. vj. ſyrup. de Althæa, Papav. alb. ana unc. dimid. M.

Vires titulo reſpondent, dum remedium, paulo diutius continuato uſu renum tubulos abſtergit & liberat a viſcoſis ac tartareis impuritatibus, ſimulque tonum partium reſtituit, cum abſorbentia acidis ſoluta tonicam quoque, ſpecifice in renes, exſerant efficaciam, juxta egregiam Diſſert. Illuſtr. de HEUCHER, *de adſtringentium uſu in calculo.*

V. *Mixtura oleoſa emulſiva occultata.* Artificium illud, oleum amygdalarum dulcium ſub emulſionis forma tegendi, ut Jovem lapidem jurares, nullum ineſſe oleum, laudavit jam olim *Chriſtian* HELLWIGIUS, Wratislavienſium Poliater dexterrimus, ſed modum compoſitionis non detexit. Facile vero præſtabitur id, dummodo Ol. amygdal. dulc. n. d. cum vitello ovi & amygdalis excorticatis ſubtiliſſime contuſis ſubigatur, & aquæ deſtillatæ dein admiſceantur, ſubjunctis abſorbentibus candidis cum ſaccharo, quemadmodum talem oleoſorum ſaponem optime demonſtrat doctiſſ. BOERHAAVIUS. Tales emulſiones

exe-

exerunt vires egregias demulcentes, ſimulque guſtui præ omnibus aliis gratiſſimæ ſunt.

VI. *Mixtura oleoſa cum Balſamo de Tolu, in quibusdam Phthiſeos ſpeciebus maxime proficua*, inter primas referri meretur, ſatis clare jam deſcripta in *Pharmacopœia extemporanea* FULLERI, complures formulas medicas efficaciſſimas exhibente. Uno verbo, remedia demulcentia latiſſimo patent uſu, hincque benigniſſimus Creator plantas ex genere Malvarum, Althææ, Ketmiæ, Alceæ, undique terrarum progerminare voluit, reperiesque veritatem hanc confirmatam ſive de frigidiſſima regione LINNÆUM conſulas, utpote plantarum Lapponicarum egregium Commentatorem, ſive Zonam adeas torridam, in qua quot malvacei generis ſponte naſcantur herbæ, & Illuſtr. SLOANE de *Jamaica*, & BURMANNUS de *Capite bonæ ſpei* & Auctores *Horti Malabarici* & RUYSCHIUS de *Amboina* teſtatum dabunt.

(*Memminga Norimbergam miſſa d. 12. April. 1748.*)

OBSERVATIO XXVI.

Dn. M. BONIF. HENR. EHRBERGERI.

De
Tabulis ſtriatis.

Inter deceptiones opticas, per anamorphoſes factas, ultimo quidem loco *tabulæ ſtriatæ*, in planis interciſis ac ſcalaribus exhibitæ, quas Perilluſtr. ac Generoſiſſ. WOLFIUS *teſſellatas imagines* adpellat, referri ſolent a quibusdam, etſi ratione artificii non ultimum locum mereantur. Mentionem earum fecimus *Obſerv. XCIII. Voluminis VII. horum*

Acto-

Actorum pag.320. ſeqq. atque in nos tunc temporis recepimus, ex inſtituto easdem aliquando explicare, id quod etiam nunc exequi ſtudebimus.

Sunt autem ſcalares iſtæ Tabulæ ſtriatæ ſuperficies plures certo intervallo disjunctæ, in quibus pictura integra exhibetur ita delineata, ut omnes partes ex certo loco viſæ adpareant unitæ & continuæ, ita, ut ſpectatorem facile in admirationem convertat, maxime cum ex diverſis oculi punctis diverſas inter ſe invicem eodem in loco obſervat picturas, vel etiam cito in alias converſas. Diviſimus enim haſce Tabulas in *immobiles* & *verſatiles,* illas dicemus, quæ ex eodem oculi loco eandem ſemper imaginem ſiſtunt: has, quæ imagines ex eodem oculi loco viſas mutant. Atque harum utrarumque materiam, quod concernit, conſtant iſtæ communiter vel ex ligno, charta vel lintea inducto, vel ex laminis ferreis ſtanno obductis, quibus chartæ folia adglutinata ſunt, vel etiam ex alia materia, cui imago induci poteſt. Ex meris autem foliis chartaceis compoſitas merito rejicimus, quod e ſitu ſuo facile dimoveantur, ita ut in juſtum redigi ordinem difficulter poſſint.

Relicta tamen materia, curæ magis mihi ſit forma, cujus fundamentum in *Theorem. 68. §. 308. ſeqq. Elementor. Opticæ Wolffianæ*, aut in ejusdem *Compendio Theor. 7. §. 54.* vel etiam in *Tabulis Sturm. Opticæ Prop. XIX.* quærendum eſt. Quod nimirum disjuncta eo modo, ut remotioris objecti radii, ex inferiore parte emiſſi, & radii ſuperiores objecti propioris, unam faciant lineam, videantur conjuncta. Id quod, cum in Opticis demonſtretur uberius, nec perceptu ſit difficile, a demonſtratione prolixa aliquatenus me ſuperſedere jubet.

His autem ſuppoſitis, Tabulas ſtriatas ſequentem in modum conſtruere jubent: In picturæ alicujus, aut etiam figuræ æri inciſæ, ſuperficie averſa illinitur glutinium, huicque

que priſmata triangularia lignea, itidem glutine madefacta, imponantur tam vicinia, ut continuam quandam tabulam eorum baſes conficiant. His bene coalitis cum pictura, cultelli acie priſmata contigua diſcindantur. Poſtea vel ſtilo ſuper menſam aut aſſerem erecto, vel orbiculo perforato, in certa ab aſſere diſtantia elevato, ibique oculo adplicato, priſmata eo usque aut admoventur ſibi, aut dimoventur a ſe, donec margo ſupremus propioris priſmatis cum margine imo ſequentis optice adpareat connexus. Id quod *Figura 5. Tab. VII.* reddet clarius.

Sint aliquot Priſmata æqualia 1, 2, 3, 4, 5, (quo plura, quoque minora, ut tamen integram picturam capiant, eo melius); adſumatur punctum oculi erectum, circa O, ex quo ſuper apices priſmatum ad baſes proximorum ductæ rectæ OCD, OGH, OWM, OIK, eorum inter ſe diſtantias determinant, ut linea CL ſuperior cum inferiore D*m*, GN cum H*b*, WP cum MQ, &c. optice coincidat. Quodſi igitur pictura in ſuperficiebus priſmatum e regione oculi O rite eſt adglutinata, iſta in ſuperficiebus XTSK, RIMQ, PWH*b*, GN*m*D, & ACL*d* ex O ſpectatis adparebunt unitæ, & figura diſciſſa nunc redintegrata.

Quoniam autem priſmata hæc tres admittunt picturas pro ipſorum ſuperficiebus, poſſunt iſtæ picturæ aut figuræ eodem modo reliquis ſuperficiebus induci. Hoc tamen obſervandum, ut eorum ordo probe teneatur: tunc enim nihil amplius agendum eſt, quam ut iisdem in locis priſmata invertantur, ſi aliam cernere velimus imaginem, puncto oculi ſervato.

Quodſi vero duobus ſimul ſpectatoribus ex adverſo conſtitutis picturæ eſſent exhibendæ, tunc ſuperficies VTXB, YRIZ, & reliquæ hujus lateris ita non convenient, uti ex altera parte. Remotiora enim ibi priſmata hic ſunt viciniora: adeoque non ubique totæ ſuperficies pictura ſunt

 indu-

inducendæ, ſed quantum viſus admittit, ne priſmata remotiora aliquam partem latentem habeant picturæ.

Aliud vero incommodum comitatur Tabulas ſtriatas hucusque deſcriptas, ubi nimirum folia figuræ diſciſſa ſunt adglutinata: quod extremitates laterales picturæ in foliis diſciſſis non rite reſpondeant. Aliud enim fundamentum opticum communiter negligitur, quod in *Tabb. Sturmianis* eſt *Prop. XIV.*, in *Elementis* autem ſupra *citatis Theor. 29.* §. *211.* & in *Compendio, Exper. V. Cor. 3.* & *Theor. V.* §. *52.* Quod, quo propius eſt objectum oculo, aut quo majorem angulum format res viſa, eo major quoque adparet, & quo remotior eſt res ab oculo, aut, quo minorem angulum viſorium efficit in oculi fundo, eo minor ſiſtitur viſui. Ex his enim dijudicatu facile eſt, imagines in ære inciſas & in charta impreſſas, priſmatibus ligneis adglutinatas non ubique ita exhiberi, ut tanquam integræ ac convexæ viſui obverſentur. Quanquam enim pictura aut imago circa medium in omnibus ſuis ſegmentis bene reſpondet, non tamen in ſuis extremitatibus lateralibus exacte convenit; quia remotiora ab oculo ſegmenta juſto adparent minora, & propiora e contrario, utpote majorem angulum viſorium formantia, reliqua magnitudine excedunt, id quod ex ſchemate *Figuræ 4. Tab. VIII.* infra uberius explicando, patebit facile. Ubi longitudo BC ex oculi puncto V non major adparet quam *o n*, & reliquæ lineæ RQ, YX, Z *a*, &c. iſti prorſus æquales, ſucceſſive minores, aut ex W viſæ ſucceſſive majores. Nam RQ utrinque lineam DA adparenter excedit portionibus NR & PQ, & ſic in reliquis.

Quo remotior tamen oculus a tabulis ſtriatis abeſt, ut lineæ, ab oculi puncto ad extremitates remotioris lineæ (AD) ductæ, parallelis propiores evadant, eo minor fit differentia ſegmentorum, ut tandem ſenſibiliter evaneſcat. Id quod in *Tabulis ſtriatis Suenofurtenſibus* Volum. VII. horum

rum Actorum, Obſerv. XCIII. p. 321. memoratis, obſervatum videmus.

Ibi vero non priſmata triangularia ſunt adhibita, ſed lamellæ tenuiſſimæ, æqualibus intervallis diſtantes, & tabulæ planæ fundamentali perpendiculariter impoſitæ: quas *Tab. VIII. Fig. 3.* pars ſuperior adumbrat, nimirum ABC DFV, non quidem tanto numero lamellas exhibens, quanto in tabulis iſtis adparent; attamen pro explicatione ſufficientes, ut compoſitionis ac ſtructuræ ratio exinde intelligi poſſit. Ubi ſimul duplicatas tabulas ſtriatas, nimirum inferiores etiam, exhibemus, ut ſic ſex picturas diſtinctas ex ſex diverſis oculi locis obſervare liceat.

Scilicet lamellæ ſuperiores monſtrare poſſunt figuram ex puncto oculi O cognoſcendam, & aliam ex altero lamellarum earundem latere e regione cernendam, tertiam autem in interſtitiis plani ſuperioris ABCD, quæ ex transverſo, ſive directe viſa, velut per cancellos repræſentantur. Et ſic ex oppoſito in parte inferiori ſimiliter tres figuræ oblectare poſſunt ſpectatores, tribus diverſis in locis diverſæ ſpectandæ, una ſcilicet in lamellarum inferiorum A 1, *g* 2, *e* 3, *x* 4, X 5, B 6, latere dextro, ex puncto infra W adſumto conſpicienda, altera e regione ſiniſtra in iſtarum lamellarum latere ſiniſtro, ac tertia in plana ſuperficie inferiore in interſtitiis conſpicua. Noſter hic adparens ſchematiſmus unum tantum latus exhibet. Quo explicato cætera facile intelliguntur. W denotet diſtantiam ſpectatoris ab imagine depicta, O altitudinem oculi, ex quo puncto excurrentes rectæ occultæ OIH, ONK &c. determinant latitudines ſegmentorum ſive foliorum adglutinandorum EI, IL, NP, QR, ST, VB, in quibus (*Fig. 5. Tab. VIII.*) junctis figura exhibenda eſſet delineanda.

Quod vero nunc attinet ad Tabulas ſtriatas priſmaticas, quarum ſtructuram ſuperius jam deſcripſimus, notandum

porro, illa priſmata omnia ſimul & eodem momento verſatilia fieri poſſe, ut, ſi triplici imagine in diverſis ſuis planitiebus prædita ſunt ſtatim alia poſt aliam exhiberi & è certo puncto oculi conſpici adcurate poſſint. Nimirum iſta priſmata ſingula in media fronte triangulorum ſuorum, ubi numeri 1, 2, 3, (*Fig. 5. Tab. VII.*) adſcripti ſunt, inſtruantur manubriis angulatis vel incurvatis æqualibus, eodem ſitu in eandem plagam gaudentibus & cum priſmatibus ita firmiter conjunctis, ut omnia ſimul moveri poſſint. Quem in finem novum ſchema *Fig. 1. & 2. Tab. VIII.* adjunximus, ubi id, quod in tribus tantum priſmatibus ibi videre eſt, in pluribus facile intelligi poterit. Scilicet in medio triangulorum, priſmata ſingula terminantium, tam anteriori, quam poſtico, exporrigantur axiculi aut ſtyli teretes, ut priſmata eorum auxilio vel in foraminibus, vel crenis impoſita, circumvolvi poſſint.

Imponantur igitur priſmata 1, 2, 3, crenis ſuis in erectis aſſerculis ABCD & EFGH, tanquam fulcris, & ex altera parte, ubi aſſeri circa *r, a, b*, imponuntur, aptentur manubria angulata, quorum forma paullo expreſſior numero 2. exhibetur in RSTV. His manubriis in fronte circa V, aut num 1, circa *u, x, y* adplicetur aſſerculus alius IK minoris latitudinis, ut in foraminibus ſuis *u, x, y*, manubria ſint volubilia. Quodſi hic aſſerculus protrudatur, etiam manubria omnia æquali motu cum priſmatibus ſe convertent, aliamque poſt aliam ſuperficiem, alia pictura præditam, obvertent.

Deinde hoc incommodum notavimus in ſuperioribus, extremitates laterales figurarum aeri inciſarum non reſpondere exacte in priſmatibus, ſe invicem ſubſequentibus; ut, ſi figura includatur parallelogrammo rectangulo, illud in priſmatibus ex oculi puncto ſuper W aut V adſumto viſis (*vid. Fig. 4. & 5. Tab. VIII.*) exhibeatur minime, ſed potius

tius formam ſcalæ ex utroque latere repræſentabit, ſuperior vero ac inferior latitudo, Trapezii potius latera parallela formabunt. Remotius namque ab oculo priſma minori magnitudine adparet, & quod in illo ſiſtitur, juſto eſt minus, maxime, quod in extremitatibus utrinque exprimendum eſſet. Hincque paullo majus eſſet exhibendum, & reliquæ figuræ in priſmatibus, quo propius accedunt ad oculum ſpectatoris, eo minore magnitudine gaudere deberent: quod tamen in figuris aeri inciſis fieri haud poteſt. Hinc igitur cavendum, ne tales figuras priſmatibus adglutinemus, quæ in latitudinem nimium extenduntur, ſed potius in medio & circa iſtud conſpiciuntur, maxime autem facies, manus, & quæ tanquam unum corpus continuum ſunt exhibenda. In lateribus autem figurarum, gramina, flores, frutices, montium remotiſſimorum cacumina, &c. quæ unam ſeriem continuam & exactam haud requirunt, oculis poſſunt objici. Hac tamen cautione opus non erit, ſi picturis juxta punctum oculi delineatis priſmata inducantur; de quibus infra plura. Tunc vero opus non eſt, ut priſmata inæqualiter a ſe invicem diſtent.

Quodſi denique priſmata hæcce omnia rite includantur ciſtæ, ſuperne vitro aut linteo ſubtiliori ac perſpicuo tectæ, ita ut manubria angulata a latere dextro promineant; & ſic extra ciſtæ parietem aſſerculus manubriis commode adplicatus moveatur ad tertiam partem circuli, atque ex puncto oculi, ſeu foramine, in media latitudine ſuperne adſumto, introſpiciatur; ſatis ſpectabilis cernetur figurarum ſubita mutatio.

Hactenus de *tabulis priſmaticis*. Nunc ad *tabulas lamellis adornatas* pergimus: quæ cum ſuperius nondum ſufficienter explicari potuerint, nunc paullo planius ſunt explicandæ.

Nimirum ſuper tabula ABCD (*Fig. 3. Tab. VIII.*) prout jam antea monuimus, ex lamina ferrea ſtanno ſuperinducta facta, parallelogrammi rectanguli formam habente, transverſe erigantur lamellæ tenues, æquales & æqualiter a ſe diſtantes, tot quidem numero, quot requiruntur ad integram picturam excipiendam, ea etiam longitudine, (EF, IM, &c.) quam latitudo tabulæ deſiderat. Altitudo (AE) ſit circiter dimidii digiti, ac diſtantia lamellarum (A*g*, *ge*, &c.) plus minus ſesqui digitum æquet. Quodſi his lamellis pictura aeri inciſa eſſet adglutinanda, non omnes lamellarum ſuperficies inducendæ partibus figuræ transverſe ſectis; ſed duæ ſolum lamellæ oculo proximæ, verbi gratia VC & ST: reliquæ vero eam tantum altitudinem adquirunt, quam lineæ O*ur*, O*ab*, &c. ex puncto oculi O ſuper lamellam proximam ST, in *u* ductam ad ſequentem poſticam in *r*, deſignat. Nimirum latitudo minor erit, quam in lamella præcedenti, ut QR. In ſubſequenti denuo lamella linea O*nb* adhuc minorem partem, nimirum NP, quæ latitudinem *7b* habet, determinat. Et ſic porro poſterior lamella viſui dabit ex O partem IKLM, tandemque ultima EFGH.

Quia etiam remotior ab oculo lamella ADFE, ex O ſuper W viſa, non major adparet, quam pars proximæ lamellæ *ft*, id quod ex lineis ex W ad A & D ductis eluceſcit; aut ex *Fig. 4. Tab. VIII.* ubi AD ex W viſa non major exhibetur, quam linea FE, aut ſi punctum oculi eſſet in V, latitudo BC adparet in magnitudine *no*, & reliquæ lamellæ ſucceſſive majores. Igitur neceſſe eſſet, ut partes lamellarum pictura ornandæ, aut potius chartarum folia, in quibus futura pictura eſſet depingenda, prius juxta *Figuram 5. Tab. VIII.* conjungerentur; nimirum *fe* eſſet pars picturæ adglutinanda lamellæ oculo propiori, quæ occuparet in *Fig. 3. Tab. VIII.* portionem *ft*; *bg* eſſet pars inducenda lamellæ

mellæ poſteriori, *ki* ſubſequenti, & ſic porro. Atque in his foliis figura ita quidem eſſet depingenda, ut quælibet pars haberet picturæ partem ex alia atque alia magnitudine formatam. Nempe pars *qrda* eſſet pars picturæ, cujus integra magnitudo conveniret parallelogrammo *abcd*; pars *pn* autem caperet partem picturæ, cujus latitudo paulo minor eadem longitudine gauderet, & ſic in reliquis, ſemper minor latitudo picturæ requireretur. Quia vero hoc valde eſt incommodum, ideo huic medela quovis modo eſt adferenda. Non autem alio fieri modo perfecte poteſt, quam ſi pictoris oculus in O conſtanter hærens (*Fig. 3. Tab. VIII.*) picturam in lamellis delineabit, id quod etiam in reliquis Tabularum ſtriatarum generibus tutius exiſtimandum. Niſi forte tota imago aut pictura circa mediam WS (*Fig. 5. Tab. VIII.*) cernatur, & oculi punctum remotius eligatur.

Quod circa partem ſuperiorem Tabularum ſtriatarum obſervatum eſt, idem etiam circa inferiorem tenendum, & quod in latere dextro fieri juſſi, id quoque in ſiniſtro faciendum, prout ſupra jam monui.

Unum hoc adhuc monendum duco, genus hoc Tabularum ſpeculo plano augeri & exornari poſſe, quo mediante, ſi unum latus lamellarum nudo viſui eſt conſpicuum, alterum per reflexionem obſervabitur. Sed tunc alterum latus lamellarum non tanquam ex eadem oculi diſtantia, ſed duplici potius eſt deſignandum, & modo quidem inverſo: lamella enim oculo proxima in ſpeculo fit remotiſſima.

(*Coburgo Halam miſſa d. 28. April. 1748.*)

OBSER-

OBSERVATIO XXVII.

Dn. D. JOANN. HERM. FÜRSTENAU.

Hernia ſcrotalis cum febre lenta tabifica lethalis.

Hernias plerasque, ſi non omnes, a ruptura vel relaxatione peritonæi oriri, hanc vero a violentia qualibet externa produci, una eſt peritorum in arte ſententia; ac licet non pauci, ſaniores inprimis, hernias a cauſis quoque internis, flatulentia præſertim, non raro proficiſci experti fateantur; plerique tamen rem hancce ut minoris momenti, & nullis aut paucioribus junctam moleſtiis, omnisque expertem periculi, obiter & quaſi aliud agendo attingere videntur. Et ſi dicendum, quod res eſt, in omni ætate, quolibet vitæ genere, ſexu etiam utroque exempla paſſim ſunt obvia eorum, qui varii generis hernia, ex levioribus interdum cauſis orta, laborantes, vix aliud inde incommodum, quam quod ſubligaculorum neceſſaria geſtatio adfert, experiuntur, vitamque ſubinde absque ſingulari moleſtia incolumem ad ſeram usque ſenectutem tranſigunt. Quin imo alios inter, ex ruſticana gente nuper occurrit, qui herniam, quam diu circumfert, ſcrotalem, absque omni ligatura ſibi relictam gerit, & laboribus agreſtibus plerumque ſufficit, herniæ ipſius incarceratæ, qui ſubinde adfuit, metum, aut pauciſſimis remediis domeſticis, aut ἀυτοκρατεια Naturæ & ἀυτοχειρία licita & honeſta, aut gratia potius divina ſuperans, quin & liberius & alacrius cum ſacculo iſto foras propendente, quam intus retracto, & quovis modo coarctato, degens. Quid ſi inteſtina, quorum longiſſimum volumen, arcto abdominis ſpatio comprehenſum, ſedulos naturæ ſcrutato-

tatores dudum in admirationem rapuit, ex qualibet cauſſa interna liberius adfectantia nactaque ſpatium, ſucci, cui ſunt deſtinata, nutritii confectioni & ad maſſam ſanguineam derivationi magis paria evadant, ipſisque herniis, absque externa violentia generatis, critici quidpiam ſubſit? ſequens certe, quod memoratu dignum viſum eſt, exemplum hancce conjecturam confirmare videtur. Vir 65. annorum, inſigni naturæ robore gaudens, in lauto vitæ genere adpetitui plerumque forti ſtrenue indulgens, in Veneris caſtris ab ipſa inde pubertate militans, gonorrhœa quondam adfectus, dyſuria quoque & mictu cruento ſubinde adflictus, plerumque tamen vegetus & alacris in negotioſo vitæ genere permanſit: Hoc vero cum otioſo magis ante biennium fere commutato æger non iracundiæ tantum more ſolito frequenter indulgens, ſed & tacitum atque occultum in præcordiis mœrorem alens, frequentiorem flatulentiam, alvique, quam per omnem vitam fluidam expertus eſt, quandam ſegnitiem obſervavit, eoque veritatem Aphoriſmi Hippocratici *Sect. II. 20. & 53.* proprio docuit exemplo. Hinc vero absque alia cauſa manifeſta hernia ſcrotalis in latere primum ſiniſtro, hinc dextro quoque lentis initiis exorta, & brevi incrementum notabile nacta, ægrum ad conquirenda congrua auxilia mature quidem impulit ſatis. Vinculis vero & ſubligaculis aliis ex aliis adplicatis, cum pleraque etiam exquiſite elaborata & congrue ſatis adplicata prolapſis inteſtinis in ſitu retinendis minime ſufficerent, inventum eſt tandem, adplicatum & absque ſingulari incommodo geſtatum ab ipſo aliquod, nec niſi noctu leviter relaxatum, quod eadem firmiter retineret. Sed mox inter mali gliſcentis initia, febris lentæ & tabificæ indicia haud fallacia adfuere. Præterquam enim, quod abdomen, antea turgidum, mox laciniæ inſtar corrugatæ flacceſceret, laſſitudo, oris ſiccitas, ſitis, ciborum faſtidium, vertigo, agrypnia & ſimilia ſym-

ptomata ſingulis matutinis horis accedentia, & circa meridiem aucta læti nihil ominari videbantur, præſertim cum æger remedia ipſi convenientia identidem exhibita conſtanter reſpueret, & ſpretis ſalutaribus monitis in ipſo febris ſtatu, invito licet adpetitu, laute non raro & opipare pranderet, neque ad regimen diapnoicum, illo præſertim tempore neceſſarium, debita ratione & congruis præſidiis promovendum, ullo modo diſponi potuerit, aquis nonnullis mineralibus, Selteranis, Pyrmontanis, Wisbadenſibus, fruſtra, ſpiritu vero Tartari, ſalis ammoniaci, Cornu Cervi, & ſimilibus ſtomachicis & aromaticis, ad vires reſtaurandas aliunde ingentibus doſibus exhibitis, diu ſatis, ſed majori cum ſanitatis detrimento uſurpatis. Nimirum æger, ſ. d. ſymptomatibus ſenſim auctis, accedente demum reſpiratione difficillima & laborioſa, ſtranguria admodum dolorifica, agrypnia perpetua, ſumma virium proſtratione & linguæ per aliquot dies impotentia, haud dubio mortis imminentis indicio, pulſuque tremulo & intermittente d. XXIV. Jul. anni præteriti vitam cum morte commutavit.

OBSERVATIO XXVIII.

Dn. D. JOANN. HERM. FÜRSTENAU.

Tremor univerſalis a vermibus.

Tremoris univerſalis & particularis exempla in qualibet ætate, quovis vitæ genere, utroque ſexu, haud infrequenter occurrunt, nec parca ejus apud Scriptores practicos fit mentio. Qui vero Pathologiam cerebri & generis nervoſi, & praxin ejusdem clinicam ſeorſim tradiderunt, WILLISIUS, HILDESHEIMIUS, WEDELIUS, *de* MOOR, BELLINI, adfectus hujus, paſſim obvii, id quod merito mireris,

reris, vix ac ne vix quidem mentionem fecerunt, ea forſan ratione inducti, quod malum hocce aliis plerumque, & adfinibus convulſivis præſertim complicatum vitiis notaverint. Præter Auctores vero ſyſtematicos, RIVERIUM, SENNERTUM, ETTMüLLERUM, HOFFMANNUM & alios, qui in evolvenda ejus natura & tradenda medendi ratione, laudabilem operam poſuere, illuſtris inprimis SCHELHAMMERUS commemorandus venit, utpote qui in adfectu hoc, peculiari Diatribe excutiendo, data laboravit opera. Hi ad unum omnes, & quotquot præterea evolvere licuit Auctores, in eo conſentiunt, tremorem a debilitate generis nervoſi, & liquidi nervei, vel ſi mavis, ſpirituum animalium inordinato & irregulari in organa motibus voluntariis dicata proficiſci influxu, utrumque vero vitium ab ætate ſenili, vulneribus aliisque morbis & læſionibus generis nervoſi, a venenis & medicamentis narcoticis, ab effluviis arſenicalibus, mercurialibus & metallicis, ab intempeſtivo & immodico Veneris uſu, ab inebriaminibus, ab animi pathematibus & variis aliis cauſis, naturalibus, non naturalibus & præternaturalibus produci & foveri, eundem vero & a vermibus originem trahere, a nemine obſervatum vel commemoratum memini, præterquam, quod illuſtris PECHLINUS nullum morborum genus tam inſolitum, tam δαιμονιακὸν pronunciaverit, quod non vermibus originem debeat. Illud vero puer me docuit quinque anni quadrantes natus, qui vix ablactatus, prævio paroxyſmo epileptico, cum ſymptomatibus febrilibus & diarrhœa aliquamdiu colluctatus & vix ſibi reſtitutus, Majo menſe in aëre libero horrido & boreali verſatus & placentis aliisque farinaceis & ſaccharatis affatim paſtus, tremore corripitur univerſali nunquam per ſomnum quidem prorſus remittente, latus vero ſiniſtrum magis, quam dextrum, adficiente & ſiti, æſtu, ciborum faſtidio, ſimilibusque ſymptomatibus ſtipato. Mali fomitem

in primis quærens viis, digeſtivis, emeticis & catharticis interpoſitis una cum abſorbentibus, temperantibus & diapnoicis ſtrenue ſibi pugnandum vocatus duxit Medicus, nullo tamen alio inde conſequente effectu, niſi quod malum in eodem tramite perſiſtens nullum neque incrementum, neque detrimentum, neque alius vitii acceſſionem admitteret. Anthelminticis autem prioribus admiſtis, & mercurio inprimis vivo cum ſaccharo ſubacto ab ægro puſillo, omne alias medicamentum averſante, diligenter uſurpato, quarto & decimo morbi die exacto, & lumbrico ingenti per alvum excreto, tremor ſenſim remiſit, ægerque cum ſanitate brevi in gratiam rediit.

OBSERVATIO XXIX.

Dn. D. JOANN. HERMANN. FÜRSTENAU.

Icterus cum diarrhœa, nauſea & vomitu aſſumtorum perpetuo, accedente ſingultu lethali.

Vir 55. annorum, habitus corporis tenerioris, pauci cibi, ſed multi & generoſioris potus, Venæſectioni ſemeſtri, atque ſimul annuo acidularum Pyrmontanarum uſui a multo tempore adſuetus, a pane per annuum fere ſpatium abhorruit, & variis digeſtionis primæ vitiis, doloribus inprimis colicis, cum diarrhœa ſubinde adflictus, opem quæſivit, & remediis carminativis, abſorbentibus & catharticis identidem exhibitis invenit. Autumnali æquinoctio nuper elapſo, præviis variis diætæ erroribus, & commeſſationibus mutuis in ſeram noctem, honoris cauſſa, ut fieri ſolet, protractis, accedente vehemente animi commotione, V. Sne in pede ex more adminiſtrata, ſerum ex viridi flaveſcens ſanguini educto & patina excepto innatare, ſimul & fecibus alvinis

vinis fluidis utplurimum aliquid ſanguinis ſinceri admixtum deprehendit. Ex eo tempore icterus habitum corporis univerſum & album inprimis oculorum, cum vicina regione, intenſa flavedine tinxit, æger vero ὀρθοστάδιος per integrum Octobrem & Novembrem menſem manſit, & interdiu obambulans, veſperi mature lectum petens, per integram noctem profundo & placido ſomno gaviſus, ſed & ciborum faſtidium ſenſim auctum, & diarrhœam perpetuam expertus eſt, viribus utcunque conſtantibus, ab omni inſultu febrili, dolore, tumore, ſiti, tuſſi & reſpiratione difficili prorſus immunis. Variis remediis aperientibus, temperantibus, digeſtivis, blandis quoque emeticis & catharticis fruſtra per aliquod tempus adhibitis, acidulas tandem Pyrmontanas, toties hactenus cum fructu uſurpatas, & ſolas fere ictero pertinaci debellando pares, nullo contradicente, per modo dicta, præſente, propoſui. Per octo quoque dies circiter æger easdem, in conclavi amplo & tepido obambulando, non ſine manifeſto levamine haurire viſus eſt, vomitu aſſumtorum hactenus perpetuo per triduum fere conſtanter inde emanente, aquis vero per alvum & urinam exitum conſuetum cum εὐφορίᾳ ejusdem invenientibus, ſed adpetitu ciborum neutiquam redeunte, morboque nil quicquam inde remittente, viribus ſenſim proſtratis, accedente ad ultimum ſingultu, ſopore & levi delirio interpolato, initio Menſis Decembris a. p. placida morte defunctus eſt.

(*Rintelio Halam tranſmiſſæ d. 10. Jun. 1748.*

OBSERVATIO XXX.

Dn. D. WOLFFGANG. THOMAE RAU.

De

Cardialgia cum enormi ventriculi ſenſibilitate indeque nata hectica ſtomachica.

Clericus quidam, ætatis 51. annorum, ſanguineo-cholericus, multis abhinc annis paſſionibus hypochondriacis, hæmorrhoidibus anomalis, interdum decoloratis, interdum albis, obnoxius, alvique obſtructionibus & flatulentiis vexatus, cardialgia ſpaſmodico-flatulenta graviter decubuit, a qua quodammodo liberatus, circa initium anni 1747. denuo cardialgia cum ardore ſtomachi, phlogoſibus, ſiti, inadpetentia, alvi pertinaci obſtructione & dolore lumbari correptus fuit. Medicus, quem per litteras conſuluit, malum pro febre continua meſaraica, tum temporis epidemica, habuit, & varia temperantia & bezoardica fixa, conjuncta Eſſ. alexipharmaca, eidem oppoſuit; ſed ſub horum, præſertim Eſſentiæ uſu, de intolerando fere ardore & æſtu ventriculi conqueſtus fuit, qui brevi adeo increvit, ut nulla penitus eſculenta ferre potuerit æger, inſuper potus quoque ingeſtus ſtatim prægravationes pectoris & ventriculi, crebrioresque ructus ipſi excitaverit: ex quo factum, ut ſudor copioſus & colliquativus corpus tabidum penitus emaciaret, & æger, conſumtis, ob rebellem agrypniam, viribus, cum pulſu debili celerrimo, perpetuo lecto adfixus jaceret, & per alvum nec feces, nec flatus per 3. continuas ſeptimanas emitterentur, inſimulque etiam urina flammea parciſſime ſecederet. Talem inveni deploratum morbi ſtatum, ad ægrum vocatus. Præcedentem cardialgiam ventriculi eroſionem reliquiſſe, ex qua hectica ſtomachica enata fuerit, haud injuria conjiciebam, ſed ægro aliquid exhibere,

quod

quod ventriculus absque moleſtia ferret, hoc opus hic labor erat. Hunc tamen in modum Deo benedicente feliciter rem geſſi: quovis bihorio cochleatim exhibui hanc mixturam: Rec. Aqu. chamomill. ℥ij. millefol. menth. ana ℥iß. Perlar. ℨß. nitr. purif. Rhab. Or. Cort. Peruv. ana ℨß. matr. perlar. Cinnab. nativ. C. C. ſin. ign. ppt. Gum. Arab. & tragacanth. ana ℈j. Mucilag. ſem. Cydonior. cum aqu. rub. id. parat. Succ. Citr rec. Syr. papav. rh. ana ℥ß. M. Ad ventriculi ardorem demulcendum ſomnumque conciliandum Rec. MP. balſam. ℨß. Extr. Cort. Caſcarill. ℈ß. chamomill. gr. xij. Theriac. cœl. gr. viij. Balſam. Peruv. q. ſ. M. f. Pil. pond. gr. ij. Num. xxx. obduc. ☉. Doſ. quavis nocte x. Pro potu ſit hordeum mundum groſſius, cum paſſulis minoribus in ſero lact. caprill. decoctum, addito poſt colaturam pomi Citri in taleolos inciſi dimidio & ſacchari tantillo. Pro alimento nil niſi juſcula hordeacea & carnea adſumantur, in quibus Gelat. C. C. cum Succ. Citri & Conf. Alkerm. paratæ cochlear unum & alterum ſolvatur. Verum ſi tepide tantum hæc adſumeret, ſtatim inſignis ardor & prægravatio ventriculi, cum præcordiorum anxietate, ſubſequebatur. Hinc ſuaſi ut æger etiam juſcula frigide adſumeret, quo facto verbis mihi ſe ſatis exprimere haud poſſe teſtatus fuit, quam egregiam inde refectionem, absque ulla noxa ſenſerit. Ad alvum ſolvendam clyſma injectum fuit domeſticum, ex juſculo carnis cum ſem. aniſ. & carvi decocto addito ol. olivar. vitell. ovor. & ſale communi, quo multæ ſiccæ & nigricantes ſordes, cum flatibus, excretæ ſunt: dolor lumbaris, adplicatis ad anum hirudinibus, conquievit. Poſtea ex uſu ſequentis Electuarii alvus quotidie cum euphoria fuit reſerata: Rec. Extr. pulp. Paſſul. minor. Conſerv. flor. tunic. ana ℨß. pulv. Rhabarb. Or. ℨij. Cort. Peruv. elect. ʒiij. pulv. ſtomach. Birckm. ſine Sacch. ℈iv. Gumm. Arab. Tragacanth. ſpec. diacret. Mynſ. Nitr. purif.

Lap.

Lap. ♋. ppt. ana ʒß. Corall. rubr. ppt. ℈j. flaved. Cort. Orant. ℥ß. Balſ. Peruv. ℈j. Syr. Roſar. ſolutiv. ℥iv. M. doſ. quater de die quantum duo cultelli cuſpides capiunt. Nihilominus ardor ventriculi, æſtus internus, & crebriores phlogoſes acriter vigebant, & urina adhuc parcius reddebatur, hinc ſequentem præſcripſi Emulſionem: Rec. Semin. 4. frigid. major. ana ℈ij. Sem. Cannab. papav. violar. ana ʒj. aqu. rub. id. Chamomill. millefol. menth. ana ℥iß. F.l.a. Emulſio, Colat. add. Nitr. purif. ℈ij. Gumm. arab. & tragac. ana ℈j. aqu. Perlar. Syr. dialth. Fernel. ana ʒvj. M.D. ſæpius cochleatim, ſic etiam hæc ſymptomata imminuta fuerunt; aſt ancilla mihi retulit, adſumta juſcula hordeacea indigeſta plane per alvum fuiſſe dejecta, non ſine ventris torminibus, ideoque ut tonus ventriculi & canalis alimentarii firmaretur: Rec. Extr. Calam. aromat. ʒj. Cort. Cascarill. aquoſ. ℈ij. millefol. gentian. rubr. ana ʒß. Nitr. purif. ℈j. ſolv. in Aqu. menth. ℥iß. M. doſ. LX. gutt. bis de die. Hoc Elixirium ominoſam illam lienteriam ex voto ſuſtulit & æger jam ex uſu juſculorum refectionem ſenſit. Supra memorato autem Electuario, quum paullo fortius alvum moviſſet, poſt ejus conſumtionem aliud mitius & magis roborans ſubſtituendum cenſui, quod talis erat compoſitionis: Rec. Conſerv. Menth. ℥ß. pulv. Cort. Peruv. ʒiij. Cascarill. Rhab. Or. ana ℥ij. rad. Zedoar. Nitr. purif. ana ℈iv. Gumm. arab. Tragac. Lap. ♋ ppt. ana ℈ij. flaved. Cort. Aurant. ℥ß. Balſ. Peruv. ʒß. Syr. flor. tunic. ℥iv. M. Utendi modus erat ut prioris, ſed non idem effectus; alvina enim excretio per aliquot iterum dies ægrius ſucceſſit, flatusque retenti phlogoſes & pungitivum dextri hypochondrii dolorem excitarunt, ut quamvis adpetitu redeunte ventriculus ova ſorbilia aliaque evpepta jam ferret, virium tamen incrementum vix ſenſerit ægrotus. Uſui itaque Electuarii interpoſitus fuit hic pulvis viſceralis: Rec. Pulv. Cort. Peruv.

ſtomach.

ſtomach. Birckm. ſin. ſacch. ana ℥j. Rhab. Or. ʒiij. Pulv. Cornach. ʒß. Nitri purif. ℈iv. Cryſtall. Tart. ℈ij. Lap. ♋. ppt. Matr. perlar. ppt. ana ʒß. Macis ℈j. Sem. aniſ. ʒj. flaved. Cort. ⊙rant. ʒij. Ol. de Cedro gtt. vj. M. F. Pulv. Hujus uſu alvus rite ſoluta fuit, flatuum moleſtia & phlogoſes ceſſarunt, ventriculus bene ſe habuit, ut pauxillum vini Neccarini nullum ardorem aut ſenſibilem calorem crearet, & æger viribus redeuntibus, & carnoſo corporis habitu, opinione citius recuperato, ſpatio 4. ſeptimanarum plenarie convaleſceret.

Poſtquam ergo hac ratione idem ille Clericus per ſemeſtre, integra ſanitate gaudens, vixiſſet, ex vehementi iracundia & mentis mœrore concepto, nec non ex ingluvie acetariorum, denuo de ventriculi indigeſtione & prægravatione, oris ſiccitate, flatulentiis, torminibus & alvi ſegnitie conqueri cœpit. Præſcripſi primo pulverem ſequentem, poſt meridiem & veſperi in aqua Cinnam. ſin. vino ad ſumendum: Rec. Pulv. antiſpaſmod. ʒj. Rhab. Or. ℈j. Magneſ. alb. ℈ß. Cort. Peruv. ʒß. M. Exinde vero nihil levatus fuit, ſed potius phlogoſes, cum intercurrentibus horripilationibus, pulſus inſimul celeritas, ſitis, ardor & prægravatio ventriculi poſt quævis adſumta, & plenaria inadpetentia, priſtinam ludi tragœdiam ipſi ægro perſuadebant: ideoque ob alvum iterum pertinaciter ſuppreſſam ſequens præſcripſi Apozema: Rec. Fol. Senn. ſ. ſt. Paſſul. min. exacinat. ana ℥ß. flor. Chamomill. vulg. p. j. Crem. Tart. Cort. Caſcarill. ana ℈ij. Sem. anis ʒß. Coqu. in aqu. ſimpl. q. ſ. ad remanent. ℥iv. in quibus diſſolv. Mann. Calabr. ʒvj. Nitr. purif. ʒß. aqu. Cinnam. ſ. vin. ʒij. Syr. Roſar. ſol. ℥ß. M. Quum æger inde ſexies blande & copioſe purgatus fuiſſet, ſubjunxi Mixturam, ex aqu. Menth. ℥ij. Millefol. Chamomill. ana ʒiß. Cinnam. ſ. vin. ℥ß. pulv. antiſpaſmod. ℈iv. Cort. Caſcarill. Rhab. Or. Conch. ppt. ana ℈ij. Sal. Abſynth. ʒß. Liqu.

Lap. ♋. ppt. ana ʒß. Corall. rubr. ppt. ℈j. flaved. Cort. ☉rant. ℥ß. Balſ. Peruv. ℈j. Syr. Roſar. ſolutiv. ℥iv. M. doſ. quater de die quantum duo cultelli cuſpides capiunt. Nihilominus ardor ventriculi, æſtus internus, & crebriores phlogoſes acriter vigebant, & urina adhuc parcius reddebatur, hinc ſequentem præſcripſi Emulſionem: Rec. Semin. 4. frigid. major. ana ℈ij. Sem. Cannab. papav. violar. ana ʒj. aqu. rub. id. Chamomill. millefol. menth. ana ℥iß. F. l. a. Emulſio, Colat. add. Nitr. purif. ℈ij. Gumm. arab. & tragac. ana ℈j. aqu. Perlar. Syr. dialth. Fernel. ana ʒvj. M. D. ſæpius cochleatim, ſic etiam hæc ſymptomata imminuta fuerunt; aſt ancilla mihi retulit, adſumta juſcula hordeacea indigeſta plane per alvum fuiſſe dejecta, non ſine ventris torminibus, ideoque ut tonus ventriculi & canalis alimentarii firmaretur: Rec. Extr. Calam. aromat. ʒj. Cort. Cascarill. aquoſ. ℈ij. millefol. gentian. rubr. ana ʒß. Nitr. purif. ℈j. ſolv. in Aqu. menth. ℥iß. M. doſ. LX. gutt. bis de die. Hoc Elixirium ominoſam illam lienteriam ex voto ſuſtulit & æger jam ex uſu juſculorum refectionem ſenſit. Supra memorato autem Electuario, quum paullo fortius alvum moviſſet, poſt ejus conſumtionem aliud mitius & magis roborans ſubſtituendum cenſui, quod talis erat compoſitionis: Rec. Conſerv. Menth. ℥ß. pulv. Cort. Peruv. ʒiij. Cascarill. Rhab. Or. ana ʒij. rad. Zedoar. Nitr. purif. ana ℈iv. Gumm. arab. Tragac. Lap. ♋ ppt. ana ℈ij. flaved. Cort. Aurant. ℥ß. Balſ. Peruv. ʒß. Syr. flor. tunic. ℥iv. M. Utendi modus erat ut prioris, ſed non idem effectus; alvina enim excretio per aliquot iterum dies ægrius ſucceſſit, flatusque retenti phlogoſes & pungitivum dextri hypochondrii dolorem excitarunt, ut quamvis adpetitu redeunte ventriculus ova ſorbilia aliaque evpepta jam ferret, virium tamen incrementum vix ſenſerit ægrotus. Uſui itaque Electuarii interpoſitus fuit hic pulvis viſceralis: Rec. Pulv. Cort. Peruv.

ſtomach.

ſtomach. Birckm. ſin. ſacch. ana ℥j. Rhab. Or. ʒiij. Pulv. Cornach. ʒß. Nitri purif. ℈iv. Cryſtall. Tart. ℈ij. Lap. ♋. ppt. Matr. perlar. ppt. ana ʒß. Macis ℈j. Sem. aniſ. ʒj. flaved. Cort. ☉rant. ʒij. Ol. de Cedro gtt. vj. M. F. Pulv. Hujus uſu alvus rite ſoluta fuit, flatuum moleſtia & phlogoſes ceſſarunt, ventriculus bene ſe habuit, ut pauxillum vini Neccarini nullum ardorem aut ſenſibilem calorem crearet, & æger viribus redeuntibus, & carnoſo corporis habitu, opinione citius recuperato, ſpatio 4. ſeptimanarum plenarie convaleſceret.

Poſtquam ergo hac ratione idem ille Clericus per ſemeſtre, integra ſanitate gaudens, vixiſſet, ex vehementi iracundia & mentis mœrore concepto, nec non ex ingluvie acetariorum, denuo de ventriculi indigeſtione & prægravatione, oris ſiccitate, flatulentiis, torminibus & alvi ſegnitie conqueri cœpit. Præſcripſi primo pulverem ſequentem, poſt meridiem & veſperi in aqua Cinnam. ſin. vino ad ſumendum: Rec. Pulv. antiſpaſmod. ʒj. Rhab. Or. ℈j. Magneſ. alb. ℈ß. Cort. Peruv. ʒß. M. Exinde vero nihil levatus fuit, ſed potius phlogoſes, cum intercurrentibus horripilationibus, pulſus inſimul celeritas, ſitis, ardor & prægravatio ventriculi poſt quævis adſumta, & plenaria inadpetentia, priſtinam ludi tragœdiam ipſi ægro perſuadebant: ideoque ob alvum iterum pertinaciter ſuppreſſam ſequens præſcripſi Apozema: Rec. Fol. Senn. ſ. ſt. Paſſul. min. exacinat. ana ℥ß. flor. Chamomill. vulg. p. j. Crem. Tart. Cort. Caſcarill. ana ℈ij. Sem. anis ʒß. Coqu. in aqu. ſimpl. q. ſ. ad remanent. ℥iv. in quibus diſſolv. Mann. Calabr. ʒvj. Nitr. purif. ʒß. aqu. Cinnam. ſ. vin. ℥ij. Syr. Roſar. ſol. ℥ß. M. Quum æger inde ſexies blande & copioſe purgatus fuiſſet, ſubjunxi Mixturam, ex aqu. Menth. ℥ij. Millefol. Chamomill. ana ℥iß. Cinnam. ſ. vin. ℥ß. pulv. antiſpaſmod. ℈iv. Cort. Caſcarill. Rhab. Or. Conch. ppt. ana ℈ij. Sal. Abſynth. ʒß. Liqu.

miner. anod. Hoffm. Eſſ. carmin. Wed. ana ℥j. Succ. Citr. rec. ℥iij. Syr. Cort. Orant. ℥ß. Sub paſtu inſuper adſumſit gtt. LX. Elixir. balſam. in hauſtu apozematis diætetici, ex hord. paſſul. min. Succo Citr. & rub. id. Sic flatus quidem absque multo conamine ſuccedebant, verum alvus ſemper ſicca, utplurimum per biduum ſuppreſſa, haud ſine teneſmo & dolore lumbari ejectis ſcybalis induratis, permanſit. Quare molimina hæmorrhoidalia ſubeſſe ratus, clyſma domeſticum injicere juſſi, cui ſucceſſerunt hæmorrhoides torminoſæ, decoloratæ, ſpumoſæ, quibus cum per aliquot dies indulſiſſem, oppoſui Apozema ex rad. Chin. Saſſaparill. cichor. polypod. quern. ana ℥ß. raſ. Lign. Saſſafr. Guaiac. ana ℥j. aniſ. ſtellat. ſal. Tart. ana ℥ij. quarum ſpecierum ℥ß. cum menſura aquæ fuit decocta, addito poſt colaturam, ob ardorem ventriculi & ſuſpectam febriculam lentam erraticam, ſequente Julapio: Rec. Mucilag. Tragac. cum aqu. ſimpl. fact. ℥ß. Syr. acetoſit. Citr. rub. id. berber. papav. rh. de Cinnam. ana ℥j. Nitr. purif. ℥ij. M. Sic omnia ſucceſſive evanuerunt ſymptomata, ſuperſtite tantum moleſta alvi ſegnitie & ventriculi debilitate, cui tamen etiam medelam attulit Electuar. ex pulp. tamarindor. extr. ℥ß. Conſerv. Cochlear. ℥vj. pulv. rad. Jalapp. fol. Senn. ſ. ſt. ana ℥iß. Lign. Saſſafr. flaved. Cort. Orant. ana ʒj. Caryophyll. aromat. ℈j. ſpir. nitr. dulc. ℥j. Syr. rub. id. q. ſ. hac methodo iterum æger convaluit & celebrata poſtea conſueta venæſectione autumnali in pede, jam per 7. menſes ſanus & vegetus officio ſuo fungitur.

OBSERVATIO XXXI.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Diverſis ſpeciebus motuum epileptico-convulſivorum.

Hortulani Geiſlingenſis uxor, 42. annorum, obeſa, ſucci plena, in matrimonio ſterili vivens, potui ſpiritus frumenti dedita, jam a 12. abhinc annis menſtruum tributum ſtata quidem periodo, aſt juſto parcius exſolvit, quem defectum vaſa ſanguifera exiliora quidem quodammodo arguunt, aſt mala artificia, quæ ad menſes cohibendos in juventute adhibuit, absque dubio maximam partem effecerunt. Ab hoc tempore pathemata hyſterica valde eam vexarunt, tandemque in adfectum ſpaſmodico-convulſivum degenerarunt, cujus hæc eſt facies: Prægreſſis pandiculationibus & præcordiorum anguſtiis, totum corpus rigidum quaſi fit & immobile, poſtea dextrum brachium verſus humerum oblique extrorſum incurvatur, ut muſculi flexores cubiti & carpi indurati & conſtricti adpareant, non ſine intenſiſſimo ægræ dolore, quem ejulatibus prodit; remittit dolor ſimulac brachium vi quadam extenditur, ſed ſtatim fauces ſtrangulantur & reſpiratio ad ſuffocationem usque intercipitur, atque tunc, irritis aliis, V. S. in brachio ſiniſtro extremum eſt remedium. Poſt paroxyſmum ægra omnium, quæ ſub eo ab adſtantibus acta fuerunt, conſcia eſt, & tantum de laſſitudine corporis conqueritur, a medicamentis vero, ob gulæ ſenſibilitatem, abhorret, & hinc nulla ſpes ſanationis ſuperſit, quamvis paroxyſmi adeo frequentes non ſint, ſi a potu ſpiritus frumenti abſtineat ægra; ſimulac vero eun-

 dem

dem largius ingurgitat, ſtatim vehementi paroxyſmo crapulæ pœnas das. Alia fœmina linteatoris Geislingenſis uxor 28. annorum, iracunda, hyſterica & plethorica, menſtruum tributum rite ſolvens, paroxyſmo epileptico, poſt graves cum viro altercationes habitas, aliquoties decubuit, ſub cujus initio ægra primo adſcendentem quaſi ex utero vaporem & faucium anguſtationem ſenſit; ſequebantur poſtea pandiculationes, mox mens deficiebat, artus convellebantur atque ſub totius corporis, cum vociferationibus, agitatione, pollices in pugnum imprimebantur: accedente dein reſpiratione ſonora, paroxyſmus remiſit, & ægra ad ſe rediens deſiti & laſſitudine conqueſta eſt, immemor antea actorum; poſt breves autem inducias priſtina ludebatur tragœdia, ita ut me præſente intra horæ ſpatium tres paroxyſmos ſuperaverit. Exhibitis ſelectioribus antiſpaſmodicis & nervinis, qualia ſunt Liqu. C. C. ſuccinatus, mineral. anod. Hoffm. & Eſſ. Caſtor. itemque pulvis antiſpaſmod. antepilept. lumbric. terreſtr. denique pilulæ balſam. cum Caſtoreo & aſa fœtida nuptæ, per ſemeſtre paroxyſmus emanſit, nunquam forte reverſurus, ſi mulier iſta moderaminis adfectuum ſtudioſior eſſet.

In Xenodochio Geislingenſi fœmina annorum aliquot ultra viginti, cachectico-hyſterica, rite alias menſtruata, quæ biennio abhinc in Noſocomio a ſcabie ferina liberata fuit, ex improviſo horrendis convulſionibus corripiebatur. Adminiſtrata fuit in ipſo paroxyſmo venæſectio, (qeam aliquoties prætermiſit) ſtatimque ad ſe rediit ægra, ac datis poſtea, in forma mixturæ, antea nominatis medicamentis, hactenus per Dei gratiam a malo hoc immunis vivit.

Puella ſex annorum, puſilla & tenera, convulſiva dextri brachii agitatione, ſæpius recurrente, laboravit, corpore tunc rigido & immobili manente. Ob nauſeoſam ejus reluctationem nulla medicamenta eidem exhiberi poterant, præter

præter Liqu. C. C. ſuccinatum, anod. min. Hoffmanni & Tinct. Tart. quibus Extr. helleb. nigr. ob vermium ſuſpicionem, admiſcui, non ſine felici ſucceſſu: ſucceſſive enim malum remiſit, tandemque puellam penitus deſeruit. Alia puella 10. annorum, præcedente terrifico corporis tremore, ſæpius convulſivis artuum agitationibus concuſſa fuit, absque tamen pollicis in pugnum intruſione, aut oris ſpuma; extra paroxyſmum adpetitus ad frigida & lacticinia maxime ferebatur, adſpectu erat pallida, oculique torvi & rigidi adparebant, ac de dolore morſicante circa umbilicum interdum conquerebatur. Nata hinc fuit juſta de latentibns vermibus ſuſpicio, nec fefellit me conjectura; exhibito enim pulvere anthelmintico, ex pulv. Cornachino, ad Verm. Aug. antispasmod. Muſc. Corallin. C. C. uſt. æthiop. mineral. myrrh. Sem. ſanton. alb. & balſ. Peruv. lumbricus ex teretum genere, longitudine dimidiæ ulnæ, cum multis minoribus ſuæ proſapiæ per alvum fuit expulſus, tandemque ſubjuncto uſu ſæpius laudati Liqu. C. C. ſuccinat. anod. Hoffm. & Eſſ. Caſtor. nec non pil. balſamicar. cum Extr. panchym. Croll. & mercur. dulc. a motibus convulſivis plenarie liberata fuit.

OBSERVATIO XXXII.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Vetulis menſtruatis.

Honeſta matrona, ſanguine mihi juncta, 80. annorum, integris adhuc externis & internis ſenſibus gaudens, ceſſantibus XLVII^{mo} ætatis ſuæ anno menſibus, ſiccos habuit ab hoc tempore rivulos genitales, usque dum LXXI^{mum} annum compleviſſet: Tunc autem denuo ſanguis ex genitalibus ipſi

ſtillavit, parcius quidem, aſt ſine intermiſſione, ut per novem annos vix tridui ſpatio ſiccum plane habuerit ſinum muliebrem; & ubi hoc quandoque contigerit, ſemper fere Eryſipelas faciei, cum ſcotomia, ſomnolentia & ſenſuum hebetudine, haud ſine metu apoplexiæ, acceſſit. Sumto autem Rob Juniperi, ipſi in hoc caſu euporiſto, diſcuſſum fuit Eryſipelas, fluxusque rediit, a quo nullam ceteroquin patitur noxam, quam quod corpus antea obeſum jam ſenſim contabeſcat, ut brevi ſubſecuturum maraſmum ſenilem eidem ominatus ſim. Venæſectionem annuam, antea conſuetam, ex conſilio Medici cujusdam ſub initio hujus fluxus omiſit, nec ego, ab ea poſtea in conſilium vocatus, aliter ſenſi, quum eodem illo ſufficientem ſanguinis jacturam patiatur, atque ideo hæc artificialis ſanguinis ventilatio majori cum fructu in caſu neceſſitatis, & accedentibus poſt ejus ſuppreſſionem apoplexiæ prodromis, adminiſtrari queat.

Alia mulier, ſexageſimum nonum ætatis annum agens, catameniorum fluxu conſueto tempore finito, ab eo immunis fuit, usque dum ſeptuageſimum ſeptimum annum attigiſſet, a quo tempore ſanguis iterum periodice quavis quarta ſeptimana per quatriduum circiter ex genitalibus prodiit, aſt ſine euphoria, potius cum valetudinis damno: pedes enim œdemate jam gravantur, & abdomen lento gradu tenditur & intumeſcit, urinæ mictio imminuitur, alvus ſicca evadit, & flatus retinentur; paucis, tympanites cum aſcite complicata præſto eſt, quod rebelle malum ægram, omnia medicamenta reſpuentem, tandem jugulabit. In utraque ceterum muliere non ſemper ſanguis ſincerus, ſed tenuis & ichoroſus, cum moleſto quandoque genitalium pruritu, ſecedit, ob ſcorbuticam procul dubio humorum dyſcraſiam, cui maxime adſcribendum eſt, quod oſcula vaſorum uteri, in ætate ſenili cruori rubicundo alias haud pervia, hinc inde erodantur. Idcirco etiam non tam naturalibus catamenio-

rum

rum cauſis, quam acrimoniæ & ſalſedini maſſæ ſanguineæ ejusmodi rariores ſanguinis excretiones, quarum plura exempla exhibet Excell. *Georg. Franck de* FRANCKENAU, *in Satyr. med. VI. p. 96.* adſcribendæ ſunt.

OBSERVATIO XXXIII.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Lochiorum defectu plenario in quinque puerperiis, tandem in maniacum furorem deſinente.

Quos in præcedenti Obſervatione de naturæ in excretionibus ſanguineis luxuria recenſui binos caſus, merito excipit alius, de ejusdem in hoc negotio defectu. Ruſtici nempe uxor, 35. annorum ſiccioris & ſtrictioris corporis habitus, a primis pubertatis annis menſium vel anomalia, vel plenaria ſuppreſſione, atque inde procul dubio emergentibus melancholico - hyſtericis pathematibus laboravit: marito vero nupta, in quinque puerperiis utero haud purgata fuit, ita ut de lochiis vix ullum indicium comparuerit. Ultimo vero puerperio exantlato menſes per 20. hebdomadas plane ſuppreſſi fuerunt, calor vero & inteſtina agitatio humorum adeo increvit, ut in furorem rapta, nemine id animadvertente, ex improviſo in puteum ædibus ſuis vicinum ſeſe præcipitaverit. Quum vero vicinorum auxilio ex eo eluctata, atque ſic ex orci faucibus erepta fuiſſet, meticuloſis & torvis oculis adſtantes adſpexit, & paullo poſt labores ſuos conſuetos domeſticos, quaſi re bene geſta, continuavit, tantum de ſiti & pandiculationibus hyſtericis conqueſta. Ad eam vocatus, Venæſectionem in pede, diætam refrigerantem & humectantem, cum medicamentis temperantibus anti-

ti-

tiſpasmodicis & aperitivis, ordinavi, quibus per aliquot hebdomadas adhibitis, copioſe menſtrua fluxerunt, inſtar hæmorrhagiæ uteri, & ſequenti quoque periodo redierunt, ut jam ſic ſatis bene degat hæc mulier.

OBSERVATIO XXXIV.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Noxio ſucci Sempervivi in puerpera uſu.

Cauponis cujusdam uxor, poſt partum difficilem, primis puerperii diebus utero rite purgata fuit, & absque conſpicua febre lactea ſatis bene ſe habuit. Cum vero ſuaſu ſciolæ obſtetricis potui aquæ ſimplicis, injecta cruſta panis toſta quodammodo medicatæ, ſuccum Sempervivi, ſeu Sedi majoris, largiori manu addidiſſet, adſumtis vix aliquot hauſtibus hujus miſcelæ, lochia plenarie ipſi ſubſtiterunt, ſubſequente horrore, calore, ſiti intenſa, præcordiorum anxietate, cephalalgia, alvi ſiccitate & abdominis inflatione. Adminiſtrata tamen, coindicante ſic pulſus plenitudine, venæſectione in pede, atque adſumtis pilulis balſamicis & mixtura temperante, antiſpasmodica, carminativa & leniter bezoardica, ex aqu. meliſſ. rub. id. Cinnam. ſin. vin. pulv. antiſpaſmod. cephal. Mich. bezoard. minor. Wedel. Magneſ. alb. Tinct. rhabarb. aquoſ. Eſſ. Succin. & Caſtor. Liqu. min. anod. Hoffm. & Syr. flor. Tunic. compoſita, bidui ſpatio cuncta hæc ſymptomata ceſſarunt, fluxus lochialis reſtitutus fuit, & per reliquum puerperii tempus optime dein ſe habuit.

OBSER-

OBSERVATIO XXXV.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Contractura ſiniſtri pedis in puerpera, ex ſuppreſſis lochiis.

Uxori ruſtici cujusdam, cachecticæ, poſt infelicem partum, quo manu cujusdam balneatoris fœtus mortuus extractus fuit, lochia parcius primo fluxerunt, mox penitus ſuppreſſa fuerunt: quo facto non ſolum ex minima corporis motitatione acutum in coxendice ſiniſtro dolorem ſenſit, ſed ob tibiam quoque ejusdem lateris retro femur contractam, & genu rigidum & inflexile redditum, pedi nequidem inſiſtere, multo minus ejus adjumento obambulare potuit, accedente ſimul duritie in ſura, cum maculis hinc inde in tibia & femore livido - fuſcis. In conſilium ergo vocatus, uſum balnei acidularum Uberkingenſium ſuaſi, quarum viſitatio inter officii partes a Perilluſtri Senatu Ulmenſi mihi demandata eſt. Paruit ægra, & quotidie bis, cum neceſſario regimine, tali inſeſſit balneo, juncto ſemper poſt ejus uſum, ob incipientem partis adfectæ ariduram, linimento ex ungu. nervin. & populeon. ana ℥iß. ol. lumbric. terreſtr. ℥j. ſpirit. formicar. & Vin. camphorat. ana ʒß. ol. deſtill. majoran. & ſuccin. ana gtt. vj. Interne ad uterum purgandum & menſes, exantlato puerperio, inſtaurandos, adſumſit quotidie Elixir. aperitiv. Claud. cum Eſſ. Succin. pimpinell. & Tinct. antimon. acri remixtum, ſubjunctis ſimul pilul. balſam. cum mercur. dulc. & ſale volatili C. C. nuptis, & ol. deſtill. caryophyllor. aromatiſatis. Effectus ex horum uſu fuit ſatis felix: menſtruo enim ſpatio non ſolum catamenia rite fluxerunt, verum etiam durities & maculæ livido - fuſcæ,

procul dubio a ſanguine lochiali per metaſtaſin in pede collectæ, penitus diſparuerunt, atque mulier hæc priſtinam ambulandi potentiam ex voto recuperavit, ut jam absque omni fulcimento libere incedat, parum tantum claudicans; nec ulla mihi ſubeſt dubitatio, reiteratum, proximo Vere, balnei ejusdem fontis ſalubris Uberkingenſis, uſum, hanc quoque moleſtiam plenarie ſublaturum eſſe.

OBSERVATIO XXXVI.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Lethali iſchuria cum veſicæ urinariæ inflammatione.

Miles præſidiarius Ulmenſis, in pago Aufhauſen ſtationem ſuam habens, LXVI. annorum, teneſmo veſicæ & mictioni pultaceæ ſæpe obnoxius, poſt hæmorrhoides cœcas ſubito iterum diſparentes atque in veſicam urinariam translatas, plenariam expertus eſt iſchuriam, quam preſſo pede excipiebat penis & ſcroti ingens tumor & rubedo, circa veſicæ urinariæ regionem in pube & hypogaſtrio quoque conſpicua: jungebatur calor, ſitis, ardor internus, alvi conſtipatio, agrypnia & inanis ad mingendum irritatio; atque ita miſere excruciatus æger per quatuor dies absque omni auxilio decubuit. Ego tandem cum Chirurgo accitus, præter enarrata ſymptomata, ægrum inveni ſumme debilem, & anxie reſpirantem, cum pulſu celeri, parvo, contracto. Omnibus penſitatis, quum rebus ſic ſtantibus catheteriſmo nullus eſſet locus, clyſma extemporaneum, ex lacte vaccino, butyro, vitello ovi & tantillo ſalis communis injicere, partibus vero inflammatis Cataplasma de mica

panis

panis Chirurgum adplicare juſſi, ſimulque interne Emulſionem ex Semin. 4. frigid. major. Card. Mar. & papav. cum aqu. rub. id. Ceraſ. nigr. Scord. Chærefol. factam, addito antimon. diaphoret. & Syr. papav. alb. ſæpius cochleatim adſumendam ordinavi. Sic elapſis 12. circiter horis urina ſponte quidem & magna in copia prodiit, aſt ſine euphoria & minime ex relaxato ſphincteris ſpaſmo & diſcuſſa ejusdem & adjacentium partium inflammatione, ſed potius ex ſenſatione, ob lethalem in partibus adfectis incipientem necroſin, ſublata, altero enim die, ſub vehementibus in regione hypogaſtrii doloribus, placide expiravit.

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

Improvida & noxia Arſenici adplicatio in favo capitis.

Puella ruſtica 14. annorum, defluxionibus ſeroſis ab ipſa infantia obnoxia, favo capitis diu defœdata, atque a pediculis, ingenti in copia a pabulo ulcerum manantium enutritis, valde vexata fuit. Hinc ejus noverca ad eosdem enecandos pulverem contra pediculos (*Laus-Pulver*), ſub cujus nomine ruſtici ſemen ſtaphidis agriæ ſubintelligunt, e pharmacopolio petiit: Pharmacopœus vero ex errore intelligit pulverem arſenici albi, qui ruſticis vulgo pulvis contra mures (*Maus-Pulver*) audit, ejusque ℥ij. quæ ordinarie pro uno Crucigero venales proſtant, exhibuit. Accepto arſenico, quum ejus dimidium, cum butyro frixo ſubactum, noverca per ancillam puellæ capiti inungi curaverit, paullo poſt ſubſequebatur immanis cephalalgia, ſitis, difficultas deglutiendi, faucium inflammatio, inanes vomendi cona-

 tus,

tus, anxietas pectoris, virium dejectio, quibus ingraveſcentibus conſilium tandem a me petebatur. Erroris commiſſi a Pharmacopœo certior factus, præſcripſi emulſionem ſæpius cochleatim adſumendam: Rec. Amygd. dulc. excort. ℥ß. Sem. 4. frigid. maj. ana ʒij. aqu. Ceraſor. nigr. flor. Sambuc. ana ℥iv. F. l. a. Emulſio add. Sperm. Cet. rec. ʒij. ol. amygdal. dulc. rec. ℥iß. mucilag. ſem. Cydonior. & gumm. Tragacanth. cum aqu. Roſar. fact. ana ʒß. Theriac. Androm. ℈ij. Syr. papav. alb. ʒvj. M. Ad ſpicula arſenicalia obtundenda & involvenda, itemque ad dolorem moderandum, caput inungere juſſi ſequente Unguento: Rec. Unguent. alb. camphorat. Ungu. ad pediculos ana ℥iß. Linimenti ſimpl. ol. jaſmin. ana ʒß. balſ. Peruv. ℈ij. M. Ad os colluendum & fauces ab inflammatione defendendas, præſcripſi mellis roſac. rob. diamor. ana ℥iß. Lap. prunell. ʒij. M. admiſc. aquæ ſimplici pro Gargariſmate; ſitim vero reſtinguere juſſi lacte recenti vaccino. His ſedulo adhibitis, tridui ſpatio omnia ceſſarunt ſymptomata & enecato (forte a veneno arſenicali) toto pediculorum agmine, puella tantum de dolore periodico capitis conqueſta fuit, qui, continuato uſu prioris unguenti, ſucceſſive tandem evanuit. Quia vero per quatuor dies ab inunctione arſenicali alvus adſtricta manſit, hinc eandem ſequente reſeravi potione laxativa: Rec. Mann. Calabrin. ℥j. Crem. tart. ʒj. ſolv. in decoct. Tamarindor. ℥iij. add. reſin. Jalapp. cum vitell. ov. ſolut. gr. iv. aqu. Cinnam. ſin. vin. ʒiij. Syr. cort. aurant. ʒij. poſt cujus adſumtionem quinque dejectionibus alvus cum euphoria fuit ſoluta, & puella brevi perfecte convaluit, manantibus tantum copioſe ulceribus capitis pro quorum aliquali exſiccatione pulverem ex rad. Ariſtol. rot. Irid. Flor. ana ʒiß. Maſtich. oliban. Succin. ana ℈j. Tut. præparat. Nihil. alb. Ceruſſ. Nor. ana ʒij. ſubinde inſpergere juſſi.

(*Geislinga Norimbergam miſſa d. 20. Julii, 1748.*)

OBSER-

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. D. JO. PHILIPPI WOLFFII.

De

Anaſarca cum febre quartana duplici, in gravida, feliciter curata.

Fabri cujusdam ferrarii uxor, ſeptem & viginti annos nata, antea ſat robuſta & lacertoſa, filiolum per totius ferme anni decurſum lactans, languorem corporis viriumque aliqualem imminutionem ſentiebat, eaque propter menſe Majo ann. præt. ut vigorem priſtinum citius & facilius recuperaret, filiolum ablactavit. Spem autem fruſtrabatur ſucceſſus, ſiquidem periodus tributi lunaris, antea extra lactationis tempus ſolemnis, non unica tantum, ſed ſexta vice ſicco plane pede præteribat, inſuperque tuſſis admodum moleſta, cum extenuatione corporis, reſpiratione difficili & dolore lateris dextri in regione hepatis, accedebat. Neque etiam hæ afflictiones, conſumtionem hecticam omnino minitantes, diuque perpetim uno in gradu perſeverantes, ſufficiebant, ſed ſub finem Octobris ſuperveniebat adhuc febris, eaque intermittens, de qua tamen non exacte indicare queo, cui claſſi ſpeciali a primordio invaſionis annumeranda fuerit, quoniam ſerius in auxilium vocatus fui, poſtquam ea per integras ſex hebdomades jam jam duraverat; neque etiam ab adſtantibus certi quicquam de ejus typo comperire potui, utpote qui eundem ſtatim ab initio anomalum fuiſſe referebant, in progreſſu autem, poſt aliquot hebdomades, ſe demum obſervaſſe adſerebant, quod binos dies febriles unicus tantum intermedius, ſine febre tranſiens, exceperit & adhuc dum excipiat, ita quidem, ut altero die plus frigoris quam æſtus, altero vero plus æſtus, quam fri-

goris, ſentiat; ſub horrore ſitis intenſior, unacum tuſſi admodum gravi, per totum paroxyſmum durante, ægram adfligit, cujus vehementia inſimul urina, ſub moleſtiſſimis doloribus, citra voluntatem expellitur; hactenus pedes tantum occupaverat tumor œdematoſus, nunc autem univerſum corpus tumore ſeroſo, ſeu hydrope anaſarca, infeſtatur, mammæ vero flaccidæ conſpiciuntur. Quoniam etiam inſuper crebriores borborygmos, motui fœtus non plane abſimiles, licet nondum exquiſite talem æmulantes, ægra ſentit, hinc in ſextum usque menſem gravidam ſe ſe eſſe autumat, quumque id non plane improbabile mihi videretur, tutiorem in methodo medendi eligendam eſſe viam ratus, ſequentem in modum eandem adornavi. Ad ſitim reſtinguendam & tuſſis vehementiam mitigandam, die 16. Decemb. quo primum vocatus fui, ſequens, potus ordinarii loco adhibendum, præſcripſi decoctum: Rec. Radic. cichor. enulæ, liquiritiæ ana ℥ß. Raſur. Corn. Cerv. ℥ij. Sem. aniſi ʒij. Conciſa & contuſa miſceantur, & dimidia pars cum hordei mundati manipulo uno in binis menſuris aquæ fontanæ ad crepaturam hordei coquatur. Pro obtinenda vero humorum ſeroſorum, in univerſo corporis habitu ſtagnantium & extravaſatorum correctione & evacuatione, Infuſum hocce per epicraſin laxans præſcripſi: Rec. Radic. bryon. polypod. trifol. fibrin. ana ʒiij. Folior. Sennæ ſine ſtipit. ʒvj. herb. Fumar. Trifol. fibrin. ſummitat. centaur. minor. ana manip. dimid. ſemin. aniſi, fœnicul. ana ʒj. Tartar. vitriol. ʒij. Conciſa & contuſa miſceantur, cum quarta parte menſuræ aquæ ferventis infundantur, & poſt refrigerationem una vini menſura addatur, ſtentque ſic per nychthemerum, & quotidie poſtmodum ℥vi. matutinis horis adſumantur. Sub uſu vini hujus medicati ingentem quantitatem humoris aquoſi ægra non ſolum per alvum, ſed & per veſicam excernebat, ſimulque urinam absque ullo incommodo & dolore retine-

re,

re, atque urgente neceſſitate pro lubitu libere reddere valebat, tanto quidem cum exoptato ſucceſſu, ut etiam febris, indies remiſſior reddita, tandem die 12. Januar. ann. curr. plane ceſſaverit. Quo plus igitur ſeroſi humoris per alvum & veſicam evacuabatur, eo magis quoque tumor hydropicus ſubſidebat, ſiquidem modo dicto illo die cum febre omnis quoque tumor hydropicus profligatus erat, exceptis tantum pedibus, qui aliquali adhuc œdemate, gravidis, in ultimis geſtationis menſibus conſtitutis, alias quoque familiari, obſeſſi deprehendebantur; tuſſis autem nondum ceſſabat, longe tamen mitior erat, adpetitus quoque cum ſomno redibat, unde vires magis magisque augebantur, ut lectum tandem relinquere & negotiis domeſticis iterum vacare potuerit ægra. Tunc etiam ſimul certior de vera reddebatur graviditate, ſiquidem, ſubſidente in toto corpore tumore hydropico, abdomen prætumidum durumque permanſit, motusque fœtus vegeti ſatis diſtinctus tactu percipiebatur, unde ad tollendas morbi reliquias ſequentis Mixturæ guttulas XL. bis vel ter de die adſumere juſſi: Rec. Tinct. antimon. tartariſ. Eſſent. Vincetox. Gent. rubr. Succin. ana ℥ij. M. D. ad Vitr.

Reſtituto ſic adpetitu & ſomno, viribusque ex voto recuperatis, nil niſi tuſſis, cum mammarum flacciditate, reſtitabat; fœmina vero iſta, his non obſtantibus, quum de reliquo ſatis integra frueretur ſanitate, domicilium mutans, menſe Februar. a. c. in pagum vicinum cum familia ſua migravit, ubi etiam d 2. Martii filiolum vivum & bene valentem, partu legitimo & facili enixa fuit. Ab eo vero tempore, tuſſi magis magisque increbeſcente, ob latitantem procul dubio pulmonum graviorem labem, denuo corporis invaleſcebat extenuatio, cum virium manifeſto decremento, ita ut intra aliquot hebdomadum ſpatium, accedente febre hectica, extincta tandem fuerit.

OBSER.

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. D. JO. PHILIPPI WOLFFII.

De

Singultu hyſterico ab inſomnio terrifico excitato.

Conjux cujusdam adminiſtratoris aulæ, triginta annorum, gracilioris corporis conſtitutionis, ceteroquin vegeta atque ſana, quatuor etiam liberorum mater, temperamenti cholerico-melancholici, ira facile excandeſcens & paſſionibus hyſtericis frequentioribus obnoxia, proxime elapſo anno, die 29. Januar. optime antea valens, conſueto alias tempore ſecure lectum petit, media autem nocte ab inſomnio anxio & terrifico turbata evigilat, ſummamque ſtatim anguſtiam præcordiorum, continuis ructibus atque ſingultu perpetuo, cum metu ſubitaneæ ſuffocationis, ſtipatam ſentit. Catamenia hactenus ordinem & modum debitum ſervarunt, ægraque in diæta nullum commiſit errorem, alvi vero obſtructione ſæpius laboravit, quæ in præſentiarum quoque per tres dies jam clauſa erat. Prima ergo luce in auxilium vocatus, ante omnia ſequens, pro obtinenda alvi reſeratione, injicere juſſi enema: Rec. Specier. emollient. manip. ij. flor. Chamom. manip. j. baccar. Laur. excorticat. ℨij. ſemin. aniſi ℥ß. Conciſa & contuſa miſceantur, atque dimidia pars cum ſufficiente quantitate aquæ fontanæ coquatur, colaturæ ſalis culinaris & butyri recentis ana ℥ß. addatur & applicetur. Ad ipſam autem illam vehementem ſpasmodico-convulſivam diaphragmatis conſtrictionem, in qua unice ſingultus, ægram hancce tam graviter adfligens, conſiſtit, provide moderandam, alternis horis bina cochlearia ſequentis mixturæ antiſpaſmodicæ præbere juſſi: Rec. Aquæ hirun-

hirundin. cum caſtor. florum chamom. ana ℥ij. Elixirii Camphoræ ʒß. Caſtorei, cinnabar. nat. depur. nitri depur. ana ℈j. ſyrup. Card. bened. ʒß. M.

Poſtquam igitur ægra clyſterem injectum per tres horæ quadrantes retinuerat, alvus aliquoties reſerebatur, circa meridiem quoque ſequentis diei 30. Januar. cum eandem iterum inviſerem, neque de ſingultu, nec de anguſtia præcordiali aliove incommodo amplius conquerebatur. Nihilominus tamen, ſi forſitan etiam flatus, quorum præſentiam ructus crebriores, præterita nocte cum magno impetu erumpentes, indicare videbantur, in ventriculo & inteſtinorum canali adhuc latitarent, illos ſequente hauſtulo laxante exturbare intendebam: Rec. Maſſæ Pilular. balſamic. ℈j. ſolvantur in aquæ ſeminis aniſi ℥j. addantur tartar. vitriolat. ℈ß. ſyrup. Roſar. ſolut. ʒj. M. D. ad Vitr.

Hoc ita una vice adſumto, ſubjunctoque infuſo Theæ, cum circa veſperam alvus tamen clauſa maneret, juſſi demum ut binas adhuc drachmas Salis Epſonienſis, in aqua fontana ſolutas, ſuperingereret, quo facto bis ſolvebatur alvus, omniaque penitus evaneſcebant ſymptomata. Sequente die equidem denuo recurrentem aliquam perſentiſcebat præcordialem anguſtiam; quum vero & ad hanc tollendam, & ad moleſtiſſimi ſingultus recurſum avertendum, priorem mixturam, die 29. Januar. præſcriptam, aliquoties iterum ſumſiſſet, in totum omnia conquieverunt ſymptomata, ipſaque ægra a permoleſto & ſontico tali malo prorſus liberata, inſimulque hac ratione iterata vice eximia Camphoræ & camphoratorum virtus, quam in affectibus ex terrore subortis ſæpius jam expertus fueram, comprobata mihi fuit.

OBSERVATIO XL.

Dn. D. JO. PHILIPPI WOLFFII.

Status ſumme morboſus gravidæ, citra noxam gemellorum in utero geſtatorum, feliciter tandem devictus.

Fœmina 34. annorum, ſtrigoſi corporis habitus & cholerico-melancholici temperamenti, ordinatum & regularem hactenus menſtrui fluxus ſucceſſum experta, ante novem menſes, & quod excurrit, virgo adhuc, ſcriniario juveni nupſit, ſtatim vero, in initio matrimonii, prima vice imprægnata, vix per unum alterumve, ab eo tempore, menſem negotia ſua domeſtica rite peragere potuit, quin potius illico variis moleſtiſſimis adfligebatur morboſis inſultibus, intenſo nempe capitis dolore, nauſea, vomituque perpetuo, qui etiam tanta cum violentia miſeram torquebat, ut ipſum ſanguinem floridum, larga in copia, ſub eo ſimul rejecerit, ipſumque etiam ſputum, quod exſcreabat, itidem cruentum adparuerit. Omnia hæc ſymptomata venæſectioni, tempeſtive ſatis inſtitutæ, neutiquam cedebant, ſed pertinaciter continuando ſub progreſſu graviditatis non ſolum magis ingraveſcebant, ſed & aliis adhuc accedentibus graviora reddebantur, ſiquidem ingens ſucceſſive pedes occupavit tumor œdematoſus, ingreſſum ſumme difficilem reddens, cui macies ſumma, faciem, brachia & thoracem occupans, ſe ſe dein jungebat, dum interim abdomen prægrande prominens, ſupra genitalia, quæ ſimul admodum tumida erant, propendebat, & hæc caterva malorum una ſerie usque ad diem 4. Maji ann. curr. continuabat, quo die miſera hæc, quæ hactenus ſolum remedia domeſtica in uſum traxit, ob

aquæ

aquæ ſanguine tinctæ ex utero effluvium, horrorem inſignem, tremorem artuum, inprimis pedum, & anxietatem præcordialem cum doloribus lumborum, dum inſolita hæc ſymptomata metum ipſi incutiebant, de fœtu ante partum forſitan morituro, tandem veſperi opem meam efflagitavit. Sub primo ſtatim introitu horrorem hunc, tremorem & dolores lumborum, ad uterum ſe extendentes, veros eſſe prodromos partus inſtantis denunciavi, idque eo magis, quo frequentior aderat ſtimulus ad mingendum & deſidendum, obſtetrix quoque de ſitu naturali fœtus me certiorem reddebat. Itaque parturientis animum, fere dejectum, ſpe felicis adhuc expectandi eventus prius erigebam, utque ex parte quoque ſua nihil negligeret, blande hortabar. Deinde ad vires aliqualiter excitandas, ſequentia in- & externa præſcribebam analeptica: Rec. Aquæ meliſſ. flor. chamom. ana ℥ij. aqu. cinnamom. cydoniat. ℥j. ſyr. cortic. aurantior. ℥ß. Succin. præpar. cinnabar. nativ. depur. ana ℈j. Miſceantur & partim naribus odor excipiatur, partim etiam temporibus & carpis manuum linteamina madefacta imponantur. (*)

Die 5. Maji, poſtquam præcedente nocte dolores & conatus ad partum magis aucti fuerunt, hora ſexta matutina filiolum vivum feliciter enixa fuit; obſtetrix autem adſeverabat, alium adhuc vivum fœtum in utero reſtitare, cujus motum & membra ſat diſtincte ſentire poſſet, quemadmodum etiam excluſionem iſtius filioli neque ſanguinis lochialis effluvium, neque ſecundinæ ſequebantur, puerpera vero nullos amplius dolores perſentiſcebat. Ligato igitur funiculo umbilicali filioli debiteque abſciſſo, parte autem altera ex utero propendente ad femur firmata, ſequentem mixturam ſucceſſive adſumendam præſcripſi: Rec. Aquæ puleg. meliſſæ, menthæ, cinnamom. bugloſſat. ana ℥iß. cinnab. nativæ depur. trochiſcorum de Carabe ana ʒß. borracis Venetæ ℈ij. Syrup. cort. aurantior. ℥ß. M. D. ad Vitr.

(*) Hic quædam in MSto omiſſa videntur.

Die 6. Maji dolores quidem redibant, ſed absque ſufficiente niſu mox iterum evaneſcebant, ſitus quoque fœtus præternaturalis notabatur, unde ſuadebam, ut puerperam juſculis nutrientibus reficerent & in lecto quieſcere concederent, obſtetricem vero inſtruebam, ut genitalia linteaminibus, lacte calido imbutis iterumque expreſſis, tepide foveret, ne tumor magis forſitan ingraveſceret.

Die 7. Maji ſitus fœtus minus vitioſus erat, quam heſterno, & caput verſus orificium uteri appropinquabat, virium autem ſumma aderat proſtratio, nullosque ad partum neceſſarios dolores puerpera ſentiebat. Obſtetricem igitur, ut caput in ſitum naturalem modeſte redigeret, hortatus ſum, atque virium & dolorum defectui tali ſuccurrebam Mixtura: Rec. Aqu. ceraſor. nigror. bugloſſæ, meliſſæ ana ℥ij. aqu. cinnamom. borraginat. ℥j. pulv. hepatis anguillæ, nitri depur. ana ℈j. borracis Venetæ ℈ij. Confect. Alkermes incompl. ʒj. ſyrup. acetoſit. citr. menth. ana ʒij. Miſceantur & frequentius aliquot cochlearia porrigantur.

Redeuntibus igitur quadantenus viribus, cum poſt meridiem ſponte e lecto ſurgeret puerpera, dolores & horrores frequentiores ceu indubia ſigna partus inſtantis, iterum notabantur, qui quoque dein verſus crepuſculum absque intermiſſione continuantes, tandem effecerunt, ut hora decima veſpertina, adeoque tertio demum die poſt priorem partum, filiolam itidem vivam felici partu excluſerit. Quamprimum ergo hanc placenta uterina, quam bini hi infantes in utero communem habuerunt, cum binis funiculis umbilicalibus, firmiter eidem adhuc adhærentibus, ſecuta fuit, ſtatim lochiorum quoque fluxus rite ſuccedebat, & puerpera hæc, poſt tot tantasque perpeſſas ærumnas, non ſolum mater binorum infantum facta, ſed & hi ipſi ſani & vivi in lucem editi fuerunt, ac licet filiola, procul dubio ob nutrimenti neceſſarii defectum, elapſo vix octiduo, e vivis ite-

rum diſceſſerit, filiolus tamen, in hunc usque diem adhuc ſuperſtes, optima & illibata fruatur ſanitate.

De reliquo equidem, quum primo ſtatim die poſt ultimum partum, per exiguum licet temporis ſpatium, lectum deſereret puerpera, lochiorum illico ſubſiſtebat fluxus, ſubſequente ſimul horrore & æſtu, cum alvi obſtructione; aſt, prævia clyſteris injectione, ſaltem infuſum florum Cheiri calide ſubinde ſorbillare, & quarta qualibet hora doſin ſequentis pulveris exhibere juſſi: Rec. Antimon. diaphor. ʒj. borrac. Venet. ʒß. cinnabar. antimon. depur. nitri depur. ana ℈j. M. F. Pulvis, divid. in vj. part. æqu. Sic altero ſtatim die redeunte lochiorum fluxu, febriles non ſolum evanuerunt commotiones, ſed & ipſa puerpera, reſtitutis per diætam congruam viribus, firmiore nunc, quam unquam alias, gaudet ſanitate.

(*Rüdenhuſa Halam miſſa d. 6. Auguſti, 1748.*)

OBSERVATIO XLI.

Dn. Lic. CHRISTIANI FRIDER. JOERDENS.

Fractura tibiæ lethalis.

Illuſtris quidam regius negotiorum adminiſter, 60. annorum, bono corporis habitu præditus, &, præter podagram quandoque ipſum affligentem, a longo tempore nullo morbo ſubjectus, in itinere e carpento, quod ab equis, deturbato e ſede ſuo rhedario, velociſſimo curſu proripiebatur, ſaltu forti periculo imminenti ſe ſe ſubtrahere tentabat, ſed infelici ſidere fracturam in pede dextro cum vulnere, prope articulationem ſupra malleolum, patiebatur. Repoſitione fracturæ legitime facta, brevi poſt vulnus pus copio-

ſum fundebat, ita, ut ligaturas ſæpius relaxare & deligationes ſolito frequentius reiterare opus fuerit, præcipue, dum ligatura ſtrictior, ob magnum humorum affluxum, inflammationem gangrænamque minitantem, minime locum habere videbatur. Elapſis tribus menſibus fiſtuloſum evadebat ulcus, quod, præter vulnus primarium, quatuor alia oſtendebat orificia, quorum unum in parte externa fracti oſſis fibulæ conſpiciebatur, omnia vero injectionibus balſamicis inſtitutis communicationem inter ſe prodebant. Inciſione, vel reformidante ægro, vel metu hæmorrhagiæ, a læſione forſan arteriarum non evitanda orituræ, intermiſſa, varia ab empiricis commendata remedia adhibebantur, e quibus notari meretur ruſtici e diſſito loco accerſiti curatio per annum continuata. Hic enim, præter interne exhibita, externe ſevum vel cervinum, vel aliud quoddam, qualibet inſtituta deligatione immittebat ulceribus, atque Unguentum e vegetabilium ſuccis & gummatibus, in cereviſia triticea ſolutis, œdemate pedis jam præſente, frigidiſſime applicabat, hocque remedium quovis quarto, vel quinto die renovabat, donec ſeparatis pluribus oſſeis particulis ex aperturis protractis, hæ ipſæ partim coibant, aliæ vero denuo, prægreſſis prius motibus febrilibus, oriebantur, & omnes tandem conſolidabantur, præter eam, quam primarium vulnus reliquerat; hæc enim in ſordidum ulcus convertebatur, & partim ſaniem tantum, partim fœtidam materiam, ramentis aut feſtucis oſſeis interdum mixtam, cum inflammatione pedis, ſub novis motibus febrilibus, reddebat. Elapſo anni dimidio ruſticæ hujus curationis, lympha quædam, quandoque ſanguine tincta, præputium inter & glandem penis prodire incipiebat, quæ tandem dolorem urentem & excoriationem inducebat; ſubſequebatur in inguine dextro tumor & prope radicem dorſi penis tuberculum ſcirrhoſum. Varia a variis adhibebantur remedia incaſſum. Chirurgus

voca-

vocatus iterum ex ulcere pedis notabile fruſtum carioſi oſſis extrahebat. Cachexiæ præſentiam indicabant utriusque pedis œdemata, ſuperveniebant dolores arthritici, motibus febrilibus juncti, defectus ſomni & appetitus, tumores in inguine dextro & in penis dorſo indies magis doloroſi, inæquales, diverſe colorati, & in margine duriores evadebant, tandemque excoriabantur, præcipue inguinalis e parvis aperturis aquoſum, fœtidum, ſanguineque coagulato mixtum liquorem fundebat, quæ aperturæ omnes in unam coibant, cujus orificium digitum minorem admittebat & profunditate ad longitudinem digiti accedebat. Sudores colliquativi denique, de febre putrida teſtantes, mortem brevi ſecuturam annunciabant, quæ etiam omni miſeriæ imponebat finem.

Scholium.

1) Ex hoc caſu patet, quantum negotii pareat fractura cum vulnere, præſertim in ſubjecto humoribus abundante, in quibus jam acrimonia præſto eſt, cujus præſentiam teſtatur podagra, cui æger noſter quandoque obnoxius fuit: Prohibet enim humorum affluxus & copioſior ſuppuratio arctiorem deligationem, quæ tamen ſumme neceſſaria eſt, quia hac mediante oſſa fracta, debite repoſita, firmiter adunata ſervanda ſunt. Relaxatione igitur frequentiore ligaturarum facta, quam materia collecta, tumor pedis ſupra ligaturam a ſtagnatione increſcens, dolores & color partis, ſphaceli metum incutiens, ſuaſit, oſſa etiam nec firmiter cohærere, multo minus coaleſcere poſſunt, immo interſtitia eorum facile ulceroſam admittunt materiam, quæ cariem inducere ipſis, varioſque ulceroſos in carne ſinus excitare poteſt.

2) Inciſio, quæ proponebatur, ad carioſas partes detegendas,

gendas, hic non locum habebat, quia rami arteriæ tibialis internæ nequaquam illæſi manere potuiſſent; his vero læſis hæmorrhagia certe periculoſa, immo lethalis metuenda fuiſſet, ægrum e Scylla in Charybdim præcipitans. Quilibet enim probe expertus novit, quantus labor, omni ſæpius ſucceſſu felici deſtitutus, requiratur in ſiſtendo arterioſo ſanguine, quippe qui impetu forti, quaſi e ſyringa continuo preſſus, urgetur in diſtans, omniaque ſumma induſtria adplicata removet, licet vulnuſculum parvum arteriæ inflictum ſit.

3) Pinguia ulceribus a ruſtico ruſtice adplicata noxia admodum fuiſſe, quilibet facile judicabit: ea enim cariem accelerarunt, unde ulcus magis ſordidum evaſit, præſertim cum Unguentum, e ſuccis vegetabilium & gummatibus in cerevifia triticea ſolutis confectum, frequenter admodum & frigidiſſime pedi jam tum œdematoſo impoſitum fuerit. His enim effectum eſt, ut, repulſis partibus acribus, lymphæ copioſæ immerſis, non ſolum febrilibus acceſſibus & inflammationi pedis anſa præberetur ſed & communicata cum maſſa ſanguinea acrimonia putrida, ſalinisque partibus indies auctis, hæ copioſius deponerentur in glandulis glandis penis & præputii, quibus hinc arroſis profluebat lympha, vel potius ichor, quandoque a læſione ramuſculorum ſanguiferorum rubore tinctus; immo dictus humor repreſſus largius ad glandulas inguinales delatus, tumorem in inguine excitabat, qui ſucceſſive cancroſam indolem prodebat, & in ulcus depaſcens tranſibat.

4) Cancroſa hæc dicenda fuiſſe ulcera, qualitas eorum docuit. Aderat enim fœtidus, ichoroſus, erodens liquor, & roſione dolores pariens, margines ulcerum luxuriantes, duræ, inæquales, variis peregrinis coloribus notatæ, in quibus vaſa ſanguifera atro-rubentia tumebant, indoles ulcerum etiam erat rebellis, dum, optimis & efficacibus licet adhibitis medicamentis, indies in pejus mutabantur.

5) Cur

5) Cur plerumque in glandulis oboriantur tumores ejusmodi, in ulcera cancroſa abeuntes, earum officium, cui deſtinatæ ſunt, indicare videtur. Lympha enim, quæ ſalia in maſſam ſanguineam delata ſolvit, in glandulis ſecernitur, qua ſimul ſalia ipſis ingeruntur; his auctis lympha ſucceſſive coagulatur, ut non tam promte vaſa glandularum transeat; mora ſic interveniente oritur diſpoſitio ad ſtagnationem, ac demum ipſa ſtagnatio, quæ fibras extendit, & in tumorem glandulam elevat, primitus tam diu dolore deſtitutum, quamdiu lymphæ novæ acceſſus ſalia copioſa diluere adhuc poteſt; hoc ipſo vero, ob majorem lymphæ coagulationem & auctum magis infarctum, ceſſante, ſalia ſtagnantia acriora fibras arrodunt, & ulcus tandem cancroſum producunt. Comprimuntur etiam inſimul a vaſis ſeroſis glandulæ vaſa ſanguifera, unde continuo durante affluxu novi ſanguinis hæc expanduntur & capaciora evadunt, ita ut ſanguinis color magis transpareat, oculisque atro-cœruleum ſiſtat.

OBSERVATIO XLII.

Dn. Lic. CHRISTIANI FRIDERICI JOERDENS.

Cancroſum ulcus penis & glandulæ inguinalis.

Ruſticus 58. annorum, inſultu febrili quavis ſexta vel octava ſeptimana redeunte corripiebatur, qui nunquam ultra 24. horas durabat. Frigoris ac æſtus acceſſus hic ſemper tumore & rubore penis ſubſequente, inſtar eryſipelatis, finiebatur, ardore quodam, ſi urina emittenda erat, ſtipato. Hæc incommoda quavis vice brevi ſua ſponte tranſibant. Ante quatuor menſes male veſtitus, frigida tempeſtate, in ſylva nimis diu commorabatur hic ruſticus, nimiamque pe-

nis refrigerationem patiebatur, unde brevi poſt liquor e præputio, absque ullo ardore, inſtar ſeri lactis, profluere incipiebat. Adibat hinc medicaſtrum, qui pro interno uſu commendabat Decoctum, & externe emplaſtrum quoddam membro virili imponebat, unde quidem ſtillicidium hujus liquidi e præputio ceſſabat, ſed emplaſtro remoto arroſio in penis medio conſpiciebatur, quæ, foliis plantaginis impoſitis, non ſolum continuabat, ſed etiam ſuperiora verſus in pene ſerpebat, & ſucceſſive glandi penis circumcirca, ad hujus usque medium, ubi inceperat arroſio, ulcus depaſcens, inæquale inducebat, primitus nullo dolore ſtipatum, qui tamen poſtmodum leviter affligebat, ſi paululum refrigeſceret membrum. Balneator quidam, in auxilium vocatus, venereum hoc eſſe ulcus declarabat, atque ſtillicidium liquoris e præputio ante hac obſervatum, *gonorrhœam virulentam* appellabat, eaque propter medelam unice a ſalivatione mercuriali expectandam promittebat. Inſtituit etiam hanc, & per integras tres ſeptimanas ſaliva copioſe fluebat, ita, ut corpus viribus admodum deſtitueretur, ſed ſucceſſus ſperatus non adparebat, & malum in eodem ſtatu permanebat, quare balneatorem dimittebat æger, meamque opem anxius implorabat. Statim, probe exploratis omnibus circumſtantiis & præcipue ulceris qualitate, cognoſcebam, gangrænoſum adeſſe malum, quare internis balſamicis, acrimoniam corrigentibus, externisque mundificantibus, defenſivis, roſivamque materiæ indolem deſtruentibus ſatis efficacibus, immo & decantati illius ſpecifici, ſucci nempe Onopordæ, applicatione rem aggrediebar, quibus quidem efficiebatur, ut ulcus cancroſum, quod interim penem fere ad medium usque conſumſerat, non ulterius ſerpſerit; attamen margo ſanæ partis purus, inæqualis, vaſis ſanguiferis atro-cœruleis tumidus manebat, dolorque ſenſim accedebat, qui poſtmodum ſucceſſive augebatur. Proinde

etiam

etiam tumor, nucis juglandis magnitudine, durus, absque dolore, in inguine dextro obſervabatur, quem intactum relinquebam. Nulla igitur ſpe ſuperſtite, quomodo reliquum penis integrum ſervari poſſet, Chirurgum inſtruxi, qua ratione illud in parte ſana, prope radicem penis, tollere queat. Juſſi nempe, ut cannulam plumbeam, ſufficienti longitudine gaudentem, conficiendam curet, cui alia adaptetur, clypeo munita, quæ priori immitti, & pro lubitu extrahi poſſit; prior cannula intrudatur urethræ ita, ut ultra locum, in quo reſectio inſtituenda, progrediatur, & ſic a ligatura ſimul comprehendi & conſtringi in urethra poſſit, circumducendo nempe penis parti ſanæ aliquoties linteum complicatum, digiti transverſi longitudinem æquans, hocque filo craſſo fortiter conſtringendo ita, ut amputatione penis ſupra ligaturam facta, nil ſanguinis e vaſis reſectis promanare queat, cui deinde, relaxato paululum funiculo conſtrictorio, concedatur aliqualis exitus, ut impurus evacuetur, & orificia vaſorum patefiant, quibus vitriolum Cyprium admoveatur, & totum vulnus optimis ſtypticis & deligatione conveniente bene muniatur, & circumducta faſcia, quam vocant *ſpicam inguinalem,* firmetur, intruſa priori antea altera cannula, tegmine prædita, ut pro lubitu extrahi, urinaque libere emitti poſſit. Hoc dicto modo Chirurgus feliciter rem peregit, & vulnus intra ſpatium trium hebdomadum ſanavit, ita, ut ruſticus, ſucceſſive collectis viribus, domeſticis & agreſtibus laboribus absque ullo incommodo aut dolore præfuerit. Elapſis ſic aliquot ſeptimanis, tumor ille in inguine dextro doloroſus reddebatur & magnitudo ejus fere ad duplum augebatur. Defenſivis a Chirurgo adplicatis emplaſtris, tandem ad rupturam deductus fuit tumor, pusque optimum & bene coctum reddidit, quod vero ſucceſſive ichoroſum evadebat, & ex apertura fonticulum referente effluebat. Collabebatur dein tumor & dolores eva-

 neſce-

neſcebant, ita, ut negotia ruſtica iterum peragere & aliquando pecudes fugitivas curſu perſequi valeret, unde ſpem concipiebat Chirurgus, fore, ut ulcus, adhibitis convenientibus remediis, perfecte tandem ſanaretur; ſed ecce! ichor inopinato iterum fluere incipiebat copioſius, cum fœtore, tumor etiam denuo augmentum capiebat, colorem mutabat in livido-cœruleum, dolores accedebant & ſucceſſive augebantur, cavitasque ulceris, exploratione inſtituta, ad os femoris usque extenſa inveniebatur, unde quandoque ſanguine tinctus ichor proveniebat, donec tandem, eroſione majori vaſorum facta, hæmorrhagia lethalis ægrum, dum ſolus & absque ſuorum conſortio erat, vita privaret.

Scholium.

1) Attentionem meretur frequens inſultus febrilis, qui, ſemper in pene depoſita acrimonia, deferbuit. Communisſime & frequenter admodum in diſpoſitis fieri ſolet, ut febrilis acceſſus, eryſipelate in parte aliqua corporis erumpente, tollatur; ſed rariorem utique habendum eſſe huncce caſum exiſtimo, ubi materia febrilis ſemper ad glandulas penis & præputii delata fuit.

2) Quemadmodum eryſipelas, in aliis corporis partibus ex febre natum, ſatis ſæpe in ſuppurationem abire ſolet; ita in noſtro ægro ex inſultibus febrilibus levior peni inducta eſt inflammatio, quæ æſtu & ardore tantum ſe prodidit, unde tandem ulceroſæ evaſerunt glandulæ interiores præputii & exteriores glandis penis, lymphamque ſeri lactis inſtar ſtillarunt.

3) Uti in alia corporis parte, ſi eryſipelas ſuppuratum forſitan exitum non inveniat, aut ſupprimatur, materia purulenta ſtagnatione fit acrior, partesque vicinas arrodit: ita humor

humor ſalinus, in glandulis penis & præputii majori copia depoſitus & excretus, poſtmodum vero repreſſus ſtagnatione majorem acquiſivit acrimoniam, & pro indole ſua maligna validius arrodendo partes adjacentes, ulcus ibidem produxit depaſcens cancroſum, quod non ſolum præputium, ſed & glandem penis conſumſit.

4) Chirurgi hic culpanda eſt ignorantia & negligentia, qui, conſpecto ulcere glandis penis, ſtatim pro venereo illud habuit, & prævium liquoris ſtillicidium male *gonorrhœam* adpellavit, antequam penitius indagaret in viam, unde prodierit ille liquor, quippe qui, referente ægro deſuper interrogato, minime ex urethra, ſed ex præputio tantum promanavit, nec culpam ejus minuit conſenſus Medici cujusdam, cui is caſum hunc ſe propoſuiſſe adſeverabat, quum ulceris qualitas eum docere debuiſſet, non venereæ, ſed cancroſæ illud eſſe indolis, ob labia dura & tumida, contorta, inæqualia, vario colore tincta, quam inæqualitatem & colorem diverſum etiam tota ulceris peripheria oſtendebat, quæ vero in ulcere venereo non obſervantur. Et licet primitus ichor valde fœtidus doloresque cancroſis ulceribus proprii defuerint, attamen modo dicta phænomena de cancroſa ulceris indole eum convincere potuiſſent.

5) Confirmatur hoc caſu experientia eorum, qui mercurium lymphæ glandularum vitiatæ optimum domitorem in morbis aliis, in cancro vero minus aptum & inſufficiens eſſe remedium, dixerunt.

6) Patet etiam ex noſtro caſu, quantum differat inter ſe acrimonia, quæ ulcus venereum, & quæ cancroſum producit. Immo ipſa acrimonia, cancroſa ulcera efficiens, non ſemper unius ejusdemque eſt qualitatis, dum remedia, quæ cancroſam corruptionem ſiſtere & tollere poſſunt in una corporis parte, in alia plane nullum effectum exſerunt, quod exemplis illuſtrari poſſet, ſi ſpatium id concederet.

OBSERVATIO XLIII.

Dn. Lic. CHRISTIANI FRIDERICI JOERDENS.

Sternutatio inſolita nimia, a ſcabie retropulſa.

Vocabar ad puerum 12. annorum, qui jam per 17. ſeptimanas ſternutationibus nimiis affligebatur, & quidem adeo frequentibus & immediate ſe ſe excipientibus, ut nullo vel noctis, vel diei habito diſcrimine, ægrum, vel brevi, vel longiori mora interjecta, adfligerent. Inveniebam eundem menſæ adſidentem quiete, & brevi poſt meum acceſſum manus ſubito abdomini admoventem, quas vero eo ipſo momento, & cogitatione fere citius, injiciebat capiti, a ſternutatione illico ſubſequente fortiter moto: Plus quam quinquagies ſternutabat puer, & per momenta quædam ceſſans malum pari modo redibat. Adſtantes adſeverabant, ſternutationum numerum quandoque hunc, quem vidiſſem, ſuperare. Quærebam ex puero, quare in initio paroxyſmi manus abdomini admoveret? isque reſpondebat, ſe dolorem momentaneum ſentire in infimo ventre, cui manibus ſuccurrere dum cogitaret, ſtatim illas in caput, pro eo ſuffulciendo, quoniam ſenſatio eo ipſo momento illuc tranſiret, conjicere debere, facto tunc inſimul ſternutationis initio. Nihil interim ex parentibus & ægro reſcire poteram, quidnam proprie anſam huic moleſtæ afflictioni dederit. Hinc eandem pro convulſivo habebam morbo, cujus cauſa in acrimonia quadam nervis inimica, in abdomine latitante, varias partes irritante, & per conſenſum nervos in tunica narium pituitaria admodum ſenſibili feriente & vellicante, conſiſteret. Interne igitur exhibere juſſi liquorem mineral.

anod.

anod. cum oleo Cajeputi mixtum, & externe pulverem hæmagogum naribus attrahendum dedi, qui ſanguinis coagula e naribus produxit, quo facto medicamentum internum intra octo dierum ſpatium puerum a malo hoc liberavit. Et licet illud poſt aliquot dierum intervallum redierit, attamen reiterato uſu horum remediorum iterum ceſſavit, efflorescente demum purpura rubra in toto corpore. Hæc excretio purpuracea anſam mihi dedit ſciſcitandi, an forte puer ante mali ortum eadem, aut aliis cutis inquinationibus, laboraverit, quæ intempeſtive repreſſæ fuerint? Parentes tunc referebant, puerum ante ortam ſternutationem ſcabie laboraſſe, ipſis vero minime cognitum eſſe, quod ullum aliquod medicamentum, pro ea abigenda, adhibitum fuerit. Interim alii fide digni teſtes mihi indicabant, puerum ſcabiem unguento quodam profligaſſe.

Scholium.

1) Perrarum eſſe hunc ſternutationis inſolitæ affectum, quilibet expertus fatebitur. In *Annalibus medico-phyſicis Wratislavienſibus* equidem talis caſus occurrit, qui vero cum noſtro collatus ratione originis & reliquarum circumſtantiarum differt. Ille enim, uti mihi videtur, ſolum a nimis ſenſibili narium tunica nervea ortum duxit; hunc vero ab acrimonia quadam in abdomine latitante & nervos tunicæ narium in conſenſum trahente proveniſſe, circumſtantiæ fere mihi perſuadent.

2) Obſervationes medicæ ſatis ſuperque docent, quantum noxæ ſcabiei repreſſio in corpore humano afferat. Quanta inde in nervos redundaverint mala, ex iisdem pariter liquet; & licet de ſternutatione inſolita inde orta nihil, quantum quidem mihi conſtat, adhucdum proſtet, attamen

expe-

experientia teſtatur, præter alios affectus, etiam ſpasmodicos & convulſivos, immo ipſam epilepſiam ex hac cauſa proveniſſe.

3) Quale fuerit unguentum, quo puer ſcabiem ſuppreſſit, me quidem latet; ſi vero ſpeciatim ſupponatur, unguentum iſtud fuiſſe mercuriale, quale plerumque plebeii adhibere ſolent, a quibus procul dubio illud, parentibus inſciis, obtinuit puer, & quidem, prout merito ſuſpicari licet, non rite, quod ad mercurium attinet, præparatum, ipſe hic mercurius, utpote nervis inimicus, omnium facillime ſiniſtrum talem in hoc ſubjecto effectum producere potuit.

4) Ut ratio pateat, qui fiat, ut adfecto uno alterove in abdomine nervo, ab acrimonia illic hoſpitante, nervi capitis & præcipue olfactorii, in tunica nervea narium expanſi, in conſenſum trahantur, ut hic ſternutationis ſe exſerat effectus, ad vermium præſentiam in inteſtinis provocare placet, utpote quorum roſio, vel exhalans ab eorum recrementis acrior vapor, nervis inimicus, eosque vellicans, in junioribus æque ac in adultis titillationem & pruritum in naribus, immo ipſam ſternutationem producit.

5) Effectus medicamenti, quod acrimoniam, in interioribus abdominis latentem, ad corporis peripheriam exturbavit, manifeſto ipſam docuit cauſam, ita ut nullum dubium amplius ſuperſit, eandem fuiſſe eam acrimoniam, quæ ex ſcabie retropulſa ſub forma purpuræ iterum prodiit.

(*Curia Variſcorum Halam miſſæ d. 23. Auguſt. 1748.*)

OBSER-

OBSERVATIO XLIV.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHT.

De

Salicum Roſis fictis, neque bonorum, neque malorum nunciis.

In tanta corporum, quæ tellus alit, copia, & inter animalia & inter plantas, non raro nata obſervantur, quæ partium ſive ſitum conſuetum, ſive numerum juſtum, ſive figuram debitam, ſive poſituram ordinatam ſpectes, ſive denique magnitudinis & totius habitus rationem habeas, multum a lege naturali & ordine aberrant,

Multaque tum tellus etiam portenta creare
Conata eſt, mira facie, membriſque coorta (a).

Vocantur ejusmodi corpora *monſtra*, & quia prædicere aliquid, non a plebe tantum imperita, ſed etiam ab eruditis nonnullis, falſa ratione ſeductis, creduntur, *prodigiis* adnumerantur (b).

Experientia docet, plantarum gemmis id eſſe a natura tributum, ut, quocunque in loco exiſtunt, novæ progeniei rudimenta, mirifice complicata, in ſe contineant & cum ſtupore noſtro tandem expellant, quamvis ipſius propagationis ratio non ſemper eadem obſervetur. Notum enim eſt,

a) *Tit.* LUCRETIUS Libr. V. de rer. natur. 835.

b) CICERO de divinat. Lib. I. cap. 93. *Oſtenta, portenta, monſtra, prodigia vocantur, quia aliquid oſtendunt, portendunt, monſtrant, prædicunt.* IDEM de Natur. Deor. Lib. II. cap. 7.

aliter illam fieri per ſemen, aliter per ſurculos & ſtolones, aliter per radices fibroſas & flagellantes, aliter denique per bulbos & ſic porro. Gemmarum hinc duplex obſervatur ordo. Aliæ enim flores & fructus continent, *floriferæ & fructiferæ* inde dictæ, aliæ vero radicibus novas fibrillas ſuggerunt, in trunco & ramis autem novos cum foliis producunt ſurculos & vocantur *ſteriles*. Priorum quidem tempus adeo ſtatum non eſt, plerumque tamen arborum fruticumque gemmas vernali tempore flores proferre obſervamus: poſteriorum vero tempus magis ordinatum eſt, quo ſolutis vinculis, depoſitisque tegumentis, nunc evolutæ, præſente majori ſucci nutritii copia, opitulante aëris clementia, vi ſua elaſtica, recentes ſurculos emittunt cum foliis ambitu, diſtantiis certis, in longa ſerie diſpoſitis, ut ſuccedentibus denuo gemmis nutritionem aptam commodent. His finibus adſequendis commodiſſima eſſe tempora, vernale & æſtivum, omnibus conſtat; hinc Germanis nobis illos ſurculos diverſis nominibus, *Frühlingsſproſſen*, & *Sommerlatten*, vocari ſolere novimus: magnam autem florum copiam, una cum prioribus, ex propriis gemmis eniti, poſteriores vero ſurculos priorum meras eſſe prolongationes, obſervationibus æque patet, ac illud, quod hæc omnia etiam diverſis ſalicis ſpeciebus, eodem modo, contingunt.

Quemadmodum vero animantium embryonibus, tam a cauſa interna, quam externa, multa accidere poſſunt, quæ regulari partium diſpoſitioni officiunt: ita hoc idem tenellis vegetabilium partibus, exeunte autumnali tempore & ſub initium hyemis, vitali actu in publicum quaſi producendis, evenire poſſe, ſana ratio dictitat. Quicquid enim cauſarum tenerrimam fibrarum, ex quibus partes ſolidiores compoſitæ ſunt, ſtructuram & tonum elaſticum, quacunque ratione, vulnere, ſtrictura, eroſione, corrugatione vel forte etiam alia, lædere valet, illud ſucci nutritii inæquali diſtributione

adi

ad anomalias in plantis efficiendas tanto magis ſufficit, quanto plures cauſarum forte concurrunt. Quod jam dudum obſervavit vir quondam celeberr. *Joh. Daniel* MAJOR (c).

Vernali tempore prægreſſas ſolis blanditias ſæpe excipit rudior aëris intemperies, qua in vegetabilibus adhuc tenerioribus earumque partibus nondum ſatis obfirmatis, copiam ſucci nutritii, ſolis calore jam in motum acti, & ad vaſa tenella adpulſi, inſpiſſari, & ab ulteriore progreſſu impediri, nemo facile dubitabit, qui frigoris effectus bene noverit. Perit autem ſimul elaſticitatis vis, fibrillæ teneræ & ex his conſtructa, non majoris roboris, vaſcula conſtringuntur, rigida fiunt, quo minus & ſurculi & illis adnata foliola adhuc tenera in debitam longitudinem excreſcere valeant. Hinc breviora, craſſiora, neque ſatis perfecta, neque juſtis diſtantiis dimenſa, ſed incongrue, copioſe in unum quaſi locum per circulos contiguos ita collecta obſervantur, ut roſæ figuram, ſatis tamen imperfectam, referant. Mira enim eſt cœli ambientis vis & efficacia.

Aeſtivo tempore alteri ſurculorum proventui accommodato, prægreſſa pluviarum copia, & ſubito orto calore diutius continuo, vegetabilibus eadem accidere poſſunt, quo minus in iuſtam longitudinem ſingulæ earum partes excreſcere valeant. Quin immo hæc frugibus ſæpenumero accidere, ruricolæ ſuo & publico damno, proh dolor! experiuntur. Exſiccantur enim & indurantur præpropere, ſub hac tempeſtatis conditione, fibræ motrices elaſticæ, in-

c) In Diſſ. botan. de planta monſtroſa Gottorp. Schleswigæ, 1665. in 4. conf. Mr. *Cl.* PERRAULT de la circulation de la Seve des plantes. Oeuvres de phyſique Tom. I. p. 80. it. *Noel* REGNAULT, Entret. phyſiqu. Tom. III. nr. IV.

terdum etiam grandn um impetu ita vulnerantur, ut humores propellere nequeant. Hinc etiam, æſtivo hoc tempore inordinatam ejusmodi, in ſurculis brevioribus, foliorum congeriem, tam in ſalicibus quam in aliis vegetabilium generibus, ſub *roſæ* cujusdam ficta imagine obſervari, nemo mirabitur, inprimis ſi ſalicis ſpongioſiorem ſubſtantiam noverit.

Sunt porro hæc anni tempora modo memorata, inſectorum copiæ excludendæ quam commodiſſima, ideoque etiam, licet non ſingulis annis æquali copia id fiat, fertiliſſima, quorum plurium in deponendis ſuis ovulis, ex Summi Numinis conſilio & providentia, miram novimus eſſe ſagacitatem & induſtriam. Vel enim vulnuſculo gemmis, foliis, aliisque partibus junioribus inflicto, his committunt ſua ovula, vel aſperſo humore acri, glutinoſo coarctant fibras, vel denique filamentis robuſtioribus, quaſi ſericeis, ex proprio corpore mirifice productis, aliisque mille artibus, folia contrahunt, & in his ovula ſua ſolis calori ad fomentationem relinquunt, donec exire poſſint, eum in finem, ut ſtatim poſt egreſſum e teſtis, de alimento nutritioni apto profectum ſit fœturæ (d), licet hoc ſæpius fiat cum magno plantarum detrimento, quod gallorum in plurium arborum foliis naſcentium, aliarumque excreſcentiarum exemplis, nec non ſericeis faſciculis & contractis inde in folliculi formam foliis, in ſurculorum plerumque apicibus conſpicuis, eſt evidentiſſimum.

Hanc

d) vid. *Joh. Leonh.* FRISCHII Beſchreibung allerhand Inſecten XXter Theil, num. IV. p. 6. it. *Guil.* DERHAM Phyſico-Theologie Libr. VIII. c. 6. *Joh.* RAY Gloria Dei Libr. II. cap. 13. Mr. REAUMUR, Memoires pour ſervir a l'hiſt. des Inſectes Tom. I. num. 2.

Hanc tamen ab induſtria inſectorum in formandis ejusmodi roſis, ſi ita dicere fas eſt, deſumtam cauſam tunc demum locum habere poſſe arbitramur, quando vel ex ſtigmate impreſſo, vel ex cavitate quadam, latentis vermiculi hoſpitio, vel ligatis ope filamentorum foliolis, aut aliis ſignis, præſentiam inſectorum arguentibus, convicti de illa erimus; in quorum autem ſignorum defectu, alterutra adductarum cauſarum, a tempeſtatis conditione deſumta, erit potior. Nobis quidem varia ejusmodi roſarum fictarum exempla, ſicca ab amicis miſſa, accurate intuentibus, nihil eorum obſervare licuit, quæ inſectis tribuere potuerimus. Interim tamen poſſibilitatem rei plane non negamus, virorum in detegendis naturæ arcanis exercitatiſſimorum induſtria, obſervationibus (e) & fide convicti. Ex hactenus dictis facile liquere putamus, cur ejusmodi foliorum in ſalice congeries præternaturales neque omni anno, neque quovis anni tempore, neque ubivis locorum ſimul, ſed tunc & ibi demum contingunt, ubi una vel plures cauſarum præſto ſunt. Eas vero cauſas dicto anno non defuiſſe, diligentioribus rerum naturalium ſcrutatoribus manifeſtum erit, ſi obſervationes aërometricas, in illis provinciis factas, ubi copia roſarum ſic dictarum uberior fuit, conferre velint.

Quemadmodum porro natura, ut aliarum rerum, ſic actuum incrementorumque modum & ordinem tenet: nam

Certum ac diſpoſitum eſt, quicquid creſcat & inſit (f),

ita in arborum fruticumque parte ſupra terram eminente gemmas quoque & inde natos ſurculos vel in apice, vel in ramorum, inprimis autem circa genicula, ubi adſunt, ra-

 rius

e) *Marcell.* MALPIGHII in Oper. Tom. I. tr. de Gallis, p. 121. Mr. REAUMUR l. c. Tom. III. Part. II. num. 12.

f) LUCRET. l. c. Libr. V. 133.

rius autem in trunci ambitu, oriri videmus (g). Eademque eſt ratio, cur ejusmodi luxuriantes foliorum congeries non vage, ſed tantum in apicibus, vel ad latera ramorum, etiam circa genicula, conſpiciantur, ubi ante illas gemmæ exſtiterant.

Per hactenus dicta ſatis quidem demonſtratum putamus, folia ejusmodi non eſſe florum petala aut corollam, neque eorum compagem florem eſſe dicendam, qualis roſa eſt. Accedunt autem & aliæ rationes, quibus prohibemur, quo minus poſſimus eam pro roſæ flore agnoſcere, nempe partium verum florem conſtituentium defectus, non ſolum pediculi proprii & calicis veri reliquas floris partes nobiliores ſuſtentantis & tuentis, ſed etiam harum nobiliorum, ſtaminum, apicum, uteri, ſeu fructus & ſeminis, abſentia, quarum uſus in propagandis generibus & ſpeciebus abſolute eſt neceſſarius. Quibus autem, quoniam omnium oculis patent, immorari nolumus, pauca adhuc potius addituri de colore & aliis, a forma foliorum deſumtis, differentiis.

Licet autem roſarum color non ſit unus, ſed præter frequentiſſimos, roſeum & album, alii adhuc obſerventur, quibus Botanici ſpecies diſtinguunt; harum tamen roſarum, ex ingenio hominum magis fictarum, quam naturæ induſtria factarum colorem, cum nullo roſarum, ſed potius cum illorum varietate colorum, qui in ſalicum foliis, tam ætate, quam ſpecie differentibus conſpiciuntur, convenire, tantum non omnes ſaniores & a præjudiciis liberi profitentur obſervatores. Ipſe HERMANNUS, qui pluribus de his roſis & earum præſagio ſcripſit, fateri cogitur, roſeum & album colorem illis plane denegandum eſſe, ſed recentiores ſeu teneriores

g) vid. Dr. *Chriſt.* WINCKLERI Obſerv. in Ephem. N. C. Decur. I. Ann. VI. Obſ. CXVII. p. 155. Confirmant hoc etiam exempla, quæ ipſi poſſidemus.

riores adhuc colore viridi, nec odore roſarum, ſed ſalicis eſſe præditas, adultiores factas, inſtar foliorum ſalicis, ceraſi, pruina læſorum, non rubras, ſed rubellas, non flavas, ſed flaveſcentes, ætate tandem preſſas obſcuriores, quin imo nigricantes conſpici (h). Reliquæ differentiæ quoad formam in illis conſpicuæ a diverſa, in diverſis ſalicis ſpeciebus, foliorum figura & habitu facile oriuntur. Lanuginoſas in parte averſa, in ſuperiori crenatas illas, vidit D. *Chriſt.* LEHMANN (i). Diligentiſſimus ille quondam hiſtoriæ naturalis inveſtigator atque interpres, *Joh.* RAIUS, ſecuros nos de noſtri aſſerti veritate dimittit, his verbis illud confirmans: *Salix humilior, fol. anguſt. ſubcærul. ex adverſo binis; Salix arborea vulgaris; Salix humilis anguſtifolia; Salix caprea longifolia; nobis obſervantibus, & aliæ fortaſſe pleræque ſpecies excrementum producunt, in ramorum faſtigio, Roſæ æmulum, foliis confertim ſtipatis compactile. Unde Salix roſea perperam a nonnullis pro diſtincta ſalicis ſpecie habetur* (k).

Obſervantur quidem aliæ adhuc in vegetatione ſalicis anomaliæ, v. g. rami in Litui figuram incurvati, qualem vidit Illuſtr. quondam Vir & Germaniæ noſtræ decus, *Georg. Wolfg.* WEDELIUS (l). Excreſcentias botryoides in eodem arborum genere obſervavit L. *Sigism.* GRASSIUS, Phyſ. quondam apud Suidnizenſes celeberrimus (m); ſed cum

h) Maslographiæ l. c. p. 242.

i) Im Hiſtoriſchen Schauplatz des Meißniſchen Ober-Ertz-Gebürges, p. 482. conf. Breslauiſcher Naturgeſchichte VIIIter Verſuch, pag. 714. it. XVI. Verſuch p. 518.

k) In Synopſ. method. ſtirp. Brittann. p. 292.

l) Vid. Ephem. N. C. Dec. I. Ann. III. Obſerv. CXLIII. p. 264.

m) ibid. Obſerv. CCXIV. p. 477. ubi ſimul refert, ſe quotannis obſer-

cum noſtræ nunc non ſint conſiderationis, lubentes illas mittimus ad reliqua progreſſuri.

Eſt hoc non recens aut nudius tertius demum natum, ſed antiquum & ætate maxime provectum hominum vitium, ut res quotidianæ, etiamſi admiratione vel maxime dignæ, tranſeant, contra vero nimiarum quarumque rerum, ſi inſolitæ prodierunt, ſpectaculum fiat. Tunc, SENECA auctore, & experientia teſte, *urbes conclamant, pro ſe quisque vana ſuperſtitione trepidat. Nihil enim horum ſine timore miramur* (n). Ex quibus facile patet, ab ignorantia & credulitate natum ſuperſtitionis vitium, plus rebus virium tribuere, quam illis ineſt, vel ineſſe poteſt. Philoſophia itaque naturalis, firmis principiis, obſervationibus, experimentis, rationibus ſuperſtructa, cum id agat, ut corporum vires, Matheſi adjuvante, metiatur, erit ſane optimum, poſt ſacras litteras, ad hunc animi morbum deſtruendum, remedium, quippe quæ docet, quid per illas vires, tanquam cauſas, fiat & fieri poſſit, ſicque ſuperſtitionum tollit tenebras (o). Si vero ſcriptura ſanctior nos conſternari prohibet a ſignis cœlorum (p), quia conſternantur ab illis

obſervaſſe congeriem foliorum ſalignorum, roſarum figura, in ſalice latifolia.

n) Quæſt. Natur. Lib. IV. Cap. 3. Lib. VII. Cap. 1.

o) TULLIUS de divinat. Lib. II. Cap. 149. *Ut religio propaganda, quæ eſt, juncta cum naturæ cognitione, ſic ſuperſtitionis ſtirpes omnes ejiciendæ.* Et Mr. le SAGE, Cours abregé de phyſique, p. 10. *Le plus grand uſage, que nous retirons de l'étude de la phyſique, eſt de nous garantir de la ſuperſtition, de nous faire voir la vanité des preſages ou des prognoſtics & l'abus des diverſes eſpeces des divinations, qui ſe ſont pratiquées dans le monde.* p) JEREM. X. v. 2.

lis gentes: quanto minus nobis Chriſtianis licitum erit, ex minimarum rerum contingentia in plantis, mali quid ominari aut inde triſtari, cum ipſi gentium ſaniores ſatius duxerint, cauſas rerum inquirere, quam eas metuere (q).

Ex præmiſſis ſatis manifeſtum eſſe putamus, quibus ex cauſis roſæ dictæ ſalicis oriantur, quarum forſan aliæ plures eſſe poſſunt: ridenda itaque erit eorum veſania, aut potius temeritas, qui vel boni vel mali quid inde augurantur. At, Pacem tunc fore, quando ex Salice progerminaturæ ſint roſæ, inquiunt, antiquum eſſe proverbium. Novimus illud, ſed quæ proverbiorum vis ſit, etiam non ignoramus. Attamen concederemus, tunc aliquid veritatis, quando vel unquam ſalicibus natas veras roſas nobis exhibuerint. Nam illas, quas proferunt, non eſſe roſas, ſed anomalas foliorum congeries, roſæ tantum æmulas, ſatis probatum putamus. Regerunt creduli: experientia hiſtorica confirmari, quotiescunque floruerint ejusmodi roſæ, mox pacem eſſe reſtitutam. Provocant ad exempla: accidiſſe hoc ante hos centum annos, poſt belli trecennalis triſtiſſima Germaniæ fata, pace tandem Osnabrugæ feliciter a Deo donata. Pacem cum Turcis, nominis Chriſtiani infenſiſſimis hoſtibus, anno 1698. Carlowitzii iterum initam, prægreſſam eſſe largam harum roſarum in Sileſia copiam: Et hoc, non eo ſolum, ſed aliis quoque temporibus accidiſſe concedimus; ſed, cur in Sileſia, non vero in Hungaria & Auſtria, belli calamitatibus magis preſſis, floruerint, hoc nos quidem ignoramus. Quin nunc etiam, poſt pacem a Deo, pacis autore, cui laus & gloria ſit, felici hoc anno reſtitutam, novo hoc exemplo ſuam ſententiam, vel ſuperſtitionem potius, confirmaturi ſint augures, nulli dubitamus. Sed quodnam tunc erit ha-

q) SENECA l. c. Libr. VI. cap. 3. conf. CICERO de divinat Lib. II. cap. 49.

harum roſarum præſagium, quando nullum bellum, ſed pax ipſa adeſt? At florere tunc in copia has roſas negant. Sed pace adverſariorum, majore confidentia nos hoc negamus, celeberr. RAII & GRASSII, aliorumque virorum obſervationibus aliter edocti. Recentioribus temporibus, ex agitata lite, curioſorum animos excitatos & intentos in hanc rem, contrarium obſervaſſe ex D. HENNINGII, olim Medici Budiſſini celebr. & *Joh. Henr.* LINCKII apud Lipſienſes quondam Pharmacopœi curioſiſſimi, communicatis relationibus conſtat (r). Tunc demum firma & ab omnis ſuperſtitionis macula purgata ſtabit adverſariorum ſententia, quando rationem docuerint, qua, cauſæ plures naturales, fortuito antegreſſæ, quarum vim in producendis roſis illorum fictis ſupra demonſtravimus, cum imperantium & eorum, qui illis a conſiliis ſunt, animis, belli pacisque arbitris, connectantur: quod vero æque impoſſibile futurum judicamus, ac omne illorum ſtudium vanum adhuc fuiſſe ſcimus, qui in ſtabilienda vi ſiderum, de cœlo in aulas Principum & omnium hominum fortunas fluente, laborioſiſſimi ſunt. Veritas ſibi ſemper ſufficit, *ſed conjectura omnis, in qua divinatio nititur, ingeniis hominum,* TULLIO *teſte, in multas ac diverſas, etiam contrarias partes ſæpe diducitur, cum illa nihil quicquam ſit incertius* (s), ſe ipſa evertit, id quod etiam hic contingit. Quemadmodum enim quosdam ex harum roſarum, ut vocant, uberiori copia de pace futura divinare audivimus, ſic alii, in partes contrarias abeuntes, belli futuri præſagia illas eſſe contendunt, alii vero calamitoſum annonæ incendium tunc metuendum eſſe, vulgo perſuadere conantur. Illis facile permittimus, ut litem adverſariis

r) vid. Breßlauiſche Sammlungen XXV. Verſuch p. 298. ſeq.

s) De divinat. Libr. II. Cap. 55. & 147. Edit. Lambin. & Godofr. hanc enim in manibus habuimus.

ſariis ſuis, pacis patronis, moveant & cum illis arma confe-rant, ſecuri interim, utra partium victoriam reportarit. His vero, ſub ea conditione, accedimus, ſi ab earum præſentia, tanquam ſigno aëris conſtitutionis, vegetationi frugum minus proficuæ, ad annonæ caritatem argumentantur: Sin minus, æque ſuſpectæ erunt eorundem rationes, quas cum ignoramus, neminem nobis opponentis munus impoſiturum eſſe confidimus, donec nos de illis erudierint, itaque & hos cum reliquis ſuis ſociis mittimus.

(*Coburgo Halam miſſa d. 7. Septembr. 1748.*)

OBSERVATIO XLV.

Dn. D. JOANN. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

Pleuritide in ſummo vigore jam conſtituta & peſſimis Symptomatibus ſtipata, in phthiſico feliciter ſanata.

Civis hujus loci, quadraginta circiter annos natus, in juventute ſua admodum vegetus, laborioſus, robuſtus, & habitum corporis valde carnoſum præ ſe ferens, neglecta poſtea diæta, non ſolum perpetuo fere otio, ſed & compotationibus diurnis & nocturnis indulſit, quare etiam reſpiratione difficili, ſputo cruento & purulento, adpetitu proſtrato, & conſumtione totius corporis laborare cœpit: Tandem vero, prævio horrore, æſtu, ſiti, cephalalgia, oppreſſione pectoris, doloribus lateris ſiniſtri punctoriis vehementiſſimis corripitur. Hoc ſub rerum ſtatu Chirurgus quidem acceſſitus Venæſectionem in brachio adminiſtravit, & Eſſentiam quandam, neſcio qualem, ægro exhibuit. Aſt, non

obſtantibus graviſſimis ſymptomatibus, ſenſim auctis, æger quotidie libero ſeſe exponebat aëri, & tremulus ac temulentus, cauponas & ſpirituoſorum liquorum officinas, ipſi adeo adamatas, ſalutabat; cumque ſolus amplius pedibus haud valeret incedere, a commilitonibus & confratribus ſuis ad dicta ſe deduci paſſus eſt loca, donec tandem ibidem fere exanimis in terram concideret, & ſic domum deportaretur. Uno vel altero die iterum elapſo, dumque omnia fere conclamata adparebant, meam denique implorant operam. Accedens itaque, ob ſymptomatum vehementiam fere obſtupui; delirium enim ſummum, rhonchum, ſtertorem, reſpirationem difficillimam, linguam nigram aridam, vocem debilem, tremulam, pulſum convulſivum & tendinum ſubſultum, in artubus motus ſpasmodicos, urinam pallidam ſimiliaque mali moris ſymptomata, obſervabam. Idcirco prognoſi quidem me ſtatim munivi; nec tamen ægrum ſine auxilio relinquere volui. Binis itaque veſicatoriis in inferiori femorum parte, ad mentem BAGLIVII, ſtatim adplicatis, pulverem bezoardicum Wedelii, cum nitro & Camphora debita quantitate remixtum, omni bihorio exhibui, & interpoſita ſimul Mixtura cordiali analeptica, infuſum theeforme, ex adpropriatis radicibus, herbis, floribus, & ſeminibus pectoralibus, reſolventibus & balſamicis, cui præcipue *Arnicæ flores* ſecundum *Act. Med. Berolinenſ.* erant adjecti, præſcribebam, illudque calide frequentius hauriendum, linguæ autem mucilaginem ſemin. cydon. & Syrup. Violarum & Moror. illinendum ſuadebam. His igitur remediis rite & juxta præſcriptum uſurpatis, blandus per univerſum corpus ermupebat ſudor, & ſymptomata mitigabantur; quare in tramite cœpto aliquamdiu pergendum exiſtimavi. Aeger autem adhuc dum intenſiſſima ſiti vexatus & infuſum iſtud theeforme, rariſſimo exemplo, maximopere adpetens, illud in magna ſibi parare juſſit quantitate, &

calide

calide æque ac frigide ad aliquot menſuras adſumſit; quo facto, incredibile dictu, quanta materiæ purulentæ & ſanguinolentæ quantitas per vomitum & tuſſim ejecta fuerit. Aeger autem ſub horum remediorum uſu, per octiduum continuato, accedente ſimul diarrhœa pituitoſa & purulenta, ſenſim cum ſanitate in gratiam redibat. Quare ſuperato morbo præter catharticum, etiam tonicam Tincturam ex Tinct. Tartari & Spir. Salis ammon. aniſat. concinnatam, una cum herbarum pectoralium decocto, exhibui, eo quidem cum effectu, ut de die in diem melius ſe haberet, & cum ante hunc morbum phthiſicus adpareret, redeunte adpetitu, & carnibus viribusque reſumtis, jam ultra ſemeſtre, & quod excurrit, ſpatium optima fruatur valetudine.

OBSERVATIO XLVI.

Dn. D. JO. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

Pleuritide per inſtitutam ſexto demum die venæſectionem feliciter ſublata.

Vir plebeius, robuſtus, & laborioſus ultra triginta annos natus, poſtquam jam aliquoties Pleuritide eſſet correptus, M. Junio a. c. iterum eodem adfectu, conſuetis ſymptomatibus ſtipato, infeſtatur. Morbum autem ab initio vilipendens domeſtica ſaltem in uſum vocavit remedia. Aucto vero morbi impetu, die quinto omnia in peius ruere cœperunt. Media itaque nocte in auxilium vocatus, ægrum inveni quaſi moribundum & cum morte colluctantem: Tanta enim aderat reſpirandi difficultas, ut verbis ſatis exprimi haud poſſit: reliqua autem ſymptomata ita erant comparata, quemadmodum morbo huic ſolent eſſe propria.

Statim itaque non ſolum bina veſicatoria, ſed etiam pulveres bezoardicos nitroſos & camphoratos, infuſum theeforme ex pectoralibus & reſolventibus, & Mixturam ex Gummi ammoniaco, in aquis adpropriatis ſoluto, addito inſuper oxymelle ſquillitico, & Syrupo de Manna, in uſum vocavi, & congruum ſimul regimen injunxi. Sed vix ſermone dignum fuit, quod æger inde ſentiebat, levamen. Quare cum jam aliquoties de Venæſectione, quam æger per totam vitam nunquam adminiſtraverat, rogatus eſſem, illam, malo jam ad ἀκμὴν provecto, prius diſſuadebam. Quum vero optumis aliisque expertis & generoſiſſimis remediis nihil efficerem, malum autem interea in momenta majora ſumeret incrementa, & ægro ſuffocationem minaretur, anceps potius, quam nullum, in hoc ægro experiri conſultius duxi remedium. Venæſectionem itaque ſexto die, ad uncias circiter duodecim, celebrare juſſi. Sanguis e vena extractus paucorum ſpatio momentorum omnem exuebat rubedinem, & inſtar gelatinæ tenaciſſimæ, pauca circumfluente aqua, in coagulum abibat; æger quoque ſub ipſa venæſectionis adminiſtratione & convulſionibus & lipothymiis adſpectu horrendis tentabatur; ſed has plus terroris, quam periculi alere eventus docuit. Congruis enim remediis reſolventibus, diluentibus, analepticis, diaphoreticis, & ultimo catharticis, forma varia, juſto tempore & ordine exhibitis & quadantenus continuatis, æger, benedicente Deo, priſtinam recuperabat valetudinem.

OBSER-

OBSERVATIO XLVII.

Dn. D. JO. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

Dentitione difficili cum oppletione & infarctu pectoris conjuncta.

Chirurgi cujusdam filiola, aliquot menſes ultra annum nata, variis defluxionibus catarrhalibus inprimis quoque ophthalmiæ aliisque ſymptomatibus & adfectibus haud raro obnoxia, ob dentium eruptionem difficilem, gingivis tumentibus, atque inſimul, præter conſueta alia accidentia, terribilibus, ſine intermiſſione fere, per aliquot dies durantibus corripiebatur convulſionibus. Variis incaſſum tentatis & adhibitis remediis, filiolæ parens, cum eandem jam in agone conſtitutam putaret, a me petebat conſilium. Mixturam itaque ex aquis cordialibus & analepticis, additis ſimul ſpecifico cephalico Michael. pulv. March. pauxillo Liqu. C.C. Succinat. & Syr. flor. Pœoniæ præſcribebam, quo quidem remedio effeci, ut convulſiones ceſſaverint, malumque mitius redditum fuerit. Cum vero ſequentibus diebus pectoris infarctu & oppreſſione, tuſſi, reſpiratione difficili, appetitu dejecto, vomitu aliisque ſymptomatibus adhuc excruciaretur, binos pulviſculos, quorum uterque ex ſulph. aurat. antimon. gr. j. mercur. dulc. gr. iij. milleped. præparat. & corall. rubr. præpar. ana gr. iv. conſtabat, alterum veſperi, alterum autem mane cum potu calido diluente exhibere juſſi. Eventus quoque exſpectationi reſpondebat; priorem enim pulverem quidem unus vel alter inſequebatur vomitus, ſuccedente tamen quiete & ſomno, altero autem exhibito manifeſtus non ſequebatur effectus emetico catharti-

tharticus, & puella, parentibus tale quid ne quidem ſuſpicantibus, belle iterum valere incipiebat. Hujus autem modo dicti pulveris virtutem (quod hac occaſione reticere nequeo) hactenus plus vice ſimplici re vera expertus ſum egregiam. Ita v. g. nuperrimé adhuc vocatus ad puellam unius & dimidii anni, quæ poſt ſuperatam pleuritidem triſtis & languida apparebat, rhonchis & infarctu pectoris laborabat, & appetitu plane deſtituebatur; huic cum eadem forma, proportione ac tempore idem præſcripſiſſem remedium voti iterum perfecte compos ſum redditus. Plura exempla jam brevitatis cauſa ſilentio prætereo.

OBSERVATIO XLVIII.

Dn. D. JO. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

Autochiria juguli diſſectione tentata.

Ruſticus melancholici temperamenti, perpetrato prius homicidio doloſo atque enormi, a mala deinde conſcientia in deſperationem redactus, utque pœnam effugeret prometitam, cultro ſuo, uti vocant, raſorio jugulum ſibi ipſi diſcindere tentabat; ſed neſcio quo caſu vel fato, an vindicta, an gratia divina, ſuum haud exequi potuit propoſitum. Utut enim ſectio ab una fere ad alteram penetraret aurem, partes tamen ad vitam abſolute neceſſariæ non ita enormiter erant læſæ, ut mors neceſſario inſequi debuerit. Imo, quod magis mireris, per integras viginti & quatuor horas ſine deligatione jacuit, nec ipſe, nec propinqui, nec adſtantes auxilium quæſiverant, donec a me & Chirurgo quodam, a Magiſtratu requiſitis, viſitaretur. Inſtituta igitur vulneris exploratione, præter laryngis muſculos, ſterno-

quoque maſtoidei leviter itidem inciſi, ſatis clare ac diſtincte in conſpectum prodibant. Venæ jugulares externæ erant inciſæ & ſat magnam ſanguinis quantitatem ploraverant, larynx vero ipſa uno tantummodo loco deprehendebatur læſa. Nihil itaque obſtabat, quo minus acu incurva, quæ filum ducebat ceratum, abluto prius vulnere cum ſpiritu vini, læſionem iſtam atque inciſionem conſueremus; quare novem ſuturis juſto intervallo per partes inſtitutis, filoque ſingulis vicibus, interpoſito prius panniculo exiguo, abſciſſo, vulnus adeo hians, ut palma manus in illud commode imponi potuerit, combinavimus, & Chirurgo, ut digeſtivum quoddam cum balſamico remixtum medicamentum cum linamentis vulneri imponeret, imperavi. Venæſectione deinde, ad avertendam vel imminuendam febrem vulnerariam & ſymptomaticam, in brachio adminiſtrata, temperantia, abſorbentia & nitroſa pro interno uſu præſcripſi. Externe autem fotus, & inprimis ſpirit. vini camphorat. cum pauxillo aceti deſtill. cum linteis calide imponere juſſimus. Res iterum ex voto ſucceſſit: Eſſentia enim Myrrhæ aliaque balſamica, poſt ſuppurationem applicata, vulnus optime conglutinarunt, ita ut hic homicida, qui jam promeritam exſpectat pœnam, in tantum ſanitati perfecte reſtitutus fuerit.

OBSERVATIO XLIX.

Dn. D. JO. FRIDERICI FÜRSTENAU.

De

Febre acuta criſi anticipata quinto die feliciter ſoluta.

Quid de diebus criticis, eorumque efficacia ſtatuendum ſit, non una eſt intelligentium ſententia. Antiquiſſi-

mis temporibus Medicos multum ad eosdem reſpexiſſe, ex eorum ſcriptis clare ſatis apparet. In itinere litterario olim conſtitutus varios deſuper cum celeberrimis & expertiſſimis Germaniæ & Belgii Medicis ſermones miſcui. Sed non eadem omnibus mens erat. Alii enim dies criticos flocci pendebant, cum rurſus alii maximam eorum rationem habendam eſſe exiſtimarent. Quodſi vero dicendum quod res eſt, quilibet in praxi medica vel mediocriter verſatus ſemper fere in morbis acutis circa dies criticos ſingularem in corpore humano mutationem facili animadvertet negotio. Criſes autem noſtris in regionibus, utpote temperatioribus, eſſe imperfectas, neque cum antiquorum, in calidis regionibus habitantium, criſibus comparandas, extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt. Interim tamen modo exponenda clare docebit obſervatio, nullam regulam tam firmam eſſe, quin patiatur exceptionem.

Vir juvenis, viginti annorum, lautioris conditionis, admodum plethoricus, ferus, robuſtus, inque omnibus ſuis actionibus vehemens, variis diætæ erroribus, inprimis autem motibus corporis vehementioribus & præcipue equitationibus fortiſſimis, tempeſtate frigidiſſima, deditus, victui etiam duriſſimo & vario aſſuetus, cum optime valens & nihil mali ſentiens conſueto tempore lectum peteret, ſimul & ſemel media nocte prævio horrore vomitum plane enormem, cum omnium ſenſuum obnubilatione, experiebatur. Succedebat æſtus, ſitis, cephalalgia, aliaque hujus farinæ ſymptomata. Altero igitur die ſtatim in auxilium vocatus, indolem & cauſam morbi adhuc dum ignorans, ſaltem temperantia, bezoardica & nitroſa præſcripſi. Sequente autem die, continuantibus, imo auctis iisdem ſymptomatibus, venæſectionem in brachio, quam nunquam hactenus celebraverat, adminiſtrare juſſi. Hoc facto diluentia, diaphoretica, bezoardica fixa pariter ac volatilia, in pulveris & Eſſen-

tiæ

tiæ forma juſto tempore & debitis intervallis exhibui. Inprimis autem pulveres nitroſi camphorati, cum abſorbentibus & diaphoreticis remixti, omni fere trihorio exhibebantur. Hos ſemper blandus per totum corpus ſe diffundens ſudor excipiebat; ſymptomata quoque quadantenus mitigabantur, niſi quod pulſus tremulus & tendinum ſubſultus cum levi delirio quandoque intercurrente, mali quidpiam ominari viderentur. Circa noctem emulſiones refrigerantes, cum bezoardicis & papaverinis, ordinare ſolebam. Potus ordinarius erat ptiſana ad guſtum ægri parata. Interdum quoque hauſtus vini Rhenani vel Moſellani concedebatur. Quum vero altera vice, pro ratione indicantium id urgentium, venæſectionem reiterare volebam, propinqui eandem recuſabant. Exiſtimabant enim, fore, ut mater admodum timida, & filii primogeniti amore mirum quantum capta, ſi forte res non ex voto cederet, infelicis morbi eventus cauſam in reiteratam venæſectionem conjiceret. Ab hocce itaque propoſito invitus deſiſtere cogebar; interim tamen jam dicta medicamenta ſedulo continuare jubebam. Quarto die hora quarta matutina narium hæmorrhagia, iteratis recurrens vicibus, aliquod quidem levamen afferre videbatur; aſt hæ non diu durabant induciæ. Tendinum enim ſubſultus, partium tremor, ſumma debilitas aliaque ſymptomata, quinto die adhuc durantia, parum ſalutis promittebant. Circa veſperam autem ejusdem diei, prægreſſa iterum narium hæmorrhagia, & ſuccedente ſudore largo, omnia fiebant mitiora, & ab hoc tempore ſingulis fere momentis ſymptomatum decreſcebat vehementia. Redibat enim appetitus alias prorſus abolitus, & ſomnus quietus & placidus ſequebatur. Imminuebatur quoque calor, ſitis, aliaque febrim continuam comitari ſolita ſymptomata. Aegroto itaque, utut alias fero, de vita tamen admodum ſollicito, injuncta ſimul quiete, dictorum remediorum continua-

tionem licet rariori uſu, ſedulo inculcavi, ſeptimo autem & reliquis criticis diebus nihil, quod critici quidpiam redoleret, obſervare potui. Aeger enim lectum mox relinquens, ſaltem de dolore in hypochondrio dextro conquerebatur, qui vero etiam brevi tempore, exhibito & reiterato pharmaco, ex mercurio dulci aliisque appropriatis purgantibus concinnato, externe autem ad latus affectum fotu e ſpiritu vini camph. croc. ſpir. lumbric. terreſtr. ſapone Veneto, oleo lumbr. terreſtr. ſimilibusque confecto & calide applicato, ceſſabat, ita quidem, ut etiam hic æger præter ſpem & opinione citius ex morbo graviſſimo evaſerit.

OBSERVATIO L.

Dn. D. JO. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

Spina ventoſa, valde ſpinoſa, exempla quædam.

Quemadmodum nihil dicitur, quod non ſit dictum prius; ita quæ verum in vita communi, & quotidiano rerum uſu pollicentur fructum, nunquam dicuntur ſatis, eorumque, quorum hæc ſcire intereſt, memoriæ commendantur. Quare & de ſpina ventoſa, quæ tot aliorum laudabilem induſtriam exercuit, quædam in medium proferre, eamque in theoria æque ac praxi valde eſſe ſpinoſam, paucis oſtendere in animum induxi. Non autem neceſſe erit in denominationis ratione, aut fuſiori affectus delineatione prolixius occupari, cum ſatis conſtet, oſſium tumorem inflammatorium & quaſi ventoſum, inque ſuppurationem abeuntem, ab Arabibus, inque primis AVICENNA derivato hoc nomine indigitari, cui tamen alii duce M. A. SEVERINO *Pædarthrocaces* appellationem ſubſtituere malunt. Malum autem paſ-

ſim

ſim noſtris quoque in regionibus obvium eſt, & licet infantili & puerili ætati magis ſit familiare, illis tamen non eſt proprium; oſſibus carpi, metacarpi, & reliquis manuum & brachiorum pedumque articulationibus magis eſt infeſtum, quamvis non negandum, quod & reliquam oſſium compagem male ſubinde mulctare ſoleat; cum nullum os totius corporis humani ab eo plane eſſe immune, & utriusque ſexus homines eidem eſſe obnoxios, obſervationum fide conſtet. Cauſam diri hujus mali indagantes, inſignem quandam, acidam imo cauſticam, oſſa corrodentem acrimoniam, uno fere ore, neque immerito, accuſari videmus. Quando autem de cauſis procatarcticis, acrimoniam ejusmodi inducentibus, & oſſibus non quidem omnibus & ſingulis, ſed his tantum illisve malum inferentibus, ea qua decet attentione ſolliciti ſumus, pleraque, ſi non omnia, ex rerum, quæ vocantur, naturalium & præternaturalium ſerie communiter quidem, ſed fruſtra hic allegari deprehendimus. Experientia enim, rerum magiſtra, nos edocet, & aëris vitia quælibet, & errores in victu, & animi corporisque motus modum excedentes, & temperamenta quoque, vel potius intemperies quaslibet, vitium hocce vix, niſi in centeſimo, imo milleſimo forſan ſubjecto, accedente peculiari quadam diſpoſitione revera producere. Interim non negamus, ab achoribus & ſimilibus exanthematibus improvide retropulſis, vel etiam doloribus arthriticis & rhevmaticis, ſponte vel incongruorum uſu medicaminum retrocedentibus, ſpinam ventoſam frequenter originem trahere. Cum autem hæ ipſæ, & ſi quæ dantur ſimiles cauſæ occaſionales, non in omnibus ſubjectis, in quibus occurrunt, & non niſi rariſſimis exemplis morbo huic producendo ſufficiant; illi demum rem acu tetigiſſe videntur, qui luem veneream, vel miaſma quoddam ab eadem relictum, & vel per hæreditariam diſpoſitionem, vel aliunde communicatum, ſi non uni-

cam, potiſſimam tamen diri hujus mali cauſam, & fomitem eſſe adfirmant. Nec obſtat, quod plerique hoc morbo decumbentes, eorumque propinqui veram ejusdem cauſam, aut re vera ignorent, aut eandem conſtanter diſſimulare ſtudeant; ita ut nonniſi ex diuturna, & ſollicita demum cauſarum indagine & ſæpe poſt feſtum demum eadem innoteſcat. Interim tamen variolarum, inprimis confluentium & malignarum reliquiæ, inter plura alia & ſontica mala, ut cariem oſſibus, ita & ſpinam ventoſam inducere aptæ ſunt; hincque immerito ex ſerie cauſarum occaſionalium excluduntur; quemadmodum etiam violentiæ & injuriæ quælibet externæ ſicco pede minime ſunt prætereundæ, cum illæ ſolæ ſæpe ſpinæ ventoſæ producendæ ſufficiant. Ex hiſce vero ut ſpinæ ventoſæ ætiologia valde ſpinoſa ſatis eluceſcit, ita ejus quoque praxin & medendi rationem ſpinis haud paucioribus & difficultatibus eſſe implicatam, ſequentia, quæ propriis manibus tractavimus, docebunt paradigmata.

Puella nimirum ſesqui annum nata, abdomine duro & inflato prædita, ſiti nocturna & vigiliis perpetuis laborans, oculi quoque dextri ſugillationem levem & digiti indicis in manu ſiniſtra tumorem eryſipelaceum atque indolentem referens, a Venerando Domino Parente debitis remediis externis & internis tractata, eodemque duce tumor digiti indicis, maturationi proximus, lancetta a me apertus, notabilem puris ploravit quantitatem; quo facto ulcus balſamo de Copaiba, Eſſentia ſuccini, ut & haud raro, vero & genuino Opobalſamo & unguento digeſtivo, ſuperinducto emplaſtro de ſpermate ceti rite tractabatur, cumque tumor ac rubor digiti ſenſim eſſet imminutus ægraque puſilla a potu & vigiliis nocturnis ſenſim abſtracta, nihilo tamen minus præter dentitionem difficilem, febre quotidiana, cum vomitu adſumtorum perpetuo, vigiliis & inquietudine ſumma corripiebatur,

tur, ulceri autem digiti indicis ſiniſtri aliud tuberculum in manu dextra, brevi quoque exulceratum ſuperveniebat; utrumque autem pus copioſum & tenue, interdum autem plane nullum fundebat; nova vero circa labia, gingivas, linguamque exorta ulcuſcula aliaque indicia ſuſpicionem forte haud injuſtam contagii venerei præbebant. His autem, internorum & externorum remediorum ope, lege artis tractatis & interne quidem mercurialibus per intervalla juſta diligenter uſurpatis, exterius vero, aſſidua pulveris euphorbii & olei caryophyllorum adplicatione, fruſtoque tandem oſſis carioſi, ex digito indice manus ſiniſtræ, deinde quoque ex metacarpo manus dextræ feliciter extracto, & emplaſtro de ranis cum mercurio hinc perpetuo adplicato, puella mediocriter valebat, niſi quod tibia dextra ſimilem abſceſſum & ſpinam pariter ventoſam minaretur; quare cœlo favente ad deſiderium propinquorum iteratum, cum curatrice ſua ad locum duodecim hinc milliaribus diſtantem profecta eſt, unde paulo poſt, loca pridem conſolidata iterum eſſe aperienda, & ſimilia parum læti ominantia nunciantur, quibus malis tandem confecta poſt biennium vitam cum morte commutavit.

Secundo loco commemorare juvabit, puellam duodecim circiter annorum, quæ & ipſa in carpo manus ſiniſtræ ſpina laborans ventoſa, ex quo lapſu ſub traha injuria & violentia externa manifeſto læſa vitam hactenus cauſariam, incantationi ab imperitis imprudenter adſcriptam, duxerat. Huic diligenti partis adfectæ deligatione, injectionibus ex aqua phagædenica & infuſo herbarum vulnerariarum factis, inſtituta ſimul partium carnoſarum, ope ceratæ ſpongiæ, dilatatione, oſſique corrupto modo pulverem euphorbii, interjecto interdum caryophyllorum oleo, modo mercurium præcipitatum rubrum, cum myrrha vel alumine uſto remiſtum adſpergendo, nonnunquam etiam parti tumenti,

menti, accedente ſimul rhevmatiſmo & vehementi totius brachii dolore, emplaſtro veſicatorio, ad ductum LENTILII, adplicato, non omiſſo internorum mercurialium & ſimilium hæmocatharticorum uſu adſiduo, talem paravi, benedicente Deo, medelam, ut manum & brachium, brevi antea tumidum, incurvatum ichoribusque fœtidum, mundum, rectum & ſanum evaderet, ægraque cum valetudine prorſus in gratiam rediret.

Tertium caſum conſtituit puer tredecim annos natus, qui diu jam manum & brachium dextrum tumidum, fœdum, adſpectu horribilem, odoratu abominabilem, incertum ex qua cauſa, circumgerebat, cui ſimilem & externam pariter ac internam parabam medelam. Sed malum ab aliis maximam partem empiricis & incongruis remediis pridem adplicatis victuque & regimine perverſo corruptum, iisdem cedere renuit, quin accedente hydrocele, abdominis, pedum, manuumque tumore œdematoſo inſigni, cum cachexia & atrophia totius corporis conjuncto, & materia tenui ex ulcuſculis profluente, æger febre lenta tabifica confectus, ſelectis remediis fruſtra oppoſitis, inopinato fatis cederet.

Quarto & ultimo loco in ſcenam prodit puella undecim annorum, quæ & ipſa cum jam ante ſeptem annos variolis confluentibus malignis adfecta eſſet, hoc ipſo tempore & poſtea in brachio ſiniſtro ſat profundas, cum carie oſſis ſubjacentis conjunctas, experta eſt exulcerationes: quibus quidem lege artis tractatis remanſit tamen præter brachii incurvationem circa carpum præcipue conſpicuam, tumor & dolor circa apophyſin oſſis ulnæ dicti, eo quidem loco, quo cum carpo articulatur, quotidie guttula una vel altera purulentæ materiæ inde exſtillante; hanc ægram, quæ magnopere ferrum pertimeſcebat, prævia minimi ulcuſculi, ope ceratæ ſpongiæ, dilatatione, oſſiculo quodam cor-

rupto

rupto nigricante & vacillante exemto, pulvere mercurii præcipitati rubri myrrhæque electæ inſperſo, & emplaſtro diachylo compoſito ſimul ſuperinducto commodaque faſcia adhibita, brevi tempore, benedicente Deo, priſtinæ valetudini reſtitui.

(*Rintelio Halam miſſæ d. 13. Novembr. 1748.*)

OBSERVATIO LI.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

Menſium defectus perpetui exempla quædam rariora.

Catameniorum obſtructionem multos & ſæpe deleterios producere morbos, res eſt in praxi quotidiana frequenter obvia, quemadmodum etiam id jam priſco ævo Medicinæ dogmaticæ parens, HIPPOCRATES, annotavit, quando in *libro de Genitura* inquit: *Menſibus non procedentibus corpora fœminarum morboſa fiunt*, quæ tamen verba COUS noſter ſic intelligenda voluit, quod tunc maxime id contingat, ſi non aliunde erumpat ſanguis, quemadmodum id ſpeciatim declarat *Aphor. 33. Sect. V.* dum dicit: *Menſtruis deficientibus ſanguis ex naribus profluens bonum.* Rara quidem ſunt paradigmata mulierculárum, quarum ſanguis menſtruus, dum per loca naturalia viam aptam non invenit, per aliam ruit portam, quorum complura in Ephemerid. & Actis Nat. Curioſ. itemque apud PECHLINUM, SCHENCKIUM, multosque alios Obſervationum ſcriptores occurrunt. Longe autem rariora ſunt exempla illarum fœminarum, quæ per totum vitæ ſuæ decurſum nullum plane expertæ ſunt menſium fluxum, cujus rei, inter alios, binos admodum notabiles caſus exhibet *Joann.* RHODIUS, *Obſ.*

med. Cent. III. Obſ. 47. In cenſum vero rariſſimorum exemplorum illud refero, quod mihi in praxi nuperrime annotare licuit, cui ſimile nullibi hactenus conſignatum inveni. Matrona nempe quædam honeſta, boni habitus, ſexageſimum nunc fere annum ætatis agens, in matrimonio quinque filias ſucceſſive in lucem ediderat, quas inter tres menſtruum fluxum nunquam expertæ ſunt, nullumque ejus unquam veſtigium obſervarunt, nec tamen firma de reliquo deſtituebantur valetudine, roſeumque ſemper faciei colorem præ ſe ferebant. Una ex hiſce tribus tanquam virgo anno proxime elapſo pectorali morbo occubuit. Parentes optumi, ut nil, quod e re eſſe videbatur, prætermitterent, varia cum a Medicis, tum vel maxime etiam ab Empiricis petita, ad hocce naturæ vitium quovis poſſibili modo emendandum, in uſum traxere remediorum genera; mox enim aperientibus & hæmagogis pugnabatur, mox emmenagoga, ſeu ſtrictiori ſenſu pellentia, & ſexcenta alia, ſub varia forma adhibebantur, ſed irrito ſemper cum effectu. His ergo nil proficientibus, parentes de filiabus hiſce in matrimonium collocandis cogitabant, (quod etiam annis abhinc quatuor factum eſt,) ſperantes fore, ut maritorum cohabitatione fœcundæ redderentur; ſed ſpe concepta itidem excidere, ſiquidem natu major ex iisdem non ita multo poſt conſummatum matrimonium febre inflammatoria præmature obiit; altera vero, adhuc in vivis, ſine prole, ſuperſtes, ad plethoram imminuendam, naturæ in hoc paſſu defectum arte reſarciendum, gravioresque morbos avertendos ſingulis ſex ſeptimanis ſufficientem ſanguinis copiam venæſectione emittere cogitur. De reliquo optime & pancratice valet, nec quidpiam, de quo conqueratur, ſe habere certo adfirmat.

OBSER-

OBSERVATIO LII.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

Rhevmatiſmus femoris interno Antimonii uſu brevi feliciter ſublatus.

Currentis anni adulto menſe Martio me conſultum ibat vir plebeius, ætatis conſiſtentis, 30. nempe & aliquot annorum, duris adſuetus laboribus, hactenus ſanus, firmiter perſuaſus & confiſus, me adflictioni ſuæ medelam parare poſſe. Conquerebatur vero valde de atrociſſimo dolore lancinante & pungente femoris dextri ad genua usque ſævlente. Adeo enim dire vexabatur, ut ægre gradi poſſet, & id ne quidem niſi claudicans cum intenſiſſimo dolore. Externe nullus vel tumor, vel rubor viſebatur. Indaganti mihi cauſas procatarcticas, reſpondit ægrotans, ſe nullam plane allegare poſſe cauſam, quam quod pridem jam, ſed mediocriter, hoſce perſenſerit dolores, eosque linimentis fere ſemper mitigaverit, non raro etiam in totum abegerit, nunc vero ex hiſce remediis nil quicquam levatus ſit. Ante tres dies, dum mihi hæc enarrabat, venæſectionem ſibi adminiſtrari primum proprio inſtinctu curaverat a Chirurgo. Hic autem pro more ejusmodi hominum ſemidoctorum & naſutulorum tres tantum ſanguinis uncias emiſerat, cum tamen ſine detrimento in ſubjecto hoc carnoſiore & plethorico integram fere libram educere potuiſſet. Sub his ergo circumſtantiis ſuaſi ægroto, ut pilulas purgantes, ex Extract. panchym. Croll. gr. xvj. reſin. Gialapp. gr. vij. mercur. dulc. gr. viij. compoſitas ſumeret, quæ etiam alvum decies cum euphoria ſubduxerunt, & inſignem pituitoſorum humorum copiam evacuarunt. Hoc facto ſequentem exhibui pulverem: Rec. Antimon. ſubtiliſſ. pulveriſ. Sacchar. alb. ana. ℥ß. Sa-

lis volat. Succin. ℥ß. M. F. Pulvis, de quo ter de die quantum cultri cuſpis capit, adſumatur. Horum medicamentorum uſu trium dierum ſpatio ſic ſe levatum ſenſit ægrotus, ut rite obambulare & labores conſuetos ex voto exercere valeat, Deo T. O. M. & Medico gratias agens ſummas pro ſanitatis in priſtinum ſtatum reſtitutione. Cogitabit forſan aliquis, Antimonium non tam omne curationis punctum in hoc ægroto abſolviſſe, quam pilulas purgantes & ſal volatile ſuccini; ſed ſciat, me alios hoc malo, licet non ſemper eodem vehementiæ gradu, adflictos, itidem ſolo Antimonio, ſaltem cum ſacchari anatica portione, pro grato ſapore conciliando, remixto curaſſe, & ſemper eundem effectum ac ſolatium manifeſtum obſervaſſe.

OBSERVATIO LIII.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

Vulnus nuchæ inflictum, cum inſigni pectoris tumore complicatum.

Praxi clinicæ feliciter faciendæ procul dubio quam maxime velificat ſolida corporis humani ſani notitia, quæ haud ſuperficiaria Phyſiologiæ & Anatomes cognitione abſolvitur. Hujus rei veritatem inter alia demonſtrat mirus partium conſenſus (Græci συμπαθείαν adpellant), ab eoque læſo orti varii morbi ac ſymptomata varia. Hunc conſenſum in Praxi attenta ſæpius obſervare licet. Ejus commatis quoque eſt caſus ſequens chirurgicus, quem cum non multo abhinc tempore obſervaverim primum, nec unquam alias relatum legerim, idcirco jam communicare haud dubitavi. Juveni nimirum rurali robuſto, viginti circiter annos habenti, ſano, muſculoſa nuchæ pars, intra primam & tertiam colli vertebram ſclopeto glande plumbea graviter one-

onerato, forte fortuna perfoditur, ſic ut mediante ictu magna capillorum pars in vulnus intruderetur. Adſtantes Chirurgum ſtatim adeunt; prius vero quam advolat, en! inſignis totius pectoris collique tumor in conſpectum veniebat, cum reſpiratione anheloſa valde, non absque adſtantium terrore. Adventans demum Chirurgus & prægrandem tumorem contemplans, arbitratur, vulnus adeſſe malignum ſeu venenatum, ac tumori in horas augmentum ſumenti prius eſſe ſuccurrendum ratiocinatur. Ingrediebatur itaque paternam pharmaceuticam officinam, petens Unguent. dialth. cum pauxillo Camphoræ remixtum, quo pectus illiniret ægroti, & ſimul enarrans caſum. Ego tum temporis valde juvenis diſſuadebam inunctionem, & ut capillamentorum potius procuraret extractionem conſulebam. Chirurgus tamen naſutus pectus inungebat dicto unguento, unde reſpiratio magis anxia evadit & tumor increſcit. Hoc viſo capillorum farraginem meo conſilio extrahere annititur, quo facto omnis tumor evaneſcebat ſtatim, nondum adhuc elapſo horæ quadrante, & reſpiratio evadebat liberior. Vulnus autem poſtea lege artis tractatum trium ſpatio ſeptimanarum ſine ullis accedentibus mali moris ſymptomatibus ad conſolidationem perfectam perductum fuit, nihilque mali in pectore reliquit.

OBSERVATIO LIV.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

Aëris adflatus inclementior, cum iracundia, poſt ſuperatam jam febrem intermittentem demum funeſtus.

Fœmina quædam honeſta, quinquagenaria major, temperamenti melancholici prædominantis, ante aliquot

annos anaſarca, hinc & aſcite laboraverat, utrisque tamen feliciter tandem, non tam medicamentorum farragine, quam vel maxime robore ac beneficio naturæ, paucis iisque vulgaribus adjutæ remediis, profligatis, hinc quoque a ſervitiis apoplectici cujusdam per integrum annum fuerat, quo tempore multos tetros vapores, ſumma cum nauſea, hauſit; ab integro trimeſtri circiter ſpatio demum conqueri cœpit de laſſitudine membrorum ſpontanea, inadpetentia & vomendi interdum conatu, ſimilibusque ſymptomatibus. Ipſis ergo his diebus, ad hoc malum abigendum, proprio inſtinctu purgans aliquod ſumit medicamentum, quod quidem ἄνω καὶ κάτω potenter illam exercuit, ſed poſtridie in febrem delapſa fuit ardentem bilioſam, uti quidem ſymptomata arguebant. Conquerebatur enim de oris inſigni amarore, æſtu, cephalalgia & ſiti inextinguibili; urina admodum erat bilioſa, cruda, cum multis in ſuperficie bullis & absque ſedimenti veſtigio. Accerſitus ego præſcribebam pulverem ex depurato nitro, cryſtallo montana præpar. Rhabarbaro & lapidibus cancror. ppt. compoſitum, nec non potiunculam diluentem & temperantem. Hiſce & ſimilibus per triduum, ſubjuncto regimine conveniente, uſurpatis, æſtus & reliqua, quotquot aderant, ſymptomata remittebant. Alius autem huic ſtatim ſuccedebat hoſtis, febris nempe intermittens tertiana, poſt unam alteramve acceſſionem in quotidianam terminata, ac ſimul cum ictero complicata. Sub his igitur circumſtantiis novum iſtud malum, præmiſſo infuſo laxante rhabarbarino, (poſcente ſic morbi utriusque genio,) expugnare tentavi ſalino-digeſtivis medicamentis, admixta ſemper Rhabarb. opt. & abſorbentis alicujus certa portione, quibus etiam effeci, ut mitiores acceſſus perſenſerit ægrota, ſed quam maxime adhuc conquerebatur de oris amaritie & nauſea inſigni, ſimulque efflagitabat emeticum aliquod. Licet autem vires valde debilitatæ deprehenderentur, nihilo

hilo tamen minus pertinaciter inhærenti ægrotæ mitius tale remedium exhibui, ſatisque magnam ſaburræ olioſæ copiam per vomitum rejecit, nullum vero inde levamen obtinuit. Impatiens ergo hujus rei, proprio motu duo adhuc per vices ſumſit vomitoria, & ſemper inſignem bilioſorum humorum quantitatem evomuit, remanente tamen ſemper amaritudine priſtina. Quum itaque viderem, materiam peccantem per ſuperiora imminui, vel potius eliminari in totum nequaquam poſſe, quolibet tertio die decoctum rhabarbarinum, cum abſtergente ſalino remixtum, exhibui, tandemque id conſecutus ſum, ut mitior dein facta febris pedetentim, una cum aurigine conjuncta, remitteret, & de nulla amplius cogitaretur re, quam virium amiſſarum conveniente reſtitutione. Hoc igitur tempore ægrota noſtra in ædibus obambulans, animadvertit, non omnia durante morbo ad amuſſim eſſe peracta, hinc vehementi commovetur iracundia & adflante inſuper aëre inclementiori (*ein Zug-Wind wehete ſie an*) ſubito delabitur in κάτοχον, ac una veluti in ſtuporem; oculis enim apertis dormiebat & expergefacta vel interpellata non reſpondebat, nec, re aliqua oculis propius admota, palpebras vel ipſum oculum movebat. Symptoma hoc mali utique præſagii nec ſelectioribus remediis adhibitis ullo modo auſcultabat, ut ita impediri haud potuerit, quo minus hic miſer ſtatus per integros tres duraverit dies, quibus exactis, omnibus animalibus & vitalibus, hinc & vel maxime rationalibus actionibus imminutis & prorſus amiſſis, ægrota, cum valetudine in gratiam redire viſa, tandem occubuit.

Scholium.

Intermittentem quotidianam febribus diuturnis, ægreque cedentibus adnumerat GALENUS *Lib. II. Cap. 6. de Criſi-*

Criſibus, ejusque rei *Comment. III. Progn. 23.* cauſam notat trifariam, partem nimirum adfectam curatu interdum difficilem, humores crudos, craſſos incoctosve, & demum errorem. Suo id exemplo exacte comprobavit ægrota modo allegata. Præterquam enim quod ex aſcite antea perpeſſa & aurigine nunc complicata, hepati præcipue, ſi non omnibus abdominis viſceribus, labes mortifera inducta, & durante curatura apoplectico memorato præſtita, inſignis quantitas pravorum humorum collecta fuerit; ægrota quoque graves in ſex rebus non-naturalibus commiſerat errores, ut idcirco mirum haud ſit, illam tandem extinctam fuiſſe, manifeſto inſimul indicio, omne fere hydropis genus poſt brevem vel longam moram viam ad Lethum ſternere & in hunc usque diem ſæpius adhuc Medicorum evadere opprobrium,

OBSERVATIO LV.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

Apoplexiæ Hiſtoria.

Vir ſenex, ſeptuaginta & ſeptem annorum, temperamenti melancholico-ſanguinei, venæſectioni & ſcarificationi per maximam ætatis ſuæ partem regulariter, ultimo biennio ante morbi, quem delineare in præſentiarum animus eſt, excepto, adſuetus; nullis unquam vel motibus, vel conatibus, multo minus excretionibus hæmorrhoidalibus, vel alii cuidam hæmorrhagiæ naturali obnoxius. Is dum juvenis eſſet, ac vigente florenteque ætate, nec non poſt hanc, quemadmodum ille apud *Rembertum* DODONÆUM, vini potatione valdopere delectabatur, cujus ſubinde complures menſuras exhaurire poterat, citra ebrietatem

tem aut cerebri ullam offenſam. Hic poſt ſexageſimum annum temperantius vixit; elapſis vero ſeptuaginta vitæ annis multo etiam parcius, quam antea. Militiam quoque olim ſecutus, Marti non ſolum, ſed & Veneri ſtrenue litavit; hinc quoque præmiis, quibus tales ſubinde adficiuntur certatores, haud deſtitutus fuit, ſiquidem per intervalla ſæpius Gonorrhœa benigna, non raro etiam maligna, ſi non ipſo morbo gallico, laboravit, hocque porro luxurioſum & ad exceſſum usque libidinoſum vivendi genus in cauſa fuit, quod ad vitæ fere ultimum usque finem ulcera pedum cacoëthea non ſine gravi moleſtia geſtaverit. Non obſtantibus tamen hiſce & ſimilibus, Venerem in ſenectute jam decrepita amplecti crebro non deſtitit. Anni demum currentis hujus medio menſe Februario ſubito corripitur Apoplexia gravi, cum ſenſuum internorum pariter ac externorum oppreſſione fere plenaria, reſpiratione ſonora, aliisque ſimilibus ſymptomatibus, poſt paucas elapſas horas in Hemiplexiam dextri lateris deſinente, ſublato libero non ſolum motu, ſed & partium in hoc latere ſenſu, cum linguæ paralyſi, rationis & memoriæ læſione graviori, ac deglutitionis ſumma difficultate. Conſultus in id parens meus, tum temporis adhuc in vivis, venæſectionem ſtatim largam inſtituere jubet, & præmiſſa extremorum frictione utrique cruri emplaſtrum veſicatorium adplicare. Interne, præter cephalica, ſelecta nervina & aperientia, ſuggerebat quoque diluentia & reſolventia, non neglectis ptarmicis naribus immiſſis. Quum autem brevi poſt parens optimus, in cineribus quoque adhuc pie devenerandus, nimis mature proh dolor! ad æterna migraret gaudia, alius accerſitur Medicus, qui eodem inſiſtens tramite, præter jam dicta, externe unguinoſa quoque varia, ſatis pretioſa, adhibebat, eo quidem ſucceſſu, ut æger rationis & memoriæ uſum quadantenus receperit, ſenſus & motus lateris adfecti aliqualis redierit; pedibus autem inſiſtere minime po-

 tuerit.

tuerit. Hæc agitabantur ad initia usque menſis Aprilis, quo tempore ad patrios reverſus lares & ego in auxilium vocabar. Viſitans itaque ægrotum, deprehendebam illum in cubili ſedentem, balbutientem valde; ſerum præterea copioſum ex ore manabat; reſpiratio erat admodum anxia & ſonora; lingua adparebat tumida valde, quæ etiam cauſa erat, quod ſolidos cibos minus rite deglutire poſſet, & ne fluidorum quidem deglutitio ſine vehementiſſima interveniente tuſſi procederet. Venæ cum arteriis in capite & collo, maxime in fronte, admodum tumidæ & inflatæ erant, hæque ultimæ fortiter pulſabant; tunica etiam oculorum albuginea, rubore ſuffuſa, inflammationem mentiri videbatur. Adpetitus erat integer, ſi non excedens, quod & in plerisque hoc morbo decumbentibus offendere licuit. Tumor præterea aderat pedum œdematoſus, & ſingulare quid monſtrabat manus dextræ paralyticæ tumor, cum pedis ſani ſiniſtri tumore reciprocans. Penſitatis ergo probe omnibus circumſtantiis, & indicationibus, ut vocant, curativis rite formatis, venæſectionem largam, ab ægro adhuc ſano oſcitanter neglectam, quamprimum reiterandam ſuaſi. Priore vero Medico & nonnullis adſtantibus adminiſtrationem ejus impedientibus præter infuſum rhabarbarino-ſennatum cum Extracti Ellebori nigri ſcrupulo uno acuatum, ad primarum forſan viarum cruditates eliminandas, hac vice nil porrigebam. Quum ergo non ita multo poſt peregre mihi per quadrimeſtre circiter temporis ſpatium abeundum erat, accidit, ut prior denuo in partes tractus Medicus venam ſiniſtri brachii ſecare juberet, ſicuti id antea a me, ipſo tunc contradicente, commendatum erat, ſicque paroxyſmum imminentem & proxime inſtantem feliciter iterum declinaret. Præterea methodo ſupra jam allegata ab ipſo adhibita tractavit ægrotum usque ad Octobrem menſem ann. curr. quo domum iterum redux quam velociſſime ad ægrotum

accer-

accerſor. Advolans etiam ad deſiderium, novo ægrotum obrutum paroxyſmo invenio, cum ſenſuum defectu, facie & præcipue oculis torvis & aliis ſupra jam adductis ſymptomatibus. Cruoris igitur vitalis ex brachii ſani vena ingentem ſatis quantitatem educere jubeo, & de ſequenti Mixtura tonica bina exigua ipſi infundebam cochlearia: Rec. Tinct. Fuligin. Clauderi ℥iij. Spir. ſalis ammon. aniſat. Balſ. vitæ Hoffm. ana ʒj. Olei deſtill. Salviæ gtt. iv. M.

Hocce adſumto remedio in ſomnum placidum delapſum ægrotum deſerebam. Altero mane inveni illum melius ſe habentem, ſudore quaſi diffluentem, adque interrogata apte reſpondentem, cum pulſu magno, duro, quadantenus celeriore. Urina erat turbida, & copioſum ſedimentum ad fundum deponebat. Mixturam modo memoratam, in dicta itidem doſi, quinta vel ſexta qualibet hora denuo ſumendam ſuaſi, utque cruri utrique emplaſtrum veſicatorium adplicetur, jubebam. Triduo poſt, antea a me præſcriptum infuſum laxans ipſi exhibui, quod ſatis notabilem impuritatum copiam eduxit cum euphoria. Ex horum ergo uſu medicamentorum ſic ſe levatum ſenſit ægrotus divino adjutus auxilio, ut uno alterove elapſo ſeptenario tam ſolida, quam fluida, ſine impedimento adſumere & deglutire, pedibus itidem ὀρθοστάδιος inſiſtere, & cum baculo in hypocauſto obambulare; articulate porro & appoſite loqui & reſpondere valuerit; memoriam demum & rationem in totum fere receperit, excepto ſolummodo illo tempore, (quod tanquam peculiare quid neutiquam omittendum duxi) quo novilunium adparuit vel inſtans, vel jam præſens, utpote quo confuſe admodum & minus articulate loquebatur, adeoque rationis adhuc temporariam patiebatur jacturam. Quo itaque in hoc ad minimum ſtatu conſervarem eundem, auctor fui, ut quolibet fere menſe lene aliquod purgans ſumeret, ad ciborum reliquias, ex adpetitu nimio in ventriculo &

 inte-

inteſtinorum canali forſan ſubſiſtentes, blande educendas, inſimulque ad plethoram ex hac cauſa forſitan productam imminuendam, inſultumque novum præcavendum, quolibet bimeſtri ſpatio ventilationem ſanguinis ſuſciperet, ſicque debite obſervatis hiſce regulis, belle etiam valuit. Factum eſt autem, ut, poſtquam ſanguinis ipſi adeo ſalutarem eductionem ſemel atque iterum omiſerat, aliquando in cœna bene paſtus novo iterum correptus inſultu apoplectico, priusquam medelam facere quis poterat, ſubito accedente mira ſpaſmorum ac convulſionum facie, exſpiraverit, id quod circa ſolſtitium hujus anni hibernum contigit.

Scholium.

Apoplexia ordinarie in ſeroſam ac ſanguineam, nec immerito, diſpeſcitur. Non raro autem utramque conjunctim occurrere, & mixtam ſic, ſi ita adpellare licet, conſtituere, Caſus modo adductus evincit. Non ſolum enim plethora ex adminiculorum chirurgicorum neglecta adminiſtratione facili negotio iterum emergens, ſed & fonticulorum naturalium exſiccatio, ulcerum nempe pedum, morbo huic atroci producendo velificarunt. Non poſtremam autem morbo anſam, ſed maximam dediſſe Veneris ſtudium immodicum, merito mihi perſuadeo. Opportune hic in mentem mihi veniunt ea, quæ celeberrimus quidam Practicus jam pridem monuit, multos in lecto mortuos eſſe inventos, cujus ſubitæ mortis cauſam non niſi Veneris, in ſeneſcente admodum ætate abuſum fuiſſe, poſtea adparuit; quæ ſane & ad noſtrum quadrant caſum.

(*Vacha Haſſorum Halam miſſæ d. 28. Decembr. 1748.*)

OBSER-

OBSERVATIO LVI.

Dn. D. JOANN. FRIDERICI CRELLII.

De

Canali oſſeo peculiari in Cranio obſervato.

Omnis generis obſervationes anatomicas ſingulares, rariores & novas, quas in ſectionibus cadaverum in Theatro Academiæ Juliæ Carolinæ anatomico notabo in uſum publicum deſcribere mihi propoſui, quæ, ſi non omni ex parte novæ ſint, partim tamen aliquos naturæ luſus, & in ſtruenda corporis machina variationes exhibebunt, partim quid morbus in mutandis partibus ſolidis valeat, oſtendent, aliorumque obſervationibus confirmandis inſervire poterunt, ut vel hoc nomine non ingratum hoc lectoribus ſpicilegium futurum ſperare liceat; ſiquidem, prout CICERO de *divinatione* Lib. II. Cap. 71. ait, *obſervatio diuturna*, crebriusque iterata, *notandis caſibus facit artem.* Dum in cerebro aliquo demonſtrando Ann. 1742. occupati eramus, atque ad illud e cranio eximendum principia nervorum a medulla oblongata diſſolvebamus, arteriam carotidem, quæ pone ſellam turcicam, ad interiora cerebri perrectura, aſcendit, peculiari canali ſtrictius incluſam eſſe notabamus, cujus fabricam, purgatis oſſibus, curatius indagando, apophyſes clinoideas anteriores oſſis ſphenoidei ſtatim pone foramen opticum, inſuetum hoc foramen, diametro magnitudini arteriæ carotidis reſpondens, dimiſſa prope extremum marginem ex parte inferiori columna oſſea, lateribus ſellæ equinæ affixa, efformare deprehendimus. A nullo ſcriptorum anatomicorum, cum antiquorum, tum recentiorum, quos hanc ob cauſam evolvimus, ſimile quid annotatum invenimus, niſi quod accuratiſ-

ſimus WINSLOWIUS, *Anatomes* ſuæ *Part. I.* §. *234.* his verbis ejus meminiſſe videatur: *Quatre apophyſes clinoides, deux anterieures, & deux poſterieures, dont les deux poſterieures quelque fois n'en ſont qu'une, & quelque fois s'avancent vers les anterieures, & s'y uniſſent en maniere de poutre, ſous laquelle paſſe la derniere courbure de l'artere carotide interne; on trouve auſſi ce paſſage diviſé en deux par une petite colonne ou cloiſon oſſeuſe; & pluſieurs autres varietés.* Cum qua deſcriptione exacte convenit horum proceſſuum concurſus in capite, quod præparatum celeberrimus HEISTERUS noſter, Patronus atque Collega ſumme venerandus, in ampliſſimo ſuo apparatu anatomico ſervat, & benevole mecum communicavit: Utroque enim in latere poſteriores proceſſus ad anteriores exporriguntur, ſeptumve quoddam oſſeum, foramen efformans, conſtituunt, ita ut in dextro latere ex concurſu binorum proceſſuum & tertio a ſellæ lateribus aſſurgente conflatum ſit; in ſiniſtro vero poſterior proceſſus ſolus columnam oſſeam dimittat, quæ tamen ſellæ latera non penitus attingit; in noſtri vero cadaveris capite proceſſus illi quatuor in totum a ſe diſtant, & dictum foramen, utrinque perfectum, a ſolis anterioribus, non longe procedentibus, effictum eſt.

OBSERVATIO LVII.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

De

Oſſiculo in proceſſu ſagittali duræ matris reperto.

In eodem cadavere 1742. hic diſſecto, oſſiculi præternaturalis intra proceſſum falciformem duræ matris reperti meminiſſe fas erit. Scilicet dum ad interiora cranii aditum nobis

nobis parabamus, remotis integumentis externis, ad latus dextrum ſuturæ ſagittalis ſummo in vertice in pericranio æque ac ipſo oſſe parietali ſugillationis quoddam veſtigium duorum circiter digitorum latitudine occurrebat, quod ab ultimo capitis detruncati caſu, & ad corpus quoddam durum alliſione deduxiſſemus, ſi cutis pari ratione ſuffuſa fuiſſet, quæ tamen unius ubique coloris manſerat. Dum cranii diſſecti hæmiſphærium ſuperius removere conabamur, ibidem fibræ duræ matris præ aliis locis fortius adhærebant, non ſine majori vi avellendæ; dura matre diſciſſa, eodem in loco vaſa piæ matris, ad ſinum longitudinalem abeuntia, aliquantum dilatata, & ab humoribus in trajectu impeditis ultra naturalem diametrum diſtenta vidimus. Dum vero cauſſam illius phænomeni ſcrutamur, in latere dextro dicti ſinus corpus durum & aſperum intra illius membranas tangimus, quod dimidium fere pollicem longum, poſteriori parte latius craſſiusve, verſus anteriora extenuatum & in præacutam cuſpidem deſinens, ungulam avis cujuspiam minoris figura ſatis exacte referebat, multisque fibris arcte cum duræ matris tunicis cohærebat. Similium oſſium in dura matre generationem celeberr. quondam Argentoratenſium Medicus *Joann. Valent.* SCHEID, peculiari Diſſert. *de oſſiculis in cerebro humano mulieris apoplexia extinctæ repertis*, ex inſtituto deſcripſit, pluresque Obſervationes huc ſpectantes ejusdem Collega, celeberr. *Joann.* SALZMANNUS, in Diſſert. *de oſſificatione præternaturali* §. X. collegit, uterque etiam modum, quo in ejusmodi membranis oſſicula generari poſſint, exponere conatus eſt. Mihi quidem, ejusmodi corpora dura ab humorum quacunque ex cauſſa collectorum ſtagnatione, eorumque, diſſipata parte tenuiſſima, induratione generari, figuram vero a loci, in quo hærent, diſpoſitione varia obtinere, veroſimile videtur, prout fuſius hoc, in Diſſertatione, *de arteria coronaria cordis inſtar oſſis indurata,*

ta, Vitembergæ 1740. ventilata, demonſtrare anniſus ſum. Semel vero formata ejusmodi corpora dura, partes vicinas molles comprimendo, & ſi, prout noſtrum, aſpera & acuta ſint, pungendo, varias moleſtias, dolores, & in circuitu humorum impedimenta generare debere intelligimus. Cum autem hoc ad locum, ubi vaſa ex pia matre intra ſinum penetrare debebant, adhæreret, tranſitum per illa ſanguinis impediendo dilatationem horum vaſorum aliquam produxit, majorem futuram, niſi facile per lateralia vaſa, per anaſtomoſes his juncta, ſanguis hic impeditus ad ſinum devehi potuiſſet: neque dubium eſt, quin gravioribus cephalalgiis irritatione ſua excitandis aptum fuerit acutum hoc in apice oſſiculum, quibus tamen an obnoxia fuerit, dum viveret fœmina, non conſtat.

OBSERVATIO LVIII.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

De

Proceſſu vermiformi peculiari, inteſtino cœco adnexo.

Aperto abdomine, in eodem hoc cadavere, dum canalem inteſtinorum luſtrabamus, *appendix vermiformis* inteſtini cœci attentionem noſtram poſcere videbatur, ſiquidem hic non ſolum major atque capacior, quam alias in adultis eſſe ſolet, deprehendebatur, verum etiam intus corpore compacto repletus erat. Repurgatis igitur inteſtinis, ſaccoque cœci inteſtini, ad fabricam *valvulæ* BAUHINI demonſtrandam, aperto, in hujus quoque proceſſus orificium ſtudioſius inquirebamus, illudque præter morem ita ampliatum, *ut minimi digiti apicem ſatis commode recipere poſſet*, atque ca-

vum

vum ejus fecibus, globulorum minorum figura formatis, refertum videbamus. Hoc ergo phænomeno uſum illius, dum in fœtu nullas feces excernente pro receptaculo illarum habetur, confirmari cenſeo, inprimis ſi conditionem reliquorum inteſtinorum craſſorum ſimul attendimus: illa enim inteſtini coli portio, quæ in latere dextro aſcendit, & arcus ejus, ſub hepate & ventriculo transverſim excurrens, inſigniter diſtenta videbantur; at reliqua pars, quæ in latere ſiniſtro deſcendit, & denique in rectum terminatur, anguſtata atque contracta erat, ut vix tenuis inteſtini diametrum æquaret: tranſitu enim fecum ab hac inteſtini ſpaſtica contractione impedito, aliquam illarum partem in proceſſum vermiformem intruſam, ibidemque retentam eſſe apparet.

OBSERVATIO LIX.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

Varia ſingularia circa partes genitales, ac ſpeciatim uterum & ovaria, obſervata.

Uterus & ovaria, in eodem hoc cadavere, ac reliquæ partes generationi dicatæ, uti in pauciſſimis fœminis ab omni labe immunes ſunt, ita hic quoque varia a naturali ſtatu recedentia offerebant. Utrumque *ovarium* non ſolum *pluribus veſiculis lividis, ſero ſanguinolento turgidis*, repletum erat, ſed dextrum inprimis in parte anteriore exiguam *excreſcentiam* globoſam, piſi minoris magnitudine, a tenui parvoque petiolo ſuſpenſam, exhibebat, quam primo intuitu facile quis pro ovulo impraegnato, a ſubſtantia ovarii ſecedente, neque tamen ab eodem penitus ſeparato, ſed mediante peticlo adhuc connexo, habere poſſet, inprimis ſi alium cum hac obſervatione conferas uterum, quem inter

præparata mea oſtendere poſſum, *in quo tubæ Fallopianæ arctiſſime cum ovariis concreverunt*, atque prope orificium dextræ tubæ ſimilis *piſiformis protuberantia ex ovario dependet*, ut ab amplexu fimbriarum tubæ elevata, non vero prorſus ſeparata fuiſſe videatur. Aliam tamen horum tumorum originem eſſe vel ex hoc ipſo cadavere diſcere licebat, ſiquidem in eodem latere dextro a ligamento uteri lato, aliquot ab ovario digitorum diſtantia, ſimile corpuſculum longo ſatis petiolo dependebat, priori quoad omnia ſimile, niſi quod hoc pellucidum eſſet, cum prius obſcuriorem carneum colorem præ ſe ferret; quale etiam alia occaſione ab *externa tubæ Fallopianæ tunica* in media ejus longitudine emergens me obſervaſſe recordor. Quæ utraque cum ad ovula referre locus, in quibus radicata hæſerunt, non concedat, eandemque omnia conformationem habeant, illa quoque in ovariis notata pro ovulis non eſſe reputanda declarant; unde potius ad *tumores cyſticos*, ab humore in vaſis lymphaticis ſtagnante & intra folliculum peculiarem congeſto formatos, ſimiles excreſcentias referendas eſſe crediderim. In proclivi foret, pluribus celeberrimorum Auctorum obſervationibus hanc de geneſi harum veſicularum ſententiam illuſtrare, ſi temporis anguſtia hoc concederet, quod tamen alia occaſione, cum pluribus rarioribus circa partes generationi inſervientes obſervatis, ex inſtituto præſtabimus.

Jam tribus adhuc verbis ipſius uteri præter naturam in hoc ſubjecto affecti meminiſſe par erit. *Orificium uteri internum* tumidum *ſcirrhoſumque* tactu deprehendebatur, fundus contra lividus molliſque, humoris intus fluctuantis ſuſpicionem movebat, quo aperto tunicam internam exeſam ipſamque ejus *ſubſtantiam ulcere fœtente corruptam* conſpicere licebat, unde etiam *foramen e fundo uteri ad tubas* utrinque tendens, quod alias vix ſetam admittit, adeo amplum redditum erat, ut ſtilum ſatis craſſum commode intrudere liceret.

OBSER-

OBSERVATIO LX.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

Puellæ gibboſæ ſectio, & cauſſæ hujus mali in eadem detectæ.

Puella quatuordecim circiter annorum, antea ſana, & juſta membrorum omnium proportione, ipſarumque etiam vertebrarum junctura, naturaliter conformata, lapſu ſupino, præter opinionem in terram proſtrata, dorſumque vehementius eminentibus aſperioribus lapidibus allidens, atrocioribus illis, qui primum impetum excipiebant, doloribus ſuperatis, alium tamen, etſi paulo obtuſiorem, remanere, atque elapſo aliquo temporis ſpatio dorſi ſpinam incurvari mediaque parte protuberare ſenſit. Quæ cum patienter quidem ferret, neque, uti in more poſitum eſt tenuioris ſortis hominibus, ſub initium ingruentis mali medelam quæreret, poſt aliquot menſes juxta ipſum tuber durus dolensque tumor, ſatis alte penetrans, formari, cutimque verſus exteriora urgere, cœpit, quo, cum profundius humorem latitare perciperetur, denique ad maturationem deducto, materiaque intus collecta emiſſa, ſedulo licet adhibitis depurantibus, abſtergentibus atque balſamicis minime tamen conſolidari potuit, ſed perpetuo exſtillante ſanioſo ichore, ſinuoſos intus cuniculos agere, lateque divagari, exploratione ſpecilli ac injectionibus deprehenſum eſt: unde atrophia totius corporis juncta, & inſigni inferiorum extremitatum debilitate, ſtandique ac ambulandi impotentia ſuccedente, viribus ſenſim fractis, tumoribusque œdematoſis ultimo late ſe diffundentibus, exſpiravit. Altiori omnino indagine digna videbatur ſedes, in qua fons & origo pertinacis hujus ulceris lateret, quasve potiſſimum partes deſtruendo miſe-

 ram

tam confecerit. Precibus igitur pretioque tandem veniam, cuncta curioſius luſtrandi, impetravimus, ubi exterioribus corporis mire in ſuperioribus partibus extenuati, inferioribus contra ſero infra cutem in celluloſo contextu ſtagnante tumentibus, conſideratis, ad interiores corporis cavitates curatius inſpiciendas properatum eſt. Cum thoracis figura a diſtortis vertebris depravata eſſet, ſiquidem proceſſus ſpinoſi, a quarta ad nonam, parte poſtica inſigniter prominebant, ſuperioribus æque ac inferioribus interiora verſus inclinatis, non adeo mirandum videbatur, quod pulmones, in arctius ſpatium compreſſi, minusque commode explicati, hinc inde fortius cum pleura coaluerint, & ob ſanguinem ægrius per illos trajectum variis in partibus corrupti viderentur: nexibus illis inſolitis ſolutis, & pulmonibus a pleura, quantum ſine illius læſione fieri poterat, liberatis, nullum veſtigium ulceris, ad cavitatem thoracis penetrantis, quod aliqui antea ſuſpicati fuerant, ſed pleura integra deprehendebatur. Tanto magis itaque ſcire deſiderabamus, quorſum ſinus illi pergerent, cum *flexilis ſtylus, intra octavæ & nonæ coſtæ interſtitium ulceri immiſſus* ſub ipſo gibbere ad oppoſitum latus pergeret, neque exitus inveniretur. Trunco igitur aortæ deſcendente, qua vertebris thoracis incumbit, remoto, pleuraque diſſecta, *plura vertebrarum corpora carie fœdata* reperiebantur. Quintæ enim & ſextæ corpus a latere arroſum, ſeptimæ fere totum abſumtum, & quod de illius parte inferiore reſiduum erat, cum octavæ reliquiis ita coaluerat, ut ægre locus, ubi cartilagine diſtinctæ fuerant, notari poſſet; octavæ corpus inferiori parte ultra dimidium, nonæ vero penitus deficiebat, decima vero ſuperiori parte itidem labem jam tum contraxerat; ligamentum illud cartilagineum, quo corpora vertebrarum copulantur in omnibus, quæ carie arroſæ erant, penitus deſtructum videbatur, ſiquidem illud ex ſubſtantia, uti celeberr. MORGAGNIUS in

Ad-

Adverſar. anatom. III. p. 104. monet, inter cartilaginem & ligamentum fere media conſtat, adeoque oſſibus mollius vim acris ſaniei celerius ſentit, ab eaque primo conſumitur. Neque coſtas ab hoc malo intactas manſiſſe facile intelligitur, ſiquidem nexum inter capitula poſteriora & corpora vertebrarum, his exeſis, labefactatum fuiſſe patet, inprimis tamen nona utriusque lateris vitiata erat, cum octavæ vertebræ corpus ex parte, nonæ vero totum deficeret, atque hoc præterea loco pus intus incluſum exitum ad exteriora ſibi paraviſſet, hinc dextræ capitulum poſterius fere totum, reliquum oſſis usque ad angulum curvaturæ ſuperna parte abſumtum, ſiniſtræ vero capitulum itidem media parte exeſum erat. Si *geneſin hujus mali* ex phænomenis antea recenſitis eruere placet, primo illo lapſu ſpinæque concuſſione vehementi, ligamentis illarum vim inſignem illatam, horum vero violenta tenſione, vaſculis quibusdam deſtructis, liquores ſuos effundentibus, inflammationem excitatam colligimus, qua in ſuppurationem verſa, pure autem exitum nullum inveniente, ſed intra membranas ambientes coërcito, acrius in dies redditum, ipſa vertebrarum arrodit oſſa, quæ tanto facilius deſtruentur, quo magis corpora ipſarum naturæ ſpongioſæ atque fragilia eſſe conſtat: unde & proceſſus illarum, ſolidiore textura gaudentes, non adeo facile carie ſimul afficiuntur. Cum vero ſpina vertebrarum totam capitis ſuſtineat molem, tanto hiatu a deficientibus corporibus relicto, ſuperiores baſi, cui innitantur, deſtitutæ, in priorem partem deprimentur, reſiduos vero proceſſus corruptarum verſus poſteriora ſimul urgebunt, ſicque inæqualem illam dorſi flexionem producent, prout fuſius hæc & ſolidiſſime celeberr. *Jo. Zacharias* PLATNERUS, Patronus multum colendus, inſcriptione *de iis, qui ex tuberculis gibberoſi fiunt*, deduxit, qua 17. Aprilis anni 1744. eodem fere tempore, quo noſtrum cadaver diſſectum fuit, argumentum hoc occupavit, *ico-*

nemque thoracis oſſei, a noſtro, quem inter præparata aſſervamus, non multum diverſi, adjecit (a). Uti vero ſubinde, monente mox laudato Viro, tandem exeſis membranis, quæ extus illa corpora cingunt & cum vicinis partibus connectunt, ſanies illa, oſſibus ſimul colliquatis, aucta, in pectoris cavum perrumpit, atque reſpirationis difficultatem, ante jam a tumentibus & contractis ligamentis perceptam, thoracem replendo & pulmonum expanſionem impediendo auget, imo ipſos ſæpe pulmones corrumpit, ita noſtro in caſu *firmitatem pleuræ, interiora pectoris ſuccingentis*, mirari fas eſt, quæ nulla inde ratione læſa fuerat, ſed omnis preſſio magis verſus exteriora vim ſuam exſeruerat, ſicque tumor ille externus in dorſo generatus eoque aperto materiæ corruptæ exitus conciliatus eſt, ut jam ad pectus penetrare non poſſet, etſi ob profundiorem oſſium corruptionem, *ad quam tollendam nullus acceſſus dabatur*, ſiſti malum latiorque deſtructio arceri nequiret. Cum autem quotidie magna ſaniei pars intra vaſa ſine dubio abſorberetur, inſuperque actione pulmonum, ob thoracem male conformatum, turbata, ſanguis in illis minus perfecte divideretur, tandem *cachexiam* generatam fuiſſe, non exterius ſolum œdematoſi illi tumores evincebant, ſed lymphæ vias, ubique a viſcida materia obſtructas, indeque nutritionem corporis vitiatam, *glandularum* bronchialium, dorſalium, lumbarium, imo ipſius magna ex parte pancreatis, inſignes *tumores*, materia gypſea repleti, docebant, quæ, in pluribus cachecticorum corporibus obvia, jam quidem fuſius non commemorabimus.

OBSER-

(a) Hoc ſceleton nunc poſt obitum beati CRELLII in Muſeo ſuo anatomico Illuſtris HEISTERUS aſſervat.

OBSERVATIO LXI.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

De

Peculiari & paullo rariore membranæ hymenis in eadem puella gibboſa conſtitutione.

In ſectione hujus puellæ, pubertati proximæ, ad genitalium ejus partium conſtitutionem tanto magis indagandam incitatus ſum, quod ante breve tempus in corpore alius cujusdam puellæ, ejusdem fere ætatis, hydrope defunctæ, fruſtra illas quæſivimus, partibus illis a colluvie ſeroſa acrique ſine dubio nimis relaxatis atque deſtructis. Tanto vero luculentius in noſtra eadem comparebant, ſiquidem, diſtractis pudendi labiis, in *parte inferiori membranam hymenis forma lunæ cornutæ* more ſueto explicatam, ultra mediam oſtii vaginæ altitudinem aſſurgentem, offendebamus; pone hanc vero *columna quædam carnea* a parte inferiore urethræ papilloſa originem ducens, per medium hiatus relicti deſcendens, atque poſteriori hymenis parti applicata, inferius in vagina firmata conſpiciebatur, quæ ſepti i[illegible]ar in duas veluti cameras ſummam vaginæ partem divideb[illegible]t, ſicque *aditum ab hymene anguſtatum penitus fere occludebat.* Non equidem ignoro, ſimilem aliquoties conformationem deprehenſam eſſe; ſiquidem celeberr. MORGAGNUS in *Adverſar. anatom. I. p. 39.* eandem pari ratione deſcribit, additque: *Quod perrare fieri crediidiſſem, niſi & mihi nuper obſervatum eſſet, & publice clariſſ.* VALSALVA *unum intra annum bis obſervaſſet & oſtendiſſet; ut hinc intelligi poſſit, quare hymen interdum etiam virginea, ſeu virginitatis columna ab eruditis hominibus ſit appellatus.* Nihilominus clariſſ.

Hen-

Henrico BASSIO aſſentiri non poſſum, qui in *Obſervationibus anatomico-chirurgic. Dec. II. Obſ. III.* hanc columnam pariter deſcribit, & *pro naturali in omnibus recens natis invenienda habet*, quæ ſecundo & tertio anno, nexu ejus cum meatu urinario, ab urina, perpetuo illam humectante, ſoluto, verſus partem inferiorem ſe contrahat, atque trianguli figuram aſſumat; in adultis vero paulatim explanetur, atque ad ſemilunarem figuram accedat: ſiquidem ſi acrimonia madorque urinæ ad deſtruendam hanc columnam ſufficeret, multo magis ipſam hymenis membranam, illa multo teneriorem, colliquaret, & in nihilum reduceret. Unde potius celeberr. Dn. *Joh. Jacobi* HUBERI, qui in commentatione *de Vaginæ uteri ſtructura rugoſa & hymene*, pag. 50. ſimili ratione occluſum genitale puellæ ſeptem annorum deſcribit & delineat, ſententiam meam facio, atque quoties ejusmodi hymenis ſtructura occurrit, illam pro *præternaturali*, vel a prava conformatione, vel a morbo inducta, habendam, cenſeo; ſiquidem ſæpius vel ab urina, vel aliis purulentis humoribus, niſi probe mundentur, in tenellis partes has arrodi poſſe manifeſtum eſt: unde conniventibus tunc vaginæ lateribus ſuperior æque ac inferior papilla in unum corpus concreſcent, pluribus ejusmodi coalibus documentis variis in corporis partibus id confirmantitus. Id ſane certum eſt, ejusmodi columnam, carneæ texturæ, quocunque demum tempore natam, ſi ad pubertatem usque creſcat, tantum robur acquirere, ut a pene illam dilacerari, aut hymenem hac a poſteriori parte ſuffultum deſtrui poſſe, vix crediderim, ſed præmiſſa demum partis illius excreſcentis reſectione ad coitum idonea reddi poſſit fœmina.

OBSER-

OBSERVATIO LXII.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

Notatu maxime digna valdeque ſingularia, in cadavere mulieris a pueritia claudicantis & epilepticæ obſervata.

Cadaver hoc anno 1746. in Theatro anatomico Helmſtadienſi diſſectum, ætate erat inter annum quinquageſimum & ſexageſimum fere media, quod, dum vivebat, epilepſia ſæpe fuerat correptum, quibus vero malis nulla medela, graves ob rationes, ullam utilitatem præſtare voluit.

1. Fœmina hæc, quæ in cælibatu continuo vixit, *valde* erat *emaciata*, pedes vero & dorſum usque ad ſcapulas *tumore œdematoſo* valde diſtenti adparebant.

2. Dum abdomen incidebatur, *venæ omnes in inteſtinis & ventriculo, ad ſubtiliſſimos usque ramulos, ſanguine ita erant infarctæ*, quaſi cera purpurea repletæ eſſent.

3. *Inteſtinum colon* circa finem, antequam in rectum transmutabatur, valde *magnas habebat inflexiones*, quales alias vulgo obſervari non ſolent.

4. *Glandulæ meſenterii* & *Ovaria* utraque in tumores duros erant transmutata.

5. In *latere dextro capitis*, ubi os frontis & parietale ſutura conjunguntur, *tumor* ſe ſe oſtendebat, ovi dimidii, ſecundum longitudinem diſſecti, fere magnitudine, qui tactu *durus* deprehendebatur, & poſtquam cutis inde ſeparata erat, pericranium a tumore iſto ſeparari vix poterat, quia robuſta ſubſtantia membranacea cum oſſibus cranii & hoc tumore arctiſſime connexa erat. Dum vero hujus tumoris *origo* curatius a me inveſtigabatur, poſtquam cranium, facta

diſſectione transverſa, a cerebro aliquo modo remotum erat, cum adſtantibus Medicinæ ſtudioſis obſervabam, dictum hocce cranium a parte interiori *oſſis bregmatis* & *frontis*, ubi ſuturæ conjunguntur, *carie valde arroſum*, atque partem exteriorem in tumorem elevatam fuiſſe; cujus baſis latitudinem duorum pollicum æquavit, altitudo vero tantum trium erat linearum. In medio hujus tumoris *fovea* quædam aderat, ex qua firma & denſa quædam ſubſtantia membranacea, quæ tumorem hunc cingebat, orta erat & quaſi punctum fixum ibi habebat.

6. Eodem loco, cranio ſuperiore prorſus ablato, partim ex dura matre, partim ex parte carioſa oſſis bregmatis, ubi lateralem partem oſſis frontis tangit, tumor ſive *corpus* illud *fungoſum*, cujus diameter duorum erat pollicum, deprehendebatur, hujusque tumoris ſubſtantia *ex meris tenuiſſimis vaſculis* conſtare videbatur, atque corticali cerebri ſubſtantiæ fere ſimilis erat, ſed paulo obſcurioris ſolum coloris. Hic tumor a dura matre, cui adhærebat, facilius ſeparari poterat, quam ab exeſo illo oſſe bregmatis, cui per multa parva vaſa arctius connexus erat.

7. Quia vero tumor is magnum ſpatium intra cranium occupabat, cerebrum inde neceſſario comprimebatur, ita ut *ventriculus dexter multum verſus latus ſiniſtrum repreſſus* atque cedere coactus fuerit; qui etiam, ſicuti reliquæ cavitates cranii, *ſero valde repletus erat*; unde cauſſa epilepſiæ hujus ægræ mihi orta eſſe videtur.

8. Notatu autem maxime digna in hoc cadavere videtur *articulatio utriusque oſſis femoris*, quæ hic *non in acetabulis* (utpote quæ magis plana & porrecta erant), ſed extra ea fuit, dum capitula oſſium horum *oſſibus iliacis*, ope ligamentorum capſularium & muſculorum, juncta & contigua erant.

8. *Oſſa, quæ alias acetabulum conficere ſolent*, mirabi-

li

li etiam modo conformata erant: nam oſſa ilei circa totam partem mediam, præſertim verſus Os ſacrum, adeo tenuia, ab attritu, ut videtur, capitum oſſium utrorumque femoris ibi hærentium, erant, ut *omnino pellucida*, ad inſtar chartæ tenuis, eſſent, atque ſub mundatione, poſt coctionem, levi ſcalpelli attritu variis foraminulis pertunderentur.

10. Præterea extrorſum in iisdem ilei oſſibus, ſupra inciſuras illas magnas, *fovea levis, pollicis fere latitudine*, deprehendebatur, circa quem locum *capita femoris muſculis & ligamentis* illis *vaginalibus laxe* quoque *juncta* obſervabantur, ut in inceſſu ad altiorem iliacorum iſtorum partem, quæ ex attritu adeo tenuia reddita ſunt, aſcendere potuerint.

11. Sub hac fovea, quæ verſus oras acetabuli ſe extendebat, *proceſſus duo breves* & *plani, fere quadrati*, in conſpectum prodibant, e qua robuſtiſſima ligamenti capſularis pars originem ducebat.

12. *Acetabulum* utriusque oſſis innominati, *non in lateribus horum oſſium* conſtitutum adparebat, ut alias eſſe ſolet, ſed potius *in anteriore eorum parte*, ita, ut quaſi in ſolo oſſe pubis & iſchii locum ſuum haberet, (cum alias tria innominatorum fruſta in acetabulo junguntur,) & loco figuræ rotundæ, quæ illi alias naturalis eſt, *figuram trianguli æquilateralis*, cujus latera pollicis longitudinem ſuperabant, monſtrabat. In deformibus horum acetabulorum oris neque cartilagines, neque ſupercilia (ut vocant) conſpicua erant, ſed margines ſive oræ admodum humiles, neque *glandula Haveriana* illa *magna*, ſed loco hujus tunica ſolum quædam adipoſa in loco ejus reperiebatur. In utroque præterea latere *deficiebat robuſtum illud ligamentum*, quod *teres* vocari ſolet, & ſimul etiam *inciſura* illa ſive *ſulcus acetabuli* in latere ejus interiore, per quem vaſa ſangui-

fera alias in bene conformatis ſive ſanis acetabula intrare ſolent.

13. *Oſſa femorum* ipſa *mirabilem* etiam *habebant fabricam*: capita enim eorum non niſi tenui admodum obducebantur cartilagine, & locus, ubi alias *fovea* eſt in his capitibus, quibus *ligamentum, teres* dictum, inſeritur, planus erat atque aliquo modo aſper, neque cartilago, ibidem aderat, ſed *ſubſtantia oſſis celluloſa nuda* conſpiciebatur.

14. *Colla horum oſſium* non ſolum valde brevia (dum longiora alias plerumque ſunt, quam in vivis), ſed & *horizontaliter* fere *protenſa* conſpiciebantur, ita, ut *trochanteres majores* in utroque latere, non ſolum *æque alti*, ac capita femoris, fuerint, verum etiam capitibus longe majores & craſſiores, eadem fere figura, qualem RUYSCHIUS exhibet in *Theſauro anatom. IX. Tab. IX. fig. 1.*

15. In parte anteriore & ſuperiore oſſis femoris, ubi alias *linea, ſcabra* dicta, adeſt, quæ collum & corpus hujus oſſis diſtinguit, *longus* & *aliquo modo elevatus proceſſus* inuſitatus præſto erat, qui a parte ſuperiore trochanteris tantum usque ad medium collum ſe extendebat, ſed ultra duas lineas latus. In parte poſteriore autem *fovea*, quæ poſt trochanterem majorem levis alias tantum eſſe ſolet, præter conſuetudinem admodum ampla fuit, ſeque ultra illam eminentiam oblongam, quæ media inter duos trochanteres eſt, ad trochanterem usque minorem extendebat, qui trochanter non introrſum, ut alias fieri ſolet, ſed *extrorſum, unci inſtar, inflectebatur*: atque hæc omnia ſicuti in uno horum oſſium, ita & in altero ſeſe habebant.

16. Præterea *in corpore femoris dextri* infra medium ejus, in parte poſtica, quinque circiter pollices ſupra genu, magna & craſſa aderat *prominentia* præternaturalis, ſive *exoſtoſis*, quæ in oblongum & acutum apicem ſive marginem terminabatur, in cujus parte ſuprema *tria parva aderant foraminula*,

minula, eandem perforantia, per quæ dein fibræ ligamentoſæ tranſibant, quibus carnes utrinque hærentes arcte connectebantur, ita ut ſine magno labore hæ carnes inde vix ſeparari potuerint. Videbatur hæc exoſtoſis, ſive eminentia oſſea, *a fractura* quadam hujus oſſis olim perpeſſa & non ſatis bene iterum coalita ortum traxiſſe, cujus fruſtum inferius a muſculis ſurſum nimis tractum, & ſic non rite conjunctum & accretum erat, quoniam hoc femur ultra pollicis latitudinem brevius erat ſiniſtro, ſive integro.

17. *Ligamenta femorum horum capſularia* ob ſingularem fabricam adhuc paullo uberius conſiderari merentur, dum tunica ipſorum interna *incipiebat ab ambitu acetabuli*, & cum tunica externa, ſive ſuperiore in *forma vaginæ* inter muſculos ad caput femoris pergebat, atque deinde eadem fere ratione reflectebatur, ut *tunica interior præputii* ad coronam penis, ubi firmiter adhærebant; hinc vero ultra collum femoris progrediebatur, ubi admodum lævis erat, & ſine lacertulis, ſive retinaculis, quæ alias in aliis adſunt: terminabantur vero deinceps hæc ligamenta præcipue utrinque in trochanterem majorem, ut & in proceſſum illum oblongum ſupra deſcriptum (Num. 15.) in latere anteriore. *Tunica* vero *externa* hujus interiorem hanc quidem comitabatur, ſed ita, ut paulo ulterius & ultra ambitum deformium horum acetabulorum atque ultra trochanteres majores lateraliter ſe multum extenderent. Itaque ligamenta hæc vaginam quaſi formabant robuſtam a lateribus hiſce femorum usque ad acetabula.

18. *Vagina* vero *hæc* ſpeciatim in parte ſuperiori *faſciculum* adhuc habebat adeo *robuſtarum fibrarum*, qui tendini fere dimidii transverſi digiti craſſitudine ſimilis erat, quique ad caput femoris & usque ad inferiorem planum illum proceſſum acetabuli (vid. Num. 11.), ubi firmiter ſe affigebat, exporrigebatur. Ab hoc faſciculo *ad latera etiam*

multæ aliæ ejusmodi fibræ, ſub forma anguli acuti, ſeorſim procedebant, quæ hoc ligamentum adhuc craſſius & robuſtius reddebant, atque in ſuperiorem illorum planorum proceſſuum juxta præcedentem ſe ſe inſerebant. Reliqua pars extrema hujus ligamenti vaginalis, quæ oris acetabuli affixa erat, minus robuſta, ſed paullo tenuior deprehendebatur, quam prior illa.

19. Denique adhuc notandum eſt, quod ubi hoc *ligamentum* trochanterem majorem obtegebat, tendines glutæi medii & minimi non in ipſum trochanterem majorem inſerti, verum cum ligamento interveniente tam arcte concreti fuerint, ut ſine laceratione a ſe invicem ſeparari haud potuerint.

20. Eadem prorſus ratione res etiam ſe habebat cum *tendine muſculi recti tibiæ:* nam hic fere recta, vaginæ adhærens, adſcendebat, ſeque juxta caput femoris cum ligamento (Num 17.), cum quo transverſim concretus erat, in proceſſum ſuperiorem planum (Num. 11.) inſerebat.

21. *Quid ceterum de hac articulatione femorum ſit ſentiendum*, & unde hæc mira atque extraordinaria conformatio orta ſit, utrum illa fuerit ex utero matris adeoque *connata, an a vi quadam externa*, determinare non audeo: interea tamen prius mihi veriſimilius eſſe videtur. Si enim hoc vitium a læſione quadam externa inductum fuiſſet, hæc acetabula & femora non una & eadem, ſed diverſa ratione deſtructa fuiſſent: deinde ſi *a vi externa ligamenta teretia fuiſſent rupta*, veſtigia quædam horum ligamentorum adhuc adfuiſſent, qualia vero non obſervabantur. Quam maxime vero in illa mea ſententia varii homines ſenes hujus loci me confirmarunt, qui retulerunt, ſe, quamdiu cognita ipſis fuerit hæc fœmina, ſemper eam claudicantem & hinc inde vacillantem, ad modum anatum, inceſſiſſe, ſicuti brevi ante mortem adhuc fecerat. Hocce difficili & infir-

mo

mo autem inceſſu etiam factum eſſe judicarunt, quod lubrica præſertim tempeſtate, quando ipſi prodeundum erat, ſæpius prolapſa ſit, unde forte etiam ille *cerebri fungus* in capite (qui epilepſiæ cauſſam poſtmodum conſtituit) & fractura cum exoſtoſi illa in femore ſiniſtro (Num. 16.) originem duxerunt.

22. Denique adhuc notandum eſt, *pedes, ſi per plateas incederet*, reſpectu ad truncum habito, eodem *longiores* apparuiſſe, quia capita *femorum* utrinque, ob ligamenta ipſorum ſolito multum longiora & laxiora, fere ad manus transverſæ, aut plurium pollicum latitudinem ſupra locum acetabuli, in partibus oſſium iliacorum poſterioribus & exterioribus, aſcendebant, dum truncus ſuo pondere in inceſſu intra femora, ob modo dictam laxiſſimam articulationem, deſcendebat, quia ab *acetabulis valde planis & quaſi deletis* non ſuſtinebantur, atque ſic capita femoris oſſa ilei tantopere attenuarunt, ut iis in locis, ſicut ſupra dictum eſt, vix charta craſſiora, & omnino ita pellucida eſſent, quam orbitarum oſſa in parte ſua ſuperiori.

23. Tandem & poſtremo addi meretur quod oſſa iſchii & *inprimis ejus tubera* multo longius, quam alias vulgo obſervatur, disjuncta fuerint, atque ſic *arcum oſſium pubis quam ampliſſimum conſtituerint*, ut propter hanc admodum latam oſſium pubis conformationem præ multis aliis mulieribus fœtum partu facilius excludere potuiſſet, ſi aliquando imprægnata fuiſſet (a).

(*Helmſtadio Halam miſſæ die 12. Januarii 1749.*)

OBSER-

(a) Sceleton hoc, poſt præmaturum beati Dn. D. CRELLII obitum in manus Illuſtr. HEISTERI pervenit, qui illud nunc inter cetera muſei ſui anatomici rariora, in CRELLII, Generi ſui dilectiſſimi, memoriam, aſſervat, cui quoque Obſervationum harum, ex illius ſchedis collectarum & depromptarum, communicationem debemus.

OBSERVATIO LXIII.

Dn. D. JO. GOTTSCHALK WALLERI

De

Variolis cum Hydrocele & retentione urinæ, ſuppurationis tempore accedentibus, feliciter curatis.

Annis 1744. & 1745. peſſimi genii variolæ heic in Upſalia ac locis vicinis epidemice graſſabantur; manebant depreſſæ omnemque fere ſuppurationem renuebant, ſaltem nunquam per univerſum corpus æquabiliter elevari potuerunt. Omnes vero his decumbentes feliciter, per Dei gratiam, evaſerunt, pauciſſimis exceptis, quibus vel acceſſerunt adeo funeſta ſymptomata, veluti hæmorrhagiæ, ut nulla ſufficerent iis ſuperandis medicamenta, vel, quibus *pulveres camphorati* non fuerunt debite exhibiti. Reliqua ut reticeam magis ſolemnia circa hanc febrem exiſtentia ſymptomata, ſingularem ſolum liceat referre caſum juvenis varioloſi, a via ordinaria, quoad ſymptomatum difficultatem, admodum recedentem.

Unicus filius, celeberrimi cujusdam Viri, ſexennis, febre corripitur varioloſa. Exhibentur ipſi *pulveres bezoardici* HOFFMANNI, absque tartaro vitriolato, cum Camphoræ granis paucioribus. His per octiduum fere continuatur, ita tamen, ut ſimul & *Theriacæ* momentum interdum pulveri nominato additum, nec *Emulſiones analepticæ* & antiphlogiſticæ neglectæ fuerint. Per totam faciem ac per univerſum corpus variolæ ſub hoc tempore videbantur confluentes, ſed ſine aliqua elevatione, licet facies ita intumesceret, ut etiam oculi, more ſolito, clauderentur. *Nono die*

die exhibitus fuit *pulvis myrrhatus* ac *Syrupus balſamicus*, ſecundum *Edimburgenſium Pharmaciam* præparatus; quibus paulo magis quidem elevatæ fuerunt variolæ, ſed inæquabiliter; depreſſæ namque manſerunt in inferioribus corporis partibus, dum ſparſim elevatæ fuerunt in ſuperioribus. *Duodecimo morbi die* exſiccari cœperunt puſtulæ in facie, eadem tum ſimul detumeſcente, ſed, eodem die accedebant alia difficiliora ſymptomata; inſignis namque *Hydrocele*, qua ſcrotum aqua repletum ita intumeſcebat, ut fere caput pueruli æquaret; cui malo aſſociabatur retentio urinæ, a preſſione forte, aut cervicis veſicæ, aut urethræ, ab aqua accumulata compreſſæ, eaque adeo gravis & exquiſita, ut ne unicam emittere poſſet ægrotus urinæ guttulam. Hiſce jam ut obviam iretur malis, exhibitus fuit laxandi ſcopo (aderat namque ſimul magna tarditas alvi) *ſyrupus rhabarbarinus* cum *pulveris rhabarbarini* debita portione, ſed ſine ulla evacuatione ſive per alvum ſive per urethram. Die ſequente injectus fuit *clyſter* ex *ſpeciebus emollientibus* cum *lactis* & *aquæ* parte anatica decoctis, addito *oleo amygdalar. dulc.* Tantum vero abeſt, ut hanc injectionem aliqua ſubſecuta fuerit evacuatio, quin potius, omnis materia injecta ſimul retenta fuerit. Trihorio itaque elapſo clyſteris injectio repetita fuit, addita ſimul portione quadam nitri; adplicabatur inſimul ſcroto linteum calefactum & *Myrrhæ* fumo imprægnatum. Hiſce, altero trihorio elapſo, tandem ſemel tantum movebatur alvus, urinæ vero fluxus tanta ſequebatur in copia, ut canthari tres quartas æquaret partes, ſcroto multum inde detumeſcente. Poſt hæc bene ſe omnia habere videbantur, urinæ fluxu per triduum fere magna in copia continuante. Nondum tamen in vado omnia judicabantur, hincque XIVto morbi die adhibitæ fuere *pilulæ Beccherianæ*, unde, licet eodem die non niſi unica vice alvum depoſuerit, proxime ſequente tamen, ſine pilularum vel

alius laxantis repetitione, ultro 10. ſubſequutæ fuerunt dejectiones. Tandem *pulvere myrrhato* & *crocato*, non neglecto *mercurio dulci*, ſexies ſublimato, ſeu *Calomela*, plenarie convaluit æger, & adhuc vegetus & robuſtus manet.

Id porro adhuc addendum eſt, quod, dum exſiccatis fere plenarie variolis induſia commutarentur, tanta copia *vermium albidiorum*, capitis nigri, pollicis fere plus minus longitudine, in induſio reperta fuerit, ut ſupra patinam eodem concuſſo, exinde manipulatim fere vermes deſumi poſſent. In reliquis hoc tempore varioloſa febre decumbentibus, nec ſymptomata adfuerunt nominata, nec vermes etiam occurrerunt.

Similem fere caſum, quoad *urinæ retentionem*, olim in *Ephemerid. Nat. Cur. Dec. II. Ann. V. Obſ. XLIX. p. 92.* communicavit D. *Samuel* LEDELIUS; ſed multum a noſtro diſcrepat, tam quoad reliqua ſymptomata, quam quoad curationem.

OBSERVATIO LXIV.

Dn. D. JO. GOTTSCHALK WALLERII

De

Cedriæ præparatione, aqua Cedriæ aliisque exinde obtinendis productis.

Ex *Pini* vel *Abietis* reſinoſis pinguioribusque partibus, præcipue radicibus, ſolent noſtrates deſtillare eliquatam reſinoſam materiam & oleum. Hanc materiam, quoniam eandem a *Cedri* arboris reſina olim obtinuerunt, *Cedriam* appellarunt antiquiores, unde & adhuc *Suethice* vocatur *Tiära.* Picem alii vocant; eſt enim, juxta PLINIUM, *Lib. XXIII. Cap. I. pix nihil aliud, quam combuſtæ reſinæ fluxus.* Quum vero

vero poſtea uſu receptum fuerit, Cedriam noſtram, in duritiem quandam coctam, vel exſiccatam, *Picem* appellare, hinc alii *priorem* hanc appellarunt *Picem liquidam*; exſiccatam vero vel coctam poſteriorem, *Picem ſolidam*. Liquidam hanc Picem Chemici indignam aut judicarunt, quam examini ſubjicerent, aut ut notam præſuppoſuerunt, ſiquidem penes illos altum de eadem eſt ſilentium. *Joh. Conradus* AXTIUS in egregio & erudito libello, de *Arboribus coniferis & Pice conficienda*, integro *Cap. XIII.* modum quidem expoſuit, quo Pix & olim confecta fuerit, & hodie nonnullis in locis conficiatur, ſed modos penes Boreales populos, *Suecos* & *Norwegos*, hodie uſitatos, non ex aſſe tangit, nec naturam Cedriæ plene exponit. Celeberr. *Caſp.* NEUMANNUS in Prælect. *Chemicis*, *Picis navalis* examen inſtituit, Cedriæ vero non habet, a qua tamen pix navalis & quoad præparationis modum, (quum hoc duplicem ſuſtinere debeat ignem, deſtillationis nempe & coctionis,) & quoad contenta, maxime diſcrepat, ut ex noſtro Cedriæ examine cum *Neumanniano* picis navalis collato, inferius patebit.

Occaſionem & anſam huic Cedriæ inquiſitioni ſubminiſtravit libellus *lingua Anglicana* conſcriptus, de *Virtutibus medicis aquæ Cedriatæ*, vel, ſi placet antiquior mos loquendi, *Aquæ picatæ*, vulgo *Theer-Waſſer*. Præſcribitur in eodem modus aquam Cedriatam & præparandi, & eadem utendi. *Præparatio* in eo conſiſtit, ut recipiatur Cedriæ puræ pars una, huic affundantur in vaſe vitreato aquæ fontanæ puræ partes duæ, commoveantur ac commiſceantur invicem optime, deinde ad quietem reponatur mixtura per 24. horas & ultra; decantetur poſtea ſupernatans aqua, filtretur & uſui ſervetur. *Utendi methodus* variis in morbis, cum neceſſariis cautelis, citato in libello deſcribitur, & exinde hauriri poteſt. Quoniam vero duplici inprimis modo, hodie, *Cedria* penes noſtrates ac *Norwegos* deſtillari ſolet;

 hinc

hinc juxta duplicem hunc præparationis modum Cedriam breviter examinandam judicavimus.

Cedria vulgaris atque utplurimum & fere unice venalis, ſequenti modo communiter præparatur. Formatur cavitas conica inverſa, in loco argilloſo, quæ intrinſece in circumferentia obducitur craſſo corio vel cortice abietis, ita, ut exterior rugoſa corticis pars extrinſece verſus argillam vertatur, interior vero plana ac polita verſus interiora coni. In fundo ſeu apice hujus coni foramen relinquitur apertum, infra quod vas recipiens ponitur. Et ex hoc foramine erigitur cylindrus, de juniori arbore recenti deſumtus, qui, ſupra conum ſupereminens, ſub ipſo opere eſt mobilis. Fruſtulis minoribus, de radicibus & truncis præcipue Abietis vel Pini pinguioribus, per æſtatem optime exſiccatis arcte ac preſſe impletur cavitas; fruſtulis ita diſpoſitis, ut undiquaque circa cylindrum erectum horizontaliter fere comprimantur. Totus conus, cum contentis, tegitur deinde, carbonariorum more, mixtura quadam argillacea, vel & recenti turfa, ita tamen, ut cylindrus ſupereminead, & pro lubitu aut deprimi, aut elevari poſſit. Accenditur ignis in medio, & calore circumquaque diſperſo, Cedria craſſior per foramen exſtillat in vas infra poſitum recipiens.

Circa hanc præparationem obſervandum 1.) quod magna pars Cedriæ igni alendo inſerviat ac diſſipetur per auras, ut patet ex fumo craſſo aſcendente; 2) quod hac methodo obtineatur non niſi impurior, craſſa, aquoſa aliisque heterogeneis rebus inquinata Cedria. Aqua immixta ſponte quidem a reliqua reſinoſa parte ſecedit in Cedria antiquiore; in recenti tamen intime admixta hæret.

Cedriam tali ratione præparatam ſequenti methodo examinavimus.

Per deſtillationem ex eadem obtinetur aqua acida, oleum album, oleum obſcure rubrum ac denique caput mortuum.

Aqua

Aqua per deſtillationem elicita, ſaporis admodum acidi, inſtar aceti, eſt, cum *amaritie* quadam. Cum *oleo Tartari per del.* motum excitat majorem, atque *Syrupum Violarum* & *ſolutionem* maſſæ illius cœruleæ, ex Torna ſolis paratæ, quam vulgo *Lacmus* vocant, colore tingit rubro; *liquorem vini probatorium*, qui e calce viva cum auripigmento præparatur, præcipitat, colore in flavum mutato, cum coagulatione. Magnam hinc concludimus acidi partem in hac adeſſe aqua, quum requiratur major acidi copia ad immutandum cœruleum ſyrupi Violarum colorem in rubicundum, quam ad effervescentiæ motum cum *oleo Tartari per deliqu.* excitandum. Nec multum a veritate nos aberrare putamus, ſi hanc aquam dicamus acidiſſimam, ex regno vegetabili ſine fermentatione paratam.

Oleum album non ſemper deſtillatione obtinetur. Requiritur ad id obtinendum & recentior Cedria, & talis, a qua eo usque nihil antea deſumtum fuerit; innatat enim Cedriæ hoc oleum, quamvis inviſibili prorſus modo; requiritur quoque optima agglutinatio vaſorum, & regimen ignis moderatum. Hoc oleum ſaporem inſtar ignis urentis excitat, cum ſubſequente majore adſtrictione, inſtar aluminis; prompte ignem concipit, ubi recens eſt, & ab aqua optime ſeparatum; cum *ſpiritu Nitri flammifico* vix calorem excitat, multo minus effervescit, ſed ambo placide inter ſe uniuntur & in mixturam rubram tranſeunt, ita tamen, ut fumus ſub hac miſcela erumpat ruber, ipſaque mixtura *coagulationem* quandam, præcipue in fundo, dein ſuſcipiat. Cum *oleo vitrioli* majorem producit fumum, majoremque calorem, cum coagulatione. Cum *ſpiritu ſalis ammoniaci aquoſo* promte ſe commiſcet, cum ſupernatante cuticula. Si vero hoc oleum ab aqua acidula, cui ſupernatat, non optime ſeparatur, tum aqua iſta oleoſa ad ignem fremit inſtar nitri, & cum *oleo Tartari per deliqu.* effervescit ac rubet. Cum

ſale Tartari aquam ab hoc oleo aquoſo qui ſeparare conatur, accipit inde mixturam ex flavo rubentem, quæ poſtea magis magisque obſcura redditur, ac tandem colore & craſſitie æqualis evadit oleo rubicundo Cedriæ craſſiori; quod jam eſt deſcribendum.

Oleum rubrum recens, tenue eſt & clarum, cum tempore tamen ſpiſſeſcit; in igne promtiſſime ac fortiter flagrat; *aquæ deſtillatæ* innatat, concuſſione vero in globulos minores rotundos ſecedens, ad fundum tarde cogi poteſt; in *Alcohole vini* ſtatim ſubmergitur, ac in fundo reſinoſum fit, nulla tamen Tinctura inde Alcoholi communicatur; cum *ſpiritu Nitri flammifico* hoc oleum coagulatur tantum in ſuperficie, colorque obſcurior redditur, adeo ut coagulum ſupernatet, oleo flavo vel pallide rubente infra coagulum ſubſiſtente, fitque hæc miſcela & coagulatio cum fumo ac parciſſima, diuturniori tamen, ebullitione.

Caput mortuum eſt durum & fragile, Lithantraci fere æquale; igneſcit carbonibus injectum, ſed nec fumat nec flagrat. Conſtituit hoc caput mortuum fere $\frac{1}{10}$ partem Cedriæ vilioris, plus minus tamen pro ratione puritatis Cedriæ.

Aqua Cedriata de hujus vilioris Cedriæ ac *aquæ puræ* partibus anaticis, 24. horarum digeſtione præparata, ac poſtmodum decantata & filtrata, ſaporem fortiorem, quam Cedria monſtravit coloremque fuſcum, quem tamen amiſit ſub ulteriori ſubſidentia ſpontanea, ac iterata inde decantatione & filtratione, dum inde pellucida facta erat, colore aqueo & ſapore Cedriæ retentis. Hæc depurata pellucida aqua cum *liquore vini probatorio* coagulatur & præcipitationem producit; *ſyrupum Violarum* tingit viridi, *ſolutionem vero* maſſæ cœruleæ ex Torna ſolis paratæ, *Lacmus* dictæ, rubeſcente colore; admixto *ſale Tartari* ſoluto & *ſale ammoniaco fixo* nec movetur, nec mutatur; cum ſolutione vero

lapi-

lapidis cauſtici, ex *ſale Tartari* & *calce viva* parati, congrumatur ac flaveſcens fit, tandemque præcipitatione ſubſequente flava. Evaporationi plenariæ expoſita aqua Cedriæ, reliquit Extracti aquoſi *drachmam unam* de *unciis binis aquæ*, quod Extractum ſaporis acidi, inſtar aceti, ſed cum aliqua *amaritie* grata, inſtar amygdalarum amararum, fuit; cum *oleo Tartari per deliqu.* tamen non movebatur, ſed tingebatur colore flavo rubente.

Ex hiſce experimentis ſequentia reducimus Corollaria, & quidem 1.) quod in *aqua Cedriata* ſimiliter, ac in Cedria adſit quoddam *gummoſi*, quamvis minima proportione; 2.) quod etiam adſit principium quoddam *ſalinum acidum*; 3.) quod & *oleoſi* quoddam ſimul cum gummoſa parte, ab aqua acidula ſolvatur eidemque immiſceatur, quum & Extractum aquoſum eundem *colorem* cum *oleo Tartari per deliqu.* producat ac oleum album; & coagulatum de oleo albo cum *ſpiritu Nitri flammifico* factum & exſiccatum, eundem & colorem & fere ſaporem exhibeat, ac Extractum aquoſum, ac in eo ſolum inde differat, quod coagulatum ad ignem fremat, ob immixtum nitroſum & ſapore fortius ſit acido; 4.) quod virtus medica *aquæ Cedriatæ* præcipue adtribuenda ſit tam *acido ſalino* principio, & *oleoſo* cum *gummoſo*, parciſſime licet commixto; 5.) quod aqua etiam dulcis Cedriam, licet coctam, tamen quodammodo ſolvere ac deſtruere valeat, ſcilicet mediante acido & gummoſo. Hoc & luculenter patet ex navigiis & ſcaphis picatis, quæ, in quantum aquis ſubmerſa, in tantum in initio gryſea fiunt, poſtea vero plenarie, licet pedetentim, omni pice ſpoliantur. Negari tamen non poteſt, ad hanc picis abſumtionem & abraſionem multum etiam conferre motum & attritum ab aqua, ſub navigatione & undarum impulſu.

Cedria nobilior, quæ raro vel nunquam huc usque a noſtris venalis & ad exteros exportata fuit, præparatur ſequenti

quenti recentiori modo. Exſtruitur *furnus*, duplice conſtans *fornice*, uno intra alterum contento. In fornice anteriore eriguntur ligna, quo pinguiora, eo melius, de Pino cæſa, trium fere ulnarum longitudine. Fornix hic interior poſtea bene clauditur. Exterior fornix impletur ligno abietino, vel ramulis arboris aliisque ligneis fruſtulis, alio negotio, niſi igni alendo, inidoneis, quæ, igne accenſa, in cineres comburuntur, dum eo calore hinc proveniente, ac in fornicem interiorem pertranſeunte, expellitur omnis Cedria e ligno in hoc fornice interiori collocato, ac ſimul & iſta ligna in carbonem mutantur. Hujusmodi furnuli plures ad invicem collocantur, ut eo felicius negotium a paucioribus miniſtris, & minori ſumtu, expediri queat. Hoc artificio obtinentur ſeparatim, quæ prius, Cedriæ vulgari confuſim immixta, per analyſin, uti dictum, obtinuimus; ſcilicet, 1.) ſuperne natat *oleum* tenue pellucidum flavo fuſcum, odore grato, cui aliud *oleum* grumoſum, craſſum, albeſcens & quaſi coagulatum, aliquo modo immixtum eſt. Ex hoc oleo, dum deſtillatur, quod in iisdem furnis & eodem igne, quo Cedria excoquitur, fieri ſolet, obtinetur *oleum Templinum*, quod oleo *Terebinthinæ*, de reſina abietis deſtillato, longe eſt præſtantius. Hoc namque Templinum, penetrantiſſimum licet, minus tamen calidum eſt, ac ſolum de Pino obtinetur, utiliſſimum non ſolum in Medicina, ſed & ad vernices parandas. Poſt deſtillationem relinquitur reſiduum *flavum*, frigore ſolidum, quod eſt *pura reſina*, quæ & *odore* & *ſapore* convenit multum cum *balſamo de Mecha*. Olei hujus Templini, ut & relictæ poſt deſtillationem reſinæ, alia vice communicabo experimenta, ſi Deo placuerit. 2.) Sub hoc oleo reperitur *aqua acida Cedriæ*, quæ fere duplex eſt; alia nempe *nigro viridis*, tenuis, ſapore olei; alia, fuſca, ſapore acido, quæ priori inferior eſt. Commiſcentur tamen optime hæ aquæ, & *oleoſæ* ſunt;

nec

nec uſu carent, vel, ad *coloris rubri Ochreacei*, de Vitriolo vel Pyrite parati, mixtionem, qua mixtura ædificia lignea rubro tinguntur colore, vel, ut in eadem aqua ferrum diſponatur ad recipiendam obductionem ſtanni, vel ad alia artificia. 3.) Sub aqua locum habet ipſa *Cedria*, quæ Cedriæ vulgari ut præſtantior, ſic & duplo carior. Hæc enim Cedria, clara, pura, tenuis ac conſiſtentia eſt inſtar vernicis ex oleo lini paratæ. 4.) Sub hac Cedria, aliquo tempore in quiete collocata, deponitur ſponte quaſi *oleum quoddam fuſcum, acidum*, quod *Suethice* vocatur *Tiäruwäja*, quaſi *oleum Cedriam effugiens*. Eſt hoc quodammodo clarum, craſſum tamen, & hanc obtinet prærogativam, quod & *odore* fere careat, & vix ignem concipiat, adeoque ſaltem non purum eſt oleum. Ulteriori & hoc, ſi Deo placet, ſubmittam examini.

Ex hiſce concludimus *aquam Cedriatam* ex hac nobiliori Cedria, utpote & tenuiori ſuo oleo privata, & aqua ſalina, non ea gaudere virtute, qua aqua Cedriata de viliori Cedria præparata; ipſam namque Cedriam, ceu purum oleum empyrevmaticum conſideratam, non attingit aqua pura. Aliis vero uſibus hæc nobilior priori longe eſt præferenda, quum minus facile aëre vel aqua deſtruatur.

Ad uſum medicum *Cedriæ* & *aquæ Cedriatæ* quod attinet, quoniam Epiſcopus Irlandinus, *Georg.* BERCKELEY, fuſius de *aqua Cedriata* jam egit, in libello lingua Anglicana edito, ac poſtea in linguam Suecanam translato, ut & in linguam Germanicam, cum additamentis & examine Chemico, ſub titulo: *Nachricht von Theer-Waſſer* ann. 1745. ſine mentione loci & Auctoris; hanc itaque lubenter tranſeo, hæc ſaltem adhuc adjiciens, quod *aquæ Cedriatæ*, more *Berckeleyano* præparatæ, aliquem, non tamen admodum inſignem uſum, in *malo hyſterico*, paroxyſmis prius per antiſpasmodica mitigatis, obſeruare bis mihi licuerit; ſemel

vero funeſtum eventum ab ejus uſu, in *aſthmate* ab *hydrope pectoris* dependente.

Ipſam Cedriam ſolent Noſtrates pro Medicina domeſtica interdum habere. Quando *variolæ* epidemice graſſantur, & infantes febre varioloſa laborare incipiunt, tunc ipſis tot guttulas de Cedria exhibent, quot annos agit infans decumbens, dicentes, eo remedio variolas a facie averti. Non ſemel, ſed vel quinquies & ultra, hoc modo Cedriam expertus fui, ac ſemper obſervare licuit, & parciores variolas in facie erupiſſe, & nunquam easdem ſui veſtigia reliquiſſe. An vero hoc præciſe Cedriæ virtuti adſcribendum ſit, an aliis circumſtantiis accidentalibus, vel diſpoſitioni naturali, nondum certo dicere valeo. Id vero obſervare licet, *Cedriæ* uſum in variolis admodum antiquum penes noſtrates eſſe. Quando *eryſipelate* laborant, externe locum inungunt Cedria; hodie vero magis in uſum vocare ſolent oleum *Betulæ nigrum*, ſi ad manus ſit. In *vulneribus* & *ulceribus* ſimiliter Cedriam externe adhibent magno cum fructu & ſucceſſu. Aeſtate nimis calida pecoribus ſuis bis vel ter per integrum hoc tempus Cedriam ad unum cochlear exhibent, ut eadem præſervet tam a caloris exſiccante effectu, quam aliis morbis. Qui uſitatos Cedriam præparandi modos penes alias nationes ſcire cupit, adeat, ex antiquis, THEOPHRASTUM ERESIUM *Lib. IX. Cap. 3.* ac PLINIUM in *Hiſt. Natur. Libr. XVI. Cap. XI.*; ex recentioribus, præter nominatum AXTIUM, *Herbarium Lugdunenſium Lib. I. Cap. 20.* *Joannem* RAIUM in *Hiſtor. Plant. Lib. XXV. p. 1397.* ac *Franciſc.* NIGRI in *Viaggio Settentrionale Let. ſec. p. 30.*

OBSER-

OBSERVATIO LXV.

Dn. D. JO. GOTTSCHALK WALLERII.

De

Stella reguli Antimonii.

In regulo Antimonii, mediante martis limatura ac nitro parato & depurato, vel etiam in regulo ſimplici, dum maſſa colliquata in conum effunditur fuſorium, ſtellarem infra ſcorias figuram in ſuperficie apparere, Chemicis hodie, cum omnibus encheiriſibus, abunde jam jam notum eſt. Unde vero dependeat hæc ſtella, non adeo omnibus ſufficienter conſtat. Illorum ſententias, qui a nitro vel ſcoriis hanc ſtellam deducunt, lubens nunc mitto, ea tantum exhibiturus, quæ mihi circa eandem obſervare licuit.

Regulum antimonii martialem baſi horizontaliter diffregi, & quamvis, ob particularum quaſi lamelloſarum inæqualitates, non adeo accurate intrinſece ſtellarum obſervare mihi licuerit figuram, deprehendi tamen ubique æmulos corruſcantes baſi parallelos radios, quos alia vice, dum paulo diutius in igne fortiori maſſam detinui, omnino æquales illis in ſuperficie inveni. Hoc etiam antea jam obſervaſſe alios Chemicos, & inter illos celeberrimum *Joann. Maurit.* HOFFMANNUM, ex *Actis Laborat. Chemici Altdorf. Proceſſ. viij. p. 89. num. V.* facile concludere licet. Mihi vero ignotum eſt, unde alius quidam non minus celebris Chemicus, Dn. LEMMERY nempe, in ſuo de Antimonio tractatu, hanc intrinſece apparentem ſtellarum figuram negare potuerit.

Hæc repetita obſervatio, intrinſecam ſtellarem figuram confirmans, occaſionem mihi dedit alio modo regulum hunc

inſpiciendi. Eundem itaque tali ratione cuneo ferreo diffregi, ut *ſecundum longitudinem, per medium radiorum oppoſitorum quorumcunque*, e.g. AB, *Fig.3. Tab. IX.* ac per axin CD eſſet bipartitus. Hoc modo longe aliud phænomenon in conſpectum venit. Adparet enim quævis dimidiata pars coni inſtar *arboris ramoſæ*, a baſi ad apicem, eo modo, ut *axis* CD *truncum rectum*, quaſi minima cavitate donatum repræſentet, cui trunco ita appoſitæ & accretæ ſunt lamellæ regulinæ, ut radios vel ramulos arboreos, verſus apicem coni parum reflexos, pedetentim vero, pro ratione coni regulini, longitudine & curvatura deſcendentes, ex aſſe referant, prout modo allegata ſpecialius id monſtrat figura.

Si quis hanc *Antimonii arboreſcentiam* obſervare velit, ſequentia non negliget momenta neceſſe eſt: 1.) Parandus eſt regulus mole majore, & quidem ad aliquot unciarum pondus; quo minori enim in quantitate paratur, eo obſcurius hæc arboreſcentia conſpectui ſe ſe ſiſtit, ſed ejus in locum tantum lamellæ quædam, ſicuti in apice majorum regulorum, apparent ad angulos acutos axi appoſitæ. 2.) Eo etiam eſt reſpiciendum, ut regulus cum ſcoriis quam maxime ferveat, prius quam in conum fuſorium effundatur. 3.) Denique id eſt obſervandum, ut ſectio coni regulini accurate tranſeat per medium cujusdam radii ſtellæ & per axin ac centrum. Has qui non obſervaverit circumſtantias, loco arboreſcentiæ reperiet maſſam, plurimis lamellis plus minus confuſam. Annotavit equidem Dn. LEMMERY, quod in quibusdam regulis ſpecies quædam ſuperficialis arbuſculi repræſentetur, ſed quod arboreſcentia per univerſum corpus regulinum, idque ſemper, tranſeat, hoc non obſervavit. Hinc non immerito concludimus, *non a ſcoriis* vel *nitro*, tanquam imprimentibus, ſtellam hanc antimonii eſſe deducendam; ſic enim ſuperficialis tantum eſſet, quemadmodum ſaltem non omnes exiſtimarunt; ſed potius *a puritatis gra-*

du

du ipſius reguli, ejusque partium poſitu ad ſe invicem, ſulphurea parte nitro conſumta & mixta. Regulus namque antimonii pulchre ſtellatus, vix unquam, vel plane non cum nitro ulterius detonare ſolet, quoniam ſulphurea craſſiore portione jam deſtitutus & prorſus liberatus eſt. Si vero, ut ulterius regulus depuretur, committatur igni diuturniori & continuato, tunc ſtellam amittit, utpote ſic ad alium puritatis gradum, aliumque albidiorem colorem elevatus, in quo lamellæ tam arcte ad ſe invicem appoſitæ ſunt, ut vix ſeparatim obſervari poſſint. Huic porro regulo ſi addatur parum antimonii crudi, *ſulphur crudum* adhuc continentis, tum denuo, depurato hocce regulo, ſtella deperdita reſtituitur, craſſiori ſulphure, ex parte antimonii iterum addita, mediante nitro denuo abſumto.

Apparet itaque ſtella *in eo puritatis gradu*, in quo *craſſior ſulphurea pars* eſt conſumta; perit autem ſtella, & alia fit poſitura ac intimior partium combinatio, in *eo puritatis gradu*, in quo aliquid *de ſulphurea parte regulina* eſt deperditum.

Facilius ſic addito *marte*, a quo ſulphur crudum fortius attrahitur & deſtruitur, parari & obtineri poteſt regulus ſtellatus, quam aliis mineralibus vel metallis, quæ parum admodum vel plane non ſulphur attrahunt.

Proxime ad noſtram ſententiam accedunt celeberrimi Chemici, *Joh. Maurit.* HOFFMANNUS, prius nominatus l. c. & *D. E. P.* MEUDERUS, in *Analyſi Antimonii phyſ. chym. ration.* §. *CLXIX.* p. 113. Nec negamus, ſcorias ac nitrum *premendo* plurimum ad hanc partium nominatam poſituram conferre, quamvis nihil quidquam *imprimendo* efficere valeant.

(*Upſalia Halam miſſæ d. 22. Januar. 1749.*)

OBSERVATIO LXVI.

Dn. D. JO. BERNHARDI de FISCHER.

De *Scorbuto.*

Equidem morbus hic non rarus Scriptores excitavit permultos, qui de eo ſat prolixe ſcripſerunt: cum autem in Ephemeridibus noſtris ſuccincta nondum ejus extet hiſtoria, nec etiam quæ ad illum curandum & præſervandum requiruntur, ſufficienter expoſita ſint, ideo in præſenti tractatione potiora huc ſpectantia paucis tradere lubet. Plebi utplurimum, & quidem maxime militari, familiaris maxime eſt Scorbutus, quæ unica notio facile morbi hujus genium prodit. Scripſerunt de illo noſtris temporibus KRAMERUS, Copiarum Cæſar. germanicarum Medicus, & NITSCHIUS, Copiarum Cæſar. ruſſicarum Medicus. Ille, Tractatu quodam in 4to edito; hic prima vice, curſoria quadam relatione, *Commercio litterar. Norimb.* Ann. MDCCXXXIV. inſerta; poſtea autem Ann. MDCCXLVII. peculiari Tractatu, Petropoli, germanica lingua, impreſſo. Elucet apud utrumque egregia de morbo hoc experientia: interim fatendum tamen eſt, NITSCHIO, per tot annos, quibus officio ſuo fungitur innumeram magis ægrorum ſcorbuticorum copiam, non ſolum in regionibus borealibus, ſed etiam auſtralibus curandorum, demandatam fuiſſe, quam ulli unquam Medicorum.

Cum ſanguis humanus conſtet ex globulis rubicundis, cruorem proprie conſtituentibus, & ex lympha, oleo, ſero ſalino, bene invicem mixtis, non ſolum quælibet harum partium conſtitutivarum vitium concipere poteſt, ſed & tota maſſa ſimul lædi & in corruptelam abire.

Cir-

Circulo ſanguinis bene ſe habente, atque ſi ſub eo ſecretiones & excretiones rite abſolvuntur, maſſa ſanguinea facile depravari non poteſt: ergo ſtagnatio ſanguinis inquinationem & corruptionem ejus inducit, ſi non univerſalem, ad minimum tamen particularem.

Quando tota maſſa ſanguinis, vel etiam pars ejus potior, ad corruptelam vergit ſubitaneam, illamque putridam, *febris maligna* oritur, quæ, vel ſenſim ex victu, vel ex vitæ ratione incongrua, vel ex aëris infeſto influxu, &c. originem trahit.

Quando pars ſanguinis lymphatica, ex liquore ſeminali corrupto, vel per contagium illius, cui jam ineſt talis corruptio, in lentam abit corruptelam, *lues venerea* generatur. Quando autem ex regimine pravo circa victum, vel etiam ex aere humido-frigido pars illa lymphatica corrumpitur, *ſcabies* inde prodit. Quando tota maſſa ſanguinis absque miasmate venereo, ſenſim in lentam tranſit corruptelam, ſive id fiat ex erroribus in rerum non naturalium uſu fundatis, ſive per contagium, ſive per morbos antecedentes, tunc *Scorbutus* audit. Hæ tres corruptelarum ſpecies, altera alteri ſe facile jungere poſſunt; interim de ſcorbuto ſolo hic ſermo erit.

Scorbutus dividendus eſt in *imperfectum*, & in *perfectum. Scorbutus imperfectus* naſcitur ex deficiente vigore corporis, cum ructibus, alvi ſegnitie, æſtu volatico, ſputatione, pruritu in ſuperficie corporis, hypochondriorum incommodis flatulentis, appetitus defectu, agrypnia ex flatibus, vertigine, urina mox pallida, mox intenſe rubra, cum febricula lenta, vel absque illa, adſunt gingivarum cruentationes, epulides frequentes, inprimis hybernæ, &c. quæ phænomena, quando emicant, ſcorbutum gliſcere; Ac quando numero plura ſimul & ſemel irruunt, eo magis ad perfectionem tendere indicant.

Cauſas

Cauſas habet, ciborum, ſive qualitate, ſive quantitate peccantium uſum, indeque natam pravam illorum digeſtionem, bilisque inertiam: hinc ſanguinis maſſa ſpiſſeſcit, circulus langueſcit, ſe- & excretiones impediuntur: ſuccedit atonia viſcerum, & totius corporis. Idem contingit, ſi aër, vario modo depravatus, humidus, frigidus, mœror animi, variæque aberrationes in rebus non-naturalibus in cauſa ſunt.

Prognoſis eo maxime redit, quod pro habitu corporis robuſto, vel debili, morbido vel ſano, humorum craſi, naturaliter bona vel mala, pro numero ſignorum indigitatorum proque aëris conſtitutione favente, vel contraria, ſubito vel lente in perfectum abeat, vel etiam facile & difficulter curetur. Viſcerum abdominalium ſtatus, ſi ex urina & hypochondriorum pathematibus bonus judicari poteſt, valetudinis ſpes adeſt.

Therapia poſcit, ut emendentur prius, quæ factæ ſunt a juſto rerum non-naturalium uſu aberrationes: in uſum vocentur remedia aperitiva, digeſtiva, acria temperata, amaro-aromatica, ſalina neutra, laxantia, nunc mannata, nunc tamarindinata, nunc aloëtico-rhabarbarina, imo martialia. Quoad victum proſunt juſcula carnium acidulata, fructus aciduli, auſteri, omnia pro indicatione ex craſi ſanguinis, & conſtitutione ventriculi ægri dirigenda. Sectio venæ fiat in pede, vel hirudines ano applicentur, ſi hypochondriorum moleſtia, vel ſanguinis ſtagnatio circa anum urgent. Motus corporis moderatus, hujusque frictiones modeſtæ, ante & poſt motum, imo ante & poſt ſomnum, ſuadendæ.

Scorbutus perfectus dividendus eſt 1.) in *maculoſum*, & *non maculoſum*; 2.) in *acutum* ſeu *cum febre complicatum*, & in *ſimplicem*; 3.) in *idiopathicum* & *ſymptomaticum* & 4.) in *epidemicum*, & *ſporadicum*.

Scor-

Scorbutus perfectus offert omnia ſupra notata ſigna in gradu auctiori, & plura alia ſontica, præter allegata; adſunt nempe: laſſitudo corporis major, appetitus gravior proſtratio, crurum impotentia doloroſa, gingivarum inflammationes, cruentationes, ulcerationes, genuum contracturæ, maculæ vel planæ, vel paululum, vel altius elevatæ: vel abſunt maculæ, earumque loco luridus cachecticus notatur corporis habitus. Accedunt his ſenſim œdemata, difficilis reſpiratio, atrophia, lipothymiæ, muſculorum duræ inflationes, imo tophi, glandularum tumores, ulcerationes, viſcerum infarctus palpabiles, hæmorrhagiæ variæ, hydrops, artuum convulſiones cum mentis alienatione, eorum corroſiones, ad ſtrepitum & cariem horrendam usque, arthritis, colica, ſudores, communiter nulli, raro effuſi, urina intenſe rubra, absque ſedimento. Ceterum uti hic ſcorbutus communiter eſt absque febre, ita interdum ſe adjungit talis ſatis acuta.

Pro data diviſione prima apparet nunc 1.) *Scorbutus maculoſus.* Variat hic pro macularum varietate: dantur enim maculæ lividæ, rubræ, ex flavo vel ex atro rubentes, magnæ ſtriatæ, vel parvæ tales, vel etiam elevatæ, interdum ad magnitudinem myrtillorum, rarius nucum juglandium accedentes, coloris tamen lividi. Color omnium dependet unice a maſſæ ſanguineæ craſi, dum, quæ lividæ ſunt, ſanguinem indicant globulis ſuis abundantem, ob vaſculorum atoniam ad maſſam regredi impotentem: rubræ maculæ, vel alius coloris, ſanguinem ægri magis lympha, vel ſero, vel oleoſo-bilioſa craſi prævalere indicant. 2.) *Non maculoſus* eſt, qui nullas vel leviſſimas habet comites maculas, illarum loco autem, ut vocamus, cachecticum præ ſe fert ſtatum, qui ex ſubmerſa & quaſi ſuffocata parte illa ſanguinis cruenta conſtitutiva, reliquis partibus fluidis craſi teterrima corruptis, contingit.

Indurantur in utraque ſpecie hi lenti & vappidi humores in tumores, qui pro re nata inflammantur, vel absque inflammatione putreſcunt, vel in tophos abeunt, pro caſu impedimenti, & pro nata dyſcraſia. Ubi vero dyſcraſia illa vel ex bilis energia excedente, vel ex cruoris activitate, vel ex oleoſo-ſalſis partibus ſanguinis valde corruptis, in ſummam, imo volatilem abit acredinem, tunc non ſolum oſſium partes ſpongioſæ, epiphyſes, cartilaginesque ab acredine illa corroduntur, ſed & ipſa oſſa corroſione nigreſcunt & conſumuntur.

Scorbuti perfecti ſecunda diviſio præbet 1. *ſcorbutum acutum*, ſeu *cum febre complicatum*. Accedit febris interdum ſcorbuto maculoſo, rarius non maculoſo. Supervenit communiter tumoribus genuum & crurum profundis, dolorificis inflammationibus, nec non gravibus oris & faucium inflammationibus: imo & artuum rhevmaticis inflammationibus: lacerat enim acredo ſcorbutica partes, quas alluit. Tales febres *acceſſorias* nominamus, & proprie hujus loci eſſe volumus: quando autem vel febris catarrhalis, vel vernalis meſenterica, irregulariter intermittens, ſcorbutica quædam ſymptomata habet pediſſequa, ad ſymptomaticum ſcorbutum morbus eſt referendus. 2. *Scorbutum ſimplicem*, qui a præcedente per abſentiam febris ſe diſtinguit, de reliquo autem perfecti ſcorbuti progenies eſt.

Scorbuti perfecti tertia diviſio habet 1. *idiopathicum*, qui directe ex cauſa propria oritur, in ſubjectis bona valetudine ante gaudentibus, nempe ex aëris conſtitutione prava, varia, ſanguinem vel immediate inquinante, vel ex frigoris vehementia, ſublata nempe ſecretione diaphoretica, ſanguinem hoc modo inſpiſſante: vel ex victu pravo, &c. quæ omnia ſimul tonum viſcerum & totius corporis debilitant, & ſic, negotio ſecretionis ſufflaminato, maſſam humorum lentæ corruptioni tradunt. 2. *Symptomaticum*, qui

mor-

morbum ſequitur, vel ſe morbo adjungit, ſive fuerit febris, ſive malum hypochondriacum ſimplex, grave tamen, e. g. ex hæmorrhoidibus ſuppreſſis, ſive corruptio lymphæ venerea præceſſerit, inprimis, ſi accedat ſimul cauſa ſcorbuto idiopathico propria: ſic qui in noſocomiis febre, vel alio morbo chronico affecti, curantur, in quibus multorum ſcorbuticorum ſimul cura habetur, illi facile etiam a ſcorbuto inquinantur.

Scorbuti perfecti quarta diviſio dat 1.) *epidemicum*, qui multitudinem hominum ex cauſa communi corripit, ſive illa fuerit morbus communis prægreſſus, ſive pravus victus, ſive aëris prava conſtitutio &c. Utplurimum aëris frigida conſtitutio velificat reliquis cauſis; hinc eſt, quod non ſolum in regionibus borealibus, ſed & in auſtralibus, teſte illo diro ſcorbuto Pariſino 1699. quandoque graviter epidemicus enaſcatur, & ſub rigidæ hyemis exitum labes ſcorbutica appareat, per hyemem ſenſim enata, quæ ſole, menſibus æſtivis, fervente finitur. 2.) *Sporadicum*, qui in hominum multitudine paucos corripit, ex ægri proprio errore, vel, ſi adeſt quædam cauſa communis, illos ſolummodo corripit, qui ex craſi ſanguinis magnam ad ſcorbutum habent diſpoſitionem.

Endemium ſcorbutum in Europa eſſe ignoramus: nam licet in regionibus borealibus frequentior ſit, quam in auſtralibus, tamen endemius appellari nequit: endemius enim morbus nationis alicujus, ex perpetua cauſa, ex uſu rerum n. n. petenda, perpetuus eſt, e. g. ſtrumæ Tyrolenſium, quæ ipſis, ex aquæ obſtruentis uſu perpetuo, perpetuæ ſunt. Cum autem ſcorbutus ob mutatam vitæ rationem & cauſas facilius evitabiles, quales ſunt, victus pravus, frigoris admiſſio, aëris corrupti inſpiratio, non naſcatur perpetuo, ideo endemius dici nequit.

Cum ætiologia ſcorbuti in deſcriptione hactenus tradita, quantum pro loci modulo & ſpatio licet, annexa ſit, ad *Prognoſin* & *Therapiam* pergendum.

Prognoſis docet: Omnem ſcorbutum perfectum epidemicum graviorem eſſe ſporadico, ob cauſam univerſaliorem gravem, quæ omnium ſanguinis craſin corrumpere valuit. Omnis *ſcorbutus acutus*, i. e. cum febre, moræ brevioris eſt, aſt exitus periculoſioris, quia inflammatorii generis eſt. Omnis *ſymptomaticus ſcorbutus*, i. e. febrem, vel alium morbum ſequens, gravior eſt idiopathico, non epidemico: ſymptomaticus autem non obſervat ſemper tempus epidemici ſibi relicti, nempe hybernum, ſed variat in hoc pro ægri conſtitutione. Quædam ſcorbuti ſymptomata propriam & antiquam ſervant Prognoſin, e. g. hydrops, aſthma, infarctus viſcerum, &c. quo magis ſubito & ſimul graviter hæc apparuere, eo majus periculum adeſt: ſunt enim jam graves morbi per ſe, etiam abſente ſcorbuto. De *ſcorbuto maculoſo* tenendum, quod quo magis lividæ ſunt maculæ, ſimulque magnæ, eo majus periculum ex febris acceſſione oriatur; maculæ autem tales, quando ſimul & ſemel evaneſcunt, vel etiam nigreſcunt, mortis inſtantis periculum denuncient, ac tandem maculoſus talis, cum febre complicatus, ſi non jugulat ægrum, ſæpe tamen illum hecticæ tradat, inprimis ſi viſcera habet infarcta. *Scorbutus non maculoſus ſimplex* moræ diuturnioris eſt, at non periculi adeo urgentis, niſi epidemia adſit graviſſima, qualis fuit 1699. Pariſiis, cujus ſcorbuti deſcriptionem & hiſtoriam ſub finem dabimus: interim pro re nata, e. g. pro ſanguinis craſi cacochymica, viſcerumque atonia, faciliime graviſſima ſymptomata eidem junguntur. Muſculorum indurationes ſanguinis nimiam tenacitatem, & morbi pertinaciam indicant. Strepitus oſſium, inprimis ſterni, ſymptoma graviſſimum eſt & periculoſiſſimum: raram enim illamque inſuper

Infructuoſam oſſium ſterni a ſcorbuto arroſorum coalitionem ſiſtunt *Acta Academ. noſtræ Volum II. Obſ. 103.* Interim notandum eſt, quod, uti ſexus fœmininus magis immunis manet a ſcorbuto epidemico; ita, ſi ſporadice ab illo afficitur, & a reliquis gravioribus ſcorbuti ſymptomatibus liber eſt, augurium mitius ex ſtrepitu oſſium in illis formari poſſit: exhibetur enim in *Ephemeridibus Nat. Cur. Cent. I. & II. App. p. 196.* in virgine curatus, nec non in gravida quadam, *Cent. VIII. Obſ. 83.* Ipſe præfui quondam curæ feminæ vere ſcorbuticæ, levioribus quidem ſymptomatibus decumbentis, in qua ſcorbuti hoc ſymptoma cum reliquo morbo curabatur. Multiplici quoque mihi experientia obſervatum eſt, fœminas ſcorbuto epidemico, idiopathico, raro corripi, id quod inde fieri opinor, quod non ſolum præ viris ſemper minus ſubjiciantur duriori vitæ generi, ſed & craſi ſanguinis gaudeant, ad ſcorbuticam labem, imo ipſam veneream intime ſuſcipiendam, minus promta, quam mares: nam quæ *Obſervatio 159. Cent. I. & II. Ephemerid.* allegatarum de mulieribus Hartbergenſibus ſolis, iisque junioribus ſcorbuticis, tradit, ſcorbutum ſymptomaticum fuiſſe apparet; nempe febrem vernalem, cui ſcorbutus levior ſe junxerat, qualem ſcorbutum in fœminis plagarum borealium, graſſantibus febribus vernalibus, flante aura boreali frigida, ſæpe obſervare licet.

Diarrhœa mucoſa in omni ſcorbuto bona: non itidem tota ſeroſa, inprimis corporis debilitate ingraveſcente; cruenta ichoroſa autem funeſta.

Arthritis, convulſiones ſupra notatæ, colica & reliqua ſymptomata dolorifica nil periculi intendunt, modo reliquorum malorum ſymptomatum fiat remiſſio. Idem de vertigine, & animi deliquiis ſciendum.

Magna prognoſis ex urina & ſudore capienda: illa enim, quamdiu ex atro rubet, vel fuſci eſt coloris, & ſimul parca

prodit, ſerum corruptum maſſæ humorum intime mixtum reſtare, & periculi aleam ſupereſſe indicat; quando vero largius excernitur, cum colore, qui ad naturalem proximius accedit, & ſedimentum deponit, tunc ſpes valetudinis affulget. De ſudoribus hoc notandum eſt: quando effuſi ſunt, cum conjuncto ſopore, vel etiam cum agrypnia, tunc debilitas & periculum augetur; ubi vero nulli ſunt ſudores, tanto pertinacior erit morbus, inprimis ſub parca lotii excretione, & cum ſonticis ſymptomatibus. Oris & faucium ulcerationes halitum cadaveroſum ſpirantes, mox ſphacelum, mortis prodromum, adfuturum indicant.

Peculiarem, nec facile obviam prognoſin tradunt *Commentarii Academiæ Scient. Pariſ.* A. 1732. captam ex hæmorrhagiis, quæ ſub amputatione membrorum in ſcorbuticis facta contingunt; volunt enim hæmorrhagias in illis ſcorbuticis, quibus ſanguis tantum inſpiſſatus eſt, absque inſecuta putredine, parciores eſſe, & ſcorbutum indicare ſanabilem; ubi autem largior contingit hæmorrhagia, eam indicare ſanguinem putredine jam laborantem, & ſcorbutum difficulter ſanabilem.

Therapia Scorbuti perfecti ſecundum quatuor illas diviſiones inſtituenda eſt: nam aliam methodum & alia medicamenta poſcit ſcorbutus maculoſus, alia non maculoſus; alia acutus & cum febre, alia ſimplex; alia idiopathicus, alia ſymptomaticus, &c. cujus variantis methodi cauſam annexa ſupra conſideratio ætiologica dedit.

Remedia antiſcorbutica optime in quinque rediguntur claſſes, nempe 1. in acria; 2. in acida; 3. in ſalſo-neutra; 4. in reſinoſa, & ob affinitatem, pinguia; 5. in amara. *Acria ſelecta* ſunt: rad. ari, armoraciæ, enulæ, ſedum vermiculare, herbæ, cochlear. beccab. & naſturtii. Tinct. antimon. *Acidorum ſelectorum* claſſem faciunt: Citrum, acetoſa, baccæ berberis, oxycocci, ericæ, myrtill. tamarindi, cremor & ſpir.

ſpir. tartari, Elixir. Vitrioli & martialia. *Salſo - neutra primaria* ſunt: Summitates pini, abietis, terebinthina, Juniperus cum toto, myrrha, radix pimpin. albæ, pinguedines animalium terreſtrium, inprimis medullæ quadrupedum. *Amarorum ſelectorum* numerum abſolvunt: Fumaria, trifol. aquat., abſynthium, veronica, radix cichorei, taraxaci, & cortex Peruvianus. Ex his omnibus polychreſta evporiſta plurimum commendata, & omni ſpeciei facillime convenientia, ſunt, ex acribus, armoracia, & ex acidis acetoſa. Interim, quemadmodum hæc ſupra dicta remedia pro morbi genio, ſymptomatibus, ægri idioſyncraſia & loci opportunitate locum habent, ita & alia his ſimilia non excluduntur.

His armis inſtructo hoſtem iſtum multifariam, pro ſchemate, quod format, aggredi licet. Sic quadrant in *ſcorbuto maculoſo*, ob ſanguinis grumeſcentiam & ſtaſin, maxime notata acria, cum interpoſitis amaris, corruptionem inhibentibus, imo ſalſo - neutris, ſanguinem corruptum & reſolutum educentibus: inter acria efficaciora eminent primario armoracia & Tinct. antimon. acris, quorum uſus diutinus proficuus eſt, non neglectis reliquis commendatis; de ſedo vermiculari autem hic ſimul notandum, quod parciſſimus debeat eſſe ejus uſus, quia facile vomitum procreat, raro fructuoſum. Proſunt in *ſcorbuto non maculoſo* eadem acria & amara, addere autem & interponere licet etiam reſinoſa, inprimis reſinoſarum arborum ſummitates recentes, utpote ſucco ſuo acidulo, facile evaporabili, adhuc prægnantes: tenacitas lymphæ poſcit hæc reſinoſa, varia ſub forma adhibita; hinc eſt, quod etiam tenuiores pinguedines animalium, inprimis medullares, cereviſiæ incoquendæ, conveniant, rectius quam illa vegetabilium olea expreſſa, niſi cum pane toſto parce ſumta, vel etiam dum in ſeminibus emulſivis adhuc hærent. Ipſa ſola ova gallinacea cocta, cum acetoſa ſæpius data, in ſcorbuto egregia fuiſſe legimus. In-

terim

terim hic ſimul monendum, quod, cum in tam gravi morbo, ſcorbuto ſcilicet, ſi, in quo alio, appetitus ſit valde proſtratus, reſinoſorum, & pinguium uſus ſit modicus, nec absque reliquorum commendatorum interpoſito uſu. *Scorbuto cum febre acuta* conveniunt primario acida illa commendata vegetabilia, nec non ſalſo-neutra, adjunctis amaris mitioribus, radicibus cichorei, taraxaci, cortice Peruviano & ſimilibus aliis, decoctis, vel cum ſero lactis infuſis. Notandum autem, reliquorum ſymptomatum, ſub delectu notatorum remediorum, etiam habendam eſſe rationem, nempe colicæ, diarrhœæ, obſtructionis alvi, aſthmatis, &c. quæ ſpecifica ſibi interdum poſcunt remedia; nam, quæ indicavimus, primario ſcorbuticæ humorum labi dicata eſſe diximus. Similem reſpectum ſibi poſcit conſideratio *ſcorbuti idiopathici* & *ſymptomatici*: ubi enim ex morbo prægreſſo vitium relictum hariolari licet, tam ex hoc, quam ex alio cenſu remedia ſunt petenda. Taceo hic clyſteres, pro variis ſcopis, varios, therapiæ facilitandæ valde accommodos, nec non alvi ſubductiones, rhabarbarinis, tamarindinatis, mannatis perficiendas. Venæſectiones in plethoricis cum ſcorbuto febricitantibus in morbi principio ſunt inſtituendæ; ſi talis autem ſcorbuti adſit genius, qualem NITSCHIUS in *Commerc. litter. Norimb. l.c.* recenſet, etiam morbo decreſcente, pro celerius abſolvenda curatione proderit, cujus rei hæc eſt ratio, quod, cum appetitus ſub morbi decremento redeat, novi liquoris gaſtrici fœtus, novus etiam bonus chylus ſanguinem reficere incipiat, qui ſanguis, corrupto vetuſtiore per ſectam venam ſufficienter educto, eo promtius novum liquorem nerveum generat, & corpus reſtaurat.

Therapia ſymptomatum externorum medicationibus variis, ex parte topicis, abſolvitur. Gingivarum inflammationibus & ulcerationibus, pro re nata, & primario interdum ſcarificationibus, putredini reſiſtentibus & mundificantibus

ctibus remediis, occurritur, quæ eadem & in reliquis ulceribus corporis ſcorbutici æque neceſſaria ſunt. Gingivarum levioribus ulcerationibus ſpiritus vini, acetum, ſpirit. vitrioli, vel etiam ſucci & pulpæ baccarum auſterarum paluſtrium, nec non citri, vel per ſe, vel cum melle, myrrha, aliisque mixta proſunt: conveniunt oris collutiones cum decoctis amaro-auſteris, muria limonum, &c. Alumen uſtum pro re nata prodeſt, vel ipſum vitriolum Cyprium. Indurationibus ſcirrhoſis, vel tophis, emplaſtra conveniunt reſolventia, emollientia, ſulphurata, ſaponata, imo mercurialia. Contracturæ genuum reſolvuntur inunctionibus perpetuis cum pinguedine ſubtiliore animalium, canis, urſi, taxi, piſcium, utpote magis penetrante, quam olea expreſſa vegetabilium, cum ſuperimpoſitis fotibus lixivioſis, ſalinis, e. g. muria carnis bubulæ, additis, ſi placet, herbis, ſeminibus radicibusque reſolventibus, nervinis, ex quibus etiam vapores admitti poſſunt. Velificat admodum huic intentioni antimonium, vel decoctis antiſcorbuticis mediante petia incoctum, vel crudum ad gr. iv. vel v. in morſulis, ad KUNKELII modum, datum. Ulcera reliqua cacoëthea, nec non ipſi anthraces ſcorbutici, notis validiſſimis remediis chirurgicis tractari debent, quæ hic repetere non opus eſt.

Reſtant adhuc dicenda, quibus modis diriſſimum hunc morbum effugere poſſimus, inprimis cum eadem ad regimen & victum ægrotorum ſcorbuticorum inſtituendum valeant. Conſiſtunt autem hæc primario in rerum non-naturalium uſu ſanitati conveniente. Hinc aër vitetur nimium frigidus, humidus & ſqualidus; ille enim corpus ſtringit, ſudoriſque recrementa repellit, hic corpus laxat, eoque ſimul ſudoris ſecretionem debilitat: utroque autem modo circulus ſanguinis retardatur, immo aër humidus ſqualidusque ipſius ſanguinis elaterem debilitat, & dyſcraſiæ portam pandit. Victus ſit eupeptus, conditionis alibilis, mutatus tamen ſubinde.

de, hinc nunc ex carne, nunc ex piſcibus, nunc ex oleraceis, nunc ex farinaceis veſci neceſſe eſt: nec condimenta deſint, herbæ nempe & ſemina aromatica noſtra, carvum, cuminum, baccæ juniperi, allium, cepæ, armoracia, raphanus, &c. ex peregrinis autem primario Zingiber. Salis uſus neceſſarius eſt, at moderatus ſit. Carnes ſalitæ innoxiæ ſunt, modo non ſint valde exſuccæ, rancidæ, vel putridæ: & ſic de piſcibus. Butyrum & pinguedines culinares uſitatæ, imo & olea expreſſa ſeminum & fructuum, bona ſunt, modo nullatenus fuerint rancida. Juſculorum tenuium, ex carne, intermixtus ſit uſus, inprimis fructibus baccisve ſupra nominatis, uvis paſſis, capparibus, vel vino conditorum. Lactis omnis, ejusque ſeri uſus proficuus eſt. Pro potu ſit cereviſia tenuior cum armoracia fermentata, vel in doliis picatis aſſervata, vel nodulo antiſcorbutico, ex ſpeciebus amaro-auſteris, medicata. Quibus, graſſationis tempore, vel tempeſtate epidemiam comminante, lautius vivere licet, vinum cibis interponant, imo & in ceteris victu gaudeant meliore, temperantiæ tamen, digeſtionis directricis, ſub moderamine: locum enim æque habet in hoc plebis morbo, quam in illo, qui etiam morbus plebis audit, nempe peſte, conſilium RIVINI præſervativum: *Laute vivere.* Quod, in quantum plebi licet, valeat, & quantum melioris conditionis valent, obſervent. Scopum præſervativum etiam reſpicit excluſio mœroris animi, cujus energiam ad generandum omnem morbum, ut hic exponam, inutile mihi videtur. Nullatenus hic oblivione prætereundæ ſunt primarum viarum per intervalla ſuſcipiendæ abſterſiones, per ſalina, aloen, rhabarbarum, ſub adjumento fructuum eccoproticorum, tamarindorum, prunorum, &c. Motum imperare plebi, inprimis militari, ad avertendum ſcorbutum, ſupervacaneum eſſet; quiete potius alternante, qua vires corporis, motu exhauſtæ reſarciantur, communiter ipſi opus

eſt,

eſt. Quos autem vitæ commoda ratio ad nimiam corporis quietem ſeducit, de inſidiis talibus ſibi caveant.

Præter hactenus ex rebus non-naturalibus petita præſervativa, adducendus adhuc eſt uſus ſimplicis cujusdam, quod an ad illas, vel an ad medicamenta reducere debeam, hæreo. *Nicotiana*, inter præſervativa numeranda eſt, ſive fumo hauſta, ſive in ſubſtantia maſticata, modo utroque alimentoſa quaſi reputata. In regionibus borealibus, ob hyemes rigoroſiores, aëremque de cetero humidum, frequentiorem eſſe ſcorbutum certum eſt; interim in Suecia & Finniæ parte boreali ſcorbutus rarior eſt, quam cis Sinum Finnicum in illa parte, quæ plerumque a Ruſſis habitatur. Equidem hæc diſcrepantia ex victu diverſo harum nationum peti poſſet, cum Finni & Sueci nulli jejunali victui addicti ſint, ſed perpetuo ex variis eduliis, tam ex piſcibus, quam ex carne varia, pingui ſuilla, &c. lautius vivant; Ruſſi e contrario, ex ritibus eccleſiaſticis, his per plurimam anni partem carere jubeantur. Cum autem illis, Finnis inprimis, maſticatio nicotianæ, aromatis oleoſi acerrimi, admodum familiaris ſit, hinc eandem plurimum ad ſanitatem illorum contra ſcorbutum tuendam facere exiſtimo. Ruſſos quidem contra hunc morbum uſu allii, ipſis familiari, & ſpiritus frumenti, abundanter ingeſti, etiam ſe munire poſſe crederes; ſed quid in his unum præ altero, tam ad frigus arcendum, quam ad ſanguinis bonam craſin conſervandam valeat, quilibet facile diſpiciet.

Expoſitis hoc modo ſufficienter omnibus iis, quæ ad ſcorbutum noſcendum, curandum & præſervandum faciunt, ſupereſt, ut quæ ad dilucidationem genii morbi, & ad probationem dictorum inſerviunt, tandem addantur. Huc pertinet 1.) quod peſti ſe facile adſociet ſcorbutus, aſſerente id Dn. HODGES, dum de Peſte Londinenſi agit: & quod in ſcorbuto peſtis ſymptomata obſervauerint Medici Pariſini,

hiſtoriam ſcorbuti anno 1699. Pariſiis graſſantis, tradentes. Ipſa peſtis, quæ 1738. ad oſtia Tanais fluvii inter milites & incolas ruſſicos graſſabatur, idem ex parte comprobat: nam pro data mihi ex his locis Petroburgum relatione, hæc peſtis circa ſolſtitium æſtivum ceſſavit, phænomeno, ſcorbuti genio valde analogo, peſtis naturæ autem contrario. Cum ex longa obſidione peſtis nata dicitur, illam in ſuo primordio ſcorbutici generis fuiſſe credendum eſt, & ſucceſſive in veram peſtem mutatam. Scorbutum ſine febre eſſe ſæpiſſime, quotidie obſervamus: ſic ROET de Peſte agens, illam ſine febre interdum eſſe affirmat. 2.) Craſis ſanguinis populorum borealium, ob frigidi & humidi aëris ſtatum inquilinum, accedente vitæ ratione & victu, a debito declinante, facile quidem in ſcorbuticam tranſit labem; at idem aër præter conſuetudinem frigidior, conjunctus cum victu, ex annonæ caritate, ſanitati contrario, in regionibus auſtralibus ſcorbutum generat tanto truculentiorem, quanto craſis ſanguinis populorum auſtralium compactior & parte rubicunda magis abundans cenſeri debet. 3.) Gingivarum dolores, vacillationem, imo caſum dentium inducentes, ſi febrem intermittentem cum ſpasmis rhevmaticis circa caput comitantur, ipſa febris ſcorbutici generis eſt habenda. Variolæ etiam, quando gingivarum & oris ulcera conjuncta habent, nec non, quando ſub myrtillorum forma in cute hærent, quantum adſit periculum, norunt Practici, ſed & cujus craſeos ſit ægrorum ſanguis, judicabunt. 4.) Febres, ſi ecchymoſi in partibus extremis apparente, ad ſphacelum ſæpe vergente, ſtipantur, ſcorbutica corruptela laborare ſanguinem indicat: genium tamen communiter ſuum ſervat febris in affectione ſyſtematis nervoſi & cerebri, ex æſtu febrili, manifeſtatum tam per debilitates graviſſimas, omnem ſcorbuticam ſuperantes, quam per deliria, quæ ad admirationem defuerunt in ſæpius allegato ſcorbuto Pariſino, ob ſtatum cerebri,

rebri, quod ſemper ab omni labe immune deprehenſum fuit, eam procul dubio ob rationem, quod craſis ſanguinis oleoſo-muriatica cerebri ſubſtantiam a putrilagine & inflammatione incolumem ſervavit, nec ſanguinis talis defectum in vaſculis cerebri admiſit, communem alias phrenitidis febrilis cauſam. 5.) Notandum, ſcorbutum æque ac peſtem, & febres malignas, juniorum ſanguinem facilius inficere, quam ſeniorum; hinc iterum heic alleganda eſt illa *Ephemerid. Nat. Cur. Cent. I. & II. Obſervatio 159.* quod omnes mulieres, ſcorbuto illo laborantes, tribus exceptis, trigeſimum nondum ſuperaverint annum.

Tandem pro colophone hiſtorias quaſdam breves, ſed notatu perquam dignas, de ſcorbuto adhuc ſubnectere lubet, quarum prima erit hiſtoria Scorbuti, qui Saxones, cum anno 1701. in caſtello ad oſtia Dunæ ſito, a Suecis obſiderentur, infeſtavit, tradita a celeberrimo BUCHNERO, tunc temporis Medico illorum præſidiario, in Diſſertatione inaugurali 1705. Lugd. Bat. habita, de quibus ſcorbuticis adhuc mihi quoſdam videre contigit. Excerptis autem ipſius Autoris verbis utar: Morbi initium fuit menſe Septembri, cum Sueci obſidionem ſuſciperent: pro victu nobis erat caro ſalita & fumata, haleces ſaliti, & legumina. Potus erat vel aqua putealis, vel fluvialis, ab æſtu maris ſæpiſſime ſalſa reddita. Milites, quibus ob hoſtium tela in dormitoriis pro dato tempore eſſe licebat, & neceſſe erat, triginta vel 40. numero, in quolibet illorum hærebant; humus cubile ipſis, pallium vel tunica ſtratum erat & tectum. Aegrotis gingivæ erodebantur cum putredine: aderat laſſitudo corporis, lancinans lumborum dolor, crurum ſub poplite contractura, ſomnolentia, paralyſis, apoplexia, phreneſis, vigiliæ, hæmorrhagiæ narium, ptyaliſmus, aſthma, tuſſis ſicca, humida, hæmoptyſis, hypochondriorum diſtenſio, flatus, aſcites. In

morbi principio alvi obſtructio, poſt diarrhœa & dyſenteria exitialis. Anthraces in quibusdam ſub axillis, & in ſcapulis: urina in quibusdam nigra, in aliis pallida, crura livida, imo nigra, & ſplendentia. Capillorum defluvium omnibus. Vena ſecta ſanguinem dabat adeo acrem, ut patellæ orichalceæ ærugine obducerentur. Febres quotidianæ: icterus. Dolorum exaſperatio circa noctem. Quibus membra ante aliquot annos amputata erant, in illis dira in parte ulceratio. Robuſtiſſimi, & optime valentes, ad ægrorum curam adhibiti, ſpatio duarum ſeptimanarum eodem laborabant morbo. Sub his circumſtantiis totalis erat medicamentorum defectus. Cum autem, facta deditione, copia illorum daretur, ſequentia maxime ſubitum dedere levamen. Decocta ſpecierum antiſcorbut. Eſſent. lignorum, & ſpiritus fuliginis, inprimis ſi ex his aſſumtis in balneo ſudarent: allium & raphanum cum cereviſia infuſa, tam interne aſſumta, quam externe contra maculas adhibita. Egregium autem auxilium præſtitit medulla oſſium equinorum, ad cochleare unum cum calida cereviſia mixta: mirifice enim contracturas pedum, & lumborum dolores abſtulit, adeo, ut ex prima vel ſecunda doſi rectius incedere potuerint: citius ex hac ſanabantur, quibus alvus ex illa laxabatur, vel artuum dolores vagi inde naſcebantur. In centenis hæc ita probata fuit medicina.

Cum paucis elapſis annis Saxones, ſecunda vice, Thorunii a Suecis obſiderentur, & idem morbus dirus illos infeſtaret, plurimi illorum, qui antea Dünamundæ obſeſſi fuerunt, ibi rurſus præſentes, hujusque medicinæ memores, illam in uſum, cum fructu, revocaſſe dicebantur.

Secunda relatio de Scorbuto ad oſtia fluvii Lenæ in mare Euro- boreale ſe ingurgitantis, enato, & anno 1735. obſervato, quam etiam ſtylo, quo accepi, recenſebo: Acceſſimus ad hæc oſtia menſe Auguſto. Planities, quam alluebant,

bant, erat circiter 300. levcarum ruſſicarum: conſtabat hæc ex terra quadam argillacea admodum macra: hac per ulnæ quadrantem perfoſſa, nil niſi glaciem reperiebamus, licet ad tres ulnas effoderemus: in hac planitie nulla viva arbor reperiebatur, nihilominus magnos acervos abietum & laricum, aliunde advectarum, offendimus: ex his itaque domus conſtruximus, illarumque cameras fornacibus providimus; quia vero argilla noſtra ad fornaces inutilis erat, parietibus fornacum craſſitiem unius ulnæ circiter dare oportuit: ideo in aliquibus cameris caminos fecimus, & obſervavimus ex caminorum igne nobis plura commoda, & majorem calefactionem naſci, quam ex iſtis craſſis fornacibus. Victus militis gregarii, per menſem, erat: farinæ ſecalinæ 30. libræ, alicæ avenaceæ 5. libræ, & ſalis culinaris 5. libræ. Aqua, ad parandos ex his cibos, ex nive igne liquata parabatur, quia alia non aderat. Circa finem Octobris ægrotare incepimus. Scorbutus cum febre, aſthmate, tuſſi ſicca, hæmorrhagia ani & penis, morbus erat. Qui ante morbo quodam affecti fuerant, vel vulnere, iis in eodem loco primum dolor renaſcebatur, & tunc morbus ſcorbuticus totus in ſcenam prodibat. Aliquibus lethargus accedebat: multi alvi obſtructione laborabant vix reſerabili, quibus tamen teneſmus graviſſimus moleſtias dabat: purgantia in doſi dupla erant danda. Menſe Decembri maxima fuit noſtrum ſtrages. Tempeſtas hoc menſe adeo violenta fuit, ut exire extra domum non liceret, ideo mortuos ſæpe per ſextiduum domi retinere opus fuit. Ex ſocietate noſtra, quæ quinquaginta quinque hominibus conſtabat, ſolummodo octo relicti ſunt ſuperſtites, & hi initio menſis Februarii, ſub quo ſolis reditum dabat Deus, ægrotare inceperunt; interim non adeo graviter. Notandum de his, quod, licet alio non fruerentur cibo, & inſimul alvi obſtructionibus obnoxii eſſent, 1) quod maxime unico camini igne corpora ſua calefecerint;

2) quod

2) quod ſpatio 24. horarum vix per horas quatuor ſomno indulſerint, ſed 3) excurrendo, dum per tempeſtatem licuit, corpus ſedulo moverint, & 4) menſe Martio decocto abietino uſi ſint. Nihilominus in uno horum morbus adeo invaluit, ut pedum œdemata ſequerentur, cui, & ſimul reliquis, quidam ex incolis hujus borealis plagæ, fortuito caſu obviam factus, piſces frigore aſſervatos pro cibo offerebat, ex quo omnes magnam ſenſerunt refectionem. Interim radiorum ſolarium, magis magisque ad nos redeuntium, beneficæ quotidianæ præſentiæ multum tribuendum.

Tertia relatio hiſtorica *ſequentis eſt tenoris* Anno 1741. menſe Majo, quatuor ruſſicæ naves claſſicæ ex portu Revalienſi Archangelogrodum verſus vela faciebant. Simulac mare Balticum intrabant, ſcorbutus, qui jam in portu gliſcebat, valde augebatur inter nautas, ut Hafniam appellantes, permulti jam hoc morbo ægrotarent: cum autem boreale promontorium, vulgo *Nord-Cap* dictum, attingerent, inſuper a febribus catarrhalibus, aſthmate & pleuritide graviſſime afficiebantur, ut multi illorum ſubito morerentur. Cum Chirurgi talia referentes de cauſis & adhibita methodo interrogarentur, reſponderunt: 1) aërem menſe Majo fuiſſe frigidiſſimum, poſtea autem, cum magis borealem plagam intraverint, ſimul humidiſſimum, ex perpetuis denſiſſimis nebulis; 2) veſtitum nautarum autem fuiſſe tenuem æſtivum; 3) nautas plurimos fuiſſe juniores, tali auræ boreali minus aſſuetos; 4) aërem ipſum in locis navium ſubpontanis, ob nautarum multitudinem, facile corrumpi, cum ob frigus perpetuo clauſa teneri debuerint, nautis vero veſtimenta humida mutare poſſibile non fuerit; 5) carnem ſalitam fuiſſe cibum primarium, licet Haffniæ aliquid carnis recentis emtum fuerit, ex quo ad tempus etiam melius habuerunt nautæ. Quoad methodum reſponderunt: 1) ſe ſudorifera dare non potuiſſe, ob regimen inconveniens & ſub tali tempeſtate ordina-

dina:

dinatu impoſſibile, itaque decocta amara ſolum data fuiſſe; 2) muſculorum & tendinum obrigeſcentiis maxime obviam itum fuiſſe fomentatione cum cereviſia & aceto, quibus ſummitates pini incoctæ fuere.

Addam nunc ſummam Conſilii itinerarii, duabus expeditionibus militaribus a me ann. 1741. dati, quarum una verſus mare boreale deſtinabatur, ut in portu quodam hybernaret; altera vero iter terreſtre ingrediebatur ſat longinquum, Eurum verſus, utrique vero in locis incultis morari neceſſe erat. 1) Corpus contra frigus veſtimentis ſufficienter tegatur; 2) mellis copiam ſecum ſumant, eoque utantur, inprimis ſi acetum, æque ſecum vehendum, frigore deſtruatur; 3) deficiente copia butyri, vel olei cujusdam expreſſi, medullam cujusvis obviam dati animalis pro uſu culinari adhibeant; 4) terebinthinæ Venetæ optimæ ſufficientem quantitatem ſecum portent, quam cum Extracto quodam amaro miſceant, & cuivis peregrinanti, præſervative, quotidie hujus pauca grana dent, id quod pluris foret efficaciæ, & minus nauſeoſæ moleſtiæ, quam uſus ſummitatum abietis vel pini exſuccarum & tenaciter reſinoſarum; 5) præter farraginem medicamentorum & ſpecierum antiſcorbuticarum, in itinere recentiores colligant, pro uſu futuro: nec ſuperſedeant, omnes baccas paluſtres, vel quæ dantur in ericetis, colligere, illasque vel in ſolis radiis, vel alio modo ſiccatas ſervare, iisque pro indicatione valetudinis labentis uti; 6) ſi in locis deſtinatis ædificandæ fuerint, domus, & copia lignorum adſit, caminos exſtruant, non poſthabitis fornacibus, ſi debite conſtrui poſſunt; 7) ſi forſan aquam ex nive & glacie liquare cogantur, illam melle condiant & radice armoraciæ.

De prima expeditione, per litteras Chirurgi, menſe Decembri, hoc reſponſum tuli: Se ex cura ſuperiorum huc usque gaudere omni vitæ commoditate, omnesque ſat bene valere. Cum autem ipſo hujus anni fine officium meum

ex conceſſa gratia, deponerem, ſimulque locum mutarem, nec de hac, nec de altera expeditione, quicquam aliud mihi innotuit.

Agmen tandem claudat ſæpius memorata illa hiſtoria de Scorbuto, qui Pariſiis anno 1699. graſſatus eſt, & quæ continetur in *Commentariis Academ. Scientiarum Pariſinæ* ejusdem anni; quam, quia Opera hæc non in omnium ſunt manibus, in compendium redactam, ſervatis præcipuis circumſtantiis, ſic tradam. Invaſit Scorbutus agri Pariſini incolas anno 1699. ferociſſimus, quo tempore annonæ caritas magna fuit, tam ob bellum, liberum commeatum impediens, quam ob tempeſtates frugum proventui adverſas. Tanta fuit ægrotorum multitudo, ut vaſtum illud Noſocomium, *Hôtel-Dieu,* illis ſuſcipiendis non ſufficeret. Autor referens non diſſimulat, ſub relationis finem, annonæ caritatem, & victum ex rebus inſalubribus paratum, cum accedente animi mœrore ex his calamitatibus nato, omniumque graviſſime lædente, hanc tragœdiam induxiſſe: accuſatur ſimul juſte frigus hybernum, ſanguinem male paratum coagulans & ſiſtens, ut vere appropinquante tantus enatus fuerit ſcorbutus. Quemadmodum ſcorbuti vehementia ſemper ex frequenter occurrente ſtrepitu oſſium, comitantibus ſimul reliquis ſymptomatibus, judicanda eſt: ita & hic ſymptoma illud ſat frequens fuit, tam circa artus, quam circa ſternum, qui poſterior ſtrepitus ſub reſpiratione ſe prodidit, & qui hoc laborarunt, omnes letho dati ſunt, unico excepto juvene, in quo ſterni cartilaginem a coſtarum parte oſſea ſeparatam invenerunt. Et, quid mirum? coſtarum ſubſtantia interior in plurimis adeo corrupta fuit, ut, cum comprimerentur digito coſtæ, omnis ſubſtantia ſpongioſa ſub forma puris exierit, & non niſi lamellæ oſſeæ exteriores reſtiterint. Strepitus oſſium in artubus, ſub motu, clarior fuit auditus, & in illis tota epiphyſis ab oſſibus ſeparata

parata fuit: oſſa ipſa autem nigra & carioſa, ligamenta pleraque autem a ſero fuſco & cauſtico arroſa. Lympha cadaverum ſcorbuticorum adeo acris fuit, ut non ſolum manus diſſecantium, ex illa madidæ factæ, excoriatæ fuerint, ſed & facies illorum ex aſſurgente vapore inflammatæ & exulceratæ. Aliquibus tanta fuit ſpiritus oppreſſio, ut ſubito morerentur, in quorum thorace tamen nihil hydropici repertum: pericardii vero & pulmonum cum pleura & diaphragmate tanta adfuit concretio, ut una videretur omnium maſſa: pulmones itaque adeo enervati & compreſſi non potuere aërem libere admittere & expellere. Præterea ſubito mortui ſunt quidam, de quibus id ſuſpicari non licuit; inventæ autem ſunt auriculæ cordis a ſanguine coagulato ad pugni amplitudinem dilatatæ, ut neceſſe fuerit illos ſubito mori. Licet quibusdam ſolummodo levis gingivarum ulceratio ab initio contigerit, mox tamen ſucceſſere aliqui tumores, & tunc ſtigmata livida, mortis præcurſores. Aliquibus coxæ, crura & brachia atro-rubra fuere, ceu aduſta, & his ſub cute ſanguis niger grumoſus hæſit: quibusdam muſculi, ligni inſtar duri fuerunt, idque ex ſanguine in ſubſtantia muſculorum fixo, hinc habuerunt crura contracta, ut illa extendere non potuerint. Maculæ variæ, lividæ, rubræ, flavæ & nigræ nihil aliud fuerunt, quam ſanguis ſub cute extravaſatus: coloris natura a mixtione ſanguinis cum bile, vel a propria dependebat craſi. Quidam ſtupidi, absque ſenſu & motu, ſtatuarum inſtar fuerunt, cum ore aperto, oculis excavatis, aſpectu horribili: in his non niſi in gingivis malum reconditum viſum eſt; cutis enim illorum fuit absque maculis, blanda & mollis: attamen muſculos habuerunt adeo gangrænoſos, ut cum illos manu tractare tentaretur, putridæ corporis partes in manibus permanerent. Fuit in his quidam, carbunculi quandam ſpeciem in pede gerens, ex cujus naribus & labiis fiſſis ichor putidus exſtillavit, vi-

xitque homo diu moribundus: cujus cadaver teterrimum, horroris ergo, diſſecare abſtinuerunt. Quemadmodum ſcorbutici ordinarie tempore æſtivo melius habent, quam hyberno, ratione differentis tranſpirationis: ſic etiam hi per menſem Aprilem mediocriter valuerunt: evanuerunt enim maculæ, durities, &c. cum autem æſtus æſtivis menſibus ſucceſſit, omnia rurſus pejora: adeo enim abundabat acris lympha, ut omnis, nec tranſpirare, nec per renes ſecerni potuerit; hinc calor æſtivus novum ipſi creavit orgaſmum novamque putredinem.

De methodo medendi & medicamentis adhibitis, perpauca adduntur: fit tantum mentio tumorum quorundam ſenſim augeſcentium, qui poſt applicatum emplaſtrum emolliens ſanguinem reddiderunt coagulatum, quo per repetita emplaſtra evacuato, tumores curati fuerunt. Qui per totum corpus quaſi ſufflati fuere, laxantibus, clyſteribus & julapiis dulcificantibus curati ſunt. Quibus ulcus album & durum in genis apparuit, in his ſtatim illud ſpiritu vitrioli corrodere neceſſe fuit, alias mox livore & nigredine correptum, fœtore comitante, totam genam conſumſit. Hoc admiratione digniſſimum additur, quod cerebrum horum miſerorum ſemper extiterit integrum & ſaniſſimum. Ceterum Autor referens probat ex LUCRETII diſtichis adductis, peſtem quandam Athenienſem nil aliud fuiſſe, quam dirum Scorbutum, Pariſino ſimilem.

(*Riga Halam transmiſſa d. 9. Mart. 1749.*)

OBSER-

OBSERVATIO LXVII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Vulnus umbilici feliciter ſanatum, additis quibusdam ad vaſorum umbilicalium hæmorrhagiam ſpectantibus.

Sunt etiam circa umbilicum, ſicut CELSUS Lib. VII. Cap. XIV. pulchre advertit, *plura vitia, de quibus propter raritatem inter autores parum conſtat. Veriſimile eſt autem, id a quoque prætermiſſum, quod ipſe non cognoverat: a nullo id, quod non viderat, fictum.* Vulnera ſigillatim umbilici, ut rarius occurrunt, ita non adeo frequentem eorum fieri mentionem deprehendes, quamvis a plerisque pro lethalibus habeantur. *Daniel* certe SENNERTUS, communis quondam Germaniæ, quin totius Europæ, in arte ſalutari præceptor, umbilici vulnera ſatis lethalia pronunciat, neque rationem ſubticet; cum inteſtina, ventriculus, adde & omentum, facile vulnerari poſſint, & inteſtina procidere. *Prax. Lib. III. Part. X. Sect. II. Cap. 5.* Quod vero ex *G. Fabricii* HILDANI *Cent. I. Obſ. 53.* eodem loco allegatur exemplum vulneris, non tam umbilici, quam regionis umbilicalis, ejusdem lethalitatis cauſa in læſione diaphragmatis ſimul facta quærenda videtur. Ego quid viderim, paucis notabo.

Puer ruſticus, decem annorum, vehiculum fœno colligendo deſtinatum alacriter, ſed patre invito, conſcendens, vehiculo vix equis promoto, merga ſibi è diametro oppoſita, ſed non animadverſa, in abdomen intruſa, graviter læſus eſt, ejus vero cuſpide ex vulnere extracta, lacinia quædam membranacea ad digiti minoris longitudinem ſimul

erumpit. Chirurgus ex proxima vicinia accerſitus, ſed poſt bihorium demum advolans, & membranam ex vulnere prominentem, quam pro omenti particula, nec immerito, habuit, aëris acceſſu jam condenſatam deprehendens, eandem filo trajecto ligandam, & Medicum ſimul accerſendum judicat. Is poſtridie rogatus adventans, & vulnus curatius examinans, quantum ob terrorem, inquietudinem & clamores ſaucii pueri licuit, ſublato paululum velamento, vulnus ipſi umbilico inflictum, & ad reſpirationem quamvis anxiam & terroris plenam, funiculum quaſi quendam umbilicalem ſub ligatura prominere, & exitum adfectare manifeſto deprehendit. Ideoque præter interna vulneraria, temperantia, reſolventia & blanda laxantia, curam externam ligatura ſenſim ſtrictiore partisque corruptæ abſciſſione, ut & defendentium & balſamicorum debita adplicatione perficiendam Chirurgo ſollicite commendavit. Is quidem abſciſſionem caute ſatis tentavit, ſed nec ſimul & ſemel, ob hæmorrhagiæ gravioris novum acceſſum, ſed iteratis vicibus, feliciter b. D. tandem præſtitit; ægro vulnerato paucarum ſpatio hebdomadum absque febre vulneraria, absque alvi & urinæ ſuppreſſione, quam utramque vulnus mox inflictum minitari videbatur, ulloque alio ſymptomate ſuperveniente, ad priſtinam alacritatem redeunte.

Occaſione hujus caſus, cum de cauſa & origine hæmorrhagiæ, non obſtante ligatura ex vulnere factæ, ſollicitus eſſem, cumque ea funiculum illum umbilicalem vel quicquam demum illi ſimile a me in puero decenni viſum compararem, accidit opportune, ut eodem in loco ad puerum recens natum & vix ſex ſeptimanarum deductus, de vitio quodam mentulæ, paraphimoſin referente, ſimul & tuberculo teſticuli dextri, cum notabili reſpirandi difficultate, ſententiam rogatus fuerim; in partus circumſtantias & umbilici ligaturam inquirens, eam ab obſtetrice adeo negli-

gen-

genter eſſe factam, ut paucis a partu diebus, hæmorrhagia vaſorum umbilicalium accedente & mox animadverſâ feliciterque ſedata, æger puſillus e mortis faucibus vix fuerit ereptus, ab utroque parente certior ſum factus.

Duplex hocce idque notabile exemplum novam hypotheſin a celeberrimo SCHULZIO introductam, de non facile metuenda lethali vaſorum umbilicalium hæmorrhagia, rationis & experientiæ ductu valde mihi hactenus probabilem viſam, non parum, fateor, dubiam reddit; dicta hæcce vaſa certe non ſemper in ligamentum abire, neque in recens natis & facta ligatura prorſus evaneſcere, corrugari aut exſiccari, exinde ſufficienter eluceſcere videtur.

OBSERVATIO LXVIII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Polypi cordis inſignes mortis non adeo ſubitæ cauſæ.

Polypos cordis majores, & regiam ſanguinis viam in eodem impedientes, mortis ſubitæ cauſam ſæpenumero exiſtere, ratio non minus dictitat, quam experientia multiplex & autopſia identidem repetita confirmat; ſed neque hanc regulam omni exceptione carere, ſequens docet exemplum.

Ruſticus pene ſeptuagenarius, diu aſthmaticus & cachecticus, verberibus in regione pectoris, abdominis, dorſi & lumborum graviter læſus, indeque morbo acuto cum tuſſi, hæmoptyſi, & ſimilibus ſymptomatibus correptus, & ultra primum ſeptenarium decumbens, quin & primis diebus obambulans, aucto ſenſim morbo, & coram Confeſſionario, ad adminiſtrandam ſacram cœnam accerſito, cauſam mor-

mortis verberibus inflictis in acceptis ferens, morte brevi inſequente, ſectioni judiciali occaſionem dedit. Cadaver ſollicite examinatum plagas quidem complures, ſugillationis indices, dictis in regionibus obtulit, ſed tales, quæ, ulteriori inſtituto examine, non ultra cutem & integumenta communia penetrarunt, muſculis & viſceribus, aliisque partibus internis, prorſus intactis. In abdomine & capite nihil valde memorabile occurrit. In medio vero ventre, ſeu pectore, præter pulmonis lobum dextrum pleuræ, hinc & diaphragmati adnatum, utrumque vero tabo fere diffluentem, ſpumoſum & corruptum, in corde tres polypi inſignes fuere deprehenſi; primus nempe ex ventriculo dextro prominens & in arteriam pulmonalem deſinens, alter ex auricula dextra inciſa propendens, & altera extremitate in venam cavam exporrectus, tertius demum ex arteriæ aortæ principio abſciſſo exemtus fuit, duri ſinguli, tenaces & unciarum duarum longitudinem excedentes, is quoque, qui auriculam cordis dextram occupavit inſigni duritie præditus & globoſus quaſi, ſanguini minime coagulato, ſed, quod miratu dignum, fluido innatantes, ejusque vitalem circuitum in ipſo fonte & centro quaſi, lento licet gradu, ſufflaminantes.

OBSERVATIO LXIX.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Paſſio iliaca ſine vomitu lethalis.

Ileum, ſeu Volvulum, ob inflammationem inteſtinorum in gangrænam ſphacelumque deſinentem, ſæpenumero lethalem ſortiri exitum, tam exploratum eſt, ut nulla probatione indigeat; ejusdem vero ſymptomata non una eademque facie in omnibus viſuntur ſubjectis, dum vomitus aſ-

ſumto.

ſumtorum, ne dicam, excrementorum, perpetuus pro pathognomonico ejusdem ſigno una cum alvi adſtrictione pertinaci vulgo venditatur, cum tamen alterutrum haud raro, ſæpe & utrumque prorſus deficiat, morbo tamen ob reliquorum vehementiam & augmentum ſymptomatum triſtem ſortiente cataſtrophen. Virgo honeſta 40 fere annorum, pie, ſobrie & caſte vivens, & regulari menſtruo fluxu gaudens, ciborum faſtidio & nauſea aliquamdiu laborans, præter remedia domeſtica, & quæ ex pharmacopolio portatili Hallenſi, quod forte ad manus erat, petere erat ſolita, nihil fere uſurpavit, donec Februario menſe a. c. aëre horrido, frigido & humido, a cultu divino, quam ſedulo ſemper frequentavit, redux, dolore colico cum alvi adſtrictione correpta, poſtridie opem meam imploraret cumque ex oris ſiccitate, æſtu, ſiti & pulſu debili inflammationem inteſtinorum aut præſentem, aut imminentem augurarer, remediis temperantibus, digeſtivis, nitroſis & abſorbentibus, antiſpaſmodicis, carminativis, blandisque anodynis malo occurrendum, ſed & laxantibus variis ex ordine exhibitis alvum reſerandam eſſe duxi. In his facto a potiuncula mannata & rhabarbarina initio, ad reſinam Jalappæ, hinc & diagrydium ſulphuratum trochiſcosque alhandal, ſuo quolibet ordine & debita doſi ſucceſſive exhibita remedia facto progreſſu, ad ſal demum Sedlicenſe, ſicca & liquida forma ſenſim, ſed æque fruſtra adſumtum, devolutus ſum, non omiſſis clyſmatibus & ſuppoſitoriis, pomisque ambræ, debitis intervallis adplicatis ſingulis; ſed nullum inde experta eſt vel tantillum levamen ægra, niſi quod a muria halecis, ne quid temere omiſſum videatur, pridie mortis ſubtus adplicata pituitæ parum alvo ſecederet, nullis admiſtis fecibus, alvo adeo pertinaciter clauſa, ut neque flatus inferius, neque ructus ſuperius prodirent, ægra vero tot malis cum inquietudine & vigiliis perpetuis confecta, ſopore, delirio, ſingultu & moti-

bus convulſivis cum ſudore frigido ad ultimum accedentibus, die morbi octavo diem obiret ſupremum, quam medios inter cruciatus & lethalem morbi decurſum menſium influxum ex ordine fuiſſe expertam, poſt obitum demum innotuit.

OBSERVATIO LXX.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Spaſmus veſicæ lethalis.

Affectus hujus, diris plerumque ſtipati ſymptomatibus, cujus luculenta, triſtia licet, notare licuit exempla, ideam, tum in his *Actis N. C. Volum. VIII. Obſ. 43. & 76.* tum in Diſſertat. filii mei inaugurali 1745. ventilata, videre eſt. Cauſa ejusdem proxima, vel ſi mavis, ratio formalis, in irritatione, & quidem valde dolorifica & perpetua ad reddendum lotium, irrita primum, & fruſtranea, hinc vero in indeſinenti & nullis fere remediis obnoxio ejusdem ſtillicidio conſiſtit. Mediata, quæ vocatur, cauſa, ut plerumque alias, in abſcondito delitefcit. Remotæ vero & occaſionales mali cauſæ tanto majorem merentur attentionem, quo faciliorem ad medendi methodum pandunt viam. In hiſce indagandis, tot in diverſis adeo ſubjectis occurrentium occaſione exemplorum, nihil feci reliqui, ſed nihil certi, id quod maxime dolendum hucusque deprehendi, niſi quod nimiam a Venere abſtinentiam, in adſuetis & non adſuetis, huic malo frequentem ſuppeditare occaſionem, ex diverſis paſſim notatis circumſtantiis, ſuſpicio haud forſan injuſta mihi enata fuerit, cum & illos, qui in Veneris caſtris ſtrenue militant, malis hiſce mitius mulctari in Diſſertatione citata exſtet. Quæ brevi abhinc notare licuit, hæc ſunt: Vir 66. anno-

annorum, opificio ſutorio, ſimul &, civium more noſtratium, agriculturæ deditus, adeoque domi foriſque laboribus duris artus totumque corpus frequenter exercens, ſobrie victitans, victu duro & mediocri contentus, ſcarificationi & cathartici, ut & ſudoriferi ſemeſtri uſui adſuetus, recte plerumque imo pancratice degens, nullis morborum inſultibus obnoxius, hæmorrhoidale negotium prorſus ignorans, & laboribus diurnis peractis alto plerumque ſomno ſepultus nulloque ad excernendam urinam ſtimulo excitatus, bene ceteroquin ingerens, digerens & egerens, autumno proxime elapſo, ſcarificatione conſueta omiſſa, occaſione nulla, niſi quam inſolita & vehementior animi commotio ſuggeſſit, prævia, male habens in conſueto cathartici uſu præſidium quærit. Hinc vero minus adjutus, ad ſtimulum urinæ frequentiorem & irritum, cum tumore in regione pubis duriuſculo, alvique & flatuum retentione, & brevi hinc accedens perpetuum urinæ profluvium opem ulterius quærere cogitur. Equidem nihil omiſſum recordor eorum, quæ ad mitigandum hoc malum ſiquid aliud dolorificum, cum eidem tollendo nulla ſpes adfulgeret, facere quocunque modo viderentur. Nam præter interna abſorbentia, antiſpaſmodica, & analeptica varia forma exhibita, inque illis infuſa theeformia cum & ſine lacte, & juſcula varia, medicata quoque, injectiones per urethram, mediante ſiphone catheteri immiſſo, clyſteres, inunctiones & blanda cathartica, haud parca manu ſunt adminiſtrata. Aeger vero ab alvi & flatuum libero ſucceſſu, ut & ſomno placido ſubinde recreatus, haud intermiſſo urinæ ſtillicidio, ſex fere hebdomadum ſpatio ſenſim confectus, accedente ultimis diebus febre ſemitertiana exquiſita pedumque tumore, pubis vero tumore ſenſim evaneſcente, ad finem anni vitam cum morte commutavit.

OBSERVATIO LXXI.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Affectus ſuffocativo - apoplecticus cum variis ſymptomatibus tandem lethalis.

Vir ille mediæ ætatis, cujus in hiſce *Actis N. C. Volum. IV. Obſ. 123.* & *Volum. V. Obſ. 165.* mentio eſt facta, ſuperato feliciter muſculorum abdominis abſceſſu, per tria luſtra recte plerumque, imo pancratice degit, nullis fere morborum inſultibus obnoxius, niſi quod, ut antea quoque, ex levi in diæta errore, & potu v. g. recenti aut turbido, doloribus colicis ſubinde tentatus, in pulvere temperante, abſorbente & nitroſo præſens utplurimum levamen inveniret. Is terroris ſubiti, & refrigerationis corporis improvidæ, ab invaſione nocturna vera aut putatitia, concitata, pedibus vacillare & ſenſuum ac inprimis tactus hebetudinem, & memoriæ imbecillitatem manuumque ad exarandas litteras impotentiam experiri viſus eſt; quibus tamen oppoſita per vices congrua præſidia, blanda v. g. cathartica, aquæ minerales, balnea, pediluvia, venæſectiones & frequentes inprimis, quibus adſuetus fuit, ſcarificationes, id, b. D. effecerunt, ut æger plerumque ὀρθοςαδιος maneret, & negotiis ſufficeret. Media vero æſtate proxime elapſa, frequenti & horribili tempeſtate cum fulgure, tonitru & imbribus perquam notabili, æger noctu ſimul & ſemel maxima reſpirandi difficultate, cum rhonchis, & ſenſuum pene omnium defectu, correptus, una cum pedum tumore & alvi ac inprimis urinæ modo plenaria ſuppreſſione, modo & involuntario profluvio, maximum vitæ periculum minatus eſt, accedente præſertim ſingultu, quem tamen ſingulis vicibus ſternu-

tatio

tatio frequens excepit, haud aliter ac in *Actis hiſce N. C. Volum. VIII. Obſ. 108.* ſimili id ipſum exemplo eleganter illuſtratum occurrit. Sed præter omnem expectationem æger congruo remediorum uſu refocillatus ſenſim vires, cum adpetitu, eoque nimio fere recuperavit, & mediocriter ad finem usque anni degit. Novo vero anno ineunte, prævia aliquot dierum inquietudine & præcordiali anxietate, veſpertinis inprimis horis exacerbatis, circa novilunium proximum forti iterum inſultu apoplectico, cum rhonchis, correptus, convenientium ope remediorum excitatus quidem ſenſuum uſum recuperare viſus eſt, ut, ratione integra, ſacra Synaxi, quam tantopere deſideravit, frui potuerit; ſed biduo vix elapſo, ſexageſimo ſexto ætatis anno, diem obiit ſupremum.

OBSERVATIO LXXII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Hydrops aſcites a caſu ab alto, paracentheſi facta ſolutus.

Inter cauſas hydropis haud infrequentes, injurias quoque externas haud immerito referri, iis demum conſtat, qui de modo ejus fiendi quondam ſolliciti fuerunt. Tumorem flatulentum ſubitaneum a cauſa violenta externa in hiſce *Actis N. C. Volum. V. Obſ. 51.* a doctiſſ. Dn. D. HOFFMANNO notatum, & eleganti Scholio illuſtratum legere licet. Hydropem verum aſcitem caſu ſubito feliciter ſublatum, plures inter alias cauſas occaſionales, tum alii, tum nos quoque vidimus & ſub Hydropis idea in hiſce *Actis N. C. Volum. VIII. Obſ. 78.* notavimus. Anno vero elapſo ruſticus juvenis ex vicinia meam implorat opem ad varia ſymptomata,

artuum inprimis dolores rhevmaticos, a caſu ab alto e curru facto, absque tamen notabili artuum aut aliarum partium læſione ortos. Congruis præſcriptis auxiliis ægrum dimiſi & non multo poſt certior ſum factus, eundem hydrope ascite correptum, & paracentheſi a Chirurgo adminiſtrata, feliciter ab eodem liberatum eſſe. An abdomen, an quædam ſigillatim partes caſu iſto læſæ fuerint, diligenti licet inſtituto ſcrutinio, hactenus indagare non potui, neque vero multum id referre exiſtimo, a LOWERO edoctus, & multiplici experimento confirmatus, quodvis ſanguini & humoribus, in ſuo per vaſa circuitu, objectum impedimentum, accedente reliquarum cumulo cauſarum, huic morbo producendo ſufficere, & cito factum cito iterum, ope externa adcedente, & feliciter evaneſcere.

(*Rintelio Halam miſſæ d. 24. Mart. 1749.*)

OBSERVATIO LXXIII.

Dn. D. JOANN. CHRISTOPH. POHLII.

De

Tumore Lienis ſaccato a cauſa hydropica.

Mirandam eſſe corporis humani fabricam, atque ſingularem partium connexionem inter ſe invicem cohærentium, præ aliis organicis corporibus, nemo facile inficias ibit. Solidæ enim, fluidas partes continentes, mirum in modum obveniunt figuratæ, aliasque æmulantes machinas, non trabes ſolum a), columnas, fulcimenta, propugnacula, ſed filtra, cribra, alveos, receptacula & canales etiam

a) Conf. BOERHAAVII Inſtitutiones Medicæ p. 13.

iam deprehendimus, in quibus partes continentur fluidæ, motum ſuum inteſtinum & progreſſivum, juxta leges hydraulicas, hydroſtaticas & mechanicas perpetuo exercentes, humoresque diverſæ indolis b) efficientes. Præ aliis mirabilem partes organicæ thoracis abdominisque viſcera nobis præbent ſtructuram. Etenim in unoquoque viſcere variæ, ſtructuram ipſam concernentes, partes, membranaceæ, ligamentoſæ, in connexionem mirifice abeuntes, varii generis vaſa, ſecretiones promoventia, vel aliis partibus viſceribusque humores laudabiles præparantia, reperiuntur. Unde in ſtatu præternaturali fieri poteſt, ut partes varie adficiantur, modo ſingulæ, modo omnes, in quodam viſcere ſimul ſumtæ, ubi in communem rapitur conſenſum totum viſcus, efficiturque, ut munere ſuo, cui deſtinatum eſt, rite fungi nequeat. De qua re luculentiſſimum nobis ſuppeditat exemplum ſequens, qui mihi obtigit, notabilis caſus, & quem hic ſiſto.

Præterlapſo anni præteriti MDCCXLVIII. die triceſimo Auguſti, occaſio mihi fuit ſubnata, fœminam ex familia ſatis præclara hic Lipſiæ ortam, LII. annum ætatis ſuæ agentem, copulæ nuptialis expertem, deſtinatisque per naturam temporibus in ordinato per quinque annorum curriculum, priusquam naturæ debitum ſolveret, menſium fluxu laborantem, cultro anatomico poſt fata ſubjiciendi. Abdomen hujus miſeræ, ceſſante menſium fluxu, progreſſu temporis maxime intumeſcebat, & ita quidem, ut ambitu ſuo quartam excederet ulnam noſtratem; ſupra umbilicum, verſus regionem hypogaſtricam, protuberare & acuminari ventrem deprehendi, ut vel cutis in ſuperficie præ nimia ſplenderet extenſione. Se-

b) Vid. ibidem laudatus AUCTOR pag. 14.

Serum extravaſatum, colore rubro tinctum, intusque in abdomine contentum, circa umbilicum liberiorem quæſivit exitum, ut intra XXIV. horarum ſpatium, per ſex hebdomades ante mortem miſeræ noſtræ libræ duæ & ultra ſenſim ſenſimque effluerent. Conquerebatur illa, cum viveret, de anxietatibus præcordiorum, nec non de utriusque circa hypochondria lateris capitisque doloribus lancinantibus, qui autem ultimis illius morbi temporibus in latere ſiniſtro magis magisque fuerunt aucti; febrique ſymptomatica phlogoſibusque per intervalla fuit vexata miſera, & per ſex menſium ſpatium in lecto ſine intermiſſione detenta fuit.

Aperto abdomine maxima ſeri copia, colore luteo atque ſtriis rubris intermixto tincta, odoremque ingratum de ſe ſpargens, promanabat. Quod autem notatu dignum, lienem ſupra omnia abdominis viſcera fere extenſum offendebamus, non hepar verſus, id eſt, regionem hypogaſtricam dextram ſolum, ſed ſuperiora verſus & diaphragma etiam extendebatur ille, ut & thoracis & abdominis viſcera alia ab enormi iſthoc tumore, ſacci vel utriculi more extenſo, e ſitu receſſerint naturali, & in conſpectum prodire non valerent. Hepar enim in ſuperficie magis inveniebatur compreſſum, ſubſtantia naturali durius, & in veſicula fellea atrum oſtendebat colorem bilis cyſtica, inſtarque picis ad excernendum valde inepta, ob nimiam tenacitatem, reperiebatur. Ventriculi e ſitu naturali redacti atque hypochondrium magis dextrum erat mutata, & propter perpetuam compreſſionem ſtimulumque, quibus a maxima lienis mole obnoxius fuit ventriculus, nauſea ructibus appetituque depravato correpta, ſemperque vexata fuit miſera noſtra. Inteſtina tam tenuia, quam craſſa, inter ſe invicem ratione concavitatis compreſſa & coarctata conſpiciebantur, ut neque flatus, neque feces, uti in ſtatu requiritur naturali, propter

ter ſcybala intus contenta, rite exitum quærere potuerint. Ren ſiniſter extrorſum non convexam, ſed planiorem potius repræſentabat figuram, verſusque pelvim extenſus dirigebatur, quapropter excretio urinæ ob perpetuam lienis preſſionem, quo minus ex voto ſuccederet, fuit impedita. In parte concava, & quidem in circumferentia, membranam inter, a peritonæo ortum ducentem, & ſubſtantiam lienis, novem ſe formaverant diſtincti ſacculi, quatuor magnitudine pugni viri robuſtioris, reliqui minores, formam rotundam globoſamque repræſentantes; attamen communicationem inter ſe non alentes, ſed in altitudinem magis vergentes. Inciſione horum ſacculorum, computationeque ſeri intus contenti facta, ex majoribus ſacculis ſimul ſumtis, duæ emanabant ſeri extravaſati libræ; in reliquis autem ſacculis minor hujus fluidi quantitas deprehendebatur, & in lienis ſubſtantia ipſa humores accumulabantur extravaſati. Vaſa arterioſa, horumque rami majores & minores, ut & venoſa hujus viſceris nimium in modum erant extenſa, & vaſa brevia duplo in conſpectum prodibant majora. Exſectum viſcus ſtateræ ſubjectum, libras XX. unciasque IV. ponderavit; longitudine duas ulnas cum ſemiſſi, in circumferentia duas ulnas ſeptemque æquabat pollices. Computatione ſeri extravaſati, in abdomine contenti, facta, ultra duodecim illius cum fœtore accumulati, erant libræ, quod experimentis per coctionem inſtitutis haud concreſcebat, aut affuſo alcohol inſpiſſari poterat; neque ille liquor ſeroſus ſyrupo Violarum viridiuſculum dedit colorem, quo experimento compertum eſt, illum ad indolem alcalinam vergere.

De aliis hiſce additis experimentis, e.g. ſpiritu alcohol vini, cum liquore alkalino per deliquium facto, cum aceto deſtillato aliisque liquoribus, ne dicam, quippe quorum

rationem jamiam alio tempore cum aliis adhuc experimentis factis c) demonſtravimus.

Morbum hunc ab obſtructis menſibus paulatim incrementum ſuum duxiſſe, abdomen ſenſim ſenſimque intumuiſſe, & ſingulis menſibus præterlapſo ante obitum unius anni ſpatio extendi cœpiſſe, ſimulque doloribus pungentibus utriusque lateris, magis tamen ſiniſtri, quam dextri, imique ventris correptam fuiſſe miſeram noſtram, ex relatione agnatorum percepimus. Increbeſcente autem malo, adfectu illa aſthmatico oppreſſa, neque alterutri lateri, ſed dorſo magis, incumbere potuit, ſemperque de ſuffocationis periculo eſt conqueſta. Summis itaque præcordiorum anxietatibus obruta, & tandem convulſionibus fuit extincta. Lento quidem, uti fieri ſolet, incremento omnes tumores tunicati d); attamen cum illa differentia interni in viſceribus tragœdiam ſuam ita ludunt, ut progreſſu temporis, propter ἀδυναμίαν curandi, nihil aliud, quam mors, ſit expectanda; omnes etiam tumores, potiſſimum ſeroſi, folliculis incluſi, ab initio levioris eſſe videntur momenti e), paullo vero poſt graviſſima ſequuntur ſymptomata.

Thoracis autem & abdominis viſcera, ſimulque partes in pelvis cavitate ſitum ſuum occupantes, inprimis ſtatui hydropico obnoxias eſſe, facileque præ aliis hoc malo adfici poſſe, celeberrimi Auctores, HOFFMANNUS f), HORSTIUS

c) Vid. Actor. horum Volum. VIII. Obſerv. 111. p. 392.

d) Conf. modo citata Obſervatio p. 394.

e) Quod in allegata Obſervatione l. c. ſeqq. ulterius demonſtratum dedimus.

f) De Pulmonum Hydrope in Actis Phyſico-Medicis N. C. 1727. Obſerv. CCXIII.

STIUS g), SENNERTUS h), HILDANUS i), aliique variis teſtantur exemplis. Nam ſuos etiam patitur manes Lien, qui eſt viſcus infimi ventris, atro-rubens k), in ſiniſtro ventriculi latere ſub diaphragmate ad coſtas ſitum, quod in ſubjectis maximopere quidem variare ſolet magnitudine; attamen communiter oblongæ eſt formæ, ſæpe irregularis, ſex vel octo pollicum in longitudine, trium vel quatuor in latitudine l), craſſities autem illius plerumque unius reperitur digiti transverſi, in adultis vero ultra XII. uncias non excedit. Deinde cum omnibus fere in ſiniſtro latere ſitis partibus, mediantibus membranis vaſisque, connectitur. Subſtantia Lienis præprimis in hominibus, vaſculoſa & fibroſa deprehenditur m), quæ vero in hoc noſtro viſcere ultra modum extenſa dilatataque erat, maximumque in modum intumuerat, ut triplo & quadruplo major in conſpectum veniret, & præterea membranam inter & ſubſtantiam ſeroſi accumulabantur humores. Præter modum ſimul ſolitum membrana, hoc viſcus ambiens, in miſera noſtra erat ampliata & extenſa, in ſacculosque formata; quod ita eveniſſe arbitror, cum apices arterioſi in vaſa lymphatica ordinarie abeuntes vehementer diſtenderentur. Nam aucta ſeroſi humoris copia membranam, ſubſtantiam lienis ambientem, ſe-

g) de Hydrope omenti, in Operibus Medicis Tom. II.

h) de Hydromphalo Libr. III. Medic. Pr. C. 17.

i) de Hydrope uteri, Obſerv. 56. & 62.

k) conf. Compend. Anat. celeberr. HEISTERI p. 79.

l) Qua de re legi meretur Excell. D. D. QUELMALTZII diſſert. de Liene p. 6. §. III. præterito anno edita.

m) RUYSCHIUS in variis clare demonſtravit ſcriptis, hoc viſcus eſſe vaſculoſum; vid. Analect. Anatom. Diſſert. X. N. XXII.

paravit, magnoque hiatu ita diviſit, ut ſacculi evenirent diſtincti, humoresque in peculiares abierint concamerationes. Hoc vero phænomenon non ſolum a vaſorum lymphaticorum n), in liene contentorum, nimia dilatatione & ruptura, ſed a reliquarum etiam partium relaxatione & extenſione, nimioque ſeroſorum adfluxu, & quod non eſt negandum, a debilitato fibrarum membranæ communis, a peritonæo ortum ſuum ducentis, tono dependet, ut in partium membranacearum ſubſtantiæque hujus viſceris interſtitiis ejusmodi magna oriri extenſio magnaque accumulari potuerit quantitas.

Nam varios in hoc viſcere ſedem habere morbos, fatalesque in eo ortum ducere poſſe obſtructiones, textura & fabrica hujus viſceris docet, & quotidiana experientia loquitur. Triplicem enim ejus ſubſtantiam eſſe, aliam vaſculoſam, aliam celluloſam, fibroſam aliam, ſive reticularem, docet Anatome o). Vaſa hoc viſcus perreptantia omnis ſe manifeſtant generis: Arteria a cœliaca ab ingreſſu ipſius viſceris in tres vel quatuor ramos diviſa, in ſubſtantia autem ipſa in innumerabiles ſubtiliſſimasque determinatur ramificationes; eundem in modum comparata eſt vena, maximam parenchymatis partem conſtituens. Celluloſa vero ſubſtantia a membrana peritonæi eſt derivanda, quæ cellulæ hiant & communicant cum venæ ſplenicæ trunco. Teſtis eſt *Marcell.* MALPIGHIUS p).

Fibroſa textura ipſam Lienis ſiſtit ſubſtantiam internam, dum fibræ, a vagina vaſorum ſplenicorum prodeuntes, in con-

n) vide NUCKIUM in Adenographia ſua de Vaſis lymphaticis in Corde, Renibus, Liene. &c.

o) vid. Diſſertationem laudati Auctoris, pag. 10.

p) In Operibus Poſthumis pag. 41. 42.

connexionem abeunt & ſe invicem interſecant. Sub membranæ validæ, lienem ambientis, contextu vaſa intertexta ſunt lymphatica, originem ab arteriarum lateralium ramificationibus habentia, fluidum ſuum largo flumine in venulas immittentia, nutritionemque, affirmante celeberr. RUYSCHIO, huic viſceri conciliantia. Rebus ſic ſe habentibus, non vaſorum tantum variorum multitudo & teneritudo, ſed & ſanguinis in hoc viſcere circulum ſuum abſolventis ſingularis eſt ratio; quando enim venoſus hepar verſus viam liberam non nanciſcitur, nimiæ oriuntur extenſiones, obſtructiones & tandem extravaſationes fluidi intus contenti; proinde circuitus totius ſanguinis rite haud celebratur, auctaque crudi mole lien majorem intumeſcit in modum. Attamen omnes afflictiones morboſas, quæ hoc viſcus, reliquaque cum eodem in connexionem abeuntia q) invadere poſſunt, hoc loco recenſere, nimis prolixum eſſet. Quod autem lien varium afficiatur in modum, induretur, exulceretur, interdum præter morem ſolitum extendatur, maximumque abinde nanciſcatur pondus, obſervationes loquuntur. Junioris cujusdam hominis in *Tabulis ſuis anatomicis* mentionem fecit celeberr. KULMUS r) cachexia viſcerum laborantis & poſt fata cultro anatomico ſubjecti, in quo lienem invenit tumidum, duas libras unciasque XI. ponderantem, qui in ſtatu naturali X. vel XII. uncias ratione ponderis in adul-

q) Multiplices in abdomine derivandi ſunt morbi a male adfecto liene, plerumque præ aliis in conſenſum rapitur partibus *Hepar*, ut bilis in eo non capiat laudabile incrementum, ſecundum *Veterum* Sententiam;

Splen ridere facit, cogit amare jecur.

r) pag. 169. Tab. XXIII.

tis in ſe continet s). Similem refert caſum D.D. SCHARSCHMIDT t) juvenis XV. annos ætatis ſuæ agentis, & in Suecia nati, qui a Magiſtro ſuo mediante ſcutica verbera in latere ſiniſtro erat perpeſſus, & præterlapſo trium horarum intervallo diem obiit ſupremum; ſectione cadaveris facta, vulnus lethale in liene ſe manifeſtavit, dum lien valde tumefactus, inſtar Hepatis, in media parte diſpartitus, multoque cruore extravaſato refertus, in cenſum venit, lancique impoſitus tres libras ponderavit. Plura ejusmodi exempla recenſent TULPIUS, Illuſtr. ALBERTI in *Jurisprudent. Med.* *Stalpart van der* WIEL lienis mentionem fecit, VI. libras ponderantis. DIEMERBROECKIUS de Liene loquitur, qui ſtateræ impoſitus V. in ſe continuit libras. LANCISIUS de juvene XVIII. annos ætatis ſuæ agente exemplum adducit, aſſerens, ſectione cadaveris inſtituta, Lienem ſe inveniſſe IV. libras cum ſemiſſe ponderantem. Silentio hic præterire non poſſum caſum ſingularem de milite quodam gregario, qui in mentem mihi nunc venit, per VI. annorum ſpatium morbo chronico laborante, dolorem obtuſum perpetuamque preſſionem circa hypochondrium ſiniſtrum animadvertente, cujus tandem ſenſim ſenſimque intumuit abdomen, artusque inferiores; ut autem de morbi cauſis & tumoris ratione conſtaret, poſt fata, juſſu Ducis militum, ſectione cadaveris inſtituta, lien ultra modum tumefactus, maximaque ſeri extravaſati quantitas in conſpectum prodiit; in quo viſcere, ex nimia membranæ communis extenſione, inciſuræ conſuetæ & ordinariæ maximam obliteratæ erant partem, & lien exemtus lancique impoſitus, XVI. ponderavit libras VIque uncias.

OBSER-

s) vide Breslauiſche Sammlungen Ann. 1725. Menſ. Jan. Claſſ. IV. Artic. 18.

t) In Relationibus anniverſariis pag. 39.

OBSERVATIO LXXIV.

Dn. D. RÜDIGERI FRIDER. OVELGÜN.

Indurationis, inflammationis ac ſuppurationis mammarum, poſt ablactationem, præoccupatio.

Qua ratione vulgus noſtras, heic loci, huic malo medeatur, tum ut methodus medendi vulgi innoteſcat, tum quod remedium vili conſtet pretio, primum in medium producam: deinde commemorare animus eſt, qua methodo, per quinque, & quod excurrit, luſtra, ſi non pluribus, quod crediderim, ſaltem centenis mulierculis, experimento nunquam fallente, auxilio fui. At vero, ut, ſecundum Comicum, in tempore venire omnium rerum primum eſt, ita & hic ſe res habet: juſto namque ſerius hæc medicina paratur, mammis aliquamdiu inflammatis, nedum inflammatione jam ad ſuppurationem tendente. Priorem methodum mecum communicavit medicaſtra hujus loci, olim Chirurgi uxor, ab ægrotis pauperculis, id quod ſæpenumero fit, ad me miſſa. Hæc, ubi infans vitam cum morte commutavit, ſtatim exhibet matri hauſtum aceti, ac inde lac in mammis coagulari adfirmat. Eodem tempore vinum aduſtum vulgare, cui tamen præfert Rhenanum, ubi haberi poteſt, cum farina triticea mixtum, duplicato linteo inditum, bis terve applicat. Hoc non juvante, id quod tamen ordinarie juvare adſeverat, oleum olivarum, cum aqua pura bene agitatum, illinit non calefactum. Meum in præſenti non eſt, vel atro carbone, vel albo lapillo notare remedium noſtratibus mulierculis, vilioris inprimis ſortis, ſatis frequens. Aceti juſtum hauſtum, quem præcipit mulier medica, ego ſaltem non ſua-

derem hyſtericis, puerperis, delicatulis, terrore ex morte infantis correptis, nervoſis affectibus, pulmonumq; morbis tentatis. Ceterum his in oris, ſæpius memini, ad lactis concretionem in mammis prohibendam, ceu *Simon* PAULI a) de puerperis illorum locorum, ubi praxi vacavit, idem commemorat, has ipſas Apium hortenſe, ſeu Petroſelinum vulgo C. B. alis ac mammillis, vel in butyro frixum, vel in aqua coctum, non ſine effectu applicaſſe. Et ante, & poſt tempora *Simonis* PAULI Petroſelinum vulgare hunc in finem commendatum fuit. Juvat nonnullos in teſtimonium citare. *Jacobus Theodorus* TABERNAMONTANUS b) interdicit uſum internum Petroſelini vulgo ſic dicti, ſi puerperæ lactare volunt; ſi vero iſthoc recuſent, affectibus capitis autem non laborent, uſum radicis & herbæ Apii hortenſis laudat, lac nimirum inde imminui, non coagulari, neque mammas dolere: iis denique, quæ infantes ablactare volunt, ſuadet, ut herbam Petroſelini contundant, inſtar emplaſtri mammis imponant, ſicque reſolvi lac coagulatum, tumorem diſſolvi, calorem temperari & dolores brevi temporis ſpatio mitigari adſerit. *Johannes* RUELLIUS c) auctor eſt, Græcos hoc cibo nutricibus interdixiſſe, partim quod veſcentes pronius in libidinem ruant, partim quod in mammis proventum lactis extinguat, additque, interjectis nonnullis, mammarum duritiem illam herbam mollire. *Theodorus* CORBEIUS d) eadem opinione imbutus eſt. Enim vero herbam Apii hortenſis, mammarum duritiem, e lacte concreto contractam, repri-

a) In Quadrip. Botan. Claſſ. III. p. m. 475.

b) Kraüter-Buch Baſil. 1687. edit. Part. I. p. 266. & 270.

c) De natura ſtirpium Baſil. 1543. edit. Libr. III. p. 532.

d) In Pharmacia ſimplicium Francof. 1656. edit. Claſſ. I. Sect. IV. p. m. 200.

reprimere ait, uti hæc ipſa *Johanni* MONHEMIO e) lac minuit. *Caſtor* DURANS f) Apium hortenſe, quod oculis nocivum ſit, ac epilepſiam excitet, cum ex hac cauſa, tum quod lac exſiccet, lactantibus inprimis nocivum pronunciat. *Theod.* ZWINGERUS g) non minus fœmellis, quæ infantes lactare geſtiunt, interdicit Petroſelinum vulgare quod lac imminuat. Idem herbam Petroſelini contuſam, cum melle mixtam, mammis inſtar emplaſtri calide applicatam, lac coagulatum diſſolvere, & ex eo ortum doloroſum tumorem tollere, adfirmat. Ne *Michaelem* ETTMüLLERUM h), aſſerentem Petroſelinum vulgare lactis grumos impedire, ſiccata folia infuſa, vel externe applicata, lac diminuere, aliosque longo ordine laudemus, DIOSCORIDEM haud dubie ad unum omnes ſecuti i). Hic namque Apium hortenſe mammas, grumoſo lacte turgentes, reprimere, ſuo jam tempore ſcriptum reliquit. Quanquam tot tantisque Auctoribus, quibus Petroſelini vulgaris vis medica curæ cordique fuit, lubens adſurgam, neque illius uſum reformidem, tum interne iis abſentibus, quæ RUELLIUS, *Caſtor* DURANS, ac TABERNAMONTANUS ſubminiſtrarunt, neque febre præſente, tum externe, cum noverim operæ pretium feciſſe,

 pro

e) Tom. II. Elementorum phyſiolog. Colon. 1544. edit.

f) In Herbario a *Petro* UFFENBACH Phyſ. Francof. ex Italico in germanicum ſermonem translato 1609. edit.

g) In Theatro Botanico a Filio, *Frider.* ZWINGERO 1744. ſecunda vice Baſil. edit. Libr. IV. p. 849. & 850.

h) In SCHROEDERO *dilucidato* p. m. 132.

i) de materia medica Lib. III. Cap. LXXIV. interprete *Iano Antonio* SARACENO; medicinalis enim materia DIOSCORIDIS, quam interpretatus eſt *Johannes* RüELLIUS σέλινον illius Lib. III. Cap. LXII. habet,

pro variis ſcopis varie applicatum, nequeo tamen temperare mihi, quin ſequentem methodum, per tot luſtra mihi familiarem, & efficaciorem, & certiorem pronunciem, quæ hæc eſt: Rec. Empl. de ſpermat. Cet. ℥j. diachyl. ſimpl. ℥ß. M. applicetur integris mammis, arctius paulo & altius ligandis, foramine pro papillis relicto, mappis inſuper ſufficientibus ab omni aëris frigidi injuria coagulatoria vindicandis. Dein Rec. Empl. de ſpermat. ranar. alb. coct. ana ℥j. M. & applicetur dorſo. Magnatum, & aliorum honoratioris conditionis uxores, quibus in more poſitum eſt, ſuos non lactare fœtus, partu edito extemplo hæc duo emplaſtra in uſum trahunt, neque unquam, quod equidem ſciam, ſpe votoque excidere: abigi nempe eorum ope maxima ex parte dolores tumoreſque mammarum, inflammationem vero & ſuppurationem, vel earum indurationem, lactiſque concretionem prorſus præcaveri ſemper deprehenderunt. Eam ob cauſam inclareſcente remedio, ex variis regionibus id ipſum ante puerperii tempus a me depoſcunt. Acceptum illud fero, ne quid diſſimulem, *Georgio Wolffgango* WEDELIO, magno quondam Jenenſium Medico, qui, quod ad Emplaſtrum de ſpermate Ceti Mynſ. ſpeciatim attinet, quod magni uſus, in lactis diſcuſſione & rugis ventris poſt partum, prædicat k), videtur is ipſe illius uſum edoctus fuiſſe ab hujus Auctore, *Hadriano a* MYNSICHT l), qui primus illud deſcripſit, vireſque ac uſum his verbis addidit: *Mammis puerperarum poſt partum non lactantium impoſitum, & continue per multos dies geſtatum, omnibus ex lacte doloribus, & tumoribus etiam duris, imo ſcrofulis & ſtrumis,*

k) de Medicamentorum compoſitione extemporanea Sect. III. Cap. IV. p. 195.

l) in Theſauro, ſeu armamentario medico-chymico Sect. XXXVII. Edit. ſecund. quæ 1638. prodiit.

ſtrumis, medetur: lac enim coagulatum, ſive concretum ſolvit, ejusque abundantiam abſumit. Quum multi, quos equidem evolvi, hujus commatis Auctores, ſi ipſum *Hadrianum a* MYNSICHT l. c. *Pharmacopœam Auguſtanam* m), & pauciores alios excipias, compoſitionem Emplaſtri de ſpermate Ceti cum publico haud communicaverint, ſpero nonnullos in meliorem partem interpretaturos, ſi iſthoc Emplaſtrum hic loci denuo deſcriptum ſiſtam: Rec. Ceræ alb. ℥iv. Spermat. Ceti ℥ij. gumm. Galban. in acet. diſſolut. ℥j. M. F. Emplaſtrum. Ne vero efficacia ſupra commendatorum emplaſtrorum forſitan impediatur, hinc puerpera jusculis, præcipue primis diebus non nimium eſt obruenda, ſed parcius cibanda, diaphoreſi leni & continuæ, prout par eſt, ſedulo indulgendum, & lochiorum ſucceſſus debite promovendus erit. Quum tot exſtent, tam ad hoc incommodum tollendum, quam alios morbificos affectus debellandos, in Medicorum ſcriptis remedia, ad unum eundemque ſcopum collineantia, rei medicæ magis intereſſe exiſtimavi, ſi ea cum publico candide communicarem, quæ ſæpius, & certius ſaluti fuere, quam multa nova, uſu nondum & experientia comprobata, prout ſæpius etiam fieri ſolet, congerere, inprimis quum aliunde jam multitudine remediorum laboremus, ut quo ſe vertant, neſciant ſubinde Practici novelli.

Pp 2 *OBSER-*

m) Auguſtæ Vindelicorum 1734. edit. p. 229.

OBSERVATIO LXXV.

Dn. D. RÜDIGERI FRIDER. OVELGÜN.

De

Doloribus externarum partium, remediorum tum externorum, tum internorum ordinariorum efficaciæ non cedentibus.

Digna profecto ſunt, mea quidem ſententia, quæ recta rationis lance trutinentur, a *Guilielmo* BALLONIO quondam obſervata & adnotata, a *Theophilo* BONETO vero a) denuo luci publicæ expoſita, de irrito ſæpe quorumcunque remediorum effectu, ad dolores, partes externas excruciantes, qualitercunque mitigandos, ſequentis maxime tenoris: *Incredibiles circa ſcoptula operta & Rhachitidem dolores oriuntur, a delapſu crudi ac ſeroſi humoris, per partes poſticas capitis, & ii mulieres maxime exercent; in Domina N. per viginti menſes perſeverarunt, nulli credentes remedio; cuidam dolores ſæpe perpeſſo, cum cadaver ſecaretur, omnes nervi & ligamenta muſculorum humeralium erant oppleta ſero pingui. Idem obſervatum in aliis ſimiles dolores paſſis* (Epidem. Lib. I. pag. 46). *Magna vis eſt ſalſarum acrium & nitroſarum fluxionum, ad afferendam conſumtionem toti corpori, quoquo ſe humor proripuerit ac ſubierit. Dominæ du Pleſſis ac acri ſero dolores excitati ſunt, in omoplatis; ardoris & acrimoniæ ſenſus erat, & nil juvabant remedia, imo ne opium. Talis dolor viginti menſes perſeveravit. J. Beanchamp, qui laqueo vitam finivit,*

a) in Labyrintho medico extricato Lib. X. p. 615.

nivit, in omoplatis dolores erant incredibiles, qui ex intervallis repetebant. Aperto cadavere repertum eſt pingue & efferum ſerum, quod omnia ligamenta & nervos obliniverat imbiberatque (Conſil. 114. Lib. I. p. 552.). Ex ejusdem BALLONII *Epid. Lib. II.* BONETUS b) ſequentia habet: *Puellæ cum utrumque brachium intumuiſſet, a reliquiis variolarum, opinione alicujus ſuppurati, dextro brachio pyroticum adhibetur, nil eductum eſt, paucula tantum fluxit ſanies: cogitabatur de altero pyrotico in ſiniſtro brachio, cum nil ſatisfactum eſſet exſpectationi de priori pyrotico, non eſt alteri brachio adhibitum, mirum quod contigit, liberius expeditius & indolentius fuit brachium, cui pyroticum adhibitum fuerat, alteri metuebatur ne ignavum foret, ſic in ſuſpicione qualitatis malignæ, licet pus non ſit, aut aliquid commemorabile, tamen magno profectu cauterium applicatur.* Hucusque BALLONIUS, quem inter eos eminere Medicos, qui non famæ aut quæſtui ſolum velificantur, ſed toti ſaluti ægrorum incumbunt, recte aſſerit BONETUS c), laude pariter mactandus, quod ſcripta hujus viri, quæ jure meritoque *excellentiſſima* vocat d), ſparſim ab eo traditis, quæ remoram in artis exercitio objiciunt, in locos communes redactis, dicto libro publici juris fecerit. Quicunque ex libro *Renati* MORÆI e), in quo plura ad vitam BALLONII ſpectantia continentur, ſaltem pauca hæc paullo curatius perpendit, dum ita ſcribit: *Minus aula, quam Muſæo delectabatur, magisque ægris plebeiis & ignobilibus, quam illuſtribus & aulicis, qui Medicos velut catulos in compedibus vinctos & alligatos retinent*; & paucis interjectis:

b) l. c. p. 617.

c) Epiſtola dedicator. Labyrintho medico præfixa.

d) l. c. Præfat. ad Lectorem.

e) de illuſtribus Medicis Pariſienſibus.

ctis: *A Rege potentiſſimo vocatus, ut curam ſuſciperet ſalutis Sereniſſimi Principis Delphini, dignitatem eam recuſavit, ſenilem ætatem, effœtas vires, ingeniique tenuitatem objiciens, ne cogeretur otium domeſticum cum aulico negotio, philoſophicamque parcimoniam cum principum delitiis permutare, ita ſui juris & poteſtatis factus, popularibus ſuis medicinam factitabat, non ad aucupandam popularem auram, vel ad opes ſummo æſtu comparandas, ſed ad ægrorum tædia levanda & lenienda, tanta humanitate & comitate, ut non inſtar Archagati, a ſævitia urendi & ſecandi, hominum carnifex, ſed a mitiſſima curandi ratione infantium Medicus, vulgo nuncuparetur:* is ſane ipſe haud mirabitur, cur, dum judicium & diligentia, tempusque ſufficiens ipſi fuerit, ad praxin clinicam ſummo ſtudio excolendam, vir quondam magnus, *Hermannus* CONRINGIUS f), *libros* BALLONII *Epidemiorum & Ephemeridum*, inter alia, *ſcriptum nunquam ſatis laudatum* vocare non dubitaverit, & alio loco g) iis multa contineri, quæ, quoad univerſalem morborum hiſtoriam, ad HIPPOCRATIS gloriam proxime accedunt adſeruerit. Juniores practici proinde ſibi *Balloniana ſcripta* commendata habeant, in quorum gratiam hæc dicta ſunto. Nunc ad ea, quæ mihi in praxi circa hanc rem obſervare licuit. Ante viginti, & quod excurrit annos, Medicus affinitate mihi junctus, variis motibus arthriticis varie ſubinde tentatus, corripitur doloribus femoris, qui peſſime illum noctesque diesque habebant. Dictabat mihi, multo tunc juniori Medico, per vices ant-arthritica, Pharmacopœo tradenda, quibus in uſum vocatis, doloribus vero nihilominus incrementa capientibus, auctor erat, ut ego ipſi

f) Introductione in univerſam artem medicam ſingulasque ejus partes, Cap. III. §. XXXIV. p. m. 74.

g) l. c. Cap. V. §. XII. p. m. 118.

ipſi præſcriberem, quæ mihi in affectibus arthriticis comperta & explorata eſſent. Re eodem & fruſtraneo effectu peracta, alias formulas medicas urgenti, reſpondi: ſi mea res ageretur, Chirurgo in mandatis darem, ut lancetta altius locum affectum (carnoſus namque erat) transfigeret, ſic haud dubie pus prorupturum. Malum enim non videri mihi arthriticum, remediorum, quibus uſus eſſet, ratione habita: Glandem potius ſclopetariam, femori, caſtra olim ſecuto, immiſſam, & irrita omni tum temporis adhibita diligentia, adhuc ibi hærentem, gravitate ſua forſitan deſcendiſſe, fibras muſculoſo-carnoſas attriviſſe, ac ulcus tandem reliquiſſe. Annuebat operationi, hac tamen lege, ut eidem intereſſem. Lancetta vix retracta, puris in conſpectum prodibat magna ſatis vis. Tum vero, qui me præſente, viginti diebus, & antea me non præſente, per ſumma dolorum tormenta, ſatis quoque diu ſomnum capere non potuit, iis extemplo lenitis, dormiebat, & læſione hac ex methodo chirurgica ulterius tractata, cum valetudine in gratiam redibat. Aliquot deinde interjectis annis moleſtiſſimi dolores, arthritici viſi, dorſum mulieris infeſtabant, quam quæſtor in matrimonio habebat. Remediis a duobus Medicis fruſtra adhibitis, lancetta, eodem modo, eandem opem, puris collecti evacuatione, dedit. Tertius caſus ita ſe habet: Virgo nobilis conquerebatur, ſummo ſe dolore circa inguen ſiniſtrum affici, & lecto propterea affixa, urget a me remedia arthriticis malis dicata. Suaſor eram viſitationis a ſeniore Chirurgo peragendæ, quo ſcirem, utrum ſimul Chirurgus in auxilium vocandus eſſet, an non? Negabat id ipſum, tali in re nimis verecunda. Suadet ſibi ipſi, me invito, (quod eam noctesque diesque motibus febrilibus agitari viderem,) aquas Pyrmontanas, in arthritide multis, ceu ajebat, magno cum emolumento expertas. Hæc aqua mineralis & hic, ea præcipue in ætate, emolumento eſſe potuiſſet,

ſet, ſi arthritis vera, non putatitia fuiſſet. Itaque ſub harum potu ægre ſpiritum ducebat, per diem noctemque cordialibus aliisque reficienda, macie tantum non conficiebatur, ac mens ſubinde ſibi non conſtabat. Tandem, quæ Dei erat clementia, copioſiſſima ſponte prorumpebat puris fœtidiſſimi copia. Tum vero & externa & interna rite adhibuit remedia, manente ſatis diu febre hectica, carne ad os femoris, ulceroſo ſatis magno hiatu excavato, fere omni abſumta. Tandem valetudini reſtituta, ſed multa non niſi ac perdifficili opera, adhuc poſt triennium in vivis eſt, belle ſe habens, ac bene incedens. Qui haud ita pridem accidit, quartus caſus eſt. Virgo ruſtica, Chirurgum mihi amicum conveniens, de ſuræ ſummis doloribus per quatuordecim dies conqueritur. Hic audacia fere in temeritatem verſa, applicat loco dolenti lapidem infernalem bonæ notæ, eum tamdiu relinquendo, donec ex altera parte iterum proruperit, omnem penetrando ſuræ carnem. Dolores illico remiſere, pure quantumvis non conſpicuo. Itaque ligaturam tam ſuperiori, quam inferiori parti applicat, loco læſo in medio relicto; unde factum eſt, ut ſtatim pus prodiret. Levi opera dein ſanata eſt. Subinde, rarius quantumvis, curat temeritas, quæ non curavit ratio.

(*Fritzlaria Norimbergam miſſæ d. 30. Maji 1749.*)

OBSER-

OBSERVATIO LXXVI.

Dn. D. JO. ADAMI RAYMANNI.

De

Uteri aſcite in gravidis minus, ac extra impræ-gnationem, noxio.

Fœmina hujas ex præcipuis, materfamilias præter modum laborioſa & ſollicita, major quadragenaria, corporis habitus mediocris, crebrisque puerperiis optato defuncta, mox a prima menſium, ex regula liberaliter atque large (octiduum enim in illis exigere conſueverat) recurrentium emanſione, coloris vividi gratiam perdere, vultu palleſcere, palpebris in ſomno ſubtumeſcere, pectore gravari & ſub conſcenſu acclivium, vel concitatiori etiam greſſu, dyspnœa tentari incipiebat. Menſe altero omne corpus laxum & molle reddebatur, extremaque artuum œdema cum imi ventris in omnem dimenſionem protuberantia moleſtoque ſimul ponderis in pube ſenſu, occupavit. His ergo, ſibi alias prægnanti peregrinis, perculſa ſymptomatibus, hydropemque metuens, præcipue ubi menſe tertio cuncta ingraveſcerent, medicinam pro exturbando clam in uteri cavitate collecto menſtruo ſanguine poſtulavit efficacem, hunc enim ſuarum affectionum originem eſſe ex eo haud imprudenter conjiciebat, quod eundem graviditatis impoſturam vicibus iteratis ſibi feciſſe meminerit. Quamvis autem his argumentis in ſuam fere, quod non diſſimulo, me pertraxerit ſententiam, præcocior namque imi ventris diſtenſio ſemper aliquid monſtri alit, fortemque fatui conceptus ſuſpicionem ingerit, ſiquidem ſurgens ovuli germen, recepto Naturæ ordine, adeo lentis paſſibus mole augeſcit, ut ante trimeſtre

temporis ſpatium nec uterum multum explicet, nec abdomen per eundem in omnem regionem attollat: Hippocraticæ tamen inſtitutionis memor, quod mulier nec per occultas ejusmodi menſium in cavo uteri reſtagnationes, quas *Lib. I. de morb. mulierum p. 591.* & *de nat. pueri p. 246.* ſcite verbis depinxit, & ſcholæ olim *molas ſanguineas* non ſatis concinne appellare conſueverant, nec per larga & liberaliora eorundem profluvia, niſi ætatis obſtet ratio, ſterileſcat, ſed potius conceptui magis reddatur idonea, Fabium cunctatorem tantiſper, quoad nempe graviditatis litem motio fœtus, circa dimidium geſtationis ſolenniter incidens, dirimeret, agere malui, quam temere quicquam & tumultuarie in re ancipiti contra prudentiam Medici ſuſcipere. Proinde officio me ſatis defuncturum arbitrabar, ſi pleonexiam ſeroſam per leniores catharſes, in quibus mercurius, ob inſipiditatem dulcis dictus, primas tenebat, pedetentim removerem, viſceribusque per tonica robur adderem: quæ induſtrioſa cunctatio, ut ægræ bene ceſſit, ſiquidem cacochyliæ inde ſenſim diſparebant indicia, & mulier hæc, quod primarium eſt, contra propriam ſuam exſpectationem, fœtum ſe gerere vitalem paulo poſt, ſaltu ejusdem, convincebatur manifeſto; ita eadem mihi apud æquos rerum judices nec dedecori, nec probro erit: Medicorum enim quam plurimos in eo mecum convenire novi, quod, prout verum ſurgentium morborum diſcrimen multis eſt impeditum difficultatibus, ita graviditatem ineuntem prævidere & infallibiliter in caſibus complicatis dijudicare aciem & vires perſpicaciſſimi etiam ingenii excedat. Sagaciſſimus certe Medicinæ parens non erubuit *IV. Epid. Hiſt. 24.* confiteri, incertum ſibi fuiſſe, an filia Tecomæi uterum geſtare inciperet, nec ſibi ſatis compertum fuiſſe, an ſoror Temenei, cui præcordia inflata & diſtenta ex longo apparuerant intervallo, ſimul prægnans eſſet, juxta *Hiſt. 28.* Quapropter gloriari ſe in

præ-

præſagio & dignotione graviditatis inchoatæ, priusquam videlicet ſuſcitatus embryo animalem ex Naturæ præſcripto ordiatur vitam, veritatemque ejus manifeſto teſtatur ſubſultu, nec unquam hæſiſſe, nec hallucinatum fuiſſe, genuinum vel impudentis Thraſonis, vel imprudentis, ob praxin ſterilem, Idiotæ characterem eſſe reputo.

Sed ut eo, unde deflexi, regrediar, interruptumque Hiſtoriæ perficiam filum, poſtquam mulier hæc gravidam ſe eſſe cognoviſſet, lubens ab omni ulteriore medicatione abſtinuit, præſertim ubi pro ratione adoleſcentis fœtus in ſanitate magis magisque proficeret. Circa menſem geſtationis ſeptimum turgeſcentibus, quæ hactenus pendulæ fuerant, mammis, imus venter, quem recens calcitratio ſenſibilius jam pulſabat, improportionata juſtoque velociora conſequebatur augmenta, hacque ſua mole non gravis ſaltem inceſſui, ſed ſpiritus etiam libertati offendiculo fuit, quæ tamen ubi conſequo menſe aquarum cumulus per muliebria confertim & acervatim, citra omnem doloris comitatum, vel præcurrentem violentiam, ſtanti ad menſam, prorupiſſet atque in pavimentum large diffluxiſſet, concidit tolerabiliorque evaſit. Tandem completo ingravidationis termino puellam robuſtam & evſarcam, ſub multo aquarum profluvio, feliciter enixa eſt, officiumque nutritionis non ſolum confidenter ſubiit, ſed eo etiam impigre & ſalutariter in ſesqui alterum annum defuncta eſt, eoque comprobavit, ſe ſolius uteri culpa male adfectam fuiſſe, qui, utpote partim largioribus ſive longiori tempore fluentibus menſibus, ut cum HIPPOCRATE loquar, qui eos hoc nomine Libro *de nat. pueri* accuſat, partim frequentiore partu ſub annorum incremento enervatus, dum ſe conceptu interveniente per lunare tributum exonerare impediretur, ſeroſitates in ſuam concavitatem per extrema vaſorum oſcula & plorabat, & ſanguine hinc regurgitante univerſum corpus inundabat.

Quemadmodum ergo nimiis colliqueſcentes menſibus nihil imprægnatione citius, ſecurius & una jucunde juvat, ita etiam mulieri huic ex uteri aſcite periclitanti, concepiſſe, fœtumque pertuliſſe ſaluti fuit, quatenus inceptum feri diluvium, diminuta humorum exorbitantium copia, facto eorundem impendio in fœtus incrementum, aquarumque, in quibus Naturæ lege fluctuat, augmentum, quodammodo interceptum, & quod princeps eſt, in uterum jam corrivatum, ſuccreſcente cum ſuis involucris novo hoſpite omnemque ejusdem vacuitatem occupante, ad cervicem depreſſum atque per hians, adulta pro more graviditate, oſculum, accedente impetu pueri, ante partum exturbatum fuerit. Quibus opportunitatibus cum ſolitarius, absque fœtus conſortio, uteri hydrops deſtituatur, palam eſt, cur & magis contumax, & lethalis utplurimum eſſe conſueverit. Fuere equidem olim, qui ratiocinari magis, quid fieri poſſit, quam inveſtigare quid re ipſa fiat, amantes, aquas in cavo uteri, niſi ſingularibus veſiculis, ceu totidem coërceantur utriculis, ut fit in mola vel hydrope uteri veſiculari, acervari & citra diffluxum ibidem reſtagnare, pro impoſſibili ex eo maxime decernebant, quod easdem pervio, pro ſua opinione, ejusdem oſculo non minus hinc, quam ex dolio aperturam habente vel dehiſcente, diffluere oporteat, quos tamen *magnos*, ut cum CICERONE dicam, *Opinatores*, tempus, omnium explorator, & experientia, optima rerum magiſtra, abunde refellit: compertum enim eſt, eas non ſaltem in uteri cavitate, niſi regulariter debito tempore ſucceſſuris menſibus, ut mulieri apud FERNELIUM, emoveantur, accumulari, ſed & in ea perennare, imo, occalleſcente interea vel prorſus concreſcente illius orificio, commori, ut SCHENKIUS, *Tom. II. Lib. IV. Obſ. med. 216.* congeſtis plurium Medicorum teſtimoniis, comprobat. Certe prout iſchuriam, nimia veſicæ per urinarum congeriem diſtenſione contorto

ejus-

ejusdem meatu, gigni conſtat: ita etiam uterinæ colluviei excurſum foras eadem modalitate præcludi rationi conſonum erit. Licet autem vacui quoque a fœtu uteri ab inveterato aquarum confluxu interdum ſe exonerent, ut viduæ in *Annal. Wratislavienſ. Anni 1728. menſ. Februar. p. 876.* conclamatæ ſalutis poſt decennium, dum ex lecto propriis viribus aſſurgeret, fallenteque veſtigio in poſteriora impetuoſe corrueret; virgini item in *Ephemer. N. C. Dec. III. Ann. V. Obſ. 57.* poſt quindecennium, ubi prona in ventrem prætumidum ſupra lapides concidiſſet, rariori accidit exemplo; fortuitum tamen nec undique ſemper ſecurum id eſt: vel enim paucis ab aquarum diffluvio diebus pereunt, vel morbi tandem recidiva ſuccumbunt, quod utrumque periculum graviditas, uterino aſciti juncto, plerumque arcet. Quapropter HIPPOCRATES conceptionem in hoc morbo pro probatiſſimo jure meritoque celebrat remedio, dum *Lib. IX. de morb. mulier. p. 612.* inquit: *Si mulier genituram comprehenderit & prægnans fuerit, quæ etiam intus inerant una cum ipſis delata per inferiora expurgabuntur, eaque præcipue ratione convaleſcere poterit: ubi ſcilicet*, ut id *de nat. muliebri p. 577.* dilucidat, *pepererit expurgabitur, & cum ipſo puerperii purgamento quæ prius in ea ſuberant.* Tempeſtivum autem, non abortivum eundem requirere partum ex *Lib. II. de morb. mulier. p. 664.* diſcimus, ait enim: *Si fœtum maturum perferat, tota expurgatur & ſana redditur:* Nam ſi, priusquam moveatur, is corrumpatur, & abortione, quod utplurimum fit, rejiciatur, uteri ſanguine & aqua diffluunt mulierque fere moritur, ut priori ex his prædicit loco. Quo ſcilicet trimeſtri recentior fuerit fœtura, eo liquabili muco, vel lactis coagulo, magis, quam carni conſolidæ eſt ſimilior, atque utero inſuper non niſi per chorii undique pullulantes acinos muſcoſos, ſive villos tenerrimæ lanugini æmulos, leviter ſaltem connectitur, quoad, ſuccreſcente &

compaginata placenta, altas & firmas in eundem radices agat; atque ea propter ut corruptioni, ita etiam per interluentes aquas eradicationi abortuique intra hanc temporis menſuram magis, quam poſtea, obnoxia redditur. Cumque omnes promiſcue abortientes, propter immodicas & rebelles hæmorrhagias, in præceps magis vitæ periculum, quam graviditatis emenſa periodo parturientes, communiter veniant, mirandum haud eſt, illas hoc caſu in ſpecie ſanguine & aqua diffluere, imo plerumque mori, has vero ſeneſcere; ſub decurſu namque completæ geſtationis, uteri, ceu multum uberiori ſanguine irrigui, permeabiliores, calidiores & valentiores, adeoque renitentiores, ac alias, evadunt, ſicque non moderandis ſaltem puerperii purgamentis ſufficiunt, ſed ſe etiam a metuendo interdum ulteriori diluvio ſecuros & immunes reddunt. Poſtremo Senis noſtri in præſagiendo prudentia laude digna eſt, dum non abſolute convalituras eſſe, ſed tradita præcipue ratione convaleſcere poſſe ejusmodi mulieres, dixit; eſt enim, ubi confecto etiam partu, quamvis rarius, per morbi recidivam Libitinæ, PRIMEROSIO teſte, in prædam cedant.

Hæc inter porro in quæſtionem venit, utrum ætate non obſtante, utero hydropico concipiendi ſuperſtes maneat poteſtas? in negativam HIPPOCRATEM inclinare ſententiam, inter alia exinde convincor, quod non niſi emollito per vacuationem aquarum ventre, conquieſcentibus, ſi quæ intervenerint, febribus, & menſibus pro ratione prodeuntibus, mulieri cum viro dormire conſulat, neque id immerito; auram namque genitalem ad ovarium per intermediam uteri colluviem penetrare ovulumque fœcundare poſſe, vix a me, ut credam, impetro, quod licet contingeret, traditum tamen per tubas utero, priusquam germineſcat radicesque in hunc pro ſorbenda alimonia defigat, corruptum iri, multa perſuadent: quare in noſtra etiam ægra conceptionem anti-

quio-

quiorem paulo hydropis fuiſſe exordio, merito colligo. Quodſi quispiam me erroris diagnoſtici, qui in dijudicando uteri & abdominis hydrope admodum facilis eſt, reum poſtularet, ſimultaneo & largo aquarum menſis octavi abſolvor profluvio; hoc enim cum ex amnii utre provenire haud potuerit, quum nec puerperiales aquæ defecerint, nec fœtui, enixu ejusdem tam longe dilato, ullum acceſſerit, præjudicium, nemo etiam, niſi cui fungus pro cerebro forte obtigit, illud originem ex abdomine habuiſſe ſomniabit, neceſſum eſt ipſius uteri eluvionem fuiſſe. Concludi equidem ſubinde intra amnium & chorium, vel hujus duplicaturam, ceu peculiari ſtagno, aquas, prout in peritonæo quoque fit, nequaquam diſputo, nec Viris longe me peritioribus prorſus refragari præſumo, qui præcocia ejusmodi ante partum, innoxia tamen fœtui profluvia, hinc derivant; laudabili enim induſtria D. NEIDT hanc eorundem detexit ſcaturiginem, dum in ſecundina mulieris aliquot ante partum hebdomadibus ejusmodi aquarum repentino & copioſo profluxu tentatæ, exinanitam intra binas fœtum cingentes tunicas, abſoluto feliciter partu legitimo, cavitatem ſat largam & longam, longiorem tamen quam largam, D. CRAMERO, ut ex ejusdem relatione *Commercium litterar. Norimbergenſe A. 1732. Hebdom. XXXVI. Artic. 3.* perhibet, demonſtraſſet; ex hac enim promanaſſe aquas admodum vero ſimile eſt. Verum cum eas in non gravidis ex uteri caverna immediate profluere certiſſimum ſit, cur in gravidis alium, quam hunc fontem iisdem adtribuere debeam, non capio, quem proinde non niſi rariorem & extraordinarium eſſe autumo. Quicquid interim ſit, ex quo aquarum intra chorii duplicaturam collectiones præter Naturæ ordinem, publico Medicorum conſenſu, eveniant, competere illis ea propter non minus, quam ſi in uteri colligantur cavitate, *hydropis* nomen, in aprico eſt, niſi forte ſciolus quis-

piam

piam verborum auceps & ſeverus exactor, affectionem hanc potius *chorii*, quam uteri *hydropem* dici debere prætendat. In noſtra ad minimum gravida, non ex illius lacuna, ſed hujus potius antro, aquas promanaſſe, illud mihi ſi non demonſtrativo, probabili tamen ſyllogiſmo eſt, quod primis mox a conceptu menſibus, ponderis in pube ſenſum experta fuerit; cum autem ovulum, ceu futuri hominis germen, hoc temporis intervallo magnitudine columbinum non excedat, fieri non poteſt, ut tantæ inter ejusdem membranas cumulentur aquæ, quantæ pro ſimili gravitatione requiruntur.

Prorumpere autem 2.6.8. vel pluribus etiam ante partum hebdomadibus conſueverunt, raro præcocius, medio ſcilicet geſtationis tempore, ut HARVÆUS obſervavit, vel quarto ejusdem menſe, juxta MORISONIUM, quibusdam ad partum usque citra diffluxum, ut HILDANI uxori accidit, deliteſcunt, quam, ubi ventre adeo extumuiſſet monſtroſe, ut binos vel trinos fœtus eandem geſtare cuncti arbitrarentur, & jam jam parturire inciperet, aquarum limpidiſſimarum & incruentarum plus 18. libris uno impetu primum, ac abhinc, poſtquam paululum interquieviſſet, puerperialium, una cum fœtu, ad libras novem profudiſſe, *Cent. II. Obſ. 56.* ipſe narrat. Familiariter vero exundaret profuſione ſimultanea, rarius ſucceſſiva & diviſa, pedetentim ſcilicet per unam alteramque diem diffugientibus aquis, idque ut plurimum indolenter, aliquando tamen cum ſociis abortumque minitantibus doloribus, fœtu interea ſalvo ad partum usque legitimum permanente, & ſub tanta, ſecundinis ruptis, aquarum proluvie, quantam parturientes promiſcue perpetiuntur, vitali & robuſto prodeunte. Judicii ergo ecclipſin paſſus eſt VARANDÆUS, dum fœtum in utero hydropico perfectionem aſſequi poſſe negavit, ſufficientia enim facti hujus apud DODONÆUM, SCHENKIUM,

PRI-

PRIMEROSIUM, SALMUTHUM, HARVÆUM, MORISONIUM, &, ut plures taceam, in *Ephemerid. N. C. Dec. II. Ann. VIII. Obſ. 165.* proſtant documenta, quibus hancce meam obſervatiunculam, velut ſuperflue adtexere volui, neque mirandum eſt, fœtum ſuis utpote involucris & ſingularibus præmunitum aquis, in uteri colluvie, non ſaltem permatureſcere, ſed etiam ex ſuo ergaſtulo incolumem & robuſtum prodire, id quod HILDANUS inter alios teſtatur, qui filium ſuum a matre hydropica enixum, omnium liberorum ſuorum non ſaltem robuſtiſſimum, ſed optimo etiam ingenio præditum fuiſſe deprehendit, quod & ego in filia noſtræ hydropicæ pariter comperi.

Ceterum quoniam aquas hydropicas a puerperialibus non niſi ex eventu certo diſcernere licet, ideo cautionem & diligentiam adhibere oportet, ne ex quavis earundem apparitione partui jam ſonuiſſe horam, eumque obſtetricias depoſcere manus, præcipitanter cenſeamus; hoc enim ut Medico ignominioſum, ita gravidæ & fœtui ſimul pernicioſum foret. Providendum quoque eſt, ne fluctuantes in utero aquæ, motum fœtus mentiendo, incautis mulierculis imponant, utpote quæ ſuis undecunque blandiuntur votis, ac quidvis in conceptæ ſpei alimoniam rapiunt, imo per earundem faſſiones Medico quoque palpum obtrudunt, cujus fraudis jam HIPPOCRATES *Lib. 1. de morb. mulier. p. 613.* mentionem fecit, dum inquit: *In ventre velut pueri motus ſentietur, uteris nimirum aqua oppletis & ea in illis agitata;* cujusmodi motus fuco deceptas fuiſſe turpiter ex utero hydropicas, dum loco ſperati fœtus aquas ſaltem excluſerant, præter SCHENKIUM, MORISONIUS *Lib. 1. de morbis Gravid. Cap. 3.* ſingulari docet exemplo. Sed nec illico de fœtus vivi abſentia longius, ac par eſt, ſaltu ejusdem emanente, ſententiam ferre convenit, cumulum enim aquarum uterinarum aliquando ſenſum ejusdem manifeſtum matri in-

tercipere, *Obſervatio 74. Centur. III. Ephemerid. N.C.* perſuadet, quæ utpote fœminam, ſuſpectæ & dubiæ graviditatis, non niſi evacuata per uterum, incognitæ medicinæ beneficio, multa ſeroſo-ſanguinea nigricante & male olente colluvie, motum fœtus percepiſſe, & poſt ſex hebdomadas puellum robuſtum (quod omnem ſuſpicionem excludit, illum tam diu ob imbecillitatem, ut aliquando fit, a motu feriatum fuiſſe) præter multorum exſpectationem peperiſſe teſtatur.

(*Eperieſo Halam miſſa d. 21. Jun. 1749.*)

OBSERVATIO LXXVII.

Dn. D. JOANN. de GORTER.

De

Suſtentaculorum vario uſu.

Definitio. Omnibus fere partibus ſolidis mobilibus ineſt quædam *contractio automatica*, quæ in viventibus paulo validior deprehenditur, quam in cadaveribus, eſtque etiam in iis *vitalis actio* adcurtans, ut plurimum alterne agens & ſe dimittens, quam vocamus *actionem vitalem* ſi perpetuo agat per totum corpus; ſed ex ſola voluntate agens, ad *motum animalem* refertur; illa autem actio ſpecialis in quibusdam partibus, ut in ventriculo, inteſtinis, hepate, pulmonibus, ab earum partium motu diſtincta, a nobis ad *actionem particularem* refertur, de qua nuper egi in *Exercitatione medica quinta.* Hæ omnes reddunt fibras breviores, & adjuvantur externa ſuſtentatione aëris. Impetu autem interno humorum diſtenduntur, ut inter cauſas adducentes & extendentes habeatur æquilibrium, ad conſervandam vitam & ſa-

& ſanitatem neceſſarium. Quæ auxilia hanc nimiam diſtenſionem cohibent, vel factam adducunt, *Suſtentacula* merentur appellari, quamdiu non omnino impediunt dilatationem vel elongationem per cauſam internam faciendam, & non ſuffocant motum vitalem cooperantem. Tam valida enim ſuſtentatio ad *compreſſionem* referenda eſſet.

Suſtentantia ergo adjuvant effectus, qui proveniunt ex fibrarum contractilitate automatica, motu vitali, animali & particulari; & cohibent nimiam diſtenſionem a cauſa interna inductam. Quæ autem partes *diſtendente elaſtica potentia* donatæ ſunt, ut *nervi, cartilagines, umbilicalis funiculus, pulmo*, a ſuſtentantibus in actione ſua impediuntur: his enim ſufficiens inhibetur dilatatio, quod in partibus contractilibus non erat verendum. *Effectus.*

Hinc patet, non omnibus in partibus ſuſtentantia eundem uſum præbere: *arteriæ* enim & *venæ*, tam cruentæ, quam lymphaticæ, quæ lateribus contractilibus conſtant, motuque vitali in ſuis fibris contrahuntur, ſed implente ſanguine dilatantur, utplurimum atonia & debiliore actione laborantes, vel externo ſuſtentaculo privatæ, aut impedito reditu humorum diſtentæ, addita ſuſtentatione externa non ſolum juvantur in contractilitate automatica, verum etiam eorum motus vitalis magis agere poteſt in contentos humores, minoremque copiam humoris hæc vaſa in ſe colligunt, atque ſuſceptos propellere valent. Si vero *vena cruenta* ſola, vel *vas lymphaticum* alicujus partis ſuſtentetur, intacta, vel minus preſſa, ejusdem partis arteria, pars ab implente arteria ultra modum diſtenditur: quare in ſuſtentatione alicujus partis, ſi ſcopus eſt augere eorum vaſorum actionem, & cohibere iſtius partis intumeſcentiam, omnes venæ iſtius partis modice ſunt ſuſtentandæ, ne ſuſtentaculum mala compreſſionis vel ligationis producat. *Tunica celluloſa* admodum dilatabilis, fibris conſtans exiliſſimis, vix aliqua actione *In variis partibus generalibus.*

contractili vel vitali præditis, a partibus ambientibus ſuſtentata, frequentiſſime ob ſuſtentaculi defectum vel reditum humoris impeditum, ultra modum diſtenditur, humoresque in ſe colligit, quod egregie prævenitur æquabili & modica externa ſuſtentatione: humores autem in ea collecti, quia ſtagnando ſæpe concreſcunt, non tam facile extruduntur, quam eorum prævenitur collectio: unde in his adhibenda ſuſtentacula, antequam collecti fuere humores, vel plane in principio collectionis.

Particularibus. In capitis morbis non multum juvant ſuſtentantia, quia partes encephali oſſibus duris calvariæ firmatæ ſunt, & ob altiorem ſitum ad reliquum corpus, non facile caput tumet, ex gravitate humoris incumbentis. *Hydrocephalus* perfectius ſanatur diſcutientibus & roborantibus, quam ſuſtentantibus, quibus potius comprimerentur partes encephali, & caput tumens, ob impeditum ſanguinis reditum per jugulares, in angina & reliquis colli tumoribus ablatione prementis eſt curandum, non vero externo ſuſtentaculo capitis. Si vero portio cranii ſit ſublata, quando ſemper exſpectamus *cerebri fungum*, omittenda non eſt ſuſtentatio, præveniens illam excreſcentiam; nam ſi facta fuit, maxima reſtat difficultas: Suſtentatio enim tam valida, quæ abigeret fungum, induceret ſoporem, apoplexiam, vel ſyncopen, partem vero prominentem ſectione tollere, non caret periculo. Quia ergo ſemper talis generatur fungus, prudentis Medici & Chirurgi eſt, protinus applicare ſuſtentaculum, ne excreſcentia fiat. *Pectus*, quia eſt organum elaſticum dilatabile, ejus actio in thorace ſuſtentato magis impeditur, quamvis mulierculæ proprium ſuum & infantum pectus, ad conſervandam ſanitatem, Thorace valide ſuſtentant & comprimunt. Omnes enim partes elaſticæ extenſiles ſuſtentatione externa agere impediuntur, quia ſuſtentatio expanſioni eſt contraria. Magis igitur ſanitati conduceret liberum relinquere pectus, ejus-

que

que automaticam dilatationem nunquam impedire damnoſis Thoracibus. In abdomine alia omnino eſt ratio, ejus enim muſculi ambientes omnes contractilitate ſua atque motu vitali comprimunt contenta viſcera. Experimenta docent, in abdominis vulneribus, quibus tollitur hæc ſuſtentatio, cavitates *inteſtinorum* humoribus impleri & turgere, atque inteſtina tunc ſe exonerare non poſſe in vaſa lactea, vel in venas meſeraicas; adhibito autem ſuſtentaculo modico, inteſtina iterum depleri. Quod etiam verum eſt in puerperarum utero a fœtu liberato: Muſculi enim ante partum admodum prolongati, ſtatim a partu ſe tantum adcurtare nequeunt, ut debitam utero præbeant ſuſtentationem; quare in uteri cavitate, ut obſervatum fuit in inteſtinis, colligitur ſanguis nimia quantitate, qui deinceps plerumque congrumatus cum puerperæ detrimento ejicitur, de quo infra amplius. *Umbilicus* etiam & *inguina*, quia a peritonæo & muſculis abdominis minus ſunt firmata, utiliter ſuffulciuntur ad præveniendas hernias. *Inguina* autem virorum, transmittentia vaſa ſpermatica, validiorem ſuſtentationem ſeu compreſſionem non admittunt. *Scrotum*, cujus fibræ vix tonum habent, modica ſuſtentatione ſæpe eget. Tandem *hypochondria*, quæ ad impediendum uteri adſcenſum mulierculis ut plurimum arcte cinguntur, validiore compreſſione omnem fere ſanguinem in vena portarum, reliquisque uteri & abdominis vaſis, cum maximo ſanitatis detrimento, inferunt: arteria enim aorta latens, magna ſua vi pellente deorſum ducit ſanguinem, ſed vena cava hoc cingulo compreſſa, ſanguinis reditum remoratur, & quoniam abdomen reliquum non eſt ſuſtentatum, in hujus vaſis maxime venoſis magna ſanguinis copia colligitur, qui ibidem ſtagnans, vel lentius commotus lenteſcit aut concreſcit, vel in fœminis lochiorum aut menſium nomine erumpit.

Fœtus, quamdiu membranis integris in utero continetur, *Infante.*

 tur,

tur, toto corpore premitur non ſolum ab ambiente liquore, ſed & contractione uteri & muſculorum abdominalium: ejus inſuper inteſtinum colon meconio eſt oppletum, atque diaphragma ita ſurſum ductum, ut pulmo in cavitate pectoris, inſtar hepatis, aqua ſit ponderoſior, nihilque aëris contineat. Statim vero ac in lucem prodiit, venter liberatus ab illa externa ſuſtentatione, magis tumere incipit, pectus ſua elaſticitate ſe expandit, & quoniam conceditur via per tracheam pro aëris introitu, pulmo impletur aëre, mole augetur, atque diaphragma deſcendit ſeu complanatur. Ut igitur *meconium* in colo collectum reddatur, nonſolum requiritur hujus inteſtini actio, quæ ante & ſtatim poſt partum non multum differt, verum etiam diaphragmatis deſcenſus, magis urgens viſcera ventris, modo abdominales muſculi ſatis ſuffulti ſint, extrudit meconium, toto geſtationis tempore collectum. Non raro autem hi muſculi, externo ſuſtentaculo privati, tantum prolongantur, ut inteſtinum colon poſt partum deſcenſu diaphragmatis non magis, quam ante partum, comprimatur, unde infans non valet, deficiente cauſa viſcera abdominalia premente, meconium reddere, quod ita retentum ſenſim fit tenacius, &, quia accedit etiam aër, incipit corrumpi & acre fieri: aut quando quædam ejus portio fuerit ejecta, reſiduum retinetur, quia abdominales muſculi tantum ſe contrahere nequeunt, ut omne meconium extrudatur; dum enim quædam portio meconii eſt ejecta, diaphragmatis deſcenſus non majus ſpatium ventris occupat, quam conceſſum fuit emiſſione portionis meconii. Omne igitur meconium, vel ejus portio retenta, multa mala poſtea infert, quæ non raro infanti mortem inferunt, primis a partu diebus. Frequentiſſima in hoc malo auxilia ſunt, oleum amygdalarum dulcium vel olivarum, ad lenienda ventris tormina: aliæ autem mulierculæ majorem fidem habent pulveribus terreſtribus ſimplicibus, vel compoſitis, ex Perlis,

lis, lapide de Goa cum foliis auri & argenti; ſic pulvis Marchionis, & ſimilia ſpecioſa nomina, cenſentur omnes morbos infantum abigere poſſe & vitam conſervare; hæc ſi non juvant, fato inevitabili mortem adſcribunt. Si vero perpenderetur, iſtos morbos oriri deficiente ſuſtentatione abdominis, qua exonerari non poteſt meconium, quod retentum & dein corruptum dictos morbos infert, certe non exhibuiſſent olea tonum laxantia, utpote quæ etiam in loco illo calido brevi contrahunt rancorem; neque darent pulveres acidum abſorbentes, quod tunc nullum eſt in infantis ventriculo & inteſtinis, qui adhuc nulla adſumſit aceſcentia, & qui pulveres meconio miſti majorem ſpiſſitudinem conciliarent; ſed æquabili ſuſtentaculo fulcirent totum abdomen, quod promoveret meconii expulſionem; aut darent infanti coloſtrum matris, blande purgans, aut in hujus defectu aliquid de infuſione rhabarbari cum ſale polychreſto, aut de Syrupo blande purgante, in tam parva copia ſæpius repetita, donec meconium, & dein bilis flava tenax evacuata fuerit. Non ſolum ventris ſuſtentatio hac in re infantibus tantum auxilium præbet, ut nunquam ſit negligenda, verum etiam alia quoque mala avertit, quibus infantes obnoxii ſunt, nempe umbilici prominentiam & herniam; locus enim hic non ſatis a natura firmatus, utplurimum, niſi ſuſtentaculo præveniatur, exomphalon generat. Nemo igitur inficias ire poterit, abdominis ſuſtentationem infantibus fore utiliſſimam ad conſervandam ſanitatem & vitam, multaque mala præcavenda.

Neque in *gravidis* quibusdam abdominis ſuſtentatio eſt *Gravidis.* repudianda: quædam enim tam laxum & propendulum habent abdomen, ut fœtus, ſupra marginem oſſis pubis locatus, difficilem admodum partum præſagiat, qui partus difficilis præveniretur, ſi abdominis inferior pars cingulo ſuſtentata fuiſſet. Aliæ iterum fœminæ, maxime poſt partum fre-

frequentiorem, tanta atonia in muſculis abdominalibus laborant, ut uteri vaſa minus ſuffulta nimis magnam ſanguinis copiam in ſe colligant, quæ vaſa implet; gravida dein facta fœmina dum cedere coguntur, contentum ſanguinem in uteri cavitatem conantur evacuare, qua non raro detruditur placenta, & concitatur abortus, cum ingenti ſanguinis profuſione. Non ignoro, repetita venæſectione hujusmodi abortum præcaveri, ſed quia hac ſanguinis miſſione potius maſſa totius corporis minuitur, quam deplentur uteri vaſa, defectu ſuſtentaculi turgentia, phlebotomia ſæpius bonum ſuum effectum non obtinuit, & tunc præcipue, quando ad impediendum, ut ajunt, uteri adſcenſum arcte ſtringuntur hypochondria, quo impeditur ſanguinis reditus per venam cavam ſurſum verſus cor. Si vero adhiberetur æqualis abdominis, a pube paulo ſupra umbilicum, ſuſtentatio, hujusmodi abortus ſæpe prævenirentur, quod experimentis practicis comprobatum vidi: hæc autem ſuſtentatio, ſi non ſufficiat in plethoricis fœminis, quæque ſtatutis temporibus magnam copiam ſanguinis per menſtrua emittere adſuetæ ſunt, utiliter etiam inſtitui poteſt phlebotomia, imo repeti, ſi requiritur: hæc enim ſanguinis miſſio minoris eſt periculi ad producendum abortum, quam naturalis menſtruatio in quibusdam fœminis gravidis, quum menſtruatio hæc, etiamſi fiat ex vaginæ vel etiam uteri vaſis, quibus non adhæret placenta, multo magis uterum in conſenſum trahat, quam venæ ſectio in pede vel brachio, ad contentum fœtum immaturum excludendum, minusque adhærentem placentam detrudendam.

Parturientibus. In *parturientibus* fœminis non ſolum magnum ſolamen, verum etiam partum faciliorem per hanc abdominis ſuſtentationem obſervavi. Quando enim fœtus extenſis pedibus exitum molitur, ſi uteri os nimis contractum manet, ingens tumor abdominis, cum multo dolore, non raro obſer-

obſervatur, qui parturientibus magnum dolorem infert, ſine parturiendi ſpe: fruſtra enim conatur fœtus vivens extenſis pedibus moliri excluſionem, quoniam abdomen cedens omnem adimet vim preſſionis ad uteri os, dum demto ſuſtentaculo ad pedes fœtus, omnis ille conatus ad uteri os illuditur. Si vero illa abdominis pars, quam detrudit fœtus exitum moliens, fuiſſet ſuffulta & cedere non potuiſſet, omnis actio fœtus in uteri os applicata ſuperaſſet ejus orificii contractionem, & excluderetur fœtus. Hoc felici cum effectu, monitu meo, in parturientibus obſervavi, applicata manu ſupra intumeſcentem abdominis partem, qua impediebatur illa extenſio in parturiendi conatu: Sentiebant enim inde parturientes ſtatim ſolamen doloris, & fœtus facile excludebatur, in quo caſu verebar uteri ruptionem a vehementi fœtus robuſtioris extenſione. Monui igitur omnes obſtetrices, ſi inveniant in parturientibus abdomen ab incluſo fœtu surſum protendi & tumere, ut manu ſua vel adſtantium eam partem ſuſtentent. Quanti momenti ſit hæc ſuſtentatio abdominis ad partum facilitandum, & levandos dolores, ſive ea fiat manibus, ſive aliis machinis, vix poterit aliquis, niſi expertus, credere. Quamobrem omnibus obſtetricibus, quas docui obſtetricandi artem, ſedulo inculcavi, ut hoc obſervarent pro levamine parturientium.

Placenta remanente

Si ſtatim poſt fœtus excluſionem non ſequitur placenta, multa mala non ſolum mulierculæ, verum etiam Medici, præſagiunt, judicantes, malignum ſanguinem, toto geſtationis tempore collectum, in placentam concretum, evacuari debere; hic ſi non protinus reddatur, neſcio quæ non mala præſagiunt creduli. Hinc omnes, quas vidi, obſtetrices gloriantur, ſi ſtatim poſt fœtus excluſionem extrahere poſſint ſecundinas, ſe optime exercuiſſe ſuum negotium, & illas omnino reprobant, quæ ſtatim placentam non extrahunt. Inde non raro adfui puerperis, ubi funiculus um-

 bilica-

bilicalis a ſecundinis fuit avulſus; aliis iterum, quibus totus uterus erat inverſus; denique quibus plica vaginæ, imo totum perinæum fuit laceratum, aut quando educere non potuere obſtetrices placentam, uteri os & forſan uterum ipſum duriori illa tractione ita irritarunt, ut, inflammatione ſuperveniente, poſtea placentam excludere non potuerit. Hoc quoque celeberrimus obſervans RUYSCHIUS, monuit, in libro *de muſculo novo invento in fundo uteri*, placentam potius eſſe relinquendam, ſi non ſatis facile ſequatur, ſtatuitque hunc novum muſculum placentam extrudere poſſe. Non inficiar, fibras uteri contractiles depellere poſſe placentam, ſed quando placenta non ſatis matura utero tenacius adhæret poſt fœtus excluſionem, qua ampliſſimum conceditur ſpatium, uteri fibræ vix poſſunt ſe tantum adcurtare, ut ſolam placentam relictam excludere valeant, niſi poſt unum alterumve diem, dum placenta aliquomodo putreſcere incipit, unde vincula nectentia extenuantur & ſolvuntur, ubi ſimul uteri fibræ hoc temporis lapſu magis magisque contractæ & breviores redditæ, eandem facile expellunt. Hoc igitur in caſu, quando non prompte & ſponte cum exiguo nixu excluditur placenta, monui obſtetrices, relinquendam eſſe eandem, ſed ſimul totum abdomen eſſe ſuſtentandum lato quodam cingulo, & in macilentis applicato ſimul pulvinari molli ad abdomen. His peractis, ut puerpera deponatur in lectum, quia hac methodo externe ſuſtentatur evacuatus venter, feliciſſime & ſine dolore deinceps excluſit placentam: Uteri enim & muſculorum abdominalium fibræ ſuſtentatæ & adductæ multo majorem vim ad extrudendam placentam exercere poſſunt, quam ſi abdomen non fuiſſet hoc adminiculo ſuffultum. Hinc in tota mea praxi nunquam noxium qualemcunque effectum ex relicta placenta obſervare potui, ſed quando miſera puerpera, durius & imprudenter ab imperita obſtetrice tractata, ſine

hoc

hoc ſuſtentaculo in lectum fuerat depoſita, certe eo in caſu multa mala obſervavi ex relicta tunc placenta nata, quæ tamen feliciter utplurimum ſanavi, applicato fomento ad abdomen cum ſimili leniori ſuſtentaculo. Minime vero hic volo relinquendam eſſe placentam ab utero ſolutam, quod facile ex ſanguinis effuſione cognoſci poteſt, ſed quando utero adhærens ejus adhuc vaſa, lochia fundentia, obſeſſa tenet. Dum enim placenta non amplius admittit ſanguinem ex utero venientem, hinc continuans in uteri vaſis circulatio ſenſim adhærentem placentam detrudit, quæ ſeparatio redditur ſucceſſive facilior, accedente putredine inter uterum vivido motu gaudentem, & placentam quaſi mortuam. Aliam tunc objiciunt difficultatem, os nempe uteri a partu arcte ita contrahi, ut placenta excludi non poſſit: verum ſi uterus ejusque orificium rudiori tractatione non fuerit irritatum, tunc poſt partum ita nunquam clauditur, quin poſſit transmittere placentam, quum puerperæ fere omnes multos ac ſatis ingentes etiam reddant ſanguinis grumos, qui excludi haud poſſent, niſi orificium uteri aperiretur. Quod autem placenta ſæpe retineatur in iis fœminis, quarum hypochondria cinguntur, non vero abdomen, non eſt mirandum, quia abdomen depletum & dein non ſuſtentatum, contenta uteri extrudere non valet. Nihil ergo ſalubrius inveniri poteſt pro parturientibus poſt enixum fœtum, quam abdominis ſuſtentatio, ſive placenta maneat adhuc incluſa, ſive excluſa fuerit.

Quoniam in *Puerperis* poſt ſecundinarum excluſionem, lochiorum evacuatio modica fieri debet, uterus vero & abdominales muſculi tam longo tempore extenſi, ſubito ad debitam contractionem devenire nequeunt, atque vaſa ſanguifera, circa has partes hærentia, naturali ſuſtentaculo fuere privata; hinc ſæpiſſime vel lochia ſubſiſtunt, contracto orificio uteri, vel nimis copioſe profluunt, præcipue ſi tunc *Puerperis.*

ſimul ſtringuntur hypochondria, & puerpera erecta tenetur aliquamdiu, quod multis frequenti eſt uſu, ut demonſtrent, puerperam valere, & obſtetricem ſuum opus bene abſolviſſe. Miſerrima de hinc puerpera incidit in validos ventris dolores, cum lochiis ſuppreſſis vel profluentibus; dein vero febricitare incipit, funditque lochia fœtentia, quæ omnia utplurimum ex ſuſtentationis defectu profluunt. Nam uteri vaſa, circa finem geſtationis ſanguine turgentia, ſubito in partu omni ſuſtentaculo privata, magnum in modum implentur, & quoniam externe non ſuſtentantur, ideo magis magisque turgent, & ob hanc diſtenſionem, quod quoque in herniis, varicibus, anevriſmatibus, ventriculo & veſica turgeſcentibus, experimur, hæ partes dolere incipiunt, unde generantur illi poſt partum dolores, quibus toties vexantur puerperæ, quosque fruſtra adſumto oleo amygdalarum, & remediis carminativis, vel antihyſtericis, lenire ſatagunt multi, qui tamen omnes faciliime prævenirentur (quod multis experimentis compertus ſum,) ſuſtentatione facta abdominis. Hoc ſancte adfirmare poſſum, me in initiis praxeos meæ fruſtra ſæpe ſolitis uſum fuiſſe medicamentis, ad dolores puerperarum leniendos: poſtquam vero cingulum hocce ſuſtentans commendavi & adhibui, alia non amplius, pro obtinendo hoc ſcopo, a me deſiderabantur remedia. Serio igitur monendas judico omnes puerperas, ut ſtatim a partu abdomen ſuum ſedulo ſuffulciant, utpote quo auxilio certiſſime evitabunt hos dolores moleſtiſſimos & ſatis pertinaces, ſed cane & angue magis evitent damnoſam hypochondriorum conſtrictionem, omnibus fere obſtetricibus familiarem: quo enim arctius cinguntur hypochondria, eo magis impedietur ſanguinis reditus per venam cavam, eoque copioſius hæc vaſa, in cavo abdominis hærentia, ſanguine implebuntur. Quia vero ſanguis ſtagnans in ampliſſimis his vaſis ſponte facile concreſcit

in

in grumos, hinc præter dictos dolores, plura alia ſuccedunt mala: nam grumus vaſa uteri implens omnem lochiorum evacuationem ſupprimit, unde ex concreto ſanguine, & ſenſim magis turgeſcentibus vaſis, fit doloris incrementum. Poſt ſatis longam moram ſanguis corrumpi incipit in loco illo calido & humido; portio vero ejus venis tradita & maſſæ circulanti miſta, febrem putridam & hecticam excitat, qua complures moriuntur puerperæ, vel admodum pallescentes, ſudantes, ſummeque debilitatæ eluctantur, degentes vitam longo tempore valetudinariam. Alia pars in cavum uteri depoſita præbet lochia fœtentia. Remanens pars ſenſim magis corrupta, uterum & vaginam exulcerat. Cuncta hæc mala præcaveri potuiſſent, mature adhibito ſuſtentaculo abdominis, priusquam ſanguis, in vaſis dilatatis ſtagnans, concreverit: nam ſi ſero adhibetur ſuſtentaculum, tunc ſanguinem concretum, in uteri vaſis hærentem ſolvere aut evacuare non valet; quare omnis cunctatio periculoſa eſt. Si autem concretio jam ſit facta, tunc tamen magis conducit eo etiam tempore uti ſuſtentaculo, quam iſtud omnino negligere: Experientia enim docuit, & rationibus confirmatum eſt, ſanguinem grumoſum & dein corruptum melius omnino ſub nomine lochiorum fœtentium evacuari, quam ſi toto tempore nullum ſuſtentaculum fuiſſet adhibitum. Neglecto uſu hujus ſuſtentaculi, etiam colligitur ſanguis lochiorum in cavo uteri, unde poſtea grumoſus interdum emittitur. Uterus enim laxus cum orificio conſtricto in ſe colligit ſanguinem, & quoniam non ſatis ſe contrahere poteſt, neque adducitur compreſſione muſculorum abdominalium, hinc collectus & ſtagnans ſanguis concreſcit, qui poſtea dilatato orificio emittitur, unde ab hac retentione minus periculi eſt pertimeſcendum, quam a ſanguine in vaſis uteri concreto. Deficiente hac ſuſtentatione, cum uteri ore clauſo, puerpera non valet effuſum & in utero con-

cretum ſanguinem expellere, quæ cauſa frequentiſſima eſt ſubſequentis lochiorum ſuppreſſionis, etiam poſt naturalem partum. Hoc in caſu ſi ſimul ſtringuntur hypochondria, adeoque ſanguinis reditus per venam cavam ex uteri vaſis impeditur, utique ſanguinis collectio in cavo uteri inde redditur major, quæ omnia mala averterentur, ſatis mature adhibito ſuſtentaculo. Non ſatis ergo poteſt inculcari uſus ſuſtentaculi pro toto abdomine in puerperis, quod tamen ita negligitur a multis, qui hypochondria tantum cingenda præcipiunt.

Menſtruantibus. *Menſtruantes* fœminæ multa ſæpe patiuntur ſymptomata a ſanguine in uteri vaſis contento, quem nequeunt ſufficiente abdominalium muſculorum contractione in cavum uteri exonerare. Uterus ita affectus reliquas partes in conſenſum trahit, & ſuffocationem ſpaſmodicam uterinam inducit, quam convulſionis, ſeu ſpaſmi propagationem, ſiſtunt mulierculæ arcte conſtrictis hypochondriis, eodem modo, ut fieri ſolet in ſpaſmis membrorum, qui remittunt, valide ligato membro ſupra partem ſpasmo dolentem. Ne rediret idem ſpaſmus, omni tempore gerunt mulieres hypochondria arcte conſtricta, quod ita eſt in conſuetudine, ut fœminæ non audeant per momentum ſolvere vinculum hypochondria cingens. Has omnes fœminas valetudinarias vixiſſe paſſim obſervavi, tantamque fidem in hac conſtrictione locaſſe, ut nullo pretio vinculum ſolvere voluiſſent, quia experiebantur eo ſoluto ſtatim ſe corripi ſuffocatione hyſterica. Utinam hoc auxilii genus nunquam fuiſſet excogitatum, quo urgetur fere omnis ſanguis, ut in abdominis & uteri vaſis colligatur, quod tamen ſolvere non poſſunt, quin ſtatim ſpaſmis quibusdam corripiantur. Tantum valet mala conſuetudo, ut, ſi omittatur & in meliorem convertatur, corpus inde multa damna percipiat. Hoc etiam experiuntur ebrioſi, qui ſi a ſpirituoſis abſtinent, ſtatim red-

dun-

duntur debiles & tremuli, unde tamen nemo inferet, abuſum ſpirituoſorum conducere ſanitati conſervandæ, quin potius Medicus prudens præciperet, ſenſim eſſe deſueſcendum, quoniam longo tempore adquiſita conſuetudo mala, non ſine periculo ſubito omittitur. Videri poteſt noſtra *Medicina Hippocratica, Aphor. 75. & 76.* Si ergo fœmina huic malæ conſuetudini indulſit, ſenſim laxius ſtringenda ſunt hypochondria, ſed reliquum ſimul abdomen æquali ſuſtentaculo eſt fulciendum, quo facto expertus ſum, ſucceſſive evanuiſſe ſymptomata moleſta menſtruantium, & in ordinem rediiſſe ipſam excretionem menſtruam.

(Harderovico Norimbergam miſſa d. 10. Julii 1749.)

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. D. JOANN. FRIDER. FÜRSTENAU.

Empyema, naturæ ductu, congruis præſidiis chirurgicis perſanatum.

Præſens, quem jam proponere animus eſt, caſus medicochirurgicus, ſi quid video, ita eſt comparatus, ut inter alia ſcientiæ anatomicæ & chirurgicæ non minus utilitatem, quam neceſſitatem in Medicina feliciter facienda non ſolum ſole clarius oſtendat, ſed etiam quando, & qua ratione naturæ ductus ſequendus & imitandus ſit, intentis quaſi digitis monſtrare videatur.

Quinque nimirum annorum puer, a prima nativitate pectoris oppletione, tuſſi, ronchis, motibus epilepticis, aliiſque mali moris ſymptomatibus laboraverat; accedens autem capitis Tinea, cum inſigni fœtore, & humorum corruptorum & putreſcentium evacuatione conjuncta, haud

leve

leve inde ſentit levamen. Mater vero hujus pertæſa moleſtiæ & noxæ, quæ exinde poſſit oriri, inſcia, medicamentis evporiſtis vulgo dictis, butyro nimirum non ſalito, aliisque pinguibus & obſtruentibus, nullo habito ad internam humorum correctionem, derivationem & evacuationem reſpectu filioli inunxit caput. Voti quoque compos fuit facta, cute capillata in capite mox plane exſiccata, remanentibus ſaltem cruſtis & eſcharis craſſis pariter ac duris. Aſt pauco temporis ſpatio interjecto puer pectore iterum cœpit laborare: Prævio enim horrore corripiebatur æſtu, ſiti, anxietate, ſpirandi difficultate ſumma, aliisque ſymptomatibus, inflammationem pectoris internam indicantibus. In conſilium vocatus, nihil feci reliqui, quod ad debellandum ſanitati & vitæ tam infenſum hoſtem aliquo modo ſpectare videbatur. Nitrum nimirum depuratum, cum camphora & aliis temperantibus & bezoardicis fixioribus remixtum, neque minus potiunculas ex aquis adpropriatis cum oxymelle ſquillitico, ſyrupo de jujubis, & de manna concinnatas, aliaque huic morbo dicata & congrua præſcripſi remedia. Morbus quoque ſenſim ſine ſenſu, plerisque ſymptomatibus mitigatis, non ſolum imminutus, ſed & plane fugatus videbatur. Cum autem nulla κρίσις, ſeu morbi ſolutio, neque per hæmorrhagiam, neque per ſudorem, alvum aut urinam, erat obſervata, ſicque inflammatio absque ſignis bonis & peccantis materiæ excretione ceſſaverat; æger quoque obambulando ſiniſtrum humerum in altum elevaret, & quaſi gibboſus adpareret, nihil inde boni ominatus ſum. Parentibus itaque ut in medicamentis laxantibus, diureticis, hæmocatharticis forma varia a me præſcriptis ſedulo pergerent, inculcavi. Neceſſarium, quod incidebat, iter aliquot ſeptimanarum, impedimento erat, quo minus ægro noſtro adeſſe, eumque viſitare poſſem. Redux autem factus & ſex circiter ſeptimanis præterlapſis in conſilium iterum vocor; acce-

accedenti itaque parentes maximo conquerebantur opere, quod ne micam quidem medicamentorum puero inſtillare potuiſſent, hincque me abſente omnia in pejus ruere cœpiſſe: Ingens enim tumor, duos robuſti viri magnitudine ſuperans pugnos, ſenſim ſiniſtram occupaverat mamillam, quem diverſis cum jam monſtraſſent Chirurgis, nullus tamen ejus curationem in ſe ſuſcipere auſus fuerat. Erat autem tumor durus, lividus, immobilis, dolens, & vaſis ſanguiferis cæruleis repletiſſimus, ita ut facile terrorem cuiquam potuiſſet incutere. Febricula inſuper, tuſſis, dolor, inquietudo, aliaque ſymptomata puellum excruciabant. Primo itaque ſacculos herbis reſolventibus & emollientibus refertos, ſiccos, ſæpius calefactos & reiteratos, tumori imponere juſſi. Interna autem medicamenta ob metum epilepſiæ, parentes vi obtrudere recuſabant. Quatuor ſic diebus præterlapſis, tumor in parte ſua inferiori paululum albicans mollisque fiebat, ſuperior autem tumoris pars priſtinam retinebat duritiem. Symptomata interim ingraveſcebant, ac diu noctuque urgebant, ita ut puellus, dolorum impatiens, ipſe aliquoties a parente cultrum poſtularet raſorium, quo ſibi tumorem reſecare poſſet.

Inito itaque, cum Parente meo Venerando, conſilio, eoque adſiſtente, tumorem parte ſua molliori & albicante lancetta majori, inciſione transverſa & lata (quam autem ob integumentorum communium craſſitiem reiterare debebam) aperui, quo facto pus tenue, pauxillo ſanguine remixtum, tanto impetu & tanta proſiliebat copia, ut veſtimentis meis totus fere conſpurcarer, & breviſſimo tempore menſura ferme materiæ purulentæ proſiliret, vixque tempus mihi ſupereſſet, tumore pannis obturato (ne nimia quantitas puris ſimul & ſemel evacuaretur) deligationis adparatum rite adplicare. Poſt deligationem ægrum lecto imponere & cordialibus refocillare curavi. Sed duodecim

nondum præterlapſis horis, altero die ſummo mane accerſor, quia materia purulenta tanta vi erumperet, ut omnia ſtragula, omnemque inundaret veſtitum, unde Chirurgum nunc qui adſiſteret mihi, & quæ ipſi juſſa eſſent ſedulo curaret, accerſi curavi. Deligatio bis in die inſtituebatur, tumorque ſenſim imminutus, trium ſeptimanarum ſpatio, (cum in quavis deligatione ultra tres unciæ purulentæ materiæ exſtillaſſent,) diſparebat. Aderat autem adhuc ſinus, ſeu canalis verſus ſiniſtrum latus, trium digitorum latitudine ſub integumentis communibus reptans. Hunc aliis ſubſidiis fruſtra tentatis lege artis diſſecui. Optime ſic omnia videbantur eſſe conſtituta; ſymptomata ceſſabant, neque ullum in actionibus vitalibus, naturalibus, & animalibus, vitium obſervari poterat; ceſſabat quoque pus, & plaga, inſtar vulneris recentis adparens, nullius videbatur momenti; ægrum itaque deſerebam, & quæ ad conglutinanda ulceris labia pertinebant, Chirurgo committebam. Duo autem vix præteriere dies, cum Chirurgus animo valde turbato me conveniret, & quod in ultima deligatione ægro multum ejulante, vociferante, & corpuſculum in varias regiones movente, haud exigua puris quantitas per foraminulum, vix ac ne vix quidem percipiendum, exſtillaſſet, narraret, meumque conſilium expeteret. In locum itaque adfectum denuo inquirens mediante ſonda ſubtili, plura detegebam foraminula exigua, quibus turundulas immittere, ſequenti autem die ſpongiam ceratam adplicare juſſi, unde ingens mox ſequebatur canaliculorum dilatatio, præcipuus autem qui aderat ductus, ſub muſculo pectorali majori ſeſe occultabat. Chirurgi, anatomiæ & actionis muſculorum ignari, conſilium ſtatim erat, transverſim dictum diſſecare muſculum, ſicque ſinum ſub eo latentem in apricum producere. Rejecto autem hoc conſilio, cumque animadverterem, ductum hunc nullam fere amplius plorare materiam, neque externe

quic-

quicquam p.n. percipi poſſe, ſola compreſſione l.a. inſtituta ductum hunc ad conſolidationem perducebam. In altero autem plagæ latere, verſus ſternum, alium obſervabam ductum vel ſinum, oblique progredientem & in cavitatem pectoris penetrantem, qui quotidie multum puris, præcipue ſi æger valde clamaret, & corpuſculum in omnem regionem moveret, eructabat. Huic ductui, prius ſpongia cerata dilatato, adpropriatam injectionem ope ſyringæ curavi immittendam. Opportune ante breve tempus celeberr. Amſtelodamenſium Medicus, *Joann. Daniel* SCHLICHTINGIUS litteras ad me dederat humaniſſimas, in quibus inter alia, ſe annuo ſpatio Empyema in mediaſtino ſitum, per injectionem ſpiritus vini rectificatiſſimi, vel ſolius, vel cum pauxillo Eſſentiæ Myrrhæ remixti, curaſſe referebat. Hanc ergo injectionem, Chirurgo licet plus vice ſimplici contradicente (quippe qui ſuam potius ordinariam, ex aqua calcis vivæ &c. conſtantem, adhibere mallebat, in præſenti caſu etiam experiri conſtituebam. Facta injectione æger ob dolorem, pedibus manibusque calcitrando, & fortiter in- & exſpirando, purulentam in cavitate thoracis ſtagnantem materiam vi quaſi exprimebat. Sibilus quoque pulmonum & veſicularum pulmonis introitus in aperturam ulceris manifeſte obſervabatur. Chirurgus tandem laborum pertæſus, cum ultra quadrimeſtre curæ jam impendiſſemus, & ulcus in fiſtulam calloſam degeneraturum extimeſceret, nullaque ſanationis ſpes ipſi ſupereſſe videretur, nova & ampla inciſione ulcus, audaci ſane conatu, dilatare, imo coſtas incidere volebat. Sed conſtanter, ne æger puellus tener, & a vi morbi debilitatus, in præſentiſſimum vitæ diſcrimen conjiceretur, renui, cum vires, locus quoque, ob vaſorum, nervorum & muſculorum ſitum, ejusmodi dilatationem haud admittebat. Sedulo itaque & pertinaciter dictæ jam methodo inſiſtere duxi conſultius. Interne autem præter

laxantia grata ex reſina Jalappæ in emulſionem l. a. redacta & edulcorata, nihil quicquam neque vi, neque verborum lenociniis adſumere volebat. Semeſtri itaque ſpatio præterlapſo, aliquando ceſſante interdum materiæ purulentæ effluxu, ſpes ſanationis mox mox futuræ adfulgebat. Hoc potiſſimum tunc obſervari poterat, cum capitis capillati ſuperficies, tinea & ulcuſculis manantibus maleque olentibus nonnunquam infeſtaretur; quibus vero ſponte iterum exſiccatis, materia peccans, ſtatim ex pectore iterum exitum quærebat. Naturæ ductum & in hoc paſſu ſequi admodum duxi proficuum. Chirurgo itaque, ut capiti emplaſtrum de betonica, cum pauxillo emplaſtri veſicatorii remixtum, per ſex vel octo horas parti imponeret capillatæ, injunxi; qui vero rem negligenter tractans non ſolum æquales dictorum emplaſtrorum partes ſumſit, ſed & me abſente (cum peregre iter mihi faciendum erat) ultra 24. horas in capite reliquit. Primo itaque diluculo accerſitus puellum fere exanimem & ſummis infeſtatum ſymptomatibus, inveni. Febris, ſitis, calor maximus, ſtranguria, mictus cruentus, aliaque ſymptomata urgebant, imo convulſionum mox mox futurarum indicia ſeſe manifeſtabant. Remoto emplaſtro fumus fœtidus, inſtar camini fumantis, ſpectaculo ſane curioſo, ex capite prodibat. Externe itaque vitis foliis adplicatis, interne cordialia, analeptica, demulcentia varia grataque, præcipue autem emulſionis forma, præſcribebam, quibus effeci, ut æger pauco temporis ſpatio iterum refocillaretur. Ab hoc tempore caput denuo ulcuſculis fœdari cœpit, & quotidie haud levem puris quantitatem ploravit. Cum itaque injectionem in cavitatem pectoris ſedulo continuarem, voti tandem trimeſtri ſpatio factus ſum compos, & indefeſſo ſtudio ſpe ſemel concepta haud excidi; ulcus enim tandem firmam atque perfectam admittebat conſolidationem, quæ jam per integrum annum,

num, & quod excurrit, conſtans fuit, ita quidem ut cum puer a prima nativitate ſemper anheloſus fuerit, & pectoris infarctu, cum macie corporis, laboraverit, jam liberrime reſpiret, obeſus fiat, & athletice valeat.

Siſtit hic caſus iterum luculentum ſane exemplum μεταςάσεως & αὐτοκρατείας naturæ, cujus Medicum interdum eſſe Miniſtrum, interdum Miniſtrum, & hæc docet obſervatio. Natura dux optima, nec facile errat, ipſius qui inſiſtit veſtigiis; illa flante proſpere navigat, uti ſcite SENECA loquitur. Naturam ſequentibus omnia facilia & expedita ſunt, contra illam viventibus non alia vita eſt, quam contra aquam navigantibus, ſicuti *Nicol.* TULPIUS *Obſ. p. 67.* ratiocinatur.

(*Rintelio Halam miſſa d. 29. Julii 1749.*)

OBSERVATIO LXXIX.

Dn. D. JOANN. BERN. de FISCHER.

De

Krakatiza.

Cum ſub hujus anni initium primum meum penſum Academiæ illuſtri ſolverem, & in præmiſſis pollicerer, me debito pro ſtudio annis ſequentibus obſervatiunculas quasdam largiturum, non quidem mens fuit ſub ejusdem hujus anni finem promiſſis ſtare, cum penſi ipſius primi impreſſionem nondum factam eſſe ſcirem. Inter primas tamen obſervationes illam, de Zoophyto marino caudato, *Krakatiza* vocato, communicare jam tum mecum conſtitui, cum in *Commerc. litter. Norimb. Ann. MDCCXLI. Hebd. 23. pag. 180.* a celeb. BRüCKMANNO communicatam ejus brevem deſcriptionem cum figura, ſub animalis pelliti forma, offende-

fenderem, ſimulque falſitatem ejus mirarer, & animadverterem. Interim non properandam eſſe hanc communicationem ex ſupra allegatis rationibus putabam. Nihilo minus, cum hoc ipſo anno inciderem in Collectiones œconomicas, quæ Lipſiæ publicantur, ſub titulo: *Leipziger Sammlungen von allerhand zum Land- und Stadt-Wirthſchafftlichen &c. Nachrichten*, & *Faſcic. 26. 33. & 34.* invenirem relationes quasdam de rege glirium, & recordarer, *Krakatizam* quondam *regem glirium marinum octo caudatum* creditum fuiſſe, veritati nullas amplius ponere inducias, ſed in hiſtoriæ naturalis commodum, quid ſit *Krakatiza* docere ſtatui. Quæ in allegatis faſciculis œconomicis hac de re exponuntur, coincidunt in glirium aliquot, caudis ſuis connexorum, inventam gregem; qualis olim reperta eſſe dicitur & curioſitatis gratia in aula Weiſſenfelſii depicta aſſervari, *Faſcic. 33. p. 778.* aſſeritur, ſimulque hanc congregationem coitum pro fine habuiſſe putatur. Mitto hujus opinionis examen, nec non ejusdem, quæ, connexionem talem caudarum, glirium juniorum ſecuriorem detentionem pro ſcopo habere ſupponit, ne prolixus ſim; addo tamen aliam opinionem, an forſan hæc connexio glirium per caudas ſomno vel languori hyemali faveat, cui glires per hyemem indulgere dicuntur, & fœtui communi ſic inſerviat. Quicquid autem ſit, tamen hæc glirium congregatio in caudatam ſocietatem nullam ſpeciem regiæ cujusdam figuræ indicat, cum præterea incognitum & inauditum ſit, glires rempublicam vel imperium conſtituere, cui caput vel monarcha præeſſet, qualis in quibusdam animalibus præſumitur & dicitur. Gaudeant autem rege glires, certe *Krakatizæ* nomen ipſi non competit.

Præmittendam nunc cenſeo clariſſ. BRüCKMANNI, ex loco ſupra citato petendam, recenſionem, quæ in ſequentibus conſiſtit: „ *Krakatiza* animal eſt natatile, & incola

Ponti

„ Ponti Euxini, a nemine, quantum ſcio, hactenus deſcrip-
„ tum & delineatum. Hujus pellem detractam, & lana in-
„ farcta expanſam, Petropoli in Germaniam miſſam, ſiſtit
„ figura adjecta, in magnitudine naturali, quoad corpus, &
„ octo caudas, accurate depicta, quam in ulteriorem inqui-
„ ſitionem ſtudioſis rerum naturalium propono. Vir iſte
„ Petropolitanus, qui iſtud animalculum transmiſit, ſcien-
„ tias autem naturales nunquam excoluit, ſequentia tantum
„ literis germanicis adjecit: *Crakatizza eſt piſcis pretioſus,*
„ *in mari nigro habitans, ſeptem vel octo caudis, in cor-*
„ *poris extremo, inſtructus. Hujus animalculi marini tria*
„ *exemplaria, tanquam donum peculiare, & rariſſimum quid,*
„ *ad Regni Cancellarium Principem de Cernasky, nec non*
„ *ad Imperatricem glorioſiſſimæ memoriæ, ſuperiori anno*
„ *Petropolin translata ſunt.* Monſtrum certe non eſt, ut
„ quidam putarunt, hoc enim vel ex eo probari poteſt, quod
„ tria ejusdem conditionis ſpecimina hujus animalis, uno
„ eodemque tempore Petropolin miſſa ſunt. Num vero
„ ſit *piſcis*, pro vero affirmare non audeo: ad *caput Me-*
„ *duſæ,* maris Caſpii incolam & multis caudis ſuperbien-
„ tem, pariter non pertinet; pellis intuitu potius ad *Lutras*
„ vel *feles aquaticas* a me refertur, utpote cum quibus ali-
„ qualem habet ſimilitudinem, ſed hoc aſſertum quoque
„ conjectura tantum eſt; forſan alius, qui hanc figuram vi-
„ det, factamque relationem brevem hanc, utut mancam,
„ legit, meliora certioraque de hoc animalculo caudato, ſi-
„ bi melius noto, cum orbe literario communicare pote-
„ rit „.

Vidi itaque figuram, & recenſionem, brevem quidem, ſed non adeo mancam, quam falſam, legi, & meliora certioraque de *Krakatiza* communicabo. Notum tamen prius faciendum exiſtimo, mihi, cum Petropoli non ſolum Imperatricis ANNÆ, glorioſiſſimæ memoriæ, ad obitum us-

que,

que, Perſonæ Medicus exiſterem, ſed & altero munere Archiatri, res medicas per Imperium dirigentis, fungerer, quicquid rarioris rei ex triplici regno Naturæ, vel ad Imperatricem b. m. vel ad Principem *Czerkasky* (male *Cernasky*) cujus favore ſemper gaviſus ſum, miſſum fuit, meis ſemper oculis gratioſiſſime expoſitum fuiſſe, vel quicquid mihi a Chirurgis, Pharmacopœis, & Medicis ex diſſitis locis, quoad res naturales, rarum miſſum fuit, eorum oculis ſemper expoſuiſſe, nunquam autem tale animal, nec tales exuvias, quas a viro quodam Petropolitano miſſas clariſſ. BRüCKMANNUS tenet, vidiſſe. Hoc equidem bene memini, clariſſimum BRüCKMANNUM anno 1739. & ſequ. humaniſſimas ad me dediſſe literas, & catalogo mediante, varias res naturales, & inter illas quoque *Krakatizam* octo caudarum, glirium regem, Pontique Euxini incolam, ſibi expetiiſſe; & quantum poſt incendium urbis, & ſimul Pharmacopolii Imperialis, in quo recondita habebam innumera Imperii Ruſſici rariora, mihi licuit, ejus deſiderio lubentiſſime ſatisfeciſſe, mittendo illas vel directe navibus Lubecam tendentibus, vel per ambages, Halam ad filium meum, tunc temporis ibi ſtudiis incumbentem, ut cum Dn. D. BRüCKMANNO illas communicaret, quod & factum eſſe novi. Recordor etiam optime, me celeb. BRüCKMANNO in reſponſoriis notum feciſſe, quod poſt multam inquiſitionem nullam expiſcari potuerim de *Krakatiza* notitiam, ſimulque recordor, illum in ſecundis literis, de vera exiſtentia talis animalis, *Krakatiza* vocati, ſe certum eſſe, aſſeruiſſe.

Incidit tamen, ante diſceſſum meum Petroburgo, qui ſub anni 1742. initium contigit, forte fortuna mentio *Krakatizæ* apud Medicum quendam Græcum, jam ex rebus humanis exemtum, quo nomine audito, an haberet vir mentionem faciens ejus notitiam, inquiſivi. Quidni, reſpondebat? ſervamus enim illud inter cibos noſtros jejunales; &,

ut

ut breviter dicam, ſequente die dono mihi dabat conglobatam quandam cartilaginoſo - coriaceam maſſam, addebatque, ſe tempore jejunii rigoroſioris Eccleſiæ Græcanæ, (quod certe multum ſuperat rigore illud Eccleſiæ latinæ jejunium) hanc *Krakatizam* macerare, a ſordibus liberare, & facta quavis alia præparatione, admixto oleo & aceto, in cibum capere. Cum curioſitas mea innoteſceret circa *Krakatizam*, aliquot diebus adhuc elapſis aliam accepi dimidio fere majorem, & ad dimidium circiter explicatam Krakatizam. Mitto itaque in uſum illuſtris Academiæ priorem, quo, ſi placuerit obſervationem hanc noſtris inſerere Actis phyſico-medicis, delineatio fiat per omnes ejus ſitus, ante explicationem, (quod Fig. I. Tab. IX. factum eſt,) & poſt explicationem, (ſicuti Fig. I. Tab. X. eandem ſiſtit) (*), ut caudarum numerus & figura appareat: nec fugiet hoc modo delineatoris oculos parva illa, nigra cochlea ſuperficiei *Krakatizæ* inhærens. Quantum autem ex exemplari majori, quod mihi reſervavi, jam fere toto extricato, conjicere licet, *Krakatiza* eſt inſectum Zoophyton, cartilaginoſo-coriaceum, planum, in octo extenuationes & extremitates reſolutum, quarum extremitatum apicibus ſe ad virgulta marina, vel alia obvia ſolida, in littoribus Ponti Euxini, continere dicitur, quando Pontus a procellis æſtuantibus valide jactatur, non aliter, quam *caput Meduſæ*, maris Atlantici (non maris Caſpii, uti aſſerit clar. BRüCKMANNUS) incola, ad cujus genus certe *Krakatizam*, non vero ad illud

 qua-

*) Ubi ſimul *a* & *b* duo acetabula paulo majora, in brachiis hærentia, & exiguas quaſi cucurbitulas repræſentantia, quibus ſorbere ſolet hoc animal, denotant, alterum integrum, alterum per medietatem diſſectum, quæ prævia maceratione brachiorum facillime ſeparari & extrahi poſſunt.

quadrupedis caput lutrinum vel glirinum, pertinere judico **). Vocem ipſam in nullis Lexicis græcis, ut tamen putaram, nec mentionem ejus apud ARISTOTELEM, aliosve græcos Auctores, inveni; forſan, quod *Krakatiza* tunc temporis nondum inter edulia ſumta fuerit: opinor itaque eſſe denominationem Tataricam vel Turcicam: nec eſt *Krakatiza* rarum quoddam inſectum Ponti Euxini, ſed ſat copioſe invenitur in ejus littoribus occidentalibus. Conſideratu digna eſt ejus ſubſtantiæ craſis, quod, cum jam per ſeptem annos illud poſſideam, nec niſi ſimplice charta tectam ſervaverim, vermiculi nullatenus illud arroſerint.

Exhibebatur mihi haud longo intervallo poſt aliud edulium jejunale, *Potarga* dictum, quod nihil aliud eſt, quam theca ovarii piſcis marini, quem *Thymallum* eſſe opinatur ELSHOLTZIUS in Diætetico, quatuor pollices longa, & unum craſſa, quod uti ovula Sturionis, *Caviar*, tempore jejunali cibis aliis apponitur.

Condita itaque meliore quadam notitia de *Krakatiza*, quid de depictis, in loco ſupra citato, exuviis tenendum ſit, facile liquet.

* * *

Cum ſupra mentionem fecerim muneris mei medici duplicis, quo in aula Imperiali Ruſſica functus ſum, haud in-

**) Exacta illa ad naturam diligentiſſime facta delineatio, quam Fig. 1. Tab. X. ſiſtit, abunde ſatis monſtrat, *Krakatizam* nil aliud eſſe, quam *primam & ſecundam ſpeciem Polyporum* RONDELETII, quorum partem pronam, ſeu inferiorem, in icone exhibet GESNERUS *Hiſtor. animal. Lib. IV. pag. 739. Edit. Francof. de ann. 1604.* A. E. BüCHNER.

inconcinnum fore arbitror, ad hiſtoriæ medicæ hodiernæ notitiam, addere, in quo conſiſtant hæc munera medica in Imperio Ruſſico. Uſitatiſſimus nunc eſt titulus *Archiatri*, illius Medici, qui Principis cujusdam ſalutem tuetur, & cum ſæpiſſime Princeps plures Medicos in hunc finem ſtipendio donet, omnes appellantur Principis Medici, *Archiatri*, nempe ἰατροὶ τȣ̃ ἄρχοντος. Aliter ſe autem res habet in Ruſſia; ibi Princeps duos communiter pro ſalute ſua tuenda Medicos ſtipendio alit, quorum alter primariam curam habet ſalutis Principis, & ſemi-germanico titulo vocatur *Leib-Medicus*; alter autem, ſi non unice, tamen primario, rerum medicarum curam gerit, quo res medicæ per totum Imperium bene & in publici commodum dirigantur; & ex hoc capite nuncupatur *Archiater, primarius Medicus, Premier Medicin*, pro uſitatione gallica, origine vocis græcæ autem, ἄρχος τῶν ἰατρῶν; eodem modo, quo etiam in Suecia ſenior aulæ Medicus & Præſes Collegii Medici *Archiater* nuncupatur, & quidem olim ſolus hoc titulo: quorum nuperus, *Urbanus* HIÆRNE, grandævus factus, ob bene merita, aliquot annis ante obitum titulo *Gubernatoris*, *Lands-Hœffding*, ornabatur. Interim nec officium Medici primarii, vel Archiatri Regis Galliæ, nec Regis Sueciæ, adeo amplo rerum circuitu circumſcribitur, quoad res medicas dirigendas, quam Ruſſiæ Archiater: hic enim authoritate inſtructus eſt, Medicos, Chirurgos & Pharmacopœos, ubi deſunt, vocandi, & ſalaria ipſis, pro conſtituto modo, deſtinandi, imo diſtribuendi, ſimulque invigilandi, ut quilibet officia ſua, quo locatus eſt loco, debite peragat. Hinc, ſimulac aliquis illorum in his peragendis deficit, querelæ contra illos moventur, ac Archiatro deferuntur a Præfectis ſupremis, vel Collegiis Imperii, quorum res medicas, ſecundum regulas præſcriptas diſponere & agere devincti ſunt. Archiater eum in finem ex ærario ipſi concredito, plurimo-

rum Medicorum, Pharmacopœorum, & Chirurgorum; nec non Cancellariæ ſuæ miniſtrorum, ſalaria diſponit, ipſisque pro certo modo, commendatione, meritoque, illa minuendi vel augendi poteſtatem habet.

Archiatri præterea eſt, omnia a ſummo Imperante circa res medicas placita & juſſa exſequi, quin Imperanti, quæ Imperii commodum ex fonte medico promovere poſſunt, proponere. Hæc duo officia autem interdum uni eidemque Medico, ſub duplici titulo, concredita ſunt.

(*Petropoli Halam miſſa d. 9. Septembr. 1749.*)

OBSERVATIO LXXX.

Dn. D. CHRISTIAN. FIDEJUST. SILBERSCHLAG.

De

Fractura oſſis femoris in extremitate ſuperiori, ſine violentia externa, absque membri motu & nullo diuturno prægreſſo dolore facta.

Parens beatus, *D. Joh. Caſp. Silberſchlag*, ultra dimidium ſeculum Phyſicus & Ohrdruffii Poliater, paucis ante obitum ſuum annis, quum ipſe ego ſedulam jam praxi navarem operam, ſequentem notatu maxime dignum obſervavit caſum: Pannificis cujusdam Ohrdruffienſis vidua, 50. & quod excurrit, annorum, cancro mammarum per anni circiter quadrantem, non ſine gravibus in pectore doloribus, decumbens, die 24. Januar. hora quarta pomeridiana derepente inſigni quodam maximeque acuto in femore ſiniſtro, ver-

verſus inguina excurrente, corripitur dolore, alta voce ſimul clamitans: *Ach es will mir jemand mein Bein zerbrechen!* Filia, cum alia muliere in hypocauſto tum temporis præſens, ſtatim accurrit, pedemque arripiens fragorem audit, quaſi radix quædam craſſa, vel baculus, per medium diffringeretur, (*als wenn man eine Rübe zerbräche*) eoque ipſo pedem a conſueta ſua ſede remotum pauloque incurvatum conſpicit. Chirurgus ſtatim accerſitus fracturam, circa caput oſſis femoris magnum, transverſim factam, obſervat, decenterque deligat; ægra vero febre lenta ſuperveniente & in hecticam tranſeunte, poſt aliquot hebdomadum intervallum tandem moritur.

Scholium.

Circa hunc re vera admodum notabilem vixque ab aliis obſervatum caſum ſequentia inprimis notanda mihi videntur momenta:

1) Licet fracturarum levi de cauſa factarum hinc inde adductæ ab Auctoribus deprehendantur obſervationes, veluti apud SCHENCKIUM *rarar. Obſervat. Lib. V. Obſ. 7. 8. & 240.* HILDANUM *Chirurg. Cent. II. Obſ. 66. & 68.* BLANCARDUM *Anatom. pract. Obſ. 4.*; tales tamen omnes exhibent ſaltem caſus, ubi fracturæ non ſine antegreſſo & per aliquot dies durante dolore, vel prægreſſa violentia aliqua, vel aliquali membri motu contigere, cum e contrario nulla hic contuſio, nec diſtorſio, multo minus convulſiones, vel ulla, ne minima quidem, violentia præceſſerit, ſiquidem 2) huncce pedem per aliquod tempus immobilem ægra habuit, nec ullo modo, niſi filiæ, vel alterius cujusdam perſonæ, adminiculo, movere, vel ex uno in alium locum reponere potuit; quemadmodum etiam 3) ægra ante fracturam per aliquot horas immota, pede in recta linea collocato, jacuit,

cuit, eundemque nemo ullo modo attigit; neque 4) ægra eodem die ante fracturam extra lectum in alium transportata fuit locum, ipſaque 5) pedem dextrum, quem alias hinc inde movere potuit, ſiniſtro a ſe impoſitum fuiſſe negavit. Præterea 6) humorum acredinem, quæ in hacce paupercula & diætæ regulis parum obediente, inprimis ob cancri præſentiam, prorſus haud neganda, anſam huic fracturæ præbuiſſe, osque illud antea inde corroſum fuiſſe, propterea vix probabile videtur, quod nec ante, nec poſt meridiem dicti diei, neque per totum decubitus tempus, usque ad ipſum fracturæ momentum, ullum femoris dolorem ægra perceperit, nec tam ſonorus, inter factam fracturam, exaudire fragor, multo minus tam acutus & maxime ſenſibilis in ipſo fracturæ momento, dolor percipi potuerit, ſi os carioſum & fragile jam jam extitiſſet, unde potius illud adhuc ſolidum & firmum fuit æſtimandum, dum 7) poſt mortem facta partis læſæ luſtratio confirmavit, quod os femoris fractum ſatis adhuc durum, nec ullo modo corroſum, ipſaque fractura tam æqualis, ac ſi ſerra diſciſſa fuerit. Vulgus conjiciebat culpam in ſupra naturales cauſas, & incantationem accuſabat, ob ſuſpicionem variam; ſed ſi neque violentia externa a contuſione vel diſtorſione, neque notoria læſio interna ex oſſis carie aut convulſionibus, in membro doloris hactenus experte, hic admittenda eſt, veram hinc phyſicam cauſam aliis ſagacioribus & prudentioribus eruendam relinquo, dum veriſimile mihi ſane haud videtur, quod juxta aliorum ſententiam, contractio in pede immobili ſpaſmodica tam ſubito exoriri, ac ſimul os admodum durum, totiusque corporis craſſiſſimum, ipſo quaſi momento frangere potuerit.

(*Ohrdruffio Halam miſſa d. 22. Septembr. 1749.*)

OBSER-

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. D. JOANN. MARTINI BREHM.

Oſſis femoris fractura obliqua lethalis.

Matrona honeſta, uxor viri optime de republica meriti, annorum fere ſeptuaginta, potui vini ſublimati fere usque ad extremum vitæ halitum dedita, cachexia laborans, in area domus ſuæ ex improviſo, cum eodem tempore faſcem majorum clavium femori dextro annexam geſtaret, ſuper glaciem concidebat, reſurgens autem ſcalam aſcendebat inque hypocauſtum ſuum ſe conferebat, in quo denuo corruebat, hocque facto de dolore femoris, latitudine unius manus ſupra genu, conquerebatur, ſubſequente dein & brevi poſt admodum invaleſcente tumore ingenti, maculis lividis cincto, in illa maxime regione, ubi claves adpenſos geſtaverat. Per integrum quidem menſem reſolventia & diſcutientia externa ſedulo adhibebantur remedia, absque tamen ulla ſubſequuta tumoris diminutione, licet nullum interim amplius ægra ſentiret dolorem. Tandem dum pedibus ea inſiſtere tentabat, affrictum quendam inſolitum (*ein knorbeln*) in pede animadvertit, nec tamen fundamentum mali tunc perſcrutari poterat, donec, elapſo iterum menſtruo ſpatio, Medicus vocatus affrictum illum ſupra genu obſervaret & de fractura oſſis femoris ſuſpicionem moveret, unde Chirurgi ſimul adhibebatur opera, qui per integras tredecim hebdomades ferulas adplicavit, methodoque conſueta femur deligavit. Aſt, primis tribus quatuorve hebdomadibus vix elapſis, ſtatim tumor ſatis ingens œdematoſus femur ad extrema pedis usque, occupavit, ut idcirco tertio quolibet die, mediante leni ſcarificatione in femore inſtituta, ſerum ibidem collectum & ſtagnans educere cogere-

geremur. De doloribus plane non conquerebatur per totum morbi tempus, uno ſaltem alterove die exceptis, in quibus vehementes punctorios, per totum femur excurrentes, ſe perſentiſcere adſerebat, qui poſtmodum iterum evanuerunt. De reliquo omnia ſatis erant tolerabilia, ſiquidem nec inflammatio, nec ſuppuratio, nec aliud quoddam ſonticum aderat ſymptoma. Adpetitus interim, qui jam antea quam maxime imminutus erat, nunc penitus proſtratus adparebat, & unice ſaltem adhuc potu ſpiritus frumenti delectabatur ægra, eoque ſolo ſe conſervari adſerebat. Tandem ſuperveniente hectica febre, viribus omnibus prorſus abſumtis, placide extincta fuit.

Poſt mortem ſectione in læſum, diffractum, tumidum, nodisque affectum hocce inquirebatur femur, eaque facta, deprehendebatur os ipſum femoris non ad amuſſim transverſe, ſed oblique diffractum eſſe, prout Fig. 4. Tab. IX. monſtrat & ne veſtigium quidem materiæ collectæ aut ſuppurationis, ſed ſtatim, inciſione facta, ſolummodo nigri atque coagulati ſanguinis grumi, pugni magnitudinem æquantes, qui circa poplitem ſubſederant, tanta in copia inveniebantur, ut olla, integram capiens menſuram, iisdem repleta fuerit. Subter hunc ſanguinem coagulatum ingens adhuc quantitas fibrillarum carnearum, ab acutis oſſibus dilaceratarum & diſcerptarum, quæ in minimas partes diviſo, divulſo, lacerato, ac deraſo panno, aut lignorum ramentis ſimiles erant, & per acuminata & aſpera hæc oſſa de muſculis, vaſto interno, recto, gracili & ſemimembranoſo, ſenſim attritæ & abraſæ fuerunt, ut nihil fere, præter tendines ſolos, ibi relictum comparuerit, qui abſque dubio ob tenacitatem magis obſtiterunt, & idcirco quaſi fruſta, ovorum columbinorum magnitudinem ſuperantia, repræſentarunt, atque cum ſupra memoratis fibrillis carneis dilaceratis nodoſas illas protuberantias, in femore ſimul adparentes, for-

marunt.

marunt. Os ipſum femoris, cum medulla in illo contenta, nullam monſtrabat corruptionem, aut qualemcunque cariem; nullæ etiam circa fracturam aderant feſtucæ, nec tamen (quod maxime mirandum) durante toto illo quadrimeſtri ſpatio qualecunque ſaltem initium coaleſcentiæ utrarumque extremitatum dehiſcentium, mediante callo, factum erat, procul dubio ob humorum per nimium ſpiritus frumenti abuſum inductam cacochymiam & plenarium gelatinoſarum laudabilium partium, conglutinationem talem maxime perficientium, defectum.

OBSERVATIO LXXXII.

Dn. D. JOANN. MARTIN. BREHM.

Fœtus octimeſtris, cum ſecundinis pinguedine obductis, ſubnigrisque glandulis ſcirrhoſis repletis, in lucem editus.

Fœmina, ferme quadragenaria, duobus circiter menſibus ante conceptionem hæmorrhagia uteri corripitur immodica, ſub qua ingens ſanguinis ſinceri tam fluidi, quam coagulati, poſteaque haud minor materiæ adeo fœtidæ copia per duas vel tres hebdomades e genitalibus prodiit, ut nec ipſa, nec adſtantes, ſummam illam tolerare potuerint graveolentiam. Convenientibus tandem remediis mitigata hacce extraordinaria excretione, ſubſecutaque poſtmodum ingravidatione, primis ejusdem menſibus ſatis bene ſe ſe habuit, integro manente adpetitu, ſomno, & reliquis functionibus naturalibus, unde etiam poſt quintum menſem, ſumto prius laxante remedio, venæſectionem præſervatoriam in brachio inſtituit, felicem dein partum debito tempore expe-

ctans & exoptans. Ob crebriores autem & vehementiores iracundas animi commotiones procul dubio contingebat, ut octavo menſe præmaturo partu, absque ullis doloribus fœtum excluderet, ſubſequente ſatis notabili quantitate nigerrimi & ſatis ſpiſſi ſanguinis. Fœtus ipſe quoad externam formam perfectus & legitime conſtitutns erat, unico hoc excepto, quod os frontis a radice naſi, verſus coronalem ſuturam, duorum circiter digitorum latitudine diviſum appareret, & cavitatem quandam, intra quam pollex abſcondi poterat, formaret, quæ cute ſaltem tegebatur, ſubjectumque & facile per eandem prominens includebat cerebrum. Tempora, frons & univerſa ſuperior capitis peripheria, ſquamis ex rubro - albeſcentibus, lichenum, vel achorum ad inſtar, tecta erant, quæ procul dubio ex dyſcraſia humorum matris, quam nimio ciborum acidorum & ſalitorum abuſu, durante hac graviditate, ſibi conciliaverat, ortum duxerunt, prout hoc exemplo non abſimili probat GARMANNUS in *Epiſtolis, Cent. III. Epiſt. 73. p. 308.* Ceterum adeo macilentus erat hic fœtus, ut oſſa ſola fere cute tecta adparerent, quæ inſimul adeo flaccida erat, ut facili negotio undiquaque complicari quaſi & corrugari potuerit. Placenta vero uterina undiquaque duorum digitorum craſſitie obducta erat pinguedine, ſimulque multis glandulis ſubnigris & ſcirrhoſis hinc inde obſita deprehendebatur; unde facile adparet, quod, retentis ſic & ſubſiſtentibus intra hanc partem utiliſſimis gelatinoſis & oleoſis maſſæ ſanguineæ partibus, fœtui alias in nutrimentum & augmentum corporis cedentibus, neceſſario is adeo extenuari, & inſecuta ſic, ob atrophiam talem, præmatura morte, citius quoque ex utero materno exturbari debuerit.

(*Smalcaldia Halam miſſæ d. 28. Septembr. 1749.*)

OBSER-

OBSERVATIO LXXXIII.

Dn. D. JOANN. CONRAD. TRUMPHII.

De

Delirio ex Apoplexia orto.

Febrem apoplexiæ ſupervenientem in bonis eſſe habendam, ab HIPPOCRATE jam dudum edocti ſumus. Experientia hoc & in noſtris terris confirmat, quamvis non ſemper motus febrilis ſtaſi in cerebro reſolvendæ ſufficiat, præcipue ſi major jam jam adeſt fibrarum debilitas, adeoque etiam certa prædictio de recuperanda ſanitate non ubique formari debeat. Supervenit vero etiam interdum apoplexiæ mentis emotio & delirium, quo in caſu an ſperandum ſit, hoc pariter, uti febrem, diſparente gravi illo morbo, eſſe ceſſaturum, nondum ſane certo conſtat; ad minimum certum eſt, in ſenibus rarius id contingere. Obtigit tamen mihi nuper exemplum, quod me edocuit, quandoque etiam ſenes iterum a tali delirio liberari. Virgo nempe ſeptuagenaria, per plures annos hactenus tuſſi humida, cum difficili reſpiratione laborans, tempeſtate menſe Januario a. c. horrida magis reddita, inſolitam perſentiſcit debilitatem; expectoratio ſatis hactenus libera, ceſſat, ſuccedit aſthma & ſuffocatio, inclinatio in ſoporem, & brevi poſt apoplexia, cum paralyſi linguæ, in hemiplegiam dein deſinens. In conſilium vocatus ſtatim venæſectionem & veſicatorii adplicationem commendabam, quod utrumque tamen remedium ægra renuebat, & præter externa ſpirituoſa fragrantia, pro odoratu præſcripta, ſequentis tantum potionis duo vel tria cochlearia ſubinde aſſumebat: Rec. Aqu. Meliſſ. ℥iij. aqu. flor. Paralyſ. Ceraſ. nigr. ana ℥ij. aqu. antepil. Lang. ʒj. pulv.

 Mar-

Marchion. ʒj. Nitr. dep. Elæoſacch. Meliſſ. ana ʒß. ſpir. ſalis armon ℈j. Syr. de Canela ℥ß. M. D. ad Vitr. Poſtero die ſtatim aderat febricula & delirium, quod ſequente die magis adaugebatur, febrili interim motu iterum evaneſcente. Quarto demum die ita ingraveſcebat hocce delirium, ut vix quatuor adſtantes ægrotam in lecto continere potuerint, dumque veſicatorium interim nuchæ erat adplicatum, nunc quoque venæſectio in pede inſtituebatur & ℥viij. ſanguinis emittebantur, unde ſequente nocte vehementia delirii quadantenus imminuta deprehendebatur. Adſumſerat hactenus ægra nocturnis horis frequentius emulſionem ex amygd. dulc. & ſemine Papav. alb. paratam, cujus libræ j. nunc arcani duplic. ℈ij. & Camphor. gr. iv. addebam, unde ſexta nocte ſubinde per dimidiam vel integram horam dormibat, & delirium magis adhuc remittebat, ita ut nono tandem die prorſus reſtituta iterum adparuerit, redeunte ſimul priſtino aſthmate, tuſſi & expectoratione. Non tamen admodum diu durarunt hæ induciæ, ſiquidem tertio abhinc menſe, ingraveſcente denuo priore debilitate, cum ſcriptioni antea adhuc vacaſſet, ex improviſo recurrente apoplexia, ſubito extincta fuit.

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn. D. EBERHARD. FRIDER. BLANCHOT.

De

Monſtro ſingulari, ſine collo & ſpinâ dorſi a meretrice prognato.

Neque multitudo immenſa, neque varietas innumera, monſtrorum undiquaque fuſius deſcriptorum, deterrere

rere me potuit, quo minus aliquam ad minimum, de ſingulari hocce in confiniis noſtris a meretrice in lucem edito monſtroſo fœtu, ſuppeditarem notitiam, inprimis cum is præ multis aliis hujus generis notatu magis dignus ſit, & peculiarem quandam majorem ſibi vindicare videatur attentionem. Anno nimirum 1744. d. 20. Octobr. in pago *Reiſten*, ad Præfecturam Bebenhuſanam ſpectante, infans monſtroſus, maſculini ſexus, ex furtivo amore genitus, naſcebatur mortuus, & legali ſectioni, præſente Phyſico ordinario, Dn. Prof. *Bacmeiſtero*, a Chirurgo jurato, *Reiſero*, ſubjiciebatur, in quo ſequentia potiſſimum obſervabantur. Quoad magnitudinem & externam formam trunci artuumque nihil plane præternaturale conſpiciendum ſe obtulit; nullus enim exceſſus magnitudinis, vel etiam defectus notabatur, unguesque perfecti maturitatis & perfectionis totius corporis ſufficiens præbebant teſtimonium. Quæ vero monſtri titulum huic infanti conciliabant, ſequentia erant:

1) Colli defectus totalis ita ut mentum cum pectore in unum coiret, nullo adparente colli veſtigio, neque ulla præſente vertebra colli, uti patet ex fig. 2. Tab. X.

2) Caput totum quantum adeo recurvum, ut planities frontis non in facie adpareret; os ſiquidem frontis, quod ſitus reliquarum partium indigitabat, oſſis bregmatis locum occupabat, ac fontanella conſequenter eo in loco demum adparebat, ubi naturaliter os occipitis per ſuturam lambdoideam cum oſſibus parietalibus connectitur. Occiput vero adeo re- & quaſi introflexum erat, ut in vertebrarum colli loco quærendum fuerit. Sic & ſitus organorum ſenſuum externorum minime naturali reſpondebat; os enim in pinnarum narium loco adparuit, & quidem labiis paululum diſtantibus, apiceque linguæ prominente.

3) Loco frontis erat naſus valde depreſſus, ita ut radix naſi in ſuprema faciei parte poſita adpareret, ubi ex utroque la-

tere oculi, & quidem valde prominentes, conſpiciebantur, adeo, ut cornua quaſi minus accurate aſpicienti repræſentarent, dum & locus conveniebat cum ea regione, ubi in vitulis cornicula prodire ſolent. Ex relatione obſtetricis habemus, oculos poſt partum nudos & apertos fuiſſe, quos tamen nos palpebris clauſis invenimus.

4) Auriculæ vero, capite penitus, uti ex dictis patet, retroflexo, axillis incumbebant incurvatæ.

5) Fontanella, circum circa capillis cincta, colorem ex cœruleo viridem, a ſanguine ſugillato, induxit, immo & actu ſanguine adhuc madebat; erat enim in dorſo ſpatium ſex digitorum, a fontanella ad dorſum usque, hoc colore tinctum, quemadmodum etiam extremitates & faſciolæ ſanguine conſpurcatæ fuerunt, atque ſanguis, uti obſtetrix referebat, infante in lucem prodeunte ex ea regione quaſi tranſudavit.

6) Remotis vero integumentis communibus, cum pericranio, in conſpectum veniebat cranii depreſſio quædam eo in loco, ubi alias os frontis per ſuturam coronalem oſſi bregmatis jungitur, & capiebat circiter nucem avellanam mediæ magnitudinis ejus profunditas, quæ tamen convexitati oſſis frontalis & fontanellæ parum ſeu nihil detraxit.

7) Aperto cranio meningibus quidem ſuperficies interna erat veſtita, ſub hiſce vero ne mica quidem ſubſtantiæ cerebri latebat, ſed plane nihil ejus loco reperiebatur.

8) Diſſectis vero cartilaginibus coſtarum, remotoque ſterno, id demum oculis ſe exhibuit, quod omnium admirationem hujus monſtri auxit. Diviſum quidem per mediaſtinum *medium ventrem*, obſervavimus in duas cavitates ſuas naturales, quæ vero cavitates continebant partes nequaquam hic quærendas; dextra enim in cavitate cor, pericardio ſuo involutum, immediate diaphragmati incubuit, inclinante apice ejus verſus mediaſtinum, ac ventriculo dextro, interventu pericardii, coſtis, ventriculo autem ſiniſtro partem pulmo-

num

num attingente. De reliquo illud plane conveniebat cum corde naturali, tam quoad magnitudinem, quam figuram.

9) Pulmo autem omnem reliquam hujus cavitatis dextræ partem replebat, ſtatim ſub maxilla inferiori incipiens, & ſub corde ad diaphragma usque pergens; ubi notatu digniſſimum eſt, laryngem non per aſperam arteriam cum tubulis bronchialibus conjunctam fuiſſe, dum quinque illæ cartilagines, laryngem conſtituentes, immediate cum ipſa ſubſtantia pulmonum conjunctæ erant.

10) Pars pulmonum in margine exteriori cum mediaſtino, & interne inferius cum pericardio concrevit, ita, ut illæſo mediaſtino ac pericardio cultri acies non ſufficeret ad pulmonem ſeparandum.

11) De reliquo color naturalis (quatenus ſcilicet colori credere licet) teſtimonium perhibuit de pulmonum incolumitate. Hoc vero admirationi dignum, quod unicus tantum lobus adfuerit pulmonalis, qui tamen in margine per leves inciſiones diſtinctos lobulos mentitus eſt, ex quibus unus ſub mediaſtino in cavitatem pectoris ſiniſtram transgreſſus, cum & viciſſim ex cavitate ſiniſtra, inferius magis, itidem per mediaſtinum pars, licet exigua, ex inteſtinis tenuibus, quæ in cavitate pectoris ſiniſtra latebant, in cavitatem dextram irrepſit, ubi, formato quaſi ſemicirculo ibidem, iterum continuo filo in ſiniſtrum pectoris latus tranſiit.

12) In ipſa vero ſiniſtra parte contentæ erant eæ partes, quarum ſedem natura abdomen alias eſſe voluit, & quidem inferius adhuc, ſupra tamen diaphragma, collocatus erat ventriculus, cardia cum fundo ejus ſurſum, pyloro deorſum vergente. Ab hoc (ſcilicet a pyloro) inteſtina tenuia oblonge in circulum ducta pendebant, partemque maxime ſuperiorem hujus cavernæ, ad claviculam usque ſiniſtram, occupabant, ex quibus *duodenum* bile repletum ac tinctum adparebat.

13) Hiſce

13) Hiſce incumbebat ſupra jam deſcriptus lobulus pulmonalis, & magis deorſum ex ſiniſtro latere *lien* ſub coſtis prodibat. Hiſce partibus omnibus & ſingulis color & figura erat quam maxime naturalis.

14) Hepar vero ſub coſtis ſpuriis ſe proripiens in dextro latere partem diaphragmatis obtexit, & quidem tantæ magnitudinis, ut reſpectu reliquorum viſcerum ſatis magnum dixeris. Sic ne fingere quidem licebat, quid ſaccus peritonæi contineret, qui tamen ſe ſatis oneratum ſiſtebat.

15) Cum vero in eo erat, ut hepar ſepararetur & eximeretur, detecta demum fuit communicatio harum partium, loco peccantium, ex cavitate ſiniſtra pectoris cum abdomine per aperturam quandam plane ſingularem diaphragmatis, ubi alias naturaliter coſtis ſpuriis affigitur, quæ apertura nobis occaſionem dedit, abdomen quoque cultro anatomico aggrediendi, eoque intimius hanc communicationem harum partium proſequendi ac perluſtrandi.

16) Aperto autem abdomine ſtupenda ſane moles hepatis, uti ex Fig. 4. Tab. X. patet, reliquorum viſcerum reſpectu, viſui ſe noſtro exhibuit, quæ quater eam partem, ſeu lobulum, qui in cavitate pectoris erat, magnitudine ſuperavit, ſeque longe lateque diffudit, ex hypochondrio ſcilicet ſiniſtro ad hypochondrium dextrum & in regionem hypogaſtriam usque.

17) Sub hac mole ſtupenda, latebat *veſicula fellea* ſatis quoque magna, ſed plane vacua, ut & reliqua inteſtina, craſſa ſcilicet, quæ per eandem viam ſub diaphragmate, ſub eo lobulo hepatis, quem in pectore repertum eſſe diximus, in abdomen prorepſere, inteſtino recto meconio præ reliquis admodum infarcto.

18) Longitudo inteſtinorum omnium & pectoris & abdominis, quantum ex accurata contemplatione conjicere licuit, nimia erat & præternaturalis.

19) Re-

19) Renes una cum ſic dictis ſuccenturiatis renibus, itemque veſica urinaria, neque in ſitu, neque figura ſeu colore quidquam monſtroſi ſeu præternaturale exhibuerunt, ex quibus inprimis renum ſuccenturiatorum figura ac ſtructura pulcherrima notari meretur.

20) Cauſam denique hujus figuræ monſtroſæ, & forſan etiam ſitus præternaturalis partium, ſi adhuc ſubjungere licet, hanc potiſſimum dixero, quod ſollicita inquiſitione juncturæ occipitis repertum eſt, hoc os non atlanti, neque ulli alii vertebræ, ſive colli, ſive dorſi, ſive lumborum, incubuiſſe, prout Fig. 3. Tab. X. monſtrat, dum ne veſtigium quidem vertebræ, ſive colli, ſive dorſi, ſive lumborum præſto erat. Os autem ſacrum dorſi, ſeu ſpinæ dorſi loco erat, quapropter eo in loco occiput cum oſſe ſacro uniebatur, ubi alias in non monſtroſis ultima vertebra lumborum cum oſſe ſacro connectitur, & quidem hunc in modum uniebatur occiput cum oſſe ſacro, ut nec motus flexorius, nec rotatorius in hoc capite adeo recurvo, nec ullus alius obſervari potuerit motus, caputque quaſi immobiliter concretum fuerit cum hoc oſſe ſacro.

21) Os vero ſacrum ſiſtebat ſua foramina figuramque conſuetam triangularem, niſi quod naturalem magnitudinem admodum ſuperaret, ita, ut ex utroque latere duodecim coſtæ eo in loco, quo alias cum oſſibus innominatis illud connectitur, prodirent.

22) Oſſa innominata autem, interventu cartilaginis ſatis latæ, inter ſe invicem recipiebantur ita, ut os coccygis, quod neque magnitudine excedebat, internæ illi juncturæ incubuerit.

23) Hiſce itaque oſſibus magnitudine nil defuit, pelvimque formarunt, licet minus profundam ſeu concavam, ſatis tamen naturalem.

Explicatio Figurarum Tabulæ X.

Fig. 2. anteriorem fœtus monſtroſi imaginem ſiſtit.

Fig. 3. Sceleton ejusdem, remotis extremitatibus ſuperioribus, quoad poſteriorem regionem exhibet, ubi

a denotat radicem, ſeu ſupremam partem naſi.

b Fontanellam, cum impreſſione, ſeu fovea, mediæ magnitudinis avellanam nucem recipiente.

c Connexionem oſſis occipitis cum oſſe ſacro.

d Os ſacrum ipſum.

ee Connexionem hujus oſſis cum oſſibus innominatis.

ff Connexionem oſſium innominatorum inter ſe, mediante cartilagine.

g Os coccygis.

Fig. 4. Hepar præternaturaliter conſtitutum monſtrat, ubi

A partem illam denotat, quæ ſupra diaphragma in inferiori thoracis regione ſita erat.

B partem infra diaphragma, vel in abdomine latentem, deſignat, quarum utrarumque partium

C diſtinctionem exquiſitam per puncta indicat.

(*Stuttgardia Halam miſſa d. 17. Octobr. 1749.*)

OBSER-

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI de CILANO.

De *Polypo cordis membranoſo & corde ſemicartilagineo.*

Quam *Alexand.* KNIPSMACOPPIUS, *Profeſſor* quondam Medicinæ *Patavinus*, de *aortæ polypo* edi curavit *Epiſtolam medicam* in *Miſcell. Nat. Cur. Dec. III. Ann. I.* illa nonnullas theſes continet, quarum veritatem non quacumque libet cadaveris ſectione confirmare licet. Accidit tandem ex voto, ut cadaver mihi traderetur in Theatro noſtro publice diſſecandum: hominis illud erat *Hiberni*, ex hydrope mortui, quod, tametſi non usque adeo demonſtrationibus anatomicis aptum eſſet, inſervire tamen potuit certis uſibus, polyporum cordis generationem illuſtrantibus. Vulgares omnino polypi, quos KERKRINGIUS in *Spicil. anat. Obſ. 73. pſeudo-polypos* adpellare maluit, & qui nil niſi ſanguinem in articulo mortis, quod ajunt, coagulatum & in majoribus cordis vaſis hærentem referunt, vix *veri polypi* merentur nomen, qui utpote tenacioris multo conſiſtentiæ eſt, & pro ſui incremento longius tempus poſcit, quam illæ polypoſæ ſanguinis concretiones, in agonizantium quorumdam corporibus genitæ & in cadaverum diſſectionibus non raro obſervandæ. Laudata vero ad *Carol.* PATINUM ſcripta *Epiſtola* §. XXXIX. materialem polyporum cordis cauſſam, a ſanguinis maſſa, cordis ſinus jugiter perluente, & ſingulari ejus textura, deducit. Obſervante enim MALPIGHIO, ſanguis congeries eſt *ſuperimpoſitarum extenſarum-*

que pelliculárum, quæ in fibras & filamenta nervea reſolvuntur. Si porro ſeroſitas ſecernatur, ſi rubicunda tinctura eluatur, *ſubſtantia quædam ſub-albida & fibroſa & rete quaſi ex nerveis fibris compaginatum conſpicitur.* His ante monitis, *polypum cordis vere membranoſum* deſcribere licebit. Homo iſte, de quo loquor, Hibernus, navi ad nos delatus, a nauta quodam, clam noctu littori expoſitus atque ſibi relictus eſt. Miſer a nemine intellectus, per urbem aliquamdiu oberrans, ſtipem mendicatus, tandem ad ergaſtulum acceſſit, & ut ſibi ibidem pernoctandi locus concederetur, per omnia numina efflagitavit. Receptus itaque eſt, ſed paulo poſt in hydropem univerſalem incidit ac poſt annuum tempus exſpiravit. Ceterum parum jam refert, ea narraſſe, quæ forte plura in illius diſſectione notatu quidem digna fuerunt, ſed ab aliis pridem obſervata. Viſum eſt in præſenti quædam ſolummodo de *cordis præternaturali conſtitutione* & *de polypo* in medium adferre. Cor ipſum reſpectu cadaveris, quod longitudine ſua pedes quatuor cum dimidio vix æquabat, juſto fuit majus, & ipſum pericardium liquore unguinoſo, viſcido diſtentum. Subſtantia vero cordis, cultro inciſa, monſtri quid alebat, quia lamellas carneas cum lamellis cartilagineis ſociatas ſpectatoribus præbuit conſpiciendas. *Externa* videlicet *lamella carnea* erat ac pallide carneum referebat colorem, quæ craſſitie ſua lineam unam Pariſienſem haud exceſſit. Huic ſubjecta erat lamella *altera* lutei coloris eaque vere *cartilaginea.* Secundæ iſti ſubſtrata fuit lamella *tertia carnea*, ſed tenuior quam prima. Cum hac tertia concrevit lamella *quarta*, itidem *cartilaginea* lutea, dura & duplo craſſior illa carnea tertio loco poſita. *Quinta* & ultima tandem lamella, internam cordis ſuperficiem circumveſtiens, *tenuis* erat *carnea*, per quam paſſim cartilagineæ quartæ ſubſtantia tranſparuit. Hæc de corde; jam de *Polypo* hujus cordis *membranoſo.* In ventricu-

triculo cordis dextro inventus eſt polypus pyriformis, ſacculum mentiens, cui materiam forte pultaceam incluſam eſſe credideramus. Vena itaque cava ultra quatuor digitos Pariſienſes diſſecta, pedunculum ſeu proceſſum hujus polypi firmiter cum vena cava concreviſſe obſervavimus, & quidem in ea venæ cavæ parte interna, qua dorſi vertebris illa innititur; reliqua ejus pars ſphæroidea libere fluctuabat & nusquam cordi affixa erat. Separatum hunc polypum & cultri oculorumque examini ſubjectum, totum quantum ex tunicis membranaceis formatum, cavo deſtitutum, nec quidquam materiæ pultaceæ in ſe continentem, animadvertimus, veluti ſæpius id accidere meminimus. Tunicæ ſeu lamellæ ejus albicantes, & paucis vaſculis ſanguiferis diſtinctæ, nullo negotio a ſe invicem ſeparari poterant, quarum extrema fibrillis membranaceis prædita fuit, quibus paſſim adhæſit venæ cavæ lateribus. Figuram hic damus integram, ad vivum depictam (vid. Tab. IX. Fig. 2.) Hæc noſtra obſervatio locuples erit teſtis illius theſeos, quam in laudata *Epiſtola*, ad *Carol.* PATINUM ſcripta §. LXII. legimus: *Omnes tamen polypi, ſi diligentius examinentur, congeriem ſuperimpoſitarum extenſarumque pellicularum diverſimode figuratam, variisque divaricatam propaginibus, tendinoſis, ac nerveis radicibus, cordis aut vaſorum parietibus additamenti loco inſertam, nullum facile liquabilem concretum ſuccum includentem, videbuntur præ ſe ferre.* Interim tamen negari nequit, non in omnibus cordis polypis membranacea hujusmodi involucra adeo diſtincte obſervari poſſe, veluti de *polypis adipoſis* certum eſt. Concedendum tamen, etiam iſtiusmodi *polypos adipoſos*, ſi curatius examinaretur eorumdem ſtructura, ſuis quoque non deſtitui tunicis; qualis ille fuit polypus, ab *Isbr.* DIEMERBROEKIO in ſua *Anatome* obſervatus *Lib. II. Cap. 9. p. m. 282.* & alius *Eduardi* TYSONIS, per totius generis venoſi ramulos diſperſus,

in *Actis Hafnienſibus Volum. V. Obſ. 29.* Polypis ceterum lapideis & illi inprimis, cujus mentio fit in *Ephemerid. N. C. Dec. II. Ann. V. Obſ. 83.* nullum prorſus adſignamus locum, quoniam lapidum texturam & partium organicarum ſtructuram multum inter ſe perpetuo differre novimus. Sunt autem celeberrimorum virorum obſervationes, quæ, polypos cordis membranaceis tunicis circumveſtitos & ex multis membranis complicatos fuiſſe, cumulatius teſtantur, quas inter laudandæ C. STALPARTI *Cent. I. Obſ. 38. pag. 152.* *Jo. Conr.* PEYERI *Parergo III. p. 148.* *Nicol.* TULPII *Lib. I. Obſ. 27.* *Jo. Nicol.* PECHLINI *Obſervat. phyſico med. Lib. II. Obſ. 1.*

Explicatio Figuræ 2. Tab. IX.

A A. Polypus membranoſus integer.
b b b. Fibrillæ, quibus annexus erat polypus venæ cavæ.
c c c. Lamellæ membranoſæ cultello ſeparatæ.

OBSERVATIO LXXXVI.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI de CILANO.

De

Reſolutione integri brachii embryonis, in utero matris facta.

In *Actis* hiſce *phyſico-medicis, Volum. VIII. Obſ. 93.* exponitur, quam operoſa & præceps natura eſſe ſoleat in formandis & fingendis nævis aliisque partibus, præter naturam corpuſculum embryonis defœdantibus. Hac autem obſervatione caſum damus, qui e contrario teſtatur, in embryone

bryone etiam partes organicas jam ſtructas & formatas, per energiam autocraticam deſtrui iterum poſſe atque reſolvi. Mulieri, *ſeptimo* graviditatis ſuæ *menſe* curru vectæ, obvium occurrebat miles exauctoratus ſtipem orans; corpore mutilus is fuit, quoniam eidem brachium dextrum inter præliandum amputatum erat. Intuens in mendicantem mulier, illius miſeria movebatur & largiter donatum prætervecta eſt, nihil quidquam ominoſi in futurum tempus metuens. Verum enim vero, transacto graviditatis tempore & termino partus inſtante, nixa eſt puerum, ceteroquin bene valentem, ſed dextro brachio æque mutilum, ad inſtar illius militis, quem gravida forte fortuna conſpectum, in ſui ipſius damnum largitione demulcere non dubitaverat. Infans recens natus, propitio ſatis fato, undecima tandem poſt nativitatem hebdomade blande exſpiravit. Ceterum dignus viſus eſt caſus, qui cum *Illuſtri Nat. Curioſ. Academia* communicetur, quo ipſius naturæ abſtruſa artificia magis magisque cognoſci, gravidæ vero moneri poſſint, ne hoc tempore ſibi ipſis deſint, aut curioſulæ nimis oculis ea luſtrent, quæ numquam vidiſſe maxime conſultum fuiſſet.

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI de CILANO.

De

Epilepſia ſomnifera.

Dari *Epilepſiam curſoriam*, ſeu *curſivam*, uti quidem adpellare eam quibusdam placuit, ex ipſis *Ephemeridibus N. C. Dec. III. Ann. III. Obſ. 181.* nec non ex *Annal. phyſ. med. Vratislav. Supplem. III. p. 108.* diſcimus. E re jam erit

Nat.

Nat. Curioſorum, iſtud quoque noſſe, quod his ipſis diebus experti ſumus. Puer XII. annorum, a matre accepit medicamentum purgans, auſu magis temerario, quam excuſando; cujus effectus ſatis quidem validus, ſed minus proſper fuit. Pluribus jam annis familia iſthæc uſu eſt Medico quodam, qui *mercurium dulcem* ſub nomine *Calomeli*, cum aquis deſtillatis ſimplicibus, ſyrupis & pulveribus, crebro & largiter exhibere ſueverat. Ejusmodi mixturæ, ante ſex menſes paratæ, in vitro ſupererat reſiduum. Hoc, quidquid fuit, ebibendum filio præbuit mater. Secuta vero illico ſunt tormina ventris acuta, dejectiones autem alvinæ parciores; at illo ipſo die etiam convulſiones circa veſperam. Sequentibus proxime diebus convulſiones in veram degenerarunt Epilepſiam vehementem, ſed vagam, incertis horis invadentem. Decima adflictionis die novi quid & inexſpectati obſervare licuit. Paroxyſmus nimirum epilepticus puerum invaſit cum ſomno vere coacto, ita ut in eodem, ſimul ac ſomno oppreſſus eſſet ſtertoroſo, etiam conſuetæ membrorum agitationes & motus redirent epileptici, nec tamen umquam ultra minuta horæ decem durarent. His finitis expergiſcebatur, laſſus admodum & moroſus, loquebatur tamen & ſubinde cibum poſcebat. Adflixit ægrotum epilepſia diebus ſedecim. Summa vero mali exacerbatio obſervata fuit *die decima tertia*, qua & ſomnus & epilepſia puerum *tredecies* corripuerunt. Fortuitum id erat, parentes vero θεῖον τι inveniſſe ſibi viſi ſunt, quod numerus paroxyſmorum & dierum morbi idem eſſet. Diebus proxime ſecutis remiſerunt paroxyſmi, & puer tandem ſanitati reſtitutus eſt oleo animali & pulveribus e verrucis equinis. Exhibita porro anthelmintica, toti curationi impoſuerunt finem.

OBSER-

OBSERVATIO LXXXVIII.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI de CILANO.

De *Scarificatione aurium, ſurditatem temporariam inducente.*

Illuſtris familiæ virgo, viginti duorum annorum, bene ceteroquin menſtruata, gutta roſacea laborans & crebras narium hæmorrhagias experta, a quibusvis conſilium & opem flagitat, ut faciei rubeſcentis colorem tantopere ſibi ingratum mutare poſſit in colorem illum aulicum, quem pallidum & album eſſe credebat. Tandem vero incidit in matronam nobilem & conſilii plenam, quæ remedium ſuggeſſit, veluti ipſa quidem adfirmaverat, prorſus infallibile. Suaſit nimirum auris externæ ſcarificationem deſcendente luna ſuſcipiendam atque repetendam. Obedivit ergo auxilii cupidiſſima virgo, & utramque aurem ſcarificari curat. Exſpectationem haud fefellit eventus. Diſparuit enim faciei color rubicundus, ipſaque gutta roſacea opinione citius evanuit; ſed quinta poſt factum experimentum die auditus ſucceſſit difficilis; decima quinta vera adflixit ſurditas: catamenia quoque ter ſufflaminata ſunt, quorum fluxus quarto tandem menſe, quamvis parce, rediens, primo ſurditatem minuit, quinto autem menſe conſueta copia obſervatus auditum quoque difficilem ſuſtulit; gutta vero roſacea faciem de novo fœdare cœpit.

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI de CILANO.

De

Clavis pedum anniverſaria ſuppuratione ſponte decidentibus.

Matrona nobilitate generis clara, in juventute ſtrenuam arti ſaltatoriæ dedit operam, & idcirco calceis etiam uſa eſt arctioribus & pedum digitos nimium comprimentibus. Nati ſunt inde, ut ſolet, clavi pedum, tam intra digitos, quam ſupra digitum medium utriusque pedis. Toleravit id moleſtiæ magno ſuo incommodo ad annum ætatis usque quadrageſimum ſecundum. Hoc ipſo autem anno, menſe Octobri, dolorem ſenſit acutum & lancinantem illis in locis, in quibus clavi pedum monſtroſæ magnitudinis digitis pedum mediis inſidebant. Poſt quatriduum ſecuta eſt ſuppuratio, clavorum ſeparatio & ſpontanea etiam conſolidatio. Obſervatu præterea dignum videtur illud, quod ante hanc anniverſariam ſuppurationem ſæpenumero clavos pediluvio emollire, &, ferente ita conſuetudine, cultello illos recidere conata ſit, ſed numquam impune. Singulum etenim reciſionis auſum cephalalgia excepit vehementior, quæ omnem reciſionem prohibuit, & anniverſaria decidentia contentam eſſe juſſit. Sedecies jam hi clavi ſponte ſuppurati ſunt, & omne levamen externum reſpuunt.

OBSERVATIO XC.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI de CILANO.

De

Muliere extra graviditatis ſtatum numquam menſtruata.

Fœmina hoc, quo ſcribimus, anno, ætatis ſuæ agit annum triceſimum tertium. Sana ceteroquin & affectibus hyſtericis numquam obnoxia. Ante nuptias numquam paſſa eſt menſium fluxum; poſt nuptias autem gravida facta, primo menſe catamenia vidit per triduum, ſecundo & tertio menſe pariter cum euphoria. Sexto menſe, circa novilunium, hæmoptyſi correpta, ſanguinis libram unam ponderis civilis eructavit & juſto tempore feliciter filium peperit vivum. Septem jam liberorum mater eſt, & eo tempore, quo uterum non gerit, menſes fluentes prorſus non obſervat. Fœtum vero cum in utero geſtaſſet *ſecundum, tertium* & *quartum*, quavis graviditatis periodo ter menſium fluxum experta eſt, exulante hæmoptyſi. At cum *quintum* concepiſſet, catamenia quidem conſueto more tribus primis fluxerunt menſibus, ſed etiam hæmoptyſis rediit menſe quarto, non quidem copioſa, ſed graviori animi deliquio ſtipata. Læte tamen peperit, His geſtis de novo imprægnata, menſe tertio abortum paſſa eſt, Quievit quaſi menſibus decem. Sed gravida iterum facta, ter menſes, uti ſolet, habuit fluentes; metu autem hæmoptyſeos forte rediturae victa, tandem venam in pede ſibi ſecari menſe quinto paſſa eſt. Fœtum poſtea excluſit maſculum, qui tamen paucis poſt die-

bus convulſionibus correptus, fatis ceſſit. Jam exſpectandum, qualia ſymptomata in poſterum tempus paſſura ſit, ſi parere vel perrexerit, vel plane deſierit.

OBSERVATIO XCI.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI de CILANO.

De

Cephalalgia decennali per ſetaceum tandem curata.

Virgo ſeptem & viginti annorum ex pertinaci menſium defectu in æque pertinacem incidit cephalalgiam. Toleravit hanc primis annis incredibili prorſus patientia; hortatu autem amicorum amicarumque Medicorum petiit auxilium. Horum etiam quisque alacrem ſe præbuit in medicando, & quoad poterat, opem ferre adniſus eſt. Patriæ Medicos omnes, & plures extra patriam illuſtris nominis Medicos conſuluit, qui pro virili id egerunt ſinguli, ut malum vel funditus exſtirparent, vel aliquod adferrent levamen. Verum enim vero, nec cephalalgiæ mederi, nec menſium poterant provocare fluxum tantopere ac diu ante deſideratum. Perpetuæ medicationis tandem pertæſa virgo, & conſilii inops, ſuſcepto itinere ancipiti, ad nos delata, decennalis vexationis cephalalgicæ expoſuit hiſtoriam, ſi forte fortuna & aliud quaſi agendo, eidem offerri poſſet medela. Audendum jam aliquid videbatur poſt tot experimenta incaſſum inſtituta, & ideo adminiſtrata eſt arteriotomia in temporibus, præſens alias & heroicum in effreni cephalalgia remedium. Sed omnium exſpectationi nequaquam reſpondit eventus. Sepoſita igitur cura medendæ cephalalgiæ, in illam

lam

lam ſolummodo curam incumbendum eſſe res ipſa juſſit, ut nimirum fluxus ſanguinis menſtruus, ſi modo fieri poſſet, quantocyus, excitaretur. Venæ ſectio propterea in pede ſuſcepta & repetita eſt, quæ, ſub reliqua medicatione congrua, id effecit, ut poſt decendium menſes bis quidem fluerent ſed exiguo cum cephalalgiæ levamine. Irritis ergo, ut videri poterat, omnibus tentaminibus, ultimo tandem decretum fuit *ſetaceum*, quod copioſum ſeri fluxum proritavit, per ſemeſtre tempus numquam ſufflaminatum, qui cephalalgiam iſtam chronicam bonis avibus ſuſtulit, ſociato inſuper catameniorum fluxu, & ordinato, & ſufficiente. Concluſiones, quas inde formare licet, practicas, prætereundas duco, ne forte *Illuſtris Acad. Nat. Cur. Socios* id docere voluiſſe videar, quod ſinguli acri ſuo, quo gaudent, judicio, vel ſua ſponte adſequi valent.

(*Altona Halam miſſæ d. 10. Novembr. 1749.*)

OBSERVATIO XCII.

Dn. D. JO. HERM. FÜRSTENAU.

Aurium cum variis partibus conſenſus.

Conſenſum partium verum Pathologiæ & Praxeos fundamentum eſſe, cum illuſtr. *Frider.* HOFFMANNO, qui id ipſum peculiari labore oſtenſum ivit, uno ore affirmant, quotquot artis ſalutaris exercitium cum ratione inſtituunt. Aurium ſigillatim cum variis partibus conſenſio, tot exemplis confirmata, in quinto nervorum pari, quod, ſicut *J. F.* MECKEL in Diſſertat. inaugur. Gœttingæ 1748. habita *p. 106. ſeq.* præclare oſtendit, intercoſtalis radicem exhibet, quodque commercio trunci & partium vitalium cum facie

 inpri-

inprimis inſervit, quærenda potiſſimum videtur, iſthoc nimirum per abdominis & pectoris viſcera longe lateque disſeminato, & quavis de cauſa alicubi irritato, mox reliquas, quibus idem ramulos impertit, partes in conſenſum trahi, & doloribus aliisque moleſtiis affici, quin & puncturas, titillationes & læſiones quaslibet alias nervorum quorumlibet diras non raro convulſiones inſequi, conſtat. Meatus certe auditorius, inſignem, qua pollet, ſenſibilitatem, quando vix ejus internam ſuperficiem duriori aliquo inſtrumento attingere licet, ab ejusque inflammatione dolores excitantur vehementiſſimi & ægris vix tolerabiles, inſigni ejusdem quinti nervorum paris ramo debet, ut *l. c. p. 116.* pariter eſt annotatum. Hinc adeo ratio patet, cur qui primarum cruditatibus viarum, vermibus, flatibus, ſpaſmis hypochondriacis aut hyſtericis laborant, ſonitu & tinnitu aurium frequenter ſimul afficiantur & ſublato alterutro malo, alterum plerumque aut ſponte evaneſcat, aut mitius ſaltem affligat. Quam vero jecur inter & aures quærunt nonnulli ſympathiam, illa vel a bilis & ceruminis analogia, vel a plexu potius hepatico, qui & ipſe nervo intercoſtali originem debet, repetenda videtur. In univerſum aurium cum partibus variis conſenſum illuſtrat ſequens memoratu dignus caſus: Fœmina venuſta, 30. fere annorum, menſibus rite, ſed parce fluens, in matrimonio ſterili vivens, auditu difficili, ad ſurditatem proxime accedente, laborat: quocirca conſultus data occaſione Medicus id egit ſedulo, ut antecedentem & occaſionalem mali cauſam erueret, ideoque variis eum in finem propoſitis quæſtionibus, ægra mira oris ſuavitate rem omnem enarratura, ſe ab ineunte ætate ſanam affirmat, & juſto tempore menſtruatam, præſenti, qui aderat, marito, deſponſatam, fœdo manuum tumori & exanthematibus in iisdem apparentibus, conquiſitis undique remediis, medelam paraſſe, acidulas quoque Pyrmontanas eum in finem uſurpaſſe &

ap-

appropinquante nuptiarum tempore ne quid ornamenti capillitio deeſſet, & caput, & collum ipſasque manus aëri frigido & horrido expoſuiſſe, indeque inter ipſas feſtivitates nuptiales, choreas & tripudia per aliquot dies protracta, fere inſenſibiliter hanc ſurditatem contraxiſſe, nullis deinceps remediis obnoxiam, nullo quoque pejoris notæ ſymptomate, unam ſi exceperis cephalalgiam moleſtam, pro varia tamen aëris ambientis conſtitutione, modo graviorem, modo leviorem. Ex hac luculenta morbi hiſtoria non potuit non ſequens ferre judicium rogatus eapropter Medicus: A congeſtione ſanguinis & humorum nimia verſus aures malum omne derivandum, menſium parciorem fluxum in ordinem redigendum, eumque in finem tepida manuluvia & pediluvia, frequenter uſurpanda, ſedulo commendavit, tum & venæſectionem in pede, & inter alia, purgantia & antiſpaſmodica, ſpiritum formicarum, lumbricorum & ſerpilli cum ſapone Veneto permiſtum meatui auditorio tepide pariter, ſed & provide per vices injiciendum Chirurgo impenſe commendavit. Vix paucis elapſis ſeptimanis revocatus ad ægram hancce Medicus, eandem ſemel atque iterum atrociſſimis convulſionibus, in facie inprimis, correptam accepit, demum & ipſe attonitus conſpexit; media enim nocte, ob paroxyſmum præſentem, excitatus, rem omnem oculis uſurpavit, ægra, poſtquam adſe rediiſſet, ad interrogata commode reſpondente, ſequente vero mane rerum omnium ignara, quæ nocte præterita erant geſta, & D. O. M. gratias agente, quod noctem adeo tranquillam, ab omni inſultu immunem, ducere potuerit. Hiſce commotus, nihil fecit reliqui, quin veram rei cauſam ſollicite indagaret. Non deerant, qui paroxyſmum ſimilem ab ægra quondam fuiſſe exantlatum, ſed dubie, affirmarent, aliis terrorem ab infelici V.Snis ſucceſſu, aliis aëris viciſſitudines accuſantibus; ſed de injectione pridem commendata porro ſollicite reſponſum eſt

ab

ab ægra: illam ſibi non quidem adverſam, ſed ob irritationis ſenſum a ſyringa paulo altius adacta omnino moleſtam quondam extitiſſe. Quare, hanc unam & veram tot graviſſimorum ſymptomatum cauſam ratus, in id incubuit Medicus, ut, univerſalibus potiſſimum catharticis, ſanguinem ad inferiora derivaret, manuluvia & pediluvia, V. Snem in pede, clyſteres, & ſimilia, frequenter uſurpanda identidem commendaret, non neglectis interea ſpecificis, ipſoque *oleo animali Dippelii*, quod reliquis omnibus facile palmam præripit, poſt periodum quamlibet menſtruam adhibendo, clyſterem vero auricularem interea ſeponendum, auditumque difficilem naturæ viribus relinquendum judicaret, unde per aliquot abhinc annos ab iisdem convulſionibus, & omni morborum inſultu, ſi auditum excipias difficilem, immunis per Dei gratiam, læta & incolumis degit.

OBSERVATIO XCIII.

Dn. D. JO. HERM. FÜRSTENAU.

Noduli in partibus muſculoſis.

Mercator 40. fere annorum, temperamenti ſanguinei prædominantis, habitus corporis mediocris, aſthmate convulſivo ſubinde, & nuper in nundinis Brunſuicenſibus, cum ſuffocationis metu exacerbato, correptus, remediis undiquaque, ſed fruſtra, conquiſitis, neque ordine debito uſurpatis, ab uſu eorundem, ut & V. Sne abhorrens, data occaſione opem quærit, & mentione ſimul facta nodulorum in brachiis, femoribus, quin & abdomine ſimul obviorum, mox brachiis denudatis eosdem tangendos præbuit, neque enim oculis, ſed tactui occurrebant, ad nucis avellanæ magnitudinem accedentes, illisque prorſus ſimiles, quos in *Hiſtoria mor-*

morborum Vratislavienſium 1699. p. 58. eleganter deſcriptos legere licet. Hujus quidem phænomeni, rariſſime certe, cauſas occaſionales ut eruerem, nihil feci reliqui, ſed ad ſingulas quæſtiones nihil aliud reſponſi retuli, quam, ut vulgo loqui mos eſt, fortuito & absque cauſa manifeſta, ullaque, quam meminerit, violentia externa, hoſce nodulos ab ipſo paſſim obſervatos eſſe. Hos tamen, nullo dolore aut alio quopiam incommodo ſtipatos, nullo magnopere remedio indigere, ipſemet intelligens, ab aſthmate vero convulſivo vitæ & valetudini inſidias ſtrui non ſine ratione metuens, eidem remediis exquiſitis ut obviam irem, eo ardentius flagitabat. Quare præter univerſalia cathartica & hæmocathartica, ipſamque V. Snem in pede, non obſtante idioſyncraſia, quam magna ex parte imaginariam fuiſſe, eventus docuit, una cum pediluviis, & ſelectioribus antiſpaſmodicis, ipſoque aurato antimonii ſulphure, quod reliqua in hiſce caſibus laudata remedia facile antecellit, propoſui, & ſedulum omnium uſum per vices commendans, non omiſſo congruo victus regimine, virum hunc divinæ tutelæ reliqui, qui brevi poſt lætus retulit, ſe fluxum nuper hæmorrhoidalem, hactenus ſibi plane ignotum, prima vice expertum, nunc belle valere, remediis vero ſibi commendatis, una excepta V. Sne, præter omnem ſpem feliciter adminiſtrata, neutiquam indiguiſſe.

OBSERVATIO XCIV.

Dn. D. JOANN. HERM. FÜRSTENAU.

Miaſma venereum, per obſtetricem longe lateque diſſeminatum.

Turpiſſimum hoc malum, undecunque initio exortum, hodie nonniſi congreſſu impuro, adeoque mediante

contagio, propagari, & *Veneris illicitæ flagellum* merito appellari, una eſt intelligentium ſententia Medicorum, quam & ipſe publice profiteri non dubitavi Diſſ. *de Contagio & morbis contagioſis* h. l. 1742, habita. Illud vero & aliis ſubinde morbis, præſertim chronicis, ipſisque ſpaſmodicis ſub varia forma complicari in hiſce *Actis N. C. Vol. V. Obſ. 158. & Vol. VI. Obſ. 113.* exemplis haud e trivio petitis, aut totus fallor, oſtendi. Hinc ſponte corruunt, quæ ad palliandam turpitudinem conficta eſſe videntur commenta, acſi communi menſæ, veſtimentorum, lecti, & inſontibus prorſus ſubjectis, communicari poſſit & ſoleat. Neque tamen partium glanduloſarum contactum immediatum, mammarum v. g. ad os, & verſa vice, hic excluſum velim, uſu rerum convictus, a nutrice infecta in alumnos inſontes, a puſillis vero lacteſcentibus, hoc malo deturpatis, idem in nutrices alias, ipſasque matres innocentes, imo & per haſce interdum in maritos propagari, id quod tamen, quantum ſollicito hactenus ſcrutinio indagare licuit, non facile ultra ſcabiei, & ſimilium exanthematum valde quidem rebellium, ſphæram, accedente inprimis victu conveniente & medela congrua ac matura, progredi ſolet. Obſtetricum opera virus idem diſpergi, & inſontes utriusque ſexus perſonas eodem contaminari, admodum juvenis fando ſæpius accepi, de modo vero diu fateor dubius hæſi, donec nuper ſimilis occaſione relationis, & ægris variis hoc malo infectis opem quærentibus, ipſaque obſtetrice in loco aliquot hinc milliaribus diſtante hoc malo correpta, eoque tandem defuncta, curatius in ſingulas circumſtantias inquirens, reſponſi loco tuli: Obſtetricem illam hujus criminis ream, alias honeſtam, & quantum conſtat, impurioris convictus neutiquam ſuſpectam, puſillos recens natos, labiis ori adplicatis, frequenti ſuctu exercere conſueviſſe, indeque ſimul ab infectis idem & hauſiſſe & aliis deinde communicaſſe contagium,

ſicque

ſicque porro per matres earumque maritos latius diſſeminatum, id quod ſicut a veriſimilitudine non plane abhorrere videtur, ita ab aliis turpitudinem propriam hoc velo palliari, neutiquam inficias iverim.

OBSERVATIO XCV.

Dn. D. JO. HERM. FÜRSTENAU.

Purpura cum variis ſymptomatibus complicata.

Purpura magno ſymptomatum varii generis ipſorumque ſpaſmodicorum numero ſtipata, in puerperis quidem lochiorum quoddam vitium, in aliis vero ſubjectis menſium aut hæmorrhoidum negotium, & ſcenam modo clanculum, modo aperto marte ludere, in hiſce *Actis N. C. Volum. VIII. Obſ. 96.* affirmare nullus dubitavi, ejusque rei luculentum præbet teſtimonium virgo nunc 40. annorum, tenerioris & valde ſenſibilis texturæ, temperamenti cholerici, occaſione qualibet leviſſima ira exardeſcens, vitæ generis mobilis, inquieti, ut neque cibo adſumendo, neque ſomno capiendo juſto tempore & ordine vacare ſoleat. Menſium fluxu admodum juvencula primo correpta, ſed & eodem, ætate matureſcente, & ab annis aliquot, occaſione inprimis terroris & cujusdam morbi acuti maligni, quo laboravit, valde imminuto & parco, ſingulis tribus ſeptimanis revertente, eo usque afflicta fuit, ut *menſes carbunculoſos* ab HIPPOCRATE, *de morbis mulierum, Sect. XXIV. n. 11.* hinc & in *Satyris Med. Sileſiac. Specim. IV. p. 78.* delineatos, ſi, quæ narrat, curatius attendas, in eadem re vera offendas. Inde adeo cauſariam vitam aliquamdiu traxit, & variis ſymptomatibus, inprimis ſpaſmodicis, afflicta, opem medicam ſubinde imploravit, in acidulis vero Pyrmontanis, aliquot ex or-

dine annis uſurpatis, externi quoque balnei uſu accedente, potiſſimum levamen invenit. Hiſce vero anno elapſo intermiſſis, circa autumni initia male habere, & ſpaſmis primum varii generis, gulam, ventriculum, veſicam diverſimode irritantibus, hinc & purpura, demum & febre acuta continua laborare cœpit, neque poſt integrum trimeſtre interea elapſum in hunc usque diem cum valetudine in gratiam rediit, quin quotidie circa noctem inprimis, prævia vix ſenſibili horripilatione, æſtu, ſiti, inquietudine, & ſimilibus ſymptomatibus, inprimis ſudore immodico correpta, vitam miſeram inter perpetua ſuſpiria anheloſa ducat, purpura modo accedente modo retrocedente. Menſium fluxus inter initia morbi adfuit ſolito copioſior & diutius fluens, cum maxima ſpe ſanitatis brevi adfuturæ, hinc vero ultra novē ſeptimanas conſtanter ſilens, ſpem antea conceptam irritam fecit. Venæſectione in pede, hinc & ſcarificatione, cui & ipſa adſueta eſt, plus vice ſimplici, & cum euphoria adminiſtratis; namque & ipſa data occaſione ſe quondam hæmorrhoides apertas vidiſſe, affirmat, præterea & de nauſea & ſapore oris amaro & putrido, ad nares usque extenſo, & de alvi obſtructione pertinaci & fecibus ſicciſſimis, albo veluti muco obductis, id quod hæmorrhoidum albarum indicium eſſe ſolet, aſſiduæ querelæ. Ideoque & quoniam vitia primarum viarum, inque primis bilioſarum ſaburra cruditatum negotium faceſſere videbantur, tum mitioribus catharticis, tum blandis emeticis per intervalla exhibitis juxta cum diluentibus, abſorbentibus, antiſpaſmodicis, bezoardicis & tonicis pugnandum eſſe duxi, congruo ſimul regimine injuncto, quo ſudores inprimis copioſos & nimios nocturnos non tam cohibendos, quam moderandos, potum etiam nimium nocturnum ſenſim imminuendum ſuaſi. Quibus obſervatis ægra modo mitius, modo gravius malis ſuis affligitur, lecto tamen

men usque affixa & conſtans demum ſymptomatum levamen ab aëris vernalis proximi calore & ſalubritate expectans.

OBSERVATIO XCVI.

Dn. D. JOANN. HERM. FÜRSTENAU.

Fluor albus in vetula ſeptuagenaria.

Fluor albus ex colluvie ſeroſa, uteri regionem inundante communiter originem trahit & modo criticus, modo ſymptomaticus eſt, modo ex utroq; quaſi mixtus, qualem vetula exhibet ſeptuagenaria, quæ venæſectioni & ſcarificationi adſueta, utraque vero, ob ætatem ingraveſcentem, hactenus neglecta, fluxu uterino fere perpetuo, eoque copioſo, varii coloris ſtriis ſanguineis diſtincto & fœtido correpta, ad opem medicam implorandam compellitur, addita notabili, quæ ſimul refertur, circumſtantia, quod, fluxu iſto tantiſper retardato, ægra mox exquiſitis dorſi doloribus expoſita ſit, nauſea ceteroquin, ciborum faſtidio, laſſitudine totius corporis & ſimilibus ſymptomatibus perpetuo afflicta. Congruis remediis, purgantibus, roborantibus, tonicis, mundificantibus ex ordine exhibitis, ægra & redeuntem ciborum adpetitum & vires alacriores, & fluorem nunc revera album & homogeneum adeſſe, fatetur, & continuato debitorum uſu auxiliorum, ipſaque ſcarificatione poſtliminio reaſſumta, priſtinum vigorem a divina gratia propediem expectat.

OBSERVATIO XCVII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Paſſio iliaca, cum vermium copioſe per vomitum rejectione feliciter curata.

Infimæ ſortis fœmina 46. annorum, aliquot liberorum antea mater, nunc aliquamdiu vidua, menſibus plerumque recte fluens, miſere, ſed tamen honeſte, laboribus quippe manuum, victitans, paſſionibus hyſterico-colicis frequenter obnoxia, vere ineunte doloribus abdominis exquiſitis, vomitu adſumtorum perpetuo, quibus lumbrici variæ magnitudinis perpetuo, maxima & incredibili copia, permixti fuere, cum alvi pertinaci adſtrictione laborans, per 14. fere dies, opem quærit. Accedens in re ancipiti, ægram pulſu forti & conſtanti, animo præſenti, neque ciborum appetentia plane deſtitutam offendens, mitioribus primo catharticis, ſenna, rhabarbaro, cremore tartari, clyſteribus emollientibus & ſuppoſitoriis fotibusque externis rem aggreſſus ſum, hisque fruſtra tentatis, ad fortiora, reſinam Jalappæ, diagrydium ſulphuratum, trochiſcos alhandal & mercurium dulcem, ſenſim & debitis intervallis, aſcendi, hisque clyſteres oleoſos, tabacinos, tandemque muriam halecis, non facile fallentem, clyſteris forma adplicandam addidi, ultimo demum loco mercurium vivum ad uncias tres cum oleo amygdalarum dulcium commixtum exhibui, ſed hoc pariter, ut reliquis omnibus, vomitu, cum inſigni vermium copia, rejectis, balnea, pediluvia & V. Snem in pede poſtridie ſuaſi, qua facta alvus largiter ſoluta eſt, ægraque brevi cum valetudine in gratiam rediit. Inter remedia, copia haud exigua, brevi temporis ſpatio uſurpata, præter modo dicta

dicta etiam ex fuligine, millefolio, floribus hyperici & chamomillæ conſtantia, itemque antimonii crudi, & æthiopis mineralis, cum temperantibus, digeſtivis & abſorbentibus permiſti effectum inprimis anodynum laudavit.

OBSERVATIO XCVIII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Dolores capitis & artuum rhevmatici cum vermibus complicati.

Fœmina 45. annorum a biennio non amplius menſtruata, indeque variis congeſtionibus ſanguinis, atque hinc oriundis pathematibus obnoxia, V. Sni & ſcarificationi adſueta, de doloribus capitis, dorſi, ſcapularum, artuum & anxietate præcordiali acerbas fundit querelas. Rogatus ſuaſi ante omnia venæſectionis & ſcarificationis, adſuetæ utriusque, ſed diu intermiſſæ, frequentem & propediem iterandam adminiſtrationem, ſimul & pulverem digeſtivum temperantem, & pilulas mercuriales uſurpandas commendavi, quibus aſſumtis lipothymia correpta, ſed brevi poſt ingentem ſaburram pituitæ tenacis & viſcidæ, cui notabilis copia vermiculorum intermixta fuit, ἄνω καὶ κάτω excrevit, brevique ad priſtinam & vix expectatam alacritatem rediit, ut nulla nec V. Sne nec ſcarificatione ſe amplius indigere exiſtimaret, quam tamen utramque neutiquam negligendam, ſed debito tempore pro more conſueto repetendam utramque ſuaſi.

OBSERVATIO XCIX.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Venæſectionis in febribus intermittentibus utilitas & neceſſitas.

Venæſectionis in febribus, intermittentibus quoque, à F. SCHRADERO quondam peculiari Diſſertatione laudatam h. t. variis exemplis obſervare licuit, poſteaquam hyeme tepida, & Februario & Martio menſibus nullo fere frigore decurrentibus, Aprili autem Majo & Junio menſibus, tempeſtate varia, & ultra modum horrida & humida haud raro infeſtis, tranſpiratio variis modis modo aucta, modo iterum ſuppreſſa, indeque corpora impura & plethorica ad varias congeſtiones & decubitus humorum diſpoſita fuerunt, unde febres inprimis catarrhales, benignæ tamen, in plerisque exortæ, & horrore quidem vix ſenſibili, ſed majori æſtu ſtipatæ, ſingulis vel alternis diebus cum variis ſymptomatibus ad delirium non raro exacerbatæ, ingentem ſæpe terrorem adſtantibus medentibusque incuſſere, quæ tamen omnia & tota morbi vis notabiliter immutata fuit, quando venæſectio tempeſtive inſtituta, & pro neceſſitate repetita, reliquum vero regimen exacte diaphoreticum neutiquam neglectum, & victus ſimul ratio ita, ut par eſt, habita fuit, non omiſſis ſimul emeticis & catharticis, modo lenioribus & mitioribus, modo etiam pro re nata fortioribus. Hæc certe medendi methodus etiam in illis ſubjectis, ubi nulla plethoræ commotæ, vel impuritatis in ſanguine indicia adfuere, optatum & manifeſtum levamen adtulit, & morbus ſæpe in prima, quod ajunt, herba, hac ratione ſuffocatus fuit, ut nullis ſpecificis ad expugnandam febris violentiam indigerent

gerent ægroti, ab eadem brevi liberati, nec recidivam, niſi enormi in victu commiſſo errore, facile experti.

OBSERVATIO C.

Dn. D. JOANN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Abſceſſus muſculorum abdominis utriusque fortunæ exemplum.

Abſceſſus muſculorum abdominis & partium vicinarum varia, triſtia pariter & læta, quæ notare licuit exempla, tum peculiari Diſſertatione 1742. habita, tum in hiſce *Actis N. C. Vol. IV. Obſ. 123. & Vol. V. Obſ. 165. & 166.* expoſui, inque ſerie cauſarum antecedentium ſanguinis ad locum adfectum congeſtionem, in eoque ſtaſin inflammatoriam, indeque ſuppuratoriam, ipſosque abſceſſus producentium, hæmorrhoidum quidem in utroque, menſium vero & lochiorum, cumque iisdem conſpirantium partus, abortus, molæ & ſecundinarum ſucceſſum impeditum vel maxime attendendum eſſe, monui, id quod bina, quæ ſequuntur, ſubjecta, ſuo confirmant exemplo: Fœmina nimirum juvencula, tenerioris & ſenſibilioris conſtitutionis, temperamenti cholerici prædominantis, per aliquot annos in matrimonio vixerat, ſed non niſi ſemel fœtum, per aliquot dies vitalem, partu excluſit, reliquis hinc conceptibus abortu excluſis, qualem & ante 14. dies a duobus & dimidio menſibus conceptum cum copioſo lochiorum fluxu excrevit, & prævia animi commotione fortiori, horrore primum, hinc æſtu, ſiti, nauſea, inquietudine, doloribus ventris & ſimilibus ſymptomatibus febrilibus corripitur. Accerſitus hinc ad locum, in quo degit ægrota, altero hinc lapide diſtantem, Medicus, nihil fecit reliqui, quin malis iſtis, ſelectis

occurreret remediis, ſed per biduum penes ægram commoratus a medicamentis temperantibus, antiſpaſmodicis, tonicis, ipſisque emeticis, clyſteribus, aliisque ſollicite & per intervalla exhibitis, nullum levamen, inprimis quoad exquiſitos abdominis dolores, obſervans, ægram dubio, ut res tulit, reliquit prognoſtico. Poſt ejus diſceſſum, alius Medici ſimul & Chirurgi opem ut imploraret, coacta fuit; doloribus enim ſenſim auctis, accedente inflammatione, eaque in ſuppurationem tendente, abſceſſus denique formatus eſt, quo aperto ingens quidem vis materiæ purulentæ profuſa eſt, ſed ægra viribus interea proſtratis fatiſcens, & febre hinc lenta, demum & hectica conſumta, elapſo nondum trimeſtri ſpatio, vitam cum morte commutavit.

Altera fœmina plebeia, primipara, a partu vix exantlato, doloribus exquiſitis & perpetuis in abdomine laboravit, quorum cauſa cum ab initio lateret, ipſaque obſtetrix in ſuſpicionem læſionis cujusdam in manuali operatione puerperæ inflictæ veniret, remediis paregoricis, emollientibus, temperantibus, antiſpaſmodicis, carminativis & ſimilibus internis & externis diu, ſed fruſtra, pugnatum eſt, donec ægra ſponte fateretur, ſe gravidam, a lapſu in terram facto, ſenſum iſtum triſtem in loco affecto primum expertam eſſe, indeque conſtanter retinuiſſe, demum & inciſione facta aperto, notabilis puris quantitas ſenſim prodiit, ægraque, conſolidatione brevi inſequente, cum valetudine in gratiam rediit.

OBSER-

OBSERVATIO CI.

Dn. D. JOANN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Ejusdem morbi diverſa & ſingularia plane ſymptomata.

Fratrum ut gratia ſæpe rara eſt, ita eosdem corpore & animo multum ab invicem ſæpiſſime differre, res in vulgus nota eſt, id, quod memorandum nunc venit, exemplum, ſi aliud, in memoriam revocat aurea QVINTILIANI verba: *Contingit tibi magna experimentorum materia, Medice, ægri duo, languor idem, Declam. VIII.* Bini nimirum fratres, non germani tantum, ſed & uterini, eodem victu, eodemque muſeo & lecto utuntur. Horum alter, & natu quidem major, purpura corripitur rubra, per totum corporis habitum velo quaſi ſcarlatino expanſa, prævia venæſectione & paucis adhibitis remediis diapnoicis & temperantibus, cum ſimili regimine, ita feliciter decurrente, ut paucorum ſpatio dierum priſtinam alacritatem viresque & adpetitum recuperaret æger. Singularia, quæ ille oſtendit, ſymptomata, fuere, partim quod ulcuſculo in genu ſenſim cum invaſione morbi ſeneſcente, & cum eodem evaneſcente & conſolidato laboraverit, partim quod per totum morbi decurſum diarrhœam fere perpetuam, absque ullo purpuræ dettimento & cum manifeſto levamine, expertus fuerit. Alter & natu minor frater, hauſto procul dubio a fratre natu majori contagio, & ipſe eadem purpura rubra correptus, ſed gradu longe minori, colore in corporis habitu rubicundo vix e longinquo conſpicuo, nullaque vel difficili reſpiratione, vel anxietate præcordiali, ac inquietudine, ſicut in priori, occurrentibus. Interea per octo de-

cemve dies lecto affixus nullum durante hoc tempore alvi beneficium expertus eſt, & ſubinde rogatus, id ſibi conſuetum, & quoties ægrotaverit, familiare ſemper fuiſſe (ut fratri ulcus in genu, in qualibet morbi invaſione), ſancte affirmavit, eventu optato utrumque confirmante adſertum.

(*Rintelio Halam miſſæ d. 19. Novembr. 1749.*)

OBSERVATIO CII.

Dn. D. JOANN. JACOBI HUBERI.

Animadverſiones quædam de veſicula fellea, de vena umbilicali atque de ligamento ſuſpenſorio hepatis.

I.

Cum anno 1734. Baſileæ inter privatos parietes diſſecando cadavera humana anatomicis negotiis ſerio incumberem, incidi in ſectionem infantis aliquot dierum, quem ex Noſodochio, curam ibi ægrotorum gerens, accepi. Perluſtratis in eo viſceribus, partibusque fœtui propriis, duas animadverti veſiculas felleas, in communi ſulco lobi hepatis dextri ſitas. Reſcidi hepar integrum cum pancreate, annexaque ductuum ope inteſtini duodeni parte, quo commodius & veſiculæ & ductus examini ſubjicerentur. Vidi tunc ſulcum hepatis, pro recipiendis veſiculis ſimplicem, multo tamen, quam de more eſſe ſolet, latiorem, non vero longiorem, ſed dimidium ad digitum latum ſupra marginem hepatis deſinentem. In eo magna primum conſpiciebatur veſicula, communi membrana externa obtecta, cum fundo duplici, ſejunctim propendente, dum media pars

atque

atque collum ſimplicia adhuc adparebant. Cum primum autem reſcinderem caute tunicam externam, ſequendo dehiſcentiam, non niſi tunicæ celluloſæ ope connectebantur binæ illæ veſiculæ. Separando dein omnemcelluloſam, reſcindendoque tunicam omnem, nexum cum hepate facientem, in conſpectum prodibant duæ diſtinctæ ac completæ veſiculæ, quarum quævis fundo ſuo, corpore, cervice, atque ductu ad aliquot lineas ſeorſim incedente, gaudebat. Non tamen æquales quoad omnia erant inter ſe binæ illæ veſiculæ, cum dextra, cujus fundus ad marginem hepatis propius accedebat, paulo fuerat longior, atque in univerſum amplior, in ſiniſtræ vero collo, ſingularis diſtenſio conſpiciebatur, dextram veſiculam attingens, quæ tertiam fere veſiculam, ſed exilem admodum, referebat. Dicendum hic quoque, humorem effluxiſſe in ſejungendo veſiculas a ſe invicem & a ſulco hepatis, qui viſui ex rubro virideſcens, guſtui ſubamarus erat. Nullos ductus, neque cyſt-hepaticos, neque hepatico-cyſticos detegere potui, cauta quamvis manu pertractatis & curioſe perluſtratis omnibus. Nec aderat ulla veſicularum læſionis ſuſpicio, quod flatu diſtentæ, & in ſuppellectili mea anatomica ſervatæ adhuc veſiculæ ſatis monſtrant. Poſſe enim celluloſam & tingi & amaritie bilis cyſticæ imbui absque ſingularibus ductibus biliariis, ſatis evincunt partes veſiculæ felleæ vicinæ, quæ absque celluloſæ auxilio colore ſimili atque guſtu imbuuntur; quales ſunt v. gr. inteſtinum colon aut duodenum, peritonæum, omentum, vel pylorus etiam, quando, quod tamen non frequenter evenit, ad veſiculam uſque ſe extendit, eamq; attingit. Hæc eapropter affero, ne ii, qui BIANCHIO nimium favent, & ductus cyſt-hepaticos atque hepatico-cyſticos hominibus adſcribunt, inceſſiſſe putent trans celluloſam illam reſciſſam ductus tales, & ita vel attuliſſe eos, vel revehiſſe aliquidillioſæ materiei, quod diſruptione ef-

fuſum ſit. At vero ductuum cyſticorum quivis, ut ad veſiculas redeamus, ad aliquot lineas ſejunctus inceſſit, poſtquam e cervice quivis ſua prodierunt; mox vero ii, in morem concurſus ductus cyſtici cum hepatico, ad angulum influebant acutiſſimum: & ita demum ductus cyſticus iſte communis breve iter ſuum abſolvere pergebat, & hepatico ductui inſertus, choledochum producere adjuvabat, ut a communi illo ductu cyſtico pro re nata vel recipi bilis hepatica, & ad veſiculas vehi, vel effuſa e duplici conditorio ſuo cyſtica inteſtino duodeno infundi poſſit. Hepar ceterum more infantum recens natorum, conſtitutum erat; magnum valde, dextrum hypochondrium totum, maximamque ſiniſtri partem occupans, & totum fere ventriculum obtegens lobo ſuo ſiniſtro, atque umbilicum fere attingens.

II. Quod jam attinet ligamentum ſuſpenſorium hepatis venamque umbilicalem, notandum hic habeo, hanc cum peritonæi expanſione incedere ſecundum lineæ albæ directionem, & rectiſſima fere via adſcendere, & ita vix dextrorſum vergere in junioribus, maxime in fœtubus; nec arcte adplicatam eſſe muſculis abdominis, prout in adultis evenit: ſed quam primum illa e placenta prodiens, umbilicum fœtus penetraverit, recedere cum productione peritonæi a pariete abdominis, & recedendo ab umbilico magis magisque penetrare interiorem abdominis cavitatem, uſque dum pervenerit vena iſta ad ſulcum ſuum, in hepate exſculptum. Dum interea peritonæi productio & cum vena umbilicali incedat; & lineæ albæ, & diaphragmati, & convexæ hepatis parti, & fiſſuræ ejus accreſcat, *ligamenti hepatis ſuſpenſorii* nomine. Iſtud jam ligamentum ſuſpenſorium non modo ad hepar terminatur, ſed ad umbilicum usque ſe protendit in junioribus, dum ibi aliquot linearum latum prodiens, lateſcendo, & cum vena umbilicali incedendo

dendo ad hepar accedit, ſicque fere triangulum acutum format. Per ætatem vero hæc omnia mutantur: hepar pro proportione reliqua corporis ſui partium fit magnitudine exilior; reclinando a centro, atque evacuando hypochondrium ſiniſtrum dextrorſum magis vergit, longiusque ab umbilico recedit. Ligamentum ſuſpenſorium hepatis etiam dextrorſum magis incedit, relinquendo lineam albam, longe remotius propendere incipit. Vena umbilicalis, in ligamentum mutata, per longam viam ab umbilico incedit arcte applicata muſculis abdominis; nec quid propendentis in hoc itinere emittit peritonæi, ut ita per ætatem evaneſcat ligamenti ſuſpenſorii portio tenuis, ab umbilico ad hepatis convexam partem usque propendens in junioribus.

III. Cum diſputetur de ſitu veſiculæ felleæ, primo, quoad fundi eminentiam extra hepatis lobum, ſeu marginem ejus inferiorem; & ſecundo quoad fundi altitudinem ratione cervicis: hic ob argumenti affinitatem quædam de his addere volo. Quia vero hae res pro diverſa ætate diverſo modo ſe habent, hinc frequens diverſorum cadaverum inſpectio eas illuſtrare commodiſſime poterit. Quamvis ab aliis dictum ſit, veſiculam felleam pro diverſa ætate vel eminere fundo ſuo extra hepatis marginem, vel intra illum deſinere; & quamvis exactiores Anatomici induſtrie ſatis explanarint, veſiculam illam in junioribus, ob nimiam hepatis molem, non eminere extra marginem, & in adultis modo, retracto quaſi hepate, ultra ejus oram prominere: Frequens tamen obſervatio me docuit, naturam nolle ad certas & ita rigoroſas leges reduci. Non ſemel enim, ſed repetitis vicibus vidi, veſiculam felleam prominere ultra marginem in recens natis, in pueris XII. dierum, IV. ſeptimanarum, IX. ſeptimanarum, VI. menſium, anni unius, duorum & quinque annorum. Contra quoque animadvertere mihi datum fuit intra marginem deſinentem veſiculam

culam in pueris VIII. & XIV. dierum, III. & V. ſeptimanarum, anni unius & duorum, nec non in perfecta ætate. Quod ad alteram vero veſiculæ ſitus quæſtionem attinet, perpetuam magis ſervat veſicula legem, ut probe notandum ſit, ſitum illum ratione cervicis atque ductus præter Anatomicorum atque Phyſiologorum attentionem eſſe diverſum pro ætate diverſa. Non ergo ita generali ex ſententia de omnibus pronunciari licet, fundum veſiculæ neque eſſe paulo inferiorem cervice ſua, neque cum aliis ita crude putare fas eſt, perpendiculariter propendere, & recta ſurſum, degenerando in cervicem, adſcendere illam. Nulla harum ſententiarum pro conſtanti in quavis ætate habenda, nulla ita ſimpliciter rejicienda eſt, ſed repugnantes has ſententias moderandas eſſe, non tam rationes phyſiologicæ, quam maxime cadaverum inſpectio me docuerunt. Scimus, hepar valde magnum eſſe in fœtubus, & junioribus homunciunculis, atque amittere quaſi per ætatem molem ſuam, i. e. non ita reliquarum corporis partium in incremento ulterius pergere cum annis: Scimus, illud in recens natis umbilicum fere attingere. Inde facile eſt intelligere, fundum veſiculæ altius propendere, deorſum magis vergere in pueris, quam in adultis, quibus hepatis margo tenuis, fere potius recta antrorſum & extrorſum directus eſt, quam deorſum. Hinc quoque pendet diverſus veſiculæ ſitus in diverſa ætate. In recens natis fere, ſed ne tum quidem penitus, perpendiculariter propendet veſicula, neque introrſum converſa, neque dextrorſum, neque ſiniſtrorſum, vix tamen paulo retrorſum adſcendendo in cervicem abiens. In pueris vero pauloque adultioribus oblique & magis introrſum (quia tunc dextrorſum magis inclinat margo tenuis lobi dextri cum fundo veſiculæ) ac retrorſum, ſurſum vero paulo minus incedit. In adultis, & id quidem maxime in mulieribus, uti aliquoties animadverti, (iis enim ordi-

ordinarie hepatis margo altior paulo eſt, quo facilius nempe inteſtina cedere utero gravido poſſint & altius repelli) non retrorſum reſpicit cava hepatis pars, prout in junioribus, ſed deorſum potius; atque ipſa quoque illa concavitas vix ſenſibilis eſt in ſenibus: hinc quoque in iis ſitus veſiculæ fere horizontalis eſt. Et ita tum demum perſpectis hiſce differentiis atque probe comparatis omnibus, veri quid de veſiculæ felleæ ſitu pronunciare licet, modo ratio ſemper habeatur diverſæ ætatis, nec ad unam perpetuam legem homines omnes redigantur. Cum jam hæc ita ſint, Phyſiologo demum concludere licet, recens natis atque pueris difficilius effundi bilem cyſticam, ægre ſe exonerare, ob ſitum ad perpendicularem proximius accedentem; adultioribus autem longe commodius ac facilius id fieri poſſe, & hoc quidem ob ſitum veſiculæ ab horizontali vix recedentem. Et hoc ſatis convenire quoque videtur cum uſu bilis, quum parciori ac tenuiori bile indigeant pueri, quia blandis ac vix pinguibus nutriuntur; dum contra homines perfecti atque adultiores, qui craſſa ac pinguia ingerunt, craſſiorem copioſioremque, hinc cyſticam magis, præ junioribus requirunt bilem, ad digerenda commodius & facilius aſſumta varia atque ad excitandos ſtimulos.

IV. In puero trium annorum magnam valde obſervavi veſiculam felleam, pollicem latam ultra marginem propendentem, totam quantam tenuem, atque pellucidam. Sulcus tamen, qui hepati ad excipiendam veſiculam inſculptus eſt, intra marginem deſinebat. Singulare, quod in illa animadverti veſicula, hoc eſt, quod bilis loco limpida & pellucida aqua repleta apparuerit. Erat ductus brevis admodum exilis aperturæ, ut primum vix ullam adeſſe putarem. In ipſa dein veſicula nullam plane inveni bilem, ſed tres circiter uncias humoris viſcidi ac pellucidi, qui colore, viſciditate atque inſipida qualitate ſua ad albuminis ovi na-

turam accedebat. In fundo pauxillum humoris paulo craſſioris ac ſubviridis erat, guſtui tamen amaritiem offerentis nullam.

V. Exilem in puero unius anni nuper demum reperi veſiculam, totam albam, craſſam, quæ ligamentum magis referebat, quam bilis conditorium. Aperta paucas modo guttas bilis viſcidæ continebat. Ipſe quoque ductus ligamenti naturam exhibebat; clauſus tamen non erat penitus, ſed apertus, qui bili in cyſtide ſervatæ tranſitum concedere potuerat, ne quis putet, in ipſa veſicula ſecretam fuiſſe bilem illam.

(*Caſſellis Halam miſſa d. 12. Decembr. 1749.*)

OBSERVATIO CIII.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Muſculi gaſtrocnemii, ſoleus & plantaris, albi.

Colores naturales partium nonnullarum corporis humani mutantur ſæpiuſcule. In ictero flava redditur univerſa peripheria, præſertim oculi tunica albuginea, quæ in declinatione virideſcere ſolet. Adſumta, nec non morboſæ fluidorum conſtitutiones, urinam reddunt aurantiam, viridem, brunnam ac nigram. Bilem per vomitum rejectam, in infarctu a febre cum inflammatione hepatis juncto, vidi elegantiſſime praſinam, & colori viridi, qui jam magni æſtimatur & *ſans pareil de Saxe*, vel *viride alchymiſticum* nuncupatur, proximam. Menſtruatim e genitalibus virginis cujusdam fluorem virideſcentem prodiiſſe, qui & lintea tingebat, ſcio pro certo. In gangræna radii inflammatorii cœrulei, rubri, flaveſcentes, varii obſervantur, donec

nec in ipſo ſphacelo prorſus nigreſcant. Oſſa animalium, quæ viva, radice rubiæ tinctorum ſaginabantur, rubra evadunt. Ipſe chylus, ſi deſit proportionata quantitas alcalini, vix colorem ſanguineum induit, ſed magis albicat.

Ante aliquot annos virile cadaver cultro meo anatomico ſubjiciebatur. Muſculos in eodem præparare placebat. Ubi ad tibiam ſiniſtram ventum erat, & communia integumenta cum pinguedine reſecta, muſculi gaſtrocnemii, ſuram conſtituentes, toti albi in conſpectum veniebant, non aliter, ac tendines ſolent, niſi quod fibræ, ſolito muſculorum more, laxiores tendinibus eſſent. Ne ullum aderat muſculoſæ rubedinis veſtigium. Progredior ad ſoleum & plantarem, & utrumque itidem album invenio, ſi nonnullas in his fibras exceperis. Muſculi peronæi & tibiæi conſueto muſculoſo rubore gaudebant, tendo Achillis rite conſtitutus erat. Vaſorum conditio naturalis. In dextro quoque pede nihil non naturale offendebatur, neque hujus inſolitæ albedinis veſtigium.

Defunctus in vivis dum fuit, pauper fuit, neque Medicum, dum æger eſſet, adhibuit, ex quo hiſtoriam morbi & mortis quærere potuiſſem. Aperto autem thorace permagnum pulmonis dextri abſceſſum reperiebam, qui ſine dubio mortis cauſſa fuerat, cum reliqua viſcera ſanis ſimilia, neque phthiſeos indicia adeſſent, cum præterea pinguedo ſubcutanea ſatis multa adfuerit.

Jam, utrum hæc muſculorum albedo conata, an adquiſita vel morboſa fuerit, vix decidere audeo, cum multa ad hiſtoriã deſiderentur, quæ tunc temporis indagari non poterant *).

 Nol-

*) Magnus enim cadaverum numerus in regium theatrum Berolinenſe fertur, (ubi etiam dicta obſervavi) eorum pauperum, qui hebdomadatim ſtipem ex ærario publico accipiunt, unde

Nollem hinc ex fibris albis elicere concluſionem, ac ſi muſculorum actio non ab irruente ſanguine, ſed ab influxu liquidi nervei dependeat. Rubor etenim ſanguinis a copia & attritu particularum globoſarum, e ſulphureo & alcalino mixtarum, oritur, & dum ſanguis in minima vaſa tranſit, ob iſtarum particularum numerum deficientem pallet. Vidimus id ſæpiſſime in meſenterio ranæ viventis, ope compoſiti microſcopii. Pars fluida hinc ſanguinis, ſeu ſerum, ſimili ratione, ac ſincerus ſanguis, ad fibras muſculares adacta, ope motus fibrarum tonici, forte muſculos movit. Neque inauditum eſt, homines fuiſſe otioſos, lacte caſeoque abutentes, qui ſanguinem albeſcentem in vaſis habuere. Nuper etiam infans albus, parentibus Aethiopibus natus, non minimæ fuit ſpectatoribus admirationi, de quo conf. libellum, *Venus phyſique* inſcriptum, & *Hiſtor. Academ. Reg. Scient. Pariſ. Ann. 1734.*

OBSERVATIO CIV.

Dn. D. HENR. FRID. DELII.

Fiſtula ani completa, in febre quartana, ſine ſectione feliciter curata.

Ex refrigerio æſtate febrem catarrhalem cum efflorefcentia purpurea patitur vir XLVIII. annorum, habitus ſtrictioris, ſed ſimul athletici, animi alacris, ſed & plurimis meditationibus & pathematibus obnoxius. Aegre, ob complura

unde & defectus hiſtoriæ vitæ anteactæ, morbi & mortis derivandus eſt. Interim rariorem, licet incompletum, caſum e ſchedis meis cum publico communicare melius judicavi, quam eundem ſilentii peplo plane involvere.

plura exhibita calidiora medicamenta, reſtituitur. Haud ita multo poſt in itinere febre intermittente corripitur. Domum reverſo exhibentur promiſcue calida & adſtringentia, vi peſſime unita. Irregularis hinc redditur febris, & cum multis deliriis, non ſine vitæ diſcrimine, continua evadit, attamen ad quartanæ indolem proxime accedens. In quartanam demum legitimam rationali methodo redigitur. Alvi obſtructio antea iteratis clyſteribus reſerata erat. Accidit autem ſemel, ut æger ſub ejusdem applicatione, quæ cum cannula & veſica facta erat, dolorem ſolito majorem in inteſtino recto ſentiret, quique locus poſtea ſæpiuſcule doluit. Jam in quartana intermittente legitima altero die vacuo lenia laxantia cum fructu exhibebantur, & omittebantur clyſteres. Cum autem æger ante morbum poſt uſum nonnullorum hauſtulorum vini Burgundiaci communiſſime ſanguinis hæmorrhoidalis excretionem expertus eſſet, ita in præſenti morbo motus hæmorrhoidales, colica, vomitus, diarrhœa, teneſmus ſæpius adfligebant, hocque eo magis, cum ante decem annos jam adfuerit abſceſſus circa anum, ad glutæum muſculum, minime autem ad inteſtinum, penetrans, ſinumque formans, qui iterata ſectione demum curatus erat. Moleſtam hinc ſanguinis hæmorrhoidalis ad inteſtinum rectum directionem hirudinum applicatio paululum levabat. Sed ſupra notatus locus inteſtini recti per intervalla, plus, minus, dolere non ceſſabat. Poſt moleſtiſſimum demum tenesmum, murium marinorum ſuffitu, per inſtrumentum infundibuliforme adacto, nec non lacte cum millefolio cocto non plane ſedato, circa ani orificii latus dextrum tuberculum minus conſpicitur, quo altero die rupto, & aliquantulo puris evacuato, omnis ceſſabat dolor. Apertura lacrymale punctum paululum ſuperabat. Interim titillatio in dicto inteſtini recti loco nondum plane ceſſabat, meritoque oriebatur ſuſpicio communica-

nicationis, præſertim cum ex ano interdum purulenta quædam materia parcius effluxerit, ab hæmorrhoidum ſic dictarum materia longe diverſa. Dilatato pauliſper ani orificio, ipſoque ſphinctere, excoriatio quædam inteſtini, inque ea minima quædam apertura apparebat. Febris hucusque eadem. Jam inquirendum erat, utrum vera inter aperturam externam & internam adſit communio. Eligebatur *ſyringa absque tubulo*, ad modum HEISTERI, quam *Inſtit. Chirurg. major. p. 469.* commendat, ſed *rotundiori* & *globoſa ſeu potius hæmiſphærica extremitate donata, in cujus medio foramen minus aderat, per quod liquor injici poterat,* & anguſta apertura repleri, cum hæmiſphærica iſta ſtructura regreſſum liquidi modeſta peripheriæ compreſſione impediret. Tali ratione detegebatur vera communio, & fiſtula perfecta. Decernebatur jam ſectio, cum iſthmus ille inter utrumque foramen nondum pollicem æquaret. Aſt cum immedicabilia demum vulnera ſint enſe reſcindenda, cuncta prius tentanda ſuaſi. Ordinavi hinc *decoctum Nicotianæ ſaturatum, cum oleo ovorum & myrrhæ per deliquium mixtum.* Hoc ope ſyringæ deſcriptæ eburneæ bis quotidie tepide iniiciebatur. Alia adhuc utebatur *ſyringa orichalcea cum tubulo, cujus vero conſueta apertura ferruminando claudebatur, aliaque lateralis* præparabatur in hunc finem, ut *in modum cannulæ clyſmaticæ in ipſum anum introduci hoc modo poſſit ita, ut lateralis apertura ſyringæ liquorem aperturæ fiſtulæ internæ iniicere queat*, qui etiam per externam aperturam proſilire viſus eſt. Sæpiuſcule autem anus linteolo obturabatur, ita ut liquor injectus paulo diutius in fiſtula remanere potuerit, cujus orificium externum, interea ſenſim pauliſper dilatatum, turundula claudebatur, ſuperimpoſito emplaſtro ſaponato Barbette camphorato. Dicto liquori poſtea jungebatur *agrimoniæ & veronicæ decoctum*, nec non pro ulteriori conſolidatione,

myrrhæ

myrrhæ & ſuccini eſſentia & *balſamus de Copaiva.* Neque ſpes noſtra fruſtrata eſt. Febris etenim antea corrupta jam legitime tractata, regulariter, ſecure & feliciter decurrebat, niſi quod ſub finem in quotidianam verſa eſſet. Poſt aliquod tempus quoque fiſtulæ apertura externa minore conſolidata, ita ut injectum liquorem non amplius transmitteret, injectio per anum ſola ſemel per diem ope ſyringæ ſecundæ facta, & ſimul linteolum, balſamico iſto liquore madidum, leniter introductum eſt, qua ratione ægrotus a longo & gravi multisque ſymptomatibus & variationibus ſtipato morbo, cujus ambitum & curationem vero in præſenti prolixius deſcribere animus non eſt, convaluit, *fiſtulaque completa ſine ſectione curata.*

OBSERVATIO CV.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Tumor ſingularis malæ ſiniſtræ ante obitum.

Olim in viro evſarco, febre lenta, ex iracundia ſingulari orta, exſtincto, aliquot ante obitum diebus obſervavi tumorem, nucis moſchatæ magnitudinis, ſine notabili occaſionali cauſſa, infra os zygomaticum ſiniſtrum exſurgentem. In alio phthiſico ſimilem in mala dextra ſub iisdem conditionibus vidi. Anatomica utrorumque indagatio poſt mortem non permittebatur. Ante aliquot annos autem determinatus quidam juvenis phthiſicus curæ meæ commendabatur. Haud difficile erat, funeſtam prognoſin formare, cum per quatuordecim jam dies cum moleſtiſſima tuſſi ſanguinem purulentum exſcreaverit, cujus quantitas quotidie ad minimum ad uncias quinque accedebat, & corpuſculum continuo æſtu febrili depaſci videretur. Dum autem rogatus

tus eundem ſæpiuſcule viſitarem, in mala ſiniſtra, in regione molaris dentis ſecundi, conſpicio tumorem fabæ magnitudinis, &, unde ille ortum trahat, inquiro. Aegrotus, cum nullum ibi dolorem ſentiret, vix illum curabat, neque cauſſam adferre poterat. Ego autem binis jam exemplis edoctus illum pro mortis prænuncio tacite reputabam, præcipue cum indies in majorem molem & demum in ovi gallinacei magnitudinem excreſceret. Mirabar autem ſimul, in noſtra ſcientiæ medicæ luce Medicum quendam tumorem hunc pro nihilo in principio æſtimaſſe, & cum indies augeretur, tandem pro acrimoniæ effectu, in corpore huc illucve volitantis, habuiſſe, quæ dum in pulmonibus vaſa corrodendo hæmoptyſin excitaverit, jam pro bono ſigno metaſtaſeos ad malam ſe convertat, & lapidibus ſaltem cancrorum, nec non decocto lignorum obtundenda ſit, cum tamen ægrotum jam altero pede in cymba Charontis eſſe quilibet videbat. Sed hæc in tranſitu. Tumorem autem ipſum aperire, vel aliis emplaſtris unguentiſve maturationem ejusdem promovere non conſultum erat, ne ægroto brevi diſceſſuro nova adderetur adflictio. Tertio enim ante obitum die noctu enormis oriebatur hæmorrhagia narium, qua forte libra una cum ſemiſſe ſanguinis ſinceri excernebatur; ægrumque mortem exſpectantem ad incitas redigebat, donec extremorum ligatura fortior paululum ſanguinem ſiſtere videretur. Interea per ultimos hos vitæ dies ægrotus ſanguinem non amplius exſpuebat, ſpiritus autem ſuppreſſio valde augebatur, qua tandem etiam exſtinguebatur. Aperto poſt mortem thorace, dexter pulmonis lobus totus eroſus in eoque ultra libram puris ſanguinolenti inveniebatur. Tumoris autem faciei conditio curioſius inveſtigabatur. Cruciatim ergo cutis diſſecabatur, & tum inter muſculum ſubcutaneum, buccinatorem & membranam, oris interni cavitatem inveſtientem, pus latitare obſervabatur,

tur, cujus eximia quantitate evacuata cavitas tumoris perampla reddebatur. Cavitate hac ſpongia elota, cauſſa tumoris demum in conſpectum veniebat. Aderat nempe *caries oſſis maxillaris tanta, ut ad antrum Highmori penetraret.* Duo molarium dentium nigredine conſumti erant, ipſique alveoli carioſi. Propinqui defuncti, ea de cauſſa interrogati, reſpondebant, noſtrum olim odontalgia ſæpius laboraſſe, variisque pro tollenda ea uſum fuiſſe. Forte eadem fuit cauſſa in ſubjectis ſupra memoratis, quorum ſectio poſt mortem non concedebatur. Notabile autem mihi viſum eſt, tumorem exortum fuiſſe in ſubjectis hecticis. Ergo ad ſigna prognoſtica ex facie tumor hicce forte referendus, ſed majori antea experientia & nexu pathologico confirmandus.

OBSERVATIO CVI.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Ventriculus admodum tenuis & pellucidus.

Virgo LII. annorum, habitus corporis ſpongioſioris, animi elati, inter alia pathemata morbi chronici, qui convulſionibus & deliriis ſtipatus erat, frequentes numerabat vomitus. Quotidie ventriculum dolere conquerebatur. Conſueverat autem quotidie clyſtere quodam ſimplici alvum reſerare, opinione ducta, ac ſi pulchritudo cutisque elegantia inde augeretur. Doloroſæ porro circa ventriculum ſenſationes, vel imaginationes, eo perducebant noſtram, ut vix diem tranſigere potuerit, quo non pulveres temperantes, corticum aurantiorum eſſentiam, ſeu pilulas balſamicas adſumſerit. Interim appetitus plurimum erat conſtans. Quodſi autem ſe ſe paulo magis tantum ægrotam ſentiret,

Medicus vix ſatis medicamentorum præſcribere poterat, cum ſemper plura appeteret. Sæpiuſcule etiam Medicum hortabatur, ut, quando fatis cedere coacta fuerit, ipſe corpus exanime aperiat, & præſertim ventriculum curatius inſpiciat. Hæc omnia ſæpe Medicum eo perducebant, ut, cum ſubito, poſt adſumta optima eupepta, vomitu eadem iterum reddi obſervaret, in hæc verba erumperet: Certe parum abeſt quin credam, ventriculum hunc eſſe chartaceum, (*ſie müſſe ohnfehlbar einen Magen von Poſt-Papier haben*). Accedebant demum *nonnulla* & *ſontica animi pathemata*, ſub quibus noſtra in adfectum ſoporoſum, coma vigil, ipſum denique carum incidebat, quo tertio die, prægreſſo ſecundo ante obitum die novo inſultu convulſivo, irritis omnibus adhibitis, vitam cum morte commutabat.

Corporis diſſectio, propter copioſam tam ſub cute, quam intra abdomen, pinguedinem, valde operoſa erat. Interim in hypochondriis morbi cauſſa latitabat. Lien ſanguine nigricante grumoſo refertus erat, ipſumque parenchyma ſemiputridum, ita ut digitis compreſſum facile diffflueret. Hepar non adeo morboſum, niſi quod vaſa ſanguifera, vena portæ præſertim, ſanguine ſpiſſo diſtenta obſervarentur. In veſicula fellea *quinquaginta duo calculi*, piſi magnitudinem & numerum annorum vitæ defunctæ referentes, quorum unus ductui choledocho impactus, & propria membrana cinctus erat. In ipſa veſicula nulla bilis, muci tenacis parum. Ventriculus vacuus, permagnus, admirationem merebatur, præcipue cum vulgo ſic dictum fundum, ſeu *arcum majorem* & *cavitatem ſiniſtram tactu admodum mollem* & *tenuem* obſervarem. Mutato paulum ſitu & protracto ventriculo, candelam admovebam, noctu enim peragebatur ſectio, & curioſo ſpectaculo ventriculi membranas, easque pro ſitu jam duplicatas, transparentes & pellucidas,

das, candelæ radios facile tranſmittentes, obſervavi. Parva facta ventriculi inciſione, digitis facillime eandem dilatare, immo ipſum ventriculum lacerare poteram, cujus interna facies omnino omnibus rugis villoſis expers cernebatur. Uterus autem, qui antea pro ſede morbi conſtanter habitus erat, admodum parvus, durus & naturaliter conſtitutus apparebat.

Jam adhibita ulteriori hiſtoriæ morbi indagatione, prima ventriculi morbi origo patebat. Ante aliquot enim annos, defuncta binas ſatis amplas lagenas *aquarum medicatarum Seidſchützenſium*, vulgo *Bitter-Waſſer*, non tam ex errore, quam lubens, ſub ſpe melioris valetudinis, intra aliquot horas hauſerat. Confeſtim ingens ventriculi inflatio & fere crepaturæ ſenſus oriebatur, & epigaſtrica cum gaſtrica regione ad modum globi majoris tumebat, ſcrobiculo cordis plane deleto, pectore ad ſuffocationem uſque anguſtato, ex quo tempore noſtra usque ad vitæ finem valetudinaria reddita erat.

Dum hæc meditor, cauſamque & decurſum animo volvo, certe generoſam quandam virginem, annorum XIX. animi alacris, temperamenti ſanguineo-cholerici, miror, quæ ſanctiſſime adſeverabat, aliorumque teſtimoniis confirmabat, ſe, conſuetæ alvi ſegnioris pertæſam, uno die itidem binas lagenas aquæ Seidſchützenſis, cum ſalis eiusdem uncia ſemiſſe, epotaſſe, in prandio inter alia lacte & petaſone fumo indurato delectatam fuiſſe, & verſus veſperam poma recentia prunaque avide adſumſiſſe, poſt cœnam ſaltaſſe, neque poſtea damnum inde, præter diarrhœam leviorem, expertam fuiſſe. Certe effectum inſontem potius gratulari, quam imitari fas erit.

 OBSER-

OBSERVATIO CVII.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Phoſphoreſcentia lapidum & gemmarum.

Conſtat inter omnes, quantopere per aliquot annos animos conflagraſſe viderimus, tot illuſtribus experimentis phoſphoreſcentiæ & electricitatis corporum accenſos. Felix periodus! ex qua novam annorum ſeriem læta numerabit Philoſophia naturalis. Hac occaſione *lapidum phoſphoreſcentiam*, & *gemmarum*, diurno ſole illuſtratarum, lucem noctu redditam de novo mirati ſunt multi. Adjungam qualemcunque obſervationem. Mittebantur mihi ab amico lapides duo, ovalis figuræ, albicantes, ſub titulo: *Quarzum phoſphoreſcens ex Oceano non procul Kilonio.* Hi, in loco obſcuro invicem attriti, per totam ſubſtantiam quaſi ignei & pellucidi apparebant, & odorem ingratum ſulphureum ſpargebant. Wernigerodæ tunc temporis commoratus, in memoriam revocabam, me ſæpius in rivis *Ilſe* & *Ecker* ſimiles lapides, quos pro ſilicibus ſemper habueram, obſervaſſe, & ob candorem & figuram rotundulam collegiſſe. Eosdem ergo etiam invicem adfrico, eandemque lucem & phoſphoreſcentiam, eundemque odorem, licet debilius utrumque, animadvertere contigit. Lapides vero cornei communes pyromachi, (*Feuer- und Flinten-Steine*) adhuc debiliorem lucem odoremque, neque niſi fortiori attritu, edunt. Ad alios autem lapides pretioſiores progreſſus ſum, ſcilicet ad ſmaragdum, hyacinthum, amethyſtum, topaſium, carneolum. Non autem iſtos adhibui, quos genuit India, utpote pro experimento nimium caros, ſed eos, qui majoribus fruſtulis proſtant, pretioque haud ita magno venales in Pharmacopoliis & apud gemmarum ſculptores, natalique loco

Saxo-

Saxonici, Bohemici, Barutho-Fichtelbergici, Hercyniive ſunt. Hi quoque utplurimum magis ſic dictis *fluoribus gemmeis*, quam ipſis gemmis ſolidioribus comparandi, &, fiſſuris hinc inde præditi, operoſiori culturæ & polituræ non deſtinati ſunt. Hos invicem adfrictos difficillime lucis cujusdam ſpeciem ſpargere animadverto. Adfrico autem in hypocauſto tenebricoſo fornaci ferreæ ac calidæ, & ecce perpulchra apparet phoſphoreſcentia. Amethyſtus autem, hyacinthus, topaſius debiliorem, carneolus magis imminutam lucem ſpargunt. Pulcherrime autem elucet *ſmaragdus* ſic dictus, vel potius *fluor ſmaragdinus, pſeudoſmaragdus, quarzum virideſcens*, vel *aqua marina*, nuncupatus. Frictione literas pingo, quæ in ipſa fornace calida per aliquot horæ minuta eleganti ſpectaculo, conſtanter phoſphoreſcebant, & odorem manifeſto ſulphureo-urinoſum ſpirabant, indicio, *phoſphoreſcentiæ cauſſam in actione acidi ſalis communis & phlogiſti tenuioris, ſulphuris ſpeciem conſtituente*, latitare. Parum abeſt, quin *ignis electrici* veram cauſſam in hoc ipſo quæram. Sub frictione pulvillus ſmaragdinus in fornacis laminæ inferioris, itidem calentis, margines decidebat, qui prunæ inſtar diu candebat.

OBSERVATIO CVIII.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Infuſum Theæ ſubito nigrum redditum.

E conſueta pyxide, in qua, ſemper clauſa, herbam Theæ, eamque optimæ notæ, ſervabam, pugillum in conſuetum immitto cantharum, infundo aquam calidam ſolitam, in aheno ſolito, ſtanno obducto, coctam. Tum infuſum in mundam effundo patellam ſolitam cum ſaccharo. Sorbillo.

Color infuſi, odor, ſapor conſuetus, gratus. Denuo unum vel alterum ſacchari fruſtulum patellæ immitto priori, addo infuſum, inter infundendum proh! quanta eſt ſubitanea & inopinata mutatio! Infuſum nigreſcit. Quid ergo hoc ſibi velit miratus neſcio. Odor paululum gravis, ſapor adverſus. Prorſus eadem inſtrumenta; prima patella bona, legitima; omnino nihil novi acceſſit, quare altera tantopere variata? Confeſtim aliam patellam ſumo, diligenter mundo, addo ex eodem vaſe ſaccharum, adfundo idem infuſum, color, odor, ſapor naturalis iterum ut antea. Quale portentum? qualis influxus aſtralis? quale omen? Rideo. Succenſeo. Omnem autem errorem excutiendum ratus, forte colorem peregrinum a charta cœrulea, qua involvuntur ſaccharini coni, cujus forte particula ſaccharum & cum eo infuſum tinxerit, derivandam eſſe hariolatus, fruſtulum chartæ cœruleæ ſaccharinæ in tertiam patellam conjicio, ſaccharum & infuſum addo. Color, odor, ſapor idem. Nondum animus tranquillus. Neque jam manus nigredine maculatæ, neque chymico labore jam occupatæ erant. Revoco autem in memoriam, infuſum Theæ, ſi adſumſeris aquam fontis alicujus ſoterii vitriolicam, evadere nigram. Tres ergo patellas recipio mundas, in hanc conjicio tantillum vitrioli viridis, *in iſtam tantillum vitrioli albi*, in illam guttulam olei vitrioli. Omnibus ſuperinfundo infuſum, addito ſaccharo. Ecce prima & tertia ſubito nigerrimæ redduntur, *media nigreſcit*, & patellæ, quæ antea in admirationem me rapiebat, fit ſimilis. Jam problema forte ſolutum, & mali ominis & veneni timor cum miraculo vel portento diſſipatus eſt. Scilicet veroſimillimum eſſe credo, conum iſtum ſaccharinum, de quo fruſtula ſumta erant, in mercatoris officina in loco quodam forſan adtritum paſſum eſſe. Hoc loco ſaccharo nudo vitriolicum quoddam exigua quantitate, caſu, quorum mille poſſibiles ſunt, mixtum eſt; *hoc inquinatum ſacchari fruſtu-*

lum,

lum, colore non variatum, jam ad patellam, caſu, inſcius dedi, quippe quod, ope *vitriolici commixti*, infuſum Theæ ſubito nigredine tinxit.

(*Erlanga Norimbergam miſſæ d. 15. Januar. 1750.*)

OBSERVATIO CIX.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHT.

Ducatus Coburgenſis agri, cum vicinis, corporum petrefactorum, ex utroque regno, copia & varietate nullis ſecundi in Germania.

Ante hos decem fere annos celebris quidam vir, in hiſtoria naturali verſatiſſimus, *Ludovicus* BOURGUET, proximo ante mortem anno, (nam 1743. in Novis caſtris, publico litteratorum luctu, fatis ceſſit,) in peculiari ſcripto: *Memoires pour ſervir à l'hiſtoire naturelle des petrifications, dans les quatre parties du monde* (a), magna induſtria indicem exhibuit locorum, ubi petrefacta, i. e. ejusmodi corpora naturalia reperiuntur, quæ organicam quidem ſuam ſtructuram vel animalibus, vel plantis debent, at caſu humo defoſſa aliam plane induerunt ſubſtantiam, hinc mineralibus potius, quam animalibus vel plantis, nunc annumerantur. Recenſitis Tom. II. illis Autoribus, quotquot vel in Gallia, vel in Italia, Helvetia, Germania, Anglia, &c. de ejusmodi rebus, ad amplificandam hiſtoriam naturalem, ſcripſiſſe noverat, indicem ſubjungit geographicum locorum illorum omnium, ex quatuor mundi partibus, qui in ſinu ſuo recondunt hujus ordinis lapides. In Germania ex circulo Franconico laudat, ob fertilitatem ejusmodi petrefactorum, Wür-

(a) in 4to a la Haye, chez Jean. Neaulme. 1742.

Würzeburgenſem ſeu Herbipolenſem, Manebachenſem, Aichſtadenſem, Altdorffenſem, Noricam, Winckelheidenſem, Hagenhuſanam, Sulenſem & Ilmenavienſem ditionem. Sed Coburgenſes etiam agros, cum confinibus, illis adhuc annumerandos eſſe, jam anno 1726. docui Virum quondam celeberrimum, Dn. D. *Joh.* KANOLD, ob variam eruditionem & *Vratislavienſia* ampliſſima & doctiſſima *Miſcellanea* nemini non notum, in peculiari Epiſtola, quam C. F. NEICKELII, aut potius EINCKELII, Hamburgenſis mercatoris nobiliſſimi, *Muſeographiæ* (b) inſerere dignam judicavit (c). Deinde in *Commercii litterarii Norici ann. 1737. Hebdom. XLVIII. p. 373.* nec non *anni 1739. Hebdom. IV. p. 26.* indicavi, magnam ligni petrefacti copiam, cujus adhuc multa centenaria in aula Sereniſſ. noſtri Principis, Patris Patriæ optimi, aſſervantur, duritiei & ſplendoris, poſt polituram, vere achatini, Coburgi, prope pagum *Grub* repertam eſſe, quod in *Muſeo Richteriano* ſplendidiſſimo *Xyloachates* vocatur a ſeculi noſtri Plinio, Viro doctiſſ. & celeberr. Dn. D. *Jo. Ern.* HEBENSTREIT (d). Ex iis, quæ hactenus dicta ſunt, ſatis abunde patet, Ducatus Coburgenſis agros cum confinibus, æque ac Thuringicos, Hennebergicos, Franconicos, petrefactorum copia & varietate eſſe divites. Hoc vero ipſum nunc novorum exemplorum ſpicilegio confirmabo. Quodſi iter a civitate noſtra ſeptentrionem verſus inſtituunt rerum curioſi, & pagos plures, qui a *Lautera* amne nomen ſor-

(b) Prodiit hæc 1727. Lipſ. & Vratislaviæ, ſumptibus Mich. Huberti, in 4to.

(c) Vide illam Parte I. p. 145. ſeqq.

(d) pag. 263. ubi aliæ adhuc ſpecies Lithoxyli Coburgenſis enumerantur, quibus ex Muſeo meo qualicunque addo fragmenta ejusdem, quæ virideſcente colore, plane eodem, qui in putredine corruptis ſalicum truncis conſpicitur, oculos & mentem delectant.

ſortiti ſunt, *Ober-Lauter, Unter-Lauter, Tieffe Lauter, Zettel-Lauter* tranſeunt, in viis, in agris, inprimis vero in torrentis alveo, (*im Orlaſs-Graben*) copiam eorum colligere poſſunt. Nam tempeſtatum vehementia ex declivibus undique agris, aquarum copia collecta, impetu ſuo & ſecum rapit ad hunc alveum ejusmodi lapides, & ſubverſo ejus fundo denuo eosdem ex imis eruit. Iter ulterius proſequuti verſus Schalcoviam oppidum, ad pagum veniunt, qui dicitur *Weiſſenbronn*, prope quem jucundo ſpectaculo & plane mirabili fodinam reperiunt, lapide calcario albo, tenerrimæ ſtructuræ, quem *Spar-Kalch* vocant, fœtam, qui ipſe lapis per calcinationem fatiſcit in pulverem ſubtilem, lectiſſimæ albedinis, in architectura ad dealbandos parietes deſiderati uſus. Inter ipſos vero illos lapides ſtrata obſervantur tophi albeſcentis, friabilis, arenoſi, plerumque humidi, qui autem liberiori aeri expoſitus mox exſiccatur, & ſucceſſive magnum firmitatis ſeu ſoliditatis gradum acquirit, & ob levitatem, nec non poroſitatem, quam conjunctam habet, quoque interpoſito cemento firmiſſime combinatur, indeque in exſtruendis ædificiis & fornicibus formandis non minoris eſt uſus. In hoc vero ipſo topho variarum arborum & fruticum folia, ſubſtantiæ ejusdem elegantiſſime impreſſa, quaſi ſtudio hominum, ſuperfuſo liquato gypſo parata, ſed varie convoluta & confuſo ordine collecta reperiuntur magna in copia, v. g. quercus, fagi, alni, pomi, ceraſi, fraxini, rubi, immo ipſius vitis, &c. Neque vero ſolæ elegantiſſime impreſſorum variorum foliorum figuræ delectant, ſed attentionem merentur interpoſitæ hiſce voluminibus cavitates majoris minorisque diametri, cylindraceæ, aut ſi mavis, conicæ, ortæ ex ramuſculorum & ſtipitum ſarmentorum conſumta ſubſtantia, ſolo ſuperſtite in illis pauco cinere leviſſimo, quoad colorem cineribus vulgaribus plane ſimili. In viis & agris circumiacentibus ſimul copia Nau-

tilitarum & Cornuum Ammonis, variarum ſpecierum, ſubſtantiæ marmoris crudi, obſervatur.

Quodſi vero vel ab urbe proficiſcens, vel ex Lauteranis agris quis ſiniſtrorſum, verſus N. W. flectat iter, ad vicos, *Moggenbron, Walbur, Elſa, Alſtadt* & oppidum *Rodach*, tunc ubique in agris petrefactorum conchyliorum varia ſpecimina colligere poterit. Eminent inter hæc magni moduli Cornua Ammonis & Nautilites, plurium librarum ponderis prope *Alſtadt*. Ex his ipſis poſſideo cornu Ammonis XIII. unciarum, ſeu transverſorum digitorum diametri. Nomino autem *Nautilites*, ſi extremæ ſpiræ ambitus interiores omnes tegit; ſin vero una cum extrema omnes interiores, ad dimidium ſaltem, conſpicuæ ſunt ſpiræ, tunc *Cornua Ammonis* dici malim.

Rerum curioſi ſi ab urbe iter dirigunt in plagam inter ſeptentrionalem & meridionalem intermediam, circa pagum *Blumenroth*, invenient lapides calcareos, mytulis refertiſſimos, in maſſa ſubaquili coloris, flavedine aliqua tincta, a Lauteranis maxime inde diverſos, quod ſubſtantiam teſtaceam, organica ſtructura omnino integra, mutatam videant in ſpadiceam. Hi lapides, polituram experti, marmoris elegantiſſime variegati, licet minus duri, ſpeciem habent. Verſus Orientem ulterius progredientes, veniunt *Fechhemum* (e) *Fulbachum ſuperiorem, Garnſtadios, minorem & majorem*, pagos, de quibus ea nunc repetere nolo, quæ in Epiſtola ad celeb. KANOLDUM, ſuperius allegata, jam retuli. Pauca potius addam ex vicinia. In vinetis Monaſterii antiquitate ſua illuſtris Ordin. St. Benedicti, *Banz*, S. Banthi, cujus mon-

(e) De eleganti, figuris hieroglyphicis quaſi ornatiſſimo Belemnite, hic olim reperto, vid. *Actorum horum Volum. IV. Obſerv. XV. p. 72.*

montis radices Mœnus fluvius alluit, in lapide fiſſili, cinerei coloris obſervare licet plana tantum impreſſa teſtaceorum bivalvium copioſa ſimulacra, oſtrearum, chamarum rugoſarum, tellinarum, mytulorum, cum univalvium rariſſima ſint exempla. Aliquot inde ſtadia trans Mœnum & vallem amœniſſimum, ampliſſimum, fertiliſſimisque agris & paſcuis interdiſtinctum, proximos huic montes, prope Monaſterium celeberrimum immediatum, Ordin. Ciſtertienſis, *Langheim*, in agris cujusdam pagi *Uzig*, Nautilites & Cornua Ammonis variarum ſpecierum, medii & minimi moduli, a pyrite aureo colore elegantiſſime infucata & fulgentia, Muſeis quæ aſſerventur digniſſimæ, copioſe colligi poſſunt, bivalvibus contra rariſſime obviis. Satis nunc probatum eſſe reor, agros Coburgenſes cum confinibus rerum ejusmodi & varietate & copia nullis in Germania eſſe ſecundos.

(*Coburgo Halam miſſæ d. 27. Januar. 1750.*)

OBSERVATIO CX.

Dn. D. JOANN. CONRADI TRUMPHII.

Hernia incarcerata, cum imminente jam paſſione iliaca, remediis in- & externis, ſine ſectione, iterum liberata.

Fœmina LXIV. annorum, temperamenti ſanguineo-cholerici, diætæ ſalſæ, acidæ, & in ſpecie crebriori uſui carnium fumo induratarum & ſale conditarum olim nimium indulgens, & exinde aliquoties hactenus purpura ſcorbutica, itemque frequentioribus calculoſis & hyſtericis pathematibus adflicta, ſub initium menſis Maji anni præteriti de ventris torminibus, per intervalla ſubinde recurrentibus & ſe ſe exacerbantibus, conqueritur, quorum mitiga-

tionem, variis jam incaſſum adhibitis domeſticis remediis, tandem uſu Mithridatii & ſpiritus cornu cervi obtinere intendit. Aſt, ſperati levaminis in locum, ſuccedit plenaria alvi obſtructio, cum majori torminum incremento, unde tandem auxilium a me petit. In cauſas varias inquirens, cum ſciſcitando nullam detegere poſſem, pulveres antiſpaſmodicos, cum oleo millefolii vero remixtos, & cum Tinct. Rhabarb. alternatim quolibet bihorio adſumendos, interpoſita mixtura, ex aqu. carmin. Dorncr. meliſſ. millefol. flor. ſamb. & liquor. miner. anod. exhibeo, globulosque ſaccharinos ſucceſſive adplicari jubeo. His vero nihil proficientibus, & ſuperveniente tertio die vomitu, cum ſingultu, viriumque imbecillitate, quum iterata vice ſerio inquirerem, an forſitan hernia laboraret, tandem fatetur, quod diu edicere debuiſſet, adeſſe nimirum inguinalem herniam. Inveni eandem in ipſo annulo peritonæi hærentem, valde duram & conſtrictam, ac magnitudine ovum columbinum quadantenus excedentem, & inſimul comperi, quod eandem jam ultra ſemeſtre ſpatium ſine ſubligaculo geſtaverit, commode autem antea ſemper, quando in dorſo decumberet, reponere illam potuerit, quod vero nunc nec ipſa, nec Chirurgus ſtatim in auxilium vocatus, præſtare valuit. Applicatur ergo ſtatim clyſter emolliens, & tumori hernioſo imponitur cataplaſma, ex rad. alth. lilior. albor. herb. malv. vulg. parietar. melilot. flor. chamom. vulg. ſamb. ſem. lini & carvi paratum, & cum lacte coctum. Clyſter pauciſſima educebat excrementa, quæ in inteſtinis craſſis forſitan infra conſtrictionem hæſerunt, unde poſt meridiem ejusdem diei alius, in quantitate paulo majori, adplicabatur. Accedebat inſuper ani procidentia, ægrotæ alias maxime familiaris, cum tuberculis hœmorrhoidalibus in ambitu inteſtini recti ſimul prodeuntibus, ex quibus etiam parum ſanguinis exſtillabat. Urina evadebat rubicunda calorque ac-

cedebat febrilis, unde de V. Sne adminiſtranda quidem cogitabatur, quæ tamen omittebatur, quoniam ægra non admodum plethorica erat, eandem ordinarie multum reformidabat, inſuperque iam eandem initio præteriti menſis præſervative admiſerat.

Tumori hernioſo, a prædicti cataplasmatis adplicatione nihil mutato, linimentum, ex ungu. dialth. axung. Taxi ol. chamom. cocto & pauxillo camphoræ paratum, inungebatur, & quoniam ſecundus clyſter, licet in quartam usque horam remanſerit, nihil plane ſecum eduxit, hinc tertius, ex ſpeciebus emollientibus, cum ſero lactis coctis, paratus, additis olei lini ℥ij. & nitri antimoniat. ʒij. horis veſpertinis injiciebatur, ſed irrito pariter cum effectu. Nox hinc admodum erat inquieta, vomitusque continuabant, ut omnia tam medicamenta, quam potulenta, ſtatim rejiceret; hinc ſummo mane quartus adplicabatur clyſter, ex menſura dimidia ſeri lactis, ſyrupi dialth. Fern. ℥ij. olei Lini expr. ℥iij. & nitri antimoniat. ʒij. paratus, qui elapſo trihorio itidem fruſtra rejiciebatur. Ad imminentem ergo inflammationem præcavendam equidem partim pulveres leniter camphoratos, partim emulſionem diapnoicam, ex ſeminibus card. ben. & card. Mar. paratam, ordinavi; aſt, quoniam omnia aſſumta, etiamſi in minori porrigerentur doſi, vomitu illico rejiciebantur, unica hinc ſpes, quoniam herniæ incarceratæ liberatio & repoſitio, per ſectionem chirurgicam, ſæpe etiam fatalis eſſe ſolet, in diligentem clyſterum repetitionem reponenda erat. Sextus hinc clyſter poſt meridiem, ex ſero lactis, cum ſyr. dialth. Fernel. & roſar. ſolut. paratus, itemque veſpertinis horis ſeptimus, ex lactis vaccini menſ. dimid. olei lini expr. libra dimid. & ſalis commun. ℥iij. conſtans, injiciebatur, uterque autem, elapſo circiter trihorio, ſine ullo effectu reddebatur, ſubſequente dein iterum nocte valde inquieta. Matutinis dein horis quarti diei mu-

lierculæ adſtantes ſuppoſitorium, ex melle, ſapone & excrementis paſſerum conſtans, applicabant, hocque nihil proficiente, hora IX. clyſter octavus, ex decocto herbar. & flor. emollientium, cum fol. Senn. Alexandr. & ſalis cathart. amar. ana ℥ß. paratus, injiciebatur, ſed ſimili fruſtraneo, cum prioribus, effectu. Poſt meridiem hinc ſubjungebatur a mulierculis aliud ſuppoſitorium, ex ſevo cervino, melle, ſapone, & murium excrementis confectum, quo pariter nihil proficiente, hora VIII. veſpertina novus clyſter, qui ex decocti flor. chamom. vulg. ſamb. & melilot. cum lacte parati ℥xvj. Sacchar. Thom. ℥iß. & Sapon. Venet. ʒvj. conſtabat, cujus ope tandem, divina benedicente gratia, pertinax ſuperabatur alvi adſtrictio, fecesque multæ, ſumme fœtidæ, educebantur, cum ſubſequente lipothymia, a qua tamen ægra, in lectum iterum delata, facile excitabatur. Iterata dein, poſt horæ intervallum, altera excretione, pariter maxime fœtente, hernia quoque incarcerata, ſoluta ſtrictura, in abdomen retroceſſit, evaneſcente ſimul externa duritie & levi ſaltem adhuc ſuperſtite tumore. Bene hinc dormivit ſequente nocte, conquieſcentibus etiam ſucceſſive vomitibus, aliquoties adhuc poſt alvi reſerationem iteratis, quibus mucus ſaltem viſcidus exprimebatur.

Proxime ergo ſubſequentibus diebus reaſſumtus fuit uſus internorum remediorum, & primo quidem ſaltem Tinct. Rhabarb. cum liquore terræ fol. tartari, bis de die ad guttulas LX. exhibebatur, interpoſita aliquoties Tinctura papav. rh. cum liquore minerali anod. remixta, unde ſatis tranquille ſe habuit, ſubinde dormivit & ſudavit. Pomeridianis dein horis, poſt factam alvi apertionem, ægram inviſens, in facie & collo ſatis copioſe prodeuntem notavi purpuram rubram, unde pulveres ex diapnoicis fixis paratos, ter vel quater intra nychthemerum aſſumendos, & pro potu ordinario ptiſanam tenuem commendo, injuncto ſimul

regimi-

regimine temperate calido, & interpoſito inſuper, pro viribus reficiendis, julapio, ex aquis meliſſæ, flor. til. ſamb. ceraſor. nigr. & lilior. convall. ſine vino, additis ſyrupis cort. citri, berberum, & ſpiritu nitri dulci, parato, uſu vero ulteriore leniorum laxantium, aut ipſorum etiam clyſterum, continuante nunc debito alvi ſucceſſu, plane ſepoſito. Sequentibus diebus, quum tardius progredientem purpuræ eruptionem deprehenderem, ita ut, præter faciem & collum, in reliquis partibus vix quicquam de ea in conſpectum prodiret, bis ſaltem de die guttulas XXV. mixturæ bezoardicæ, ex partibus III. ſpirit. nitri dulc. & part. I. ſpirit. bezoard. Buſſii paratæ, exhibere juſſi, unde ſucceſſive in reliqua etiam corporis peripheria exanthemata illa cum anxietatis præcordialis hactenus perpeſſæ mitigatione, adparebant.

Continuabat autem interim nauſea, cum intercurrentibus vomituritionibus, ita ut neque infuſum Theæ, neque juſculum avenaceum, neque ptiſanam, loco potus ordinarii commendatam, adſumere valeret, ut idcirco tenuiorem cereviſiam, quam minus averſabatur ægra, concedere coactus fuerim. Urina erat ſaturate flava, cum enæoremate, vel potius ſedimento pyramidali, pulſusque celerius & fortius, quam antea, micabat. Quoniam etiam in loco herniæ aliqualis adhuc ſupererat tumor, hinc cataplaſmatis uſum ulterius continuare, & quoties ſurgeret ægra, alvum inprimis deponendi gratia, toties ſimplicem ad minimum ligaturam, cum linteaminibus complicatis, adplicare juſſi, ne hernia denuo prorumpat, donec ſubligaculum parari poſſit. De ulteriori purpuræ hujus chronicæ, ſeu ſcorbuticæ, quæ usque ad finem Junii durabat, curatione non opus erit ut plura addam; quum ea methodo conſueta, ſolis temperatis diapnoicis & tenerioribus abſorbentibus ac diluentibus peracta fuerit, exhibendo quandoque, ſi neceſſitas poſtulaverit, prædictam mixturam bezoardicam; ſic enim, ſymptomatibus prioribus

ribus ſucceſſive magis magisque evaneſcentibus, viribusque cum adpetitu & ſomno redeuntibus, alvoque poſtmodum ſemper legitime reſpondente, integra tandem perfecte rediit ſanitas.

OBSERVATIO CXI.

Dn. D. JOANN. CONR. TRUMPHII.

Contumax alvi obſtructio, ex nephriticis doloribus orta, juſculo gallinæ non deplumatæ feliciter reſerata.

Fœmina LIV. annorum, robuſta, temperamenti melancholico-ſanguinei, in conjugio ſterili vivens, admodum laborioſa & in vitæ genere mobili conſtituta, rarius morbis obnoxia, alvi tamen ſegnitie quaſi naturali (ob parciorem inprimis potum,) a pluribus annis laborans, ita ut non niſi tertio die eandem, & tamen ægrius, deponeret; circa finem menſis Julii ann. præt. doloribus calculoſis in dextro rene, verſus ureterem tendentibus, graviter adfligitur, conjunctis ſimul crebrioribus vomitibus, ita ut nullo in loco quieſcere, nec ſedere, nec decumbere, nec ambulare, multo minus dormire potuerit. Alvus tunc non reſpondebat & per biduum jam erat clauſa, urina vero adhuc libere reddebatur, ſine ardore & dolore, eratque tenuis, aquea & pellucida. Offero hinc ſtatim olei amygdalar. dulc. cum gutt. XL. liquor. mineral. anod. nupti ℥j. ut eandem binis vicibus, intra horæ ſpatium, cum juſculo avenaceo, aut carnium, adſumeret. Addo pulveres binos antiſpaſmodicos & ſalinos, oleo deſtillato millefolii vero nobilitatos, ſimulque oleo ſcorpionum, cum pauxillo olei deſtill. ſuccini, carvi & fœniculi remixto, regionem lumbarem & abdomen ipſum inungere juſſi, deſuper impoſitis ſacculis paregorico-

car-

carminativis. Interna medicamenta ſtatim fuerunt vomitu rejecta, qui & altero die continuavit, multumque ſaburræ bilioſæ ac virideſcentis exturbavit. Ob perſeverantem adhuc alvi adſtrictionem duo globuli ſaccharini, ſed fruſtra, fuerunt applicati, & Tinctura Rhabarbari ante meridiem aliquoties fuit aſſumta, quam etiam retinuit; clyſteris vero injectionem, quam ſtatim commendaveram, prorſus recuſavit, circa noctem tamen, meliora edocta, eandem ſponte tandem deſideravit, unde talem ex herba Veron. flor. chamom. vulg. ſamb. & ſemine fœnic. cum lacte, additis ℥ij. olei cocti chamom. & ʒij. nitri antimoniati parandum, præſcripſi. Retinebatur ille in quintam usque horam, nihil autem excrementorum ſecum educebat, unde ſtatim ſummo mane tertii diei alius eodem modo paratus, cum ʒß. nitri antimon. injiciebatur, qui, juxta relationem adſtantium, pauca ſaltem excrementa exſiccata & indurata, cum aliquali pituita, eduxit. Conquerebatur interim ægra adhuc de doloribus verſus femur progredientibus, ſumma inquietudine & ſomni plenario defectu, ac ſpeciatim in dextra lumbari regione dolores adeo augeri adſeveravit, ut ne quidem externum qualemcunque tolerare poſſet attactum. Sera hinc nocte tertius injiciebatur clyſter, ex prioribus ſpeciebus, ſubſtituto ſaltem ſero lactis, paratus, ſed absque ſperato effectu, cum ſaltem laciniæ quædam pituitæ in aqua natantes, ſimul prodierint.

Die I. Auguſti nunciatur, quod parum quidem, poſt clyſteris egreſſum, dormiverit, virium autem imbecillitas magis increverit, conjuncto ſimul ſatis copioſo ſudore, acidum odorem ſpirante. Quartus hinc adplicatur clyſter hora IX. antemeridiana, ex iisdem ſpeciebus paratus & priori ſtimulo armatus, ſuperadditis olei expr. lini ℥ij. & ſyrupi roſar. ſolutivi ℥j. Vomitus nunc bono omine ſiluerunt ab hora XIIma meridiana heſterna uſque fere ad meridiem ho-

diernam. Pro potu ordinario præſcriptum fuit decoctum, ex raſur. corn. cervi, rad. Scorzoner. ſarſæparill. chinæ & ſemine fœniculi. Pulverum loco exhibita fuit potiuncula, ex aquis chæ-refol. card. bened. flor. ſamb. tiliæ, nitro depur. arcano duplic. teſtis ovor. citra[illegible]s, ſyrupo papav. rh. & liquor. miner. anod. Urina fere erat naturalis, & ſaltem paulo ſaturatioris coloris, atque in fundo oſtendebat copioſa granula tartarea. Quartus clyſter nihil educebat, præter aliquot flatus, qui dein paulo liberius fuerunt dimiſſi. Conquerebatur noſtra adhuc de præcordialibus anxietatibus, aderatque adhuc aliqualis calor febrilis, cum pulſu celeriori & magno. Præſcribebam duo ſuppoſitoria, ex mellis inſpiſſati ſ. q. unico vitello ovi & ſalis communis drachma dimidia, quorum unum absque ſubſecuto effectu ſperato poſt meridiem hujus diei adplicabatur. Juſſi quoque ut gallina mactata, exenterata, & a ſordibus probe repurgata, non tamen deplumata, probe decoquatur, indeque juſculum, non adeo diffuſum, paretur & cum modico ſalis condiatur, de quo ſingulis quatuor horis tria vel quatuor vaſcula, ſorbillando infuſo theæ deſtinata, calide adſumeret ægra, quod etiam, cum modum præparationis ignoraret, absque nauſea fecit. Veſperi dein, hora VIII. quintus injiciebatur clyſter, ex ℥xij. decocti prædictarum ſpecierum, olei expr. lini ℥ij. ſyrupi roſar. ſolut. ℥iß. & ſapon. Venet. ℥ß. paratus, qui per bihorium circiter remanſit, poſteaque feces alvinas induratas & exſiccatas ſimul eduxit. Nox hinc ſatis tranquilla reddita fuit, doloresque lumborum notabiliter imminuti. Sequente ergo die alterum adplicabatur ſuppoſitorium, juſculum gallinæ non deplumatæ ter adhuc continuabatur, unacum priorum remediorum uſu, unde alvina excretio liberior ſubinde evadens, tandem plane naturalis reddita fuit, doloresque nephritici, ſubjuncto tandem uſu Eſſentiæ flor. chamomillæ, cum ſpiritu nitri dulci paratæ, & cum Elixirio antinephritico Wedeliano maritatæ, facta inde complurium arenularum, cum urina, excretione, prorſus conquieverunt. Confirmat igitur hic caſus maxime ſalutarem effectum juſculi prædicti gallinacei, in pertinaciori alvi adſtrictione, jam tum a celeberr. atque doctiſſ. Dn. D. OVELGüN in *Actorum horum Volum. VII Obſerv. 27.* ſpeciatim deprædicatum, & ulteriori idcirco experientiæ & imitationi in ſimilibus caſibus merito commendandum.

OBSER-

OBSERVATIO CXII.

Dn. D. JOANN. CONR. TRUMPHII.

Carbunculi minores, a gutta roſacea retrocedente per metaſtaſin in ſcroto prorumpentes.

Vir quidam in cœlibatu vivens, XXXVIII. annorum, temperamenti ſanguinei, in juventute admodum inordinato addictus vitæ generi, cibis inprimis acidis & muriaticis ab infantia innutritus, & a parentibus, ſimili diætæ adſuetis, per conſequens ad ſcorbuticam humorum dyſcraſiam valde pronis, genitus & educatus, ſimulque a pluribus jam annis frequentiori ſpirituoſorum potulentorum uſui, vel potius abuſui indulgens, ultra biennium jam gutta roſacea, naſum imprimis rubore multo & puſtulis cœruleſcentibus defœdante, laboravit. Circa medium menſis Julii anni præter. adfligitur is doloribus rhevmaticis in humeris, ſuperveniente ſimul febre continua rhevmatica, pomeridianis dein ſemper horis ſe ſe exacerbante, cum levis horripilationis ſenſu, & ſubſequente æſtu, quem, tempore matutino parum a vehementia ſua remittentem, ſudor excipit valde fœtidus & bilioſus. Urina, ſaturato aurantio colore tincta, altero ſtatim die turbida redditur, & ſedimentum bilioſum, lateritii coloris deponit. Medicus, in conſilium vocatus, hoc ipſo die, neſcio quam ob cauſam, pilulas ſtatim exhibet purgantes, ſatis valide operationem ſuam perficientes, ſubjuncta ſimul mixtura quadam concentrata, quoad majorem partem ex ſpiritu nitri dulci, & addito ſimul ſpiritu ſalis ammoniaci aniſato, conſtante. Tertio die inopinato prorſus erumpunt in ſcroto primo duæ, & brevi poſt aliæ tres puſtulæ albæ & ſubvirides, elapſo vix aliquot horarum intervallo nigræ, ad inſtar carbonis, & cruſtoſæ redditæ, cum inſigni magis magisque increbeſcente ardore, anxios ægro clamores extorquente, omnemque ſomnum & quietem plenarie auferente. Chirurgus ante acceſſum meum vocatus, ſtatim adplicat carbunculis iſtis unguentum digeſtivum, cum balſamo Peruviano remixtum, ſuperimponendo dein emplaſtrum diachylon ſimplex, & in ambitu unguentum album camphoratum illinendo, quod ultimum vero dein removere juſſi, ne forte noxia & valde cauſtica ſubtilis materia, naturæ beneficio ad ſcrotum translata, repelleretur, utque ejus in locum pauxillum camphoræ, in oleo roſarum ſolutæ, prædicto emplaſtro admiſceret, commendavi.

Quamprimum autem hæ in ſcroto proruperunt veſicæ, adeo repente nigræ & cruſtoſæ redditæ, ſtatim naſus, alias a gutta roſacea ruberrimus, amiſſo hocce colore albicans fuit redditus, manifeſto documento, materiam peccantem, antea ibi hærentem, omnem ad ſcrotum fuiſſe delatam. Præſcripſi ergo interne decoctum, ex rad. ſcorzoner. ſarſapar. chin. raſur. corn. cerv. & ſemine fœniculi, mane calide, ad inſtar infuſi theæ, pomeridie autem & verſus noctem potus ordinarii loco bibendum, interpoſitis ſimul pulveribus, ex nitr. depur. antimon. diaphor. pulv. epilept. March. C. C. ſine igne præp. & pauxillo camphoræ paratis, itemque mixtura diapnoica, ex Eſſent. ſcordii non ſpirituoſa, mixtura ſimpl. rectif. Eſſent. pimpin. alb. & liquore miner. anod. conſtante. Elapſis ſic ſeptem diebus, ſimulque transactis totidem noctibus fere inſomnibus, ob ſummam dolorum vehementiam, tandem hi quadantenus remiſere, ſomnusque redibat aliquo modo tranquillus, ipſi etiam carbunculoſi & cruſtoſi tumores pus tandem concipiebant, ac ii, qui ſtatim ab initio comparuerunt, in circumferentia a parte ſana ſeparari incipiebant, unde prioris mixturæ loco aliam ex Tinct. antimon. tartariſ. Eſſ. ſuccini, lignor. pimpin. alb. fumar. & liqu. miner. anod. paratam, ſubſtitui, cum pulveribus autem continuare juſſi. Quoniam vero cruſtulæ illæ ſatis adhuc tenaciter adhærebant, & ſeparationem perfectam admittere recuſabant, hinc Chirurgus emplaſtrum diachylon compoſitum, cum oxycroceo remixtum, impoſuit, adplicato prius ipſis cruſtis unguento digeſtivo. Interim plenarie nunc mitigata erat febris, ita ut etiam extra lectum nunc ſubſiſtere potuerit æger, unde cum ulteriorem pulverum averſaretur uſum, eorum in locum elixirium viſcerale amarum, cum ſpiritu antiſcorbutico Drawitzii remixtum, additis paucis guttulis olei deſtill. cort. aurantior. ad gutt. LX. alternis vicibus cum priore mixtura exhibui. Tandem circa decimum quartum diem prædictæ carbunculoſæ cruſtæ, quæ ſatis profunde intra membranam ſcroti penetrarunt, prorſus liberabantur & ſecedebant, comparente iterum & denuo efforeſcente ſucceſſive gutta roſacea in priſtinis locis, unde, continuato adhuc per plures dies medicamentorum hactenus præſcriptorum uſu, ſubjunctis demum pilulis laxantibus, & commendata exquiſitiore diæta, in poſterum obſervanda, ægrum dimiſi.

(Goslaria Halam miſſa d. 7. Februar. 1750.)

APPEN-

APPENDIX

AD

VOLVMEN NONVM ACTORVM PHYSICO-MEDICORVM

Academiæ Cæſareæ - Leopoldino - Carolinæ Naturæ Curioſorum in Germania.

CONTENTA APPENDICIS.

I. Hiſtoria Podagræ Eminentiſſ. Cardinalis *Philippi Ludovici* nati Comitis a SINZENDORFF, S.R.E. Presbyteri, Epiſcopi Wratislavienſ. Sereniſſimique Niſſenſium & Grotkavienſium Ducis, &c. conſcripta ab ipſius Medico, *Joanne Godofredo de* HAHN, Conſiliar. Reg. aulico & Academ. Imperial. Nat. Curioſ. Collega. - - - - pag. 1. *ſeqq.*

II. Dn. D. *Salentini Erneſti Eugenii* COHAUSEN Meditationes, de noxa timiditatis in curatione Hæmoptyſeos. - - - - - 33. *ſeqq.*

III. Dn. D. *Philippi Adolphi* BOEHMERI Obſervatio rarior de Sarcomate uteri notabilis molis, ſubjuncta ſimul disquiſitione, qua præſtantia *forcipis Chamberlajnianæ*, in paragomphoſi capitis fœtus in partu, confirmatur, & quid de recentiſſimis *Levreti ferramentis* atque *forcipe Bingiana*, ſentiendum ſit, indicatur. 59. *ſeqq.*

IV. Dn. D. *Chriſtiani Andreæ* COTHENII Triga Obſervationum de *Lue bovina* in Circulo Prignicenſi Ann. MDCCXLVI. notata, addito ſimul Judicio & Conſilio œconomico, præſervationem æque ac curationem hujus morbi concernente. - - - 101. *ſeqq.*

V. Dn. D. *Henrici Friderici* DELII Diatribe phyſica, qua oſtenditur, occaſione inverſionis Limæ & Callao in America meridionali, rudera terræ mutationum particu-

ticularium teſtes poſſibiles, pro diluvii univerſalis teſtibus non eſſe habenda. - - pag. 123. *ſeqq.*

VI. Dn. D. J. H. C. H. Mercurii ſophici delarvati, ex Philalethæ Introitu aperto ad occluſum regis palatium in conſpectum Chymiatrorum prodientis Liber II. pag. 141. *ſeqq.*

VII. Dn. D. *Joannis Philippi* BREYNII deſcriptio fructus Cerei Americani majoris articulati; flore maximo noctu ſe aperiente & ſuaviſſimum odorem ſpirante Volck. 173. *ſeqq.*

VIII. Dn. D. *Chriſtophori Jacobi* TREW brevis hiſtoria & fuſior deſcriptio Cerei ſerpentis vulgo ſic dicti. p. 177. *ſeqq.*

IX. Memoria NEBELIANA. - - 209. *ſeqq.*

X. Memoria DETHARDINGIANA. - - 227. *ſeqq.*

XI. Memoria STRUVIANA. - - 257. *ſeqq.*

XII. Memoria RICHTERIANA. - 275. *ſeqq.*

XIII. Memoria Dn. D. *Joann. Adami* KULMUS. 295. *ſeqq.*

HISTO-

HISTORIA PODAGRAE

EMINENTISSIMI CARDINALIS

PHILIPPI LVDOVICI

NATI COMITIS

A

SINZENDORFF

S. R. E. PRESBYTERI,

EPISCOPI WRATISLAVIENSIS,

SERENISSIMIQVE NISSENSIVM

ET

GROTKAVIENSIVM DVCIS,

REGII BORVSSICI ORDINIS AQVILAE NIGRAE EQVITIS,

CONSCRIPTA

AB IPSIVS MEDICO,

IOANNE GODOFR. de HAHN,

CONSILIARIO REGIO AVLICO,

ACADEM. IMPERIAL. NAT. CVRIOSOR. SOCIO, ET COLLEGII MEDICI ET SANITATIS DECANO.

Meretur omnino, uti quovis monumentorum publicorum genere conſervari, immortalis memoria Eminentiſſimi Cardinalis a SINZENDORFF; ita poſteritati quoque, in medici orbis gratiam, propagari ſingularis plane hiſtoria articularis morbi, cum quo per optimam pretioſiſſimæ vitæ partem conflictatus eſt, & cui altero ab hinc anno, in communes Sileſiæ luctus, ſuccubuit Princeps integerrima ſanitate ad ſenium usque perdignus. Hæreditatis quidem jure tranſierat malum in corpus ad obeſitatem fere nimiam pronum, pituitoſo oleo abundans molliorisque adeo & ſpongioſæ texturæ, atque iis præterea ſignis omnibus inſtructum, quæ ſuſcipiendo morbo favent. Quibus inter alia caput grandiusculum, ingenium fervens, immo vero fabricæ partium inexplicabilis quædam diſpoſitio, adnumerantur. Accedebat ad hæc lautior, & delicatiſſimorum ciborum copiæ indulgens diætæ ratio, vini nullus quidem abuſus, uſus tamen liberalior, exercitiorumque, ob pedes præpropere motu privatos, defectus. Primos enim impetus exeruerat articularis dolor jam tum, cum viginti annos natus eſſet. Quotannis dein modeſte inviſens pedes, octavo autem anno ſubito ingraveſcens, totiusque corporis, præcipue articulorum vires infringens.

Anſam morbi augmentis dederat glacialis hauſtus. Hunc arthriticus ſumens in colicam ſævam inciderat, retrogreſſo ad in-

teriora morbo & abhinc etiam in externis partibus violentiore, ſenſimque intactas ante ſuperiores corporis partes occupante.

Id ſane repetito morbi acceſſu effectum erat, ut fractis articulorum viribus jam tum pedibus captum deprehenderem optimum Principem, cum primum valetudinis tuendæ cauſa ad eum convocarer. Scilicet per quadriennium ex frictionum ſiccarum & fervidarum abuſu ita invaluerat pedum contractura, ut ægerrime, nec niſi binis ſervis adjutus, loco eos movere, vacillantemque formare greſſum valeret. Sexta erat hac vice, qua articulari morbo decumbebat, dies, pedesque & manus dolore non adeo ſævo detinebantur. Et cum cognitorem morbi, quam præfeſtinantem Medicum, agere mallerem, tum irretorto obtutu omnes & ſingulas mali circumſtantias ſollicitus obſervabam tantum, absque ut quidquam molirer.

An. 1742. Martius.

Primum, quod me, ſtatum morbi conſiderantem, in admirationem rapiebat, phænomenon, erat juncta articulari dolori *canina fames*. Viſa quidem ea in quibusdam aliis podagricis, ſed eo, quo hic ſæviebat, exceſſu, nuſpiam.

Vellicabat nempe ventriculum adeo moleſtus titillans, rodensque cibi appetitus, ut, niſi ad primam cibum clamantis vocem accurrerent ſervi, nutrimentum adportantes, illico vomituritione ingratiſſima afficeretur Noſter, ſpaſmo gulam tamdiu torquente, uſque dum proritatus eſurie ventriculus pituitam & bilem cum impetu eructaret. Optime autem reprimebat hanc æſtuoſam famem panis albus, vel oryza cum lacte præparata, quorum fere ſemper ad manus erat alterutrum, ne frequentior exſurgeret ex horum defectu vomendi libido.

Diæta lactis.

Uſus fuerat Eminentiſſimus Cardinalis ante hanc Podagræ acceſſionem *diæta lactis* per integros octodecim menſes. Toto illo temporis tractu, præter lac, non niſi piſces, panem album, legu-

legumina, fructus horæos, aſſumens. Tale quid enim poſcebat 1742.
diætæ lactis rigor, quo præripere infeſtum morbi fomitem conabatur.

Re ipſa inſigne levamen tali victus ratione ſe aſſecutum affirmabat. Durante interim podagræ impetu abſtinebamus a lactis uſu, quem non niſi finito penitus illo revocabat; id quod hac vice poſt undecimam diem obtingebat, pace abhinc plurium menſium impetrata.

Vena Majo ſecta ſanguinem & ſerum juſta proportione & Majus.
conſiſtentia nobis offerebat, raro paſſim muco oleoſo conſpicuo.

Novembre autumnalis acceſſio aderat, vernali illa longe gra- Novem-
vior & diuturnior. Prævia per aliquot noctes turbulenta inſom- ber.
nia excipiebat chiragra dextra. Senſim aſſurgens rubellus tumor octavo die manum levabat, ſuccedentibus eidem primo cubitu, mox & pede dextro. Latus ſiniſtrum ſimul afficiebatur, coſtis turgidulis & ſubrubris. Hinc tranſitus in manum ſiniſtram, tandemque in pedem. Singulæ partes juſtam maturitatem conſequebantur, mire intumeſcentes, madentes, cum ſplendore rubentes, ipſa facie phlogoſi repetita perfuſa. Ardor quidam, cum igne lambente comparandus, totum caput exagitabat, moleſto adeo ſenſu, ut vel leviſſima tegumenta jugiter a capite raſo removeret Princeps.

Erat autem is in totum a ſuperfluo illo ſtratorum plumeorum apparatu, quo alii podagrici tantum non ſuffocantur, alienus. Culcitris quippe, pilorum equinorum infarctu elaſticis, corporique reſiſtentibus, incumbebat, levioribus textilibusque ſtragulis obtectus.

Bis conquieſcere viſæ dolorum turbæ bis revocabantur, in Decembrem protractæ, faſtidio & alvi lubricitate morbi augmentorum prænuntiis, pulſu celebri & debili, & canina fame co-

1742. mitibus. Triceſima ſeptima jam agebatur dies, qua nuchæ tumor & rigor, & calor auctus, & pervigilium, & verticis dolor ſpaſmuſque genu alterius, negotium nobis faciebant, urinis ipſis, quæ alias rariſſime a naturali deviæ erant, hac vice exaltatis. Succedens tandem ſputatio ſolvebat morbum, ita tamen, ut octoginta demum dierum ambitu penitus is terminaretur. Hoc impetu primum in uſum vocavimus maſſam pilularum de Cynogloſſa, repetitis dolorum & ſpaſmorum vexationibus invitati, hujusque pharmaci continuationem morbo perquam accommodam experti ſumus.

1743. Januarius. Quamprimum liberum ſe a doloribus ſentiebat Cardinalis, devotum Regi animum teſtandi cauſa Berolinum proficiſcebatur. Conſtat inter omnes, quanta ſummi Principis, maximi ingeniorum cognitoris, clementia ibidem fuerit ſuſceptus. Ipſeque Eminentiſſimus noſter Berolino redux, regiæ, qua gaviſus fuerat, conſuetudinis ſuavitatem & animi & corporis vires inſigniter refeciſſe lætus interato teſtabatur.

Martius. Martio brevis arthritidis acceſſio pedem alterum & cubitum inviſebat. Aquæ potui adſuetus Princeps hac occaſione faſtidiens aquas, protinus has cum cereviſia commutabat, per menſem integrum tres ejus vel quatuor menſuras quotidie cum voluptate exhauriens, usque dum Aprili menſe innumeri vomitus nocturni cereviſiæ continuationem nobis diſſuaderent. Exin aqua cum vino remixta per aliquod tempus obtinebat. Sanguis hoc vere cum e vena brachii, tum hirudinum ope ex hæmorrhoidalibus vaſis extractus. Cœlo tunc perquam blando, calido & pluvio, pacatus aliquamdiu rerum ſtatus. Mollioris enim auræ afflatu, ventique tepidi (qualem Itali *Girochi* vocant) demulcente virtute inſigne ſemper vel in ipſis doloribus commodum ſe percepiſſe memorabat æger.

(Margin: Aprilis.)

Majo

Majo perquam moderata podagræ acceſſio, tertianæ typum 1743.
obſervans, undecim diebus abſolvebatur. Majus.

Julio e contrario graviſſimus impetus nos affligebat. Dede- Julius.
rat veſpertinus aër, in horto admiſſus, anſam dolori manus ſiniſtræ. Confeſtim & facies rubore perfundebatur. Altera die pes dexter patiebatur. Hoc non obſtante tertia die per aliquot horas in templo commorabatur Eminentiſſimus Cardinalis, in gratiam Sereniſſimi Principis Coadjutoris de SCHAFFGOTSCH, hodierni Epiſcopi Vratislavienſis, qui tunc Abbas Canonicorum regularium Lateranenſium eligendus erat. Tali moræ juncta fervidior paulo occupatiſſimi ſimul animi commotio exaſperabat dolorum articularium cruciatus, quos inſequens ſeptima die mador parum levabat. Recrudeſcentibus iisdem decima die in uſum trahebamus Mixturam quandam facilitandæ motuum ad peripheriam directioni dicatam, cujus formula ſequens erat:

℞. Aquæ Menthæ ſine vino
Card. benedict.
Serpilli āā ℥j.
Theriacæ Smaragdinæ
Pulver. antispaſm. āā ʒj.
Liquoris anodyni Hoffm. ℈ij.
bezoard. Buſſii ℈j. M.

Hujus pharmaci cochlearia bina quovis hora exhibita, torpentes & interiora obruentes motus feliciter ad extremitates propulerunt olim aliquoties, idemque officium & hac vice nobis præſtabant. Undecima quippe die inter validiores pulſuum, quos *expulſorios* ſalutabamus, ictus, per genua, ſcapulas, nucham & artus reliquos diſtribuebatur morbi impetus, triduo poſt reiteratis maſſæ pilularum de Cynogloſſa doſibus refrænandus. Quo facto gratus mador, blandus turgor, lætus rubor, ferociam hujus acceſſionis componebant. Mirabar autem pulſuum violentiam, ad

inflam-

1743. inflammatoriæ febris ingenium propius accedentem, urinis colorem febrilem affricare non valuiſſe, quippe quæ a naturalibus toto morbi tractu non deviæ erant.

Nitroſorum pulverum munere fungebantur apud Principem noſtrum omnis generis fructus horæi, quorum ſelectiſſimorum ſemper præſto erat abundans apparatus. Nec deficiebant unquam, quamdiu id per anni rationem liceret, mala armeniana, perſica, ceraſa, fraga, pruna, uvæ, ficus, ananas, & quæcunque demum ad ſucculentorum horæorum cenſum ſpectant. His vel recentibus & crudis, vel arte exaltatis, nunquam non delectabatur, inque horum gratiam & olitore peritiſſimo utebatur, & cupedinario in Italia inſtructo, glacie præparare ſuccos quosvis & fructus horæos callente; artificio naturæ ſocio duplicato illectu tum provocante guſtum. Quibus cupediis merito hic adnumerandum lac glacie concretum & ſolidatum, quod vel ſolo adſpectu convivis ſalivam ſæpe moviſſe recordor, & ad cujus deguſtationem Romanorum *nivatas delicias*, quas SENECA ſugillat, tacite excuſavi. Præ reliquis autem Cardinalis in deliciis habebat excellentis bonitatis *melones*, fructus nempe cucurbitinos hortenſes exiguæ molis, denſæ & compactæ conſiſtentiæ, fragrantiſſimi & aromata ſpirantis odoris, ſaporis longe gratiſſimi & ſine ſaccharo dulciſſimi. Horum aliquot quotidie fere abſumebat Eminentiſſimus, cum inſigni quadam gulæ, verum ejusmodi fructuum meritum exacte dignoſcentis, voluptate. Quo ipſo quidem cum in abuſum deflectere adſtantibus videretur, hique per jocum aliquando in Eum increparent, ego, Medicus, ut partes ægri tuerer quodammodo, illuſtre in medium afferrebam exemplum ex *Julio* CAPITOLINO *Hiſt. Aug. Tom. I. p. 699.*
„quo *Clodius Albinus* Imperator pomorum tantum hauſiſſe dici-
„tur, quantum ratio humana non patitur. Nam & quingentas fi-
„cus paſſarias, quas Græci *Calliſtruthias* vocant, jejunum comе-
„diſſe

„ diſſe dicit CORDVS, & centum perſica Campana, & melones 1743.
„ Hoſtienſes decem, & uvarum Lavicanarum pondo viginti, &
„ ficedulas centum, & oſtrea quadringenta. „ Subridebat Princeps, qui a tali quidem ingluvie longius aberat. Vix enim melones ejus maximum pomorum genus magnitudine ſuperabant, unius libræ pondus utplurimum æquantes, raro libras duas attingentes. Harum familiæ etiam adnumerandas eſſe judico Hoſtienſes illas *Clodii*, quarum decem uno prandio abſumſiſſe dicitur. Et quibus ideo, quod parvæ admodum molis ſint, cucumeres cum CASAVBONO ſubſtituere minus neceſſe duco, cum nec naturæ, nec ſanitati adeo repugnare videatur, aliquot hujus generis fructus uno prandio epulari. Perſæ certe, ſi itinerum ſcriptores audias a), unico quandoque prandio triginta melonum libras devorare ſolent, quin menſibus quatuor æſtivis ejusmodi fructus, quorum ingens apud eos varietas occurrit, plebi omnem victum præbent. Ipſi etiam optimates delicatuli, duodecim quotidie libras eorum ſine incommodo ferunt. Neque ego memini ullam unquam Eminentiſſimo Cardinali, ex melonum talium deguſtatione liberaliori, moleſtiam enatam. Conſtans potius nos edocuerat experientia, horum uſu æquo, & ad palati deſideria demenſo, nunquam non temperatos fuiſſe ſanguinis fervores, indeque pendentem perſpirationis exceſſum; quem fructum exſpectandum eſſe a cucumerum & melonum paſtu, lætus aliquando legebat Eminentiſſimus Noſter in elegantiſſimis ARBVTHNOTI Angli b) *de natura alimentorum* Commentariis, quos curioſus totos perluſtrabat.

Auguſti die viceſima ſexta, ſternutatio crebrior levem podagræ & chiragræ acceſſionem introducebat. Quarta die nuchæ dolor & tumor, & faciei rubor obſervabantur. Livores per nu- Auguſtus.

a) vid. Hiſtoire univerſ. traduite de l'Anglois, Tom. III. p. 381.
b) An Eſſay concerning the Nature of Aliments, London 1735.

1743. cham comparebant, quaſi a percuſſione, hique e longinquo ſonticum nobis minitari raptum ad caput videbantur. Sexta die coſtarum dolor a latere dextro aderat, calore propius ad febrilem accedente ſtipatus, mox iterum diſcuſſus.

Aera terebinthinæ. Poſtremus hic impetus metum aliquem ſecuturæ olim apoplexiæ nobis incuſſerat. Præſens autem illo erat tempore germanus Eminentiſſimi Cardinalis Frater, Perilluſtris *Comes a* SINZENDORFF, Eques Melitenſis & Præfectus Olsnenſis, fervidiſſimi ingenii Dominus, ſed ſimili hæreditario articulorum dolori obnoxius. Hic per aliquot annos in uſum ſe traxiſſe cum inſigni emolumento aſſerebat Terebinthinam, cum Polio montano coctam. Quod remedii genus in Italia frequens, laudatum ibidem, & multiplici experientia comprobatum, nobis valdopere commendabat. Erat autem remedii compoſitio ſequens:

℞. Terebinthinæ Venetæ libr. ij.
Polii montani libr. IV.

Coqv. in aquæ menſuris ſeptem, ad conſiſtentiam maſſæ pilularis. Hujus maſſæ ſumat drachmam integram quovis mane, ad dies vitæ.

Salivam movebat Eminentiſſimo Principi, magno exemplorum apparatu confirmatus ſpecifici hujus remedii antipodagrici effectus, præcipue cum præmonſtratores in ejus largiore exhibitione Eidem offerrem binos, ſeculorum proxime præterlapſorum Medicos illuſtres, AMATVM *Luſitanum*, & *Julium Cæſarem* CLAVDINVM, quorum prior c) monachum quendam nephriticum ſex menſium uſu terebinthinæ, nucis magnitudine quovis mane devoratæ, reſtituerat; alter vero d) Principi Mirandulenſi poda-

c) Curat. medicinal. Centur. I. Cur. LXIII. p. 305.
d) Conſultat, Medicar, Conſult. XIX. p. 49.

podagrico, Frederico Pico, terebinthinam cum pulvere Ivæ ſu- 1743.
mendam ſuaſerat, externe adhibitis Tettuccianis & Porrettanis novis pro lotione & embrocatione. Idemque poſterior e) in chiragra terebinthinam, cum pulvere Ivæ arthriticæ, per temporis tractum ægro exhibuerat.

Eſt autem hæc Iva arthritica Polii montani ſpecies, *Ajuga* dicta, ſive *Chamæpitys*, ſpecialiſſimo quodam amarore, eoque non ingrato, commendabilis. Illum amarorem coctæ terebinthinæ altiſſime imprimit, maſſamque exhibet globulis formandis & deglutiendis facilem. Quod autem ad ipſam terebinthinam attinet, balſamum illud nativum perquam nobis accommodum videbatur eliminandis per urinarias vias, vel & involvendis ſalibus, perioſteis, tendinibus, ligamentiſque articulorum infeſtis. Eminentiſſimus enim Cardinalis, qui inter blandiſſimas collocutiones non raro graviſſimum ſe in hoc morbo auctorem claſſicum jocans profitebatur, in ea verſabatur opinione, veram arthritidis rationem repetendam eſſe a ſale, quod podagricorum machina copioſius ex alimentis extraheret, quam aliorum hominum. Non abſimili modo, quam fieri tale quid cernimus in ſalinis, in quibus aqua diuturniore mora ad extrahendum & exhibendum ſalem præparatur, fere eadem lege ventriculum & digeſtionis viſcera cuncta favere ſalium extractioni e cibis, e quibus aſſatas carnes majorem præ elixis ſubminiſtrare copiam affirmabat. Triſti enim experientia edoctus, aſſam, inprimis vitulinam, multoties podagram provocaſſe perſenſerat. Non alienus fuit ab hoc, ex intimo rerum ſenſu enato Principis noſtri, de podagra ſyſtemate, judicioſiſſimus & in intima morborum ſæpe feliciſſime penetrans BOERHAAVIVS, quandoquidem is in Opere practico f), podagræ

b 2 ratio-

e) Conſult. XXXIX. p. 93.

f) Part. V. p. 198.

1743. rationem expoſiturus, *ergo*, inquit, *non bilem*, *non lympham*, *ſed ſalem hic aliquem accuſo;* pauloque poſt g) elegantiſſime ſubjungit, „podagram eſſe effectum totius compagis corporis noſtri, „ſuoque tempore æque accidere, ac ſeminis ſecretionem in vi„ris, cauſamque habere in nervis ita genitis.„ Taceo quæ idem BOERHAAVIVS, in ſtupendi laboris Opere chymico, de ſale animalibus proprio, monuit, miti quidem illo & ſaponaceo, & inter volatilem & fixum medio. Cum quibus omnibus ſi contuleris, quæ non adeo multis retro annis, de ſale alcalico volatili vera podagræ cauſa, erudite commentatus eſt Medicus Florentinus, *Michael* PINELLVS h), nobiſcum omnino ſenties. Nos certe tali vel experientiæ, vel acutiſſimi ingenii ratiocinio innixi, in uſum trahebamus laudatam illam terebinthinæ cum polio montano coctæ maſſam, propoſitique tenaces continuabamus per integros ſeptendecim menſes, conſtantia a nullo fere privato homine exſpectanda.

Prima podagræ acceſſio, quæ durante hac aera terebinthinæ
Sept 27. Sereniſſimum Principem detinebat, ſub finem Septembris obtingebat. Soda & ſitis immodica præviæ erant. Acceſſio ipſa permodeſta pedem dextrum occuparat. Alvus paulo liberior comes. Noctes parum quietæ, ſed non doloris culpa, qui mitiſſimus erat. Appetente vinum ſtomacho, ſumebatur hauſtus generoſioris. Septima die lateris ſiniſtri coſtæ affligebantur. Reſpiratio inde turbata, deglutitionisque difficultas maxima. Flatuum præterea turbæ. Abhinc latius ſe diffundens dolor, aurem ſiniſtram, cubitumque & manum hujus lateris infeſtabat. Vocabatur in uſum mixtura ſupra laudata recreans, quæ, juncta repetitæ pilularum de Cynogloſſa exhibitioni, inſignem & hic effectum præſtabat,

g) l. c. p. 200.
h) Nuovo Siſtema dell' Origine o Principio della Podagra, e ſuo Rimedio. In Roma, 1734.

ſtabat, ſocia utriuſque pharmaci virtute adjuto cordis & arteriarum vigore, refrænato fibrarum ſpaſmo, invitato molliter madore, partiumque benigno tumore, dolores ſequentium quatuor dierum ambitu blanda quaſi vi amoliente. 1743.

Aliquoties obſervaram, & hoc paroxyſmo iterato experiebar, ſeptentrionalem ventum provocaſſe morbum, perinde uti mollioris auræ afflatum, eundem mitigaſſe vidimus ſupra. Obtinuerat ſcilicet per quatuordecim dies Boreas, cœlo ſereno & frigido. Huic in horto expoſitus Cardinalis, ſine dubio laterali dolori anſam dederat. In qua ſuſpicione confirmabatur catarrho arthritidem excipiente; quanquam familiaris etiam ſit podagricis fere omnibus quædam catarrhorum cum podagra viciſſitudo.

Uſum terebinthinæ noſtræ omittebamus durante acceſſione, uti olim lactis, revocantes eundem finitis doloribus.

Novembre ſanguis e brachio miſſus, ſatis bonæ notæ erat; Novemb. indeque armiſtitium cum morbo obtinuit ad initium uſque ſequentis anni.

Grave autem hoc nobis exiſtebat. Mox enim prima ejus 1744. die dolor Principem ſalutabat, cubito primum, mox pede dex- Januarius I. tro & præcipue genu affectis. Hoc prætumidum, durum, ſpaſmo tentatum, negotium nobis faciebat.

Fervoris ſenſus univerſalis poſcebat aliquot noti pulveris antiſpaſmodici exhibitiones, quibus alvus illico turbabatur, novo dolorum augmento octavi diei noctem ſomno privante. Feriebat autem manum dextram impetus. Confeſtim interim rubor & tumor comparebant, morbum undecim diebus abſolventes. Catarrhus & hac vice poſt morbum, ſed is quarta die innumera ſternutatione diſſipatus. Abhinc ſilentium turbarum per aliquot menſes. Vena ſecta in pede Aprili menſe, ſub cujus finem primi calores vernales, repetente hiemali frigore repreſſi, anſam reiteratæ podagræ ſubminiſtrabant. Catarrhus cum vocis raucitate comes. Sputa mira quantitate afflua. Aprilis.

1744. Rubor eryſipelaceus per faciem & nucham. Veſpertini algores, pulſuumque durities & inſueta celeritas. Rari quippe alias febriles motus univerſales. Fervor aliquis, cum igne lambente comparandus, per affectarum partium ſuperficiem vagabatur. Septima dies, poſt noctem irrequietam, dolorum augmentum ſecum ferebat, manu ſiniſtra plus quam arthritico rubore perfuſa & præturgida. Non ſecus ea livebat, quam ſi phlegmone in gangrænam prona detineretur, ficui maturæ non abſimilis. Hunc fere excedentem maturitatis gradum conſecuta, veſperi ſubſidebat. Alvus moleſte hærens, enemate officii admonebatur. Recipiente ſe abhinc undecima die dolore, ſudores, ſputa larga & liberior alvus, vernalem hunc impetum feliciter terminabant.

Julius. Julio æſtivalis aderat lateris primo ſiniſtri dolor, ſed hic proxime in femur deſcendens, mox in pedem. Blandus & ſuperficialis turgor erat, ruborque lætus. Sexta die latus dextrum eosdem leves dolores experiebatur, mox in pedem & manum migrantes.

Mirus manus dextræ turgor, nec minus ſiniſtræ intenſe rubentis. Alvus liberior; duodecima die acceſſionis finis.

Auguſtus. Vix menſe elapſo modeſtum hunc impetum excipiebat gravior. Bihorio a prandio ſubito aderat chiragræ dextræ perceptio. Protinus ſuccedebat turgor cum rubore. Canina fames præ aliquot prægreſſis vicibus, hac ipſa magis invaleſcebat. Quinta die, altera à prandio hora, indigeſtæ carnis fruſtulum vomitu reddebatur. Alvus naturalis. Nona die, remittere jam tum viſo impetu, dolor latus ſiniſtrum occupabat. Spaſmus hinc excitatus noctem diro cruciatu turbabat. Sciſcitantes comperiebamur, diuturniore extra lectum mora, intenſe frigidum borealem afflatum liberius admiſſum irritaſſe latus. Interim decima die ſudor largus, flatuſque copioſi ſolvebant turbas, quas biduo poſt glacialis hauſtus refricabat.

Notan-

Notandum ſic, Sereniſſimum Principem, aquæ potui adſuc- 1744.
tum, etiam in ipſa podagræ acceſſione, reficientem frigidæ hauſtum ſemper calidæ prætuliſſe. Erat enim a frequentibus illis infuſi foliorum Theæ ſorbitionibus, quæ adeo familiares nobis ſunt, prorſus alienus. Nec diffiteri poſſum, ſolam aquam, juſta frigidæ admixtione temperatam, ſæpiſſime nobis expellentis & reficientis pharmaci virtutes, præſentiſſimo effectu exhibuiſſe. Eminentiſſimus autem noſter, nunquam non alia utebatur aqua, quam cum glaciali remixto quovis hauſtu. Unde evenit ſubinde, uti hac vice, ut paulo liberalior glacialis aquæ additio, committendi erroris occaſio fieret. Adeoque latus jam dextrum, uti prius ſiniſtrum, dolorum cruciatu afficiebatur, malo non niſi decima quarta die, penitus conquieſcente.

Medio Septembre, poſt nocturnum vomitum, pedis dolor Septem-
novus aderat, ſimulque pulſus fortior, calor immodicus & rubor. ber.
Tertia die benignus tumor cum madore. Quinta pulſus & calor propius ad febrilem accedentes. Inde nox fervida, ſpaſmus genu dextri immitis, faciei rubor, ſputatio ſpumoſa largior. Octava die dolor acerbus & ſpaſmus genu ſiniſtrum quoque occupant, ægreque obſecundant conſuetis noſtris pilulis de Cynogloſſa. Decima die mador auctus cum levamine. Mox alvus lubrica, & per aliquot dein dies ſolito importunior, diaſcordium aliquoties eludens, tandem cedens ejusdem virtuti.

Sub Novembris initium ex refrigerio catarrhus, e catarrho Novem-
tranſitus in chiragram dextram. Dolor ferendus, tumor æquus & ber.
cum madore. Pulſus quarta die violentior. Nox ſpaſtica, rapto in ſocietatem dolorum genu. Alvus abhinc per plures dies lubrica, undecima autem & ſequenti vomitus aliquot vitellinæ bilis, dein ſtatus pacatus. Hoc menſe ſanguis e pede miſſus catarrhalem mucum ſecum attulit.

Anni

1745. Anni 1745. ingreſſus immodica ſiti notabatur, maxime nocturna ea & febrilem colliquationem minitante. Ad hanc permoleſtam & vix reſtinguendam ſitim accedebat phænomenon notatu perquam dignum. Sputa ſcilicet, in noſtro Principe ſemper, & tunc inprimis affluentiſſima, tenacia prodibant, ſaporemque & odorem terebinthinæ tota referebant. Nunquam ſolemnis ille terebinthinæ effectus, violaceus nempe odor, ſe prodiderat in urinis. Nunc vero impetu irruere in ſalivalia organa cœperat, ibidemque exitum iterum moliri traditus maſſæ ſanguineæ reſinæ hujus adparatus. Hæc operoſa muci terebinthinoſi per ſalivales ductus excretio, per plures dies nos exagitabat. Quanquam enim ſtatim a primo hujus phænomeni momento abſtineremus ab ulteriore terebinthinæ aſſumtione, fons tamen ejus videbatur inexhauſtus, omnisque ſaliva nil niſi fœcundiſſima terebinthinæ progenies erat. Nec mirum! Adeo longo enim temporis tractu decantati hujus medicaminis frugem periclitati fueramus, ut tota humorum maſſa imbui ejus ſubſtantia commode potuerit. Nec improbabile eſt, inter cauſas excedentis ſitis referri debere protractum hujus reſinæ uſum.

Jam quod ad hanc ſitim attinet, huic quidem reſtinguendæ perquam favens erat ſpiritus nitri dulcis, ordinario aquæ potui jugiter admixtus. Eliminandæ autem terebinthinæ ſuperfluæ non ſtatim in promptu erat conſilium. Tandem vero facilitando ejus a ſanguine divortio, præ reliquis accommoda videbatur emulſio noſtra oleoſa, qua aliquot olei recentis amygdalarum dulcium unciæ, cum ſufficienti ſacchari quantitate & vitello ovi recenti exactiſſime ſubactæ, admixta ſenſim juſta aquæ quantitate, in emulſionem gratiſſimam abeunt. Hanc ſaponacea ſua facultate idem præſtituram corpori judicabam, quod vitellus veſtimentis reſinoſa vel picea maſſa contaminatis. Feliciſſime illius ope hanc eluunt artifices.

Hocce

Hocce conſilium etiam ex voto ſucceſſit, Sereniſſimo Principe paucorum dierum continuatione ab hoc incommodo penitus liberato. Felices illas interim, quibus per ſex fere menſes gaviſi fueramus, inducias, pro fructu aſſumtæ conſtanter terebinthinæ jure agnoſcebamus. Sed minoris momenti erat ille fructus, quam ut urgere ulteriorem terebinthinæ uſum fas ducerem. Inceſſerat præterea etiam aliquis metus omnium animos, ſubjugata, quacunque demum arte, podagra, alios, eosque pariter graves morbos, facile oborituros. 1745.

Miſſus Februario ſanguis floridus erat. Febr.

Majo levis impetus manum primo, mox cubitum, exin genu tentabat. Reſpiratio contentioſa erat. Sputa uberrima. Phlogoſes univerſales, præcipue faciei, quam ſpongia humida indeſinenter ſolabamur. Cetera nil contra moliebamur, motu omni ad peripheriam expeditiſſimo. Marceſcente undecima die, ſub remiſſioribus doloribus, partium turgore, alvus per aliquot dies fluxa erat, cum moleſto ſenſu. Decima tertia autem die, hæmorrhoides ſine incommodo ſtillabant. Majus.

Junio ſimillima huic per omnia acceſſio blanda, decem dierum ambitu circumſcripta, obſervabatur, eaque alvi fluxu terminata, poſt noctem, ab aſſumtis pilulis de Cynogloſſa voluptuoſam, uti hanc ipſam ſalutabat Princeps, quem hac unica vice recordor hauſiſſe, per paroxyſmi totius decurſum, tenue pulli juſculum, appetente calidum potum ipſo palato. Junius.

Julio gravior nobis incumbebat impetus, clamores eliciens, & quinque horarum ſpatio ad ſummum gradum evectus. Quo temporis momento & turgor aderat, & congruens rubor, & pilulis noſtris feliciter promota maturitas, prodeunte madore benigno. Sexta interim die per nucham vagabatur ſuperficialis & rubellus dolor, cito diſcuſſus. Tum demum alvi lævitas cruenta, & exceſſu peccans, & calori coſtæque dolori juncta. Pertinax Julius.

1745. malum nec diaſcordio, nec abſorbentibus pharmacis morem gerebat. Vinum calidum proderat, inde a die decima tertia ad ſeptimam frequentius hauſtum. Vini iſtius, quod *Vin brulé* vocamus, præparatio talis: Vini gallici, *Eremitage* dicti, vaſculum, tres circiter ſcutellas, theæ ſorbitioni dicatas, capiens, bullire ſinentes, vinum ſaccharo & cinnamomo impraegnatum, inter bulliendum accenſum deflagrare permittebamus. Qua arte & gulæ acceptum, & minus inflammans reddebatur vinum, cujus hauſtum, elapſo fere ſemper quatuor horarum ſpatio, ſumſit æger noſter cum euphoria.

Quamquam autem conſiſtentior indies hac methodo alvus evadebat, nondum tamen naturalis ea, nec incruenta erat, viriumque lapſus & appetitus proſtratio ita invaluerant, ut attonitos nos redderet inſolitus aliquis ſenſim obrepens corporis & animi marcor. Contriſtatum enim aliquando præter morem conſpicabar Cardinalem noſtrum, vultumque ejus mortifero vulnere affectorum vultui ſimillimum. Tali rerum ſtatu geminata opera extricare nos e dubiis rebus conabamur, voti tandem compotes facti duplicata Diaſcordii doſi, victu lactis cum pane albo, & decocto radicis Tormentillæ cum corticibus aurantiorum parato, triceſimaque morbi die alvi fluxus cum chiragra brevis durationis commutabatur. Hoc tempore Medicus quidam Venetus, ſententiam ſuam circa noſtram medendi methodum rogatus, frequentiorem pilularum de Cynogloſſa uſum in ſuſpicionem vocabat, parumque aberat, quin diffidentiam pharmaco excitaſſet, minus conſiderate ſcriptis ad Sereniſſimum Principem his verbis: *Rimedio da Medici tutti di buon ſenno proſcrito.* Præferebat enim ille Medicus pilulis noſtris de Cynagloſſa, maſſam pilularum de Styrace, accuſans in prioribus cum cynogloſſam, tum hyoſcyami ſemen, quippe quod tremores muſculorum & debilitates induceret, aliaſque plures nocivas qualitates exereret. Cui quidem

acriori

acriori judicio, & inſonti pilularum de Cynogloſſa maſſæ minus 1745.
competenti, opponebam primo auctoritatem gravioris Medici Romani, *Proſperi* MARTIANI, fidelitate & candore cum HIPPOCRATE & SYDENHAMO merito comparandi, qui tutiſſimum hujus remedii uſum diuturniore experientia compertus, ubi de articulari morbo verba facit i), hæc eloquitur: *Ego autem theriaca utor ad ſcrupulum unum, cum granis ſeptem pilularum de Cynogloſſa, vel etiam theriaca ipſa, ægri natura inſpecta. Quorum medicamentorum caliditatem & ſiccitatem corrigo victus ratione iis contraria. Hisque omnibus abſolvitur curatio hujus affectus adeo exacte, ut alia omnia remedia irrita habeam, quæ in alium finem tendunt.* Oſtendebam utramque pilularum maſſam eundem agnoſcere auctorem ALEXANDRVM, ob magnum in praxi medica nomen κατ' ἐξοχὴν *Medicum* dictum, atque adeo eadem antiquitatis prærogativa gaudere.

Incognitas porro mihi plane eſſe regerebam nocivas illas ſpecierum, quæ maſſam pilularum de Cynogloſſa ingrediuntur, qualitates. Neque id mea tantum, multiplici ſane experientia, ſed & judicioſiſſimorum Medicorum effato confirmabam. Quod enim ad Cynogloſſam attinet, perplacent quæ de hac planta profitetur FVLLERVS k): *Populus*, inquit, *Medicorum uno ore vim ſoporiferam attribuit Cynogloſſo. Ipſe vero, licet millies in uſum duxerim, nullam ejusmodi virtutem obſervare potui. Egregium pharmacum in defluxionibus calidis.* Et commemini aſſertum cujusdam Medici, in Ephemeridibus his Nat. Cur. pilulas de Cynogloſſa in compeſcendis convulſionibus ipſi Opio præferentis, & tanquam excellentiſſimum antiſpasmodicum dilaudantis.

Ad Hyoſcyamum vero quod ſpectat, non equidem ignoro ſugillare hujus antiquiſſimi dolorum domitoris virtutes haud pau-

C 2 cos.

i) Commentario in Hippocratem, p. 214.
k) Pharmacopœia extemporanea, p. 355.

1745. cos. Nec diffiteor, culpa non vacare liberaliorem ſeminis doſin. At vero quale damnum emergere poſſit ex minuta adeo ejus quantitate, non video. Unicum enim ſeminis granum duodecim maſſæ ineſſe, norunt omnes. Neque huc trahendas eſſe arbitror triſtes illas hiſtorias, quibus abunde devorati effectus venenoſi memorantur. Cruda ſemina copioſe ingerere alias certe ſequelas excitabit, quam congruo tempore & loco judicioſe in uſum vocare accommodam circumſtantiis quantitatem. Quodvis remedium facile exceſſu peccabit. Quidni potens adeo & generoſum!

Nos vindicatæ hujus pilularum maſſæ uſum, conſtanti aliquot annorum decurſu ita comprobavimus in Eminentiſſimo Principe, ut nullum unquam in contrarium effectum fuerimus experti. Confeſtim altera vel tertia acceſſionis nocte quinque vel ſex grana deglutiebat æger, rariſſime eandem doſin intra unius diei ſpatium repetere coactus. Utplurimum prima pharmaci exhibitione ſigna promoti ad peripheriam impulſus aderant, mador nempe blandus, turgor æqualis, rubor lætus, excedentiſque doloris ſenſus moderamen. Tantum abeſt, ut cohibuerit unquam juſtum morbi articularis ſucceſſum, ut potius commodam viam ad attingendam eo facilius metam præpararit, fibrarum reſiſtentiam amoliendo, partiumque ſpaſmo criſpatarum niſum refrænando. Et ſane hic verus anodynorum rite adhibitorum fructus eſt, a reliquis remediis, contra ſpaſmos adhiberi ſolitis, vix exſpectandus, hocque ratiocinio conquieſcens Princeps, cum fiducia uti remedio non deſiit.

Auguſtus. Auguſto ſanguis tenax & pituitoſus e pede miſſus.

Sept. & October. Septembre, iterumque Octobre leves aliquot dierum acceſſiones aderant, faciem & aures ſcarlatino rubore perfundente ſuperficiali phlogoſi. Exin ſacharo lactis uſus fuit Cardinalis per

Novemb. menſem. Sub finem autem Novembris, prima nive, vigentibus

ubivis

ubivis catarrhis, Principem occupabat catarrhus. Nuchæ dolor comes mox & chiragra dextra, ſplendente & quatriduo maturo turgore. Privo quodam jure liberi cenſentur ab epidemicis morbis podagrici; nec quenquam recordor ex meis epidemica febre correptum, quamquam non pauci proſtent, quibus acuta febris, juncta doloribus, auxerit periculum, & quos ſocia utriusque morbi violentia jugularit. 1745.

Catarrhorum interim epidemiæ podagricis minus parcunt, quin immo permulti anſa fiunt recrudeſcentis morbi. Quidam etiam per vices vel catarrho laborant, vel articulari morbo, non obſcuro, ni fallor, indicio, acre illud, quod ſupra accuſavimus, podagricorum ſal in illis catarrhoſæ pituitæ vaginis deliteſcere, atque in catarrhis unacum pituita eliminari e corpore; in rheumate vero & arthritide oſſium membranas obſidere & rodere, omnesque illos, quos podagrici experiuntur, cruciatus excitare.

Sub anni 1746. initium importunus gulæ ſpaſmus, deglutitionem turbans, quarta die vomitum proritabat. Oſſa lingualia revera arthritide affecta loquebantur omnes circumſtantiæ, præcipue autem gulam ea ipſa die liberans manus dolor. Dolor erat immitis, pilularum noſtrarum uſum poſcens, quibus octava demum die æqua maturitas promovebatur. Nona mœror aliquis & inſueta moroſitas & extremorum pallidus algor, pulſu duro exiſtente, gravem tempeſtatem portendere videbantur. Sed metu liberabamur proxime, genu dextrum feriente impetu, intra biduum iterum fatiſcente. 1746. Januarius.

Februario ambæ manus & lateris dextri coſtæ ſeptem dierum decurſu vellicabantur, madore affluo liberatæ. Quale quid & Martio nobis obtingebat. Februar. & Mart.

Medio Aprili nocturnæ choleræ anſam dabat repletio aliqua diurna. Pulſus operoſus comes. Malum vino calido repreſſum, poſt magnam ſaburræ nondum bene ſubactæ exturbatam copiam. Aprilis.

1746. Eminentiſſimus Cardinalis, per omnem vitæ tractum ventriculi virtutem nunquam deficientem expertus, hac choleræ occaſione tamen ventriculi aliquem languorem accuſans, potum ſubito mutabat, & loco adſueti potus aquæ ſimplicis, hanc ipſam cum vini Burgundici quarta parte remixtam inde ab hac die hauriebat. Lagenam integram vini iſtius intra unius diei ſpatium ordinarie exſiccans, non ſine blandiente quadam, eaque per totum corpus ſe diffundente ſenſus grati perceptione. Vena hoc menſe in pede ſecta ſanguinem exhibebat floridum.

Aera Burgundica.

Majus. Prima arthritidis ſalutatio, ex quo vinoſa gaviſi diæta fueramus, eveniebat Maji quarta die. Aëris veſpertini in horto afflatus excitabat dolorem manus & coſtæ, mox & pedis. Pulſus vinoſam diætam decens, alacrior ſolito & a febrili parum abludens. Promotus tali pulſu terminus maturitatis, ſeptima die intra non adeo moleſtos cutis fervores abſolutæ. Perſtabat interim aliquis dolor ruborque, & tumor articulorum duriuſculus, ad decimam quartam uſque diem, madore non ut ante affluo, ſiccioreque ambitus corporis calore.

Junius. Medio Junio ex aſſe ſimilis huic chiragra & podagra decem dierum decurſu commodiſſime ſuperabatur. Alvus hac vice præter morem ſiccior, unica Magneſiæ drachma in ordinem redigebatur.

Julius & Auguſtus. Pari ratione Julio & iterum Auguſto leviores chiragræ acceſſiones ſine alvi lubricitate finiebantur.

Septemb. Sub finem Septembris Chiragra & Gonagra ſiniſtra repetebant. Hæc quidem cum ſpaſmo circa genu vigente clamoſo & perſeverante etiam tum, cum tumor & rubor & mador ſuccederent. Sputa tenaciſſima. Decima tertia morbi die cholera ſuperveniens, & hæmorrhoidum fluxio artus liberabant. Decima quarta facies uredinibus perfuſa, luculenter indicabat, qualis præcedente die internarum partium facies fuerat. Similes enim uredines

nes in primis viis choleram provocaſſe, nullus dubito. Rhabarbari toſti drachma ſumebatur cum effectu optato. 1746.

Octobre ſanguis e pede miſſus partim pituitoſus conſpiciebatur, partim floridus. Octiduo a vena ſecta elapſo, hæmorrhoidum fluxio repetebat ſine incommodo. Octob.

Novembre manus ſiniſtra denuo affligebatur. Catarrhus doloris ſocius. Status per decem dies violentus. Maturitas tum demum exquiſita. Tumor prægrandis. Sputa tenaciſſima gratiſſimo pharmaco ſaponaceo fluida & mobilia reddebantur, ſucco ſcilicet pomorum Sinenſium ſaccharato. Novemb.

Communicaverat illo tempore cum Sereniſſimo Principe noſtro aliud quoddam remedii genus, debellandæ podagræ dicatum, Eminentiſſimus Cardinalis *de Rohan*, qui eadem, qua Cardinalis *de Sinzendorff*, dolorum fere menſtruorum catena irretitus, remedio illo per longum annorum tractum uſus fuerat cum notabili fructu. Erat autem hoc ſequens:

℞. Radic. Gentianæ
Ariſtolochiæ
Herb. Centaur. minor.
major.
Chamædryos
Chamæpityos āā ℥j.

Infund. in Spiritus Vini Rhenani libr. iij. digeratur per xv. dies furno bene calido, Colatura D.

Hujus guttæ XL. vel L. ſumantur mane & veſperi in infuſo herbæ ariſtolochiæ, & poſt cœnam in vino. Singulis menſibus purgandum ſemel per annum.

Quodſi calefaciat nimium, ſequentis ptiſanæ hauſtus bini vel tres ſumantur poſt prandium:

℞. Ra-

1746. ℞. Radic. Graminis Miiß.
Fragariæ Mj.
Dactylorum No. viij.
Radic. Glycyrrhizæ ℥ß.

Coquantur in aquæ fontanæ libr. IX. leni igne, ad caſum tertiæ partis. Purgans ſit ſal Anglicanum. Poſt tres menſes guttæ ſemel de die, dein bis per ſeptimanam ſumantur per omnem vitam.

Sunt fere omnes Podagrici iſto anima, ut hac vel illa via reſtitui ſe in integrum poſſe ſperent & metuant, dubioque conſilio a cruciatuum repetitione liberari non minus ardenter deſiderent, quam tremuli vereantur.

1747. Januar. Jam quamquam fragrantior paulo nobis videretur mixtura illa ſpirituoſa, periculum tamen ejus faciebamus per unam vel alteram diem. Et cum prima hæc tentamina nimis ferirent linguam, eamque ſiccarent, præterea quoque ſpaſmum coſtarum excitare viderentur, abſtracta ſpiritus dimidia quantitate, mitiorem eam & guſtui magis gratam efficere curabamus. Vix autem per aliquot dies aſſumta erat mixtura hæc temperata, cum continuationem ejus interpellaret chiragra ſiniſtra ſub finem Januarii moleſta. Fervor aliquis univerſalis huic junctus erat, dolorem cito transferens in manum dextram & genua. Alvus ſiccior enemate monenda erat officii. Octavo die pacata omnia.

Fervor ille, præ aliis vicibus notabilior hac acceſſione, ſuſpectam nobis reddebat pharmaci ſpirituoſi virtutem. Neque enim ferebat Eminentiſſimus Cardinalis ptiſanam moderandis caloribus, ab uſu hujus mixturæ exſpectandis, deſtinatam. Obtinebat præterea adhuc aera Burgundica, uſus ſcilicet vini Burgundici cum duabus vel tribus aquæ partibus remixti, juſtusque adeo ſuberat metus, flammam tandem concepturum ſanguinem vino & ſpirituoſo medicamine ſimul impraegnatum. Abſtinuimus ergo penitus ab hujus continuatione.

Februa-

Februario medio catarrhus cum tuſſi inani agitabat pectus. Violentia ſtimulantis tuſſis pilulis de Styrace perdomita. 1747. Februar.

Martio ſubitus & longe acutiſſimus dolor petebat pedem, eumque æque cito altera die iterum dimittebat, non ſine metu interiora ferientis impetus. Tertia enim die enormis vomitus inter prandendum obſervabatur, quem quidem magnam etiam partem vino Burgundico copioſius hauſto, lentibusque, quarum amantiſſimus erat Princeps, aceto vini humectis, avidius ingeſtis, tribuebamus. Turbæ ſponte conquievere. Martius.

Hoc menſe ſanguis præter morem tenax, luridus, teter, inflammationem ſpirans, e pede emiſſus, inquietos nos reddebat, variaque meditabamur, quæ objici glutinoſo illi pingui cum fructu poſſent. At enim vero quis fructus expectandus erat a quacunque diæta, a quocunque pharmaco, cum primum in pituita diſſolvenda remedium in poteſtate noſtra non eſſet, labor ſcilicet & muſcularis motus, absque cujus adminiculo irritum futurum quemvis conatum prævidebamus.

Erat enim per hos annos, quibus aſſiſtere Sereniſſimo Principi datum fuit, impoſſibilis omnis inceſſus, muſcularisque motus quivis, vel tantillum operoſus. Manibus ipſis vix ciborum aſſumtioni, librorumque, quorum lectione nulla non die delectabatur, evolutioni ſufficientibus. Unum motus corporis genus nobis liberum erat: vel curru longius exſpatiari, vel curriculo ſuo triumphali in horto aut conclavi vectari; motus intimæ humorum tenacium miſcelæ juvandæ non adeo magnifice favens, optimus tamen, deficiente omni reliquo, ſi exceperis frictiones humidas in pediluviis & balneis, ſatis ſolenniter in uſum vocatis, adhiberi ſolitas.

Venerat inter alia in mentem noſtro Eminentiſſimo, experiri in ſe ipſo virtutes medicamentoſas pretioſi illius *lapidis hyſtricis*, quem mille florenorum Hollandicorum ſumtu ſibi comparaverat.

1747. Notum eſt, medicamenta bilioſa, & in his præcipue concretum hoc felleum, glutinoſo pingui objici a magno ſeculi noſtri Medico BOERHAAVIO, bilemque & lentam pituitam oppoſitam inter ſe habere indolem, obſervante id illuſtri illius Commentatore *van* SWIETEN; minus ergo hæſitabam concedere hoc, ſi non adeo proficuum, innoxium tamen futurum tentamen.

Aprilis. Infudimus lapidem iſtum per viginti minuta in aquæ Cardui benedicti unciis quinque vel ſex, & hauſimus jejuni. Affligebant illo tempore matutini quidam pituitæ vomitus Principem noſtrum, qui & alias facili cauſa, maxime vero nunc abundante pituita, proritabantur. Hi, repetito per aliquot dies hauſtu illo bilioſo, conquieſcebant. Obſervabamus autem ſequentibus experientiis, aquam ſimplicem felicius & citius imbui ſpecifico illo amarore, a quo virtus omnis medica lapidis pendet. Miſſa ergo Cardui benedicti aqua, benedictam fontanam præ hac pro menſtruo pharmaci ſeligebamus. Effectus tandem, ſi, quod res eſt, fateamur, nec tantus erat, ut nos ultro alliceret, nec tam nullus, ut ſuſcepti nos pœniteret. Sub finem Aprilis afflatus Boreæ invitabat catarrhum, hic lateris dolorem, quem chiragra levabat; felici humorum ad extrema motu.

Hæc eadem chiragra ſub Maji finem repetebat, ſed violentior & triduo acutiſſima, repetitamque pilularum de Cynogloſſa doſin poſcens, antequam blandum illum, maturitatem & levamen adferentem, madorem impetraremus. Quarta die manum alteram feriebat impetus, ſeptima die diſcuſſus, largumque hæmorrhoidum fluxum poſt ſe trahens. Inter ſolennes pilularum noſtrarum effectus conſtanter obſervabatur alvi aliqua ſegnities. Hæc præſenti acceſſione paulo ſolito pertinacior, vinoſaque diæta auctior, repetitis enematibus levanda veniebat. Rhabarbaro illa impraegnata votis ſatisfaciebant ſine incommodo.

Junii

Junii octava die ſubita cholera media nocte magnam aſſum- 1747.
torum ſaburram per ſuperiora & inferiora exturbabat. Cauſam Junius.
mali accuſabamus fervente cœlo largiorem ſolito vini Burgundici, cum aqua remixti, hauſtam quantitatem, ſudantique corpori admiſſam noctu frigidiuſculam auram. Irritos plura egerendi conatus, probe vacuatis ſpontaneo illo motu viis, reprimebat medicamentum abſorbens & unica theriacæ doſis.

Julio levis dolorum podagricorum muſſitatio, & octiduo ab- Julius.
hinc fluxus hæmorrhoidum parcus aderat, turbis exin pacatis ad
primam Auguſti, qua noctu pes, mane coxendix dolebant. Ru- Auguſtus.
bellus illico pes. At vero ſuperveniente graviſſimo & non præviſo animi motu, & dolor & rubor præpropere ſe recipiebant, viſceribus e veſtigio moleſtiſſimo ſenſu preſſis. Hæc prima ſecuturi propediem inſuperabilis morbi origo.

Erat Eminentiſſimus Cardinalis, quod magno ei honori eſſe duco, ſummæ animi moderationis, contemnendisque adverſitatibus adſuetus. Hac tamen vice parum aberat, quin momento iis ſuccubuiſſet. Animum inſolita quadam afflictione perculſum ſchedula ad me miſſa ipſe profitebatur, viſcera premi ſimul innuens. Scilicet ardentiſſimo Princeps flagrabat deſiderio intereſſe electioni Archiepiſcopi Salisburienſis. Videbatur quippe EI blandiri aliqua ſpes ſucceſſuræ ex voto electionis, ſi modo daretur eidem dirigendæ præſto eſſe. Quicquid ergo vel remorari Salisburienſe iter, vel præſcindere conceptam ſpem minabatur, infeſtum erat animo in iſtam gloriæ metam defixo. Levatis obſtaculis levatæ præcordiorum moleſtiæ, iterque inſtitutum die duodecima Auguſti. Neminem latet, rebus Salisburii minus optabiliter cedentibus, Cardinalem longe graviſſimis maceratum fuiſſe animi turbis. Factum inde, ut altera ab electione die, domum reverſurus, iter iterum inſtrueret. In hoc Danubium navi

1747. deſcendens, ſomnoque indulgens, humido refrigerio admiſſo in alvi moleſtum fluxum incidebat.

Septem-ber 12. I. Hunc alvi fluxum die duodecima Septembris ſequebantur vomitus plane enormes. Exceptus ea die convivio ſplendidiſſimo fuerat ab Epiſcopo Olomucenſi, ad quem diverterat, partim ferente id itineris ratione, partim & recreandi animi cauſa. Vo-
20. IX. mitus illi, de die in diem importuniores, repetitis theriacæ cœleſtis doſibus ad breve temporis momentum repreſſi, ultro ſemper urgebant. Princeps tandem, intimo ingraveſcentis mali ſenſu perculſus, magnis itineribus Vratislaviam ſuam contendebat, die-
23. XII. que viceſima tertia quatuordecim milliaria abſolvens, verſus mediam noctem domum redux ſalutabatur. Mihi quidem tunc advolanti immane quantum mutatus ab illo videbatur Eminentiſſimus noſter. Obrepſerat notabilis aliquis marcor, conſuetum, & Principi plane peculiarem faciei ſplendorem obliterans. Oculi profundi erant & nobis plane peregrini, nimium obtuſa eorum acie. Ad hæc inſolita vocis, acutæ alias, raucitas uſtulatas levi inflammatione oris membranas ſubindicabat.

Ex hiſce ergo junctim conſideratis, cum triſtiores nobis imminere turbas præmetuerem, itineris comites, animum a metu liberaturi, ſuggerebant, omnia hæc operoſi & pulverulenti itineris culpa evenire, conceſſa quiete facile iterum diſparitura. Sumſerat Cardinalis iſtius diei mane, ut compeſceret vomitus, quatuor theriacæ cœleſtis grana, & conquieverant turbæ ad no-
Sept. 24. XIII. ctem. Lectum ergo petebat abſque repetitione pharmaci. Nocte ſomno tranſacta, ſummo mane denuo aderat vomitus. Non obſtante impetuoſa hac ventriculi actione ſoporoſum deprehendebam Principem noſtrum. Novus latentis periculi monitor mihi exiſtebat ille ſopor, præcipue cum ſtatum ſonticum tacite declararet pulſus ea die ſubinde, magno meo dolore, intermittens; phænomenon, quod me, pulſuum rationes in Principe noſtro

ex-

exactiſſime ſemper examinantem, protinus attonitum reddebat. 1747.

Hac tam implicata rerum facie minus tutam judicans ſoporiferam nimium theriacam cœleſtem, mitius pharmacum eidem ſubſtituebam, unam ſcilicet diaſcordii Fracaſtorii drachmam. Hæc mane ſumta ab ulteriore vomitu præſervabat totam illam diem, quæ, animo ob reditum magis compoſito, ſic ſatis per omnia tranquilla tranſigebatur; quin & ipſa nox præ priore ma- Sept. 25.
gis adhuc pacata. Matutinus interim vomitionis repetentis im- XIV.
petus longius a ſecuritate nos abeſſe indicabat, quam opinaremur. Et quanquam ea die levia ſe manifeſtarent arthritidis molimina, inflatis ſiniſtri pedis venis, ſubrubella cute, dorſoque pedis indolente, eaque omnia conſtantem nobis podagræ acceſſionem & hoc ipſo ſalutarem vomituum medelam, pollicerentur; mox tamen evanida erat illa ſpes, intra brevia temporis momenta cum ipſo podagræ apparatu diffluens. Idem enim impetus, qui paulo ante extremum pedem petere viſus fuerat, confeſtim inverſo ordine ventriculum feriebat, noctemque, reiteratis poſt quævis aſſumta vomitibus, turbabat. Erat autem vomituum ra Sept. 26.
tio talis: Singuli hauſtus commorabantur aliquamdiu in ventricu- XV.
lo, usque dum proxime in inteſtina tranſitum moliri viderentur. Tum vero jugi impetu rapidus aſſumtorum torrens, diſtento ore, liberalius effundebatur, manifeſto indicio, denegatum aſſumtorum tranſitum in inteſtina provocare ventriculi, diaphragmatis, omniumque thoracis & abdominis muſculorum convulſionem, veram vomituum verendorum cauſam! Et par erat, ſive frigide, ſive calide aſſumtorum fatum. Calidorum quidem ſummum aderat per plures dies faſtidium. Aegrius ergo illa aſſumebat æger; aſſumebat tamen rogatus theam. Calida ſcilicet adſtantibus magis blandiebantur; ſed eadem mora, eadem, qua ingurgitata erant, via, regurgitabant & illa. Quin & ipſa medicamina, vomiti-

1747. mitibus objecta, ne excepto quidem, felici alias in his reprimendis, laudano liquido *Sydenhamii*, aliquoties poſt vomituum violentiam exhibito.

Tum vero rebus aperte deſperatis, periculoque pulſuum inconſtantia confirmato, anxii confugiebamus ad lapidis hyſtricis infuſum, ad mixturam noſtram arthriticam, ad enemata varia, ad decoctum corticum aurantiorum cum tormentilla, iterumque ad theriacam illam, ſi Diis placet, cœleſtem; ſucceſſu nullibi votis noſtris reſpondente, niſi quod ſopor auctus inducias quasdam proficuas mentiretur. Sub veſperam tantillum vini generoſiſſimi Tockavienſis, cum pane albo ſumtum, compeſcere indomitos vomitus videbatur, Eminentiſſimusque, refectis tantillum viribus, per aliquot horas tranquillus blande madeſcebat, cumque paulo poſt aliquot theæ vaſcula hauſta nauſeam vomibundam revocarent, motus illos commorſo citro feliciter reprimebat. Nox
Sept. 27. XVI. præter expectationem profundiore ſomno tranquilla erat, niſi quod pavores, in ſomno a me obſervati, fulgures mihi viderentur, certo imminentem proxime annunciantes tempeſtatem graviorem. Quam inevitabilem, magno tamen conatu prævertere annitebamur, fotu, frictu, ſinapiſmo, veſicantibus, motuum directionem ad extremas partes invitaturi, decollantemque ſpem reſuſcitabat nunc gratus ſudor, nunc plenior & ordinatus pulſus. Comparebat præterea rubellus turgor, ambas manus occupans, faciemque ſimul perfundens. Soli pedes minus tumori ſe adaptabant, ſicco calore rigentes. Matutinæ aliquot horæ ſtatum adeo tranquillum adſtantibus offerebant, ut ſingulorum animis ſpem inſpirarent, res deſperatas adhuc dum in integrum reſtitui poſſe. Conjunctos ideo cum ſopore & nunquam non verendos pavores, molliter in ægri gratiam ſentientes, interpretabamur oboriri a podagrico molimine; ſolam Podagram, debita loca attingentem,

ſol-

ſolvendo morbo, alias inſuperabili, parem pronunciantes. Quibus auditis attentiſſimus ad quævis Sereniſſimus Princeps: *Ergo vero*, inquit, *ſtatus noſter ſimillimus eſt ei, quo occubuit* CAROLVS VII. *Imperator!* Congruum ſane judicium & appoſita comparatio! *niſi enim*, triſtis monebam, *criſis noſtra ad peripheriam cito abſolvatur, æque cito actum de nobis eſt, ac de illo.* Cui acerbiſſimo effato proxime reſpondebat acerbior eventus. 1747.

Nam poſt meridiem ſubito remittebat ſalutaris ille viſus & ad peripheriam tendens humorum motus. Turgori rubello ſuccedebat ſqualidus marcor. Invaleſcebat ſopor, ita quidem, ut de potu aut alia quadam re admonitus Cardinalis, ſemper quaſi ex alto ſomno excitatus cum terrore aperiret oculos, &, quid rerum adeſſet, ſciſcitaret, mox iterum clauſis oculis. Ad pavores accedebant artuum tremores, reliquo corpore immota quadam ſitus ratione propius ad tetanum accedente. Tuſſim provocabat vel parciſſima liquidorum deglutitio, quorum juſtam exhibitionem præpediebat maxillarum ſpaſmus, os tenacius conſtringens. Oculi tunc vitrei & altius immerſi. Urinæ ſuppreſſæ. Stertor ſenſim obrepens. Singultus quoque & tandem fatiſcentibus per noctem cunctis vitæ motibus, ſtertoroſa mors, quæ conſequebatur die Septembris viceſima octava, hora octava matutina, tabo cruento, conſummatæ inflammationis gangrænoſæ teſte, paulo poſt mortem per omnes poros magnos penetrante, corpore ad crepaturam inflato. Sept. 28. XVII.

Tantum valuere cum itineris moleſtiæ, tum graviſſimæ animi iterato vulnerati afflictiones, forte & vini Burgundici adulterati uſus, & lubricæ in itinere, uti muſſitant adſtantes, diætæ ratio. Quibus junctis vigor cordis tandem infractus fatiſcere cœpit. Imminente poſtmodum arthritide non amplius attingere potens remotiora a centro loca, & penetrare per vias vel ſpaſmo ſtrictas, vel tophis obſtructas, vel coalitu deletas, detento adeo malorum fomite in ipſis viſceribus, lethalique ibidem incendio producto. Nullus enim dubito, gangrænoſum reperturos nos fuiſſe ventriculum, præcipue circa pylorum, ſi ſectioni corporis Eminentiſſimi Cardinalis locus fuiſſet. Notaram quippe inter repetitos vomitus, manu aliquando leviter contrectans abdomen, locum aliquem duriuſculum in regione gaſtrica dextra, eumque renitentem & ad contactum confeſtim convulſione jactatum; tremulo ſubſultu exquiſitiſſimum ſenſum prodente, focumque incendii manifeſte indi-

cante.

1747. cante. Quanquam de reliquo non aliena etiam a vero videatur ſuſpicio, hærentis ſimul in veſicula fellea calculi, ſanitatis vitæque deſtructoris. Præterquam enim quod huic choleras & indomitos vomitus proritare ſolenne ſit; hæreditaria quoque diſpoſitio quædam favebat calculi generationi apud Cardinalem, utpote cujus Illuſtriſſimus Pater magnæ molis calculum in hepate exhibuerat; notumque inſuper, ſimilem veſiculæ felleæ calculum exhibuiſſe inſuperabili cholera humanis rebus ereptum Auguſtiſſimum olim Cæſarem CAROLVM *ſextum.*

Quod autem attinet ad hiſtoriam mortis CAROLI *ſeptimi* Imperatoris, ad quam provocabat moriturus Cardinalis, e re eſſe judico brevibus eandem hic commemorare, ob aliquam morbi interemtoris affinitatem.

I. Quinta Januarii die chiragra laborare cœperat Imperator.
VIII. Hanc octava inde die exceperat Podagra, mox & gonagra. Die
XIV. decimo quarto morbi, ſuperato jam viſo acceſſu, madore humectus æger in conclave ſubgelidum ſe conferebat. Vix horæ quadrantem ibidem commoratus, lectum tremulus repetere coactus, convellitur. Per horæ dimidium vix reſpirans, dentibus ſtridens, ſecta in brachio vena tandem ad ſe rediens, pulmonalesque ardores accuſans. Artus omnes inſcii dolorum. Urinæ parciſſimæ. Tuſſicula ſicca. Alvi lubricitas ominoſa. Reſpiratio turbatiſſima. Diſerti lethalis nobiliſſimorum viſcerum incendii teſtes. Nullum a repetita venæſectione auxilium, ſed præceps,
XVII. prævio linguæ livore, mors, die morbi decima ſeptima. Sectum corpus adſtantium oculis offerebat pulmonum & ventriculi ſphacelum, cordis polypum, calculum renum; uti hæc omnia in memoriis publicis (*Pommeriſche Nachrichten* 1745. *im* 21. *Stück pag.* 238.) recenſuit Cæſareus Archiater *Wolterus.*

VIRO

VIRO
Illuſtri, Excellentiſſimo & Experientiſſimo
DOMINO
ANDREAE ELIAE BÜCHNERO,
S. R. I. Nobili,
Conſiliar. Archiatro & Comiti Palatino Cæſareo, Potentiſſ. Reg. Boruſſ. Conſiliar. intimo, Medicinæ & Philoſoph. natural. Prof. Publ. in Regia Fridericiana,
Academiæ Imperialis Leopoldino-Carolinæ Naturæ Curioſorum
Præſidi digniſſimo,
Adſcriptionem in illuſtrem hanc Societatem admittenti & Diplomate ſolenni obſignanti & confirmanti, in publicam gratiarum actionem
Meditationes ſuas
de
NOXA TIMIDITATIS IN CVRATIONE HAEMOPTYSEOS
loco penſi ſui
transmittit & conſecrat
Salentinus Erneſtus Eugenius Cohauſen,
Proto-Phyſicus Confluentinus,
&
Academiæ Nat. Curioſor.
CLEOMBROTVS II.

Joannes FERNELIVS *in Præfat. ad Lib. I. de Methodo medendi.*

Ad Naturæ ſimilitudinem effectum ſimulachrum quoddam eſt Medicina, quæ Naturæ legem ſemper intuens, in eamque defixa, ad ipſius imitationem ſtudium & opus omne dirigit, ut homini firmam, minimeque morbis obnoxiam valetudinem conſervet & tueatur, lapſam vero & affectam erigat & in integrum reſtituat, vitamque ipſam ſalvam & incolumem, quam poteſt fieri longiſſime, producat.

Georg. Ern. STAHLIVS *in Diſſertat. de Venæſectionis patrocinio, Cap. II. p. 6.*

Venæſectio eandem cum Natura intentionem habet: Venæſectio vicarium officium ſubit, & omnibus his moliminibus aut periclitationibus tempeſtiva & expeditiſſima ventilatione obviam it, ne Natura prolixe ad operoſos, imo ſub impeditionibus variis moleſtiſſimos motus confugere adigatur.

Illuſtris

Illuſtris & Excellentiſſime Domine,
Fautor ac Patrone colendiſſime.

Tua eminens comitas & ſingularis facilitas, Vir Excellentiſſime, qua non modo litteras, omnesque earum cultores atque veros amatores interius admittis, ſed abſentes quoque & longius remotos, quaſi alter Homericus Apollo, longe operoſis honorificis admiſſionis titulis, & non fucatæ amicitiæ beneficis radiis perfundis, effecit ut TE ſcripto hoc adire & veluti in ipſum publicæ humanitatis ſacrarium irrumpere, hasque paginas illuſtri Tuo nomini inſcribere & TEcum conferre, ac inſimul quædam de noxa nimis timidæ Therapiæ morbi haud infrequentis diſſerere audeam; prout nunc a viginti octo, & quod excurrit, annis in eo totus fui, ut circa morborum quorumvis curationem, tum continuis ſtudiis & veris obſervationibus, tum diligenti obſervatorum collectione & combinatione id annotare & eruere adniterer, quo morborum Therapiæ tum felicius atque tutius, tum citius, & quidem ſolide, non palliative, ſuccederent.

Hæc probe repetitis vicibus ruminans, vulgaremque praxin ſedulo excutiens, dolenter ſæpius vidi, quod in plurimis caſibus temere, in multis nimis timide agatur; quantopere autem utrumque vitium in artis tam ſalutaris ſimulque imperioſæ exercitio noxium ſit, per ſe ita patet, ut fere nulla egeat dilucidatione; proh dolor! enim indies obſervare licet id, de quo modo anxie conqueſtus eſt Romanus ſapiens, Epiſt. 45. p. m. 226. *Vitia nobis ſub virtutum nomine obrepunt, temeritas ſub titulo fortitudinis latet, moderatio vocatur ignavia, pro cauto NB. timidus accipitur, in his magno periculo erratur, his certas notas imprime, &c.* Cruentis merito lacrymis deplorandum eſt, quanta & quam fu-

neſta quotidie mala in medicinam introducat temeritas ex Empiricorum, Hiſtrionum, Balneatorum, aliorumque idiotarum, illotis manibus in artis tam periculoſæ exercitium, ob ſordidi lucelli ſpem, irrepentium, & omnia indiscretim, ſine fundamento & ratione, audaciſſime tentantium, præpoſteris factis ſatis conſpicua. Aureus hinc profecto (ut Illuſt. STAHLII verbis utar) eſt locus THVCYDIDIS, ubi de jactantia, audacia & temeritate dicit, quod imperitia matre prognaſcantur, aut ignorantia, indocta inſcitia, audaciam proferat, penſitatio vero cunctationem; & profecto recte huic aſſerto ſuffragantur Latini, notiſſimo illo ſuo adagio: *Quo quis indoctior eſt, eo eſt impudentior.* Quum itaque temeritas ex tam propudioſa matre ſemper progeneretur, quid mirum, quod nihil, ex ſententia CICERONIS *Lib. I. de Natura Deor.* temeritate turpius, nec quidquam tam indignum ſapientis & *Medici* gravitate & conſtantia, quam aut falſum ſentire, aut quod non ſatis exploratum, perceptum & cognitum ſit, ſine ulla dubitatione defendere; nihil porro a gravitate ſapientis, (qualis omnis Medicus merito eſſe deberet, ob vere arduum & periculoſum officium, in quo non de ſanguine brutorum, ſed de corio humano agitur,) errore, levitate, temeritate, addo timiditate, disjunctius, ut proin ſummopere optandum foret, quo omnis actio, præcipue in Medico, vacaret temeritate, ignavia, timiditate & negligentia. Utrum autem a temeritate, an a timiditate majus & crebrius damnum exſpectandum ſit, fuſius diſceptare nolo; *Emmanuel* THESAVRVS in *Philoſoph. moral. Lib. IV. Cap. 6. pag.* 121. ita inquit: *Temeritas & ignavia vitia extrema ſunt potentiæ iraſcibilis; illa quatenus exquirit, iſta quatenus fugit pericula, contra quæ deberet inſurgere; ambæ intelligentiam habent adeo corruptam ab habitu perverſo, ut non conſiderent nec qualia pericula, nec quali de cauſa, nec quali modo una exquirat, altera fugiat. Non eſt animal homini ſimilius ſimia, at nec deformius*

mius eſt: non eſt, quod fortitudini ſimilius eſt temeritate, at quantum rationalis illa, hæc beſtialis eſt. Si itaque duo hæc vitia extrema ſunt, quidni ab utroque extrema mala, tanquam fructus pediſſequi & inevitabiles, expectanda veniunt, niſi fortaſſis quiſpiam arguere velit, quod peccata omiſſionis minora ſint, quam commiſſionis; peccatum autem commiſſionis, ſecundum Theologos (vid. LAYMANNI *Theolog. moral. Lib. I. N. I. Tract.* 3.) nil aliud eſt, quam actus humanus malus; omiſſionis vero in eo conſiſtit, quo homo, libertate præditus, *non operans eſt, cum ſecundum legis præſcriptum operari deberet*, licet & id valdopere quoad Medicum controverti poſſet, dum vix differentiam deprehendo, num quis per incongrua & periculoſa remedia temerarie trucidetur, vel ſi id, quod fieri oportuiſſet, timide negligatur, atque propter hanc omiſſionem timidam æger pereat, niſi forte in temeritatis, ſive commiſſionis actu, major præſupponatur malitia, quæ operantis conſcientiam vulneret & angat; ſufficit, utrumque vitium matrem fœcundam agnoſcere ignorantiam & imperitiam, quæ, ſecundum HIPPOCRATEM in Lege, *malus eſt theſaurus, malæque opes reconditæ, iis, qui eam tum opinione ipſa, tum revera poſſident, ſecuritatis animi & lætitiæ expers, timiditatis & audaciæ nutrix; ac timiditas quidem impotentiam, audacia vero artis ignorantiam arguit, &c.* Verum his diutius immorari velle, tanto magis mihi ſupervacaneum ad ſcopum meum eſſe videtur, cum fuſius & ad omnes ſpeciales actus excurrere non ſit animus, ſed duntaxat in uno morboſo ſtatu per ratiocinia & obſervationes exponere intendam, quænam paſſim mala ex *Medici timiditate* in ægros Hæmoptyſi laborantes redundent. Hæmoptyſin autem non ſecundum litteram, quæ in genere omnem ſanguinis exſpuitionem, e. g. ex gingivis profluentis, vel ex infundibulo ad fauces depluentis, immo muco narium ſe aſſociantis, denotat; ſed eam ſinceri, floridi & copioſi ſanguinis ex pulmonibus erup-

tionem ac rejectionem mediante tuſſi, intelligo; malum equidem, reſpectu aliorum morborum & indefinitæ ægrotantium ac morientium hominum multitudinis, non adeo frequens, ſed tanto magis ſonticum & terrificum. Quum enim omnis præternaturalis excretio ſemper mala ſit, ſic ſanguinis peſſima, unde etiam ſuperne eum efferri, qualiscunque ſit, malum pronunciat COVS, *Sect. IV. Aphor. 25.* quod & ipſe magnus ceteroquin Naturæ directricis defenſor, STAHLIVS, explicite agnoſcit in *Theoria Medic. Part. II. Sect. I. Artic. 2. p. m. 725.* ſic ſcribens: *Unde quidem hoc maxime intuitu Hæmoptyſis, quatenus pectoralis eruptio ſanguinea, vere ceu* morbida *&* erronea *taxari meretur; licet* in genere, *quatenus evacuatio ſimplex, etiam non inconveniens ſæpenumero judicari poſſit. Propter conſtitutionem enim pulmonum omnis obſtipationis impatientem, interim veſiculari ſua vacuitate recipiendarum, immo reſpirationis actu intimius atque penitius imprimendarum* ſtaſeon *quam maxime capacem; ſanguinis autem ſemel ſubſiſtentis certam atque præſentaneam* corruptionem *& ab hoc etiam ipſius tenerrimæ texturæ hujus partis colliquationem, atque* ſociam *corruptionem, periculoſæ admodum conſequentiæ exiſtit.* Hinc igitur tanto major cura & ſollicitudo cum experientia & applicandorum dexteritate requiritur, ut ominoſum & periculoſum ſubdolumque hoc malum, quod pleroſque eorum, quos corripit, lenta tabe ad orcum deducit, tum præcaveatur, tum ſecundum genuina artis principia, & rationis veræ cum experientia junctæ formam, convenientemque ſalutarem methodum, curetur, tractetur, ſaneturque. Peccant autem in ejusdem Therapia non leviter, nec infrequenter, tum plebeii, tum naſutiores chirurgi & medicaſtri, tum ipſi quoque, vah probrum! ſubinde Medici, quoniam cum tale malum eſt, quod omnibus ſtatim terrorem incutere ſolet, tam ipſi nempe ægroto, quam adſtantibus, ocyus idcirco expeditum promptumque remedium po-

ſtulare,

ſtulare, vel ipſi etiam adhibere ſolent, quo vitalis humoris p. n. excretio citiſſime ſiſtatur, utpote in quo animam hærere judicant, & idcirco ſtatim metuunt, ne anima ipſa cum florido ſanguine ejiciatur; timidus ergo & anxius hinc æger, timidi circumſtantes, unice a Medico efflagitant, immo reiteratis petitionibus eundem urgent, ut tam levius, quam præcipue impetuoſius prorumpentem cohibeat & coërceat ſanguinem, ſique his annuentem deprehendunt, factaque ſimultanea hæmorrhagiæ hujus ſuppreſſione voti ſui compotes redduntur, lenta tabes, ſeu pulmonalis phthiſis, ordinarie fere ſuccedit, ſcenamque iſtam lethali tandem exitu claudit, prout hoc ex binis ſaltem hic ſubjungendis exemplis luculentius patebit.

Neogamus, temperamenti ſanguinei, annorum aliquot ſupra viginti, cum nocturno tempore nimium incaluiſſet, ſeque dein poſt inopportunum Veneris exercitium ad quietem componere vellet, ſicca corripitur tuſſicula, quam ſtatim excipit exſcreatio copioſæ materiæ ſubdulcis, quæ cum ipſi ſuſpecta fieret, lumen adferri jubet, ſeque tunc purum & ſincerum ſanguinem rejeciſſe non ſine horrore conſpicit, hinc ocyus Medicum accerſiri jubet, cujus adventus, ob continuantem ſanguinis etiam grumoſi copioſam rejectionem, duplicatis nunciis urgetur. Advolat Medicus juvenis, nondum in praxeos, nec hujus etiam morbi exercitio debite verſatus, ceteroquin vero ſatis doctus & ſcholarum proverbiis tumidus, conſpiciensque tam copioſum ſanguinem modo evacuatum, attonitus ſtupet, ac de eo unice ſollicitus eſt, ut iſtud profluvium per valida adſtringentia compeſcatur, hincque ſine mora mixturam talem cum decocto travmatico præſcribit, quibus avide, cum magna futuri boni effectus confidentia, hauſtis, brevi poſt ominoſum illud ipſi viſum ſanguinis ſputum miraculi inſtar ſiſtitur, remanente tamen tuſſi ſicca, quam parum curat, itemque reſpiratione difficiliore & anxia, ad quam tollen-

dam

dam emollientia, relaxantia & expectorantia præſcribit, quorum uſum excipit tuſſis humoroſa, cum rejectione copioſa ſanguinis atri, congrumati, & materiæ pulpoſæ vere purulentæ, ſub qua ſucceſſive reſpiratio liberior redditur. Lætatur hinc æger, ſibique de felici therapiæ ſucceſſu applaudit Medicus, gratusque æger laborem aliquot aureis ſubridenti Practico compenſat. Verum moleſta iſta tuſſis conſtans dein perſeverat, diu noctuque fere indeſinenter affligens, ad quam cicurandam omnes pharmacopolii excutiuntur pyxides & loculi, ſed fruſtraneo effectu & irrito conatu; æger enim indies magis magisque extenuabatur, ſubſtantia muſculoſo-carnoſa ſenſim evaneſcebat, vires ſucceſſive decreſcebant, & tandem lenta mors cataſtrophes ludebat epilogum.

Plethoricus triginta ſex annorum, quolibet veſpere cantharum vini rubri exhauriens & nicotianæ ſimul fumum per fiſtulam ſugens, conqueritur de moleſta tuſſi cum raucedine juncta, tandemque non opinanti ſupervenit enormis hæmoptyſis. Medicus vocatus obſtupeſcit ad ingentem ſanguinis per tuſſim continuam rejecti quantitatem, unde anxius & dubius quid primo agendum ſit fere neſciebat; tandem ne malum augeatur, aut ſaltem diutius continuet, in adſtringentibus quærit refugium & auxilium: venæ ſectionem enim propterea inſtituere nolebat, quoniam omnem fere e venis ſanguinem exhauſtum eſſe metuebat, unde ſuis innitens fidis remediis ſtypticis, cum adeo periculoſam ſibi viſam hæmorrhagiam ceſſare cerneret, lætum canebat epinicium, ægerque ſe nunc prorſus ſalvum eſſe credebat. Verum grumi extravaſati ſanguinis intra vulneris confinia ſubſiſtebant, qui in corruptionem putredinoſam abientes, ſordidum in pulmonibus ulcus, per reiteratam moleſtam tuſſim mundandum & nunquam conſolidandum, efficiebant, ſenſimque in pejus ruente malo, elapſo dimidii anni ſpatio lugubre canebatur epicedium.

Binæ

Binæ hæ morborum hiſtoriæ abunde confirmant practicum Illuſtr. HOFFMANNI monitum, *Medicin. ration. ſyſtem. Tom. IV. Part. II. Sect. I. Cap. 2. p.* 43. §. 7. hiſce verbis communicatum: *Sicuti remedia, quæ validiori adſtringendi facultate pollent, nunquam ullo in morbo, ita nec in hæmorrhagiis ſecuram opem præſtant: omnium vero minime in hæmoptyſi, præſertim illa quaſi critica, nec non ab initio & in paroxyſmo ex uſu ſunt. Etenim licet fluxum ad tempus ſiſtant, relinquunt tamen in pulmonalibus veſiculis ſanguinis grumulos, qui in corruptionem abeuntes, inflammationem, putredinem, phthiſin & hecticam expedito & facili modo inferre poſſunt*, prout ea omnia in modo recenſitis caſibus illata fuiſſe conſtat. Sæpius idcirco miratus ſum abſurdiſſimam illam hæmorrhagias curandi methodum, cujus autor eſt HELVETIVS, *dans le Recueil de diverſes methodes pour la gueriſon des maladies, p.* 311. ubi alumen crudum in magnis hæmorrhagiis ad ſcrupulum dimidium quolibet bihorio porrigendum ſuadet, hanc ſimul ſuperaddens cautelam: *Les malades, qui crachent ou qui vomiſſent le ſang, doivent avoir leur chevet fort haut, afin de tenir leur poitrine dans une ſituation commode.* Exinde namque patet, quod & in ipſa Hæmoptyſi vomituque cruento magnum hoc ſtypticum præſcribere audeat, ſed quam felici cum ſucceſſu exemplo quodam didici, cum junior quidam Medicus in hujus magni magiſtri verba jurans, illud in uteri hæmorrhagia reiteratis vicibus porrigeret, fatali cum ſubſequuto eventu. Peſſime igitur in Hæmoptyſeos & fere omnium hæmorrhagiarum curatione agit Medicus nimis timidus, ſi purpuream animam mox ſimul prodituram ſuſpicatur, hincque eam adſtringentibus incarcerare, & ſtypticis ligare incautus ac inexpertus tentat; fallitur enim ipſe, & adhuc magis fallit infelicem ægrum, qui, ſubſiſtente cruore, ſibi ingens beneficium præſtitum fuiſſe lætus autumat, neque permanens, imo adauctum, aut potius inevitabile timet

periculum, dum nunc lenta tabe conſumitur, qui alias debita cum prudentia tractatus, per plura adhuc luſtra ſanus conſervari potuiſſet. Peccat porro timore ſuo nimio Medicus, quando ex copioſius rejecto ſanguine vaſa admodum depleta, & vires plane dejectas eſſe concludit, & idcirco nec derivatoriam, nec revulſoriam inſtituere audet V. Snem, qualis noxius timor fuit prioris Medici, qui neogamo hanc ſanguinis interdixit ventilationem, quoniam per frequentes amoroſos concubitus vires jam tum nimis fractas & exhauſtas, atque per impetuoſam illam Hæmoptoen magis adhuc imminutas eſſe autumavit, non vero ſimul indicavit, quod quoad maximam partem ab orgaſmo, in ſubjecto tali plethorico prius excitato, inducta fuerit Hæmoptyſis, adeoque prudenti derivatoria V. Sne inſtituta, conjunctisque temperantibus remediis, longe ſecurius mitigari & cohiberi potuiſſet, quam ſolis validioribus exhibitis adſtringentibus.

Quantopere porro prognoſis fida certaque Medicum ornet, ejusque famam adaugeat, ac inſimul firmiſſimum vere acquiſitæ ſcientiæ & experientiæ teſtimonium præbeat, quotidiana abunde loquitur experientia, magnusque inſuper teſtatur HIPPOCRATES, *Prænot. Lib. I.* §. 2. hiſce verbis: *Operæ pretium facturus Medicus videtur, ſi ad providentiam ſibi comparandam omne ſtudium adhibeat, cum namque præſenſerit & prædixerit apud ægrotos tum præſentia, tum futura, quæque ægri omittunt expoſuerit, res utique ægrotantium magis agnoſcere credetur, adeo ut majore cum fiducia ſe ſe homines Medico committere audeant. Curandi vero rationem optime molietur, ſi ex præſentibus affectionibus futura prænoverit, neque enim fieri poteſt, ut omnes ægroti ſanitatem aſſequantur.* Cum itaque omnium morborum ſanatio implicet, pulcherrimum cenſeri debet, ſi Medicus quid futurum ſit prædicere valeat. Aſt quoties hæc fallunt vaticinia inconſiderate prolata, dum ii, qui morituri certo dicebantur, convales-

cunt,

cunt, alii vero, qui extra omne mortis periculum in ſalvo eſſe credebantur, non animadvertente Medico ſæpius moriuntur. Errorem huncce ſatis notum in tractatione noſtri morbi ſimiliter haud infrequenter producit timiditas.

Sic ante complures annos in praxeos meæ primordiis nocturno tempore celeri nuncio vocabar ad Studioſum, in nobilis cujusdam ædibus decumbentem. Statim accurrens eum deprehendo enormi & continua tuſſi copioſiſſime ſanguinem floridum & ſpumantem rejicere, quo aliquot jam matulas repleverat. Terrebar attonitus ad tantam rejecti cruoris copiam, ingentemque arteriæ majoris ramulum disruptum eſſe ſupponebam; cumque copioſior majorque quantitas eſſet, quam unquam rejectam videram, omnes venas quaſi exhauſtas credebam, hinc de venæſectione inſtituenda ne quidem meditabar, ne ægro moriente, quem certo moriturum augurabar, in me culpa a circumſtantibus rejiceretur. Quum vero æſtum orgaſticum in ægro deprehenderem, mixturam temperantem ſaltem pro ſolatio ultimo præſcribebam, & pro potu aquam frigidam concedebam, ægrumque extremis Eccleſiæ ſacramentis muniendum, prognoſtico fatali relinquebam, nec altero die inviſebam, nolebam enim confundi, viſitaturus ægrotum, & deprehendens mortuum. Aſt, elapſis aliquot diebus is, quem in ſarcophago quieſcere non dubitabam, mihi in platea obvius occurrebat, gratesque reponebat, quod ſalutari conſilio ipſi adeſſe & prodeſſe voluerim. Ingenue fateor, me tunc, tacito rubore ſuffuſum, agnoviſſe, quod veriſſimum ſit *Nicolai* TVLPII effatum, quod *Obſerv. medic. Lib. III. Obſ.* 45. *p.* 262. continetur: *Nihil conſiliis medicis* (etiam prognoſi) *tam eſſe inimicum, quam celeritatem*, addo & *timiditatem.*

Dantur proinde nonnulli etiam ſatis celebres Practici, qui, obſervato gravi vel extraordinario quodam ſymptomate, ſtatim

de convaleſcentia ægroti deſperant, conditoque ferali prognoſtico diſcedunt; dantur item, qui nullum periculum agnoſcunt, omnesque ægros ſuos ſpecioſorum verborum lenocinio, magnisque promiſſionibus ſecuros ſemper reddunt; dantur denique empirici deceptores, qui omnis morbi, etiam leviſſimi, ſtatum periculoſum eſſe audacter fingunt, ut convaleſcente ægro vel majus ſoſtrum extorquere, vel non ſanato illo, ſe id jam tum prædixiſſe, inepte fabulare queant. Peccatur ſane utrimque, partim dolo, quod peſſimum, partim craſſa ignorantia, quod abſurdiſſimum. Apage ergo temeritatem a Medicina! apage timiditatem! apage negligentiam inprimis ſupinam, in arte vitæ humanæ ſalutarem curam promittente! apage craſſam ignorantiam! apage dolum omnem! apage injuſtam habendi & acquirendi cupidinem! apage omnia deceptionis peccaminoſæ probroſa molimina, viro probo, conſcientioſo & omni vero Medico indecentia! Quam falſo autem populi ludibrio ſe exponat Medicus, quibusque ſubinde excipiatur ſannis, ſi nimis præcipitanter falſam prognoſin pronunciet, eamque tanquam certam venditet, mille confirmari poſſet curioſis, & ex parte ridiculis hiſtoriis, ſed modo expoſita mihi ſufficit, quæ me multo cautiorem, cordatiorem & cunctabundum reddidit: obſervavi enim non raro, ingens & valde impetuoſum ſanguinis profluvium, cum lipothymiis frequentibus conjunctum, ſalutariter proceſſiſſe, modo ad eam cautelam probe attendatur, quam præ aliis commendat & maxime notabilibus exemplis confirmat hodiernus ſacræ Cæſareæ & Regiæ Majeſtatis digniſſimus Archiater, *Gerhardus van* SWIETEN, *Commentar. in Aphor.* BOERHAAVII *Tom. I. p.* 220. §. 152. *& p.* 235. §. 161. ubi graviſſima magnarum arteriarum vulnera poſt enormiſſimam hæmorrhagiam curata narrat, modo vulnerati (idem de internis hæmorrhagiis eſto judicium) non reficiantur vino, vel ſtimulantibus cardiacis debilis vita adaugeatur, ſed tales fere mortui re-

linquantur; tum enim ſpes aliqua ſupereſt, manente tali vita, ſed debiliſſima, arteriam disciſſam vel ruptam poſſe contrahi & conſolidari cum alias, aucto ſanguinis motu, adaugeatur hæmorrhagia, ex qua æger tandem perire debet. Errant igitur non parum timidiores Practici, qui, anxia ſollicitudine commoti debiliorem, pallentem, frigentem, & quaſi exanimem ægrum, ob copioſius profuſum ſanguinem, remediis ſpirituoſis refocillare, excitare, & his fugientem quaſi animam retinere adnituntur, cum potius ſolidarum partium elaterem ſtimulent, orgaſticam humorum commotionem excitent, atque ad graviores & incompeſcibiles hæmorrhagias anſam præbeant certiſſimam, ut ſub uſu pretioſi cordialis forte mori cogatur, qui ſibi aut relictus, aut frigidis tractatus, ſalvari certo potuiſſet.

Aliquot menſibus poſt ſupra enarratam hiſtoriam anheloſo curſore vocabar ad Religioſum virum juvenem, plethoricum, ſub ſumme indiſcreti Prioris diſciplina militantem. Hic forte ob errorem contra ſeveriores regulas monaſticas putatitie commiſſum, acriter a Superiore ſuo exceptus, in vehementiorem iram proripiebatur ita, ut poſt tuſſiculam ſiccam copioſiſſimum ſanguinem floridum ſpumantem adhuc furens, ſeſeque hinc inde volutans, rejiceret, meque accurrente jam jam quasdam matulas repleverat, quam copioſam rejectionem, per totum cubiculum diſperſam, non ſine horrore metuque præſentis periculi attoniti obſtupeſcebant adſtantes, & ipſe ego (cum majorem imo ſimilem nunquam vidiſſem,) mirabar. Interdicebam itaque omni potui vinoſo, aquam potius fontanam ad reſtinguendam ſitim parvis hauſtibus bibere jubebam, mixturam nitroſo-temperantem præſcribebam, ut exorbitanti iræ frenum injiceretur, ac ocyus in pede venam incidendam eſſe monebam; verum torvis oculis me intuentes circumſtantes confratres, clamabant, omnem ſanguinem modo rejectum, nullumque fere in corpore amplius

ſupereſſe, & idcirco, remotis omnibus medicamentis, de extrema tantum Sacramentorum adminiſtratione, & ad mortem imminentem præparatione cogitandum eſſe urgebant, quibus autem reponebam, nondum animo deſpondendum, ſed potius auxilium adhuc adſiſtente divina gratia, in V. Sne obtinendum eſſe. Juveni ergo adhuc practico fidem dubiam habentes, a Chirurgo petebant, quid de eo judicaret? hic vero timidior, ſine hæſitatione, conclamatum jam eſſe, & venæſectionem inutilem, imo periculoſam fere, pronunciabat. Aſt his iterum alia valida opponebam argumenta, donec tandem Medici conſilio præ aliis obtemperandum eſſe theologice decidebant, unde his ad amusſim factis, ſenſim imminuebatur impetuoſa ſanguinis rejectio, ægerque, utcunque ſumme debilis & rubra facie in ſumme pallidam converſa, intra paucos dies, præter omnium ſpem, convaluit, & poſt plura luſtra adhucdum ſanus vivit. Ejusdem cœnobii concivis, plethoricus, qui ex ſuggeſtu magno clamore, tumultuoſisque geſtibus concionem dicere ſolebat, ex improviſo ingentem patiebatur per pulmones hæmorrhagiam, quam accerſitus naſutior & ſcientiæ magis expers, quam capax, balneator multis remediis, iisque ſtypticis, coërcere fruſtraneo auſu adniſus fuerat; quo enim fortiora & copioſiora adſtringentia exhibebat, eo majori impetu ad pulmones congeſtus ſanguis tanta in copia projiciebatur, ut ipſe de reliquo ſatis carnoſus, toroſus & robuſtus vir in lipothymiam incideret, qua durante ſanguinis profluvium ceſſabat; ipſe vero balneator nil negligere volens, tum ſpirituoſis externis, tum internis ſic dictis cardiacis & analepticis, adſtantes autem vino generoſiore ipſum exanimem fere ægrotum animabant, qui reſuſcitatus, cum impetu denuo ſanguinem tuſſiendo rejicere pergebat. Tandem in me recidebat confidentia, rogabarque ut ad ægrum, in ſtatu tali conclamato conſtitutum, accederem; conſcientiæ enim ſuæ ſatis ſe

con-

conſuluiſſe putant, ſi ad agonizantem ægrum ultimo Medicum accerſiri jubeant, ut ille vel vulneratam cauſam reſtituat, vel mortis ſit teſtis, & anteactorum culpam in ſe recipiat. Adveniens ocyus, ſtatim ſciſcitor, num adminiſtrata ſit venæſectio? reponebatur, hanc conſiderato eſſe omiſſam, quia ingens rejecta ſanguinis quantitas ipſam haud admittere videretur. Verum, excuſſo hocce timore, utcunque ſerius, revulſionis gratia phlebotomiam in pede inſtitui jubeo, omniaque adſtringentia, analeptica, cordialia, excitantia, removeo. Anxius interim & trepidus æger, adſtantesque perterriti, non niſi feralem exitum prædicentes, nil magis, nil ardentius expetiebant, quam ut ſpecificum aliquod ſtypticum, ſanguinis fluxum ſiſtens, præſcriberem, quale etiam me præſcripturum pollicebar, ſed conſiſtebat illud in mixtura reſolvente, orgaſticam ſanguinis commotionem temperante, & nimiam partium ſolidarum ſtricturam relaxante, quibus ſenſim impetuoſa ſanguinis exſcreatio moderabatur, ægerque, admodum licet debilis, cum valetudine in gratiam redibat. Aſt, reſtauratis paulatim viribus, iterumque repletis cruore venis, poſt aliquot menſes elapſos, prægreſſo quodam exceſſu in potu vinoſo, & forte etiam animi vehementiore commotione, prius malum, ſed minore vehementia, revertebatur. In conſilium hinc iterato vocatus, priori methodo inſiſtebam, ac ad minimum per annum ter in pede venæſectionem reiterandam, multis adductus rationibus, ſuadebam; brevi autem poſt caſu in alterius cujusdam Medici conſortium incidens æger, ipſi morbi ſui hiſtoriam exponit, ſibique a ſuo ordinario Medico injunctum eſſe narrat, ut ad minimum ter per annum venæſectionem in pede inſtitueret, ad quæ novus hic Machaon, ex ſcholis adhuc calens, multaque theoremata, ſed exiguam experientiam ſpirans, contrariis innixus principiis, ſanguinem potius infundendum, quam detrahendum eſſe, multis verborum ambagibus regerebat, atque prius vires vitales

reſar-

reſarciendas, quam per ulteriorem humoris utiliſſimi evacuationem artificialem debilitandas imminuendasque eſſe adſtruebat, & idcirco potius diætam maxime nutrientem, deperditumque ſanguinem regenerantem neceſſariam eſſe ſophiſticis argumentis probabat. Diſertus hicce diſcurſus timido ægro admodum placebat, qui aliunde jam ad factas evacuationes exhorruerat, verebaturque cum hocce Medico, ne inde nimium debilitaretur, in quo etiam magis confirmari ſibi videbatur, cum poſt lautiorem diætam indies magis carnoſus fortiorque evaderet ac repleretur; aſt tranſitorium ſaltem hoc erat gaudium, ſiquidem circa æquinoctium vernale, cum nil mali metuens æger prorſus ſecurus eſſet, irritantem quendam in pectore levem motum ex improviſo perſentit, hinc tuſſit, rejicitque ſanguinem floridum tam copioſum, ut compeſci non poſſet; hinc ad priora mea conſilia fit recurſus, advocatur Chirurgus, ac larga inſtituitur venæſectio, iterumque prior repetitur methodus, quam accuratius obſervans, multis dein annis a ſanguinis ſputo liber permanſit.

Sane ſi poſt hæmoptyſin, a quacunque fere cauſa ortam, pediſſequa phthiſis præcaveri debet & poteſt, ceteris paribus nullo aptiore remedio id impetratur, quam prudente, ea tamen non timide adminiſtrata frequente phlebotomia, quia in hac ſola quærenda mihi videtur prophylaxis eorum, qui jure quodam hæreditario a nativitate ad phthiſin diſpoſiti ſunt, quod pulchre monet celeberr. BOERHAAVIVS *in Prax. med. Part. V. pag.* 146. §. 1194. *ſi hominem*, inquiens, *ex phthiſica familia natum, curare velis, tum ſumma ope eſt adnitendum, ne hæmoptoen accipiat; ſi hoc efficies, tum curabis, aliter non. Hinc circa decimum ſeptimum annum Venæſectio bis terve inſtituenda, ſimulque vectiones adhibendæ ſunt, & in hac curatione usque ad vigeſimum quintum annum pergendum. Nota mihi fuit familia, ubi pater materque, omnesque proles phthiſi ſunt mortui, uno filio ſuperſtite.*

te, quem hac ratione curavi, & jam plus quam quinquaginta annos natus vivit, ergo jam tempus phthiſeos ſupervixit ſecundum HIPPOCRATEM, *nullaque mala ſigna habet.* Pulcherrima ſane obſervatio, quæ mihi ſæpius ex proſpero uſu fuit. In hoc autem BOERHAAVII conſilio errorem typographicum, vel dictantis lapſum linguæ (opuſcula enim iſta inſcio & invito Auctore edita, atque ex ore explicantis celeri calamo a quodam ejus diſcipulo furtive in chartam conjecta, & ſic prelo tradita ſunt, hincque tot vitiis ſcatent,) interveniſſe auguror, dum curatione commendata *usque ad annum vigeſimum quintum* duntaxat pergendum monet, ego vero, ductum HIPPOCRATIS ſecuturus, (nam *tabes iis maxime ætatibus fit, quæ a decimo octavo anno ſunt ad triceſimum quintum*, vid. Sect. V. Aphor. 9.) potius ultra illum terminum pergerem, quum nunquam artificialis ſanguinis evacuatio, cum moderata corporis agitatione, tuto negligitur, donec ipſum illud, de quo ſermo eſt, phthiſeos periculum, ſuperato *triceſimo quinto anno*, præterlapſum eſt, quin, pro ratione ſubjecti & temperamenti, longius ſæpe procedendum & ſine hæſitatione continuandum eſſe felix uſus docuit; multum enim abeſt, ut adſenſum mereatur commentum *Ægidii* DAELMANNI, *in Præfat. Prax. med.* ubi ex ſuo præſuppoſito eruere intendit, quod, quo ſæpius homo ex inciſa vena ſanguinem mittit, eo citius abeat ad plures, ob nimis acceleratam primigenii ſanguinis inopiam. Vid. *Joan. Henrici* COHAVSEN *curioſ. Decas de vita prolonganda, Tentam. 9. p. 156.* Contrarium enim hujus imaginarii ſyſtematis, tum temporis novitatem quandam ſapientis, evincit vel ſola ſanguinaria Gallorum praxis, quanquam prioris adhuc veſtigia premat *Carolus* MVSITANVS, *Trutin. med. Lib. 2. Cap. 6. p.* 182. dum circa hæmoptyſeos curationem ſe tanquam manifeſtum hæmophobum ſequentibus prodit: *Phlebotomiæ præſidium omnino in hoc morbo execramur, non enim ſanguis quantitate peccat,*

quod ſi quandoque vigeat, quæ nunquam obſervata fuit, niſi quid pro quo ex ſanguinis rejectione, & exactiſſima diæta primis diebus, antequam ad phlebotomiam deventum ſit a vulgaribus, jam abſumta eſt, ſi quantitate peccat, ſanguinis qualitas, non ipſe ſanguis, internis ablegandа eſt, ſi ſuppreſſi menſes, hæmorrhoides, vel hæmorrhagia ſubducendi ſunt; nam non ſanguinem in quantitate conſtituunt, ſed in pauca qualitate, & hæc tollenda eſt a ſanguine, ut naturalis ac debitus curſus concilietur; non enim phlebotomia peccatum tollit in qualitate, ſed in quantitate. Hoc maledictum itaque præſidium a maledictis Galeniſtis præſcribatur, non vero a nobis, qui admodum ſcrupuloſi ſumus, & noſtras manus a ſanguine humano hucusque immaculatas cuſtodivimus. Hæmoptoicorum ſanguis ſit ſuper Galeniſtas & Galeniſtarum filios, eorumque hæredes & ſucceſſores, & contra hos vindictam clamitet ante thronum Dei. Vindica Domine ſanguinem noſtrum, qui effuſus eſt! Heu prodigioſum & portentoſum magni Practici effatum! quod ſi *Guido* PATINVS legiſſet, num quid exclamaſſet: *Non omnes ſtulti moriotrophiis incluſi ſunt;* & procul dubio potiore jure, quam *Roſinus* LENTILIVS, *in Jatromnemat. Part. II. Cap.* 33. *p.* 518. hunc falſe excepiſſet: ſeveriorem enim ferulam juſte meretur, quoniam heterodoxum hoc dogma tum vitæ humanæ, tum praxeos felicitati ingens damnum infert. Sed nunc iterum e diverticulo in viam!

Inſignis Collegiatæ Eccleſiæ Canonicus, triginta & quinque annorum, inopinato enormi corripitur hæmoptyſi, ad quam coërcendam ocyus advocatur Medicus, qui ſtatum tanto periculoſiorem judicat, quod æger debilioris eſſet conſtitutionis, facie pallida, totus macilentus & apparenter exſuccus; hinc nil tentandum cenſet, vixque præter diætetica ullum præſcribens remedium, ægrum prognoſtico fatali relinquens diſcedit. Hiſce igitur dictis plenam fidem adhibentes agnati, de ſalvando beneficio, quod

Præ-

Prabendam vulgo vocant, ſolliciti, imminens & inevitabile a Medico prædictum mortis inſtantis periculum longo verborum ſyrmate caute exponunt, rogantque, præviis multis teſtificationibus, ut beneficium illud in nepotem transferat; verum æger, probe noſcens durum & irrevocabile verbum eſſe: *reſigno*, ad preces has injuſtas aures obturat, obſervandoque accuratiſſimam diætam, non ſine rubore & confuſione Medici convaleſcit, quo facto quæſtio tamen huic movebatur, quid demum in poſterum, tam curatorie, quam prophylactice, ſit tentandum? Timidior Medicus omni phlebotomiæ futuris temporibus interdicebat, quoniam pallidior ægri facies, gracilis corporis conſtitutio, viriumque ingens defectus eandem diſſuadere ipſi videbantur; huic ergo conſilio confidens & in eo prorſus acquieſcens æger, vix elapſo dimidio anno in priorem iterum incidit hæmoptyſin, ad quam tollendam alius cujusdam Medici vires & conſilia experiri ſecum conſtituit. Hic audacior, aut potius circumſpectior, vel magis expertus, neglectis illis putatitiis contraindicantibus, ſubtractionem ſanguinis in pede, & quidem largam, imperat, eamque circa æquinoctia ad minimum bis per annum repetendam nervoſe injungit. Morem in principio gerit æger, & qui ab omnibus pro derelicto, aut ſaltem in phthiſin certiſſime tranſituro, etiam ab ipſo Medico, habebatur, tandem convaleſcebat, remanente duntaxat quadam tuſſi mucoſa, citra tamen magnum incommodum, ſcilicet a relicta quadam glandularum pulmonalium atonia. Interim in mentem ipſi redeunt prioris Medici conſilia & valde probabilia viſa argumenta, indeque denuo metuere incipit, ne per frequentiores ſanguinis artificiales imminutiones nimium debilitetur, & idcirco ſaltem ſemel venæſectionem ſecure omitti poſſe concludit; aſt peccati omiſſionis pœna a tergo ſtatim ſequitur, ſcilicet prior eaque vehemens & larga hæmoptyſis, ad quam tol-

lendam meum implorabatur conſilium & auxilium. Ingenue fateor, me dubium anxiumque hæſiſſe, quid faciendum ſit, dum magna jam tum rejecta erat cruoris copia, faciesque contracta & quaſi Hippocratica adparebat; cum autem arteriam tangerem, pulſumque deprehenderem ſatis fortem, ac inſimul ſanguinis impetum congeſtorium & excretorium ad pectus conſtanter adhuc vigere animadverterem, nec ſolum pallorem faciei aut partium externarum ſanguinis inopiam ſufficienter probare cognoſcerem, ſed potius teſtari, quod is, partibus externis conſtrictis, ad internas impetuoſius propellatur, ideo venæſectionem ſine mora inſtitui jubeo, mixturamque reſolventem, ad modum Sylvianæ, exhibeo, quam communicat *Illuſtr.* HOFFMANNUS *Med. ration. Syſtemat. Tom. IV. Part. II. Sect. I. Cap. 2. §. 5. p.* 40. Egregia ſane non minus, quam vera ſunt, quæ de hujus & ſimilium mixturarum viribus jam olim SYLVIUS *Prax. med. Lib. I. Cap.* 23. *p.* 219. *§.* 37. monuit: *Sanguis in aſperam arteriam pulmonum undecunque delatus, ne ibidem coaguletur hinc & corrumpatur, mox convenientibus medicamentis ſervandus ſolutus, vel iterum ſolvendus excernendusque, in quem finem multis aliis præferendi ſunt, una cum antimonio diaphoretico, cancrorum dicti oculi, pauco aceto ſtillatitio ex parte ſaltem ſoluti & gratis additis aſſumpti, poſt quam omnem hic abſolvunt paginam. Exempli loco ſit formula ſequens cochleatim uſurpanda: Rec. Aqu. hyſſopi, fœnicul. ãã unc. j. Aqu. vitæ Matthiol. drachm. ij. aceti ſtillatitii unc. dimid. ocul. cancr. drachm. dimid. antimon. diaphoret. ſcrup. j. ſyr. capill. Vener. unc. j. M. D. ad Vitr.* Similem quoque, ſed bolaribus & opiatis repletam, hincque ineptiorem commendat *Helfr.* JÜNGKEN *in Prax. med. p.* 492. Ceterum memoratam SYLVII mixturam laude debita defraudare nolo, verum aquas iſtas elæophoras non pro-

probo, quoniam tum nimium irritant, tum orgaſticas commotiones adaugent; ſæpius enim fœniculi atque hyſſopi aquam adeo fragrantem & ſaturatam guſtavi, ut fauces quaſi aduſſerit, & multis collutionibus ſaporem acriorem, linguæ papillis faucibusque moleſte impreſſum, difficulter abſtergere potuerim, quod in hæmoptoe, ob continuam ad tuſſiendum irritationem, minime convenit; aquæ itaque paregoricæ & antiſpaſmodicæ temperatiores præ aliis convenire videntur, niſi forte in aliquibus caſibus eum in finem addantur, ut ſimul per lenem irritationem ſubſiſtentis ſanguinis extravaſati grumi, alioquin facile in putrilaginem abeuntes, facilius eliminentur; citra vero hanc circumſtantiam palma omnino debetur mixturæ Hoffmannianæ, cui ſæpius, ad infringendum orgaſmum pauxillum nitri admiſcere ſoleo, ſique inſuper lene paregoricum vel opiatum temperatum, ad moderandum impetum & irritationis ſenſum blande tollendum, addatur, omne punctum prorſus tollitur, & miracula quaſi præſtita fuiſſe recordor. De reliquo, ut eo revertar, unde digreſſus fueram, ſupra adducto ægroto ſerio injungebam, ne ex intempeſtiva forſitan timiditate venæſectionem neceſſariam conſueto tempore negligeret, qua etiam tantum effecit, ut per plures annos a terrifico ſanguinis ſputo liber manſerit, & ſi non tanquam athleta, ſanus tamen vitam protrahat, ſuoque fungatur officio.

Infelicius erat fatum, quod hujus viri germana ſoror perpeſſa fuit. Hæc enim in impetuoſam uteri hæmorrhagiam incidens, Practicum quendam advocari jubet, qui ingentem ſanguinis profuſionem attonitus videns, anxie ſollicitus erat de injicienda huic p. n. fluxui remora, hinc fortiſſima ſtyptica, cum opiatis maritata largiſſimis, (ſæpius enim in ſex unciali mixtura continebantur tres Tincturæ anodynæ drachmæ, cum Theria-

cæ cœleſt. & Laudani opiati ana drachma dimidia) præſcribebat, ad quorum ſumptionem ſiſtebatur uteri hæmorrhagia, quam vero excipiebat moleſta tuſſis, ac ingens hæmoptyſis, ob ſanguinem ab utero ad pulmones impetuoſius translatum. Ad hujus itaque medicationem idem accerſitus Podalirius, haud cunctanter priora in auxilium vocat adſtringentia, eaque fortiſſima, cum narcoticis nupta, quæ quoque ad votum hanc ominoſam ſanguinis exſcreationem ſiſtunt; aſt remanet ſuſpirioſa anhelatio, tuſſis diu noctuque affligens, cum rejectione materiæ copioſiſſimæ purulentæ, contabeſcentia totius corporis, & immedicabili febre hectica, quibus moleſtiis finem imponebat malorum omnium clauſula, mors luctuoſiſſima.

Adductas ergo has veras, ſed ſimul funeſtas morborum hiſtorias abunde evincere opinor, quam damnoſum quamve periculoſum ſit, ſi Medicus timidus, vel medicaſter inexpertus ejusmodi morbum curandum ſuſcipiat; talis enim nimia ſua timiditate apparenter caute & recte procedendo cum neglecta venæſectione, per opiata & adſtringentia validiorem ſanguinis fluxum remoratur & ſiſtit, quam imaginarie quidem egregiam ipſique ignoranti ægroto ſemper gratam, re ipſa vero ſumme noxiam methodum lenta poſtmodum certiſſime tabes, vires ſenſim depaſcens, & tandem mors ipſa, excipere ſolet. Adſtringentia enim quælibet in nulla unquam, multo minus in pulmonum hæmorrhagia, neceſſaria & utilia eſſe deprehenduntur; inde etiam perquam frequenter contingit, ut hæmoptyici, ſimilibus remediis tractati, in hecticam incidant, ex viſcerum abdominis conſtrictione & obſtructione ortam, ita cum aliis & mecum obſervante celeberr. STAHLIO in *Caſual. minor. Caſ. XII. p. 95.* Stulte igitur & inconſiderate, contra ſanæ rationis

regu-

regulas & experientiam ipſam procedit, qui, ſanguinis proflu vium ſiſtere volens, ipſamque venæſectionem neceſſariam reformidans, ſtyptica adhibet: per hæc enim incarceratus ſanguis in corruptionem abit, ſimulque ipſam ſubſtantiam pulmonum inficit & corrumpit, unde ulcus ſordidum, & ex eo tandem inevitabilis mors; qualis effectus quoque a potentioribus opiatis, magnis vel ſæpius repetitis doſibus oblatis, jure metuendus erit, quæ tamen moderate & ſuſpenſa manu data, tantum abeſt ut noceant, ut potius neceſſaria prorſus ac utilia ſint, egregie hoc notante & dilucidante prælaudato BOERHAAVIO, *Prax. med. Part. II. p.* 376. dum in ſequentibus verbis ad ſuam provocat experientiam: *Dixi antea, adhiberi debere opiata ad tuſſim ſedandam, & certe ſine horum ingenti vi nunquam aggredi debet hic morbus. Nervi enim in pulmonis membrana ſunt irritabiliſſimi, & cum vas hic ſit ruptum, perpetua fit titillatio, inde tuſſis & inde nova dilatatio, & forte disruptio. Ergo opiata tanta debent copia dari, ut impediatur inanis tuſſis; quo vero minori NB. copia hoc effici poteſt, eo melius.* Nollem enim auctor ſuaſorque eſſe, ut temerarii magnis doſibus ea adhiberent; propter hanc enim vim paregorico ſedativam procul dubio tanta elogia tribuuntur in praxi famoſo illi pulveri, quem tantopere commendat HEVRNIVS *in Comment. in Aphoriſm. Hippocr. Lib. V. Aph.* 50. cujus tamen uſum, neglectis cautelis, non ſemper tutum fuiſſe experientia docuit.

Alius porro non minus ſonticus, ægroque ſumme noxius ac inemendabilis effectus, ex neglecta, ob intempeſtivam timiditatem, venæſectione certo exſpectandus in graviori hujus morbi incremento conſiſtit. Quemadmodum enim repentina talis hæmorrhagiæ per adſtringentia ſuppreſſio peſſima poſt ſe trahit conſectaria, notantibus hoc inter alios præcipue *Nentero*

Fun-

Fundament. theoret. pract. Tom. II. Tab. X. p. 29. & *Lud.* SEPTALIO, *animadverſ. & caut. med. lib. VI. §.* 162. ſcilicet varias motus vitalis turbationes, aſthmata ſicca, ſpaſmodica, tusſes vacuas, ſtaſes pleuriticas, peripneumonicas, & frequentisſime, immo fere ſemper, immedicabiles phthiſes & tabem; ita neglecta phlebotomia non modo morbum graviorem ac periculoſiorem, ſed ſæpiſſime fere immedicabilem reddit, dum magno impetu ad vaſa pulmonalia congeſtus & accumulatus ſanguis nimium ea diſtendit & dilacerat, unde majus oboritur vulnus, quod dein tum ob continuam, ſub actu reſpirationis, pulmonum dilatationem & contractionem ſeu collapſum, tum quoque ob parenchymatis hujus veſiculoſam ſubſtantiam, facile in ulcus, nulla arte conſolidandum, tranſit. Conſtans enim docet obſervatio, quod juvenes ſanguinei & robuſti poſt perpeſſam hæmoptyſin facilius & frequentius in phthiſin incidant, citiusque moriantur, quam debiles, ac ſegnioris & laxioris temperamenti, quod cum ſtupore plerumque miratur vulgus, cauſam veram ignorans, & hinc communiter culpam in Medicum conjiciens, ſi carnoſus plethoricus & ſimul juvenis intra breve tempus ex morbo tali pereat, qui certe diutius vitam protraxisſet, ſi debilior languidiorque ſanguinis & reliquorum humorum fuiſſet motus. Prudens igitur & vere practicum eſt conſilium, quod magnus quondam Batavorum Aeſculapius, *Herm.* BOERHAAVE, *Lib. cit. p.* 375. impertit, jubens nimirum, ut inſtituatur venæſectio ſingulis quatuordecim diebus, (ſiquidem magnum malum magnum etiam requirit remedium,) eaque non admodum parca, quo impetus & copia ſanguinis imminuatur, & ita quies pulmonibus utcunque concilietur, ſiquidem depletis vaſis, & remiſſo ac imminuto eorum elatere, nec non tranquillo & placido reddito humorum motu, tutius & facilius, ſi quæ ſperan-

da

da eſt, ſuccedit curatio & præſervatio, prout hoc ex ſequente, coronidis loco adhuc ſubjiciendo, clarius adparebit caſu.

Egregius quidam pictor, poſt plures exceſſus, in potu, equitatione ac buccinarum violenta inflatione commiſſos, incidit in enormem hæmoptoen, quæ quidem brevi poſt iterum compeſcitur, aſt, obſervato licet exactiſſimo vitæ regimine, aliquoties annuatim revertebatur, ceſſante vero demum illa, moleſta perſeverabat tuſſis, cum rejectione multarum, uti quidem credebat, ex debiliore digeſtione relictarum impuritatum viſcidarum, ſed veram materiam purulentam conſtituentium. Cum ergo aliquando ex accidenti artificioſas hujus viri picturas luſtrarem, narrabat is mihi triſte ſuum fatum, ſtatumque adhuc valetudinarium fuſius exponebat, ac ut ſalutari conſilio ipſi adeſſem, anxie flagitabat, ſubjungens ſimul, Medicum ſuum timere ne in cachexiam aut hydropem incideret, hincque abſolute prohibuiſſe venæſectionem. Examinatis vero omnibus & excuſſo per rationes timore, ut venæſectionem circa æquinoctia ad minimum bis in anno inſtituat ſerio hortor, & pro interno uſu unice marrubium album cum aqua fervida infundendum & cum melle edulcorandum, commendo, quibus monitis accurate auſcultans tantum effecit, ut deinceps nunquam amplius inſultum aliquem hæmoptyicum expertus fuerit, & qui omnibus videbatur ad mortem properare, per plures annos, valetudinarius licet ac debilis, ſupervixerit. Concludere itaque licet, quod nulla hujus mali tutior ſit curatio & præſervatio, quam per intrepide & ſimul prudenter inſtitutam venæſectionem, quod & ipſi antiquiores Medici, ut TRALLIANVS, GALENVS, *Corn.* CELSVS, *Lib. IV. Cap.* 4. *p.* 204. FORESTVS *Obſervat. medic. Lib. XVI. Obſ.* 15. *p.* 23. aliique fuſius docuerunt; itemque quod Medicus, ſi in tali affectu timidus fuerit, fere ſemper, & quidem ſum-

mopere, vix corrigibili errore, noceat, ſi ſcilicet occurrente enormiore hæmoptyſi, ſtatim animo deſpondeat ac terreatur, ulterioremque excretionem prohibere intendens, ad adſtringentia & infida opiata confugiat, quæ ordinarie gravius damnum, quam ipſa hæmoptyſis, inferre ſolent, atroque idcirco ſemper merito notanda ſunt carbone.

D. PHILIPPI ADOLPHI BOEHMERI

Medicinæ & Anatomiæ in Regia Fridericiana Profeſſ. Publ. Ordinar. & Academ. Nat. Curioſor.

HEROPHILI II.

Obſervatio rarior de SARCOMATE VTERI notabilis molis,

ſubjuncta ſimul Diſquiſitione qua

Præſtantia forcipis Chamberlaynianæ in paragomphoſi capitis fœtus in partu confirmatur,

& quid de recentiſſimis Levreti ferramentis atque

Forcipe Bingiana

ſentiendum ſit indicatur.

§. I.

Quum celeberrimus ſaluberrimæ Facultatis Medicæ in florentiſſima Academia Pariſienſi D.D. *Joannes Jacobus* BRVHIER, datis nuper ad me litteris humanitatis & eruditionis plenis, exoptaſſet, ut, quas hactenus de diverſis forcipum ſpeciebus partim collegerim obſervationes, partim ipſemet cum *Chamberlayniana* tentaverim experimenta, ſecum communicarem, quo una cum binis Compendio *Manninghamiano* adnexis disquiſitionibus DEVENTERO a ſe rurſus edendo augendoque addi poſſent: deſiderio ipſius ut ſatisfacerem & pietatis & humanitatis officium juſſit.

§. II.

Pertinet omnino ad artis incrementum, Virum doctiſſimum, & de re medica bene meritum, ex artis obſtetricariæ, quæ medicinæ manusque indiget ſubſidio, Scriptoribus autorem ſibi elegiſſe ducem, DEVENTERVM inquam, qui dum vixit, par plurimis, omnibus autem ſuperior fuit, cujusque aurei libri a) memo-

a) Acceptum omnibus fuiſſe, variæ ipſius translationes teſtantur, primum enim 1701. prodiit lingua vernacula, cui ſucceſſive novæ acceſſerunt editiones, paullo poſt latina verſione, ſub titulo: *Operationes chirurgica novum lumen exhibentes obſtetricantibus.* Edit. altera, Lugd. Batav. 1725. & 1733. edita, & in duas diviſa partes, priori auctior, correctior atque emendatior eſt. Verſio Anglicana, quam R. *Sambert* inſcripſit: *The Art of Meduvifry* improvd. Lond. 1728. nec non Germanica, quæ eodem anno Jenæ edita fuit: *Neues Hebammen-Licht*, prioribus inferiores ſunt. His demum acceſſit Gallica, variis obſervationibus & illuſtrationibus adornata, autore *Jacobo Joanne Bruhier d'Ablincourt*, Med. Facult. Pariſ. Doctore, ſub titulo: *Obſervations importantes ſur le manuel des accouchemens*, *Pariſ.* MDCCXXXIX.

moriam a plurimis gentibus celebratam, nulla hactenus delevit oblivio.

§. III.

Occaſione hac operæ pretium eſſe duxi, circa *paragomphoſin capitis fœtus* in partu, ſingularem quandam obſervationem prioribus adnotationibus addendi b), factaque poſtea epicriſi, recentiſſimas quasdam forcipes, a Viris in arte obſtetricia præclaris inventas, ad examen, tanquam ad Lydium lapidem, revocandi, quo appareat, an jure perfectiores dici, ideoque rationе uſus hactenus uſitatis Gallicis Anglicisque præferri mereantur.

Relatio hiſtorica.

Uxor ſaponarii, annorum XXXVI. felix mater quatuor filiorum, temperamenti ſanguineo-melancholici, in quarto puerperio, anno MDCCXXXXII. incipientem in dextro latere, & per intervalla redeuntem fixum dolorem, cum ſucceſſivo abdominis augmento, pondereque raro, moleſto & gravativo, ſentiebat, poſteaquam imperita obſtetrix violentam placentæ, præternaturaliter ipſius utero adhærentis, extractionem fruſtatim peragere conaretur. Fluxus lochialis ex parte ſuppreſſus, nullisque, accedente febre lochiali, qua per aliquot ſeptimanas laboravit, abſtergentibus uterinis legitime promotus fuit. Factum inde, ut aliquot, poſt ablactationis negotium, annis, propter menſium obſtructionem, neglectas artificiales, impeditasque naturales excretiones, ſpaſmis inferiorum partium, quæ malum hyſtericum comitabantur, agitata, humoribusque ad caput translatis, & in adnata utriusque oculi ſtagnantibus, ophthalmia vera excitata fuerit, quæ, ob

 negle-

b) Conf. Disquiſ. alt. de *uſu & præſtantia forcipis Anglicanæ* &c. p. 165-168. §. XXVI.

neglectam curationem, anſam præbuit ſuffuſioni mitiori & immaturæ, vitio nempe, quo pupillæ, amiſſo naturali transparente colore, cinereum contrahere, & ex parte viſum impedire videbantur. Acceſſit ad me, meum ſibi expetiens auxilium; quod cum ipſi denegare non potui, initio quidem difficultatem curationis prædixi, præſidia tamen artis, quæ adhuc ſuper eſſent, indicavi. Itaque repetitis aliquoties largis in pede venæſectionibus, interpoſitis laxantibus mercurialibus, adhibitisque remediis reſolventibus, diluentibus, temperantibus, nec non inſtituta periodica curatione, ſingulis ſcilicet menſibus, decreſcente luna, per ſex dies uſum abſtergentium uterinorum continuando, externe autem oculis impoſitis collyriis, diſcutientibusque ſpeciebus, effeci, ut fluxus menſtruus rediret, & diſcuſſa oculorum inflammatione, incipiens catarracta ſenſim ſenſimque imminueretur, remanente tantum aliqua viſûs imbecillitate. Sterilis ad tempus cum antea fuerit hyſterica, priſtinâ tamen reſtitutâ ſanitate, anno MDCCXXXXVI. rurſus concepit, inſcia ſe gravidam eſſe, cum primo obſtructiones menſium inter anomalias referret, quibus antea per aliquot annos laboraverat, deinde etiam præternaturalis nimis propendentis abdominis expanſio ſenſationem motus fœtus in utero quodammodo ſupprimeret. Quoniam vero ultimo geſtationis tempora lactis ſerum, in mammis turgidis ſecretum, excernebatur, & abdomen durum ac verſus umbilicum acuminatum magis magisque expandebatur, tam ex his, quam ipſius orificii uteri mutatione, & colli uteri globoſa figura, ſtatum graviditatis, ipſi indicavi, præſervativas venæſectiones commendavi, neceſſariasque regulas diæteticas præſcripſi. Appropinquabat anno MDCCXXXXVII. die feſto reſurrectionis Chriſti partus tempus, quo, prægreſſo unico ſaltem niſu dolorifico, ruptura membranarum, cum copioſo liquoris amnii effluxu, contingebat. Obſtetrix, cujus auxilium ſtatim requirebatur, facta exploratione

ne caput fœtus intra oſſa pubis jam illapſum ſentiens, partum mox ſubſequuturum promiſit. Sed permanſit caput fœtus hocce in poſitu ultra diem noctemve, nullis amplius ad excluſionem fœtus ſuccedentibus conatibus. Quare ob irrita tam naturæ, quam artis tentamina, meum efflagitavit auxilium miſera parturiens. Ex relatione autem adſtantium ipſiusque capitis ſitu ſtatim metuebam paragomphoſin capitis fœtus: interea paullulum adcuratius in figuram abdominalem ſitumque capitis fœtus inquirens, illud ex parte oblique dextrorſum parietali oſſi aperturæ pelvis incuneatum inhærere obſervavi. Abdomen erat expanſum nimis, antrorſum tamen dextrorſumque elevatum, ob concurrentem herniam ventralem propendulum, & ita quidem propendulum, ut umbilicus parturientis hujus dextram attingeret patellam, partesque genitales externæ tumefactæ retrorſum ducerentur. Difformis hæc abdominis figura primo intuitu dubium rei promiſit eventum, inprimis cum præter dictam paragomphoſin capitis fœtus, cujus mortem ex præcedente frigoris horripilationisque ſenſatione, defectu motus in utero, aliisque huc ſpectantibus ſignis dijudicare nobis licuit, parturiens ſubita virium proſtratione, præcordiorum anxietate, oris ſiccitate, pulſu celeri & debili, corriperetur. Tentavi quidem motus uteri abjectos revocare clyſteribus ſtimulantibus, repetitoque uſu genuinarum pilularum STAHLII, nec non analepticis tam pharmacevticis, quam diæteticis, qualia ſunt juſcula nutrientia, potiones citratæ cum generoſo vino remixtæ, interpoſitis pulveribus ſpecificis pellentibus, ex hepatis anguillæ & borracis Venetæ integro ſcrupulo, cum vehiculo aquæ cinnamomi, juſto ordine legitimeque propinatis; ſed nec juſto auctior univerſalis, nec particularis uteri motus, quod mirandum, ab iisdem excitabatur. Sub intervallo irritæ curationis cum expectatione, tam ex ipſius parturientis, quam adſtantium, ore intellexi, eam per quinque annos, ante-

quam

quam ſe curæ meæ ſubmiſiſſet, ſucceſſivum incrementum, & maxime in hypogaſtrica dextra regione *corpus ponderoſum*, *juxta corporis inflexionem mobile*, percepiſſe, quod malo adſcripſerat hyſterico, indeque coactam fuiſſe, tempore præſertim graviditatis, propendulum inæqualem ventrem faſcia ſuſpenſum tenere, renitendo ponderi, quod ad centrum terræ tendens, ipſum corpus antrorſum trahere, ſicque inceſſum illius ſitumque erectum maxime impedire videbatur. Itaque his probe perpenſis, cauſſam hujus excedentis expanſionis occultam in utero adhuc latitare, ſuſpicari, inſimulque mirari mihi licuit fœminæ hujus conditionem, quæ, excepto unico motu, quo, ruptis membranis, fœtus caput ſubito intra pelvis aperturam oblique propulſum fuit, nullum amplius ad excluſionem niſum, nulloſque cruciatus ſenſit, haud ignara, tam ex legibus divinitus conſtitutis, quam antecedentibus partibus, acerbæ fœminarum omnium primæ ſententiæ: *Multiplicabo dolores partus tui, in dolore paries infantes.* Itaque fruſtra adhibitis remediis, fruſtraque tentatis encheiriſibus manualibus omnibus, quibus caput fœtus, immobile intra oſſa hærens, e loco movere conabar, absque ulteriori mora, ob increſcentem virium proſtrationem, incipientemque pulſus intermiſſionem, præſidium omne in *ferramentis* collocavi, atque *forcipe*, Disquiſit. altera delineata, compreſſionem & extractionem capitis ſuſcepi. Elegi igitur ejusmodi commodum ſitum, qualem citata Disquiſitione §. XXIII. deſcripſi, & in præſentia experientiſſimorum quorundam Doctorum, adplicatis rite binis feneſtratis forcipis lamellis, præter adſtantium ſpem & opinionem caput compreſſum repetitis vacillantibusque tractibus eduxi, ſepoſitoque poſtea inſtrumento, utriusque manus circa collum fœtus inflexis digitis, ſcapulas cum humeris ab obſtaculo liberavi, ſubſequente ſponte reliqua fœtus parte, qui magnitudine excedebat, cujusque abdomen turgidum, &

hinc

hinc inde virideſcens, cum incipiente cuticulæ ſeparatione, caput vero compreſſione forcipis oblongum factum, conſpiciebantur. Præternaturalis, quæ poſt artificialem extractionem remanebat, abdominis expanſio, ejusque nodoſa durities, vel alium adhuc in utero fœtum, vel corpus quoddam molare ſubeſſe, indicabat. Itaque tam ob eruendum ignotum hoc myſterium, quam ob mollitiem ex utero propendentis funis, dextram ſtatim in uterum immiſi, qua circa limbum orificii uterini dextrorſum corpus quoddam carnoſum, tactui reſiſtens, figuræ ad inſtar uteri gravidi quinque menſium, ſuperiori latiſſima parte fundum uteri attingens, acuminata vero, (quam collum dicere posſes) ex ipſa uteri ſubſtantia enatum & a productione membranæ, quæ interiorem uteri ſuperficiem inveſtit, undiquaque tectum, detexi. Excreſcentiam hanc magnitudine excedentem cum absque incompeſcibili hæmorrhagia nec exſcindi, nec ligaturam ibidem adplicari poſſe, ex ipſius natura ſituque probe cognoverim, intactam reliqui, illamque adſtantibus Clariſſ. Viris, in arte peritis, digitis examinandum conceſſi, qui utique impoſſibilitatem inſtituendæ operationis, niſi fatalis funeſtæque, confirmabant. Præterea anterius præternaturaliter adhærentem placentam decorticatione ſeparavi, ſeparatamque una cum reſidua ſanguinis coagulati maſſa extraxi, ſub quo labore totius uteri relaxationem obſervavi; puerpera autem eo maxime in loco, cui ſarcoma uteri pondere ſuo incumbebat, de inſigni dolore conqueſta eſt. Peractis omnibus, tranquillitatem mentis, ſitumque corporis quietum commendavi, & latiori faſcia abdomen leniter comprimere juſſi, Sed ſymptomata ante ſuſceptam operationem jam præſentia, & totum concomitantia puerperium, fatalem reddebant prognoſin. Loco fluxus enim lochialis ſerum ſanguinolentum, putridum, fœtidumque effluxit. Febris inflammatoria tam ex antecedenti, quam præſenti ſtatu, ſcilicet ſuppreſſo lo-

chiali legitimo fluxu, pulſu duro celerique, hinc inde intermittente, oris ſiccitate, linguæ ariditate, præcordiorum anxietate, abdominis expanſione, urinæ retentione, tuſſicula ſicca, puerperæ abdomen dolorifice concutiente, cognoſcebatur, puſtulæque albicantes miliares, quarto die erumpentes, morbi malignitatem confirmabant. Factum quidem, ut adhibitis uterinis balſamicis, potionibusque interpoſitis antifebrilibus, ex aquis analepticis & diapnoicis, cum matre perlarum, nitro depurato, lapidibus cancrorum acido citri ſaturatis, antimonio diaphoretico, ſuccino albo præparato, & cinnabari antimonii, nec non ſyrupi acetoſitatis citri ſufficiente quantitate, bene intermixtis, atque præſcripto decocto temperatiſſimo, cornu cervi citrato cum radice polypodii, febri putredinique incipienti reſiſteretur, & tam his, quam tenuiſſimorum juſculorum uſu vires naturæ excitari, atque uterinæ excretiones majori quantitate, meliorique qualitate excerni viderentur: ſed ſuperveniens diarrhœa fœtida, vires penitus exhauriens, non malignarum macularum ſolum plenam eruptionem impedivit, verum alternatim lochia excipiens, nullis corrigi poterat remediis, quamvis externa linteamina ſicca tepide abdomini ſuperimpoſita internaque remedia, nimirum cryſtallus montana, corallia, cornu cervi ſine igne præparatum, nitrum purificatum, antimonium diaphoreticum, caſcarilla, extractumque ipſius aquoſum, nec non uſus pilularum STAHLII, decoctum cichorei cum raſura cornu cervi, oryzæ, avenaceum, & reliqua, quæ præſtantiſſima alias tutiſſimaque eſſe ſolent, hoc in caſu adhibita fuerint: increſcente potius morbo acuto, ob macularum malignarum retroceſſionem, quæ, accedente diarrhœa, arte nulla ad peripheriam deferri, ibidemque ad juſtam vividamque efflореſcentiam perduci poterant, ſequebantur verſus diem nonum deliria, motusque convulſivi, quibus ipſo nono, utpote tyranno die, vitæ finis puerperæ imponebatur. Inſtituto poſt

mor-

mortem ſpecialiori ſcrutinio, uterus nimis adhuc extenſus, hinc inde nigricans fœtensque, & in loco, cui ſarcoma incumbebat, inflammatus ac gangrænoſus viſus fuit. Sarcoma erat caro compacta, figuræ ſupra deſcriptæ, octo circiter librarum ponderis civilis, dextrorſum prope uteri oſtium ex ejus ſubſtantia enatum, ſucceſſive evolutum, firmaque membrana, uteri membranæ continua, tectum. Subſtantia ipſius erat fibroſo-vaſculoſa, relictis hinc inde interſtitiis, ſanguine coagulato plenis, vaſisque diverſæ capacitatis arterioſo-venoſis, ex ipſo utero in dictum ſarcoma progredientibus, liberum ſanguinis in- & refluxum conceſſit, ut adeo non mirum, qui factum fuerit, ut in tantam ſucceſſive increverit molem, nullaque arte, ſalva matris vita, ab utero ſeparari potuerit.

Epicriſis.

§. IV.

Varia notabilia hoc in caſu perpendenda occurrunt, tam quæ ad laborem operoſum, quam geneſin ſarcomatis uterini, & ſubſequentem lethalem eventum ſpectant. Patet autem ex quarto, quod anno MDCCXXXXII. iniit, puerperio, ob neglectam uteri abſterſionem menſiumque anomalias, malum hyſtericum incunabula traxiſſe, cum juxta WEDELII ſententiam c), uterus centrum quaſi morborum conſtituat, ex quo omnes lineæ ductæ illuc rurſus e toto corpore confluant.

§. V.

Ex eodem fonte ob ſpaſticam inferiorum partium ſtricturam, ſanguinisque ſuperiora verſus congeſtionem, incidit in ophtalmiam

c) Exercit. medic. philoſoph. Cent. I. Obſ. I. Exerc. VIII.

miam veram d), quæ, ex neglecta curatione, in *cataractæ ſpeciem* tranſiit, difficillime rariſſimeque internis cedentem remediis, ſed ſalutis præſidium a manu atque ferramentis potius expectantem. Interea inter initia, teſte CELSO e), *ſuffuſio (quam Græci ὑπόχυσιν nominant) nonnunquam etiam certis obſervationibus diſcutitur. Quodſi inveteraverit, manu curandum eſt.* Quam vero imminuta plethora, maſſaque humorum correcta, cauſſæ, ſanguinis congeſtiones promoventes, humores oculorum turbantes, obſcurantes, viſusque potentiam impedientes, non vaga, ſed periodica ſex menſium curatione ſublatæ fuerint, atque ſub convenienti remediorum uſu menſtruus redierit fluxus, uxor non tantum a primo morbo, dirisque mali hyſterici ſpaſmis, ſed inſimul etiam ab oculorum ipſi ſuperveniente ſymptomatico & ſecundario, liberata fuit, priſtinaque ſic reſtituta ſanitate, in fœcundo dein matrimonio, in quo per quinque annos tanquam ſterilis hyſterica antea vixit, denuo concepit.

§. VI.

Tria ſunt fœminæ a natura neceſſario impoſita, concipere, geſtare, & parere. *Conceptus facilis, geſtatio operoſa, partus dolorum, & periculoſa ſæpius alea plenus.* Quam facile autem fœcundæ ſanæque *concipiendi diſpoſitione* gaudeant, tam difficili hyſtericæ, quæ non niſi menſtruo fluxu regulariter riteque ſuccedente proliferæ fiunt: *juſtis enim temporibus menſtruantes bona ple-*

d) Suffuſio oculi potentiæ, ut cum CELSO loquar, qua cernit ſe opponens, a variis cauſſis oritur, ſpeciatim, conſentiente Illuſtri HEISTERO, *Inſtit. Chirurg. Part. II. Sect. II. Cap. LV. §. VIII. p. 59*. a defluxionibus capitis & oculorum, inprimis quando gravis vel ſponte ſua, vel ab externa quadam vi ſuborta inflammatio oculum infeſtavit.

e) de re medica Lib. VI. Cap. VI. §. 35.

plerumque ſanitate fruuntur, & fœminæ juniores raro ante concipiunt, quam menſtrua iis contigerint, puerperæ raro, niſi poſt menſtruorum reditum, iterum concipiunt f). Præprimis vero intuitu ſequioris ſexus ad conceptum juſta uteri requiritur temperies, ne præhumidus, nec nimis ſiccus ſit; nam teſte HIPPOCRATE g), *quæ frigidos ac denſos uteros habent, non concipiunt: extinguitur enim ipſis genitura. Et quæ ſiccos & adurentes: alimenti enim inopia ſemen corrumpitur. Quæ vero ex utrisque temperamentum habent moderatum, hæ ipſæ proliferæ fiunt;* quo etiam reſpicit MANNINGHAMI aphoriſmus h): *Mulieres, quibus uterus male temperatus eſt, calidior, aridior, frigidior, humidiorve juſto, plerumque ſteriles ſunt.* Fit autem temperies, ut inſerviat conceptioni, in ſtatu ſanitatis ipſa ætate, in morboſo vero, correcto uteri vitio. In priori ſtatu naſcitur concipiendi aptitudo, quando corpus incrementi ſui terminum fere attigit, ſupponitque regularem fluxum menſtruum, quo ager naturæ tam ad concipiendum, quam alendum perficiendumque fœtum, præparatur (per princip. phyſiolog.): poſterioris vero præmiſſa completa morbi hiſtoria evidens nobis ante oculos ponit exemplum fœminæ, quæ ad tempus, nimirum quinquennium, ob officium uteri male præſtitum i), ſterilis hyſterica facta, apertis tandem viis uterinis, præſente licet ſucceſſiveque increſcente uteri ſarcomate, rurſus concepit, illudque absque fœtus nutritionis & perfectionis impedimento, quamvis ſub variis moleſtiis, in utero ad tempus usque determinatum geſtavit.

§. VII.

Patet inde, *geſtationem* maxime *operoſam* fuiſſe. Hæc enim

 ſolet

f) MANNINGHAM in Compend. artis obſtetricariæ, pag. 49.
g) Sect. V. Aphoriſm. 62.
h) Lib. cit. pag. 51.
i) MANNINGHAM l. c. pag. 71.

ſolet vel ex morbis generalibus ſpecialibusque provenire, vel eandem gibboſæ, incurvatæ, aſthmaticæ, vel ejusmodi gravidæ experiuntur, in quibus, ob præternaturalem placentæ adhæſionem, ſitumque uteri & fœtus obliquum, nec non molas, excedentiaque ſarcomata, una cum fœtu utero incluſa, hæc ipſa pars inæqualiter nimiumque expanditur. Sed miſſis his liceat in præſenti, occaſione deſcripti ſarcomatis, differentias quasdam molarum præmittere. Differunt *ſarcomata* a *molis* proprie ſic dictis, utpote quæ ovula ſignificant præternaturaliter mutata uteroque excreta, & vel in *veras*, vel *nothas* dividi ſolent. *Vera* cum molarum definitione conveniunt, & vel *prægnantes*, vel non *prægnantes* ſunt. *Prægnantes* ſine coitu prægreſſo involvunt contradictionem, & primis utplurimum menſibus expelluntur, abortumque ovuli imprægnati indicant, ab interrupta nutritione, fœtu mortuo, diverſimode mutatum; aliquando etiam, pro circumſtantiarum ratione, ultra graviditatis terminum in utero retinentur. *Non prægnantes* ſignificant ejectiones *ovulorum ſubventaneorum* in virginibus nubilibus viduisque, ex quocunque fatuo Veneris ſtimulo ex ovario in uterum delapſorum, ibidemque varie auctorum k). Ad *ſpurias* ſive *nothas*, genus definitionis non habentes, referimus portiones placentæ ex priſtino partu relictas, ſive pſeudo-molas l), masſam cruoris coagulati, quandoque molam mentientem m), uteri ſar-

k) Sexus ſequior eadem tentigine in ſomniis adficitur, quam per vigilias, ſuaque, ut in legitima Venere, per ovaria emittit ovula, quemadmodum pluribus conſtat obſervationibus, quas ex GRAAFIO, VALISNERIO, KERKRINGIO, MAVRICEAV, DIEMERBROECKIO, BRENDELIO, aliisque collegit Illuſtris HALLERVS, in adnot. ad BOERHAAVII Prælect. acad. Tom. V. Part. II.

l) RVYSCHIVS Obſervat. anatom. chirurgic. XXVIII.

m) Idem, Obſerv. XXIX - XXXIII.

ſarcomata n), carnoſas uteri polypos o), cyſticosque tumores, vel in utero, vel vagina genitos.

§. VIII.

Quodſi in ſpecie in præſens monſtroſum *ſarcoma*, ejusque originem inquiramus, jure illud ad *molam notham* referimus (§. VII.); perſpectu autem facile eſt, accidiſſe hoc malum puerperæ Ann. MDCCXLII. ex vulneratione quadam a violenta portionum placentæ extractione tunc utero inducta, eodemque ex loco, ſucci nutricii luxuriantis adfluxu, ſucceſſive luxuriantem fungoſam carnem (qualis in vulneris fundo ſub ſpecie tumidæ molis ſæpiſſime exſurgit) excreviſſe, ab uteri compreſſione & expanſione ſubſecuta & ſoliditatem & figuram nactam. Quum enim eo in loco, cui placenta adhæſit, & in quo maximam imperita obſtetrix digitorum unguibus p) longis, acuminatis, nec obtuſis, probeque levigatis, ſub ſeparatione exercuit vim, puerpera inſignem ſtatim poſt extractionem ſenſerit dolorem, febrisque uterina ſemi-inflammatoria illico acceſſerit, poſtea autem per aliquot annos, tanquam valetudinaria ſterilisque ad tempus hyſterica, ſucceſſivam abdominis turgeſcentiam obſervaverit, fixo ſemper permanente dolore, &, quod præcipuum eſt, ex indicata dolorifica uteri parte magnum iſtud ſarcoma enatum, partu ultimo detectum, imo, ſubſequuta morte, examinatum fuerit; concurſus cer-

n) Idem Theſ. anat. III. n. VII. CONNOR. Diſſ. med. phyſ. de humani uteri ſarcomate.

o) cit. RVYSCHIVS, Obſ. VI.

p) DEVENTERVS l. c. p. 65. *ſummopere cavendum* inquit, *ne digitorum ungues ſint prælongi, anguloſi, acuti vel inæquales, ſed laves potius & breviores, ne ullas, quas permeant, aut attingunt, partes lædant: quod factu facillimum eſt, iis maxime, qui meatum non ſatis cognitum, nec manus habent exercitatas.*

certiſſimorum horum ſignorum & facti veritatem & originem ſarcomatis ſatis ſuperque teſtantur.

§. IX.

Ab hoc majora quotidie incrementa capiente pondere, accedente nova imprægnatione, ob nimiam peritonæi muſculorumque abdominalium extenſionem, facta fuit eorundem inſignis relaxatio, æquilibriumque uteri demiſſi, quem ventroſa mulier, abdomine dextrorſum antrorſumque propendente, tamdiu geſtavit, penitus ſublatum, hinc caput fœtus aut ad vertebras incurvas, aut os ſacrum impingens, neceſſario oblique intra oſſa debuit propelli q). Quamvis vero ejusmodi capitis ſitus obſtetrici, reliquisque adſtantibus mulierculis naturalis viſus fuerit, tantum tamen abfuit, ut intuitu canalis uteri vaginæque dixerim caput fœtus bene verſum, ut potius oblique poſitum & incuneatum quaſi, atque inde extimeſcendum difficillimum omnibus prædixerim partum.

§. X.

Prævidi quoque præternaturalem placentæ extra ſphæram activitatis uteri poſitæ adhæſionem, fundamentis maxime nixus, principiis mechanicis ſuperſtructis r). Eventus enim docuit, ob ſecundinas, in uteri anteriore parte ſitas, factum fuiſſe, ut capite unico dolore oblique intra oſſa propulſo, funis, anteriori quidem parte aliquoties circa collum fœtus circumvolutus, poſteriori autem in anguſtiori loco compreſſus, ſubitam fœtui excitaverit mortem. Repetendæ hac occaſione a celeberr. LEVRETO s) propoſitas

q) Conf. DEVENTERVS, l. c. Cap. XXXVI. pag. 201.

r) Conf. Disquiſit. I. de ſitu uteri gravidi, &c.

s) *Libro*, cui titulus: Obſervations ſur le cauſſes & les accidens de pluſieurs accouchemens laborieux, Paris, MDCCXXXXVII. pag. 118.

ſitæ rationes, quibus mecum ſitum uteri gravidi, fœtusque a ſede placentæ in utero recte deduxit; ſic enim appoſite ſcripſit: *Lorsque le placenta eſt ſitué pres de l'orifice, la matrice ſe dilate plus de côté oppoſé, que de celui la, ce qui oblige l'Enfant a ſe placer obliquement à la rectitude du corps de la mere.* 2) Le côté ou eſt attaché le *Placenta*, ſ'etant moins dilaté, *il eſt moins ſuſcep tible de contraction, ce qui fait, que la matrice ne ſe contracte pas uniformement, mais obliquement, ſuivant la figure contre nature, qu'elle a acquiſe, ce qui determine la tête de l'Enfant a ſortir obliquement, lorsque c'eſt cette partie, qui ſe preſente la premiere.* 3.) *Lorsque la tête eſt ſortie en partie, elle va poſer contre la tuberoſité de l'Iſchion, qui ſe trouve dans ſa direction; alors les douleurs deviennent entrecoupées, & le travail languit, parce que la tête de l'Enfant ſe trouve ſoutenue ſur cette partie, qui ne permet pas une plus grande deſcente.*

§. XI.

Undenam vero defectus dolorum, ad fœtus ſecundinarumque excluſionem alias neceſſariorum? & quid conſilii in ancipiti hoc & periculoſo ſtatu? Conſtat enim inter omnes, in naturali partu, nixus ad lumbos, qui ad inguina femoraque determinantur, naſci, & molimina alternis uteri contractionibus remiſſionibusque per intervalla redire, eaque ſucceſſive augeri, quo magis fœtus ipſe ad exitum tendit, uterumque ſub progreſſu ad conſtrictionem impellit. In præſenti vero caſu unico motu uteri apertura t) facta, fœtusque caput intra oſſa propulſum, ſed non ex-

t) Mutatio orificii uteri ſucceſſive fit, & melius eſt, ſi ſenſim ſenſimque contingat. Brevius planiusque ultimo prægnationis tempore eſſe ſolet, conſentientibus MAVRICEO, DEVENTERO, aliisque: preſſione tamen fœtus, in fine menſis octavi nonique initio, hiatum uteri

pulſum fuit. Ipſa capitis oſſibus infixi obliquitas exitum fœtus impedivit, & nimia uteri, diverſis corporibus repleti, diſtenſio conſtrictionem, qua impetus in fœtum exercetur, prohibuit. Quid mirum itaque, ſi naturæ vis inſufficiens, manuum auxilia irrita fuerint, optimaque alias remedia roborantia & ſpecifica uterina vim nullam exercere potuerint.

§. XII.

Pariendi difficultatem comparem quidem omnibus, diſparem in ſingulis, leviorem his, illis graviorem, extremam nonnullis, quibusdam ineluctabilem, imo nec ſola manu, nec ullo unquam medicamine ſuperandam, poſtremamque hanc parturienti fœtuique infenſam, modo utrique, alteri ſubinde magis, minus alteri exitialem, recte inter alios innuit *Guilielmus* RVILLAN u). Facta dictorum ad præſentem caſum adplicatione, impoſſibilitatem naturaliter pariendi partusque difficultatem, fœtui & parturienti exitialem, animadverti, omneque, quod in difficillimo hoc negotio ferendum erat, ſalutis præſidium a ferramentis petii. Elegi autem mihi ex illis *forcipem* hactenus *uſitatam*, qua optimo cum ſuc-

uteri in transverſa diametro in iis maxime auctum reperi, quæ uterum demiſſum geſtarunt, ut facillime inde absque partus incitamento per membranas relaxatas ſitum fœtus in utero explorare potuerim. Recte itaque MANNINGHAM *p. m. 14.* docuit: *apertionem oris uteri mulieris (quod naturaliter ad partum usque clauſum eſſe, doloribusque aperiri ſolet) non ſemper parturientis eſſe ſignum certum, quum nonnunquam adeo patefactum in quibusdam inveniatur, ut digitum inferri ſinat menſem ante partum.* Ratio autem diverſæ hujus mutationis in oſtii majore minoreve relaxatione pondereque premente quærenda.

u) Diſſertat. quam ſub Præſidio celeb. WINSLOI Ann. 1744. Pariſiis habuit, in qua quæſtionem medico-chirurgicam propoſuit: *An ad ſervandam præ fœtu matrem obſtetricium hamatile minus anceps & æque inſons, quam ad ſervandum cum matre fœtum ſectio Cæſarea?*

ſucceſſu ſæpius in praxi mea uſus ſum, ejusdemque feneſtratis lamellis, in quantum neceſſe fuit, compreſſi caput volumine excedens, compreſſumque eduxi tam felici eventu, ut & adſtantes inſtrumenti præſtantiam mirarentur, parturiensque fateretur, ſe ſub labore hoc nullam percepiſſe ingratam ſenſationem, quam operoſo illo, quo antea, me abſente variis corporis motibus, ineptisque manuum contrectationibus ab imperita obſtetrice x) fatigata fuit.

§. XIII.

Reſiduorum quoque corporum, in quantum fieri licuit, rationem habui. Placentam rite ſeparatam, una cum reſiduis ſanguinis grumis, extraxi, in votis tantum habens, ut juxta præclarum DEVENTERI monitum, *uterus circa manum claudi, omniaque egeri potuiſſent, quacunque aliena adhuc & reſidua fuerint, quo* k 2 *pur-*

x) Miſera eſt plurimis in Germaniæ locis mulierum conditio, quod ob ignorantiam obſtetricum, multorumque Medicorum, qui easdem in re anatomica arteque obſtetricaria ſolide inſtruere deberent, nec non ob pertinaciam obſtetricum, qua Medicorum conſilia & auxilia reſpuunt, multi fœtus in ipſo partu pereant, mulieresque vel impune occidantur vel in talem conjiciantur deplorandum ſtatum corporis, ut plures noſtris in terris videas, quæ uteri prolapſu, vaginæ relaxatione, veſicæ urinariæ perinæique rupturis, aliisque infelicibus puerperii morbis laborant. Itaque Gallorum maxime Anglorumque non ſatis dilaudanda eſt induſtria, qua ſummo cum ſtudio artis incrementa promovere, ac naſcentibus & parturientibus manuali ope ſuccurrere didicerint; felicesque inde prædicandæ gentes, quibus artem ad majorem perfectionis gradum producendi Regia conceſſa fuerunt privilegia. De his tam MANNINGHAMI præfamen, noſtraque ipſius Compendio præmiſſa præfatio, legantur, inſimulque CHAPMANNI verba *Lib. ſupra citat. p. X.* conferantur: *England and France haue produced mony great and famous men, vvho haue made the improvment of this ſcience, the principal Buſineſſ of their Lives.*

purgatus ſine impedimento conſtringi queat. Sarcoma autem, altius in utero radices jam agens, cujusque colli perimetrum, teſte inſpectione, ad decem accedebat pollices, vi ipſius ſubſtantiæ cum utero intime communicantis, intuituque loci adfecti, nec non ipſius ſubjecti, viribus deſtituti, incipiente uteri febre inflammatoria, arte nulla ab utero, ſalva matre, ſeparari potuit. Uterus igitur, ob moleſtum illud corpus, inſtar madidi lintei mille plicis circa manum concidens inæqualiter ſe ſe conſtrinxit, & ſanguis in minimis ſubſiſtens vaſis, ibidemque in corruptionem tranſiens, reliquam humorum maſſam in ſimilem qualitatem abripuit, & nullis medicamentis, putredini, uterique inflammationi reſiſtentibus, temperantibus, abſtergentibusque corrigi potuit, ſed lethalis, qua ante operationem jam corripiebatur, febris uteri inflammatoria puerperam, læti puerperii lecti loco, luctuoſo ſepulchro immiſit.

§. XIV.

Inclaruit igitur excellentia *forcipis Anglicæ* in hac paragomphoſi capitis. Quamvis vero de ſecuritate adplicationis mecum non dubitaverint, qui, ſepoſita omni præconcepta opinione, eadem in praxi rite uti ſciunt; fuere tamen præclari viri, qui novis additionibus correctionibusque inſtrumentum perfectius ſe reddidiſſe ſibi perſuaſerunt. Eminet ex illis dexterrimus Chirurgus Pariſienſis *Levretus*, qui non ſupra ſolum citatum libellum y) erudite

y) Diviſit illum in tres partes: *Prima* oſtendit modum caput a trunco abruptum & in uteri cavo relictum educendi. *Altera* rationes expoſuit, cur ſub verſione & extractione fœtus per pedes caput intra oſſa pelvis nonnunquam detineatur, & quo modo ipſius inſtrumento ab iisdem liberari commodeque prehendi poſſit. *Tertia* demum de paragomphoſi capitis fœtus in partu egit. In hiſce caſibus uſum inſtrumenti artifi-

ciosiſ-

erudite conſcripſit, verum *novam quoque forcipis ſpeciem* aeri inciſam ipſi addidit, quo ex illius compoſitionis ratione prærogativas eo melius oſtendere potuerit. Miror inventum AVTORIS, quod ſatis ingenioſum eſt: conſtat enim manubrio, tribusque paullo tenuioribus ex chalybe confectis optimeque lævigatis ſibi invicem ſuperimpoſitis cruribus, altera parte circa clavum, quo inter ſe adunantur, ita mobilibus, ut lateralia a ſe invicem diducta, manente uno fixo atque immobili, caput fœtus firmiter prehendere poſſint: optarem tantum ut forcipes ceteras Gallicas correctas, Anglicasque virtute ſuperaret. Alia quoque forcipis delineatione, parum a *Chamberlayniana*, niſi commodis plus minus incommodis, recedente, chartæ ſpatium replevit, cujus baſis & fundamentum ipſa eſt *Forceps Gallica* a celeberr. GREGORIO jam dudum correcta z).

§. XV.

Videamus jam prærogativas inſtrumenti *Levretiani* aa), examinando prius vitioſas, quas Gallicis Anglicisque forcipibus adſcripſit, conditiones, quamvis ad magnum perfectionis gradum perveniſſe ipſemet fateatur. Inter incommoda autem, ab inſtru-

k 3

cioſiſſimi, omnibus quidem enchiriſibus manualibus hactenus uſitatarum forcipum ſpeciebus, præferendum duxit, ſed, quod rariſſimum, unicam tantum cum iſta peractam operationem recenſuit, reliquas forſan mente retinens; interea nonnullas adhuc e MAVRICEO collegit obſervationes, MOTTIVMque, prioris Commentatorem, cenſuræ ſubjecit.

z) vid. Diſquiſ. alt. §. XX. p. 157. & 158.

aa) Laudibus nimis efferre illud videtur Lib. cit. pag. 98. *La ch ſe eſt ſi poſſible, que tous ceux, qui ont vû mon inſtrument, en ſont unanimement convenus: aucune Forceps ne peut faire autant,*

inſtrumentis Anglicis metuenda, refert bb): difficillimam eſſe ipſorum certis in caſibus adplicationem, brachiorum inprimis decuſſatim ſibi invicem ſuperimponendorum, & ope clavi ſive repaguli firmandorum, unionem; deinde ab iisdem quoque ſæpe accidere perinæi rupturas. Sed ut ex fabricæ ratione, uſuque *Chamberlaynianæ*, reſpondeam, concedo, adplicationem ejus lamellarum, earundemque unionem, intuitu capitis voluminis, ipſius ſitus, pelvisque figuræ plus minus difficilem eſſe, ſed quæ eadem rite uti didicit perita manus, facili negotio difficultates hinc inde enatas absque ulla violentia, tam utero, quam fœtui inferenda, ſuperabit. Illud tantum moneo, quod ſedulo inculcavit ipſe LEVRETVS cc), periculoſam eſſe forcipum adplicationem, niſi caput adeo profunde in pelvim deſcendere cœperit, ut oſtium uteri quaſi evaneſcens unicum cum vagina canalem hiatum.

bb) Simplici quodam mechaniſmo, fig. 14. & 15. forcipem Anglicam perfectiorem reddidiſſe putat; ſed per ſe clariſſimum eſt, additamenta correctionesque Autoris nil conferre poſſe ad ſtatum perfectionis, quum ipſemet multa tam in ſua correcta, quæ lubens ipſi concedam, quam indirecte in reliquis tam Gallorum, quam Anglorum forcipibus quidem deſideraverit, nondum vero demonſtraverit. Inter alia enim ſequentia p. 95. legimus: *Cet inſtrument eſt actuellement en apparance au dernier dégré de perfection, ou il peut parvenir, ſans avoir encore celle, qu'on lui ſouhaiteroit; car les Practiciens les plus verſés dans ſon uſage conviennent, qu'il eſt* 1) *fort difficile de l'introduire dans certaines cas;* 2) *que l'on a ſouvent beaucoup de peine a le croiſir,* & 3) *enfinqu'il contribue au déchierement de la fourchette, la correction, que j'y ai faite par le moyen de l'axe ambulante, a rendu la difficulté de croiſir les branches de cet Inſtrument moins grande.*

cc) Lib. cit. p. 101. not. a. *Il y a ici une remarque très importante à faire lors qu'on veut ſe ſervir du Forceps; il faut abſolument, que l'orifice propre de la matrice ſoit totalement effacé, c'eſt a dire, que le vagin & ce viſcere ne faſſent plus qu'une ſeule & même cavité par une eſpece de continuité non interrompue, parceque ſans cela on ſeroit en danger de ſaiſir l'orifice de la matrice entre la tête de l'Enfant & l'Inſtrument, ce qui ſeroit extrêmement facheux.*

tumque conſtituat. Duplici enim ex ratione ſuadendum eſt; primo reſpectu præcavendæ læſionis, quæ facillime alias orificio uterino inferri poſſet; ſecundo vero intuitu ipſius inſtrumenti, cujus laminæ equidem volumen capitis, altius adhuc ſuſpenſi, *in tantum, ſed non in totum amplecti*, adeoque nec æqualiter illud comprimere, ne dicam extrahere valent. His quoque ducti rationibus recedimus a mente clariſſ. JANCKII, qui dd) quam primum aquæ effuſæ ſint, fœtusque caput non tranſire cognoſcitur, ſtatim ad ferramenta confugit. Præter dubiam enim hoc in caſu forcipis (qualemcunque etiam ſibi vindicet correctionem) adplicationem, notandum, aliquando vel enchiriſibus manualibus, vel unica lamella ee), vel laqueo ſimplici capiti ſuperinjecto, vel fœtu in pedes converſo, ſitum capitis mutari, viuumque inde extrahi poſſe fœtum; hinc naturæ vi aliquid temporis concedendum, cum correcto ceteroquin capitis ſitu, in iis præſertim, quæ aliquoties jam pepererunt, curatio ſæpius cum expectatione plus valeat, quam præmatura inſtrumentorum adplicatio. Ne igitur abuſus forcipum rectum illarum tollat uſum, juſto tempore, ubi ſcilicet caput intravit oſſa, nec exire cognoſcitur, quam citiſſime fieri poſſit, cum laudato Viro easdem de meliori commendamus.

§. XVI.

Nec minorem quoque, parem ſaltem, imo difficiliorem nonnunquam partus laborem, *forceps* reddit *Levretiana*. Etenim ex modo compoſitionis artificialis ipſius inſtrumenti, & combinatione

dd) *Commentat. de forcipe & forfice, ferramentis* a BINGIO, *Chirurgo Haffnienſi, inventis, eorumque uſu in partu difficili, Lipſiæ* MDCCL. p. 21.

ee) Clariſſ. JANCKIVS Comment. cit. p. XXVI. inquit: *Ut vero integræ forcipis in capite incuneato certiſſimus uſus eſt, ſic unica quoque lamina licet interdum cum fructu uti, ſi caput oblique poſitum, vel fronte, vel temporibus, vel occipite oſſibus præcipue pubis appreſſum eſt.*

ne lamellarum tenuium, ope axis mobilis, caput quidem rite prehenſum firmius teneri poſſe affirmamus, interim, antequam pro tot diverſis capitis ſituationibus, pelvisque configurationibus parti cuidam ſolidiori reſiſtenti, quales ſunt mentum, nucha, &c. juxta præſcriptas regulas ff) opponatur, operoſus immo irritus ſæpiſſime labor fit, quemadmodum ipſemet variis ex obſervationibus didicit. Quid mirum itaque, ſi *Chamberlainiana* aliquando ex loco, cui appreſſa fuit, effugere debuit. Niſi enim ſub extractione capitis mobilitas aliqualis obſervetur, illico abſtinendum ab illa rurſusque caput forcipe rite includendum, atque facta *ſufficienti compreſſione* ab obſtaculo liberandum, imo circumſpecte educendum eſt.

§. XVII.

Circa alterum, quod Clariſſ. Vir adcuſat, incommodum, difficilem nimirum lamellarum, quæ caput prehendunt, ſibi invicem ſuper-

ff) l. cit. p. 156, 157. *Dans ces deux derniers cas, ou l'Enfant a le menton également appuyé ſur la poitrine, il eſt bon d'obſerver, que quoique l'Enfant ſe trove dans l'un le ventre en deſſus, & dans l'autre en deſſous, il ſera également difficile de porter l'axe de l'inſtrument ſous le menton, puis qu'il eſt fortement appuyé ſur la poitrine; mais que ce, qui ne ſe fait pas en une fois, peut ſe faire en pluſieurs autres. On peut donc porter l'axe ſur le milieu de la face de l'Enfant, & cela ſans aucune danger, embraſſer la tête dans ſon petit diametre, & dans cette ſituation la redreſſer en partie, enſuite fermer l'Inſtrument, comme il a déja été dis pluſieurs fois, porter l'axe ſur le menton, pour achever l'operation. Mais il ne faut pas oublier, que dans le deuxieme cas, ou on eſt obligé de baiſſer ſuffiſamment les mains dans l'introduction de l'inſtrument, il faut les relever un peu pour développer les branches, & enfin les relever beaucoup plus dans l'extraction: au contraire dans le troiziéme cas, il faudra auoir les mains hautes, dans l'intromiſſion horiſontale dans le developpement des branches & baſſes dans l'extraction: ſans quoi au lieu d'avoir un priſe ou point d'appui ſolide, on gliſſeroit dans ces deux cas par deſſus le viſage de l'Enfant.*

ſuperimponendarum, & motu repaguli reciproco firmandarum unionem, notandum judico, difficiliorem nonnunquam eſſe lateralium *Levretianæ* forcipis lamellarum (quamvis tenuium) ope clavi cochleati inſtituendam diductionem, quam firmandam brachiorum *Chamberlaynianæ* conjunctionem, utpote quæ non abſolute neceſſaria eſt. Niſi enim eadem absque ulla vi ſua ſponte ſe ſe invicem excipiant, combinatio artificialis omittenda, & loco illius ſola manuali binarum lamellarum compreſſione capitis rite incluſi extractio ſuſcipienda. Pertinet hæc cautela practica ad *circumſpectam extractionem*, quam antecedenti paragrapho commendavimus, commendatamque apud CHAPMANNVM gg) variis ex rationibus legimus, quas inter refert, primo ſub artificiali binarum partium unione extrema earum ſibi invicem nonnunquam haud e diametro reſpondere, ſed, ob mutatam directionem, conceptu facile eſſe, qui fiat, ut vel unica, vel binæ lamellæ ſub attractione ſponte ſecedant; ſecundo facilius eſſe in non adunatis cruribus forſan effugientem laminam in priſtinum reponere locum, quam, extracta tota forcipe, denuo ipſius ſuſcipere adplicationem. Ipſâ quoque experientiâ, optima rerum omnium magiſtra,

gg) l. c. p. 19. *It is much better as I have juſt obſerved, that, the tvvo Parts of the Forceps ſhould not be joined or fixed by a Screvv, the Hand being ſufficient, and that for theſe Reaſons. Firſt, becauſe vvhen they are ſcrevv'd together tho' they ſhould not happen to be exactly oppoſite to each other, yet they vvill turn ſo as to take faſt Hold of the Infant's Head, and readily extract it. Secondly, In caſe one of the Parts ſhould ſlip, it is then eaſily returned to its proper Poſt, vvithout being taken vvholly avvay: Whereas vvhen they are ſcrevved together, and then ſlip off on one ſide (vvhich I have often experienced, in ſpite of the greateſt Care I could uſe) the Inſtrument is to be repaſſed, and ſcrevved as at firſt. They have oftentimes ſlipped, and vvhen I expected the Head of the Child, I have been deceived, and found the Handle Part come cloſe, the Inſtrument only in my Hands and the Work all to do over again.*

giſtra, convictus docuit, deſcripta manuali lamellarum compreſſione, absque artificiali unione, extractionem ſemper ex voto ſuccedere hh): hinc ſequentem Diſquiſitione altera ii) præſcripſimus regulam: *Quodſi partes, ſicuti aliquoties obſervavimus, artificiali huic unioni reſiſtant, laminis cruciatim tantum ſibi impoſitis caput ſucceſſive comprimatur, compreſſumque educatur.*

§. XVIII.

Tertium demum argumentum, quo Clariſſ. LEVRETVS infirmitatem, gradumque imperfectionis *Chamberlaymianæ* forcipis confirmare annititur, majoris forſan eſſet momenti, ſi vitioſa qualitas, qua rupturam perinæi hoc inſtrumento excitari *Ipſi* viſum fuit, ex recto illius uſu demonſtrari poſſet. Non enim nego, optimis ceteroquin inſtrumentis damnum inferri poſſe; quem vero imperita ſæpius manus iisdem producit effectum periculoſum, non in inſtrumenti, ſed in dirigentis medentisque culpam cadit. Niſi enim cautelæ omnes, quas citata antea paragrapho præſcripſimus, ipſeque Clariſſ. hic Vir aliquoties repetiit, probe obſerventur, plurima adhuc mala & irreparabilia damna, rupturæ ſcilicet colli veſicæ, perinæi, &c. metuenda ſunt. En ipſius Autoris verba, dum de adplicatione ingenioſi ſui inſtrumenti in ſpecialiſſimo quodam caſu, præmiſſa hiſtorica relatione, egit, kk): *Alors je quittai ma ſituation horiſontale, je levai peu a peu & toujours en tirant le man-*

hh) *Idem* ibid. p. 20. *I have alvvays found the Inſtrument far leſs apt to ſlip ſince I omitted faſtning the Parts together; and vvith more Eaſe to the Patient as vvell as my ſelf and in much leſs Time than before, have found the Head of the Child fairly fixt in the Inſtrument; that is, betvveen the tvvo Parts or Bovvs: ſo that in a fevv Seconds of a Minute, I have had the Childs Head vvith the Inſtrument, after vvhich little or no difficulty remains.*

ii) §. XXIV. pag. 163.

kk) Lib. cit. not. a p. 107.

manche de l'inſtrument (pour menager la fourchette, comme l'on doit toujours faire en pareil cas, n'importe avec quel inſtrument l'on opere) jusqu'au point de le rendre perpendiculaire. Speciatim quoque ad partium, quibus caput innititur, reſiſtentiam attendendum eſſe, ne nimis deorſum tendente vi *perinæo* læſio, vel *in totum*, vel *ex parte* inducatur, ſequentibus probavit 11): *Le moyen le plus ſur, d'eviter le déchirement de la fourchette, lorsqu'on a introduit le Forceps dans la matrice, & que les branches ſont croiſeés & fixées, c'eſt de tire en relevant les mains à meſure, que la tête ſortira; ſi l'on ne fait attention à cette remarque, on déchirera immanquablement la fourchette, ſoit, qu'on tire en bas, ſoit même, qu'on tire en devant l'inſtrument dans une ſituation horizontale; les raiſons en ſont décrites ci devant pag. 43. premiere Partie.*

§. XIX.

Itaque ſolutis hiſce, quæ infirmo nituntur fundamento, ab *Auctore* adductis argumentis, nunc ex ipſo compoſitionis modo inſtrumenti *Levretiani* demonſtrandum erit, quam facile & veſicæ, & perinæo, læſio ab illo inferri poſſit. Patet enim ex §. XVI. *Illum* ſub inventione noviſſimi extractoris ad commodam firmamque incluſionem tantum reſpexiſſe, haud habito reſpectu ad imminutionem capitis voluminis, *quod præcipuum artis medentiumque debet eſſe fundamentum, & extractionem præcedere.* Hanc compreſſionem ipſa natura ſuſcipit ad caput recte poſitum per osſa pubis promovendum; ſed labor hic in primiparis maxime operoſus, & nonnunquam matri fœtuique noxius eſt, cum plures videas infantes natos, quorum capita oblonga & acuminata, in ſuperiori parte contuſa atque ſugillata ſunt, puerperasque, quas vel febris ſtatim poſt partum corripit uteri inflammatoria, a variis

 utero

11) Lib. cit. p. 96.

utero inflictis contuſionibus humorumque inferiora verſus congeſtione & ſtagnatione inducta, vel quæ, ob neglectam curam, nec impeditam deorſum aut ſurſum verſus preſſionem, ſolutum perinæum, læſamque gerunt veſicam urinariam. Præſtat igitur, urgente neceſſitatis vi, naturæ imbecillitati ſuccurrere, eo maxime auxilio, de quo conſtat, matrem fœtumque ſervari poſſe. In capitis igitur paragomphoſi, & ubi cauſſa illius in excedente volumine mm), vel obliqua ipſius poſitione, vel figura pelvis, quam DEVENTERVS *compreſſam* dixit, latet, artificiali compreſſione prius caput figuræ pelvis aſſimulandum eſt, quo eo facilius, ſine violenta orificii uterini vaginæque dilatatione educi poſſit. Absque læſione vero nobiliſſimarum in baſi cranii contentarum partium fieri poſſe compreſſionem capitis, vel ipſi cum *Chamberlayniana* & correctis Gallicis forcipibus educti vivi fœtus teſtantur, vel ex oſſium cum dura matre leviter cohærentium ſtructura atque defectu ſuturarum in infantibus inſimul cognoſcitur, quam ſapienter omnipotens DEVS, ſimplici hoc mechaniſmo conſervationi & incolumitati proſpexerit. Quomodo itaque in hoc aliisque ſimilibus caſibus, ubi transverſim caput oſſibus inhæret, *Levretiana* forceps ſufficienter caput comprimere valet. Quæ enim vi elaſticitatis & reſiſtentiæ nn) inſtrumenti poſſibilis eſt compreſſio,

mm) Vid. J. C. AVLBER Diſſert. de prægrandi fœtus capite, partum retardante & impediente, Gieſſæ MDCCXXXXV.

nn) Vid. Lib. cit. Part. II. pag. 68. Hanc vi elaſticitatis contingentem compreſſionem, ſub extractione capitis in utero mobilis, ſufficere quidem majoremque exercere vim arbitror, ac faſciæ *van* HORNII WALDGRAVIIque: ſed maxima vis tunc pendet a ſola extractione, caputque ſub progreſſu per oſſa manualibus etiam encheiriſibus ita comprimi ſolet, ut medulla per foramen magnum effluat. *Inſignis igitur eſt differentia inter adplicationem inſtrumenti in paragomphoſi capitis fœtus, & ubi caput abruptum in utero ab uno loco ad alterum moveri poteſt.*

ſio, imminuendo capitis volumini excedenti inſufficiens eſt. Etenim talis tantum, quæ ſub actione capitis & reactione laminarum tenuium, renitente pelvi, fieri poteſt, vel ad illam ſub fortiori attractione, & violenta partium extenſione, redigi debet, ab *Ipſo* tribuitur, neque denegatur; ſed cum prior ſpecies parum mutet naturalem capitis figuram, poſterior autem violenta noceat, talis in paragomphoſi capitis requiritur, qualem, teſte experientia, manualis lamellarum compreſſio pro rei neceſſitate efficit, efficereque debet. Itaque ex fundamentis, quibus uſum extractoris MAVRICEI plane rejeci, ultimum arripio idemque de *Levretiana* forcipe ſentio, *capite ſcilicet ante eductionem haud ſufficienter compreſſo, neque volumine ejus prius imminuto, tam uterum lædi, quam rupturam perinæo & veſicæ urinariæ induci, variasque inflammationes & contuſiones in internis & externis accidere poſſe genitalibus.* Quamvis enim omnes ab AVTORE adductæ probe obſerventur cautelæ, opus tamen, niſi ante extractionem capite fœtus rite compreſſo, perfecte abſolvere nequeunt.

§. XX.

Interea non negamus, caput eodem incluſum firmius teneri poſſe (§. XVI); ſed quam dubia atque periculoſa ſit ſola extractio capitis magnitudine excedentis & in anguſtias compulſi, absque remotione impedimentorum, tam ex præmiſſis patet, quam, miſſa omni præconcepta opinione, illi optime dijudicabunt, qui in ſimilibus caſibus diverſas forcipes in uſum vocarunt. Nonne igitur ab inſtrumento *Levretiano* eadem evenire poſſunt mala, quæ male adſcripſit Anglicis Gallicisque correctis forcipibus? nonne facta correctio ipſius, ſatis ingenioſa, in iisdem præcavendis inſufficiens eſt? Quomodo igitur inſtrumentum LEVRETI reliquis perfectius imo perfectiſſimum dici poterit? Pace clariſſ. Viri brevibus dicam, quod res eſt: *Inſtrumentum* LEVRETI *in-*

genioſum, intuitu artificii & mechaniſmi, Anglicis Gallicisque hactenus inventis nec non ad earum modum confectis forcipibus palmam præripit & perfectius eſt; ipſo tamen uſu (quod præcipuum) imperfectius, nec omnibus numeris abſolutum.

§. XXI.

Quid vero dicam de *Levretiana* methodo, fœtum ad caput usque natum, inque capite pubis oſſibus quaſi ſuſpenſum educendi? Solet hæc fœtui fatalis excluſio utplurimum a neglecta ipſius verſione in abdomen rectilinea, vel diſtorſione capitis, provenire. Si fœtus igitur facie ſurſum ſpectet, mentoque oſſibus pubis allidat, atque in pelvi detineatur, capitis ſitus immutandus, facies digitis lateraliter dirigenda, ſicque caput methodo, quam *Petrus* STVARTVS diſtincte deſcripſit oo), ſtatim educendum inſuperque ſeparatio trunci ab illo præcavenda. Fateor me hactenus in variis ejusmodi caſibus, ſolis manualibus encheiriſibus, ex voto ſæpiſſime ejusmodi operationem peregiſſe, nullamque video rationem ſufficientem, ancipitem forcipe tentandi operationem, atque inſtrumentis illico puerperæ, jam aliunde ſatis adflictæ, incutere velle horrorem, ubi iisdem opus non eſt. Cavendum itaque, ne tempus perdatur, nec parturientes in gravius conjiciantur vitæ periculum. Si adſit hydrocephalus pp), qui mortuis utplurimum naſcitur, valet apertura oſſium cranii & evacuatio ſeri, quo facto oſſa concidunt caputque ſponte ſequitur extractionem. Eadem methodus tentanda, ubi caput fœtus mortui turgidum magnitudine excedit; omiſſa illa difficili, & *prop-*

oo) in Diſſert. de ſecundinis nocivis æque ac ſalutiferis.

pp) Unius in praxi mea memini vivi hydrocephali, poſt primum nativitatis annum inferioribus partibus plane extenuati & atrophica conſumtione mortui.

propter violentam partium diſtenſionem periculoſa inſtrumenti Levretiani adplicatione, quam §. XX. not a. Fuſius deſcripſit.

§. XXII.

Quæritur jam, quid inſtrumentum LEVRETI eo in caſu valeat, *quo caput abruptum in utero remanſit?* Referendæ huc cautelæ, quas parte I. not. z. adduxit. In rariſſimo hoc, & ut plurimum ab imperita manu proveniente malo, caput abruptum, quantum ſatis, comprimendum, & in linea recta, facie vel os ſacrum, vel latera reſpiciente, circumſpecte educendum eſt. Aliquid quidem negotii facesſit labor, utero præſertim conſtricto, quum caput ſibi relictum ſui juris ſit, & leviſſimis ſub agitationibus loci mutationem ſubeat: interea forcipe hoc in caſu commoda maxime uterque finis obtineri poteſt, primo cum latera facilius in loco libero, quam compreſſo, poſſint diduci; ſecundo ipſa quoque reſiſtentia oſſium pubis & inſtrumenti ſub extractione aliquid conferat ad compreſſionem (§. XIX.), cujus vi, ob medullæ liberum effluxum, oſſa facilius cedunt; tertio demum caput rite prehendi, prehenſum firmari, firmatumque extrahi poſſit.

§. XXIII.

Ex diverſis ſpecialiſſimo hocce in caſu ab Autoribus laudatis methodis, illa maxime mihi arridet, qua vel facie verſus os ſacrum directa, indiceque atque digito medio in os ad fauces usque immiſſis, reliquis vero ad latera, inprimis condylos maxillæ inferioris (ne ſubluxeretur) politis, atque pollice nuchæ adplicato, vel capite etiam ita lateraliter ante oſtium uteri locato, ut aures os ſacrum & pubis reſpiciant, extractionem moliri ſolemus. Eandem quoque anno MDCCXLV. tentavi in ruſtica fœmina, quæ,

deſti-

deſtituta plane omni auxilio, fœtum ad caput usque natum, & quaſi intra pedes ſuſpenſum per viginti horas geſtavit, donec obſtetrix ruſtica imperita, adſtantesque manibus laqueisque pedibus injectis, tanta vi fœtum educere conarentur, ut attrahentes reclinato ſitu in terram caderent, & obſtetrix, ob nimiam colli extenſionem, fœtum manibus exceptum, ſed capite detruncatum, teneret, remanente una cum ſecundinis in uteri cavo fœtus capite. Ad auxilium ferendum accerſitus, caput absque inſtrumentis, ſola manuali compreſſione, modo ſupra laudato, valido & vacillante deorſum vergente tractu, felici, ut ajunt, ſub ſidere eduxi, inſuperque ſub extractione parturientem, ut totius ſui corporis nixu activam ſe præberet, ſedulo adhortatus ſum.

§. XXIV.

Ne vero diffuſus ſim in exponendis diverſis operationum modis qq), hac tantum occaſione methodi in ſimili caſu cum forcipe Anglicana ſecure commodeque ſuccurrendi mentionem faciam. Si nimirum ob excedens capitis abrupti volumen ſub extractione manuali voti ſui non compos fiat obſtetricans, vertice capitis ſiniſtra ante oſtium uteri detento, dextra ope inſtrumenti rr) vel fons pulſatilis aperiendus, cerebrum evacuandum, latera comprimenda, ſicque capitis compreſſi extractio tentanda eſt, vel forceps lamellatim adplicanda, caput cum illa comprimendum & vacillante motu educendum. Ante forcipis adplicatio-

qq) *De capite infantis abrupto, variisque illud ex utero extrahendi modis fuſius egit J. C.* VOIGT *Diſſert. Gieſſæ habita* MDCCXLIII.

rr) Huic ſcopo inſervit cultellus mucrone trigono acuto in vagina orichalcea mobilis (vid. Disquiſit. noſtra altera §. XVII. pag. 155. & VOIGTII Diſſert. fig. 19.) vel loco illius ſubſtitui poteſt terebra occulta, quam deſcripſit OVLD in Libro, cui titulus: *A Treatiſe of Midvvifery pag. 167.* vel idem præſtat forfex *Bingiana.*

tionem ſiniſtra caput, facie deorſum ſpectante, firmiter tenendum, per integumenta capitis abrupti longius craſſiusque filum ceratum, curvæ acui transmiſſum, ducendum. Fila propendentia, pro impedienda mutatione capitis locali, cuidam ad latus adſtanti, manibus leniter deorſum & æqualiter attrahenda, traduntur, forcipis autem lamellæ parietibus capitis apponuntur, iisdemque prehenſum tanta comprimitur vi, ut tam per naturale foramen magnum, quam factitium (ſi fontanellæ apertura opus fuerit) cerebrum medullaque oblongata exprimatur, ſicque in minus redactum volumen facilius per pelvis anguſtiam, absque metuenda partium læſione, ducatur.

§. XXV.

Eodem in caſu laudes promeritas Inſtrumento *Levretiano* jure tribuendas duco, in quo etiam clariſſ. JANCKIVS ss) utiliſſimum eſſe judicavit, inſimulque inventoris ingenium laudavit, atque forcipem pro curioſo & artificioſiſſimo, neutiquam vero, ob diſſenſum variorum, pro perfectiſſimo haberi ſequentibus probavit: „Primum enim, ait, quod LEVRETI forceps habere vi„detur incommodum, hoc eſt, quod arcus illi tres, quorum al„ter alteri ſuperimponi poteſt, ut unicum tantum repræſentent, „ſimul ſumti majus efficere videntur volumen, quam ut com„mode inter vaginam & caput fœtus demitti queant, etſi ſinguli „ſatis tenues atque flexiles ſint. Deinde ſi etiam ſine periculo „immitti poſſent, & alicui capitis parti quaſi infigi, non parum „metuo, ut quantum neceſſe eſt, a ſe invicem diduci, & quaſi „explicari queant. Ut enim vim taceam, quæ adhibenda fue„rit, ſiquidem vel extra uterum difficillime diducuntur, non „poſſunt alter a dextro, alter vero a ſiniſtro latere vel ſurſum vel „deorſum moveri, quin margines horum arcuum latera vaginæ

ss) *cit. Commentat.* p. XXV.

„ graviter contundant, aut plane vulnerent, quia tenuiſſimus at-
„ que fere acutus laminarum margo eſt. Præterea cum horum
„ arcuum extrema in uno puncto concurrant & fixa ſint, non poſ-
„ ſunt quoque, niſi unico in loco, in capite infantis infigi, id quod
„ eam non perfectiorem, verum potius adeo imperfectam reddit,
„ ut vehementer dubitem, an poſſit ejus in capitis incuneati ca-
„ ſu vere aliquis uſus eſſe. Quamvis enim concederem unicum
„ locum ad eam figendam ſufficere, is certe tamen talis eſſe de-
„ bet, ut caput inde recta adduci poſſit, neque forceps inter at-
„ trahendum ex eo loco effugere, quod utrumque in LEVRETI
„ forcipe deſidero. Caput enim totum prehendere non poteſt,
„ ſed dimidiam modo ejus partem, fierique proinde non poteſt,
„ quin ſi v. g. arcus ſub mento infantis adplicitur, & tota facies
„ forcipe prehenſa fuerit, caputque adeo recta adducatur, occi-
„ put antrorſum cedat, ac frons proinde oſſibus pubis adprima-
„ tur. Hæc ergo de capite incuneato penſitanti nil niſi inven-
„ toris ingenium laudari deberi, ac forceps pro ferramento ar-
„ tificioſiſſimo haberi videtur, quod, ſi caput abruptum in utero
„ remanſerit, optimum ſine dubio atque utiliſſimum ſit.

§ XXVI.

Supereſt, ut e reliquis forcipum ſpeciebus tt) illam paucis adhuc attingam, quam nuper correxit BINGIVS, dexterrimus Chirurgus Haffnienſis, quamque diſtincte deſcripſit, figuramque acri

tt) Poſſem huc quoque referre diverſas, quas MENARDVS deſcripſit atque delineavit Lib. *le Guide des accoucheurs, pref. pag. XVIII. ſeq.* ſed contentus cum clariſſ. LEVRETI judicio, quod de iis tulit, Part. II. p. 70 lubens acquieſco. Agitur enim in præſenti de inſtrumentis præmagnæ in foro artis obſtetricariæ utilitatis quibusque proinde illa hactenus de *παιδιοκτονία* inculpata agitata quæſtio inanis plane redditur.

aeri incidendam curavit clariſſ. Vir J. J. JANCKIVS. Ex ipſa vero tam compoſitionis uu), quam adplicationis ratione cognoſcitur, ob arcuata ipſius cochlearia, quæ in medio epitonio firmata & decuſſatim poſita concurrunt, (exceptis tantum cruribus rotundis tenuioribus, uncum in ſemicirculum flexum utrinque deſcribentibus & in progreſſu ad extrema ſenſim ſenſimque a ſe invicem divergentibus, quibus annulus quidam longior ſuperinductus eſt), maxima ex parte convenire cum illa, quam b. Parens celeberr. GREGORII, ad formam Palfyniani extractoris primum invenit: interea correctione ſua nonnulla addidit, quæ ad faciliorem & compendioſiorem adplicationem pertinere commoda ipſi viſa ſunt.

§. XXVII.

Ratione utilitatis in univerſum præſtare dicitur, quod de *Chamberlayniana* & *Gregoriana*, aliisque ejusmodi forcipibus expectari ſolet, ubi ſcilicet caput incarceratum eſt, matrem infantemque ſervari poſſe, indeque ſub adplicatione horum inſtrumentorum non abſolute neceſſe eſſe, ut inquiratur prius, vivuſne adhuc an mortuus jam ſit fœtus, cum plurimis conſtet exemplis, vivos iisdem extractos fuiſſe yy). Varia quoque commoda *Bingiana* forcipi cum Gallicis Angliciſque communia eſſe non negat zz): intuitu tamen *propriorum quorundam* omnibus hactenus inventis *Bingianam* præfert, ac inter illa primo refert: *laminarum extrema rotunda, non lata & anguloſa eſſe, ac propterea non tutius ſolum faciliusque in vaginam immittenda, verum etiam*

m 2

uu) Tradidit totius forcipis deſcriptionem omnibus ſuis partibus ſatis perſpectam *Comment.* p. XVI. ſeq.

yy) Vid. Diſquiſit. noſtra altera §. XXVI. Obſerv. I. pag. 165. 166. & not. ccc.

zz) *cit. Comment.* p. XXII.

iam capiti infantis firmius, præterquam quod premendo lædatur, adplicanda. Sed quamvis latiores angulis acutis gaudentes laminæ merito rejiciendæ ſint, nec vanus timor ſit, ab iisdem lacerationes capitis fœtus, orificii uteri vaginæque canalis læſiones accidere poſſe: ſciendum tamen *Chamberlaynianam* & correctas Gallorum forcipes ex parte quidem ex latioribus compoſitas eſſe lamellis, ſed marginibus inſimul obtuſis valde probeque lævigatis, nec anguloſis gaudere, quibus nullo modo, niſi imperita illas dirigat manus, damnum inferri poteſt.

§. XXVIII.

Ad alterum commodum pertinere putat ipſam laminarum incurvationem, qua quidem majore, quam in Anglicis, id effici arbitratur, *ut caput infantis non extremis tantum laminis, ſed tota fere earum longitudine, adeoque longe firmius, comprehendatur, cum reliquæ ex loco, cui adfixa vel adpreſſa fuerunt, facile effugere poſſint partumque lædere.* Reſpexit jam eo induſtria Gallorum, cum P. GREGORIVS novam forcipem excogitaret; ſed difficultas, quæ ſub adplicatione obſervabatur, incitavit filium celebrem Chirurgum, artisque obſtetricariæ Magiſtrum, D. GREGORIVM, ejusque ſectatores, ut ductu Anglorum capacitatem & diametrum imminuerent aaa); interim tamen tunc temporis jam, pro diverſis rerum circumſtantiis, diverſis forcipum laminis, plus minus incurvatis, in praxi uſi ſunt, quibus ex voto etiam res ſucceſſit. Hinc porro recte clariſſ. JANCKIVS, *fortaſſis*, inquit, *propter capitum varietates præſtaret, diverſæ curvitatis cochlearia, vel laminas forcipis habere.* Quo breviores autem arcus, laminæque cochleatæ nimis incurvatæ, eo difficilior & periculoſior, teſte CHAPMANNO bbb), earundem adplicatio.

Nolo

aaa) conf. Diſquiſ. alt. §. XX. p. 158.

bbb) Pref. p. XX. XXI. *To vvhich may be added, that the Forceps gives me a much*

Nolo autem fuſius hic ea repetere, quæ contra *Levretianam* objectionem §. XVII. adduxi, illud ſaltem moneo, LEVRETO forſan ſub correctione ccc) *Chamberlayniana* forcipis id curæ cordique fuiſſe, ut tentaret absque lamellarum majore incurvatione caput rite prehendere.

§. XXIX.

Tertio Anglicis æque ac Gallicis *Bingianam* hoc præſtare ſibi perſuadet, *quod breviores laminas habet, quod non parum ad firmius prehendendum cautiusque educendum infantis caput valere ipſi videtur.* Interea conſenſu plurimorum Practicorum conſtat, breviores lamellas caput minoris voluminis quidem amplecti, neutiquam vero extrema majoris attingere, ſed iisdem tantum mediam capitis partem compreſſione juſto longioris facta

---

much ſtronger Hold of the Child, and enables me to dravv it vvith more Eaſe and ſecurity. But here I muſt obſerve, that as there are ſeveral different Sorts of Forceps, ſo they are far from being all equally proper; and great Regard is to be had tho their Form. I once ſavv a Pair at a noted Inſtrument Maker's vvhich I thought very faulty; and vvas ſhevvn a Pair by an other Practitioner in the Country, vvhich could not be uſed vvith either ſucceſs or Advantage; the Diameter of the Curve being too large, and its Bovvs too ſhort.

ccc) Hanc deſcripſit Lib. cit. p. 92. 93. ubi inquit: *Je crois faire plaiſir aux perſonnes de l'art de leur donner la Figure de cet Inſtrument, avec les corrections, que j'y ai faites. Ces corrections conſiſtent premiérement en ce, que les extrêmités ſupérieures ont intérieurement une éſpece de cannelure bordée d'une petite levre, ſituée au bord interne le plus éloigné du vuide des branches, & cela à deſſin que ces parties de l'Inſtrument s'appliquent plus intimement ſur les laterales de la tête de l'Enfant, à fin que la priſe ſoit plus ſolide, que dans celui dont on ſe ſert ordinairement, lequel eſt dans le lieu, que nous avons déſigné, presque demi rond ſur ſa largeur, & qui par cette raiſon gliſſe plus aiſément. Il eſt bon de remarquer, que cette correction ne peut porter aucun préjudice à la Mere, ni à l'Enfant, & que l'inſtrument n'en ſera pas moins facile à introduire dans les parties, puisque cela ne change rien à ſa courbure, & n'y ajoute aucune aſperité,*

ſæpiusque anterius tumore ſanguinolento, (qui nonnunquam caput molle mentitur) aucti, excipi poſſe, quo ipſo vero, ob impeditam totalem capitis compreſſionem, dubia & periculoſa redditur extractio. Hinc ratio diſtantiæ extremitatum a puncto, circa quod moventur, in noſtra delineatione ddd) diſtincte expreſſæ.

§. XXX.

Quarto haud omittendum eſſe judicavit, *Bingiana forcipis cochlearia minus, quam reliquarum, craſſa eſſe, quod præterquam quod levius ferramentum faciendo ad commodiorem ejus uſum plurimum conferre, præcipueque, ubi pudendæ partes intumuerunt, facile, & ſine magno dolore in vaginam dimitti poſſe arbitratur.* Sed, ut pace doctiſſimi Viri reſpondeam, forceps a nobis delineata niſi minore, eadem tamen craſſitie juſtaque gaudet elaſticitate, neque adeo ponderoſa eſt, quum totius inſtrumenti pondus vix accedat ad libram pond. civil. Ex iisdem etiam rationibus facile absque doloribus, ubi genitalia turgida anguſtius quo-

ddd) conf. Disquiſit. noſt. alt. Tab. II. fig. A. Ad compreſſionem autem ſufficientem, debitamque capitis extractionem, nec juſto majora, nec juſto minora ſufficiunt brachia, ſed proportionata debet eſſe eorum extremorum diſtantia a puncto fixo. Tab. II. noſtra igitur ſiſtit forcipem ex duobus æqualibus brachiis, ad lineam rectam extenſis decuſſatimque poſitis, compoſitam, tanquam vectem heterodromum, in quo potentia & onus ſecundum contrarias directiones moventur, quique propter æqualem punctorum, quibus onus pondusque adplicantur, diſtantiam, vim oneri ferendo exerit æqualem. Contrarium vero obſervatur in illis, quorum brachiorum diſtantia, & oneris potentiæque inæqualis diſtributio, accedente vi comprimente, inſufficientem ſæpius producit activitatem. Vid. CHAPMANNI forcipem l. c. pag. 29. figurasque ipſius Tab. I. & II. expreſſas, ubi punctum mobile extra centrum gravitatis poſitum animadvertes.

quodammodo ſpatium reddunt, adplicari poteſt, teſtantibus id in præſenti, aliisque in Diſquiſitione altera adductis obſervationibus. Refero autem ad juſtam ipſius elaſticitatem, ut forceps leniter compreſſa ſtatim in priſtinum ſtatum reſiliat, nec ſub preſſione reſiſtentis cujusdam corporis diffringatur. Debita autem craſſities nimiam excludit tenuitatem arcuum, utpote quæ flexilitatem & mollitiem inſtrumenti augens, efficit, ut inſufficienter comprimat, figuraque inſtrumenti in incurvis partibus alteretur atque mutetur eee).

§. XXXI.

Sed miſſis his levioribus, majoris momenti argumenta examinanda reſtant. Adcuſat clariſſ. JANCKIVS *laminas forcipum Anglicanarum feneſtratas*, integras vero ob ſecuriorem uſum probat, ſequentes ſubjungendo rationes: *Quod ſi*, inquit, *ut aliquando fit, pariens vaginæ aliquo prolapſu, aut etiam tumore laboret, ubi aliquis Anglicanam forcipem adhibuerit, quid aliud efficiet, quam ut vaginæ lateribus, ut decet, diductis, tumorem illum laminarum feneſtris prehendat, eumque ſpongia in modum majorem factum ſimul cum capite infantis adducendo vel laceret, vel ita ſaltem vexet, ut eo certius inflammetur, atque gangræna pereat.* In hoc adſerto & ſequentibus doctiſſimus Vir tam ad ſpecialiſſimum morbum externum, vaginæ ſcilicet relaxationem, quam labiorum tumorem, ſub paragomphoſi capitis fœtus reſpexit. Quoad primum ſufficientibus rationibus nondum demonſtratum dedit, ab adplicatione Anglicanæ forcipis hoc in caſu neceſſario ſequi debere inflammationes, lacerationes, partium

eee) vid. CHAPMANNVS Lib. cit. pag XXI. quem locum jam citavimus ſub explicatione Tabulæ noſtræ II. p. 175.

tiumque gangrænam. Quis quæſo cum capite tumorem prehendet, niſi partium omni cognitione anatomica deſtitutus, rudisque in arte? & cui non perſpectum ſatis eſt, in concurſu relaxationis vaginæ cum paragomphoſi capitis fœtus, *duo* eſſe attendenda, ſcilicet ut ſub *adplicatione* & extractione, partibus externis ſufficienter *diductis*, *renitendo* major relaxatio præcaveatur fff). Ad reniſum vero legitime exercendum requiruntur adſtantis cujusdam manus, quæ, dum peritus in arte prehenſum caput forcipe caute attrahere nititur, duorum vel trium digitorum extremis a parte vel inferiore, vel ſuperiore, ubi neceſſitas poſtulat, labia dilatat, renitendo inſimul & præcavendo, ne laminæ, quamvis omnibus in punctis obtuſæ ſint, allidant, ſed ferramentum tantum internam digitorum, in ſemicirculum flexorum, attingat ſuperficiem. Si a violenta manus ggg) in uterum immiſſione variæ rupturæ, genitaliumque lacerationes accidere ſolent, quidni a ferramentis & ipſa quoque forcipe *Bingiana*, niſi dicta ab opem ferentibus obſervetur cautela, a *Bingiana* inquam, utpote quæ plus incurvatis integrisque lamellis majus ſub adplicatione & extractione requirit ſpatium, adeoque ſub partium externarum, uterique orificii extenſione majori, majorem quoque in anguſtiis exercere debet vim, ipſa forcipe Anglicana, quam crebriori uſu ſatis probatam teſtantur CHAPMANNI, GIFFARDI, noſtræ aliorumque obſervationes hhh).

§. XXXII.

fff) Simili fere modo in naturali partu, cum prolapſu uteri vaginæque relaxatione juncto, digitis reſiſtimus, præcavendo, ne preſſione deorſum verſus ſub excluſione fœtus directa, uterus cum vagina extrorſum magis prematur, ſed ut os uteri ſuo ſuſtineatur loco. Vid. MANNINGHAM Lib. cit. p. 29.

ggg) CHAPMANNVS Lib. cit. Caſ. XXX. p. 125.

hhh) Harum plurimæ leguntur Diſquiſit. alt. not. eee. p. 169.

§. XXXII.

Aliud quoque adducit cum partu ſæpiſſime junctum vitium, *turgida* ſcilicet, & *inſtar ſpongiæ inflata genitalia*, in quibus *feneſtratarum forcipum* uſum prohibet. Incommoda autem hæc externa, utplurimum paragomphoſin capitis fœtus comitantia, frequentius, teſte clariſſ. Viro apud nos, quam apud Gallos aut Anglos, contingunt, quia non niſi aliquot diebus elapſis, ſæpiſſimeque re fere conclamata, peritorum curæ ſubmittuntur parturientes. Teſtor in fidem veritatis, me omnibus in difficillimis caſibus, in quibus feneſtratis forcipis lamellis opus fuit, vel in uno, vel utroque genitalium latere, & *inflammationem*, & *inflationem* obſervaſſe, nunquam vero iisdem laceraſſe genitalia. Provoco inſimul ad teſtimonia peritiſſimorum ſupra laudatorum Virorum, qui *frequentius forcipibus uſi*, non obſtantibus externis ſymptomaticis tumoribus, ſalva vita parturientium, vivos mortuosque eduxerunt fœtus. Interea non nego, uti in prolapſu uteri, ita quoque in externis ſpongioſis immo ſanguineis etiam labiorum tumoribus, circumſpecte fieri debere & integrarum & feneſtratarum laminarum adplicationem, lentoque gradu iisdem peragendam extractionem. Quamvis autem non in magiſtro ſemper ſit, ut ſuperveniens ab inflammatoria febre, in diverſis partium ſpeciebus, præcaveatur inflammatio, quæ externas inſimul partes in conſenſum trahens in gangrænoſam & ſphaceloſam corruptionem ſæpiſſime abit; propterea tamen eadem ob concurſum variarum cauſſarum neutiquam inſtrumento tribuenda, ſiquidem ſtrenue affirmare audeo, *læſionem qualemcunque a forcipe Anglicana genitalibus inductam, ſolum in medentis, non vero inſtrumenti culpam redundare.*

§. XXXIII.

Maximum demum *Bingianæ* forcipis commodum, quod non ad eſſentiam rei, ſed accidentalia tantum pertinet, a lamellarum in duas partes diviſione provenire, eademque præcaveri. *Idem* iii) contendit, ne compoſitum terribile alias inſtrumentum parturienti adſtantibusque terrorem timoremque incutiat. Etiamſi vero lamellæ in Gallicis Anglicisque rurſus dividi nequeant, a ſe invicem tamen ſeparatæ ita abſcondi poſſunt, ut reſupina mulier transverſo lecto collocata, ferramenta nulla oculis videre posſit. Si vel uno lll) crure mobile caput reddas, & adjuvante manu altera illud educas, vel utroque iſtud extrahas, parum incommodi nullumque ſæpius dolorem ſentiet parturiens (teſte obſervatione præmiſſa). Nullam igitur video rationem ſufficientem, cur intuitu hujus artificii *Bingiana* pluribus in caſibus adhiberi poſſet, in quibus reliquarum uſus fruſtra tentatus ab *Ipſo* quidem affirmatur, ſed non demonſtratur, cum omnibus iſtis in caſibus, ubi vel deſumta unica mmm) ex *Bingiana* forcipe lamella partus impedimentum tolli, vel binis caput educi debet, longo jam tempore ante forcipem, mutatione quadam a BINGIO adornatam, Gallicæ Anglicæque inclaruit præſtantia, uſusque obſervationibus quam plurimis confirmatus fuit. Dum vero longitudines ceterarum rejicit, ipſemet longitudinem compoſitæ *Bingianæ* ſilentio præterire videtur. In tantum autem requirunt Gallicæ Anglicæque forcipes ſub adplicatione crurum dilatationem, in quantum tam in obeſis, quam macilentis ſubjectis ipſius rei neceſſitas exigit.

iii) *Comment.* p. XXIV.

lll) Vid. CHAPMANNVS Lib. cit. Cap. XXX. p. 125. & *Disquiſ. noſtr. alt.* §. XXXVII. p. 168.

mmm) Conf. JANCKIVS Comment. cit. p. XXI.

exigit. Itaque non ſatis perſpicio, quo modo pudor parientis lædi, animusque illius commoveri poſſit, quæ, Magiſtri curæ ſe ſe ſubmittens, anxie ipſius auxilium quærit. Num ergo haud denudatis partibus, nec diductis ſatis cruribus, *Bingiana* ſolum adplicari poteſt? Nonne in omni partu præternaturali commodus, quem deſcripſimus nnn) fœtum in pedes convertendi, vel inſtrumentis educendi, parturientis ſitus eligendus? Quodſi ob pudoris læſionem operam Magiſtri recuſet parturiens, illam ab obſtetrice ſolum debet expectare, cujus auxilium ſæpius parum ſolatii, utplurimum vero triſtem rerum eventum promittit ooo). Neque pudor a verecundis eorum oculis lædi poteſt, qui, juxta LIVIÆ exemplum, nudos homines pro ſtatuis haberi, re ipſa probarunt. Si ob læſionem pudoris, certa artis præſidia rejicienda ſint, quomodo in veſicæ urinariæ læſionibus, vaginæ ulceratione & relaxatione, uteri inverſione & prolapſu, aliisque his in partibus obvenientibus excreſcentiis, absque oculari inſpectione auxilium ferri poſſet? Sed ſatis de his. Sufficiat oſtendiſſe, argumenta Autoris in contrarium adducta, quamvis majoris

nnn) Vid. Diſquiſit. noſtr. alt. §. XXIII. p. 161.

ooo) Ante oculos mihi adhuc verſatur exemplum fœminæ lanionis, quæ Ann. MDCCXLVII. partu difficili ex prolapſo fœtus brachio laborans, nullo modo nec Venerandi Domini Confeſſionarii, nec meis adhortationibus perſuaderi poterat, ut ſe artis peritorum manibus ſubmitteret; donec poſt longam moram, morti proxima, præſente jam uteri inflammatione, incipientibus ructibus ſingultuoſis, motibusque convulſivis, meum efflagitare cœpiſſet auxilium. Putridum quidem eduxi fœtum, ſed ob interiorem uteri & præſentem jam ante operationem partium externarum inflammationem, in ſphacelum abeuntem, factum fuit, ut altero die, motibus agitata convulſivis, diem obiret ſupremum.

joris habeantur momenti, minoris tamen illis videri, qui *feneſtratis Forcipum lamellis* rite uti didicerunt. Interea LEVRETI, JANCKIIque conatus omnino laudari merentur, quod in incremento artis promovendo, artificioſeque mutandis optumis forcipibus, hactenus ſudaverint. Id tantum monendum reſtat, celeberrimos hos viros neutiquam illum, quem ſibi propoſuerunt, attigiſſe perfectionis inſtrumentorum gradum, indeque optandum, ut eorum mutationes forcipes reddidiſſent perfectiſſimas.

D. CHRISTIANI ANDREAE COTHENII

Potentiſſ. Regi Boruſſ. a Conſil. aul. & t. t. Sereniſſ. Duci Viduæ Ducique Filio Megapolitano a tutela corporis, Phyſici Provincial. Prignicenſ. Conſulis Civitat. Havelbergenſ. & Academ. Imperial. Nat. Curioſor.

CALLIMACHI II.

Triga Obſervationum

de

LVE BOVINA

in circulo Prignicenſi An. MDCCXLVI. notata, addito ſimul,

Judicio & Conſilio

œconomico,

præſervationem æque ac curationem hujus morbi concernente.

Illuſtri atque Excellentiſſimo
Imperialis Academiæ Naturæ Curioſorum
PRAESIDI,
DOMINO
D. ANDREAE ELIAE BÜCHNERO
S. P. D.
Chriſtianus Andreas Cothenius.

Benevolentiæ Tuæ, Vir Illuſtris, ſpontaneo plane motu in me collocatæ, quo cultus genere condigne obviam ire debeam diu meditatus ſum. Equidem probe cognovi, Tibi ſi quis gratum facere in animum duxerit, nullo negotio id magis effecturum, niſi magnifico exemplo Tuo excitatus ad promovendum publicum bonum manus ſedulas obferat. Fuit mihi profecto eadem ſemper ſententia, idemque in votis, & in id majori ſtudio incubui, ut non amplius laterent labores mei practici, ſed potius lucem aliquando adſpicerent, publicove prodeſſent obſervationes, quas ſumma diligentia collegi ex praxi ſatis ampla, cum ſcilicet ratio muneris & honoris a Te, Illuſtris Domine Præſes, in me ex ſingulari favore & fiducia collati, poſtquam Societati Perilluſtri Naturæ Curio-

rioſorum me adſcripſiſti, nomineque honorifico ſimul condecoraſti, id officii genus a me efflagitaret. At vero concatenati labores tantum non ſemper me impediverunt, quominus propoſitum exſequi, atque ut animus erat, ſingularem tractationem de *Lue bovina*, proxime elapſo anno in hoc Circulo notata, dignam quæ exhiberetur tanto Viro, conſcribere potuerim. Ne tamen plane ſileam, atque ingrati & beneficio collato diſparis animi ſuſpicionem in me moveam, ea, quæ circa hunc morbum obſervavi, cum juſſu Regio in ejus originem & genium inquirere, cauſſas eruere ac remedia tam curatoria, quam prophylactica, opponere debuerim, Tecum, Vir Illuſtris, communicare ad minimum volui.

Sunt equidem ea rudi penicillo, & ob nimiam temporis anguſtiam non ſatis eleganter adumbrata, dum primam ſuam, in qua exhihita fuerunt, formam retinent; interim tamen majori fide & circumſpectione conſcripta & ab illuſtriſſimo Regio ſuperiori Regimine, quantum cognovi, approbata comparent. Accipe ergo hæc, qualiacunque fuerint, Vir Illuſtris & Excellentiſſime, ſerena fronte, atque ſimul ſponſionem meam, me omne ſtudium in id collocaturum eſſe, quo dignum aliquando Perilluſtris Cæſareæ Societatis membrum evadam. De reliquo vale quam optime ac diutiſſime, Tuoque favore & amore me complecti nunquam deſine. Dabam Havelbergæ, die V. Sept. MDCCXLVII.

Obſer-

Obſervatio I.

Quum rumor ſpargeretur, civitatem noſtram Havelbergenſem lue illa boum & vaccarum longe lateque graſſante, triſtiſſimamque cladem inferente, etiam eſſe infectam, demandatæ mihi provinciæ rationem habiturus, ipſe me in campum morticinorum contuli, ibique tres vaccas in præſentia mea aperire juſſi, in quibus hæc notatu digna occurrebant. Prima ſeptem annorum erat, jamque per quinque menſes fœtum geſſerat. Hæc per octo tantum dies male ſe habuerat, ita quidem, ut lac ei defecerit, ac tandem anxie ſe ſe geſſerit; quadantenus adhuc erat carnoſa, pinguedine hinc inde in conſpectum prodeunte. In partibus externis nihil notatu dignum occurrebat; cum vero pectus aperiretur, lobus pulmonum dexter magnitudinem naturalem conſuetam ultra dimidium ſuperare deprehendebatur; tota ejusdem ſubſtantia ſuppurata, pureque viſcido, oleoſo, ex albo flaveſcente, repleta conſpiciebatur, exterius vero rubicundum colorem monſtrabat. In arteria aſpera mucus flaveſcens ſubſiſtebat. Cor ſanguine nigro turgebat. Præter hæc nihil, quod ſtatum præternaturalem arguere potuiſſet, interne oculis ſe ſiſtebat. Ventriculi tantum non omnes fœno viridi impleti adhuc erant. Hepar quodammodo durum erat, veſicula vero fellea magnitudinis erat inſolitæ ejusque parietibus particulæ quædam pingues flaveſcentes firmiter adhærebant. In cerebro tandem diſſecto nihil notatu dignum aut præternaturale adparebat.

Altera vacca, quinque licet tantum annorum, per aliquot tamen circiter menſes morbo afflicta fuerat, nihilque quam contabeſcentia, tuſſis cum anhelitu, adpetitusque interdum deficiens, in ea obſervatum fuit; admodum vero gracilis & tabe conſumta, neque minus omni pinguedine & adipe deſtituta deprehen-

hendebatur. In thoracis cavitate magna erat quantitas aquæ, quatuor ad minimum menſuras implens. Pulmonum lobus ſiniſter pleuræ, imo coſtis ipſis firmiter adnatus, flaccidus apparebat, ac interne materia purulenta flaveſcente atque ſubſtantia quadam lapidea ex albo gryſea turgebat. Cor quoque erat flaccidum. Organa concoctioni inſervientia magna pabuli quantitate, & quidem maxime fœno recenti virideſcente referta, ultraque modum diſtenta adparebant. Partes reliquæ, præter flacciditatem, & quod hepar variis in locis aliquo modo durum eſſet, nihil peculiare monſtrabant.

Tertia vaccarum per viginti circiter dies male ſe habuerat, alimenta tamen exhibita non penitus recuſaverat, & tantum tuſſi & anhelatione afflicta fuit. Cavitatem thoracis, pariter, uti in ſecunda vacca, multa aqua replebat, dexterque pulmonum lobus eodem modo coſtis firmiſſime adhæreſcens, flaccidus & abſceſſibus obſeſſus deprehendebatur, ſicuti etiam intuitu reliquarum circumſtantiarum hoc cadaver cum antecedente conveniebat.

De reliquo ex carnificis relatione certior redditus ſum, quod omnes, quotquot demortuæ & diſſectæ fuerunt vaccæ, quarumque numerus in tribus noviſſime præterlapſis menſibus ad XXX. usque adſurrexiſſe dicitur, pectus aqua repletum, pulmones exulceratos & pleuræ adnatos, nec minus etiam interdum hepar durum & cum peritonæo concretum, pluribusque in circumferentia abſceſſibus contaminatum monſtraverint.

Poſſeſſores autem pecorum lue tali ſublatorum, referunt, quod ea tam in pratis, quam etiam in ſtabulis alimenta avide ſatis devoraverint. Adfirmant quoque, quod nihil extraordinarii, præter tuſſim, anhelationem & contabeſcentiam, in iis obſervaverint, lac etiam non ſimul & ſemel, ſed ſucceſſive defecerit, itemque, quod quædam iſtarum vaccarum per duas, quatuor, imo octo ſeptimanas male ſe habuerint. De aliis referunt, quod primis

quatuor diebus decumbere noluerint, tandem vero, & quidem ſemper in unicum latus, ſe ſe projecerint, quodque tuſſis inprimis ſub erectione invaluerit, & ex naribus ſanguis, unacum materia purulenta, prodierit, atque hæc ſymptomata tandem elapſis aliquot diebus, accedente prius ſanguinis circa anum ſtagnatione, mors ipſa exceperit.

Ex hiſce igitur circumſtantiis concludere licebit, morbum hunc neutiquam ad illorum pertinere cenſum, qui non ſolum cominus, ſed etiam eminus, dum effluvia ægrotantium pecorum cum veſtibus transferuntur, ſanum pecus inficiunt, ſed potius *phthiſin pulmonalem* ex febre catarrhali, a cauſſa univerſali ſcilicet tempeſtatis mutatione, exortam, ſicque epidemicam, eſſe nominandam.

Originem hujus morbi veram quod attinet, ſequentes circumſtantias, ut probe perpendamus, neceſſe erit. Pecora fortaſſis in vere præterlapſo nimis præmature intra paſcua fuerunt abacta, ubi tamen ob ingentem eorum numerum, qui hic loci ultra novies centum increverat, paſtus non ſufficiebat, unde factum eſſe videtur, ut unacum gramine recenti admodumque exiguo, quod ideo ad radices fere pecora demordere ſolent, multum admodum ab inundatione Albis relictæ terræ limoſæ, qua gramen obtectum fuit, ſimul devoraverint. Obſervatum enim eſt in noſtris regionibus, quod limus, quem Albis relinquere ſolet, dum hyberno & vernali tempore prata inundat, agros quidem impinguet, ſed ſimul quoque gramen, niſi a pluvia illud abluatur, priusquam pecora pratis committuntur, inſalubre ſemper reddat. Tales vero tam utiles & neceſſariæ pluviæ hoc in anno plane emanſerunt, vel potius pecora, cum ob Albis inundationem, exeunte Majo ſecunda vice contingentem, ex locis inferioribus ad ſuperiora coërcerentur, ibique fame quam maxime premerentur, ante talis pluviæ acceſſum in prata, terra limoſa adhuc obtecta, iterum fuerunt abacta.

Quam-

Quamvis autem hæc adducta cauſſa omnino talem effectum, qualis in demortuis noſtræ regionis pecoribus ſe ſe exſeruit, producere & excitare valeat; neutiquam tamen adduci poſſum, ut credam, unicam illam eſſe & ſolam. Terra enim arenoſá majorem copiam materiæ lapidoſæ in hepate, pulmonibus & aliis partibus glanduloſis gignere ſolet. Proinde quoque conſtat, ſingulari illa virtute gaudere gramen recens, ut ejusmodi terram limoſo-arenoſam & concrementa quaſi tophacea diſſolvat, atque per alia loca excretoria, nempe vias urinarias & inteſtina, ſe-& excretionem ejusdem promoveat, quemadmodum etiam experientia docet, quod ſæpiſſime tempore hyberno in hepate boum concrementa lapidea inveniantur, quæ tamen tempore vernali a gramine viridi rurſus diſſolvuntur & annihilantur. Accedit porro, quod effectus noxius paullo citius, nempe in ſubſequente Junio, certe ſe ſe exſeruiſſet, quodque tandem ſimilia phænomena in aliis quoque regionibus, quas Albis non attingit, obſervata fuerint. Tantum tamen abeſt, ut hancce circumſtantiam, quoad terram limoſam, ex nexu cauſſarum relegemus, ut potius ad iſtam reliquasque res, ſingularem influxum in vitam, ſanitatem & morbos hominum æque ac brutorum exſerentes, reſpiciamus.

Potiſſimum vero *tempeſtas* attentionem meretur noſtram. Dum enim recordamur, quod tempeſtas menſe Majo calida, cum frequentiore tonitru & fulgure, extiterit, ſicque ad finem usque Junii continuaverit, hoc ipſo vero tempore, inque toto Julio, frigus cum calore ſingulari plane modo alternaverit, & quod dies fervidos iterum frigidi noctesque pariter algidæ exceperint, nec non quod in menſe Auguſto tempeſtatis conſtitutio horridula, humida & frigida fuerit: facile concludere poſſumus, talem illius conditionem in pecoribus, utpote diu noctuque injuriis aëris liberioris hic locorum expoſitis, nec ſub fruticibus & arboribus quidquam levaminis invenientibus, magnam vim exſeruiſſe. Aër

enim frigidus & humidus humores inſpiſſat, elaterem fibrarum motricium debilitat, cutis vero poros obſtruit, ſicque transſpirationem inſenſibilem pariter quoque in pecoribus imminuit; hinc humores non ſolum majori in copia verſus interiora retroaguntur, ſed etiam ultra modum accumulantur, ſimulque illud, quod mixtioni ſanguinis plane eſt adverſum, quodque alias excerni debet, nempe viſcidum & acre, retinetur, unde fit, ut humores partim ob abundantiam ſuam & viſciditatem ad circulationem liberiorem inepti evadant, partim ob acrimoniam conjunctam partes ſolidas arrodant & continuo ad contractionem ſtimulent. Quia etiam porro, præ omnibus reliquis partibus, nares, fauces & pulmones injuriis externi aëris maxime ſunt expoſitæ, ideo mirum haud eſt, ſi ſanguis ſpiſſior, pituitoſus, particulisque acrioribus inquinatus, potiſſimum partium harum modo allegatarum fibras & membranas, ab aëre humido jamjam relaxatas, ultra modum extendat, verſus ductus excretorios, ſive glandulas membranarum, quæ iſtas partes inveſtiunt, congeratur, orificia ad contractionem irritet, ſibique ipſi exitum præcludat. Sic autem in tunica pituitaria inflammatio ſanguineo-ſeroſa inducitur, & quia aër externus frigidus ejusdem diſcuſſionem impedit, tandem ſtaſes, ſuppurationes & ſcirrhi in tunica modo dicta, & in ipſa pulmonum ſubſtantia, exoriuntur.

Cum itaque ſanguis ob modo dicta obſtacula per venas pulmonales tanta celeritate revehi nequeat, quanta per arterias advehitur, neceſſe eſt, ut ab arteriis prodeuntia vaſa lymphatica ultra modum infarciantur atque in extremitatibus ſuis diſtendantur & aperiantur, vel diſrumpantur, ſicque nunc manifeſto patet, unde tanta aquæ quantitas in pectore provenerit. Confirmat enim huncce a tempeſtate inductum effectum ipſa quoque experientia ab hominibus deſumta, ſiquidem præter hancce æſtatem ego nullam plane novi, ſub qua homines adeo numeroſis & frequentibus

bus coryzæ & rhevmatiſmorum incommodis, alias tamen hoc anni tempore ſponte ordinarie ceſſantibus, adflicti fuerunt. Quod vero non in omnibus & ſingulis pecoribus talis aëris adverſi effectus, quem fortaſſis perſenſerunt, ſeſe exeruerit, id dubio procul vigori motuum naturæ intrinſeco & recenti bono pabulo erit adſcribendum, quippe quibus ſtaſes in quibusdam iterum discuſſæ & ablatæ fuerunt; in illis autem, quibus hoc non contigit, natura ſuccumbere morbique vehementiæ cedere fuit coacta.

Remotionem hujus mali in pecoribus adhuc viventibus quod attinet, illa in iis, quorum pulmones jam abſceſſibus & ſcirrhis ſunt obſeſſi, vel etiam ubi pectoris hydrops majori in gradu jam præſto eſt, vel hepatis ſcirrhi & exulcerationes adſunt, id quod ex reſpiratione difficili & anhelitu continuo pateſcit, irrita plane eſſe videtur; interea tamen remediis purgantibus & reſolventibus erit tentanda, e.g. Rec. Reſinæ Jalappæ drachmam unam, ſpiritus frumenti cochlearia quatuor, ſolve & adde mellis cochlearia duo. Miſta pecori mane, jejuno adhuc ſtomacho, exhibeantur, porrigendo dein aquam calidam, cui aliquot farinæ manipuli immixti ſunt, ſuperpotandam: hocque remedium elapſo quinque vel ſex dierum ſpatio repeti poterit. Deinde quoque quarta pars menſuræ mane & veſperi de decocto ſequentium ſpecierum, ſuperingerendo aquam calidam cum furfuribus & farina mixtam, exhiberi poterit: Rec. Radicis angelicæ uncias duas, taraxaci unciam unam ſemis, herbæ marrubii albi manip. IV. tuſſilaginis, florum bellidis, centaurii minoris ana manip. ij. Conciſa coquantur per horæ ſpatium cum cereviſiæ menſuris duabus in vaſe clauſo; colaturæ adde mellis Pruſſici, vel alius depurati, libræ quadrantem.

Præſervationis cauſſa, & ubi nondum plenaria ſuppuratio adeſt, vena in cervice ſecabitur, iſtoque die, quo id factum, ac duobus ſequentibus diebus, vitrum mediocre, octavam menſuræ circiter partem capiens, ſequenti potione, probe antea agitata,

 reple-

repletum, mane & veſperi adhibebitur: Rec. Aceti cereviſiæ acris menſuram unam, aceti vini acris menſuram dimidiam, lapidum cancrorum præparator. unciam unam cum dimidia, nitri depurati unciam dimidiam, mellis Pruſſici uncias tres. M. Porro veſperi vel etiam mane pulveris ſequentis cochlear unum porrigatur: Rec. Radicis enulæ, leviſtici, angelicæ, pimpineilæ albæ ana unciam unam, Herb. marrub. albi, tuſſilaginis ana manip. IV. cardui benedicti, ſalviæ, centaurii minoris, florum bellidis ana manipulum unum, ſeminis fœnugræci uncias duas, fœniculi, nitri depurati ana unciam unam, ſulphuris caballini unciam dimidiam. Conciſa contuſa M. F. Pulvis.

Si ſigna quædam ſcirrhi & exulcerationis pulmonum ſeſe forte exſererent, tunc pulvis hic ſemper veſperi, & mixtura ſuperius deſcripta matutinis horis adhiberi poterunt. Neque incongruum erit purgationem pecoris cum radicis Jalappæ drachmis duabus, in cereviſia calida, cum pauculo butyri inſulſi permixta adhibitis, inſtituere, pabulumque comminutum aquæ fluviali calidæ immittere & cum ea commiſcere. Quamvis etiam hicce morbus, uti ſuperius jam indicatum eſt, in ſe & ſua natura non ſit contagioſus, nonnulli tamen veterum æque ac recentiorum celeberrimorum Practicorum obſervarunt, quod phthiſis pulmonalis in hominibus occurrens morbis malignis ſit adnumeranda, quodque iſta, licet non in diſtantia quadam vim contagioſam exſerat, tamen iis, qui nimis arctum cum ægroto habuerunt commercium, & effluvia ejus calida immediate in ſe receperunt, fuerit communicata. Hinc igitur, cum etiam noſter morbus, uti ſuperius demonſtratum fuit, vere epidemicus ſit, a tempeſtate variabili & frigida potiſſimum inductus; porro quoque omnes morbi catarrhales a ſero acri abundante proveniant, hique morbi ſeroſi longe facilius, quam mere ſanguinei, contagium excitare valeant: illi certe, meo quidem judicio, prudentiſ-

ſime

ſime agerent, qui pecora ægrotantia confeſtim a ſanis ſeparando, majori cum cura & diligentia iisdem proſpicerent. Nemo vero ratione ſana præditus hæc inique interpretabitur, & veram adeſſe pecudum luem contagioſam, quam noſmet ipſi adſeveraſſemus, ex iis concludet: ea enim eſt natura & indoles contagii, ut pecori ſano ſtatim communicetur, & ab ipſo aëre externo, in quo brutum ægrotum degit, nec minus quoque ab aliis, circa idem illud verſantibus, recipi, & in diſſita loca propagari queat, ſicque non ſolum cominus, ſed etiam eminus noxam adferat. Hæcce vero nos neutiquam heic loci obſervavimus, nec talia ſigna, quæ alias in vera pecorum contagioſa lue adeſſe ſolent, videlicet puſtulæ, maculæ nigricantes, internarum partium ſphacelus, &c. ſub inſpectione demortuorum pecorum oculis noſtris obvenerunt.

Obſervatio II.

Reſcripto Directorii provincialis inclyti ſatisfacturus, ad villam Dammerenſem me contuli, & ante omnia, ut morbum, qui jam per aliquod tempus pecora infeſtavit, nuncque iterum ſe ſe manifeſtare cœpit, debite explorarem, deque indole ejusdem, an veræ luis contagioſæ nomen mereatur, ſententiam meam enunciare poſſem, circumſtantias morbi in hoc ipſo loco probe indagavi, ſequentemque hiſtoriam ejus collegi.

Vacca prima d. 9. Febr. 1746. morbo correpta, pabulum abhorruit, anhelavit & ægre ſpiritum duxit, tandem ſeptima hebdomate, poſtquam duobus antea diebus abortivum excluſerat vitulum, dimittendo excrementa, periit. Hoc ipſo menſe quatuor adhuc interierunt; menſe Martio viginti quatuor; menſe Aprili duodecim, & tandem menſe Majo ſaltem octo. Sub harum demortuorum pecorum numero duæ erant buculæ & qua-

tuor

tuor anniculi juvenci. Singula fere eorum per dies octo, quatuordecim, imo tres ferme ſeptimanas morbo decubuerunt; fuerunt tamen ſex, quæ Februario & Martio menſe per quatuor tantum vel ſex dies poſt morbi invaſionem vixerunt. Omnes vaccæ pabulum faſtidiverunt, &, uti dicitur, remedia exhibita nihil prorſus effecerunt. Lac diſparuit, tuſſientesque anhelarunt. Tandem ſalivam cum ſpumeſcentia eructarunt, & ſub jectigatione perierunt. Ceterum ſub toto morbi decurſu urinam debite emiſerunt, nullaque alia, præter hæc allata, phænomena fuerunt obſervata.

Vaccæ utplurimum gravidæ fuerunt, & vel abortum paſſæ, vel ſub partu in morbum inciderunt, quem retentio ſecundinarum, quæ ad decimum uſque diem remanſerunt, & mors ipſa excepit. Vituli vero omnes perierunt, & ſaltem per quatuordecim circiter dies ſuperſtites manſerunt, quieti ſemper jacuerunt, nullumque corporis augmentum obtinuerunt. In multis ipſorum idem fuit partium internarum ſtatus, ac in vaccis demortuis.

Ex ægrotantium numero octo vaccæ & una juvenca morbi vim ſuperarunt, nitrumque & fœnugræcum optimum edidiſſe effectum dicuntur. Ceterum unum bubile omnes vaccas comprehendit, easque ſine quodam ordine morbus invaſit, ut nempe ægrotæ non ſemper fuerint ægrotis contiguæ, adeoque neutiquam vero ſimile eſt, quod altera alteri morbum communicaverit. Reliquæ hujus loci vaccæ ſanitate nunc fruuntur integra, pabulum devorant, bene ruminant, omnesque in agris libere illud quærunt.

Præter numerum ſuperius adductum venator hujus loci ſeptem quoque vaccas aluit, illasque hactenus a reliquis, usque ad quartam hancce elapſam ſeptimanam, ſeparatas tenuit, poſtmodum vero aliis commixtas in campos dimiſit. Ex his ſeptem vaccis una ante decem dies male ſe habere cœpit, heſternoque die

periit

periit. Dein ante ſeptiduum tres iterum morbus invaſit, quæ vero adhuc ſuperſtites pabulum in agris quærunt. In vacca demortua morbi ſtatus ſic ſe habuit: Ab initio ſtatim pabulum abhorruit, lac amiſit, anhelavit, & ægre ſpiritum duxit, utplurimum humi jacuit, interdum vero ſubito exſiliens anhelavit & mugivit, in terram iterum ſe ſe projecit & jectigavit, tandemque promanante ex ore ſaliva ſpumeſcente periit. Hæc vacca hodie, me præſente, a carnifice aperta fuit. Quoad habitum externum ſatis erat carnoſa. Thorax amphoram fere aquæ flaveſcentis continebat. Lobus pulmonum dexter erat flaccidus, & ſub inciſione putridus deprehendebatur. Venæ, earumque ramificationes majores, ſanguine viſcido, fibras referente, repletæ videbantur. Totus ſiniſter lobus ſcirrhis & abſceſſibus prorſus repletus turgebat, tantamque gravitatem ſpecificam habebat, ut pars ejus avulſa aquæ injecta fundum peteret: coſtis inſuper erat accretus, interque pleuræ membranam pus ſpiſſum flaveſcens, mediante quo cum ſuperficie pulmonum cohærebat, conſpiciebatur. Cordis ventriculi ſanguine nigro coagulato erant infarcti. Hepar & lien colorem naturalem referebant, quemadmodum etiam fauces, ventriculi & inteſtina nihil præternaturale monſtrabant; eadem quoque in reliquis demortuis vaccis adparuiſſe, œconomus adfirmabat.

In cauſſam hujus morbi dein inquirenti, nullam aliam ſuppeditare poterant œconomus & reliqui domeſtici, quam quod ante duos annos propter inundationem, ſub qua aqua uſque in ſtabula penetraverat, pecora Martio menſe, tempeſtate adhuc frigida, ſub dio ſubſiſtere debuerint, inſimul vero etiam bonæ notæ pabulum tunc temporis defecerit, tandemque anno proxime præterlapſo pecora præmature nimis intra agrorum paſcua, multo limo arenoſo, ab Albis inundatione relicto, adhuc obtecta, fuerint deducta. De reliquo ſubjungebant, pabulum, quod

in præterito anno ſub tecta erat congeſtum, ſatis quidem ſiccum, neutiquam tamen bonum fuiſſe, quia grando optima culmina decuſſiſſet. Innotuit mihi etiam ex relatione, quod jam in præterito anno nonnulla hujus ditionis pecora anhelatio cum tusſi adflixerit, hæcque omnium primo ægrotare cœperint.

Ex hac adducta morbi hiſtoria ſine dubio adparet, quod morbus iſte pro *phthiſi pulmonali ſucceſſive exorta* poſſit haberi, quam tandem, ob circulum ſanguinis per ſcirrhos & abſceſſus in pulmonibus magis magisque retardatum, febris inflammatoria modo mitior, modo gravior, excepit, ut ita ſuffocatio morsque ipſa inducta fuerit. Ad huncce morbum cauſſæ allatæ ſymbolum ſuum omnino conferre potuerunt, fundamentumque ejusdem jam in præterito anno, imo in duobus his præterlapſis poni omnino potuit. Accedit adhuc, quod ſubitaneæ tempeſtatis calidæ & frigidæ mutationes in præteritis menſibus contingentes, attentionem mereantur, id quod in obſervatione præcedenti, occaſione morbi lethiferi, anno præterito pecudes auferentis, conſcripta, uberius demonſtravi.

Indagata nunc indole & cauſſa quoad ortum & exitum hujus morbi, facile adparebit, illum nondum pro contagioſa lue poſſe haberi; bene tamen interim ageretur ſi Pecora ægrotantia melioris curationis cauſſa domi retinerentur, & convenientibus medicamentis iisdem proſpiceretur.

Interim præſervandi fine ſequens medicamentum purgans commendavi: Rec. Reſinæ jalappæ drachmam unam, ſolvatur in ſpiritus frumenti cochlearibus quatuor, addantur mellis cochlearia duo; mixta porrigantur mane ægrotanti pecori, ſuperingerendo aquam calidam cum aliquot furfurum triticeorum manipulis decoctam. Hoc remedium ſub morbi quoque invaſione, quam primum quædam ſe ſe manifeſtant ſymptomata, optimo cum ſucceſſu adhiberi & ſub convaleſcentia iterari poterit. Cum

etiam

etiam nonnemo certiorem me fecerit, egoque ipſe poſtmodum obſervaverim, quod vitriolum album non ſine fructu in hoc morbi genere adhibitum fuerit, non abs re foret, ſi grana decem ad uſque quindecim ejusdem ſupra allegatæ reſinæ jalappæ adderentur. Poterit quoque drachma vitrioli albi in aqua calida ſolvi, additisque ſex mellis cochlearibus ſolitarie exhiberi.

Vegetioribus & vividioribus vaccis præſervationis gratia venam in collo ſecandam curavi, iſtoque, quo id factum erat, die, ac ſubſequentibus, vitrum mediocre, ex quo cereviſia hauriri ſolet, quodque octavam menſuræ partem recipit, ſequenti potione, probe antea agitata, repletum, infundere juſſi: Rec. Aceti cereviſiæ acris menſuram unam, aceti vini acris menſuram dimidiam, lapidum cancrorum præparatorum uncias duas, nitri depurati unciam dimidiam, mellis Pruſſici vel alius purificati uncias tres, & miſceantur. Poſtmodum ad præſervationem ſolummodo veſperi vel etiam mane & veſperi cochlear unicum hujus pulveris ingeri poterit: Rec. Radicis enulæ, leviſtici, angelicæ, pimpinellæ albæ, ana unciam unam, herbar. marrubii albi, tuſſilaginis ana manip. IV. cardui benedicti, hyſſopi, ſalviæ, centaurii minoris, florum bellidis ana manipulum unum, ſeminis fœnugræci uncias duas, fœniculi, nitri depurati, ana unciam unam, ſulphuris caballini drachmas duas. Conciſa & contuſa M. F. pulvis.

Curationem ipſam quod attinet, præter ſuperius dicta purgantia, ſequentia præſcripſi remedia: Rec. Radicis angelicæ uncias duas, taraxaci unciam unam cum dimidia, herbar. marrubii albi, tuſſilaginis, florum bellidis, centaurii minoris, ana manip. ij. Mixta conciſa & contuſa infundantur menſuris quinque cereviſiæ, decoquantur leni igne in vaſe clauſo per horæ ſpatium;

colaturæ addatur mellis depurati libræ quadrans; detur mane & veſperi calide quarta pars menſuræ, ſuperingerendo aquam calidam cum furfuribus & manipulo uno radicis graminis decoctam: veſperi etiam & ante meridiem mixtura ſupra allegata infundi, & potio modo deſcripta mane ſolummodo exhiberi poſſet; id quod præcipue in tali caſu faciendum eſſe exiſtimo, ubi æſtus & ſitis adſunt, vel pecora vehementer ſe ſe jectigant; immo, ſi morbus ab initio ſtatim cum horrore invaderet, huncque æſtus, anhelitus & jectigatio exciperent, ſola mixtura ſaltem mane, pomeridie & veſperi in uſum trahi, venaque ſimul ſecari poſſet.

Obſervatio III.

Juſſu Regio in pagum Mansfeldt, circa confinia Ducatus Megapolitani, d. VI. Decembr. 1746. me contuli, ibique in luem pecudum graſſantem inquirens ſequentia obſervavi: Taurus 4. annorum præcedenti nocte mortuus aperiebatur; cujus quidem cornua, prope caput mediante ſerra reſecta, interiorem ſubſtantiam ſpongioſam ac medullam ſanam bonoque tinctam rubore monſtrabant. Remoto cranio cerebrum & reliqua capitis nihil alieni oſtendebant, lingua quoque ſana erat. Detracta pelle caro apparebat fuſco nigro colore perfuſa, maxime circa lumbos. Aſpera arteria tantum intus, pulmones vero univerſi inflammati, inſigniter inflati, paſſimque obſeſſi erant minoribus ſcirrhis ac hydatidibus, flavum ſerum fundentibus. Cor flaccidum continebat fluidum floridumque ſanguinem, eratque ſimul cum mediaſtino paſſim inflammatum. Lien exiguus atque ſubdurus erat. Univerſum hepar induratum conſpiciebatur; veſiculam felleam replebat liquor aquoſus flaveſcens, cui innatabant particulæ pingues oleoſæ. Primus ventriculus multo pabulo, eoque valde

ſicco,

ſicco, refertus & exterius aliquantum inflammatus erat; alter ventriculus vacuus quidem, exterius tamen aliquantum rubebat; tertius repletus fuit ſicco pabulo, extenſus, leviterque inflammatus; in quarto ventriculo inveniebatur pituita flaveſcens, non tamen fœtida. Totus inteſtinorum tractus paſſim levem oſtendebat inflammationem, & flatibus diſtentus erat. Renes cum reliquis partibus ab omni labe immunes erant.

Porro etiam viva & per unum modo diem morbida interficiebatur vacca, quæ mœſta ſtabat atque tranquilla, pendente capite & auribus; quæ, uti & cornua, frigebant; oculi vero pallidi, turbidi, fluentes erant. Excoriata carnem oſtendebat ſanam; pulmones in externa ſuperficie leviter inflammati, non adnati pleuræ, ſed quibusdam hydatidibus & ſcirrhis in- & exterius obſeſſi erant. Flaccidum cor fundebat ſanguinem floridum, ſimulque exterius aliquali inflammatione tactum erat. Primus ventriculus pabulo ſatis ſicco valde diſtentus, alter viſcida pituita plenus, tertius iterum pabulo ſicco refertus, ſolido durior & nigro-fuſcus apparebat; quartus ventriculus continebat pituitam flavam. Omnes autem hi ventriculi cum annexis inteſtinis in- & externe inflammati erant. Totum jecur durum, cyſtis fellea ſatis ampla, bile aquoſa flaveſcente plena erat. Utero hæc vacca gerebat fœtum fere ſeptimeſtrem, ipſa uteri interna ſuperficies undequaque erat inflammata. Pulmones fœtus erant denſiores & rubro fuſci, nil vero præterea alieni alebant. Reliquæ partes omnes vaccæ bene ſe habebant.

Tertia tandem adhuc aperiebatur vacca, ante aliquot jam dies demortua, cujus pulmones valde inflammati, putridique conſpiciebantur; hepar induratum atque intenſe lividum; cyſtis fellea vero vacua erat. Primus ventriculus inſigniter inflammatus, pabuloque confertus adparebat, quod idem etiam in ter-

tio ventriculo notabatur. Omnes ventriculi cum inteſtinis leviter inflammati erant, nullum tamen gravem fœtorem ſpargebant.

Ex inſpectione aliorum cadaverum hac lue ſublatorum, & privatim jam jam perſcrutatorum, idem partium ſtatus fuiſſe dicitur, quem modo expoſuimus. In nonnullis quidem pulmones univerſi putridi erant, talesque pecudes etiam per XIV. dies morbo laborarunt; cum aliæ modo ad tertium vel quintum usque diem ægrotaverant. Repertum quoque fuit pabulum inſtar placentæ induratum, in plicis ventriculi tertii hærens, qui etiam durus nigrique coloris fuit.

In initio hujus luis pecudes adhuc in paſcua miſſæ fuerunt. Prima inquilini cujusdam, quæ morbo hoc corripiebatur vacca, horrorem primo perpeſſa gravem, pandiculatione deinde diſtendebatur, & excrementa non ſine magna moleſtia dejiciebat; ſurgebat, circumibat, decumbebat, alternatim. Poſtero die muci albi copiam per alvum excernebat, & quinto die moriebatur. Hac prima mortua, reliquæ tres hujus inquilini vaccæ eodem modo hoc morbo invadebantur, harumque duæ moriebantur, & una tantum ſuperſtes manebat. Hinc morbus ſenſim per totum progreſſus fuit pagum.

Quotquot igitur hac lue infeſtabantur pecudes, omnes primo horrore aggrediebantur; quædam autem ſub ipſo paſtu cum vehementi corporis concuſſione in terram concidebant; quædam ſurgentes valde diſtendebantur, per totum corpus horrore afficiebantur, & tunc ſtantes permanebant.

Omnes caput demittunt, pabulum averſantur, vel delibant adhuc interdum primo alterove die. Aures & cornua frigent; oculi lacrymas fundunt & colore obducuntur albo; quibusdam

etiam

etiam nares deſtillant; plurimis vacillant dentes; omnes vero tuſſi ſicca, cum raucedine & ſternutatione, vexantur. Primo die quædam frendent; os etiam modo frigidum eſt, modo calidum. Omnes primo die excrementa laborioſe dimittunt. Succedit deinde diarrhœa, ſtercora tenuia & viridia expellens, quæ interdum male olent, atque ab omnibus longius poſt tergum projiciuntur. Ructus quoque a nonnullis impetuoſi emittuntur; quædam ſub diarrhœa fruſta muci flaveſcentis, magnitudine dimidii pugni, excernebant; quædam ſitiunt, quædam ſecus. Morbus durat plerumque per tres, quinque, imo quandoque quatuordecim dies, donec moriantur.

In villa nobilis cujusdam matronæ quinque vaccæ ſimul in hunc incidebant morbum, atque iisdem, quæ jam expoſuimus, ſymptomatibus, horrore ſcilicet, & diarrhœa prægreſſis, tertio die moriebantur. Hoc facto morbus ſtatim alias XXVI. vaccas invadebat eodem plane modo, quarum XXII. tertio die moriebantur; quatuor ſuperſtites octavo die incipiebant rurſus ſolito more excrementa dejicere avideque bibere. Durante morbo parum potulenti pabulique aſſumebant, multum vero muci flaveſcentis e naribus excernebant, ſub multa ſternutatione; jam vero conſueto more iterum utuntur pabulo. Sub ipſo mortis agone pecudes hinc illinc jectigantur; quædam terram perfodiunt linguamque nigro-fuſcam ex ore protendunt. Varia remedia, confuſe adhibita, certum alicujus ex iis effectum in dubio plane reliquerunt. Venæſectio quoque absque fructu adminiſtrata fuit.

Ex modo expoſita igitur hac hiſtoria morbi, qui tam cito finitur, omnes unius ſtabuli pecudes invadit, multaque communia habet cum lue bovina huc usque in Holſatia graſſante, itemque ex viſcerum inflammatione, facile colligitur, hanc luem in

pago

pago Mansfeld omnino eſſe contagioſam & optime dici *febrem acutam catarrhalem inflammatoriam*, quæ, uti videtur, ab infectis jam locis modo adhuc incognito in prædictum illum pagum translata fuit; quamquam etiam ex hepatis induratione, & pulmonum, ſcirrhis & hydatidibus obſitorum, conſtitutione ſuſpicari liceat, diſpoſitionem quandam ſuſcipiendi tale contagium in pecore Mansfeldenſi jam præſentem fuiſſe, inter cujus fortaſſis cauſſas occaſionales aquæ etiam penuria, uti voluit bubulcus, referenda erit, neque tamen habeo, cur omnia ea, quæ prioribus obſervationibus in claſſem cauſarum retuli, hic pariter non applicem. Ceterum non dubito, quin morbus remediis magis auſcultaverit in iis, quorum viſcera ſalva adhuc fuerunt, ideoque vix crediderim, medicationi aliqualem adhuc locum eſſe in iis, quæ viſcera recondunt ſcirrho obſeſſa.

Curatio morbidi & præſervatio ſani pecoris ab hoc morbo, ſecundum meam circa hanc rem cognitionem, ut & experientiam tam propriam, quam aliorum hac in parte expertorum Medicorum, ſincere nunc exponetur, ſalvà tamen manente illuſtris Collegii ſanitatis cenſura, & accuratiore hujus judicii diſpoſitione. Sana adhuc pecora optime a morbo defenduntur, ſi mane & veſperi probe detergantur ſtrigili; eorum ſtabula ſuffiantur baccis Juniperi, vel etiam Saccharo & Succino; poſtes ſtabulorum illinantur oleo C. C. fœtido, & ſparſim ponantur fruſtula aſæ fœtidæ & camphoræ, de qua etiam portio quædam collo alligari poterit pecori, bibendi cauſſa e ſtabulis miſſo. Stabula ſedulo a fimo repurgentur, & ſicca mundaque ſerventur. Vena poterit ſecari jugularis, & ſanguis emitti ad libras tres vel quatuor; quo facto, præbeatur aceti vini quarta, vel aceti cereviſiæ acris dimidia pars menſuræ, cui addatur dimidia uncia concharum præparatarum, vel teſtarum ovorum, vel lapidum cancrorum, drachma una nitri, & unum cochlear mellis depurati, continuando hoc

medi-

medicamentum per aliquot dies mane & veſperi. Porro præſervandi cauſſa utilis quoque erit ſequens pulvis, de quo per ſeptimanam aliquoties quantum cochlear capit, cum aqua tepida, in qua avena excorticata vel farina hordei cocta fuit, exhibeatur; Rec. Nitri puri libram dimidiam, tartari albi crudi unciam unam & ſulphuris crudi tantundem, hæcque mixta in pulverem redigantur. Proficuum quoque fuerit omni octiduo vel decendio purgans aliquod exhibere, quod conſiſtere poteſt ex Aloës uncia dimidia & duabus drachmis tartari albi in pulverem redactis & cum aqua prædicta exhibendis. Quod ſi hoc non ſatis evacuaverit, aloë ad ſex drachmas, vel integram unciam poterit præberi. Conducere quoque ſolet frictio oris cum ſale, aceto & baccis lauri contuſis. Neque etiam ſetaceum ſub collo aut fonticulus in dorſo omni deſtituentur effectu.

Quam primum morbi ſaltem minimum adparet indicium, removendum eſt pecus morboſum a reliquo ſano & huic ultimo ſtatim præbendus pulvis ſupra dictus, vel potus commendatus mane & veſperi, Homines quoque circa morboſum verſantes pecus nullum prorſus commercium tam cum ſano pecore, quam cum iis, qui circa hoc occupati ſunt, habeant, & idcirco extra pagum in ſingulari caſa cum morboſis ſemper maneant. Morbidum pecus calore fovendum eſt: potus etiam calide porrigendus, qui ex aqua fluviatili conſtare poteſt, cui manipulus farinæ hordei, vel avenæ excorticatæ, addito etiam manipulo herbæ ſalviæ, incoctus ſit, conſtare poterit.

Si itaque morbo ipſo pecus adfligitur, ante horrorem purgans adhibebitur: ſin vero horror jam iterum ceſſaverit, tunc evacuandi ſcopo ſaponis Veneti uncia dimidia, in calida aqua ſoluta, cum cremoris tartari tantundem remixta, & ſi forſitan nimia alvum dejiciendi difficultas adfuerit, elapſis XII. horis quarta pars libræ olei lini, faucibus infuſa, adhiberi poterit. Die

poſt factam evacuationem ſanguis e collo mittitur ad tres vel quatuor libras, deinde per tres dies potus ſupra dictus mane, meridie & veſperi offertur. Venæſectio autem ſtatim in principio fiat, neceſſe eſt, ſi utilis eſſe debeat. Sanguis in terram ſtatim defodi debet, quod etiam de excrementis morboſi pecoris obſervandum eſt. Dehinc mane, meridie & veſperi hujus pulveris cochlear unum cum aqua dicta tepida exhibeatur: Rec. Nitri depurati uncias octo, pulveris radicis gentianæ rubræ & herbæ cardui benedicti ana uncias quatuor, camphoræ cum ſaccharo tritæ drachmam unam, mixta in pulveris formam redigantur. Os & labia tandem fricentur ſale, nitro & aceto, mundaque ſerventur. Aures poterunt perforari ſubula, ipſisque induci ſetaceum.

RVDERA
terræ mutationum particularium
teſtes poſſibiles

pro diluvii univerſalis teſtibus non habenda, occaſione inverſionis Limæ & Collo in America meridionali.

Diatriben phyſicam

Illuſtri Imperialis Leopoldino-Carolinæ Academiæ Naturæ Curioſorum

PRAESIDI,

VIRO Excellentiſſimo

D. ANDREAE ELIAE BV̈CHNERO,

S. R. I. Nobili,

Potentiſſimo Pruſſiæ Regi a Conſiliis ſanctioribus, Medicinæ & Philoſophiæ naturalis Profeſſori publico ordinario Hallenſi, Acad. Scientiar. Reg. Berolinenſis Sodali

dedicavit

HENRICVS FRIDER. DELIVS,

Medicinæ Doctor,

ejusdemque iam in Erlangenſi Academia Prof. Publ. Ordin. & Imperial. Academ. Nat. Curioſ. Collega.

Magnifico & Illuſtri
BVCHNERO
Fautori maxime colendo
S. P. D.
Henricus Fridericus Delius.

Cujus dudum inſignia in rempublicam litterariam & medicam, Naturæ præſertim Curioſorum Societatem, merita tacita veneratus ſum mente, TIBI, Vir Illuſtris, leviores pagellas devinctiſſimo animo publice dedicare audeo. Equidem ego gaudebo, ſi TIBI, acerrimi judicii Viro, hæc qualiacunque probari intelligam. Exiſtimabam autem merito, novi ardoris proventus, qui cauſſam atque initium a TE habebant, TIBI etiam conſecranda eſſe, TIBI inquam, cui me illuſtri Academiæ Imperiali Naturæ Curioſorum cognomine *Democedis ſecundi* adſcribere, adſcriptionem Diplomate ſolenni gratioſe transmiſſo corroborare placuit. Placeat autem TIBI, Vir Magnifice, ut pro eximio erga me favore, & collato iſto celeberrimæ Societatis vinculo gratiſſimum animum TIBI profitear, & nunquam otioſum ſtudium, in ampliſſimum naturæ campum, pro viribus meis, quas ſentio quam ſint exiguæ, excurrendi, ſpondeam. Deus TE ſervet, Vir Magnifice, ut ex voto valeas, donec erudito orbi, donec ſplendidiſſimæ familiæ, TIBI denique ipſi abunde ſatisfeceris. Dabam Wernigerodæ, Calend. Auguſt. MDCCXLVII.

§. I.

§. I.

Non unus perpetuo fuit naturæ vultus in orbe. Terraqueus noſter globus mutationes ſolennes ſubiit omnino, hinc uti jam eundem conſpicimus, non videre majores noſtri, nec cernent poſteri. Tacemus temporum ex aureis in argentea, ænea, ferrea, plumbea mutationes, quas adfirmant. Tacemus mores mutatos. Tacemus mutationes, quas

audax omnia perpeti
gens humana

operoſe produxit, mutando montes in plana, ſylvas in agros, in prata paludes, fluminum per novos canales conjunctiones, antrorum novas excavationes, metallifodinas, navigationes, aliaque monumenta aere perenniora.

§. II.

Tacemus rudis indigeſtæque olim molis, ex nihilo creatæ, in ſuas ſpecies digeſtionem, hujusque fiendi modum, in quo adumbrando præter BVRNETVM & WHISTONVM magni viri deſudarunt.

§. III.

Telluris autem jam jam creati factas mutationes præter faſti maris littora mutata, promontoria, montes, inſulas recens naſcentes, iterum pereuntes, terræ præſertim ſtrata indicant. Hæc profundius conſiderata utique indigitant, motus vehementiores tantum iſta ſtrata diverſimode variare potuiſſe, ita ut ſæpiſſime leges naturales excedere videantur, cum ſpecifice levioribus haud raro incumbant graviora, e. g. arena humo. Multa porro tam in montibus quam in abſconditis terræ ſinubus reperiunda peregrina, v. g. animalium partes, vegetabilia, ligna, marina, priſtina adhuc figura gaudentia, in terream autem indolem mutata, hæc aliunde huc delata eſſe confirmant.

Lubet ea, quæ in natali noſtro ſolo, aut circa comitatus Wernigerodenſis viciniam obſervavimus, tantarum mutationum terræ rudera, nondum, uti memini, alibi deſcripta, adducere. Sic e.g. lapides lyncis prope amœniſſimum celſiſſimi Comitis hortum in agris, nec non prope prædium *Charlottenluſt* reperiuntur. In monte *der Horſtberg* dicto conchæ petræfactæ, pectinitæ, trochitæ, terebratulæ & turbinitæ obviæ ſunt. Oolithi albicantes & rubri, martiali minera tincti, tot adſunt, ut integras ædes inde conſtructas videas. Prope *Darlingerodam am Ziegenberge* in lapide calcario inveniuntur concharum & mytulorum reliquiæ. Haud ita pridem in ferrifodina Ilſenburgenſi pectinitæ nitidiſſimi, minera martis partim, partim ſpatho incluſo gaudentes, reperti ſunt. Oppidulum *Dardeſſen* duo milliaria a *Wernigeroda* diſtans, complures pectinitas, trochitas, cornua ammonis, interdum ſtellas marinas petræfactas, præbet, ita ut vix lapidem vel in plateis, vel ædibus conſpicias, qui iſtis petræfactis careat. Reliqua, quæ latent, tempus & induſtria detegent.

§. IV.

Stupenda antra, ſpeluncæ, abyſſi, abſciſſæ rupes, immenſa ſaxa ſibi invicem impoſita, quæ viribus humanis patrata eſſe, fidem omnino ſuperant, peculiarium factorum terræ motuum teſtes ſunt omnino.

Præter horrendæ molis petras, v.g. *die Hohneklippen*, *der Hexenaltar*, *die Schnarcher*, *die Zeſerklippen*, cet. in & circa Bructerum noſtrum conſpicuas, de quibus conf. RITTERI *Epiſt. de itinere in Bructerum ad celeb.* BRüCKMANNVM, in confiniis noſtris vidimus rupem altiſſimam abſciſſam prope Ilſenburgum, *Ilſenſtein* dictam, fere LX. orgyias emetientem. E regione hujus ſimilis conſpicitur petra, quas exigua tantum vallis dividit, & credere nos jubet, cohæſiſſe omnino iſtud jugum, & olim vi terræ motæ & concuſſæ, forſan etiam vi fluctuum dirarum, disruptum eſſe, quippe quod etiam ſaxa prægrandia complura, in valle *dem Ilſenthal* conſpicua, demonſtrant. *Spelunca* porro *Baumanniana*, milliare & quod excurrit a Wernigeroda diſtans, ſex & pluribus, quas ſcrutatorum induſtria inveſtigare poteſt, concamerationibus patulis diviſa, tot concavis & convexis fornicationibus, quas humana opera factas eſſe, judicium tantum ecclipſin patiens adfirmat, tot cryp-

tis

tis hiatibusque, tot figuratis ſtalactitibus celebris, terræ concuſſionis violentæ teſtis eſt. Plures in hujus antri confiniis, *auf dem Rübelande*, vel a dejecta arce, quam in antiquioribus bellis raptores & prædatores inhabitarunt, *Raubelande*, conſpiciuntur petræ abſciſſæ, quæ factam terræ montiumque rupturam indicant. Idem cenſendum videtur de tractu montis *die Teufels Mauer* prope *Blankoburgum*, qui vaſtiſſimis ſaxis, ſibi invicem impoſitis, admirandam horrendamque faciem præbet. Dantur etiam *antra*, quæ vulgo *arces maledictæ*, *verwünſchte Schlöſſer*, audiunt, quæque adhuc ab utriusque ſexus principibus ſervisque eorum, jam ſub canum, felium, ſyrenum larvis oberrantibus, theſaurosque ibi latentes cuſtodientibus, habitari fabulæ aniles referunt. Nonnullæ cavernæ etiam vocantur *Zwerglöcher*, quia domicilia pygmæorum, ſubterranei regni incolarum, eſſe, vulgus credit.

§. V.

Cum globus noſter, quem inhabitamus, conſtet e terra & aqua, ſequitur, dictas mutationes motu extraordinario & valido fluidorum & ſolidorum actuatas eſſe. Prorſus aliena, quæ in intimis terræ penetralibus, nec non in ſummis montium cacuminibus, imo in terræ cruſta reperimus, non faciliori negotio explicanda videntur, quam ſi per inundationes huc devoluta eſſe adſerimus. Fuiſſe aliquando univerſale diluvium, hiſtorica documenta Moſis & Ethnicorum, licet non in totum harmonica, probant. Probant autem quam maxime illa rudera, quæ jam nominavimus §. III. & vel ex hoc capite in curioſorum ſcriniis adſervanda, licet colligere lapides, apud ignorantes, vel eos, qui tantum in pecuniis vel agris congerendis amœnitates quærunt, quique nihil utile judicant, niſi quod uſui œconomico conveniat, aut cibum aut potum largiatur, inutile prorſus ſtudium habeatur.

§. VI.

Solidarum telluris partium mutationis rudera §. IV. cavernæ, juga præcipitia, cet. ad eorum cauſſam nos concludere jubet. Neque facilior ea videtur, quam aſſumere vehementiores terræ

con-

concuſſiones & motus, quibus montes diſrupti, ſpeluncæ ortæ, paludes montium viſceribus refertæ, & exſiccatæ ſunt. In fiſſuras porro & hiatus terræ aquæ abſconditæ ſunt, & cum aquis multa heterogenea illud novum ſpatium repleverunt.

§. VII.

Peregrina iſta, in locis inſolitis obvia, ignium etiam rudera, e. g. calcinationem, oſtendunt. Hinc alii factam olim terræ combuſtionem credunt. Forſan ad modum cometæ.

§. VIII.

Hypotheſes iſtæ omnes diluvium univerſale, terræ motum univerſalem, combuſtionem univerſalem ſtatuminant. Neque in præſenti has univerſales telluris mutationes in dubium vocabo, ſed veritatem diluvii Moſaici utiliſſime accepto, penſitans, quod naturæ curioſo tot tantaque iſtius diluvii rudera obveniant. Neque terræ concuſſionem univerſalem vel combuſtionem prorſus negabo, id tantum adſtruendum mihi ſumo, concludens ab univerſali ad particulare, poſſibilia eſſe rudera diluviorum, terræ motuum & incendiorum particularium, quorum vulgo cauſſa in diluvio & terræ motu univerſali ponitur.

Egregium ſcriptum, quod ſub titulo: *Rudera diluvii teſtes*, edidit, b. BüTTNERVS, dignis dudum condecoratum eſt laudibus. Eo præſertim nititur b. Auctor, ut e locupletiſſimis iſtis teſtibus ad diluvium univerſale concludat. Secuti eum ſunt plurimi, anteceſſerunt multi. Neque ullo modo hoc meo aſſerto iſtam veritatem infringo, ſed aliquem tantum locum particularibus terræ motibus & diluviis, effectuum horum §. III. IV. cauſſis, vendico, quemadmodum laudatus Auctor. l. c. p. 292. & 295. has ipſas particulares mutationes etiam aſſumit, ſed ſimul earum inſufficientiam ad omnes effectus explicandos ſtatuit. Conf. etiam vener. LESSERI *Lithotheol.* §. 517. Sed præter dictos particulares motus ſupereſſe poſſunt rudera quædam, quæ neque univerſalem terræ mutationem, neque dictos §. VIII. particulares motus, ſed ſpecialiſſimam quandam cauſſam agnoſcunt. E. C.

I. Pos-

I. Poſſunt omnino occurrere effectus ventorum, nimborum, procellarum, quibus turres palatiaque dejecta, maxime arbores ſylvæque dirutæ, in pelago naves continentem terram verſus agitatæ ruinæ undique diſperſæ ſunt.

II. Inundationes ſpecialiſſimæ tempore belli, v.g. in regionibus Batavis ſponte factæ eſſe poſſunt, quibus corpora peregrina humana, piſces, conchylia, ligna, in terram devolvi, & multo poſt ex eadem immutata effodi queunt.

III. Idem cenſendum omnino eſt, quando in locis, ubi clades olim factas vel cuniculos bellicos, pyrio pulvere in aërem raptos eſſe hiſtoriæ certo narrant, oſſa foſſilia inveniuntur.

IV. Antra opera humana confecta, veluti aquæ ductus, balnea ſubterranea, cryptas ſepulchrales, meatus, quibus belli tempore ſe ſuaque abſcondidere homines, metallorum, ſalium, lithanthracum fodinas, lapidicinas ab antiquiſſimis majoribus noſtris fundatas, jam noviter detectas, pro terræ motus vel diluvii univerſalis effectu reputanda eſſe, rectum judicium vetat. Neque cavernæ etiam, quarum §. IV. Schol. mentionem fecimus, quasque vulgus *Zwerchlöcher* appellat, pro particularium terræ motuum teſtibus habendæ ſemper ſunt, ſed ut plurimum veſtigia foſſorum ſunt, qui ibi lithanthraces, ardeſiam tegularem, vel metallum aliquod, vel denique novas ſcaturigines pro ducendis aquis quæſivere, & quæ ſunt reliqua.

V. Huc etiam referendi ſunt ſubterranei meatus & canales communicantes, quos veluti nonnunquam ab una arce ad aliam, vel e monachorum clauſtro ad monialium cellas factos eſſe, rudera eorum, jam terræ hiatibus & fiſſuris ſimilia, commonſtrant.

VI. Loca cavernoſa, e quibus olim calces, arena, lutum, ſulphura effoſſa ſunt, interdum ſolo iterum æquantur, iniectis lapidibus, humo congeſtitia, vel aliis quisquiliis, quæ tantum ad replendum illud ſpatium idoneæ judicantur. Probabile videtur, ligna, carbones, concharum ovorumque teſtas, poſtea immutatas, inde erui poſſe, quæ minime inundationem vel terræ motum pro cauſſa agnoſcunt.

VII. Alia denique cavenda omnino eſt fallacia, qua certa quædam corpora petræfacta vel petris incluſa, tamquam diluvii rudera, conſiderare poſſemus. In *Italicis fodinis*, e quibus marmora effodiuntur, *ferramenta, ipſis lapidibus incluſa*, inventa ſunt. Quis aliam hujus phænomeni rationem dabit, quam quod iſta ferramenta a priſtinis mar-

morum foſſoribus forte in iſtis cryptis relicta fuerint, quod tandem cavernæ novo marmore, mediantibus aquis ſubterraneis, quæ terreſtres particulas ibi depoſuere, repletæ, hæc ferramenta lapide circumfuſo donaverint. Conf. P. *Diego* de REVILLAS, Tractat. *de petrefactione*, quem lingua germanica donatum exponit *das Hamburgiſche Magazin MDCCXLVII. Part. I. pag. XXIV.*

§. IX.

Diluvii univerſalis telluris teſtes præcipue corpora mutata ſunt, quorum originalia longe ab iſto ſolo, ubi reperiuntur, quærenda ſunt. Sic ſi Crocodili ſceleton lapideum in ſplendido olim adparatu SPENERIANO *) & LINCKIANO **) adſervatum, pro particularis diluvii ruderibus reputare vellemus, in judicii ecclipſin certo incideremus. Si porro in cacuminibus montium, exploſa diu fabula *de naturæ luſu*, deque *aura omnium naturæ regnorum ſeminali undique diſperſa*, petræfacta corpora, præcipue marina, invenimus, tum particularem inundationem neutiquam ſufficere quilibet videt, cum aqua horizontale planum adamans, hoc ipſo facto, ad minimum, maximam telluris partem tegerit. Fuit ergo hiſce teſtibus tempus ubi

piſcium ſumma genus hæſit ulmo
nota quæ ſedes fuerit columbis
& ſuperiecto pavidæ natarunt
æquore damæ. HORATIVS.

Ergo a facta particulari inundatione, præter ſpecialiſſimas cauſſas §. VIII. adductas, ea petræfacta derivari utique poſſunt, quorum originalia olim circa eundem locum, ubi eruuntur, vel haud procul ab eodem inventa ſunt, aut adhuc inveniuntur. Sic piſciculorum, cancrorum, vegetabilium, mytulorum, cochlearum terreſtrium rudera petræfacta, ſi neque in montibus præaltis, neque in intimis terræ viſceribus reperiuntur, diluviorum particularium poſſibiles teſtes ſunt.

*) BüTTNERVS l. c. p. 240. **) LESSER Lithotheolog. §. 351.

§. X.

§. X.

Modus etenim petræfactionis corporum antea molliorum & tantum ſolidorum in eo præſertim conſiſtit, ut I. corpus corruptionis ſpeciem, juvante aqua & aëre, experiatur. II. Particulæ ſpecifice graviores ſe ſe invicem contingant & cohæreant, quæ III. exhalata aqua in corpus durum, quod lapidem appellamus, abeant, & IV. nulla accedente vi externa, corporis figura permaneat. Jam quis dubitabit, petræfactiones hac ratione etiam noſtris temporibus eſſe poſſibiles?

Utique hinc etiam poſſibile videtur, ligna quædam, imo & ſylvas vi ventorum dirutas, ſub certo ſitu, accedente aqua ſpecifica, hodie petræfieri. Idem in *ſpelunca Baumanniana* quotidie, ſi oſſa ſpectas, accidit. Nihil addo de incruſtationibus lapideis toto die *im Fürſten-Brunnen bey Jena, im Striedel-Brunnen am Kohnſtein prope Nordhuſam, in peculiari fonte Scheningenſi,* & tophis, in compluribus *thermis* & *fontibus ſalutaribus* adhuc obſervabilibus.

§. XI.

Plures autem inundationes, ſepoſito diluvio univerſali, factas fuiſſe, res ipſa loquitur. Strata enim terræ non ſemper per leges ſpecificæ gravitatis ordinata inveniuntur, ſed leviori ſæpius gravius incumbit, §. III. Sunto ergo ſedimenta ex variis inundationibus relicta.

§. XII.

Sed cum terræ ſcrutatori non raro obveniat, quod hæc ipſa terræ lapidumque ſtrata diverſimode variata, diffracta & disrupta appareant, *) ſine novæ inundationis veſtigiis, merito ad novam & adventitiam concludit cauſſam, quæ non probabilior eſt, quam aſſumere varias ipſius terræ concuſſiones §. IV. Hinc ejus ſolidarum partium mutationes. Montes diſrupti, promontoria, hiatus & fiſſuræ terræ, cavernæ ope humana non actuatæ, terram

vehementius, dum hæc effecta ſunt, commotam eſſe, demonſtrant. Univerſalem terræ commotionem ſemel, vel plus vice ſimplici factam eſſe, magni Viri dictitant, hujusque veritatem e relictis ubique ruinis, cum monumenta hiſtorica deficiant, optime deduci poſſe, adfirmant. Conf. celeb. KRüGERI *Geſchichte der Erden in den alleräÌteſten Zeiten.* Sed in locis, quæ terræ tremores etiam temporibus noſtris experta ſunt, eorum rudera etiam nunc proſtant. Ergo ſepoſitis univerſalibus terræ motibus, etiam a particularibus nonnullis effectus §. IV. deduci poſſunt. Ulterius adhuc progrediendum videtur & affirmandum, petræfacta, calcinata, aliaque phænomena, vulgo univerſali diluvio adſcripta, e compluribus terræ motibus, ab ignium ſubterraneorum vi pendentibus, derivanda eſſe, veluti hoc ipſum locupletiſſimis teſtimoniis demonſtratum dedit *Ant. Lazzaro* MORO, *de croſtacei, e degli altri marini corpi che ſi truovano ſu monti*, cujus libri ſummam peculiari ſcripto expoſuit D. *Balth.* EHRHART. Memmingæ, MDCCXLV.

*) I. Non equidem conceptibile videtur, quomodo ope ſolius inundationis *Schiſti* proventus explicari poſſit, in quo ſæpiſſime ſtrata mox *duriora lapidea*, mox *terrea molliora*, alternis interdum vicibus obſervantur.

II. In *alumine ſciſſili albo fibris rigidis*, prope Wernigerodam ſæpius oberrat *terra argillacea carulea mollis*, quæ ſtratorum variatio nihil aliud quam factam eorum validam concuſſionem, indicat.

III. *Trochitas*, pro particulis ſtellæ marinæ petræfactæ habitas, ſæpius in ipſis *pectinitarum alveolis*, ſive in *earundem ſuperficie convexa*, invenimus. Ergo altera pars omnino mollis adhuc fuit, quando altera eandem contingere, ſeſeque impaſtare potuit. Hinc videtur, ſtrata etiam, jam petræfactis gaudentia, immutata eſſe.

§. XIII.

Obſervatum eſt, quod, tempore terræ motus, oriatur demum iſte a calore & igne ſubterraneo, licet non centrali, vel ab

aëre

aëre ſubterraneo vel aquis ſubito expanſis, pars terræ ſuperficialis in montem elevata, altera aut in vallem, cryptam, aut paludes mutata ſit. Spatium ergo durante motu oritur; quid jam facilius videtur, quam quod in locum vacui, non metaphyſici, ſuccedat aqua ſubterranea, aliaque corpora congerantur, ſecundum directionem vis fortioris. Hac ratione diluvium particulare cum terræ motu particulari jungi poteſt, quemadmodum in Italia frequens terræ motus cum ignium eructatione ſæpiſſime jungitur. Probabile itidem eſt, tempore diluvii Moſaici, diſrupta terræ cruſta, inundationem & terræ motum ſimul exſtitiſſe *). Petræfacta porro in cruſta terræ tantum invenirentur, ſi omnem cauſſam in diluvio ponimus. Quæ autem in intimis terræ viſceribus reperiuntur, unde alias cecidere in profundum, quam per validiorem terræ concuſſionem.

*) Hinc Islandiam inſulam aliasque vocat *Nordiſche Bruchſtücke der Welt, nordiſche Welttrümmer* b. ANDERSON, Reipubl. Hamb. Conſul. & A. N. C. Sodal. *in der Nachricht von Island, MDCCXLVI. pag. 3. & 7.* Immo & diluvium cum terræ motu conjunctum fuiſſe idem affirmat p. 6. Peculiares autem montium motus, montes in paludes, paludes in montes mutatos notat Vir poſt fata celeberr. p. 11.

§. XIV.

Peculiaris ſupereſt ratio, quando peregrina quædam in locis inſolitis reperta ſunt. Dantur ſcilicet aquæ, horrendo & admirando vertiginoſo motu gaudentes. Poſſibile ergo eſt, quod iſti vortices corpora quædam in hoc loco deglutita, per canales ſubterraneos nobis incognitos ad alia loca ferre & eructare queant. Hiſtoriam omnem fere fidem ſuperantem e diverſis relationibus comprobavit & adduxit BÜTTNERVS *Rud. diluv. teſt. p. 294.* „An. MCCCCLXII. inventa enim eſt prope Helvetiæ „Bernam, navis cum anchoris aliisque armamentis navalibus, „nec minus oſſibus, quadraginta hominum reliquiis, quippe

„ quæ omnia forte horrenda vortice abſorpta, in terrarum cava,
„ incognita nobis, protruſa, & tandem petræfacta ſunt.

§. XV.

Jam ſolennium terræ mutationum veritatem adſtruere operæ pretium ducimus. Atque primum inundationum terræque motuum teſtes, ſunt *freta maris*. Sic *Hiſpaniam* cum *Africa* cohæſiſſe, per exiguum fretum Gibraltar, quod jam easdem discernit, probabile videtur. Immo ejusdem propiorem nexum cum ipſa *America* crediderunt olim. SOLONI enim Aegyptii ſacerdotes, referente PLATONE in *Timæo*, narrarunt, fuiſſe olim prope fretum Gibraltar inſulam nomine *Atlantis*, magnitudine ipſam Aſiam & Africam longe ſuperantem, quæ olim validiſſimo terræ motu & diluvio uno nychthemero inundata fuerit. *Ceylon* Aſiæ inſulam cum terra firma *Coromandel*, immo *Sumatram* cum *Malacca* & *Java*, *Malaccam* cum *Borneo* continuum olim effeciſſe, ipſis navigatoribus, qui extremos cucurrere ad Indos, veroſimillimum videtur. *Siciliam* inſulam fortiori maris motu ab *Italia* avulſam eſſe, OVIDIVS absque fabulæ ſuſpicione refert:

— — — *Zancle quoque juncta fuiſſe*
Dicitur Italiæ, donec confinia portus
Abſtulit, & media tellurem reppulit unda.

Novæ inundationis paulo poſt mentionem facit: *Metamorph. l. XV.*

Si quæris Helicen & Burin Achaidas urbes,
Invenies ſub aquis. Et adhuc oſtendere nautæ
Inclinata ſolent cum mœnibus oppida merſis.

Eodem fato *Venetam*, celebrem *Pomeraniæ* olim urbem, deletam eſſe dicunt. *Angliam* cum *Gallia* etiam junctam fuiſſe, ex eo videtur adfirmandum, quia littus *Doverianum* & marinæ rupes

prope

prope *Caletum* & *Bononiam Galliæ* ejusdem ſubſtantiæ cretaceæ & ſiliceæ reperiuntur. Diſtantia porro minima regionum iſtarum vix XXIV. milliaria anglica æquat, & præter ea fretum Caletanum, ſive Doverianum, vadoſum eſt, neque eximia altitudine, ut mare adjacens, gaudet, quoniam forſan diſrupta rudera maris fundum aliquantum olim replevere.

§. XVI.

Præter *Ogygium* & *Deucaledonium particulare diluvium*, ut ut a multis pro eodem cum *Moſaico* habitum, recens & terris noſtris propius accedens inundatio partis *Germaniæ ſeptentrionalis*, præcipue *Friſiæ orientalis*, nominanda eſt. Summe probabile videtur, in nonnullis locis poſteris inveſtiganda jacere oſſa foſſilia hominum atque animalium miſerrime aqua ſuffocatorum, inveniri conchas, cochleasque marinas, piſces, ligna humo abſcondita, quæ cuncta forſan in poſterum in *ſchiſtum lapidemve* mutata, icones partium heterogenearum, huc devolutarum, olim monſtrabunt. Sed HAPPELII *Chronicon diluviorum* in enumerandis pluribus inundationibus mihi otium faciet. Taceo rudera, in locis maritimis ſeu fluviis cardinalibus adjacentibus, e ſpecialiſſimis inundationibus etiam noſtro tempore poſſibilia. Videmus enim

— — — *quod quondam fuerat ſolidiſſima tellus,*
Eſſe fretum — — *factas ex æquore terras,*
Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ. OVIDIVS.

§. XVII.

Sed in mentem redeunt eximia ſaxa in ſummis montibus, interdum ſibi invicem impoſita, §. IV. conſpicua. Videntur hæc ipſa ſaxa, diffracti & concuſſi montis particulæ eſſe, quæ tandem abluta, per complures *pluvias* & *cataractas*, terra, in conſpe-

ctum

ctum venere, aut procul a natali loco vi fluctuum devoluta ſunt. Præſertim juga ſaxoſa, muros vel columnas referentes, ſceleta quaſi montium dicenda ſunt; Conf. LANGHANSII Programma, *von dem Adersbachiſchen Steingebürge. Bresl. MDCCXXXIX.*

§. XVIII.

Terræ motus particulares Italia hucusque ſæpius experiri cogitur. Teſtes ſunt montes ignivomi, *Veſuvius* & *Aetna*, præter minores ignium eructationes. Quot quantaque rudera horum motuum proſtant! Arridet relatio noviſſima e regno *Neapolitano* per novellas aliquoties confirmata, de inventa prope palatium regium *Portici*, urbe HERACLEA, olim cineribus Veſuvii tecta, & terræ motu concuſſa, in qua adhuc theatra marmorea, ſtatuas æneas, domicilia, inque iis homines, edulia, vina, inſtrumenta, quibus ad immolationes uſi fuerunt ethnici, imagines & ſexcenta alia in conſpectum venerint. Sed plura admiranda hujus inventionis documenta tempus dabit, & antiquitatis & naturæ ſcrutatorum diligentiam exercebit.

§. XIX.

Neque in aliis regionibus deſunt exempla particularium terræ concuſſionum, quæ tanta rudera reliquerunt. Notum eſt Clavennæ oppidum *Plurſium* a terræ motu MDCXIIX. ſubmerſum & in paludem mutatum. Anno MDCXC. *Thuringia*, *Bavaria*, *Alſatia*, *Suevia* vehementes terræ motus expertæ ſunt. Sequenti anno MDCXCI. menſe Febr. *Carniola* impetus duros ſuſtinuit. Paullo poſt *Caroloſtadium*, *Labacum* & *Francofurtum ad Mœnum* motu ſubterraneo contremuere. Taceo a calore ſubterraneo, in metalli- & iſtis fodinis, e quibus eruuntur lithanthraces, facta incendia, e. g. in terris *Lippienſibus*, & *Wettinenſibus*, *Zwickavienſibus*, & inde pendentes terræ vibrationes. In Angliæ urbe *Eboraco* noviſſimis temporibus anno MDCCXXXIX. d.

XVII.

XVII. Jan. terræ motus graviores obſervati ſunt. *Briſtolio* menſe Auguſto MDCCXLVII. nuntiabatur, quod in diverſis locis Angliæ occidentalis nonnullæ terræ concuſſiones factæ ſint. Hoc ipſo anno lithanthracum fodinæ prope *Whitehaven* in *Cumberlandia* incendium paſſæ ſunt ſubterraneum, cum terræ tremore & perpetua bituminum, lignorum, lapidum eructatione conjunctum. Complures terræ motus, diligenter adnotati, legi merentur in celeb. Dn. D. MATERNI de CILANO Differt. *de terræ concuſſionibus in Anglia obſervatis. Altonæ, MDCCXLI.* nec non in ſupra laudati MORO libro, in quo complurium novarum terræ formarum, novarum inſularum montiumque proventus, earundem etiam e contrario, immo & regionum & tractuum a terra marique deglutitionis mentionem facit, hosque præcipue *ignium ſubterraneorum* effectus nominat.

§. XX.

Sed rudera, quæ jam noſtris oculis cernimus, non ex noviſſimis terræ motibus & inundationibus derivanda eſſe, quilibet videt. Neque iis contradicere lubet, qui primum ruderum iſtorum principium in diluvio univerſali, facto ſimul terræ motu, ponunt, & eorumdem novas mutationes particularibus terræ motibus & inundationibus adſcribunt. Sciſſuræ & hiatus terræ oriuntur quidem, ſimulac terra tantopere concutitur, orta vero inde vacua ſenſim iterum interdum implentur, nova materia congeritur, in qua rudera poſtea petræfacta deliteſcunt. Secula elapſa eſſe poſſunt, in quibus terra adeo mutata eſt, ut iſtarum mutationum rudera poſt tantum temporis intervallum demum detegantur, cum ipſarum mutationum ſcripta documenta, aut ipſi homines, qui talia edere potuerunt, ſimul periere, aut ſi quæ adſunt, ſilentii peplo in archivis aliisque antiquitatum ſcriniis involuta ſunt, ut ad noſtram notitiam hucusque non pervenerint.

§. XXI.

Noviſſimum autem & ſolenne exemplum factæ terræ mutationis per inundationem & terræ motum particularem præbent urbes LIMA & COLLAO in *regno Americæ meridionalis Peruviano* ſitæ. Hæc enim in novellis legimus:

Madriti d. XXVII. Jun.

„ Poſt terræ motum, qui metropoli Peruvianæ *Lima* anno
„ MDCLXXXVII. haud exiguum damnum attulit, domicilia olim
„ altius exſtructa, jam ex uno tantum tabulato conficiebantur.
„ Decem pedes alta erat infima contignatio, parietes e luto, ſtra-
„ mine vel fœno mixto, conſtabant. Superior ædium pars levio-
„ res trabes monſtrabat, viminibus vel arundine intertextas. Nul-
„ la domus tecto gaudebat, neque hoc neceſſarium videbatur,
„ quia regio iſta pluviarum omnino expers eſt. Stragulis junceis
„ tantummodo domicilia ſuperne claudebant, quæ cineribus con-
„ ſperſa nebularum & roris injurias averterent. Hic ædes con-
„ ſtruendi modus in compluribus terræ motibus, quibus *Lima* ab
„ anno MDCLXXXVII. obnoxia fuerat, haud exiguum uſum
„ præſtitit. Die XXVIII. Octobris anni MDCCXLVI. circa ho-
„ ram XI. veſpertinam incolarum aures mugitus & fragores ſub-
„ terranei implebant, quippe qui in terris Peruvianis communiſ-
„ ſime terræ motuum prænuntii exſiſtunt, & incolis, ut ſe ſua-
„ que quantocyus in rus recipiant, conſilio ſunt. Excipiebant hos
„ tremores tantæ & complures validiſſimæ terræ concuſſiones, ut
„ *Lima* urbs, quæ triangulum referebat, cujus minimum latus mil-
„ le pedes æquabat quinque horæ minutarum ſpatio, exceptis
„ viginti domiciliis ruinis plane ſepeliretur. Septuaginta & qua-
„ tuor templa, Palatia regis vicarii, Audentia regia, Tribunalium
„ ædes, Xenodochia, nec non iſtæ domus, quæ paulo elatius exſtru-
„ cta erant, firmoque nitebantur talo, corruebant. *Collao*, urbs
„ munita, duo milliaria a *Lima* diſtans, quæ, quia mari adjacebat

„ me-

„ metropoli Peruvianæ egregium portum ſubminiſtrabat, ſimilia
„ & triſtiora fata experiebatur. Eodem tempore, quo ingruebat
„ terræ concuſſio, mare per haud exiguum ſpatium conſueta lit-
„ tora linquebat, refluebat autem poſt horulæ ſpatium, tantoque
„ redibat impetu, ut *Collao* uvidis undis plane tegeretur. Omnes
„ hujus urbis cives, quinque mille numero, aquis ſubmerſi jace-
„ bant, quod fatum etiam nonnullos *Limæ* incolas, quos ſecuros
„ marini fluctus accelerato maris refluxu obruebant, manebat.
„ Tredecim naves, quas antea portus tenebat, bulliens mare de-
„ vorabat, quatuor autem vis fera ventorum ad unius milliaris
„ ſpatium in campum projecit. Atrociſſimi maris motus, prius-
„ quam priſtina repetebat littora, tanta factæ inundationis rudera
„ poſt ſe relinquebat, ut præ ſaxis, arenis, & lignis vix veſtigia in-
„ feliciſſimæ urbis *Collao* cognoſcenda fuerint. Huc usque
„ MDXXXXII. corpora humana e ruinis urbis *Limæ* protracta
„ ſunt. Jam omnem movent lapidem, ut divites theſauros, quos
„ *Lima* olim cuſtodiebat, jam autem terræ hiatus tenent, recupe-
„ rare queant.

§. XXII.

Horridos effectus, ex orbe novo ad nos delata hiſtoria narrat. Jam cum ipſa relatio doceat, ruinas urbis *Collao* jam jam ſaxis, glareisque, lignisque obrutas eſſe, porro in ſingulari hac hiſtoria terræ concuſſio & diluvium ſimul exſtiterint, hinc effectus ſperandi ſunt §. III. & IV. nominati, ex cauſſis, §. VI. X. & XIII. adductis, derivandi; *ſequitur utique, particulares terræ motus & diluvia rudera præbere poſſe, quæ forſan pro diluvii vel terræ motus univerſalis teſtibus haberi queant.*

Hiſpani cum olim Peruvianum regnum ſibi ſubjectum redderent, inter alia legum, chronologiæ & hiſtoriæ veſtigia, apud incolas inventa etiam, licet obſcuriſſimas, facti olim diluvii univerſalis narrationes audivere. Hinc mutationes, ab hiſce particularibus motibus inductæ, omnino poſteris a ruderibus diluvii univerſalis diſcernendæ ſunt.

§. XXIII.

Poſſibile autem videtur ab iſtis motibus novas fiſſuras cavernasque ſubterraneas ortas eſſe. Obſervanda eſſe videntur plura harum mutationum rudera, veluti rupes præcipue in confiniis jugi *Andes* *) diſruptas, altaque ſaxa in valles, *Sierras* **) nuncupatas, dejecta, vaſtosque terræ hiatus, novosque ductus, quos

aquæ horrido ſonu perſtrepunt. Poſſibile videtur, auri argentique fodinas vicinas non minus concuſſas eſſe, forſan olim metallicolæ in intimis terræ viſceribus reliquias piſcium petræfactas invenient, & has quidem auro argentove divites, quemadmodum nos piſcium nitidiſſimas imagines cupro vel pyrite abundantes e ſchiſto Mansfeldenſi effodimus. Forſan herbæ in iſto ſolo nascentes, radices ſarſaparillæ, ligna corticesque chinæ, in ſubſtantiam lapideam abibunt. Forſan fructus Cacao lapidei olim legentur. Forſan in intima terræ profluus balſamus Peruvianus, in maſſam abibit ſuccino vel aſphalto æmulam, & a ſanguine Draconis, quem iſta etiam terra fert, diſcernendam. Hæc forſan e ſubmerſis urbium emporiis eruentur. Conchas porro marinas, cochleas, teſtudines, corallia petræfacta in poſterum ibidem inveniri veroſimillimum videtur, cum iſta & conchylia eluvie in terram, factosque, e telluris tremore, hiatus deducta ſint.

Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam, mihi credite, mundo,
Sed variat faciemque novat, naſcique vocatur
Incipere eſſe aliud quam quod fuit ante: morique,
Deſinere illud idem, quum ſint huc forſitan illa,
Hæc translata illuc. OVIDIVS.

*) HüBNER. Geogr. P. II. pag. 762. **) ibid.

§. XXIV.

Sed deſino ſpecialiſſima iſta, poſſibilia particularium terræ mutationum rudera enumerare, ne, de futuris & occultis judicaturus, probabilitatis gradus tranſilire, & contradictionem inuoluentia ſcripſiſſe videar. Similis autem mihi videor Aſtronomis, qui telluris noſtræ planetam intuentes, Aſtronomiam comparativam inſtituunt, phænomenaque in terra noſtra obſervabilia certo modo ad reliquos Syſtematis noſtri mundani planetas adplicant. Statum etiam & phænomena terræ noſtræ deſcribunt, quomodo poſſibili obſervatori in Jove, vel Saturno, vel Venere videantur. Adfirmari autem & e caſibus ſimilibus facile concludi videtur, poſt multorum annorum decurſum curioſos naturæ Peruvianos vel Hiſpanos in confiniis *Limæ* & *Collao* rudera invenire poſſe diluvii hujus particularis & terræ motus teſtes: ſed cum præſertim petræfieri corpora uno die nequeant;

maneat noſtros ea cura nepotes. VIRGILIVS.

MER-

MERCVRII
SOPHICI DELARVATI
ex
PHILALETHAE
Introitu aperto
ad occluſum Regis Palatium
in conſpectum Chymiatrorum prodientis,
ſive
COMMENTARII
decem prima obſcuriſſima illius Auctoris
capita
de Mercurii ſophici præparatione,
perſpicue per ignem dilucidantis
Liber II.
AVCTORE
J. H. C. H. S. M. D.

Opuſculi Protophyſici
LIBER II.
PRAEFATIO.

Poſteaquam ingenioſiſſimus PHILALETHA primis duobus Introitus aperti Capitibus de principiorum Mercurii ſophici natura & numero diſcurſum præmiſerat, mox ad ſingula capita, tertium & quartum, elucidanda deſcendit, & quidem ſub illa ut vetuſtiſſima, ſic elegantiſſima *Chalybis* & *Magnetis* parabola. Nam quemadmodum Natura apud *Aegidium de* VADIS, *Cap. 6.* ait, artis filium alloquens: *Scias fili, quod attractio ferri a Magnete propalat atque manifeſtat ſapientibus majorem partem ſecretorum meorum*; ita tam antiquiores, quam recentiores Philoſophi chalybis & magnetis ſtupendo magnetismo uſi ſunt ad detegendam ſeu potius obvelandam Mercurii ſui ſcientiam. Ubi ſaltem hoc clare diluceſcit, ſicuti ad exercendum magnetiſmi actum nil præter lapidem magnetem & ferrum occurrit: ſic in compoſitione ſapientum mercurii nil præter agens & patiens, maſculum & fœmellam, mercurium & ſulphur, ſive, ut ſine fuco dicam, nil præter aquam & terram, rerum omnium primordia & principia, eſt obvium, ut, licet PHILALETHA prius tria quodammodo principia intentionalia poſuerit, hic & impoſterum ubique duo duntaxat realia ſtatuat. Eleganter itaque ex antiquis Author *Conjugii Solis & Lunæ* Lib. I. *Eſt res*, inquit, *illa conſequens ſuccum ſuum, ſicut magnes ferrum, quoniam ſicuti propinquitas eſt magnetis cum ferro, ſic conſimilis eſt aquæ cum terra;* quod & confirmat in *Turba* BELVS Philoſophus, aſſerens, majorem propinquitatem eſſe inter æs & aquam, quam inter magnetem & ferrum,

rum, jubetque poſteros coquere argentum vivum, quod eſt vis maſculi cum corpore, donec liquefiat, ut aqua fluxibilis. Ex mediæ ætatis Philoſophis merito in ſcenam produco expertiſſimum Fr. BASILIVM VALENTINVM, qui Clave quinta ait: *Quemadmodum ferrum ſuum habet magnetem, qui id mirifico & inviſibili amore allicit; ita & noſtrum aurum quoque magnetem habet, qui magnes eſt prima materia magni lapidis.* Miretur nunc, qui volet, ferreos PLATONIS annulos a vero lapide indomiti Herculis ſuſpenſos: Stupere magis liceat, dari lapidem, qui *auream* illam HOMERI *catenam* ſuſpendat. Ex recentioribus nemo magis hac parabola luſit, quam SENDIVOGIVS, eosque ſane deluſit, qui per Chalybem re vera Martem, ſeu ferrum, per magnetem antimonii magneſiam, ſicque ex utroque reguli ſtellati compoſitionem ſenſu litterali ſibi imaginantur. Secutus hunc eſt proxime PHILALETHA noſter, qui non aptiorem de ſubjectis philoſophicis argute diſſerendi materiam, quam hanc inveniens, ea exſeruit ingenii acumina, quæ merito mireris. Etſi enim materiæ primæ ſeu ſecundæ philoſophicæ denominationes ac deſcriptiones ſint innumeræ, a rebus mundi fere omnibus, vel propter ſimilitudinem cauſarum, vel æqualitatem accidentium, vel identitatem proprietatum, vel qualemcunque effectuum & actionum conformitatem deſumptæ, nil tamen ita explicat occultum aquæ & terræ philoſophicæ attractum, connubium & conjunctionem tandem inviſibilem, quam ferri lapidisque Herculei magnetismus, utpote quæ ſimilis naturæ ac radicis ſunt, ac pororum effluviorumque textura præ omnibus aliis mundi ſubjectis ita intime conveniunt, ut potius effectum ſtupeſcas, quam cauſam explices. Nunquid enim neceſſe eſt, quod magnus ſit amor, & incredibilis attractio inter res duas realiter diverſas ac qualitatibus primis ac ſecundis pugnantes, quæ in unum tamen homogeneum inſeparabile æterno nexu coaleſcunt. An poterat ergo aptiori parabola, quam

quam magnetis & chalybis, quorum actio notiſſima eſt, ſympathia iſta ſophica occultiſſima indicari? meo equidem judicio non poterat. Quare nunc methodo mea in libro priori uſitata PHILALETHAE textum proſequar & obſcuriſſimos ejus conceptus, hactenus vix a quopiam intellectos, a nemine ſaltem detectos, in gratiam Protophyſicæ ſtudioſorum aperiam. Faveat cœlum conatibus.

CAPVT I.

De Chalybe Sophorum.

C*halybs* & *magnes* corpora ſunt ſolida & ſicca. Horum itaque analogiis dum ſcriptor noſter utitur, res ſiccas quoque & aridas ita ſubtiliter atque verſute in ſcenam videtur ducere, easque tam exacte docet ſuas ludere perſonas, ut incautior non allegoricam Mercurii ſophici perſonationem in theatro dari, ſed apertiſſimam martis magneſiæque ſaturninæ ex iisque prognati reguli hiſtoriam ad oculum præſentari crederet. Ita callide & occulte ſe inſinuant omnia, ut mox videbimus. Opto itaque cuicunque hæc legenti & ſpiritum diſcretionis & ſal ſapientiæ, ut illo Sophorum magnetem, ſpiritum revera ſubtiliſſimum, hoc Chalybem, ſal certe mirabile, agnoſcat. PHILALETHA ſic incipit:

Sapientes Magi multa de Chalybe ſuo poſteris tradiderunt, neque leve momentum ei attribuerunt. Quare inter Alchymiſtarum vulgus non leve eſt certamen, quidnam Chalybis nomine ſit intelligendum. Hujus variam interpretationem varii dederunt. Candide de hoc author novi luminis, at obſcure ſcripſit. Ego ut

ut nil artis inquiſitoribus ex invidia celarem, ſincere deſcribam.

Ex jam allatis in Præfatione ſufficienter hæc Sapientum de Chalybe traditio innoteſcit. Qui ſint circa hanc Alchymiſtarum errores, ex totius hujus libelli contextu patebit. Arguit vero etiam COSMOPOLITAM obſcuritatis, ſinceriorem promittens deſcriptionem, de qua tamen merito dubites. SENDIVOGII certe ſtylus longe planior clariorque eſt, PHILALETHAE acutior, ingenioſior, intricatior, ita ut ſubtiliſſimis gryphis involuta ejus deſcriptio a nemine facile, niſi qui materias aliunde præcognoverit, poſſit intelligi. Non enim illarum naturam & ſpecificam quidditatem explicat, ſed nitidis tantum ornat elogiis, & nonnulla phænomena, in earum ortu animadvertenda, ſapientiæ ſtudioſis, vel potius ipſis Adeptis inſinuat, ut eum ab omni invidia abſolvere vix poſſimus. Ipſe textus dabat veritatem.

Chalybs noſter eſt operis noſtri vera clavis, ſine qua ignis lampadis nulla arte poteſt accendi.

Ubi nunc jactata illa eſt ſinceritas? Generalia illa ſunt. Et vel artis tyrones noverunt, ſpiritum, ſive aquam mercurialem, de qua hoc Capite differit, requiſitum primarium eſſe, ſine quo in opere nihil efficiatur. Excuſſis ex chalybe ſcintillis ignem lampadis accendi, etiam vetulis notum eſt; ſed quomodo hoc in Philoſophia locum habeat, ſolius Oedipi eſt explicare. Qui lampadis philoſophicæ ignem novit, ejusque regimen, magni ſecreti eſt Dominus, cujus cognitione facile præſtantur omnia, & hic ille ignis eſt, de quo ſequens narratur hiſtoriola. Cum aliquando Philoſophorum turba conveniſſet, & de magno opere ex conſueto diſceptarent, & quid de eo quisque cognoviſſet, edicerent,

 poſt

poſt varias agitatas quæſtiones totius conventus interrogatus natu minimus, quid de eo noviſſet myſterio, reſpondit, ſe ejus ignem & regimen intelligere; quo audito aſſurrexerunt omnes, eique primarium conſeſſus locum conceſſerunt, tanquam totius ſecreti Domino. Tantum refert noviſſe ignem lampadis ſophicæ, cujus itaque hic eſt ſenſus. Quemadmodum oleum aut pinguedo in lampade eſt ignis pabulum, ſine quo nulla arte accendi poteſt lampas: ita humidum mercuriale, quod chalybem vocat, ſubſtantia oleoſa eſt, ſeu aqua ſulphurea (quod alias dicitur *ſpirituale ſulphuris ſemen*), a qua Philoſophorum ignis, non quidem ille exterior, ſed interior, accenditur, id eſt, qua mediante, ceu operis chalybe alterius ſubjecti philoſophici inſiti igniculi ſuſcitantur, exaltantur & augentur, ut tandem in actum ignis quaſi infernalis deducantur, & vel ipſum auri ignem, qui denſo ſub cortice hebeſcit, excitet & in apertum producat, ſiquidem ut PHILALETHA dicit:

> *Eſt auri minera, ſpiritus præ cunctis valde purus, eſt ignis infernalis ſecretus, in ſuo genere ſumme volatilis, mundi miraculum, virtutum ſuperiorum & in inferioribus ſyſtema.*

Elegantia hæc ſunt attributa chalybis ſophici, ſcrutinio digna.

Dicitur 1. *Auri minera*, intellige proxima philoſophici, remota autem vulgaris. Illud nempe ex hoc chalybe oritur, & quia verus eſt Philoſophorum magnes & genuina magneſia, ab hoc attrahitur, imo penitus in ejus naturam convertitur.

Revocato eodem redit Magneſia, ſive terra magnetica, novo ſpiritui ſeu chalybi attrahendo apta, idque vicibus, quoties velis, repetitis, & non dubito, quin innumeris; habet enim ſe inſtar

ſpon-

ſpongiæ, quæ, quoties lubet, ſuſcipere & exprimere poteſt aquam. Et hæc ex propria ſcribo experientia, quia magnetem non ſemel converti in chalybem, & ex chalybe poſtliminio magnetem reduxi.

Dicitur 2. *Spiritus præ cunctis valde purus*, ſcilicet in ſua natura & primo ortu, quia tamen in ſua puritate, nuditate ac ſimplicitate diu neſcit ſubſiſtere, ſulphur quoddam arripit, ſub quo in formam tranſit coagulatam, per quam tamen operi penitus redditur ineptus, niſi rurſus per artem ab eo liberetur, ſicque priſtinæ ſuæ puritati reſtituatur, ut ſulphuri longe perfectiori ſuſcipiendo fiat habilis. Eleganti hoc parabola PHILALETHA *Cap. XI.* ſic deſcribit: *In Saturni prole* (hoc eſt ſpiritus ille originalis de quo nunc ſermo) *ſulphur nullum actuale, at ſolum potentiale inveniunt* (quia totus eſt purus & virgineus) *quare cum ſulphure arſenicali comburente fœdus init, & ſine hoc ſtulteſcens ſubſiſtere nequit in forma coagulata*, (nempe quia totus eſt ſpiritus, ſulphur quoddam combuſtibile apprehendit) *& tamen ita ſtupida eſt, quod cum hoc hoſte, a quo arctiſſime incarceratur, habitare malit, ſcortationemque committere, quam renunciare huic, & ſub forma mercuriali comparere.* Eſt igitur meretrix illa philoſophica, quam priſtinæ virginitati volunt reſtituendam, ut nubere poſſit primo maſculo, ex eoque activum ſulphur primo enti metallico propinquius ſuſcipere, & in ſuo ventre abſorbere & abſcondere.

Dicitur 3. *ignis infernalis*, tum ob fœtorem, tum ob fervorem ſumme intenſum, quo omnia comburit, & ſuum ſocium, maſculum, ſive magnetem in atomos diſcerpit, aurumque ipſum incombuſtibile redigit quaſi in favillas; unde de eo RIPLAEVS Port. 3. *Ignis contra naturam debet excruciare corpora, ipſe eſt Draco, quemadmodum tibi dico, violenter comburens, ut ignis inferni.*

Dicitur 4. *ſecretus.* Etſi enim hic ſpiritus plurium, imo, ut alii volunt, omnium oculis obverſetur, occultus tamen manet, neque ab ipſis artificibus ob veſtem, ſulphur nempe arſenicale, quo larvatur, agnoſcitur. Illuſtrat hoc egregio ſimili SENDIVOGIVS, *in Epilogo*, ſeu *concluſione duodecim Tractatuum*, quod ibi videatur. *Deus ſibi reſervavit*, ut inquit, *naturam hujus ſpiritus tegendam & detegendam.*

Dicitur 5. *in ſuo genere ſumme volatilis.* Eſt enim poſt ſuam depurationem omnibus mundi ſpiritibus ſubtilior, imo eſt vere materia mundi ſubtiliſſima, maximæ virtutis elaſticæ, ut, ſi in vaſe philoſophico non habeat diffuſionis ſuæ naturale ſpatium, urgente Vulcano vitrum in mille fruſta diſrumpat, fugamque capeſſat, ut mecum plures ſuo damno & cum vitæ fere periculo ſunt experti. Conferatur recentior Auctor *Scalæ Philoſophorum.* Cauſa volatilitatis eſt, quia eſt aër congelatus, qui in ſe continet igneam ſiccitatem, quæ eſt receptaculum illius lucis primævæ creatæ, quæ verum purum naturæ eſt, & verus univerſalis mundi ſpiritus, nondum ad certam ſpeciem mixtorum infimorum contractus. Non potuerunt proin Philoſophi ſat ſubtilia invenire nomina, quibus ſpiritus hujus ſumme volatilis naturam deſignarent, unde quidam aërem, quidam ignem, quidam vaporem incorporaliſſimum (*Gas* HELMONTIVS vocat) appellarunt. Spiritus autem verus eſt, quia potentiam habet reſolvendi corpus in vaporem, quare, niſi tempus & hora ejus nativitatis exacte obſervetur, ut jungatur anima, mox evolat ab igne & ſecum corpus volatu abducit, ſicque operantem a propoſito vacuum relinquit, ut fruſtra expectet, quod jam venit, & jam receſſit, & nunquam eſt rediturum, ut toties totiesque ſinceriores monent Philoſophi.

Dicitur tandem *mundi miraculum*, *& virtutum ſuperiorum in inferioribus ſyſtema.* Continet enim quatuor elementa, ſiquidem in eo, ut ſenior ZADITH inquit, *eſt aqua calida, & aër quie-*

tus,

tus, & terra liquefaciens, & ignis circumdans. Continet ſolis lunæque & planetarum omnium terreſtrium virtutes, ut merito dici poſſit debeatque *mundi miraculum.* Patet igitur, quam male illa prædicata, *clavis ſine qua ignis lampadis nulla arte poteſt accendi, ſpiritus præ cunctis valde purus, ignis infernalis, mundi miraculum*, ad Martem fuerint applicata a BECHERO *in Supplemento II. §. 6.*

Quare ſigno illum notabili notavit Omnipotens, cujus nativitas per orientem in horizonte hæmiſphærii philoſophici annunciatur.

Non poſſet Sphinx ipſa excogitare ſubtilius ænigma, licet Chymiſtarum vulgo nil clarius videatur. Etenim ſignum illud notabile nil aliud eſſe ſibi imaginatur, quam ſtellam in Reguli martialis dextre parati horizonte conſpicuam, qua comparente jam Orientem philoſophicum ſe ſpectare penitus ſibi perſuadent. Ita error trahit errorem. Qui ſtellam in Regulo pro ſigno Omnipotentis habent, mirum quantum hallucinantur. Nemo eam novit, niſi qui vidit. Habet enim fulgorem Solis orientis, dum naſcitur in horizonte hæmiſphærii, quod transeundum non eſt. Mediam enim duntaxat mercurii ſubſtantiam, LVLLIVS, GEBER aliique exigunt, in cujus nativitate ſeu eductione ſignum illud notatur, quod Omnipotentis eſt, quippe lux eſt inacceſſibilis, & ignis conſumens, qui in Sole conſtituit tabernaculum, ſic & nota eſt characteriſtica ſophici chalybis, qui ſolaris igneusque plane eſt ſpiritus & Solis ignisque geſtat ſigillum. Author *Mineræ philoſophicæ* Adeptorum albo inſertus, eleganter eo reflectit, dum ſcribit: *Sol noſter albus & nitidus oritur in horizonte hæmiſphærii philoſophici: in aurora vero ipſius caute procedatis, ne nubibus nimis pluvialibus abluatur. Aurora enim ipſius in principio ſuæ nativitatis ſupra mare rubrum apparet.* Signum igitur illud Mercurii ſophici

phici naſcentis phænomenon eſt, quod in ſphæra ejus media apparet. Facienda autem eſt diſtinctio inter hoc ipſum ſignum, quo notatur ſpiritus ſophicus oriens, & ſigillum ipſi Sophorum magneti impreſſum Stolidum ſane eſt, ſtellam Reguli antimonialis, quæ ſaltem hujus puritatis eſt criterium, reputare pro ſigno Omnipotentis. Hæc duntaxat evenit, ſi Regulum conſtituentia enchireſi debita reddita ſint puriſſima. Figura ſtelliformis Reguli, ſeu ſtriata conſtitutio, non in ipſa tantum ſuperficie, ſed etiam per totum ejus latifundium ſtriis ex ejus ambitu ad centrum usque coëuntibus, deprehenditur, & in Regulo etiam ſimplici, nullatenus martiali, extra artificium ſat prompte emergit, ut verum hinc ſit D. STAHLII effatum: *E quolibet antimonio, quolibet ferro, omni tempore ac tempeſtate, diu noctuque, ſtellam hanc educi poſſe certum eſt.* Quis ergo genius ex juſſu Omnipotentis cum ſtella ſignat? Quis ita demens eſt, ut credat, ſtellam, ex concurſu cauſarum mere naturalium ortam, eſſe dextræ divinæ ſignaculum? apage nugas & phantaſiæ ludibria!

Viderunt ſapientes in ævo Magi, & obſtupuerunt, ſtatimque agnoverunt Regem ſereniſſimum in mundo natum.

Fuiſſent profecto ſapientes in ævo Magi ſtupidi, ſi ad conſpectum ſtellæ regulinæ obſtupuiſſent; fuiſſent ſtupidiſſimi, ſi, eadem orta, putarint jam Regem ſereniſſimum in mundo natum. Neque ipſe PHILALETHA, ſi hæc pro vero ſenſu philoſophico obtruſiſſet, a ſtupiditate & dolo eſſet abſolvendus. Si ſtella Reguli jam nati Regis eſt indicium, jam gaudendi cauſam habent Amſtelodami Laborantium ſic dictorum vulgus, qui talem facile parant, & venalem quoque poſſident. Habent Regem domi natum, qui eos immenſis theſauris poterit ditare, ut aliquando Judæos venturus Meſſias. Res riſu certe digna. Habet quidem etiam in ortu Sol fulgorem: etiam Regi naſcenti ſua eſt Majeſtas;

etiam

etiam mercurio ſophico orienti ſuus eſt ab ipſa Solis luce & igne, de quo mox plura dicemus, impreſſus character.

Tu cum ejus aſtra conſpexeris, ſequere adusque cunabula, ubi videbis infantem pulchrum, ſordes ſemovendo regium puellum honora, gazam aperi, auri donum offeras, ſic tandem poſt mortem carnem ſanguinemque dabit, ſummam in tribus terræ Monarchiis medicinam.

Hic prævie diſſimulandum non eſt, PHILALETHAM in hac allegoria ad myſterium nati Salvatoris, a Magis indice ſtella reperti, & dono auri quoque adorati, alluſiſſe. Qui mos ſumme vituperandus in Philoſophis, qui, mere phyſica pertractantes, rerum cœleſtium ac divinarum ſimilitudine uſi ſunt. Si opus Sophiæ pro typo & ſpeculo myſteriorum hyperphyſicorum ponatur, ut Frater BASILIVS VALENTINVS Hydrolitham ſapientum, FABER *Monſpelienſis* pluresque alii non inſcite fecerunt, tranſeat absque cenſura. Alius proceſſus Sophorum lapidis, qui horum myſteriorum reſpectu vel omni bulla inanior eſt, ſatis inepte imo ſacrilege a nonnullis Philoſophis in comparationem adductus eſt.

Notum eſt, in antimonio cum marte artificioſe fuſo ſtellam apparere ſuperius, ſubtus autem ad fundum ſubſidere elegantem Regulum, qui ab omnibus ſcoriis ſeparandus, quod docet experientia; ſed quod cum auro rurſus liquatus hominum metallorumque ſit medicina, inanis eſt Sophiſtarum ſpeculatio. Conceſſerim tali Regulo aurificato & ad rubedinem fixo, ineſſe vim egregiam medicam, ſicuti & BASILIVS VALENTINVS in *Repetitione Lapid. Phil.* ſcribit, ex antimonio & marte parari mirabilem ſtellam, quæ cum frigido ſale terræ aliquoties fuſa citrini evadat co-

loris

loris, igneæ proprietatis & ſtupendæ operationis, ſed eum in triplicem terræ Monarchiam exercere poteſtatem, veritati repugnat. Ut igitur PHILALETHAM a falſitate abſolvam, genuinum dabo ſenſum philoſophicum.

Principiis ſophicis initiatus novit, ſpiritum Philoſophorum ſumme volatilem merito *aſtrum* appellari, utpote cujus ortus ex Sole eſt. Novit in ejus cunabulis ſpectari infantem pulchrum, id eſt eximium quendam ſalem, in quo ipſe Sol hunc ſuum filium ſpiritualem, elementorum faſciis ligatum & heterogeneis involutum tunicis, depoſuit. Novit proin & ſordes has eſſe removendas, ut & ſpiritus habeatur valde purus, & terra lucida puriſſima, quæ merito *Sophorum Regius* dicitur *puellus*, cui tandem adulto offerenda eſt auri Gaza, id eſt ſulphur aureum, quod poſt ſui mortificationem ac reſuſcitationem phyſicam plane evadit ſanguineum, imo inſtar ſanguinis congelati, præ Tincturæ exuberantia, fere ad nigredinem vergens, in tribus naturæ regnis maxima & catholica medicina.

PHILALETHA autem vult ſordes Regio puello abſtergendas, nempe non tam levi brachio, uti pueris noſtris, infanti philoſophico, abluuntur. Ejus cunas Augiæ ſtabulum dixeris, cui purgando ſolus ſuffecit Hercules. Unde & hoc opus *Herculeum* dicitur. Quantus in demendis fecibus, in tollendis ſuperfluis artifici incumbat labor, clamant Philoſophi, experiuntur Artiſtæ. Hac enim mundatione niſi honoretur, renuit acceptare auri donum. Neque corpus induit, aut aurea chlamyde, neque in Monarcham excreſcit. Et hæc de chalybe ſophico PHILALETHAE genuina eſt ſententia.

Hæc igitur ſufficiunt artis filiis. Sophiſtis libenter permittimus, ut Martem pro chalybe ſophico, antimonii ſtellam pro ſigno Omnipotentis, & ejus Regulum pro Rege ſereniſſimo in mundum nato, (nam & dudum eum hieroglyphico coronæ ſigno Chymici

mici notarunt,) tripudiantes habeant, ad ejus aſtra obſtupeſcant & incunabula proſequantur. In fine tamen loco infantis Regii nil niſi ſtercoreas ſordes & laborum ſuorum diſpendia invenient.

COROLLARIVM.

De Chalybe Coſmopolitæ ſive Sendivogii.

Quia inter parabolicum PHILALETHAE & SENDIVOGII Chalybem magna eſt differentia, ſaltem quoad modum loquendi, neceſſe eſt, ne artis ſtudioſi confundantur, eam detegere. PHILALETHA ordine inverſo ſpiritum ſeu aquam Philoſophorum chalybem appellat, qui tamen juxta alios Philoſophos Magnes eſt. Unde in parabola COMES TREVISANVS ait: *Prætereuntem Regem fons ſemper ad ſe trahit, & a Rege non trahitur.* Et paulo poſt: *Mirum in modum viciſſim ſe amant; fons Regem attrahit, & non Rex fontem.* Rationem reddit: *Nam fons Regi veluti mater eſt.* PHILALETHAE itaque chalybs, qui ſpiritus Philoſophorum eſt, & naturæ fœmineæ actionem re vera exercet magneticam, attrahendo ſecum maſculum, qui aliorum Adeptorum chalybs eſt, & vice verſa PHILALETHAE magnes. Ita argute nedum ſubdole agere videri poſſet, niſi & plures alii Philoſophi, ut patet in eorum libris diligenter verſato, ſpiritum nomine *maſculi* & *chalybis*, terram vero nomine *fœmellæ* & *magnetis* compellaſſent.

Chalybs igitur & Magnes apud hos termini ſunt æquivoci & convertibiles, & alterum altero indicatur. Unde SENDIVOGIVS in Epilogo duodecim tractatuum: *Magnes eſt noſter, quem in præcedentibus chalybem eſſe dixi.* Ratio appellationis eſt, quia in coagulatione ſal, ſive terra, inſtar magnetis ſpiritum ſuum trahit, a quo prius in ſolutione magnetice fuerat attractus. Et ſicuti hodie inter Phyſicos lis eſt, num magnes trahat chalybem, an chalybs ad magne-

tem motu proprio ſe conferat, aut etiam vi quadam pellatur: ſic Ortho-Chymici dubitant, cujus ex geminis principiis vis ſit potentior, num ſolventis, num coagulantis, quorum utrumque quodam quaſi magnetiſmo agere videtur. Accedit, quod chalybs & magnes Sophorum ſibi ſunt concauſæ, unde tam heteroclita & prima quidem fronte abſurda nata ſunt ænigmata; nam licet, juxta BERNARDVM *Treviſanum*, *Rex ſit ex fonte, qui talem, ut eſt, effecerit;* juxta PHILALETHAM tamen magnes eſt ex chalybe, id eſt, ſi Comitis parabola uti velis, fons eſt ex Rege. Quod in doctrina BERNARDI paradoxum eſt, in Recentiorum libris dogma eſt claſſicum. Pro hoc vero nota: TREVISANVS de opere artis loquitur, in quo ex fonte, qui ipſi magnes, Rex, id eſt chalybs, eſt natus. PHILALETHA autem de operatione Naturæ, in qua e contrario ex magnete, ſcilicet corpore, generatur chalybs, ſive ſpiritus. Ita juxta SENDIVOGIVM aër eſt magnes, quem quoque appellat chalybem. *Aër autem generat magnetem, magnes vero generat aërem* id eſt chalybem, quæ omnia ſano ſenſu ſunt vera.

Hæc ut clarius intelligas, rimare Fr. BASILII VALENTINI ænigma, ſi quod aliud elegans, de prima materia lapidis Philoſophorum, in quo totum intimatur myſterium. Ex lapide nempe albo & rubeo (chalybe Sophorum) extrahitur ignis volatilis, ſeu fons, qui fixum ſuum patrem, unde eſt editus, ſubmergit, & abſorbet, & tamen ſpiritus iſte, ſeu fons volatilis, viciſſim mater eſt ſui patris, ita ut magnes ex chalybe, & chalybs ex magnete diverſo reſpectu ſit oriundus. Nempe duo hæc procedunt ex uno, ſunt unum, & fiunt duo, & ex dualitate redeunt in unitatem. Aenigma hoc aliquando in tales verſus redegi:

Eſt lapis haud carus, de quo extrahis arte fugacem
ignem, ex quo factus lapis ipſe, alboque rubroque
compoſitus. Lapis eſt tamen haud lapis. Unice in illo
Natura eſt operans, ut limpidus inde fluat fons,

Qui

Qui fixum patrem cum vita & corpore mergit
Abſorbetque, animæ vis donec redditur illi,
inque ſuo genetrix eſt facta volatilis illi
Aequalis regno. Majores corpore vires
Ille quidem obtinuit. Gnatusque ætate volantem
Exſuperat matrem propriam prius igne paratam.
Spiritus eſt genitor patris, conſtantque duobus
Spiritus atque anima & corpus, queis perficitur res
tota. Venit tantum re ex una, res quoque tantum eſt
unica. Prudenter fixum atque volatile jungas.
Sunt tria, ſunt duo, ſed ſunt crede attamen unum.
Balneo aquæ imponas Adam, ſibi continet in quo
Perſimilem Venus. Antiquus Draco quodque paravit
Quando ſuas vires amiſit, quando vigorem.
Philoſophus dicit: Nihil hoc eſt, quam duplicatus
Mercurius. Non plura tibi nunc profero. Dictum eſt.
Qui capit, hic certe felix eſt. Quærere in illo
Nunquam ceſſabis. Sic exitus acta probabit.

Rex igitur ex fonte eſt, juxta BERNARDVM *Treviſanum*, Pater ex ſpiritu editus, juxta BASILIVM VALENTINVM. Ex aëre procedit magnes, qui produxit chalybem, juxta SENDIVOGIVM, & magnes eſt chalybis vera minera, juxta PHILALETHAM. Ita omnes conveniunt in uno, qui eſt bifidus non littera, ſed ſenſu. Utrumque igitur mercurii ſophici principium certo reſpectu & magnes dicitur, & chalybs. Quod ſic intellige: Primo ſpiritus mercurialis attrahit terram philoſophicam magnetice in ſolutione phyſica, & ſal extrahit, quod ſolvit & in aquam ſibi homogeneam transmutat, & ſic PHILALETHAE chalybs re vera eſt in operatione magnes. Solutione autem peracta rota vertitur, & ſal ſolutum ſpiritum mercurii viciſſim attrahit, & in ventre proprio occultat per veram unionem & coagulationem,

& ſic quoque virtutem exercet magneticam. Qua quidem mutua utriusque principii actione & converſione virtus magnetica non perit, ſed in immenſum augetur. Utrumque enim coaleſcit in magnum illum Philoſophorum magnetem, in aquam ponticam acerrimam, quæ ex auro facit merum ſpiritum, in mercurium inquam Philoſophorum duplicatum, qui auri animam ſive ſemen attrahit, exaltat, & in ſupremo virtutis gradu multiplicat. Et tamen adhuc hic ipſe Philoſophorum mercurialis magnes a SENDIVOGIO *chalybs* appellatur, de quo ſic loquitur Tract. 9. *Unum datur metallum* (humidum radicale unctuoſum metallicum intelligit,) *quod habet potentiam alia conſumendi. Eſt enim vere ut aqua eorum, & fere mater. Unica tantum res, humidum radicale Solis videlicet & lunæ, reſiſtit ei, & melioratur per illud, ſed ut detegam, Chalybs vocatur. Si undecies coit aurum, cum eo emittit ſuum ſemen. Et debilitatur fere ad mortem usque. Concipit chalybs, & concipit filium patre clariorem; poſtea cum ſemen jam nati componitur in ſuam matricem, purgat illam, & facit milleſies aptiorem ad pariendum optimos fructus.* Qua quidem periphraſi auri conjunctionem & perfectionem cum mercurio ſophico indicat, cujus praxin *Epiſt. 37.* ſatis aperte docet, ut mirari ſubeat ignorantiam GLAUBERI, qui *Pharmacia Spag. Part. VI. Cap. 17.* humidum hoc radicale, aurum perficiens, ſcribit eſſe peculiarem quendam antimonii Regulum, e chalybe probe confectum, qui hac gaudeat indole, ut ſi quando ſilex illi allidatur, ſcintillæ igneæ inde diſſultent, haud ſecus atque ab indurato chalybe, quem & ideo a COSMOPOLITA putat chalybem eſſe appellatum. Qui enormis *Glauberi* error hic ſilentio non fuit prætereundus.

Re vera Mars infauſtum ſidus eſt omnibus Philoſophiæ arcana indagantibus. Aries quidem domus Martis eſt, in qua Sol exaltatur, unde & in domo arietis (per quam nonnulli ſatis ſtolide

ani-

animalis hujus ſtabulum intelligunt, in cujus fimo chalybem quæ-runt ſophicum,) ſeu ſub ejus ſigno, optimam chalybis Hermetici mineram reperiri volunt. Abſit tamen ut hæc ad litteram de chalybe metallico imprudenter intelligamus. Quemadmodum enim magnetis vocabulum in Philoſophia adepta terminus pure eſt allegoricus, ita & chalybis, quod ex ſequenti Capite magis diluceſcet.

CAPVT II.

Quod Introitus PHILALETHAE aperti quartum eſt. De Magnete Sophorum.

Etſi PHILALETHA ad tyronum captum multo clarius ſcripſiſſet, ſi aliorum Philoſophorum more per Sophorum magnetem eorum ſpiritum ſeu aquam indigitaſſet, & per chalybem ſal ipſum ſive terram philoſophicam; attamen cum quilibet ſit interpres ſuorum verborum, ac ſuæ Theoriæ dominus, in malam partem illi imputari non poteſt, quod ad Sophiſtas confundendos, iisque obtegendum artis arcanum, ſtylo penitus inverſo principii mercurialis naturam deſcripſerit, ſub cujus ſciagraphia tales tenuit ſubtilitates, ut ne ingenioſiſſimus quidem eas intelligat, niſi magnetem PHILALETHAE præcognoverit. Pro hujus itaque explicatione ea afferam, quæ ante me nullus. Præmittam autem magnetis ſophici & vulgaris paralleliſmum, ut pateat quam apte hac denominatione tam veteres, quam neoterici Sophi mercurii ſui indolem inſinuarint.

Lapis magnes *tres* habet motus ſui differentias, quas Sophorum magnes in ſua operatione perfecte imitatur. *Primus motus* magnetis eſt, quo ſecundum certas corporis ſui fibras, ex polo in polum exporrectas coagmentatasque, vim ſuam magneticam velut in longitudinem quandam propagat. Magnes ſophicus ſtrias poſſidet longiſſimas, & fibras quandoque corporis in longi-

tudinem inſtar filorum extendit, ut per ſimilitudinem *ſal petræ Philoſophorum* audiat, quæ appellatio denuo innumeros duxit in errorem. *Alter motus* magnetis eſt radiationis, quo diffuſis ex utroque polo radiis potentem activitatis ſphæram obtinet longe præpotentem, intra quam chalybem ſophicum locatum movet, attrahit, ſolvit, fundit & perfectiſſime ſibi unit, naturamque ſuam magneticam communicat. *Tertius motus* diſpoſitionis eſt, quo ſe ſe ad telluris axem, tanquam ad principium ſui conſervativum, ſituat, ut ſi quandoque hunc extra ſitum violenter raptus fuerit, circulari motu ad eum reverſus ſe accommodet, ibique tanquam loco naturæ maxime conſentaneo requieſcat. Magnetis ſophici perpetuo quoque ad ſuam terram eſt converſio, a qua licet violentia quadam in ſublimatione philoſophica abſtrahatur, motu tamen circulari ad eam redit, unde RIPLAEVS Port. 9. ſcribit: *Sicut magnes, ut tu vides, ad ſe trahit ferrum, ſic noſtra terra per naturam trahit deorſum animam ſuam a ſe elevatam cum vento.* Et in terra tandem quieſcit, & fixationem invenit, ut, teſte HERMETE *vis ejus integra ſit, ſi verſus fuerit in terram.* Sapienter itaque & ſincere concludit Fr. BASILIVS VALENTINVS his verbis, quæ cum *Philalethinæ* doctrinæ fundamento exacte quoque conſentiunt: *Sal metallorum eſt corpus imperfectum, quod fit mercurius Philoſophorum, ſeu aqua permanens, vel benedicta. Et eſt Magnes ſapientum, qui amat Martem philoſophicum, illi adhæret, & cum eo manet, ita & noſtrum aurum magnetem habet, qui magnes eſt prima radix & materia noſtri lapidis. Si hunc meum ſermonem intelligis, coram toto mundo dives es. Sal metallorum*, inquit, *eſt magnes ſapientum*, quod idem eſt, quod hoc capite obſcuriſſime PHILALETHA docet, ut nunc videbimus.

Quemadmodum chalybs ad magnetem trahitur,

tur, magneſque ſponte ſe ad chalybem convertit, ſic & magnes Sophorum trahit illorum chalybem.

Hæc ſatis patent ex dictis: Oriri tamen non leve poteſt dubium lynceis oculis omnia rimanti, quomodo magnes Philalethinus, qui tamen pars compoſiti philoſophici paſſiva eſt, dici poſſit trahere ejus chalybem, qui ſpiritus ſumme volatilis & activus & primum mobile & agens in arte, cui potius trahendi potentia, juxta dogma Sophorum, debetur. Reſpondeo, etiam ſal metallorum (quo quidem vocabulo ad ductum Fr. BASILII VALENTINI magnes ſophicus denominari poteſt) eminenter exerere vim magneticam, utpote a quo ſola chalybs, ſeu ſpiritus Sophorum Philalethinus hanc conſequitur, ut dicatur *Magnes aureus.* Solitarius namque chalybs, ſive liquor ſaturniæ vegetabilis, ſine metallico ſale nullam in auro ſolvendo poteſtatem obtinet. Eleganter hoc nos docet prædictus Frater Tract. *de rebus natur. & ſupernatur.* ubi ſcribit, ſpiritum mercurialem eſſe artis principium, hunc autem ab igne ſpirituali iterum creari, & ad vitam excitari, ut quid fiat cœleſte & per ſal corpus, & tunc, ait, *principium hoc ſit & maneat magnes, quemadmodum etiam eſt, & pro illo agnoſci poteſt.* Sicuti vero magnes cum chalybe in radice convenit, uterque enim naturæ eſt martialis, & ejusdem influentiæ ſidereæ ſoboles; ita, quod monet idem Frater l. c. aureus hic magnes auro cognatus eſt, eo quod hoc cum illo unam originem habeat, & Sol pater ſit & auri, & aurei magnetis, unde inter utrumque iſte amor ſit & magnetismus. Et hanc dicit eſſe ſummam mundi ſapientiam, & ſapientiæ gradum. Cauſas addit, prolixius ibi legendas. Qui igitur bene diſtinguit, bene docet, & qui magnetis & Chalybis varios ſtatus, & in diverſis operationibus diverſas ſignificationes novit, idioma intelligit philoſophicum; ita

ita SENDIVOGIVS modo loquendi plane inverſo *Tr.* 9. aquam mercurialem, quam vocat *humidum radicale Solis & Lunæ*, ſcribit eſſe chalybem, eoque nomine ſe rem detegere, in quo quidem convenit cum PHILALETHA, qui ſpiritum ſuum eodem nomine donavit; poſtea vero cum de magnete Sophorum eſſet loquendum, eodem prædicato utitur: *Eſt & alius chalybs, qui aſſimulatur huic, per ſe a natura creatus, qui ſcit ex radiis* Solis, *mirabili vi & virtute elicere illud, quod tot homines quæſierunt & operis noſtri principium eſt.* Per quod idem ſal a PHILALETHA per Magnetem indicatum intelligit. Illius enim ſolius beneficio ex radiis Solis, id eſt auro, ſulphur elicitur, ſeu potius totum aurum in ſulphur ceu operis Hermetici verum principium, convertitur. Ex quo colliges, cum tantus ſit in metaphoris philoſophicis luſus, non facile unius ſcripta obſcura per alius dilucidari, niſi quis certo errorum periculo ſe velit exponere.

Quare ſicut chalybem docui eſſe auri mineram, pariter & magnes noſter eſt chalybis noſtri vera minera.

Chalybem auri mineram ſtatuit PHILALETHA; SENDIVOGII autem phraſis eſt, quod illi ſit fere ut aqua & fere ut mater. Hæc igitur ſunt eadem. Jam ſi magnes eſt chalybis, & chalybs auri minera, ſequitur & magnetem quoque eſſe auri mineram, vel ſaltem chalybem eſſe auri matrem, magnetem vero aviam. Hæc vero ad litteram quis neſcit eſſe falſiſſima?

Gaudent mercurialiſtæ, quod occultiorem hujus ſenſum interprete ſuo Saturno exacte calleant. Mercurius vulgi, ſecum muſſitant, quocunque res vertatur, eſt & manet operis philoſophici materia. Sed quod hic natura frigidus ſit & humidus, ſicque arti ineptus, hoc non ignoramus. Scimus vero illum reddere calidum & ſiccum, & quidem per auri ſulphur volatile, quod

in

in chalybe eſt, quod magnete noſtro, ſive magneſia antimoniata, dextre in Reguli fuſione extrahemus, ipſique mercurio, mediante exacta amalgammatione, & multoties repetita abſtractione, incorporabimus: Et ſic verum obtinebimus PHILALETHAE & SENDIVOGII magnetem, ad quem illorum ſcripta collimant.

Non inficeta certe ſpeculatio, ſi praxis & eventus conſentiret. Dicite mihi, ſi Mars eſt chalybs Sophorum, & antimonium eſt magnes, quomodo, cum magnes juxta PHILALETHAM ſit chalybis ſophici vera minera, antimonium veſtrum ſit martis vera minera? nam id conſequenter ex dictis PHILALETHAE ſequitur. Quid SENDIVOGIO reſpondebitis? Dicit is magnetem eſſe ſuum, quem ante chalybem vocarat. An ergo antimonium eſt chalybs & hæc antimonium? numquid hoc eſt quid pro quo ponere, & rerum naturas confundere? *Aër generat magnetem*, pergit COSMOPOLITA, *magnes vera generat vel facit apparere aërem veſtrum.* Dicite quomodo aër generet antimonium, & quomodo hoc generet aërem? quæ in hiſce eſt veritas? & tamen COSMOPOLITA ſubjungit: *Sancte tibi veritatem hic manivestavi.* Et certe manifeſtavit clarius, quam PHILALETHA. Vos autem explicate id etiam, ſi poteſtis, philoſophice; nam ſenſum litteralem, tot abſurda, ut jam oſtendi, inferentem, ni fallor, abhorretis. Et comperietis, quomodo vobis aqua hæreat. Non ignoro poſtulatum quorundam Chymicorum (intelligo BRVCESCVM, qui de Marte in ſenſu philoſophico ſcripſit eleganter), ſtatuentium ferrum eſſe initium & fundamentum auri aliorumque metallorum, adeoque & metallicarum alterationum; (confer. BECHERI *Alphabet. Min. num. 36.*) ſed eam ſpeculationem illis lubens relinquo, alias noſcens arboris metallicæ radices. Dico igitur, Chalybs ſophicus auri dicitur minera, quia ejus eſt humiditas radicalis, ut omnes perhibent Hermetici. Sicut autem juxta Phyſicos magnes eſt minera quædam Martis; ita chalybis

ſophici vera minera eſt Magnes noſter metallico-ſalinus, idque non tropice, ſed phyſice & realiter. Etenim docuit Philoſophos experientia, in chalybe hoc per aërem generari magnetem, quod ſupra oſtendimus ex SENDIVOGIO, & ex magnete, ſive hoc ſale, rurſus extrahi aërem Philoſophorum.

Notifico porro magnetem noſtrum habere centrum occultum ſale abundans, qui ſal eſt menſtruum in ſphæra lunæ, qui novit calcinare aurum.

Non tantum magnes centrum habet occulte ſalinum, ſed & ipſum eſt ſal centrale, & aurum elementale Philoſophorum, quod in ſphæra lunæ, id eſt in ſpiritu ſeu aqua mercuriali, evadit illud ſolvens, quod ipſo igne potentius aurum metallicum calcinat, eſt enim verum quaſi Alcaheſt non ſulphureo-quidem, ſed ſalino-mercuriale. Appellatur vero ſpiritus iſte *ſphæra lunæ*, tum quia luna plena cenſetur eſſe ejus mater, unde SENDIVOGIVS *Tr. II.* inquit: *Aqua illa debet eſſe menſtruum mundi ex ſphæra lunæ, toties rectificatum, quod poſſit calcinare ſolem.*

Tum etiam, quia ſphæra circulum ſeu orbem lunæ completum denotat, de quo ſenior ZADITH inquit: *Sphæra lunæ eſt figura lunæ plenæ, & hæc ſemper eſt luna apud perfectionem & plenitudinem ſui luminis;* ideoque & magnes ſophicus ſalino-mercurialis tunc prius eſt menſtruum aurum calcinans, quando per rectificationem multoties repetitam eſt luna plena, id eſt completus ac perfectus. Per ſe etenim ſal illud non obtinet auri calcinandi potentiam, niſi a ſpiritu ſeu aëre philoſophico illam acquirat, quo collimare videtur LVDOVICVS *de* COMITIBVS Tr. *de metall. Lib. IV. Cap. 2.* aſſerens: *Aëris vis tanta eſt, ut aurum etiam vulgare unico hoc duntaxat aëre ſeu vento diſſolvi ſe levi*

negotio

negotio patiatur. Quod arcanum addit non promiſcue publice eſſe proſtituendum.

Centrum hoc ſe convertit appetitu Archetico ad polum, in quo virtus chalybis eſt in gradu exaltata.

Magnes ſe convertit ad ſidus polare, ſub cujus influentiis eſt generatus; numquid enim filius aſpiciat parentem? Quid ergo mirum, ſal illud centrale ſe convertere ad polum, id eſt aſtralem ſive ſoli polique univerſalem ſpiritum, quem patrem agnoſcit. Si magnes ergo proles eſt, ſi polus pater, an quid inſolens, virtutem filii in patre eſſe exaltatam? Suffocet neo-natus Hercules in cunis ſerpentem, certe in patre Herculis virtus & fortitudo ea erit exaltata. Sed hæc forte nimium ſubtiliter & ſpeculative, explicabo igitur clarius. Notandum, aquam Philoſophorum, ſeu chalybem Philalethinum vere dici polum, quia naturam habet cœleſtem, ideoque a nonnullis metaphorice *aqua de cælo deſcendens* fuit appellata. Hujus aquæ virtus in gradus mire exaltatur, fit magis calida ſeu ignea adurens, quando centrum Solis illi conjuncti extra verſum archetico, id eſt archeali ſeu ſpirituali inſtinctu ad illum ſe convertit, tanquam conprincipium, illi ſe jungit & inſeparabiliter copulat, interius nempe ſalis fixi centrum quoque ſalis volatilis polus ingreditur, in eo exaltatur & perficitur. Quæ quidem converſio appetitu fit archetico, ob homogeneitatem utriusque principii, qua centrum polo, fixum volatili & ſal centrale ſpiritui aſtrali correſpondet.

In polo eſt cor mercurii, qui verus eſt ignis, in quo requies eſt Domini ſui.

Varias tibi dabo hujus explicationes, elige quam lubet. Sunt enim gryphi ſubtiliſſimi, a paucis intelligibiles. *In polo eſt cor*

mercurii, id eſt ſalis fixi centrum, ſive cor, ab aqua mercuriali amatur atque deperitur. Modus loquendi ſimilis eſt illi, quando vulgo dicimus: in perſona amata eſſe cor amantis. Mercurius ille, ſive aqua mercurialis, verus eſt ignis, tum quia juxta Poëtam *igneus eſt ille vigor & cœleſtis origo;* tum quia paſſim, juxta Philoſophos, igneæ ſpiſſitudinis eſt portio, unde & ipſe mercurius apud SENDIVOGIVM ita loquitur: *Ignis ſum intus, ignis eſt mihi cibus, vita vero ignis aër eſt, in quo eſt requies Domini ſui.* Sedes ſcilicet & habitaculum ſalis fixi, quod in ſpiritum iſtum, ſeu mercurium, inſpiſſando ac coagulando potentiam exercet, merito illius Dominus appellatur. Et talis ſenſus dilucefcit magis ex ipſis mercurii dictis in Dialogo apud SENDIVOGIVM: *Centrum meum eſt cor fixiſſimum, immortale & penetrans: in illo eſt requies Domini mei.* Patet ergo PHILALETHAM legiſſe SENDIVOGIVM, & ex eo hanc parabolam deſumpſiſſe.

Explicatur ſecundo. In polo ſive aqua philoſophica eſt cor mercurii, ſive ſubſtantia media mercurii, qui verus eſt ignis, in quo tandem ſulphur ſolare, ceu mercurii dominus, requiem invenit. Nam anima auri in corde, ſeu meditullio mercurii, & ut LVLLIVS dicit, *in ſphæra ignis quieſcit & habitat*, ubi tunc quoque omnia elementa magno quieſcunt amore, ut loquitur *Theorem. Teſtam. Cap. 51.* Videtur tamen hic obſtare SENDIVOGII dictum: *Centrum meum eſt cor omnium fixiſſimum*, ergo probabile magis eſt, per hoc intelligi ſal fixum, ſubſtantiæ mediæ mercurii copulatum, uti enim idem LVLLIVS *l. c. cap. 36.* docet. Terra ſubtilis ſulphurea artis noſtræ appetit humidum mercuriale noſtrum ſepties ſublimatum, quæ terra cum in primam ſubſtantiam argenti vivi philoſophici fuerit converſa, ab eo appellatur mercurius & *terra*, *in qua opus eſt*, *quieſcat fumus auri noſtri*, quod plane eſt ad mentem PHILALETHAE. Terra enim in iſto ſpiritu polari ſeu cœleſti reſoluta cor ejus eſt ſeu centrum

& ipſa

& ipſa forma ignea, in qua aurum, in vaporem redactum, facta fixatione tandem quieſcit. Terra hæc, ſeu cor mercurii, fundamentum eſt, in quo omnia cetera artis elementa quieſcunt.

Explicatur tertio. Spiritus iſte mercurialis quoque dominus eſt, imperat enim toto operi, quia totum facit, & in eo velut corde principium motus eſt & actionis elementorum ſpiritualium, quæ verum polum & cœlum philoſophorum conſtituunt. Ipſo autem in vero iſto igne, ſive ſale centrali, quieſcit & fixatur. Licet enim juxta LVLLIVM *Poteſtas Divitiar.* Lib. II. cap. 4. *Spiritus eſt locus proprius, ubi anima requieſcit;* tamen ſi in illo non eſſet ſal centrale (quod PHILALETHA appellat ideo *vinculum*,) non poſſet in eo dominus ſive anima auri requieſcere, ſed cum eo aufugeret. Cum vero ſal illud ſit fixum & auri ſulphur fixum, cum duobus his fixis volatilis igneusque ſpiritus, licet ſit ſubtilis vapor, tandem perfecte fixatur, & ſic totum compoſitum in igne quieſcit. Quod illud eſt, quod dicunt Philoſophi, *ſi unum occidiſti, cetera ſunt mortua*, id eſt, ſi aquam mercurialem volatilem fixaſti, omnia reliqua principia fixa ſunt. Et hæc eſt vera requies philoſophica, & ipſa quoque pro artifice optatiſſima quies, quæ utinam veris ſapientiæ Candidatis, Deum amantibus, contingat, ut videant, ceu LVLLIVS loquitur, aurum & argentum delata in actionem elementorum ſpiritualium, in quibus quieſcit & gaudet Quinta Eſſentia ſpiritus, qui totum facit.

Succedit tandem fictitia majeſtate ſuſcipiendus PANTALEON, ſupercilio plus quam Hermetico ſapientiæ proferens oracula, quando aſſerit, illud: *Cor meum omnium eſt fixiſſimum*, proſopopœticos mercurium Solis de ſe effari, unde concludit: mercurium, ex quocunque metallo vel minerali eliciatur, eſſe heterogeneum, excepto mercurio Solis. Quem ſi pro genuino artis principio accipit, formalem oſtendit ignorantiam. Nam etſi forſan artificium detur, aurum in mercurium currentem quaſi conver-

 tendi,

tendi, id quod certe immenſos ſumtus & labores requireret (quanquam id ſine terra ſalis ſophici mercurificante fieri poſſe haud putem) mercurius tamen ejusmodi ſolaris operi ſophico plane foret inutilis, ob plurimas rationes, quas hujus loci non eſt recenſere. Patet ſaltem ex hoc poſtulato, eundem nec SENDIVOGIVM, nec PHILALETHAM, cujus Ariſtarchum agit, intellexiſſe, ut ut naſum ſimulet ſagacem. Sed pergamus via, qua cœpimus & PHILALETHAM jam mare aſcendentem in Indias ſequamur:

Navigans per mare hoc magnum ad utramque pertinget Indiam, curſus dirigat per adſpectum aſtri ſeptentrionalis, quod faciet tibi apparere magnes noſter.

Verba hæc certe omnia mortua ſunt, niſi a ſana explicatione vitam accipiant. Opus igitur philoſophicum mare magnum eſt, in quo Oriens Occidensque viſitandus, unde FLAMMELLVS ait: *Aqua noſtra occidit corpora & vivificat, ducit ea in Occidentem & poſtea reducit in Orientem,*

Per *aſtrum* autem *ſeptentrionale*, id eſt *putrefactionem* (quam *ſeptentrionem* & *noctem* appellant), dirigendus eſt curſus. Putrefactionis autem cauſa eſt terra a ſpiritu radicaliter ſoluta. Allegoriam hanc ex RIPLAEO deſumpſiſſe videtur PHILALETHA, ille enim *Port. 2.* iter hoc ſic deſcribit: *Sciens ingreſſus ſuos in Occidente futuros, ulterius producendo in ſeptentrionem, & ibi luminaria omnino perdunt lumen ſuum, nam illic debent manere nonaginta noctibus in purgatorii tenebris absque lumine, tum vero quam primum curſum tuum in Orientem dirige, &c.* & in Recapitulatione operis: *Sicut Occidens erat principium hujus practicæ & ſeptentrio perfectum medium alterationis profundæ, ſic Oriens eſt principium ſpeculative, ſed ſui curſus, mox in meridiem facit conſummationem, ibi ſunt elementa circulatione in*

aquam

aquam converſa. Eadem allegoria, ut plures taceam, utitur quoque *Calid. c. 10.* dum inquit: *Fili vade ad montes Indiæ & ad ſuas cavernas & accipe ex iis lapides, qui liqueſiunt in aqua, quando commiſcentur, &c.* Ex quibus locis invicem collatis patet, per aſtrum ſeptentrionale intelligi nigredinem, quæ in corporis radicali ſolutione ſub putrefactione philoſophica emergit, adeoque operationem hanc, de qua hic loquitur PHILALETHA, non eſſe manualem, ut ſibi perſuadent, qui mercurii ſophici præparationem mechanicis, cum Regulo antimonii, mercurio vulgi & argento, operationibus, abſtractionibus, purificationibus, &c. abſolvi autumant, ſed mere phyſicam & philoſophicam, quæ plurium menſium tempus requirit. Uti autem navigantibus per mare magnes oſtendit ſeptentrionale aſtrum; ſic in ſale philoſophico per ſalem illorum ſolutum ſuſcitatur in ſeptentrione, id eſt, nocte & nigredine, aſtrum, quod pretioſus eſt in cœlo Sophorum ſublimatus eorum mercurius.

Sapiens gaudebit, ſtultus tamen hæc parvi pendet, nec ſapientiam diſcet, licet polum centralem extraverſum conſpexerit notatum ſigno omnipotentis notabili.

Tripudiant hic rurſus cum ſua ſtella ſignata artifices Regulini; obſervabile eſt, inquiunt, quod in Regulo per nitrum depurato, & cum ſale alcali ſulphurato regenerato, ſtella appareat, quæ centrum ſuum in acumen alte extrorſum eminens exhibeat, & hoc eſt, quod PHILALETHA noſter per polum centralem extraverſum indicare voluit. Sed quæſo amici, an proin ſapiens eſt, qui hujus conſpectu gaudet, an ſtultus, qui illud vilipendit? Attendite! ego vobis offero aliud ſpectaculum, quo ſapienti nequit obtingere majus gaudium. Hujus enim, & non ſtulti opus eſt, illum polum centralem extravertere, id eſt, interiorem ſalis philoſo-

loſophici eſſentiam mediante ſolutione & putrefactione extrahere & in apricum producere. Non enim niſi longiſſimo tempore & difficultate maxima extravertitur. Ex centro facere circumferentiam, & hanc in centrum reducere, ſapientis labor eſt, ſed ſtultorum vexatio, quia, ut dicunt Philoſophi, non egreditur anima una vice, ſed multis vicibus & paulatim aliquid, ut inquit ſenior ZADITH, donec in longo compleatur tempore. Quia difficillima eſt principiorum radicalis mixtio, & unius in alterius naturam converſio. Dein pauciſſimis datum eſt conſpicere ſignum illud Omnipotentis notabile, non quidem in illo Antimonii Regulo, quod quilibet etiam GEBRI lixa indies poteſt ſpectare, ſed in vero ſubjecto philoſophico, quod conſtitui hic adumbrare.

Polus centralis extraverſus, qui vapor ſiccus eſt radicalis magneti incluſus, cum chalybis vapore humido deſtillatur colore auri, unde & antiquiores Philoſophi ſuum aurum appellarunt. Sybilla apud VIRGILIVM vocat *aureum ramum ſub opaca arbore latitantem*, ſi quidem non datur arte *telluris operta* ſubire, id eſt, ejus interiora per ſolutionem philoſophicam recludere *auricomum quam quis decerpſeris arbore fructum*, id eſt ejus ſiccum vaporem coloris aurei deſtillatione prolicuerit, qui tamen non ſimul & ſemel, ſed labore repetito rapiendus eſt (quod ſub parabola de aquilis indicatur), & tum *uno avulſo non deficit alter aureus*, quod multis aliis occultis gryphis occultarunt artis poſſeſſores: unde mireris quod in *Turba* dicatur, *coquas, quousque humiditas elevetur in alembicum, quoniam ipſa eſt ſudor ſimilis auro.* LVLLIVS *fumum ſolis noſtri*, AVGVRELLVS *pellem inauratam* appellat. *Turba Philoſophorum* mercurium in latebris deauratis quærendum & extrahendum præcipit. Et hoc ſignum in chalybe notabile, de quo priori Capite fuſius egi & peculiare duntaxat quoddam operis phænomenon eſſe oſtendi.

Indicabimus nunc in chalybe ſophico ſignum Omnipotentis,

quod

quod non eſt ſtella, ut Sophiſtæ putant, ſed crux, verum illud ſignaculum, quo non tantum ſuos ab æterno ad gloriam cœleſtem electos, ſed & ad Adeptorum ſortem deſtinatos ſignavit Omnipotens, nempe ſal metallorum ſophicum eleganter a natura ſignatur cruce duplicata, ſive decuſſatim ſibi impoſita, quæ characterem conſtituit ſalis armoniaci Philoſophorum. Neotericus quidam anonymus Auctor ſcalæ ſapientum vir apprime doctus & laborioſus, acute ſubjectum hoc delineavit ſub forma Cubi, quem diſſecat in quinque ſegmenta quadrilatera, quæ juxta ſe poſita crucem faciunt, notam ſubjecti philoſophici. Sed non eſt opus ea ſubtilitate, ipſe cubus ſignatur cruce, ſi duas lineas decuſſatim per centrum duxeris, ſicut oſtendit ſal commune, quod coagulatione cubum formans, notam crucis præ ſe fert. Sal autem metallorum eſt ſal a quocunque ſale communi longe diverſum, utpote fuſile, cujus polus centralis eſt extraverſus. In nullo quod memini ſcriptore adnotatum legi hoc ſignum, niſi in uno VRESVICIO, qui, etſi ſcientiam Hermeticam non adeptus, aliqua tamen acu tetigit. Hic ſatis emphatice in *Leone viridi p. 133.* ait: *Sal figura crucis formatum quilibet accipere poterit, qui metalla poteſt deducere in putrefactionem, tum enim hoc ſal generari cernet, a natura cruce per corpus transverſum ſignatum, coloris fuſco-viridis valde pulchri, ſaporis in lingua adſtringentis, juxta indolem vitriolatorum.* Figuram crucis non tantum ad deſignandam materiam philoſophicam, ſed etiam ad totius operis proceſſum explicandum, aſſumpſerunt Adepti, de quo pluribus agit DEE Londinenſis, & *Ludov. de* COMITIBVS, in *Cruce ſymbolica*, unde enatum illud: *In cruce ſub ſphara latitat ſapientia vera.*

Tam duræ ſunt cervicis, quod, etſi ſigna viderint & miracula, non tamen ſophismata

ſua deponant, nec ſemitam rectam ingrediantur.

In ſophiſtarum operibus rara apparent ſigna, rariora miracula: unde cum in labyrintho inextricabili non habeant filum Ariadnes, quid mirum, eos non ingredi rectam ſemitam? Per ſigna innoteſcit artifici quid agendum, quid mirum nil aut male agere Sophiſtam, quando ſignis deſtituitur. Videt quotidie mira in materiis ſophicis, etiam crudis, Chymiſtarum vulgus, eas non raro tractat manibus, ſed tanquam inutiles projicit aut ſiniſtris manipulationibus deturpat, redditque arti ineptas. *Multi*, inquit SENDIVOGIVS Tr. de Sulphure, *laborantes ſtramen pro tritico ſeminant, aliqui utrumque, multi vero id projiciunt, quod Philoſophi amant, aliqui incipiunt & deſinunt, quod ex illorum inconſtantia evenit.* Cauſa horum omnium eſt, quod ſigna non conſpiciant, & licet aliquando occurrant, tamen non agnoſcant. Afferunt quidem ipſi Sophi nonnulli ſigna, ſed deceptoria; quid enim miraculi aut ſigni in eo eſt, quod in Regulo martis ſtella appareat? Nonnulli alias quasdam ſubjecti primi ſignaturas afferunt, ſed pariter impoſtorias, inter quas, ut alias taceam innumeras, illa eſt præprimis huc faciens, quam adducit *Cyrenæus Philoponus* PHILALETHA, in Nucleo Alchymiæ, *quod proles ſaturni ſit nigra, argenteis tincta venis, corpori permixtis, ſulphurque connatum indicantibus*, per quod ſat manifeſte antimonium intelligit. Verum hic ſcriptor a noſtro anonymo PHILALETHA diverſus, artis quidem ſtudioſus, non tamen adeptus, Introitum apertum Sophiſtarum more craſſiori minerva explicat, & totum Philoſophiæ Hermeticæ opus in confectione Reguli martialis ſtellati, ejusdem cum luna & venere (columbis Dianæ) colliquefactione, cum mercurio vivo amalgammatione & crebra abſtractione conſtituit, prout integrum proceſſum parabola facile intel-

intelligibili ad longum proponit, ea quidem veriſimilitudine, ut, niſi quis in veris Sophiæ Hermeticæ principiis aliter ſit informatus, facile ſibi perſuadere poſſit, ſe hic ignem magicum, verum Sapientum ſulphur, eorumque ſtellam ſignatam conſpicere; dum enim mars ab antimonio in præparatione Reguli abſorbetur, numquid ſocii Cadmei devorantur a Dracone? dum ipſa antimonii ſubſtantia, ſeparato ſulphure impuro, dividitur; numquid a marte, ceu Cadmo, Draco viciſſim transfoditur? numquid dum Regulus cum argento funditur, ut illo mediante fieri poſſit cum vulgi mercurio (cum quo alias non coit) intima mixtio, vera eſt lunaria? ut ceteras omittam analogias; ita certe videri poſſet, ſed horum fallacia ex hoc tractatu ſatis pateſcit. Si verus ille foret operis Hermetici proceſſus, jam nil reſtat, niſi ut quilibet vel in Chymia tyro fiat adeptus; ſunt enim omnia clariſſima, & nil ſupereſt niſi manus applicare. Verum jam tot viri expertiſſimi omnia ad præſcriptum ſenſu litterali exactiſſime elaborantes, oleum & operam ſe ſpeculationibus iſtis miſere deluſos perdidiſſe fatentur, inter quos primo loco pono famigeratiſſimum BECHERVM, poſtulata hæc ex profeſſo defendentem, & ipſum PANTALEONEM, & HERTODVM, STARKEYVM, TOLLIVM, HORNIVM, aliosque plures, qui in fine hoc proceſſu ſe deceptos compererunt, ſenſui litterali nimium fidentes; nam, ut ab eodem authore ſuperius allatæ ſubjecti primi ſignaturæ reſpondeam, non eſt magnetis neque chalybis ſophici color niger, niſi in putrefactione, quam proin *nigrum nigrius nigro* LVLLIVS, & ob ſcintillantem colorem *antimonium* appellavit S. THOMAS de AQVINO. Quod latius explicatum vide apud MAIERVM in *Septimana philoſophica Aenigm. 110.*

Aliqua nunc ſigna, ſeu phaenomena, in principiorum mercurii præparatione apparentia, recenſebo.

Saturnia Philoſophorum proles argentea ſplendet veſte, nulla ne leviſſima intermixta nigredinis macula, ad nuptias tamen progrediens philoſophicas chlamide aurato induitur.

Conjunctio magnetis & chalybis vulgaris pacate fit & ſumma in tranquillitate, ſecus contingit in unione philoſophicorum. Conſpexi enim ad attactum magnetis in chalybe, innumeras exſurgere atomos ſive bullulas, neque citra luctam & plurima effluvia utriusque fieri approximationem; unde cognovi, quare Fr. BASILIVS VALENTINVS primam compoſitionem vocarit *aquam pugilum*, & ſub analogia aquæ regalis ex ſerpente terreo & aquila admodum ſubtiliter & ingenioſe adumbravit.

Levior quidem extra ignem contingit iſta lucta, ſed major in Balneo philoſophico. Cadmei tamen ſocii a Dracone ſeu aqua noſtra ignea plane devorantur, & tum præter aquam citrinam nihil apparet, quæ paulatim ad viriditatem & nigredinem inclinat.

Nondum radicalis eſt illa unio, quæ fit ante nigredinem; integris enim viribus magnes a chalybe abſtrahi poteſt.

In chalybe ſophico copioſum eſt ſulphur, inviſibile tamen, quod magnetis attactu facile ſeparatur, ut proxime ad ſtatum priſtinæ puritatis ac ſimplicitatis deducatur, niſi confeſtim in ejus locum aliud ſulphur, nobilius tamen & penitus incombuſtibile, magnetice accederet, quod docent operationes & effectus.

Magnes ſophicus naturæ rigidæ & duræ eſt, per chalybem tamen ita emolleſcit, ut inſtar ceræ fluat in metallo candente, ſitque verum ſal fuſibile Philoſophorum, arcaniori proceſſu obtinendum. Cetera ſubjectorum & laborum Ortho-Chymicorum phænomena alii Libri pandent.

LIBRI SECVNDI FINIS.

IO. PHILIPPI BREYNII
DESCRIPTIO FRVCTVS

Cerei Americani majoris articulati; flore maximo, noctu ſe aperiente & ſuaviſſimum odorem ſpirante. Volckam. Heſperid. l. p. 233. T. 234.

AD

VIRVM ILLVSTREM

CHRISTOPH. IAC. TREW,

Med. Doct.

LONGE CELEBERRIMVM,

Amicum candidiſſimum veteranum.

Cereum hunc quinque jam & quod excedit luſtra in Horto meo, alias inter plantas exoticas & rariores, hic Gedani, & quidem non ingratum colui. Quippe qui ſingulis ferme annis Julio & Auguſto Menſibus, flore ſuo, qui præ ceteris hactenus cognitis omnibus inſigni amplitudine, ſtructuræ elegantia, colorum præſtantia, aureo videlicet, & candidiſſimo, odoris ſuavitate, mirisque proprietatibus, tantum me judice eminet: quantum lenta ſolent inter Viburna Cupreſſi, oculos naresque non minus quam animum mire exhilaravit. Idque non ſingulari tantum, ſed binis ſæpe in eadem planta præſtitit floribus; immo anno quadrageſimo nono quatuor in eodem individuo & eadem veſpera ſimul: iisque omnibus ſolitæ magnitudinis & elegantiæ, ad ſtuporem omnium, qui jucundiſſimum hoc & rariſſimum ſpectaculum oculis luſtrarunt.

Quo facilius vero planta hæc bene culta flores, eo parcius & rarius producit fructum: utpote quem in noſtris terris, neque etiam in magis meridionalibus Europæ hactenus unquam maturuiſſe nec legi nec audivi. Quemadmodum & in meo Horto conſtanter poſt ſeptem vel octo a floreſcentia dies, qualemcunque etiam adhibuerim curam, germen ſive, ſive ovarium, fructumve dixeris novellum, brevi carneum contrahens colorem & marceſcens cum flore marcido ſimul, meo dolore defluxit. Fructus hic immaturus diſſectus cavitatem oſtendit ovalem & vacuam, ſeminum rudimentis circum circa, ficuum inſtar immaturorum, in copia præditam.

Tandem vero mihi inopinato & caſu neſcio quo felici melior affulſit fortuna. Inter alios enim flores plantæ cujusdam multum annoſæ, unicus d. 27. Julii anni 1748. florens fructum protulit. Hunc lentiſſime quamvis accretum, poſt integrum ferme annum die 24. Julii nimirum anni 1749. quia molliorem & digitis magis cedentem obſervabam, adeoque pro maturo habebam, cum portione ſarmenti ſive caulis, cui firmiter ſine pediculo adhærebat abſcidi.

Hunc a variis Amicis, inprimis vero a Te Illuſtris TREW Amicorum Principe rogatus, accuratius deſcribere operæ pre-

tium

tium fore duxi. Serena itaque fronte accipe eam quæ ſequitur.

Erat fructus hic figuræ ovalis, duas uncias longus & parum ſupra unciam latus; coloris e carneo flaveſcentis, cutis inſtar humanæ nonnihil rubeſcentis; odoris expers. Superficies conſtabat ex meris papillis ſeu tuberculis quadrato rotundiuſculis, in quincunce ſpirali ordine, prouti in Ananaſſæ fructu, poſitis. *Vid. Tab. X. fig. 1.* E centro uniuscujusque tuberculi prodibat villus, ſeu faſciculus exiguus parvorum pilorum flavorum & incurvatorum, ſpinula una alterave intermixta; unde totus fructus villoſus & nonnihil ſpinoſus apparebat. Extremitati fructus firmiter adhuc adhærebat pars relicta tubi floris exſiccata, pariter villoſa; qua diſcerpta veſtigium in fructu, jure umbilicus dicendum, ſe oſtendiſſet.

Die ſubſequente, præſente Cl. KLEINIO cultro diviſi fructum hunc ſecundum longitudinem; in quo *fig. 2.* apparebat cavitas ejusdem ovalis figuræ, verum non vacua; ſed innumeris ferme ſeminibus nigerrimis, in pulpa alba & nonnihil diaphana, inſtar gelatinæ, perquam viſcoſa, ſaporis dulcis, odoris experti, nidulantibus repleta.

Pericarpium culmen circiter craſſum conſiſtebat e cuticula tenui, quæ omnia tubercula externe adeoque totum fructum tegebat & cute nonnihil craſſiori alba, quæ, intermedio parenchymate molliuſculo flaveſcente, interne cavitatem inveſtiebat.

Semen *fig. 3. 4.* oblongum parum compreſſum, altera extremitate rotundum, altera vero acuminatum, lineam longum & dimidiam latum, læve, nigerrimum & ſplendens reperiebatur. Quædam ſemina *fig. 5. 6.* in pulpa fructus jam radiculas egerant; unum alterumve quoque plantulæ jam emiſerant rudimentum; immo totam plantulam ſeminalem viridem, cum binis cotyledonibus *fig. 7. 8.* ſingula in naturali & aucta magnitudine depicta. Ex quibus fructum ſummum jam maturitatis gradum attigiſſe, immo ſuperaſſe colligo; quemadmodum id in Malis Limoniis maturis, nimis diu in arbore relictis, aliquoties ipſe & alii obſervarunt.

D. CHRI-

D. CHRISTOPHORI IACOBI TREW

Brevis Hiſtoria & fuſior Deſcriptio
Cerei ſerpentis vulgo ſic dicti
Reſponſionis loco exarata

AD

VIRVM ILLVSTREM

IOANN. PHILIPPVM BREYNIVM

Med. Doctorem & Cæſareæ N. C. Academiæ
Regiæque Societatis Londinenſis Sodalem
celeberrimum

Fautorem atque Amicum maximopere colendum.

Humanitatem Tuam, Vir illuſtris, qua me olim, in itinere litterario aliquamdiu Gedani commoratum, quavis occaſione excepiſti, magna cum voluptate recordor, pioque animo nunquam non colo amicitiam Tuam ab eo tempore continuatam & ſuaviſſimo æque, ac fructuoſiſſimo, litterarum commercio ſæpiſſime declaratam. Præclare hoc vel maxime teſtantur binæ Tuæ Epiſtolæ publice ad me datæ, quarum prior, antecedenti horum Actorum tomo inſerta, a veteribus jam celebratæ ſtirpis quam Muſam vocant; poſterior, nunc comparens, elegantiſſimæ Cerei ſic dicti ſpeciei cuiusdam hiſtoriam naturalem abſolvit; teſtantur vero eædem ſimul, unacum reliquis Tuis lucubrationibus copioſe cum orbe litterato communicatis, quo ſtudio quaque accuratione naturæ producta examinare conſueveris, & ſenex jam Dei gratia ex voto communi factus adhuc pergas. Excitavit autem me poſterior modo memorata epiſtola, ut ſtirpis illius, cujus fructus hucusque non deſcriptus vel depictus ejus argumentum conſtituit, brevem hiſtoriam & fuſiorem deſcriptionem, nonnullis obſervationibus propriis illuſtratam, pro virium & horarum ſucciſivarum modulo exararem, Tibique, Fautori & Amico ſummopere colendo, gratiarum actionis loco inſcriberem, ſincere vovens, ut DEUS omnipotens ſenectutem Tuam juventuti Tuæ parem ulterius & quam diutiſſime reddat. Quod reliquum eſt, rogo, ut amicitiæ Tuæ me porro habeas commendatiſſimum. Dabam Norimbergæ Idibus Januariis A. R. S. MDCCLII.

Sectio I. Hiſtoria.

Vt in limine ſtatim pateat, de qua ſtirpe ſermo nobis ſit, ejus nomina, quibus hucusque cognita reddita fuit, præmittamus neceſſum duximus: eſt autem

Cereus Curaſſavicus amplexicaulis polygonus minor Herm. Par. Bat. Prodr. p. 322. *minimus* Ejusd. ibid.

Cereus ſcandens minor polygonus articulatus Herm. Par. Bat. p. 120. Raii Hiſt. T. III. Dendrol. p. 23. n. 9. Boerh. Ind. p. 181. n. 8. Ejusd. Ind. alt. P. I. p. 293. n. 11. Tilli Hort. Piſ. p. 37. Walth. deſign. Plant. p. 14. num. 7. Rand Hort. Chelſ. p. 48. n. 10. Miller. Garden-diction. n. 11. Hort. Carolsruh. Cat. p. 15. n. 172.

Cereus Americanus major articulatus, flore maximo noctu ſe aperiente & ſuaviſſimum odorem ſpirante Volck. Heſp. T. I. Edit. Germ. & Lat. p. 238. tab. 234.

Cereus minor ſcandens, ſive ſerpens Heiſt. Ind. Pl. H. Ac. Jul. 1730. p. 8. n. 3.

Cereus gracilis ſcandens ramoſus plerumque ſexangularis, flore ingenti atque fragranti calyce aureo corolla argentea, fructu ex carneo flaveſcente nobis Plant. ſelect. tab. XXXI. & XXXII.

Ficoides Americanum, ſeu Cereus minima ſerpens Americana Pluk. Almag. p. 148. Phytogr. tab. CLVIII. fig. 6. Volck. Flor. Norimb. p. 97. Sloan. Itin. Vol. II. p. 157. Weinm. Phytanthozaiconogr. Vol. II. p. 116. tab. 354. *ſeu Cereus ſerpens* ἑλιόφυγας Pluk. mantiſſ. p. 76.

Cactus ſcandens angulis quinque *Linn. H. Upſ. p. 121. n. 11.* *pluribusve obtuſis* *Ejusd. H. Cliff. p. 182. n. 10. van Wachend. H. Vltraject. Ind. p. 66. n. 10. van Roy. Flor. Leyd. Prodr. p. 280. n. 10.*

Hujus ſtirpis habitus viliſſimus, floris ejusdem e contrario, ob magnitudinem colorem & odorem excellentem magnificentia ſingularis, in admirationem ſemper rapuit ſpectatores attentos. Auget admirationem, quod is nunquam, niſi noctu ſub tenebris perfecte ſe explicet, hincque interiora ſua debili tantum lumini artificiali luſtranda ſiſtat, totum vero hoc ſpectaculum ſole oriente claudat, ideoque per breve tantum temporis ſpatium concedat.

Superiori ſæculo hoc naturæ miraculum Europæis adhuc fuit ignotum. *Cajababa* vel *Cabajaba* namque & *Mippi*, cujus a. 1605. mentionem fecit CLVSIVS *Exot. L. IV. c. XIV. p. 86* & ex hoc C. BAVHINVS in *Pin. p. 458. b. n. XIII.*, itemque JONSTONVS *Dendrol. p. 58.*, eandem, ex conjectura PLVKENETI *Mantiſſ. p. 76.*, eſſe ſtirpem, valde incertum eſt: quemadmodum etiam *Jamacaru*, cujus iconem & deſcriptionem a. 1648. evulgavit MARGGRAVIVS *Hiſt. nat. Braſil. p. 125.* & ex hoc a. 1658. PISO *de Indiæ utriusque re natur. & med. p. 189* non omnibus partibus convenit. *Euphorbium* vero *Cerei effigie caulibus tenuioribus falcatis ſenſim anguſtiorem in apicem evadentibus, ſpinis minoribus munitum*, ſeu *Cereum polyclonum caulibus tenerioribus falcatis* &c. a JAC. BREYNIO in *Prodr. II. p. 45.* ex Horto Amſtelodamenſi a. 1689. recenſitum, non eſſe hunc Cereum, ut ſuſpicatus eſt BOERHAAVIVS *Ind. alt. I. pag. 293.*, ſed veram Euphorbii ſpeciem, certiores nos reddidit ill.

ejus

ejus filius JO. PHIL. BREYNIVS in *altera hujus prodromi* anno 1739. *editione p. 63. nota o.*

Quantum nos quidem invenire potuimus, ſub finem elapſi ſeculi demum hæc ſtirps ex America in Europam traducta ibidemque culta eſt, cujus primam mentionem factam reperimus in PAVLI HERMANNI Paradiſi Batavi prodromo, qui cum Schola Botanica TOVRNEFORTII a S. W. A. (SAMVELE WHARTONO Anglo, vel potius GVL. SHERARDO, notante JOANN. FRANCISCO SEGVIERIO *Biblioth. Bot. p. 194.*) conſcriptus Amſtelodami a. 1689. editus eſt; deinde a PLVKENET in Phytographiæ ſuæ altera parte Londini 1691. excuſa, ubi tab. LVIII. fig. 6. addit, eam delineatam eſſe ſecundum exemplar Horti Regii Hamptoniæ; quæ vero figura, valde etiam imminuta, ſine flore conſpicitur. Major & ad naturæ normam propius accedens ejus icon, ſed adhuc absque flore, paullo poſt, nempe a. 1698., in publicum prodiit in PAVLI HERMANNI opere poſthumo, nempe Paradiſo Batavo, ubi etiam deſcribitur, & Cereus Curaſſavicus minor & minimus Prodromi citatus pro eodem declaratur, ceterum autem ingenue additur, de flore & fructu nil Auctori conſtitiſſe. Hic Norimbergæ hanc ſtirpem jam a. 1700. coluiſſe JO. GE. VOLCKAMERVM filium, teſtis eſt ejus Flora l. c. An. 1716. in publicum edidit RICHARDVS BRADLEY Hiſtoriæ plantarum ſucculentarum (Latino & Anglico ſermone in columnis diviſis expoſitæ) Decuriam I. (anno 1734. absque mutatione recuſam) ubi p. 3. occurrit *Cereus Americanus hexangularis minor*, ejusque tab. 2. icon, quæ, cum deſcriptione collata, teſtatur, eſſe hanc ſpeciem eandem, de qua nobis ſermo eſt, licet tres caules ex uno provenientes erecti pingantur: addit enim, hanc plantam formæ columnaris emittere ramulos ad tantam altitudinem, ut ſe ſuſtinere nequeant, ſed deorſum

inclinando radices agant. Florem etiam non vidit Auctor. Anno 1725. prodiit ſplendidum illud opus Ill. HANS SLOANE titulo: *A Voyage to the Islands Madera, Barbados, Nieves, S. Chriſtophers and Jamaica &c,* ubi Vol. II. p, 158. n. XVI. recenſetur quædam ſpecies, inter cujus ſynonyma, præter Hermannianum, refertur & illud Plukenetianum ſupra citatum, ſed reliqua ſynonyma addita, ut & ipſa deſcriptio (quam Latine redditam exhibet RAIVS *Hiſt. T. III. Dendrol. p. 22. n. 2.*) ſatis reſpondere haud videntur. Ceterum & hunc auctorem tunc nondum vidiſſe florem, patet ex PLVKENET citatione.

Interea temporis hanc Cerei ſpeciem plurium hortorum Europæ alumnam eſſe factam, nullum eſt dubium; ubi vero primum excluſerit florem, incertum eſt: nos invenimus ſequentia annotata. Eadem ſtirps, quam indicavit PLVKENET, an. 1700. excluſit florem, ab eodem *Mantiſſ. l. c.* multis encomiis deſcriptum. Anno 1705. eadem fortuna gaviſus eſt VOLCKAMERVS, qua occaſione ſatis elegantem ejus imaginem ad naturalem magnitudinem parandam curavit, quam primus a. 1708. unacum deſcriptione Heſperidibus ita dictis inſeruit frater ejus Germanus JO. CHRISTOPH. VOLCKAMERVS, qui mercaturæ quidem primariam operam navavit, a patre autem, JO. GEORGIO, Medico Norimbergenſi & Academiæ hujus Cæſareæ olim Præſide celeberrimo, ingenita ad ſtirpium exoticarum perſcrutationem propenſione hortum ſimul coluit inſtructiſſimum. Lugduni Batavorum idem flos ſe conſpiciendum & admirandum ſtitit an. 1709., quem BOERHAAVIVS in primo H. L. Batavi plantarum indice a. 1710. in 8. edito peculiari deſcriptione multisque excellentibus titulis exornare haud dedignatus eſt. Poſthæc ad noſtra usque tempora floris hujus ſingularis venuſtas & qualitas hinc inde in celebrioribus Germaniæ hortis cum admiratione viſa in novel-

lis

lis publicis celebrabatur, quarum relationum quædam leguntur *in denen Breſslauiſchen Sammlungen* (i. e. Miſcellaneis Vratislavienſibus) *Vol. XVII. p. 297. XXIV. p. 654. XXXVI. p. 713.*; ubi vero plerumque hæc ſpecies cum Cereo Peruviano vel Surinamenſi erecto confunditur. Interea temporis, nempe a. 1739., hujus ſtirpis florentis ſplendorem deſcripſit & vivis coloribus repræſentavit WEINMANNVS l. c., ſed valde jejune, & ante biennium ſimiliter, ſed accuratius, picta ejus imago comparuit ea in collectione, quam chalcographus noſtras, GE. WOLFG. KNORR, jam ante quatuor annos titulo *Regni Floræ* edere cœpit, nunc autem titulo *Theſauri rei herbariæ hortenſisque univerſalis* continuat, cujus commentarius vero ad hujus ſtirpis deſcriptionem nondum acceſſit. Qui hujus ſtirpis flos in Horto Acad. Altorfino a. 1740. ſpectandum ſe ſtitit, a D. D. JO. JAC. KIRSTEN deſcriptus reperitur in Actor. horum Vol. VI. p. 473. Singulas denique hujus floris partes breviſſime, ſed more ſuo accuratiſſime, definivit LINNÆVS Hort. Cliffort. l. c. obſervationis occaſionem a. 1737. nactus. Unica tamen pars pro charactere hujus ſtirpis generico abſolvendo adhuc deficiebat, fructus nimirum ad perfectionem ſuam perductus, utpote a nullo, quantum ſcimus, hucusque deſcriptus. Jam a. 1734. quidem Pariſiis accepimus elegantem hujus ſtirpis imaginem a celebri plantarum pictore, D. GE. DIONYSIO EHRET, qui ibidem tunc temporis degebat, paratam & fructu quoque ornatam, quam operis noſtri, Plantarum ſelectarum titulo Auguſti Vindelicorum prodeuntis, tab. XXXI. & ſecundum hanc etiam hujus Vol. *tab. X. fig. 9.* repræſentat; ut autem verum fateamur, incerti tunc relicti fuimus, num is plenam maturitatem conſequutus fuerit, quia EHRETVS nec litteris id teſtatum fecit, nec interiorem ſtructuram ſeminumque conditionem addidit. Omne autem dubium denique removit obſervatio ill. BREYNII in præcedenti epiſtola expoſita, atque præ-

cipue

cipue eædem ejus figuræ, quas vivis coloribus pictas & Ehretianæ figuræ exacte reſpondentes nobiſcum communicavit. Et quum hisce interior hujus fructus compages ſimul patefacta ſit, ſoli huic laudato Viro debemus plenam nunc ejus cognitionem.

Sectio II. Deſcriptio.

Opportunum fore duximus, hactenus recenſitis ſubjungere totius hujus ſtirpis ejusque omnium partium fuſiorem deſcriptionem idoneis figuris illuſtratam, præcipue quum alii eam nondum abſolverunt & nosmetipſi ejusmodi ſtirpium plures per 20. jam annos in horto domeſtico aluimus hacque occaſione repetitis vicibus nonnulla notatu digna obſervavimus.

Stirpem ipſam ad *ſcandentes* & vicinis ſtirpibus aliisque fulcris adhærentes pertinere, nullum eſt dubium: docet id nonſolum HERMANNVS l. c., verum etiam radicum ex coſtarum ſulcis copioſus hinc inde proventus *tab. XI. fig. 1. a. a. a.*, unde etiam ab eodem caules appellantur radicoſi; quando autem fulcrum quoddam non obtinet, tunc humi proſternitur & ſerpit, quare aliis, & plerumque hortulanis, communiter *ſerpens* audit: infirmus namque eſt & *gracilis* ita, ut caules, etiam cum coſtis, plerumque 6. vel 7. lineas (uſi autem ſumus pro menſurandis his & reliquis pede Rhinlandico geometrice i. e. in decem partes diviſo) non ſuperent, craſſiſſimus vero pollicem diametro vix attingat, & ſibi relictus nunquam recta aſcendat, *Articulatus* a multis vocatur; ſed accuratiore examine deprehenditur, ſingulos caules absque intercepta craſſitudine protendi, quamdiu tempeſtas favet, plerumque vero eorum apices altero anno emori & areſcere *tab. XI. fig. 1. b. b. b.* indeque ulterius eorundem incrementum impediri, defectum autem hunc ſuppleri a novo caule propullulante, & quidem utplurimum prope apicem

apicem aridum *c. c.* & ſemper ex coſta, proxime ſupra quendam ſpinarum faſciculum, ex ipſo tamen meditullio lignoſo *Tab. XI. fig. 4. a. b.*, unde articuli ſpecies oritur, qua ſub forma apparet icon HERMANNI l. c. Conſiderandum ergo eſt ejusmodi recens productum, non ut articulus, ſed ut novus ramus, quod etiam confirmatur ex eo, quia interdum eadem in regione duo pluresve novi caules ſimul *tab. XI. fig. 1. d. d. d.* proveniunt, immo etiam haud raro alius longe infra apicem adultioris prorumpit, quare rectius *ramoſus* appellatur. Singuli rami ſunt *anguloſi*, & coſtæ ſeu anguli in junioribus, intuitu præcipue totius caulium craſſitudinis, ſatis elevati, ut clarius apparet ex eorum taleolis *tab. XI. fig. 2 — 6*; qui vero anguli in valde annoſis quandoque ferme obliterantur, dum ſubſtantia ſulcis ſubjecta augmentum capit, quod eosdem ad coſtarum ferme aciem usque elevat *tab. X. fig. 10. 11.* In numerandis his coſtis differunt Auctores. HERMANNVS l c. quindecim numeravit, & ſuperius extremum figuræ Knorrianæ citatæ novem indicat, a quibus tamen aliorum relationes & noſtra obſervatio multum recedunt. LINNAEVS in *H. Cliffort.* earum quinque pluresve, in *H. Upſal.* vero quinque tantum definit. In omnibus noſtris plantis plurimi rami ſex coſtis (quot etiam indicantur a VOLKAMERO, BRADLEYO, WEINMANNO atque KIRSTENIO) inter ſe conveniebant *Tab. XI. fig. 5.*; pauciores ſeptem *fig. 2. 3. 4. 6.* & unicus tantum quinque ſe diſtinguebant coſtis. Acies harum coſtarum multis exaſperatur *ſpinarum faſciculis*, ad quos ſingulos eadem paullulum emarginata eſt: proveniunt autem ex his inciſuris ad digiti circiter intervalla (in junioribus ramis propius ad ſe invicem) exiguæ & milii grano vix majores areolæ cineritii coloris & lanuginoſæ ſeu potius ob villorum tenuitatem & brevitatem ſericeæ, & ex his ſingulis ſpinæ 12 - 15. ſtellæ in modum diſpoſitæ, primum breviores pallidiores & flexuoſæ, deinde vero unam al-

teramve lineam longæ rigidiores duriores nigricantes & ſatis atrociter tangentibus infenſæ, *vid. tab. XI. fig. 1.* Ipſius ſtirpis *color* in iunioribus ramis eſt læte viridis, in adultioribus vero magis ſaturatus & obſcurior: haud raro etiam viridis hic color in purpuraſcentem tranſit *tab. XI. fig. 1. e. & fig. 4.*, quam coloris varietatem, & quidem largiſſime, pariter ſiſtit figura ex KNORRII collectione citata. Ceterum in hac ſtirpe, uti in reliquis ejusdem generis ſpeciebus, nullum *foliorum* veſtigium vel ſimulacrum reperitur: tota namque, exceptis ſpinarum areolis ſeu tuberculis, obducta eſt membrana tenuiſſima glabra & transparente, quæ viridem ſuum colorem ſubjectæ *ſubſtantiæ* debet: *conf. tab. XI. fig. 5. 6.* Hæc ubique firma quidem, non tamen dura, ſed carnoſa & læte viridis in medio vero alba eſt, ubi medullam quaſi conſtituit, quam ambit rotundus quidam torulus flaveſcens & ligneſcens, calamum ſcriptorium vix æquans *tab. XI. fig. 2. 6. a.* & aliquam huic ſtirpi firmitatem concilians, ex quo etiam ortum ſuum trahunt non ſolum rami *fig. 4. b.* verum etiam radices in libero aere provenientes *fig. 2. b.* immo ipſe flos, cujus delapſi veſtigium diu adhuc remanet *fig. 3. b.* Quoniam ſtirps noſtris in terris non niſi per ramos depactos hucusque propagata eſt, *radices* quas *ſub terra* agit, cum reliquis ex ſulcis ramorum ſupra terram provenientibus convenire, vero ſimile quidem videbatur; ſed examen inſtitutum id non confirmavit. Ut nempe circa has quoque nullum ſupereſſet dubium, illam ipſam ſtirpem, quam jam per 20. annos in fictili vaſe haud amplo coluimus, a. 1751. ſub menſis Martii finem a terra exemimus.

Haud ſupervacaneum nobis videtur, exempli loco brevibus exponere totum hujus ſtirpis habitum, quem illa nunc per tot annos conſervata obtinet; illud tamen præmonendum eſt, interea temporis plures ramos pro novis ſtirpibus propagandis abſciſſos

ſciſſos fuiſſe. Emimus hanc veterem ſtirpem a. 1730. ab hortulano quodam noſtrate, qui eandem a pluribus annis jam coluit, ſed nunquam florentem vidit: ætatem ergo ejus integram definire haud poſſumus. E terra exemta, ejus truncum *tab. X. fig. 12. a. b.* deprehendimus 3. ½. pollices longum & diametro octo lineas craſſum *fig. 11.*, ſed in utroque extremo putredine corruptum, ex quo ad pollicis largi intervallum in lateribus oppoſitis duo prodibant rami: unus *c.* ſimplex erat, alter *d.* mox tres & omnes proxime ad ſe invicem protrudebat ramos laterales *e. f. g*; primarius autem ramus *d. h.* ulterius productus ante aliquot jam annos abſciſſus eſt. Ex ramis lateralibus tertius & paullo craſſior *g. i.* poſt 2 ½ poll. intervallum, proxime iterum ad ſe invicem, oppoſito tamen ex latere, duos ramos laterales *k. l.* excludebat absque ſui ipſius incrementi ulterioris impedimento. Omnes hi rami æque, ac truncus, ſub terra latebant, & ille quidem ad pedis dimidii profunditatem; num vero omnibus ramis indicatis jam inſtructus (quod vix credibile) an ſolus depactus fuerit & poſtea pedetentim ſub terra hos ramos excluſerit (quod vero ſimilius), certo affirmare haud poſſumus. In trunco hoc, & in magna parte ramorum ipſi proxima, coſtarum veſtigium vix amplius ſupererat, ſed ex elevatis ſulcis circumferentia apparebat potius convexa *fig. 10. 11.*, ſpinoſorum tamen tuberculorum notas hinc inde adhuc exhibens, ceterum cortice fuſco ſpongioſo & ſcabro, in quem membrana mutabatur, tecta, ſub qua caro latebat ubique pallidior ſeu flava potius, quæ circumdabat torulum lignoſum multo craſſiorem & duriorem factum, in medio tamen medullam albidam adhuc alentem. Radices ubique deficiebant eousque, ut ne fibrillam detegere potuerimus. Quoniam vero inferius trunci extremum, uti jam indicavimus, putridum reperiebatur, aliam ſtirpem jam adultam a terra denudavimus atque invenimus, partem ejus, ad 4. pollices ſub terra latentem & pa-

riter membrana craſſiori & fuſca ſeu cortice fungoſo obductam, nullibi, niſi circa extremum ad pollicis circiter ſpatium *tab. X. fig. 13.* emiſiſſe radices, easque circum circa quidem copioſas, ſed breves tantum tenues mollesque, atque præterea ex ipſa carne ortas & ad torulum lignoſum vix pertingentes, adeoque ab illis radicibus in libero aere ex ſulcis tantum propullulantibus plane diverſas, quare vero ſimile eſt, proprie dicendas radices ſubterraneas more aliarum ſimilium ſtirpium ſucculentarum, noſtro ſaltem ſub cælo, quotannis regenerari, illis vero ex caulibus extra terram pronaſcentibus ſtirpem hanc alium adhuc in uſum ex creatoris providentia eſſe inſtructam, ut ſcilicet, ſi vel nutrimentum hauriant dum hæc ſtirps ſuper alias ſtirpes ſcandit, eædem illarum cortices, vel ſaltem harum fiſſuras, penetrare poſſint. Forſan autem hæ fibræ, radicibus ſimiles, clavicularum potius officium ſubeunt: BRADLEY enim l. c. tradit, hanc ſtirpem etiam in locis ſaxoſis naſci: certe in *Cereo ſcandente minore trigono articulato fructu ſuaviſſimo Herm. Parad. Bat. p. 118.*, ejusmodi fibris copioſiſſimis pariter inſtructo, eædem parietibus quoque murarum, quos attingunt, Hederæ arboreæ modo firmiter adhærent & haud raro palmulam quandam extremo ſuo formant. Quousque autem in ſtirpe, de qua nobis ſermo eſt, harum fibrarum uſus ſe extendat, ex eo modo, quo illa noſtris in terris ab aliis ſtirpibus ſeparata colitur, id ſatis patet, pro nutrimento hauriendo ipſi ſufficere exiguas ſane radiculas atque præterea ex parva tantum ejus trunci parte collectas, & nihilominus eam in fruticem quaſi ſatis amplum & ſucculentum excreſcere. Stirpis namque, cujus deſcriptionem tradere cœpimus, ſuperior ramus primarius *tab. X. fig. 12. c.* ad pedem unum & tres pollices excreſcens prope apicem ſuam excluſit ramum lateralem iterum unum pedem longum, ex cujus extremo in latere oppoſito duo proveniebant rami: alter 6. pollices longus

gus novum denuo ramum protrudebat brevem, alter vero 8. pollices altus pariter excludebat novum ramum pedem 1. & pollices 3. longum, quorum ſingulorum apex ad ortum usque novorum ramorum areſcebat, & omnes hinc interruptum ſeu quaſi articulatum caulem 4. pedibus longiorem formabant. Inferioris rami primarii *d. h.* primus ramus lateralis *e.* continuam longitudinem omnium maximam, pedibus ſcilicet 3. majorem, acquirebat, deinde in apice areſcens prope hunc novum protrudebat ramum vix digitum minorem craſſitudine æquantem & 2. pollices longum, ad cujus apicem aridum novus excreſcebat, qui mox ordinariam 5. linearum diametri amplitudinem & 1. pedis longitudinem obtinebat. Secundus lateralis ramus *f.* pedis longitudinem ſuperabat & deinde novum ramum formabat, qui vero usque ad ortum ſuum unacum apice alterius brevi poſt areſcebat. Tertii rami *g. i.* lateralis ramus gracilior *k.* ſesqui pedes longus apice quidem etiam exaruit, nullum vero ramum novum, neque etiam florem, hucusque excluſit; alter *l.*, ad ortum pariter digitum minorem tantum craſſus, deinde omnium craſſiſſimus (ſcilicet diametri 7. linearum) & pedes 2. pollices 8. longus evadebat, tunc autem in apice areſcebat, ad dimidium vero pedem infra hunc apicem rurſus novum & paullo iterum graciliorem ramum excludebat, pedem 1. & pollices 4. longum, cujus apex pariter exaruit. Horum ramorum lateralium truncus autem *i* ulterius ad pedis ferme longitudinem excreſcebat & ſolus inter omnes 5. tantum angulis gaudebat, ſed prope apicem hujus aridum novus prodibat 7. angulis diſtinctus. Patet ex his, truncum hujus ſtirpis tunc temporis, quo ejus examen ſuſcepimus, explicatum fuiſſe in 8. caules ſæpius ex aliquot ramis compoſitos, quorum longiſſimus quatuor pedes cum dimidio, omnium autem longitudo computata 17. pedes æquabat, pro quibus progenerandis & alendis tam paucæ & exiguæ radices ſufficiebant. His ad-

dimus, ſtirpem hunc, commodæ locationis gratia, ramis ſuis more conſueto inter ſe contortis aſſervatum eſſe.

Ejusmodi ſtirps, tam parum ornata & tam parca ſuſtentatione gaudens, generare inſuper valet florem amplitudine & ſplendore nulli facile inferiorem, lento gradu provenientem, celeri vero paſſu pereuntem, ab omnibus cum admiratione viſum, ſtirpem autem ſuam magis adhuc decorantem, quando cum uno alterove ſocio ſe ſiſtit, quod noſtra quoque in planta contigit, quæ aliquoties duos, & a. 1737. die 16. Auguſti tres flores perfecte explicatos ſimul conſpiciendos obtulit. Quo autem modo & ordine ſuperbum hoc naturæ productum periodum ſuam abſolvat, exempli loco iterum ſint, quæ occaſione primi floris ex ſtirpe hactenus deſcripta progeniti anno 1733. annotavimus.

Circa medium circiter rami cujusdam & proxime ſupra quendam ſpinarum faſciculum, anni jam 1732. æſtivis menſibus obſervavimus tuberculum quoddam ſubrotundum, purpuraſcens, in medio dehiſcens & exiguum glomum candidæ lanuginis manifeſtans. Hoc floris futuri veſtigium parum mutabatur in alterum usque annum, ubi initio menſis Junii a. 1733. alabaſtrus prodibat villis candidis, plurimis, longiſſimis rigidisque involutus, ſimilis illi *tab. XI. fig. 1. f.*, qui ſenſim ſenſimque *g. h.* trium ferme menſium ſpatio ad perfectam ſuam magnitudinem *fig. 7.* perveniebat. Ima ejus pars *a. a.* (*conf. ſimul tab. XII. fig. 1.*) ſubrotunda, quæ *ovarium* conſtituit & immediate trunco adhæret, per torulum tamen medulloſum & album cum torulo caulis ligneo continua eſt *fig. 3. b.*, ſe diſtinguebat virore intenſiore & exiguis papillis ſeu tuberculis undique exſtantibus, quorum ſingulorum apex ſe terminabat in areolam caulium areolis, ex quibus ſpinæ proveniunt, quodammodo ſimilem, ſed villis undique refertam, partim candidis longis criſpis & mollibus, partim ſubfuſcis brevibus rigidis atque pungentibus, quos ad ſingula tubercula ſuffulciebat

ſeu

ſeu tegebat perexiguum folium ſatis firmum rigidum oblongum & acutum ſeu lanceolatum neutiquam tamen pungens. *Tubum* cum ovario continuum *b. b. c. c.* literæ ⌐ transverſim ductæ inſtar flexum, ex viridi magis pallentem & pedetentim ampliorem redditum, formabant quaſi anguloſum lineæ per totum ejus longitudinem excurrentes, glabræ, parum elevatæ, obtuſæ & ovarium verſus inter ſe ferme contiguæ, ſuperiora vero verſus ſenſim ſenſimque magis a ſe invicem ſecedentes. Super his angulis elevatis per totum tubi tractum, ſed ad digiti transverſi circiter intervalla & alterno quaſi ordine, conſpiciebantur pariter, ac in ovario, exigua tubercula ſericea, lanuginoſa & ſetoſa, ſingula iterum proprio ſuo foliolo lanceolato & inferius adnato tecta, quæ vero per gradus quaſi majora & craſſiora, omniaque exterius viridia erant. Ad tubi oras *c. c.* folia hæc ſubito longitudinem multo majorem acquirebant & colorem magis luteſcentem induebant, non omnia autem floris apicem attingebant; quibus ceterum nulli amplius villi ſubſtrati erant. Extrema tandem folia, ſeu calycis ſegmenta, *c. c. d. d.* erant longiſſima & totius tubi longitudini facile paria.

Hoc in ſtatu quum ad ſuam perfectionem perveniſſet alabaſtrus, die 24. Auguſti (quo Fahrenh. barometrum dig. 27. lin. 11. ſcr. 8. & thermometrum gr. 35. part. 2. attingebat, ventus ex W. ſpirabat & tempeſtas nubila paullulumque ventoſa erat) ante meridiem jam extima calycis ſegmenta a ſe invicem dehiſcebant ſeque elevabant. Poſt ſextam horam pomeridianam, adeoque brevi ante ſolis occaſum, omnia ejus ſegmenta tam celeriter ſe movebant & a ſe invicem recedebant, ut ad viſum ſenſim ſenſimque ſe erigerent & reflecterent, ſimulque floris corollam, cujus ſegmenta eodem momento dehiſcebant, detegerent, ubi jam *odor* fortis gratus & balſamicus, ad unius alteriusve paſſus etiam diſtantiam, percipiebatur, me judice cum melle

recenti

recenti & balſamo Peruviano comparandus, quem tamen calycis ſegmenta fortius, quam illa corollæ, immo ipſius floris cavum, ſpirabant. Plena ſuperbi hujus floris expanſio lento magis gradu deinde ſuccedebat, & circa mediam demum noctem ad eum perveniebat ſtatum, quem *tab. XII. fig. 1.* a facie laterali & *tab. XIII.* a facie anteriori adumbrat.

Splendido hoc in ſtatu, accuratius examinato, *calycis* 60. *ſegmenta* formabant quatuor quaſi ordines hinc inde tamen inter ſe confuſos, ex quibus illa primi ordinis *tab. XII. c. c. d. d.* omnium maxime & ad angulum cum tubo acutum ſe reflectebant, illa vero ſecundi & tertii ordinis *e. e.* recta magis ſe erigebant, ſed illa quarti denique ordinis *f. f.* non adeo longe a corolla ſecedebant, pleraque tamen omnium ordinum magis minusve anteriora verſus apice ſuo ſe curvabant, ex quibus interiora præterea teneriora deprehendebantur, omnia tamen ſatis firma & rigida perſiſtebant. Ex ordine exteriori quædam *c. c.* breviora adhuc erant, reliqua vero *d. e. f.* pollices 3. vel 4. longitudine æquabant, hincque limbi expanſi diametrum 9. ferme pollicum (de calycis ergo, non corollæ, diametro intelligenda eſt menſura 10. pollicum floris expanſi a WEINMANNO l. c. indicata) conſtituebant; latitudo horum ſegmentorum lineis 2. æqualis, nonnullorum tamen interiorum paullo amplior erat, omnia autem in mucronem acutum, non tamen pungentem, ſe terminabant & interius quodammodo concava ſe repræſentabant. *Color* extimorum ſegmentorum in exteriori quidem ſuperficie ex viridi & luteo obſoletus, in interiori vero penitus aureus ſplendensque comparebat, quo reliqua in utraque ſuperficie fulgebant, adeoque coronam auream amœniſſimam repræſentabant, cujus ſplendorem multum exaltabat candidus prorſus & argenti inſtar nitens corollæ color.

Hæc

Hæc *corolla* autem campanam quaſi referebat patentem regularem *tab. XIII.* ita tamen, ut ejus ſegmenta ſeu petala neque diſſociata neque in planum expanſa eſſent, ſed circa tubi fauces, pollicem diametro vix ſuperantes, imbricatim collecta paullatim eousque a ſe invicem ſecedebant, ut limbum 3. pollicum diametro formarent. Componebant autem hanc corollam 28. petala tenerrima, firmiter tamen expanſa & erecta ſegmentisque calycis longitudine ferme æqualia *tab. XII.*, multo vero latiora *tab. XIII.*, ita tamen, ut ex anguſtiori baſi ſenſim ſenſimque lateſcerent & in mucronem obtuſum ſe terminarent, neque vero omnia amplitudine inter ſe convenirent, ſed alia anguſtiora, alia latiora eſſent, hæc autem, ubi latiſſima, duas tertias pollicis partes circiter æquarent. Formabant hæc ſegmenta triplicem quaſi ordinem, & quædam extimorum reliquis erant anguſtiora atque præterea a tergo aureo adhuc colore, ſed quaſi per faſcias tantum (quas repræſentat figura Volkameriana ita, ut primo intuitu laciniata appareant) tincta, omnia autem per totum ambitum ſuum equidem non denticulata, aliqua tamen apicem verſus hinc inde inciſa reperiantur.

Aureum atque *argenteum* illum floris hujus amictum magis adhuc ornabat *ſmaragdinus* color, qui, talis ſaltem ex lumine transparente apparens, ex tubi cavo emicabat. Augebat porro ſplendorem innumerabilium ferme *ſtaminum* duplicis ordinis copia: alia namque, 80. circiter, ipſis corollæ faucibus adhærebant ejusque ſegmentis proxime adſtabant, eorum longitudine vix pollice breviora, & omnia, maxime in inferiori floris dimidio, ſurſum paullulum incurvata erant *tab. XIII.*, quadruplo plura autem, ultra 300, ex ipſo tubi fundo proveniebant, non omnia tamen ejusdem longitudinis: ſiquidem illa tantum, quæ infimo floris lateri accumbebant, longiſſima & illis primi ordinis

æqualia, ſuperiora vero multo & quaſi gradatim breviora, immo extra tubi fauces vix prominentia ſe ſiſtebant, omnia autem, in faſciculum quendam collecta, inferiori floris dimidio accumbebant: ſingula namque conſtabant ex filamento tenuiſſimo adeoque pro tanta longitudine infirmo, & nihilominus tamen extremo ſuo arcus in modum ſurſum pariter ſe incurvabant *tab. XIII.*, omnia autem utriusque ordinis albida erant & ſingula in antheram, ſeu apicem rectum oblongum bilocularem & luteum ſe terminabant, cujus conformationem *tab. XI. fig. 8.* in magnitudine naturali & aucta diſtinctius repræſentat. Inter hæc ſtamina comparebat denique *ſtylus* non minus pulchre formatus & ſtaminibus longitudine ferme æqualis, ſi excipias extremi ſui fimbrias, quibus, adhuc protenſis & nondum explicatis, extra ſtamina prominet: albidus etiam & ſatis quidem craſſus eſt, ſed pariter deorſum inclinat. Extremum ejus in 21. lacinias ſeu fimbrias molles anguſtas & lanceolatas magisque flaveſcentes abibat, quæ pariter media demum ſub nocte penitus & radiorum in modum ſe explicabant *tab. XI. fig. 9.*, ſimulque ſtyli cavitatem orificio ſatis patulô manifeſtabant. Ad latera corollæ notabilis copia reperiebatur pulveris ab antheris exploſi.

Flos hic, ut commodius & obſervari & depingi potuerit, in conclave translatus tam fortem ſpirabat odorem, ut non ſolum tabaci fumum, quo mecum tres amici ad ſpectaculum hoc tunc prima vice oblatum invitati interea conclave hoc mediocris ſpatii replebant, fragrantia ſua ſuperaret, verum etiam tam gravis tandem fieret, ut feneſtras aperire neceſſe fuerit. Non poſſumus, quin hac occaſione devota mente ſuſpiciamus omnium rerum creatoris & conſervatoris ineffabilem omnipotentiam: excrevit hæc ſtirps & inſigne augmentum cepit, ſimulque quotannis tam ingentes & tam pulchre ornatos flores, qualitatibus præterea excellentibus præditos, produxit nutrita parvo volumine

terræ

terræ per 20. annos non mutatæ, nec ullo additamento, ſi levem aquæ ſimplicis acceſſum excipias, imprægnatæ: dum nulla mortalium ars ne unicam cum odore tantum comparandam particulam ex pabulo hoc elicere valet; ſed redeamus in viam.

Hactenus deſcriptus flos hic magnificus in conclavi in alterum diem relictus ſummo mane jam reperiebatur eousque mutatus, ut non ſolum calycis ſegmenta omnia iterum complicata corollam ut antea tegerent & cum hac, pariter tabida, cavum floris clauderent, verum etiam utraque ſplendorem ſuum amitteret, totaque floris facies non niſi triſtis & flaccida, ſi tubum adhuc rigidum excipias, compareret & debilem tantum odorem reliquum ſpargeret, adeoque rerum mundanarum vanitatem graphice depingeret: hinc eleganter de hoc flore ſcripſit LINNAEVS H. Cliff. p. 182.: *Mirus naturæ luſus. In planta tam ſimplici, nulla, indigna, dejecta flores prognaſcantur de principatu cum omnibus certantes, hi ſola nocte floreant pulcherrimi, odoratiſſimi, maxime colorati, unica nocte diu exſpectati:* itemque PLVKENET Mantiſſ. l. c.

Oſtendunt terris hunc tantum fata;
Nec ultra eſſe ſinunt.
Vix enim florens defloruit, vix olens exolevit.
Apparuit ſimul & aruit.

Quum fructus ſucceſſuri ſpes exigua vel nulla, accuratius vero interiorum examen adhuc ſupereſſet, totum florem unacum ovario abſcidimus & per longitudinis medium dividimus, atque hinc ea, quæ *tab. XI. fig. 10.* & *tab. XII. fig. 2. 3. 4.* delineata ſiſtit, conſpeximus: nimirum 1) *ovarii medium* formare

 cavum

cavum quoddam (quod *tab. XI. fig. 10. a. a. tab. XII. fig. 2. a.* in naturali, *fig. 3.* in aucta magnitudine repræſentat) non tamen penitus vacuum, ſed maxima ex parte, præcipue ad latera ejus, repletum peculiari ſubſtantia molliori & quaſi fungoſa, quæ lente optica examinata *fig. 3. 4.* innumerabilem copiam filorum ramoſorum globulis onuſtorum oculo ſiſtebat; 2) *ſtamina ſecundi ordinis* oriri ex tubi lateribus ita, ut illa ad unum pollicem ſupra ovarium *tab. XI. fig. 10. b. b.* & duos pollices infra corollæ ſegmenta *c. c.*, & quidem inferiora denſiſſime ſuperiora paullo rarius provenientia, diſtingui potuerint; 3) *ſtamina primi ordinis* ad corollæ ſegmentorum ortum cum his quidem concreta eſſe *d. d.*, eorum vero progreſſum usque ad ſtamina ſecundi ordinis per lineas *e* clariſſime patere, proindeque nullum dubium eſſe, quin omnia communicent cum receptaculo ſic dicto & hoc in flore ad ovarii verticem ſe manifeſtante; 4) *corollæ continuationem* per integrum tubum ex candore ſuo diſtingui quidem poſſe, cæterum autem ejus compagẽ cum illa perianthii ſeu calycis arctiſſime & ſine ulla diviſionis nota cohærere; 5) *ſtylum* ex ovarii verticis ſeu receptaculi medio *f.* (*conf. tab. XII. fig. 2. 3. b.*) oriri, ad tubi flexionem ſe accommodare *g.*, extra hujus oras vero demum deorſum flecti *h.* & fimbrias ſui extremi *i.* iterum contrahi; 6) totum tubum *humore viſcoſo* melleæ dulcedinis ſcatere & ejus partem inferiorem ſeu fundum eodem penitus repletum eſſe.

Sectio III. Obſervationes.

Quum poſtea quotannis minimum unus flos, ſæpius plures, tum in hac ſtirpe tum in aliis interea depactis in conſpectum veniſſent, ex iteratis obſervationibus quædam hactenus annotatorum ut ordinaria, nonnulla ut variantia, deprehendere licuit;

cuit, quæ ſunt ſequentia: 1) nunquam ex ſulco, ſemper ex acie coſtæ provenit flos, & quidem nonniſi proxime ſupra quendam ſpinarum faſciculum; quum vero eodem in loco propullulent quoque rami ſeu novi caules: nondum invenire potuimus notam, ex qua cognoſci poſſet, ubi vel ramus vel alabaſtrus prorupturus ſit, licet villorum differentia utrumque prorumpentem ſtatim diſtinguat. 2) Unum eundemque caulem & unam eandemque ejusdem coſtam plures producere valere flores, uti etiam caules laterales, certiores aliquando facti ſumus, dum ſupra ſpinarum faſciculum ſecundum, ſextum, duodecimum & decimum tertium ejusdem coſtæ uno eodemque anno flos prodiit & ad perfectionem pervenit hoc temporis intervallo, ut ordine ſecundus d. 5. Auguſti primum, duo ultimi & ſibi proximi ſimul d. 19. Auguſti, primus vero denique d. 1. Septembris ſe explicaverint: ex quo concludere licet, hanc ſtirpem in patrio ſolo eſſe florum feraciſſimam & ſpinarum areolas magis ad flores quam novos caules producendos diſpoſitas. 3) Junio & Julio menſe, rarius jam Majo & rariſſime Aprili, in conſpectum venit alabaſtrus, exigui globuli villoſi ſub ſpecie, qui trium circiter menſium ſpatio ad perfectionem ſuam perveniens ſpithamæ longitudinem attingit; quando autem ſerius prorumpit alabaſtrus, & autumno appropinquante frigidior aura ſupervenit, hæc ejus perfectioni obſtat, niſi caldarium ſuccurrat, cujus exemplum ſiſtit KIRSTENII obſervatio citata. 4) Tubus floris ab initio jam literæ ⟍ inverſæ inſtar flexus eſt, talis etiam permanet, magis magisque tamen ſe extendit. 5) Quando alabaſtrus ad ſuam perfectionem pervenit, veſpera accedente calycis ſegmenta magis magisque dehiſcunt & extima a nexu ſuo ſolvuntur incurvanturque. Temperata ſub tempeſtate jam ante ſolis occaſum, ſub æſtuoſa autem tardius, omnia tam calycis quam corollæ ſegmenta viſibilem concipiunt motum & ſenſim ſenſimque ſe expandunt & erigunt, ſi-

mulque orificium ad interiora conſpicienda per lentos gradus parant, quod jucundiſſimum ſpectaculum per duas tresve horas durat, usque dum penitus expanſus ſit flos. Anno 1738. d. 9. Julii, quo Farenh. barometrum ad 28. dig. 1. lin. & 2. ſcr., thermometrum ad 39. gr. 3. part. perveniebat, ventus ex W. flabat, tempeſtas vero ante meridiem nubila atque ſubpluvia, poſt meridiem ſubſerena attamen non æſtuoſa contingebat, duo flores ſimul ſe expandebant ſexta hora, adeoque duas ferme horas ante ſolis occaſum, ſub quem uterque jam penitus ferme expanſus erat. 6) Status perfectæ expanſionis vix tres quatuorve horas durat, tum autem & calyx & corolla iterum ſenſim ſenſimque ſe contrahunt ſimulque tabeſcunt, niſi aura frigidiuſcula accedat, quæ contractionem diutius moratur. Ambo illi flores modo memorati usque in alterius diei horam antemeridianam decimam absque ulla mutatione expanſi permanebant & ſub meridiem demum ſe penitus claudebant, quo die barometrum ad 2. ſcrup. deſcendebat, in thermometro vero 35. grad. 2. part. tantum numerabantur, ventus ex W. quidem adhuc ſpirabat, ſed tempeſtas frigidior & magis pluvia reddebatur. Hæc quum poſtea ſub iisdem conditionibus ſæpius obſervavimus, aliquando calidiori ſub tempeſtate ejusmodi florem expanſum poſt mediam noctem in cellam frigidiuſculam ponendum curavimus & altero die deprehendimus, eundem poſt horam demum nonam matutinam vigorem ſuum perdere cœpiſſe. 7) In amplitudine & longitudine totius floris perfecti notabilem differentiam nunquam deprehendimus. 8) Calycis ſegmentorum numerum ultra 64. & infra 58., corollæ vero ultra 28. (KIRSTENIVS 34. indicat) & infra 22. nunquam numeravimus. 9) Corollæ orificii diameter inter pollices 2. ½. & 3. ½. differebat. 10) Styli extremi fimbriæ nunc 17. tantum, nunc plures, ſemel 23. reperiebantur. 11) Odor floris tunc demum inſignis percipiebatur, quando aura

paul-

paullulum refriguit, id quod pluribus floribus odoriferis commune eſt. 12) Sæpius reliquimus in ſtirpe, & libero aeri concredita & in caldario aſſervata, flores illæſos; ſed omnes intra 14. dies, alii citius alii tardius, unacum ovario a ſtirpe ſponte ſua ſecedente perierunt, poſtquam flos intra octiduum jam contabuit & penitus exaruit, nunquam tamen (ſecus ac in Cereo Surinamenſi contigit, & nos horum Actor. Vol. III. p. 401. annotavimus) ſe ab ovario ſeparavit, ſed huic firmiter adhuc junctus decidit, ſeparationis tamen ſeu receptaculi locum monſtravit hac nota, quod ovarium ſucculentum perſtitit, etſi nullum augmentum ceperit, nec ullam vel cavitatis ſuæ vel externæ conformationis mutationem ſubierit, ſi excipias colorem in pallide rubentem, adeoque illi fructus plenam maturitatem conſequuti (quod mirum) valde ſimilem, pedetentim mutatum.

Sectio IV. Cerei triangularis brevis Hiſtoria.

Antequam ulterius progrediar, liceat hic inſerere *Cerei triangularis vulgo dicti* brevem hiſtoriam atque imaginem *tab. X, fig. 14.* repræſentatam, quia porro dicenda non ſolum valde illuſtrat, verum etiam floris ejus icon a nullo, quantum ſcimus, hucusque in publicum producta eſt. Moneamus autem neceſſe eſt, eandem nobiſcnm benevole communicaſſe Excellentiſſ. D. D. & in Univerſitate Altorfina Profeſſorem celeberrimum JO. JAC. JANTKE, qui ante paucos annos in horto Academico bona fortuna hunc florem ad perfectionem perductum obſervavit & vivis coloribus depingendum curavit. Singularis omnino eſt hæc obſervatio: nos a 20. jam annis ejusdem ſtirpis plures ſoboles æque ac alias Cerei ſpecies in horto domeſtico

alui-

aluimus; ſed nunquam floris veſtigium deprehendimus, id quod vero in hortis Europæ celeberrimis pariter hucusque contigit: in Anglia certe, ubi ſtirpes exoticæ ſummo ſtudio coluntur, nondum hanc ſpeciem flores excluſiſſe, teſtis eſt PHIL. MILLERI *Gardeners Dictionary.*

Ex propria ergo obſervatione nihil addere poſſumus, & propterea id tantum nobis reliquum eſt, ut auctores primarios indicemus, qui hujus ſtirpis mentionem fecerunt & plura de eadem retulerunt. Occurit autem apud eos hoc nomine:

Cereus Peruanus amplexicaulis articulatus, fructu rotundo maximo coccineo Herm. Par. Bat. Prodr.

Cereus ſcandens minor trigonus articulatus, fructu ſuaviſſimo Herm. Par. Bat. p. 118. Boerh. Ind. Alt. I. p. 293. Mill. dict. n. 9. cujus ſupra p. 188. iam mentionem fecimus.

Cereus Americanus triangularis radicoſus Bradley Plant. ſuccul. Dec. I. p. 4.

Cereus ſcandens minor, the Pryckly Pear-Vine Hughes natural hiſtory of Barbados p. 186.

Jamacaru Marggr. Braſil. hiſt. p. 23. & Jamacaru I. Piſon. Ind. utriusque hiſt. nat. & med. p. 188.

Ficoides triangulare articulatum, amplexicaule, ſpinis brevioribus obſitum Pluk. Almag. p. 148.

Ficus Indica folio triangulari enſiformi profunde canaliculato ſtellatim aculeato Raii Hiſt. T. III. dendrol. p. 20. Sloane Itinerar. T. II. p. 155. n. 13.

Melocactus Americanus repens trigonus, flore albo, fructu violaceo Plum. pl. amer. catal. p. 19. Tournef. inſt. R. H. p. 653.

Cactus

Cactus triangularis ſcandens articulatus *Linn. H. Cliff. p. 182. n. 11.*

Ab his auctoribus plura adhuc citantur ſynonyma, ſed extra dubium nondum poſitum eſt, num omnia huic ſtirpi legitime competant. Ita v. gr. HERMANNVS *l. c.* ex relatione peregrinatorum addit, hujus ſtirpis fructus nomen apud Americanos eſſe *Pythabaya*, ejusque deſcriptionem convenire cum illa, quæ hoc nomine proſtat apud JO. EVSEB. NIEREMBERGIVM *Hiſt. nat. L. XIV. C. LXXX. p. 326*, & JO. de LAET *Deſcr. Ind. Occid. L. IX. C. XII. p. 389*. BOERHAAVIVS vero *l. c.* hoc nomen absque hæſitatione ut ſynonynum huic ſpeciei jungit. Sed peregrinatorum, nulla ſcientia botanica inſtructorum, comparationes ſtirpium valde erroneæ ſunt, NIEREMBERGII deſcriptio imperfecta eſt, & de LAET præter nomen nil adducit, quam quod urinam tingat colore plane ſanguineo, ſine noxa tamen, qui effectus vero multis ejusmodi fructibus communis eſt, vid. *Raj. l. c.* Si porro icon, quam PARKINSON *Theatr. Bot. p. 1628.* ex OVIEDO *Pita baya Americanorum* nomine ſiſtit conſideratur, nulla ſane comparatio cum hac ſtirpe locum habet, & quum *Melocactus folioſus & ſquamoſus* *Bobart. Hiſt. Ox. T. III. p. 171.* eadem Oviedi icone *Sect. VII. tab. 7. fig. 6.* repræſentetur, facile apparet, quo jure hic etiam a SLOANE l. c. inter ſynonyma recenſeatur. BOERHAAVIO præterea & cum hoc LINNAEO idem quoque eſt *Ficoides Americanum ſive Cereus erectus criſtatus, foliis triangularibus profunde canaliculatis* *Pluck. Almag. p. 147. Phytogr. tab. XXIX. fig. 3.* ſed hæc ſtirps non ſolum vi nominis erecta eſt, verum etiam talis pingitur, quæ figura nil plane commune habet cum noſtra ſtirpe, præter tres cujusvis rami coſtas; accedit, hanc ſpeciem a no-

ſtra differentem recenſeri a MILLERO *l. c. n. 10.* & a RANDIO *Hort. Chelſ. p. 48. n. 8.*

Nullus horum auctorum iconem hujus ſtirpis exhibet, niſi BRADLEY, ſed absque flore, & MARGGRAVIVS atque PISO, quæ eadem eſt, & hanc quidem onuſtam floribus & fructibus, ſed valde rudi manu adumbratis nec cum deſcriptione eorundem auctorum convenientibus. Quum vero hæc eadem deſcriptio cum imagine Altorfina proxime conveniat, eam illuſtrationis gratia tranſcribere liceat, & quidem ex MARGGRAVIO, quæ paullulum differt ab illa PISONIS & integra hæc eſt: *Jamacaru Braſilienſibus, Luſitanis Cardon. Fruticibus aut arboribus adnaſcitur ſpinoſa hæc planta tenues radices habens, quibus ſe illis inſerit. Folia ejus craſſa, triangularia, vario modo ſibi invicem appoſita ut in Ficu indica: quodlibet folii latus digitum eſt latum, ſubſtantia ſolida inſtar Aloes ſive Tunæ. Folia viridia, ſucculenta ſucco viſcido, haud manifeſto tamen ſapore præter herbaceum. In extremitatibus angularibus foliorum, ſesqui digiti fere intervallo, ſpinulæ acutæ juxta ſe poſitæ ſunt quatuor cinereæ. Ad easdem etiam extremitates provenit fructus, cujus rudimento facto octo digitorum longitudine provenit in ejus ſummitate flos* (ſuavis odoris, cæterum Nymphææ majori ſimilis, Piſo) *exterius conſtans quadraginta circiter* (multis, Piſo) *foliis, viridibus, anguſtis,* (oblongis, Piſo) *tres aut quatuor digitos longis, interius autem circiter viginti albiſſimis, latioribus quam viridia illa, in medio copioſiſſima ſtamina flava, luteis apicibus, ſpongiformibus; & in medio horum columna flava rotunda, ſuperius in multas partes ſciſſa & diducta. Flos dulcis & nauſeabundi odoris. Fert fructum ovalem magnitudine ſtrobili & talis figuræ,* (ovalis figuræ & plus minus magnitudinis, Piſo) *eminentiis triangularibus conſtantem. Totus fructus corticem obtinet cortici aurantii mali æqualem, interne & externe colore laccæ Florentinæ hume-*

humectatæ, elegantiſſimo (triangulatæ autem eminentiæ ſeu acumina ſunt ex viridi flava) ſeu laccæ & cinnabrii mixtorum: intus continet carnem ex albo cineream, (albam, Piſo) *ſucculentam, ſapidam, refertam ſeminibus nigris ſplendidiſſimis, magnitudine & colore ſeminibus Aquilegiæ ſimilibus; quæ unacum carne comeduntur.* Quibus PISO hæc addit: *Præterquam quod ob delectabilem fructuum fragrantiam & ob ſuccum ex acido dulcem, ab æſtuantibus expetuntur: febricitantibus imprimis & biliosis conveniunt recentes, quod grato acore palatum afficiant, & ſitim ſedent, cor ac ventriculum mire reficiant. Succus denique ex hac planta extractus, febribus ex bile natis medetur.*

Qui hanc deſcriptionem cum illa reliquorum auctorum citatorum confert, nonnullas differentias obſervabit. HERMANNVS in *floribus* ſiccis quinque tantum petala e viridi pallentia numeravit. Quum PISO de Jamacaru I. affirmet, pulpam *fructus* eſſe candidiſſimam (albam tantum deſcribit) HERMANNO vero relatum ſit, Cerei, quem indicavit, fructum intus & extus elegantiſſime rubere, dubium ipſi oritur, num Jamacaru Piſonis ſtirps ſit una eademque. SLOANE hanc floris & fructus deſcriptionem ſuppeditat in latinum ſermonem a RAIO l. c. verſam: *Flores ut in aliis hujus generis e foliis egrediuntur; primo apparet tuberculum rotundum, lanuginoſum, quod poſtea augeſcit, & folia multa oblonga e viridi rubentia oſtendit, alia aliis ſquamatim incumbentia, plura prælonga alba petala includentia, medium occupantibus multis oblongis ſtaminibus; totum hoc Lilii albi aut potius Nymphææ albæ florem refert. Fructus deinde qui ſubeſt intumeſcere incipit, & flore decidente augeſcit, donec Pomi mediocris magnitudinem aſſequatur, protuberantiis in ſuperficie pluribus inæqualis, colore per maturitatem flavo cum levi tinctura rubri, aut ad Aurantiacum accedente; ſub cute tenui albam, dulcem & jucundam pulpam includens, plurimis parvis nigricantibus*

tibus ſeminibus intermixtis, ut ſpermati ranarum ſimilis videatur. Deſcriptio, quam HVGHES ſuppeditat, valde brevis eſt: *Florem* nominat roſaceum, longiuſculo petiolo bulboſo inſiſtentem; petalorum numerat 16. duorum pollicum longitudine & apice obtuſo, quæ adeo tenuia, ut illis ſuppoſita dignoſci queant. Addit, hæc ſuffulciri ab aliis foliis viridibus calycinis, ſtylum eſſe longum & firmum, circumdatum copioſiſſimis albis ſtaminibus, albidis apicibus coronatis. *Fructum* maturum obtinere figuram ovalem & magnitudinem ovo gallinæ indicæ æqualem; corticem, maturitatem plenam conſequutum, ſiſtere ſe exterius ſaturate purpureum & ad ſingulas dimidii pollicis diſtantias ſquamis triangularibus acutisque ut & faſciculis exiguarum, pungentium tamen, ſpinarum diſtinctum; interiora denique ejus repleta eſſe purpuraſcente ſolidaque pulpa exiguis maculis albidis varia, ceterum ſucculenta & grati ſaporis. Atque hæc ſufficiant.

Sectio V. Cerei character.

Ad generis characterem cujusvis ſtirpis rite definiendum potiſſimum requiri floris & fructus conformationem cognitam factam, noſtro ævo communis ſententia eſt omnium auctorum ſyſtematicorum, licet circa regulas, ſecundum quas ex his formandi ſint characteres, pauci conſentiant.

Quum Cerei Surinamenſis, a. 1731. altera jam vice apud nos flores edentis, deſcriptionem pararem, idem argumentum jam expoſui: *vid. hor. Actor. Vol. III. p. 393.-410.* Annotata, quæ ibidem leguntur, cum hactenus expoſitis collata, ſatis declarabunt, quousque hæ ambæ ſpecies notis genericis conveniant, & ſpecificis differant.

Florem polypetalis adſcribendum eſſe, communis eſt ferme opinio auctorum, quos *ibid. p. 395.* citavimus, & ad quos adhuc pertinet van ROYEN *l. c.* immo etiam LINNAEVS. Licet

enim

enim hic *H. Cliff.* in hujus floris deſcriptione moneat: *Corolla alba, calyci adnata ita, ut flos polypetalus vel monopetalus dicendus vix conſtet;* pergit tamen hiſce: *Petala itaque circiter viginti, duplici ſerie diſpoſita, lanceolata, longitudine limbi calycis, ſed duplo latiora, obtuſa, ſeſſilia, adnata calycis limbo;* & dum *Gener. Plantar. Edit. I. n. 390. Edit. II. n. 466.* hujus generis characteres definit, non ſolum inter characteres claſſis, quæ ipſi audit *icoſandria* & ad quam hoc genus refert, ponitur *Corolla unguibus parieti calycis affixa*, verum etiam inter characteres hujus generis proprios recenſentur *Petala numeroſa, obtuſiuſcula, lata, exteriora breviora, interiora majora, conniventia.* Nonnullos tamen etiam hunc florem pro monopetalo declaraſſe, teſtis eſt HEVCHERVS *Ind. H. med. Ac. Vitemb. p. 22.*, LVDWIGIVS *Definit. Pl. p. 24.* & *edit. auct. p. 44. n. 162.* (ubi *petala plura inter ſe & cum calyce coalita* dicuntur & genus hoc refertur ad claſſem I., quæ *plantas flore perfecto, ſimplici, regulari, monopetalo* comprehendit) van WACHENDORF *l. c.* atque HEISTERVS *Syſtem. Pl. p. 10.*, ubi inter plantas *flore monopetalo multifido* occurrit, quibus accedit DILLENIVS *H. Elth. p. 73* ubi *Cereum Scolopendrii folio brachiato* depingit & deſcribit ejusque florem definit *ex herbaceo albicantem in plura (novendecim & viginti) ſegmenta oblonga, interiora breviora, anguſtiora & albidiora, exteriora longiora, latiora & viridiora, ad pedunculum uſque, qui non niſi floris tubus eſt, diviſum* &c. Atque omnino corolla accurate examinata clariſſime demonſtrat, non ſolum ejus ſegmenta ad tubi fauces absque ulla ulteriori diviſionis nota inter ſe cohærere, verum etiam ad ovarium usque extendi, cum calycis tubo autem arctiſſime concreta eſſe, id quod fuſius in ſpecie Surinamenſi *Vol. III. p. 401.* & in hac ſpecie ſuperiori pag. 196. expoſuimus, itemque *tab. XI fig. 10.* ut & *Plantar. ſelectar. tab. XXXI. fig. 2.* demonſtravimus atque præterea in *Cereo minimo articulato polygono ſpinoſo* *Boerh. Ind. Alt. I. p. 294. n. 12.* deprehendimus & *Plantar. ſelectar. tab XXV. fig. b.* in flore ejus pariter per longitudinem diſſecto & depicto repræſentavimus, ex quibus ſatis patere, perſuaſi ſumus, nullo jure hujus generis flores polypetalis accenſeri poſſe.

 Quod

Quod ad *calycem* attinet, hunc monophyllum eſſe in ſegmenta plura ſupra tubum diviſum, omnes conſentiunt; hac occaſione autem monemus, eum quidem in variis ſpeciebus (v. gr. in ſerpente & triangulari, de quibus hactenus ſermo præcipue fuit, ut & in *Cereo altiſſimo graciliori, fructu extus luteo intus niveo, ſeminibus nigris pleno* *Sloan. Itinerar. II. p. 158.* & *noſtrar. Plantar. ſelect. tab. XIV.*) & tubi & ſegmentorum colore, ut & horum figura, a corollæ ſegmentis penitus diſtingui; in nonnullis vero hanc differentiam minus obſervari. In Cereo Surinamenſi figura & color ſegmentorum calycis ab illis corollæ non niſi per gradus ita mutatur, ut difficile ſit utrorumque diſcrimen diſcernere, *vid. Vol. III. pag. 400. & conf. p. 404.* In Cereo Boerhaavii 12. ſupra citato color tubi ejusque & corollæ ſegmentorum idem pene eſt & horum figura ex anguſtiori in latiorem expanſionem iterum nonniſi per gradus obſervatur. Ita etiam DILLENIVS in ſpecie ſupra indicata differentiam inter calycis & corollæ ſegmenta tam luculentam non invenit, quod ex verbis ejusdem ibidem citatis ſatis patet, figura quoque declarat. Propterea autem nemo huic flori calycem a corolla diſtinguendum denegabit, potius iis in ſpeciebus, ubi diſtinctio dubia videtur, ſecundum differentiam, quæ in aliis manifeſta eſt, dijudicabit. Alia porro varietas occurrit: in nonnullis enim ſpeciebus (*v. gr. in Cereo Surinamenſi Vol. III. p. 400. tab. VIII. fig. 1. D.*) calycis tubus eſt quidem anguloſus, ſed ubique glaber; in aliis vero (*v. gr. Cereo ſerpente, Cereo triangulari, Cereo fructu extus luteo intus niveo Select. Pl. tab. XIV. Cereo minimo ibid. tab. XXX. Cereo Scolopendrii folio Dill. (ſæpius citatis*) folioſus. Denique ſub his foliolis in quibusdam ſpeciebus prodeunt plures villi rigidæque ſetæ, quibus aliæ penitus carent. Foliola ergo tubi ſquamoſa æque, ac ejus vel lævitas vel aſperitas, non ad generis ſed ſpeciei notas pertinent.

In conformatione *ſtaminum* nullam varietatem notabilem in ſpeciebus hucusque examinatis invenimus, ſi excipias numerum & longitudinem in Cereo Boerhaavii 12. multo minorem. *Stylus* quoque, & præcipue ejus extremum in plures fimbrias ſeu ſtigmata diviſum, in ſingulis ejusdem eſt ſtructuræ, ſi iterum modo cita-

citatam Boerhaavii ſpeciem excipias, in qua ſtyli extremum format capitulum nonnunquam ſimpliciter oblongum, ſæpius vero trigonum *vid. Plantar. ſelect. tab. XXX. fig. f. f*. g. h.* quæ ſpecies omnino magnitudine & omnium partium numero reliquis longe inferior eſt, ceterum autem, ob habitum totius ſtirpis itemque floris & fructus ſtructuram valde ſimilem, omni jure ad idem genus refertur.

Fructus denique adhuc novellus, ſeu ejus rudimentum primum, manifeſtam in medio ſuo oſtendit cavitatem ſatis notabilem, cujus latera undique innumerabilis filorum, oblongis veſiculis onuſtorum, copia obſidet *vid. tab. XI. fig. 10. XII. fig. 2. 3. 4.* & *Vol. III. tab. VIII. fig. 3. 4. 5. ut & Plantar. ſelect. tab. XXX. fig. b*; quam cavitatem etiam indicavit de JVSSIEV *Mem. de l'Acad. Roy. des ſc. a. 1716. edit. Pariſ. p. 149. edit. Amſtel. p. 194.* ut & LINNAEVS *H. Cliff. l. c.* Ex his autem filamentis mirabili mutatione poſtea oriri ſubſtantiam continuam atque carnoſam mollem, pulpæ plerumque ſimilem, & permulta ſemina exigua foventem, docet *tab. X. fig. 2. ut & Plantar. ſelectar. tab. XIV.* & *tab. XXX. fig. p.* Eandem ſtructuram in fructibus maturis aliarum ſpecierum inveniri, aſſeruerunt jam HERMANNVS de omnibus Cerei ſpeciebus in genere & de nonnullis ſigillatim *Parad. Bat. p. 112. ſeqq.* SLOANE *Itinerar. Vol. II. p. 155. ſeqq.* (& ſecundum hunc RAIVS *Hiſt. T. III. Dendr. p. 20. ſeqq.*) DILLENIVS *H. Elth p. 74.* HVGHES *l. c. p. 136. & 186.* itemque BOERHAAVIVS *Ind. Alt. P. I. p. 293.* LINNAEVS *Gen. Pl. edit. I. n. 390. II. n. 466.* LVDWIGIVS *Def. Gen. Pl. n. 162.* & omnes, qui hos ſequuti ſunt. His ergo obſervationibus melius edoctus lubens meritoque agnoſco hallucinationem meam *Vol. III. p. 405. & 410.*, ubi cavum in fructus rudimento obſervatum tanquam conſtans & in fructu maturo quoque permanens indicavi & ex hoc characterem differentiæ inter *Cereum* & *Opuntiam* ſeu *Tunam* æque ac *Echinomelocactum* ſeu *Melocactum* deduxi. Licet autem, quoad hanc fructus ſtructuram, inter hæc genera nulla omnino adſit differentia; reliqua tamen & potiſſimum exterior ejus facies ſatis ſuperque differt. Ut enim fructus figuram ovalem & anguloſam (conf. DILLENIVS l. c. p. 75.) vel tuberculis inæqualem Cerei, ubique vero æqualem Melocacti atque Opuntiæ, & præterea hujus cono inverſo ſimilem, illius vel ſubrotundam vel fuſiformem (*vid. icones*

nes TOVRNEFORTII *tab. 122. 425.* HERMANNI *Parad. Bat. p. 136.*) taceam, Melocacti atque Opuntiæ fructus manifeſto umbilico excavatus eſt, qui in fructu quorundam Cerei ſpecierum plane non (vid. DILL. l. c.) & in reliquis vix ejus veſtigium deprehenditur. Quousque autem horum generum fructus ſtructura inter ſe conveniat & naturalem affinitatem declaret: præter habitum totius ſtirpis, floris conformatio & figura eo usque ſe diſtinguit, ut omnem comparationem excludat. Ceterum Cerei fructus notam haud genericam, ſed ſpecificam, pariter ac in floris tubo, ſuppeditat ejus vel lævitas (*in Cereo Surinamenſi & Scolopendrii folio, itemque in Cereo erecto fructu rubro non ſpinoſo Herm. Par. Bat. p. 114. 115.*) vel ex ſpinis (*in Cereo erecto maximo fructu ſpinoſo rubro Herm. Par. Bat. p. 113. & erecto minori fructu ſpinoſo coſtarum numero variante Ejusd. ibid. p. 117.*) aut ſetis rigidis (*in Cereo ſerpente hujus Vol. tab. X. fig. 1. minimo Plantar. ſelect. tab. XXX. fig. 0.*) aut ſaltem foliolis (*in Cereo fructu extus luteo intus niveo Plant. ſel. tab. XIV.*) perſiſtentibus aſperitas.

Ex his præmiſſis nunc demum integer Cerei generis character definiri poteſt, qui eſt;

PERIANTHIVM I. *Calyx* tubulatus inflexus in plura ſegmenta diviſus, ovario inſidens & deciduus.

PERIANTHIVM II. *Corolla* ejusdem cum calyce figuræ, quoad tubum cum eodem concreta, & cum eodem decidua ſegmentis latioribus & plerumque colore diſtinctis.

STAMINA. *Filamenta* numeroſa, longiſſima, filiformia, corollæ tubo inſerta, ejusdem limbo plerumque breviora. *Antheræ* oblongæ, biloculares, erectæ.

PISTILLVM. *Ovarium* infra calycis & corollæ tubum in medio cavum. *Stylus* ſtaminum ferme longitudine, teres, cylindraceus, ſecundum tubi flexuram curvatus. *Extremum* ſeu *ſtigma* plerumque multifidum.

PERICARPIVM. *Fructus* ovalis vel angulis vel tuberculis inæqualis, plerumque hiſpidus aut ſpinoſus aut folioſus, non umbilicatus, unilocularis.

SEMINA plurima, ſubrotunda, parva, ſplendentia, per integram fructus ſubſtantiam pulpoſam diſperſa.

MEMORIA

MEMORIA
VIRI EXCELLENTISSIMI ET EXPERIENTISSIMI
DOMINI
GVILIELMI BERNARDI NEBELII
Medicinæ Doctoris & Profeſſoris Heidelbergenſis ordinarii Sereniſſ. Principis & Electoris Palatini Medici aulici

Academiæ Naturæ Curioſorum

Achillis tertii

die XVIII. April. A. S. R. MDCCXLVIII.

præmatura morte e vivis erepti
amica manu delineata.

HORATIVS.

Multis ille bonis flebilis occidit.

Quis talia fando Temperet a lachrymis?

De vitæ humanæ diuturnitate aliter plane judicat Chriſto ſacra cohors, ac voluptatibus mancipata multitudo. *Hæc* ſummæ felicitatis loco æſtimat diu vivere, deliciis hujus vitæ, divitiis & honoribus diu frui, diu mirari alios quocunque bonorum genere in his terris beatos. Illos vero ſumme infelices judicat, qui ante diem morientes inviti deſinunt impuris laſſari amoribus, aut regna vini ſortiri talis, aut proprio condere horreo, quicquid de Lybicis verritur areis, aut denique tergeminis fulgere honoribus. *Illa* contra ſe diu ſatis vixiſſe affirmat, ſi ſatis bene vixerit, & perfectam cum SENECA vitam judicat, ſi bene deſinas, ubicunque deſines. Gaudet hanc vitam

eſſe ambulatoriam, inſtare finem peregrinationis, ſedis in patria cœleſti quietæ initium. Eo itaque feliciores Chriſtianos prædicat, quo breviori itinere ad domum patriam deferuntur, quo breviore ſtadio vitæ & curſus terminatur moleſtia, quo citius bene curſu functis affixa metæ corona traditur, æterno decore eorum ornatura verticem, qui, ſpreto voluptatum cœno, cœleſtes ſolum immortalis animi delicias, puriſſima gaudia conſtanti anhelarunt deſiderio. Præſertim illa gratiæ divinæ diſpenſatio, quæ nunc obtinet, quem novi fœderis vel teſtamenti vocare ſolemus, non permittit, vel ex brevitate vitæ fervoris divini, vel ex longævitate favoris, certa colligere indicia. Non enim externa hujus vitæ bona, nec vita corporis longæva, bona manent fœderalia, quæ fuerunt, cum Jacobidis, leges fœderis antiqui & externi ſervantibus, diuturnam hæreditatis Cananeæ poſſeſſionem promitteret Deus ſapientiſſimus. Spiritualia & interna ſunt novi fœderis bona, vita ſpiritualis his in terris inchoanda, conſummanda in cœlis. Succeſſit feliciſſime antitypo typus, fœderi antiquo, privilegiis, beneficiis terrenis & tranſitoriis ſucceſſerunt cum fœdere novo privilegia & beneficia cœleſtia & æterna. Ideo cum Patriarcharum tam ſollicite numerentur anni, & tam accurate definiatur longævitas, in tabulis novi teſtamenti nusquam deſcriptus reperitur vitæ terminus, ut quamdiu quis vixerit, ſatis conſtet. Jairi quidem Archi-Synagogi filia anno ætatis duodecimo mortua narratur Marci V, 42. Sed tamen vitæ per principem vitæ reddita fuit, neque quot deinde in his terris exegerit, conſtat. Longam annorum ſeriem, non certum eſſe gratiæ divinæ indicium, nec vitam breviorem pœnæ ſemper loco eſſe habendam, exemplorum cumulo probat experientia. Optimos enim quosque præmatura morte obire, peſſimos vero diuturna frui vita, paſſim apparet. Horum vitam longiorem æque dignam eſſe lachrymis, quia diu nocere aliis poſſunt, qui diu peſſime vivunt, ac illorum vitam breviorem, quæ Eccleſiæ ac Reipublicæ commodis ſerviendi

di diutius occaſionem eripit, facile largientur æqui rerum arbitri. In horum numero fuit Vir Celeberrimus & Experientiſſimus, GVILIELMVS BERNARDVS NEBELIVS, Medicinæ Doctor & Profeſſor Publicus in Alma & perantiqua Academia Heidelbergenſi, ac Sereniſſimi & Potentiſſimi Principis Electoris, Domini CAROLI THEODORI, Medicus aulicus, plus vice ſimplici Archiatri Electoralis munere functus, quem ſero in cœlum redire, diuque intereſſe muſis populoque Palatino, diu ſuccurrere languentibus, optabant omnes, quem præmatura morte terris valedixiſſe, lugent ſine ullo ordinis, ætatis, ſexus, locorumve discrimine quicunque raram hujus Viri doctrinam, modeſtiam, experientiam & pietatem vel proprio, vel aliorum uſu cognitam habuere.

Natus enim *Marburgi*, anno ſuperioris ſeculi penultimo, nono poſt nonageſimum, pridie Idus Julias, nondum dimidiam ſeculi partem vivendo explevit. *Marburgo* igitur, fœcundæ illi ſtudiorum & eruditorum matri, inclytæ Muſarum in Haſſia inferiore ſedi, debetur hæc gloria, quod utiliſſimum rei literariæ & publicæ civem peperit.

Si a ſoli natalis celebritate aliquid honoris trahunt cœleſtes animi, quod negari nequit, ſane plus gloriæ & fulgoris ab his in terram effunditur patriam. Neque unquam, quæ NEBELIO utrique, parenti & filio, debet Cattorum Parnaſſus diſſimulabit. Uterque famam *Marburgi* inſigniter auxit, ut dubium videri poſſit, utrum magis Academiam illuſtraverit patris doctrina, an civitatem filii nativitas? Parens enim fuit Vir Excellentiſſimus ac Clariſſimus DANIEL NEBELIVS, qui per annos complures ſumma cum laude in Academia Marburgenſi docuit, quem deinde jure ſuo ſibi vindicavit patria *Heidelberga*, primum in Academia patria tradentem artes medicas, deinde ad ſplendidiſſima aulæ munera *Archiatri Electoralis & Conſiliarii intimi* evectum. Dignus

filio parens, dignus parente filius! Sed nec indigna mater omni virtutum genere excultiſſima matrona, SARA CATHARINA, conſummatiſſimi illius *Jurium Profeſſoris & Conſiliarii Eccleſiaſtici Archi-Palatini* JOANNIS de SPINA, filia, paternarum virtutum ex aſſe hæres. Hæc duplici maritum prole beavit, filia nempe matrem, & filio patrem exacte referente, ſed ita referente, ut indivulſo ſemper nexu, connubio elegantiſſimo paternis cum maternis cohærerent virtutes. Filium hunc unicum, quem DEO acceptum ferebant, DEO redditum & dicatum unice divino honori ſervire optabant pii parentes. Imprimis huc curæ omnes, vigiliæ, preces optimi patris dirigebantur, ut ſcopo creationis & redemtionis, id eſt, creatoris & redemtoris gloriæ cognoſcendæ & celebrandæ aptum eum redderet ſollicita & prudens educatio. Dotes ingenii ad ſtudia tractanda idoneas dederat providum Numen ſtudiis ergo ſacratus eſt inde a pueritia GVILIELMVS parentum voluntate. Ad ſtudia vero Medica & artes Machaonias excitabant ipſum & Patris & Majorum, quos Sereniſſimorum Electorum Principum Palatinorum FRIDERICI III. & V. & CAROLI LVDOVICI Archiatros fuiſſe conſtat, conſummatiſſimum exemplar. Primum igitur in Parnaſſo *Heidelbergenſi* præcepta ſtyli & Hiſtoriæ, Matheſeos, Phyſicæ ac Theologiæ naturalis ducibus Muſagetis Clariſſimis *Philippo Ludovico* PASTOIR, *Friderico Gerhardo à* LEVNENSCHLOSS, *Joanne Chriſtiano* KIRCHMEIER hauſit, ac ſolidis his fundaminibus cura paterna ſcientiam Medicam ſuperſtruxit, Deinde *Argentoratum* conceſſit, ubi imprimis Clariſſimum Medicinæ Profeſſorem, *Johannem* SALZMANNVM, audivit, & proceſſibus Chymicis, ſectionibus Anatomicis & demonſtrationibus Chirurgicis quotidie interfuit. Pertraxit deinde *Baſileam* famæ *Bernouilliana* & *Mathematum* amor. Ita tamen adhæſit acutiſſimo BERNOVLLIO in abditiſſima *Matheſeos* ac *Phyſices* penetralia ducenti, ut non neglexerit

Cele-

Celeberrima *Theodori* ZWINGERI, *Nicolai* HARSCHERI & *Benedicti* STEHELINI, qui artem medicam in *Rauracorum Academia* docuerunt, nomina. Ut publica doctrinæ aſſiduo labore parata documenta exhibuit Diſſertatio phyſica *de Mercurio in vacuo lucente*, ſub Præſidio *Johannis* BERNOVLLI ſummo cum applauſu defenſa; ita præmia doctarum frontium, lauream Philoſophicam, alumno bene merito impoſuit mater ſtudiorum, Academia Baſileenſis. His decorus ornamentis, laurea triumphali potioribus, iter literarium ſuſcepit, Viros in arte medica exercitatiſſimos, MANGETVM, de FORT, CHENAUD, aliosque, *Academiæ Genevenſis* & *Scholæ Lauſanenſis* præclara lumina, non ſalutavit tantum, ſed & familiari uſu, conſultatione & imitatione totos in ſua ac ſtudiorum commoda convertit. Quem *Heidelberga* plantaverat Medicinæ ſtudioſum, quem rigaverat *Argentina*, *Baſilea*, *Geneva* & *Lauſanna*, hunc per gratiam divinam provectum ad maturitatem perduxit *Heidelberga* eadem ſtudiorum initium atque finis.

Parens idem, qui ſtudii medici auctor, ſuaſor, inceptor, fuerat, & brabeuta fuit. Hic enim, quæ rara eſt felicitas, lauream medicam, ſeu ſummos Doctoris in arte medica honores, conſentiente inclyto Medicorum ordine, & Diſſertationem Botanico-Medicam ſine Præſide defenſam, *de plantis dorſiferis uſualibus*, communi calculo approbante, publice, in numeroſo Academiæ non procerum & civium ſolum, ſed & hoſpitum conſeſſu filio optime merenti paterna largitus eſt manu. Studiorum hæc meta fuit, at non finis. Non potuit etiam domeſticis parietibus circumſcribi inſatiabilis ad ſumma contendendi ardor. Denuo ad *Argentinenſem Academiam* pellexit deſiderium ſcientiæ Anatomicæ ad majorem perfectionis gradum evehendæ. Verum non licuit diu intereſſe muſis *Argentinenſibus*. Optimum Numen in NEBELIVM larga manu contulerat non ſolum diſcendi dotes, ſed

& do-

& docendi dona. Non ſatis implent officia hominis & Chriſtiani, nec ſatisfaciunt creationis & redemtionis ſcopo, qui diſcunt ut diſcant. Hi ſibi ſuæque utilitati conſulunt, non aliorum, non Societatis, non Eccleſiæ aut Reipublicæ. Scientia diſcenda, ut doceas, emenda, ut reddas, imbibenda, ut vivi fontis inſtar largiter eructes. Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire, hoc ſciat alter. Maledicere ſolemus agris, qui ſemina accipiunt ſemper, nunquam reddunt. Alia plane mens fuit NEBELII noſtri. Primam quamque docendi, & quæ ipſe avide hauſerat aliis inſtillandi, occaſionem arripuit. In *Academia Baſileenſi* Matheſin privatim tradidit jam diu ante, quam *Profeſſio extraordinaria Phyſica experimentalis* ipſi cederetur in *Academia Heidelbergenſi.* Ceſſit igitur *Heidelberga Argentina*, ceſſit diſcendi cupido deſiderio juvandi aliorum commoda. Accepit lubentiſſime oblatam Spartam academicam. Cœpit eſſe *Patris Collega*, ſed non deſiit eſſe diſcipulus. Simul dabatur docendi & diſcendi occaſio. Ita enim comparatum eſt cum omni vita eorum, qui in litteris tractandis verſantur, diſcunt ut doceant, docent ut diſcant. Neque ſolum *Academia Heidelbergenſis*, ſed & inclyta *Academia* CÆSAREA *Naturæ Curioſorum* docendi dedit facultatem. Eodem enim tempore utraque dignum judicavit NEBELIVM, qui Collegii ſui Sociis adjungeretur. Illa *voce* & *ſcriptis*, hæc *ſcriptis* docendi honorificentiſſimam dedit occaſionem. Facile eſt judicatu, quantum *Nebeliano* nomini inde acceſſerit decus. Titulus *Doctoris* eſt ſummus, quem Reſpublica literaria dare poteſt, honos. Sed tamen & indignis eundem conferri, triſtiſſima docet experientia. Manus *Profeſſoris* academici à ſapientiſſimis Collatoribus impoſitum, probat, non vanum ſine re nomen jactari. Sed tamen ſæpe proh dolor! non titulus & nomen datur rei, ſed res titulo. Si vero Collegium toto orbe celebratiſſimum qualis eſt *Academia* CÆSAREA, ſi Collegæ, qui ſcientiæ Phyſicæ incrementa, ad

Crea-

Creatoris gloriam illuſtrandam, unice in votis habent, qui non alia, quam huic fini apta adoptant membra Societatis, qui de membrorum donis ad hunc finem idoneis optime judicare poſſunt, ſi illi, inquam, quibus non deeſt recte judicandi aut poteſtas aut voluntas, publicum eruditionis, ſagacitatis & experientiæ teſtimonium exhibeant, quæ ſupereſt dubitandi materies, quæ cauſa, quis prætextus? Sane NEBELIO noſtro inſigni ornamento apud peritos rerum arbitros fuit nomen ACHILLIS *tertii* in *Academiæ* CÆSAREA *Naturæ Curioſorum*. Crevit occulto velut arbor ævo ipſius fama. Movit hæc *Sereniſſimos Naſſaviæ Principes*, *Academiæ Naſſavicæ Nutritores*, ut unanimi conſenſu ad *Muſas* evocarent *Herbornenſes* publice traditurum *Matheſeos* & *Philoſophiæ naturalis* præcepta omnibus ſcientiis inſigni cum fructu accommodanda. Accepit hanc conditionem Noſter & *Profeſſionem extraordinariam* deſeruit, ut fungeretur *ordinaria*. Annus fuit hujus ſeculi XXV, dies V. Kalendas Julias, quo *Oratione inaugurali* de *Creatore Maximo in minimis* habita, publicum docendi in *Academia Herbornenſi* munus ſuſcepit. Verum diu *Muſæ Palatinæ* carere non potuerunt Viro, cujus eruditionem & in docendo perſpicuitatem ac diligentiam cum fructu experta fuerat ſtudioſa juventus. Vix igitur conſumto inter *Muſas Naſſavicas* ſexennio, revocatus in *Academiam Heidelbergenſem*, ut in munere *Profeſſoris Medicinæ ordinarii* magno Parenti viventi adhuc, ſed unice ſaluti *Sereniſſimi Principis Electoris* invigilaturo, ſuccederet. Paruit haud hæſitanter, & ubique paterna legens veſtigia, ſumma cum laude per annos XX. Medicinam publice docuit. Succeſſit quoque parenti rebus humanis non ſine publico luctu valedicenti, in *munere aulico* non quidem Archiatri, ne Academiæ extorqueretur, ſed *Medici aulici*, in quo ita verſatus eſt, ut non Aulæ tantum, ſed & Sereniſſimorum Principum Electorum, CAROLI PHILIPPI & CAROLI THEODORI,

quorum valetudinem non ſemel ut fideliſſimis, ita & feliciſſimis conſiliis juvit, gratia & favore conſtantiſſime dum licuit, & ad extremum usque halitum vitæ uſus ſit.

Faſces academicos, unanimi Senatus inclyti conſenſu oblatos, bis ſumſit, ſemel anno MDCCXXXVIII. iterum anno MDCCXLVI. qui novam Academiæ vitam per nova eaque præclariſſima a Sereniſſimo Principe Electore, CAROLO THEODORO, gratioſiſſimo Muſarum ſtatore & altore, conceſſa privilegia dedit, unde dulcis ſemper omnibus hujus Rectoratus memoria eſſe debet æternis Academiæ faſtis perpetuanda.

Bis in Rectoratus limine Orationem dixit omnium calculo dignam, priorem *de vera ſapientia eorum, qui legibus obediunt*, poſteriorem *de nexu pietatis & ſapientiæ indivulſo*. Sæpius in cathedra *Diſſertationum* argumenta exquiſitiſſima ita tractavit, ut non tam defenderet reſpondentem, quam Auditores erudiret & delectaret.

Quæcunque conſummatum conſtituunt Medicum, quæ ſparſim in multis; conjunctim in paucis deprehendis, in NEBELIO conſpirabant omnia. Scientiis philoſophicis non tinctus erat, ſed penitus imbutus. Rerum naturalium dimenſiones, cauſas, effectus & fines, vires herbarum, ſtructuram corporis humani, morborum cauſas, ſigna & medicamina, Mathematicam, Phyſicam, Botanicam, Anatomiam, Phyſiologiam, Pathologiam, & quæcunque alia ad artes Machaonias feliciter tractandas & accurate tradendas faciunt, cognita intime & explorata habuit. Neque ſatis habuit doctrina medica ſuam & aliorum paſcere mentem, ſed uſui practico quam maxime intentus, ſummis ac imis prodeſſe, omnium ſanitatem læſam reſtaurare, debilem confirmare, reſtauratam & confirmatam conſervare, allaboravit. Quo juvandi alios ardore id effecit, ut ſimul aliorum amorem beneficiis ſibi conciliaret, & ſuam augeret uſu & experientia quotidiana peritiam.

Nocuit

Nocuit tamen propriæ, dum aliorum conſuluit valetudini. Quotidie præſentibus & opem implorantibus domi & foris, in urbe & rure, ad diſſitas quoque avocatus oras, voce manuque abſentibus ſuccurrere calamo & litteris ſtuduit. Noctis tempora, quæ quieti natura deſtinavit, ipſe ſcribendis pro ægrotorum ſalute litteris dicavit. Ita facis inſtar concuſſæ & quaſſatæ latiſſimam ſparſit lucem, ſed ita, ut aliis inſerviendo ipſe conſumeretur. Non ſufficiebat enim illi dies dividendus inter curam ægrotorum & diſcipulorum, ſciebat vitam mortalium arctioribus circumſcriptam eſſe limitibus, quam ut ſatis diu votis omnium ſatisfacere poſſint periti Medici. Laboravit igitur in educandis & formandis Medicorum filiis, qui poſt fata Magiſtri communi hominum ſaluti ſervire poſſent. In medendo cautus, prudens, ſagax, patiens, ardens, conſtans fuit, non opes, ſed ſalutem ægrotorum cupiens. In docendo perſpicuitas, ordo, ſuavitas, acumen, varietas emicuit. Hinc neque in docendo fructus, neque in medendo ſucceſſus, ſi modo medicamina ferret morbus, unquam defuit. Nihil tamen ſibi ſuisque aut viribus, aut meritis, omnia Divinæ gratiæ accepta tulit. Cum ſincere in quemcunque hominum, ſine ordinis, ætatis, ſexus, fortunæ ullo diſcrimine, amore firmo connubio copulata fuit pietas non fucata. Liberalis in egenos, in miſeros miſericors, in hoſtes manſuetus, fidelis erga amicos, in majores humilis, benignus in minores, lenis in pares. Vir fuit omnium conſenſu vere bonus, qui id ſemper egit, ut quibus potuit, prodeſſet, noceret nemini. Meruit igitur communem omnium amorem, non civium ſolum ſuorum, ſed & Palatinæ gentis & finitimorum commune delicium. Rara hæc eſt felicitas, omnium frui amicitia, cum quibus verſaris, nullius odio aperte peti, nullius proſcindi convitiis & calumniis. Hæc ſi ulli unquam obtigit, ſane is eſt NEBELIVS. Publicam hanc felicitatem auxit privata & domeſtica. Contigit enim noſtro digna Vi-

ro *conjux*, omnium virtutum choro decoratiſſima, MARIA ELISABETHA, quæ patrem habuit, Virum ampliſſimum & meritiſſimum *Johannem Wilhelmum* WILHELMI, Conſiliarium Electoralem in rebus ad militiam Palatinam ſpectantibus, & legationibus in aula Cæſaris obeundis præclare functum, prudentia, pietate, dexteritate, humanitate, fide nulli ſecundum. Patri ſimilis filia non potuit eſſe diſſimilis marito. Hinc ſuaviſſimus animorum concentus, hinc arctiſſima amoris mutui colligatio, hinc tam conſtans concordia, ut numquam cum uxore in gratiam redierit maritus, neque cum marito uxor. Beatum matrimonium! in quo nullæ diſcordiarum nebulæ ſolem obfuſcant. Nec prole caruit auſpicatiſſimum conjugium. Ex tredecim liberis intra annorum XXI. ſpatium ſuſceptis quatuor ſuperſunt, filius nempe unicus *Daniel Wilhelmus* & filiæ tres, *Maria Catharina*, *Chriſtina Friderica*, & *Johanna Chriſtina Wilhelmina*. Ille, in quo cari ſtetit unica cura parentis, patriæ & avitæ virtutis æmulus, divina favente gratia, in patriæ & illuſtris familiæ ſpem, lætus ſuccreſcit. Hæ felici, ſed tamen vario greſſu lectiſſimæ matris legunt veſtigia. In omnibus optima fulget ſpes, omnium ſtat meſſis in herba. Nihil ergo ad conjugii conjunctiſſimi & feliciſſimi conſummata gaudia deeſſe videbatur, quam diuturnitas, quam non conjugum modo & liberorum, ſed & communia amicorum optabant vota, non audita tamen. In flore enim ætatis in medio virtutis & famæ curriculo obiit. In ipſa veluti meridie vitæ ſol occidit. Hæc unica & ultima fuit optimæ conjugis querela, eo acerbior, quia ſine querela exacta fuerunt conjugii tempora. Præmaturæ mortis cauſſa fuit hydropiſis pectoris, quam ante aliquot annos præſagiverat affectus aſthmaticus. Acceſſit ſexto fere ante obitum menſe, tumor pedum, qui primum ædibus, dein lecto affixit ægrotantem. Non deſiit tamen domi & in ipſo lectulo aliorum curare valetudinem, qui ſuam in dies debili-

bilitari ſentiebat. Affulſit etiam ſubinde aliqua reſtaurationis ſpes ægroto, quam tamen novi mox morborum inſultus obfuſcarunt. Tandem irruentibus in debile corpuſculum aliis aliisque malis, ut hæmorrhagia pectoris, hæmorrhoidibus cœcis & fluentibus, & pleno quaſi agmine quod ſupererat virium oppugnantibus, ſub tanto morborum onere ſuccubuit. Præſenſit generoſus & immortalitati unici intentus ſpiritus paulatim ultimum mortalis finem vitæ appropinquare. Nihil detinebat, quin prono curſu ad beatam vitæ Chriſtianæ metam avolaret & in Servatoris fidiſſimi amplexus rueret, præter conjugis dulciſſimæ & chariſſimorum liberorum, imprimis filii unici, quem propria manu formare & Reipublicæ ac orbis litterati commodis aptare vehementiſſime cupiebat, deſiderium & amorem. Fatebatur tamen vota divinæ voluntati contraria minus eſſe chriſtiana, minus conformia abſolutiſſimo optimi Servatoris exemplo. Solabatur ipſum divinæ Providentiæ fides. Agnoſcebat non cœco impetu res volvi humanas, ſed pendere omnia noſtra, imprimis ultimum vitæ exitum, ab arbitrio ſummi rerum Rectoris, non Domini tantum liberrimi, ſed & optimi & amantiſſimi patris, qui tunc etiam optime conſulit noſtræ ac familiæ ſaluti, cum male nobiſcum agi judicant imperiti. Cum affectu igitur humanæ debilitatis colluctatus victor tandem divina roboratus gratia evaſit. Ut dolores ultimis vitæ diebus invaleſcebant, ita augebatur mirum in modum æternæ quietis cœleſtis gloriæ deſiderium. Huc omnes gemitus & ſuſpiria dirigebantur. Maturari auxilium divinum, aperiri carcerem, ſolvi corporis vincula, animam JESU ſanguine & ſpiritu purgatam in Canaanem cœleſtem, hæreditatem ſanctorum in luce puriſſima dandam, vota omnia precesque flagitabant. Obtinuit quæ ardentiſſime deſideravit, impetravit gloriam gratiæ ſuccedentem eamque conſummatam ex promiſſione divina fallere neſcia, ſpiritus integerrimus, per anguſta præparatus ad au-

guſta. Dies fuit XVIII. Menſis Aprilis, anni hujus MDCCXLVIII. qui vitæ Nebelianæ labores ac dolores feliciſſime terminavit, qui cœleſtis gloriæ, (ad quam occupandam per ſinceram mundi & ſui ipſius abnegationem, per pœnitentiam continuatam, per vivam fidem JESU CHRISTI merita & vulnera & mortem ſibi jugiter applicantem, per indefeſſum ſanctificationis ſtudium ſeſe accinxerat,) conſummatam poſſeſſionem, qui, pro labore quietem, pro doloribus gaudia, pro peregrinatione patriam, pro certamine coronam, pro vita corporis fluxa & evanida, immortalitatem conceſſit, qui pro conjugis, liberorum & amicorum conſortio, ſponſi cœleſtis, patris æterni, cœlitum omnium, tam angelorum, quam hominum dedit commercia, qui corporis vitam quidem finivit ad tempus aliquod, animæ autem vitam novo & nunquam pœnitendo exordio, novis donavit natalibus.

Deſine ergo lugere conjux mœſtiſſima, ponite modum lachrymis triſtes liberi, abrumpite fletum cognati & cognatis pares in amore amici! Vivit per Chriſtum NEBELIVS, vivit in Chriſto, vivit cum Chriſto. Vos exſpectat ſerius in cœlum ituros. Breve eſt intervallum. Manet amoris vinculum, ceſſat paululum uſus. Interruptus hic eſt non abruptus. Redintegranda erunt in cœli ſedibus vincula amoris, & dulciſſima conſortia per omnem æternitatem ſummis cum deliciis perpetuanda. Vivit etiam in liberis faciem non ſolum, ſed amores ac animum patris referentibus, beatus NEBELIVS. Hæc ſunt caræ matris ſolatia. Vivit idem in filio, optima quæque Reipublicæ & Academiæ patriæ promittente. Hæc ſunt Parnaſſi lugentis ſolamina. Vivit denique in ſcriptis, quæ ſunt Reipublicæ litterariæ, optimi civis obitum præmaturum dolentis, levamina. Nam præter binas Diſſertationes inaugurales pro ſummis honoribus philoſophicis, de *Mercurio in vacuo lucente, Baſileæ* MDCCXIX. alteram pro ſummis in Medicina honoribus obtinendis de *Plantis dorſiferis uſualibus.*

libus. Heidelbergæ MDCCXIII. editam & defenſam, ſequentes quoque luci publicæ expoſuit:

De *Inſitione variolarum.* MDCCXXIX.
— *Angina.* MDCCXXX.
— *Abuſu purgantium imprimis draſticorum.* eod.
— *Partu tredecimeſtri legitimo.* MDCCXXXI.
— *Curis morborum ſympatheticis.* MDCCXXXIII.
— *Lapide nephritico novo.* eod.
— *Signis intoxicationis.* eod.
— *Purpura militari rubra, chronica, ſcorbutica.* MDCCXXXVII.
— *Spaſmo.* MDCCXXXVIII.
— *Cardialagia hæmorrhoidali.* MDCCXXXIX.
— *Acmella Palatina.* eod.
— *Lethalitate vulneris pericardii.* eod.
— *Corticis Peruviani modo operandi.* MDCCXL.
— *Sudoribus particularibus conſuetis.* eod.
— *Synovia ejusque remediis ſpecificis.* MDCCXLI.
— *Pædarthrocace.* MDCCXLV.

Scripta alia & majoris quidem momenti latent in ſcriniis, affecta, ſed non perfecta, ut *Opus medico-practicum* & ſimilia. Inprimis *Lexicon Botanicum* nova arte compoſitum molitus eſt Vir ſagaciſſimus, ita adornandum, ut imperitiſſimus quisque, ſi modo attente herbarum folia, caules, flores & reliqua obſervaverit, nomina plantarum, ope numerorum in Indice evolvere & reperire potuiſſet. Opus ſane utiliſſimum, quod Medicorum filiis & reliquis naturæ ruſpatoribus non poteſt non eſſe gratiſſimum. Jam multum temporis & operæ in elaborando & perficiendo hoc invento poſuerat Auctor, ut ultimam ſolum manum deſiderare videretur. Eo magis dolenda eſt Viri optimi & ad commoda Societatis humanæ nati jactura.

Non

Non invidebimus tamen brevioribus laboribus ſuprema præmia, qui quo breviores, eo fuerunt intenſiores. Gratulamur potius ſummos in Academia cœleſti honores, gratulamur ea nunc perfecte diſcenti & profitenti, quæ in terris imperfecte diſci & doceri experiuntur omnes.

Denique *oſſibus ſepultis* beatam in die reſurrectionis ultimæ, cum mente immortali conjunctionem, *conjugi moeſtæ*, *orbis liberis*, abundantiſſima Sancti Spiritus ſolatia, *Reipublicæ litterariæ* jacturam parentis in filio compenſandam, *Academiæ* plures ex ordine ſucceſſores anteceſſore dignos, *Sereniſſimo Principi Electori*, *Patri patriæ optimo* ſimiles NEBELIO Medicos, vitam populo Palatino cariſſimam ad canos vegeti & virentis ſenii annos, ita jubente Supremo vitæ arbitro, provehentes, optamus & precamur.

Elogium ſepulchrale.

Luge Viator!

GVILIELMI BERN. NEBELII

MEDICINAE DOCTORIS PROFESSORIS
AC MEDICI AVLICI

Sepulchrum flebile cunctis vides.

Luget aula Electoralis

Medicum doctrina, experientia, fide eximium.

Lugent

Lugent Muſæ Palatinæ
Profeſſorem clare docentem, præclare ſcribentem
Doctorem officio, animo patrem.

Luget Academia Cæſarea Naturæ Curioſorum
Socium Societatis leges exacte ſervantem,
In minimis maxima magni
Opificis opera
Solicite eruentem, ſolide tradentem.

Luget uxor conjugem conjugii ſolatia
Solo diſceſſu turbantem.

Lugent liberi parentem ſola morte deſolantem
familiæ felicitatem.

Lugent omnes, divites æque ac pauperes
Virum bonum
Sine ſpe commodi, imo & cum ſuo incommodo,
omnium commoda pro virili
promoventem.

Luge Viator aulæ delicium, Academiæ Ornamentum, familiæ fulcrum,
Amicorum decus, ægrorum
Aſylum.

Luge
Medio die nebulæ inſtar diſparentem
NEBELIVM.

Mirare hujus nebulæ, dum conſpectui parebat, fulgorem,
Non mirare diſceſſum,
Nebula eſt,
Quæ dum humectat & fœcundat ſubito evaneſcit.

Abì Viator!
Memento te quoque nebulam eſſe mox evanituram.

Ita vive ut appareas cum luce,
Ut diſpareas cum deſiderio multorum, ut
Denuo compareas cum gloria
In die JEſu Chriſti glorioſo.

Compoſuit
Lugente animo, trepidante calamo, madentibus oculis
CHRISTIANVS BRVNINGS
Th. D. & P. P.

MEMO-

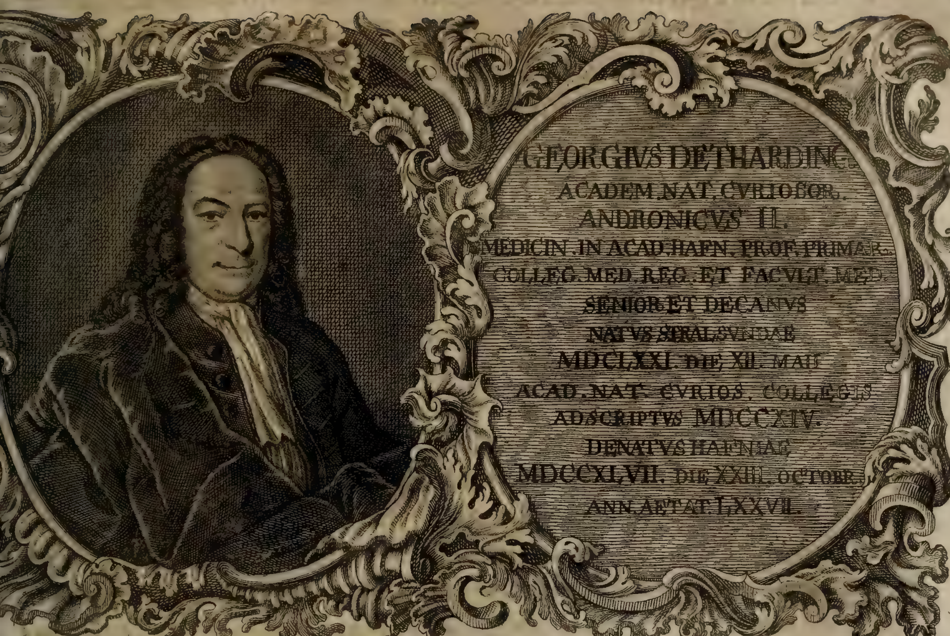
MEMORIA
VIRI
ILLVSTRIS, EXCELLENTISSIMI, EXPERIENTISSIMI
ATQVE DOCTISSIMI
DOMINI
D. GEORGII DETHARDINGII

Auguſtiſſ. Danorum Regis Conſiliar. Juſtitiæ, Conſiſtor. Reg. Adſeſſoris, Facult. Med. in Acad. Hafnienſi Profeſſ. Primar. ejusdemque Facult. & Collegii Medici Decani perpetui ac Senioris, & Imperialis Academ. Naturæ Curioſorum Collegæ,

Ann. MDCCXLVII. d. XXIII. Octobr.
pie defuncti,

ex funebri Rectoris Academiæ Roſtochienſis Programmate
decerpta.

ff

Gründler del. et ſc. Halæ.

Artis ſalutaris præſtantiam plane eximiam eſſe, ipſa teſtatur experientia. Modo enim valetudinem adflictam reſtituit, modo turbatam reſtituit, modo malum oculis expoſitum tollit, modo latens in corpore vitium elicit, modo hominem, morti jam proximum, morbo liberat & ad vitam naturalem quaſi reducit. Hæc omnia autem, quæ Medicorum ſcientia adfert, commoda non pharmacis tribui poſſe, ſed a benedictione divina pendere, dubio carere exiſtimo. Hinc arti medicæ juſtum omnino ſtatuendum eſt pretium. Abſit autem, ut minimam ſpem in ea ponamus. Quodſi hic recte poſuerimus calculum, id debemus agere, quod in navigantibus, Deum vere timentibus, obſervamus. Hi quippe, exorta tempeſtate, clavum

gubernatori permittunt, & quæ tempeſtatis ratio poſtulat, ſollicite faciunt; a ſummo tamen rerum omnium moderatore, Deo, omnibus precibus petunt atque contendunt, ut ex alto in portum ſerventur. Sic etiam ægroti Medici quidem opera uti debent; omnis tamen de recuperanda valetudine ſpes ipſis in DEO eſt collocanda. Quæ cum ita ſint, præcipua quadam laude nobis quoque digni videntur illi morborum debellatores, qui in arte ſalutari eximia quadam ſcientia gaudent plurimisque eruditi ſunt experimentis: interim tamen arti ſuæ non fidunt nimium, ſed potius rem ſuam ex artis ſuæ præſcripto diligentiſſime tractantes, primam, immo omnem de recuperanda ægrorum ſanitate ſpem in auxilio divino reponunt, & valetudine ægris reſtituta, ſoli nomini divino laudem tribuunt atque gloriam. Hæc nobiſcum agitamus, dum nobis renovanda eſt memoria Viri magni nominis & inter principes litterarum neutiquam reticendi, Medici vere experientiſſimi, Chriſtiani vera & haud fucata in Deum pietate præditi. Hoc autem nomine nobis jam eſt compellandus *Vir quondam Illuſtris, Excellentiſſimus atque doctiſſimus, Dominus* GEORGIVS DETHARDINGIVS, *Potentiſſimi Danorum Regis Conſiliarius Juſtitiæ dexterrimus, Conſiſtorii Regii Adſeſſor graviſſimus, Artis ſalutaris Doctor celeberrimus, Facultatis Medicæ in Academia Hafnienſi Profeſſor Primarius meritiſſimus, ejusdem Facultatis & Collegii Medici Decanus perpetuus & Senior venerabilis, Academiæ Naturæ Curioſorum Collega per longam annorum ſeriem famigeratiſſimus.* Quemadmodum vero pia & pridem inveterata conſuetudine receptum eſt, Virorum, de orbe litterato & publica re inſigniter meritorum, memoriam atque laudes conſervare & æternitati conſecrare: ita quoque noſtrarum partium erit, vitæ curriculum, ſummam eruditionem, egregia merita, raram pietatem reliquasque virtutes DETHARDINGII noſtri paullo diligentius conſiderare & in exemplum aliis imitandum proponere. Vitam autem DETHARDINGII memoria repetenti, pri-

mum

mum ſe offerunt ea, quæ ad ejus ingreſſum in hunc mundum pertinent. *Stralſunda*, urbs Pomeraniæ citerioris celeberrima, eum naſcentem gremio & ſinu ſuo prima excepit, anno poſt ἐνσάρκωσιν τοῦ λόγου MDCLXXI. die 13. Maji. Vix hoc cœli depoſitum exoſculati erant parentes optimi, dum prima eorum cura eo pertinuit, ut hic ipſorum filius ſalutari baptiſmatis aqua ablueretur. *Patrem* veneratus eſt Noſter Virum Prænobiliſſimum, Excellentiſſimum atque Experientiſſimum Dn. *Georgium* DETHARDINGIVM, qui primum apud Stralſundenſes Medici ac Phyſici urbici officio per decennium magna cum laude præfuit. Deinceps a GVSTAVO ADOLPHO, Duce Megapolitano, immortalis memoriæ Principe, Medicus Aulicus ac Archiater electus, ab Ampliſſimo Guſtrovienſium Magiſtratu etiam Phyſici urbici ſparta ornatus eſt. Silentio non eſt prætermittendum, hunc DETHARDINGIVM, civitatis Stralſundenſis adhuc Phyſicum atque Medicum, aliquando graviſſima vi morbi ita fuiſſe oppreſſum, ut omnes ipſum jam moriturum exiſtimaverint. Sed precibus quorumdam, præſertim D. *Bernhardi* GOSMANNI, Superintendentis, & *Henrici* PIPERI, heroica prorſus virtute & præclaro fidei ſpecimine ad Deum fuſis, mirum in modum a mortuis quaſi revocatum, & ſuis divino redditum fuiſſe beneficio. Exemplum hoc *Chriſtianus* SCRIVERVS, immortalis nominis Theologus, oſtenſurus, quid preces adhuc hodie valeant, & oratio efficiat, ſi ſit ἐνεργουμένη, nominibus tam precantium, quam ægrotantis plane ſuppreſſis, in aureo libro, cui titulus: *Seelen-Schatz Part. IV. Homilia XVII.* §. *24. p.m. 657.* adducit. Mater Noſtro exſtitit *Anna Catharina* NESEN, vidua Dn. *Conradi* SCHVCKMANNI, J. U. Doctoris & Anteceſſoris quondam in hac Alma celeberrimi, ſexus feminei decus & ornamentum.

In linea paterna *Avus* ipſi fuit Dn. *Georgius* DETHARDINGIVS, Pharmacopœus aulicus Sedinenſis & Ampliſſimi Sedinenſium Scabinatus Adſeſſor, ſcriptis chemicis clarus, qui præſertim

ex

ex ſcriptis polemicis, de auri aliorumque metallorum ſolutionibus haud ſpuriis, cum D. AGRICOLA & HAVPTMANNO ſociatis, magnam conſecutus eſt nominis celebritatem. *Avia* ſtirpis paternæ Noſtro contigit *Dorothea* REISIGS, *Andreæ* REISIGS, Pharmacopœi Sedinenſis, & *Eliſabethæ* MARSILIÆ filia, matrona omni virtutis laude ornatiſſima. *Proavus* ſtemmatis paterni fuit Dn. *Michael* DETHARDINGIVS, Medicinæ Doctor & Phyſicus apud Stralſundenſes feliciſſimus, ob egregiam græcæ ac latinæ linguæ notitiam longe famigeratiſſimus. *Proaviam* in linea paterna habuit *Eliſabetham* PETZENERS, feminam lectiſſimam. His adhuc jungimus Noſtri *Abavum*, Dn. *Bartholdum* DETHARDINGIVM, Philoſophiæ Magiſtrum & Roſtochii ad ædem Mariæ Eccleſiaſten vigilantiſſimum, cujus paſſim mentionem fecit celeberrimus quondam in hac Alma Theologus, Dn. *Zacharias* GRAPIVS in *Roſtochio Evangelico*. In primis *p. 386. ſeqq.* exhibet reſponſum theologicum, quod, in quibusdam de Magiſtratu Politico controverſiis, tres verbi divini miniſtri, qui tunc temporis cœtui Mariano præfuerunt, *Lucas* BACKMEISTERVS, *Lucas* RANDOVIVS & *Bartholdus* DETHARDINGIVS, a Viſitatoribus Ducalibus juſſi, anno 1566. die 20. Februarii dederunt. Silentio quoque prætermittendus non eſt Noſtri *Atavus*, Dn. *Jodocus* DETHARDINGIVS, Presbyter Herfordienſis, qui inter primos renati Evangelii præcones in Weſtphalia magna nominis celebritate notus eſt; cujus etiam merita Dn. *Hermannus* HAMELMANNVS, in *Operibus Genealogico-Hiſtoricis p. m. 1037.* & alibi paſſim exponit. Ex hac familia majorum gloria & multis aliis ornamentis inſigni uti ſanguinem duxit Noſter ὁ μακαρίτης, ita etiam ſtatim ab ipſo ætatis ſuæ principio eam vitæ rationem ingreſſus eſt, ut virtute ſua conniteretur majorum ſuorum ſplendori incrementum addere & perpetuitatem. Indoles ſtudiorum capaciſſima ê jucundis puerilis prudentiæ præludiis mature in eo cognoſcebatur. Hinc amantiſſimi

tiſſimi parentes & alii non immerito augurabantur, ex iſta herbeſcentis adhuc ſeque paullatim exſerentis ingenii bonitate magnas aliquando virtutis & ſapientiæ fruges eſſe exſtituras. Qua ſpe incenſus DETHARDINGII noſtri Pater (mater enim huic filio ſuo, vix ſeptem annos nato, morte erepta eſt præmatura), provide circumſpexit Præceptores, quorum fidei hunc filium ſuum concrederet. Primum quidem *Stralſundæ* litterarum rudimenta poſuit. Deinde in Gymnaſio, quod *Guſtrovii* floret, litteris, quas humaniores vocant, eſt imbutus, præceptore imprimis *Thoma Ramſey*, Cantore ibidem bene merito. Parens, nullis parcens ſumtibus, filium etiam peregre alere conſtituit. Hinc ipſum miſit *Roſtochium*, ubi in ædibus Dn. *Johannis* SIBRANDI, Decretal. Prof. Ducalis celeberr. hoſpitio uſus eſt optimo. Hoc enim receptus domicilio, non ſolum ad ſtudiorum incrementa, verum etiam ad vitæ morumque integritatem una cum laudati SIBRANDI filio, natu majore, *Joachimo Henrico* SIBRANDO, in Academia Varno-Balthica primum Moralis Philoſophiæ, deinceps Inſtitutionum Profeſſore Publ. Ordin. & tandem Regii Tribunalis Wiſmarienſis Adſeſſore graviſſimo, formatus eſt quam diligentiſſime. Uterque tunc concreditus eſt præceptori domeſtico communi, primum quidem *Nicolao Sprengero*, in Holſatia ad munus Eccleſiaſticum vocato; & deinde *Matthæo Kleinio*, qui poſtea apud Regiomontanos Advocatus dexterrimus exſtitit. Quo autem DETHARDINGIVS noſter in litteris humanioribus eo limatior redderetur, & prima caperet ſanioris Philoſophiæ elementa, Parenti ipſius placuit illum revocare *Guſtrovium*, ubi per aliquod temporis ſpatium M. *Johannes Matthæus* POLEMANN, Gymnaſii Guſtrovienſis Con-Rector meritiſſimus, in illo perpoliendo omnem navavit operam. Eos in elegantiorum litterarum ſtudiis cum feciſſet progreſſus, ut cum fructu poſſet majora auſpicari, annuente Patre optimo *Academiæ Roſtochienſi* nomen dedit

A. R. S. MDCLXXXVIII. Excitatus exemplo majorum ſuorum, quorum plurimi in arte medica magnam nominis celebritatem conſecuti ſunt, ad artem ſalutarem omnes cogitationes ſuas omniaque ſtudia contulit.

Jam domi ipſius Patris inſtitutione tirociniis hujus ſcientiæ feliciter poſitis, in Academia Roſtochienſi duces nactus eſt egregios, Dn. *Bernhardum* BARNSTORFIVM, & Dn. *Johannem* GERDESIVM, Facultatis Medicæ Profeſſores quondam excellentiſſimos, qui in perpoliendo illo honeſtiſſima æmulatione concertarunt. His doctoribus dum Noſter operam dedit aſſiduam, etiam Philoſophorum, tunc in hac Alma docentium, præcepta avide imbibit, præluſit eruditioni, quam litteratorum orbis deinceps eſt admiratus. Hac in muſarum ſede cum per anni & ſex menſium ſpatium in ſtudia ſtrenue incubuiſſet, & variis locupletatus eſſet eruditionis opibus, noluit in patria diutius hærere, ſed peregrinandi impetum cepit. Primum *Batavos* adiens *Academiam* ſalutavit *Lugdunenſem*, in qua Viri clariſſimi *Carolus* DRELINCOVRT, *Jacobus le* MORT, *Burchardus* VOLDERVS, *Antonius* NVCKIVS, *Paulus* HERMANNVS, SENGVERDIVS, & alii eruditionis copias ipſi ſuffecerunt. Hic Noſter in omnibus ſcientiæ medicæ partibus egregios fecit progreſſus. Profuit ipſi indefeſſa Profeſſorum, ibi docentium, induſtria, ſplendidis maximeque certis ſalariis excitata, quæ diſcentium ardorem mirum in modum inflammare ſolet. Adſunt etiam in hoc eruditiſſimorum hominum ſeminario, alia ſubſidia & incitamenta, quæ Medicorum ſtudiis egregie conſulunt. Adeſt *hortus Botanicus*, herbis & floribus undique refertus. Adeſt *Laboratorium chymicum*, operationibus chymicis egregie aptum. Adeſt *Noſocomium*, magno ægrotorum numero repletum. Adſunt *ſectiones anatomicæ publicæ* & quotidianæ. Hinc Noſter ea, quæ ad Anatomiam pertinent, hic præſertim audivit, perſpexit, cognovit intenteque obſer-

obſervavit. Et multa ut paucis complectamur, in Academia Lugdunenſi DETHARDINGIVS noſter tempus ſuum ita collocavit, ut ipſi licuerit fructum ad conſcientiam referre uberrimum. Sed alias etiam *Belgii confœderati regiones* peragravit, favorem celeberrimorum Virorum undique ſibi conciliaturus. Inprimis *Ultrajectum* ſibi putavit adeundum, ubi VALLANI & MüNNINGEKII humanitatem varie eſt expertus. Horum enim benevolentia nactus eſt occaſionem inſtructiſſimas perluſtrandi bibliothecas, & alia, quæ Ultrajecti ſua raritate ſe ſatis commendant, ſpectandi. At enim vero ex voluntate Parentis, litteris ipſi declarata, in Belgio non diutius commorari, ſed iter etiam in alias Europæ regiones inſtituere debebat. Hinc anno MDCXCI. in *Galliam* ſe recepit, & nonſolum *Lutetiæ Pariſiorum*, verum etiam in quibusdam aliis ampliſſimi hujus regni urbibus celebribus ea, quæ obſervatu digna ſunt, obſervavit, & ubique viros ſalutavit famigeratiſſimos. Digna ipſi quoque videbatur *Britannia*, quam adnavigaret. Quidquid *Londinum* artis unquam ac elegantiæ oſtentat, quidquid *Oxonienſes Athenæ* exteris in exemplum vix imitabile proponunt, hoc vidit & ex conſuetudine eruditorum peregrinantium memoriæ prodidit. In hoc itinere adiit tot viros omnis eruditionis atque elegantiæ principes, quorum ſermonibus, ſtudiis ac moribus animum intendit. Vidit tot bibliothecas locupletiſſimas, ex quibus varia pro ſua diſcendi cupiditate in uſus ſuos convertit. His mercibus transmarinis jam locupletatus, ex Anglia ſolvit, & menſe Septembri ejusdem anni MDCXCI. ſecundo ventorum flatu *Hamburgum* adpulit. Hoc quippe optimo Parenti erat in votis, ut filius Germaniæ redderetur & patrios etiam lares repeteret. *Guſtrovium* itaque fauſto ſidere reverſus, ſuo adventu venerandum Genitorem maxime exhilaravit. Ea etiam jam inſtructus erat doctrinæ copia, ut Ampliſſimus Guſtrovienſium Magiſtratus Noſtro officium Phyſici urbici ultro offerret

 At

At DETHARDINGIVS, jucundas peregrinationis utilitates jam expertus, denuo in exteris terris & Academiis adhuc majora in arte ſalutari incrementa capere maluit, ut deinceps eo magis patriæ prodeſſe poſſet. Hinc ultra ſex menſes Guſtrovii detineri non potuit, ſed itineri iterum accingebatur.

Fauſtis itaque adclamationibus optimi Parentis & cognatorum ſuaviſſimorum, Deo duce, in viam ſe dedit. Primum quidem *Lipſiam* petiit, fœcundum eruditiſſimorum hominum ſeminarium. Hic per annum & quod excurrit, commoratus, eruditione & morum ſuavitate doctiſſimorum virorum ſibi amorem conciliavit & exiſtimationem. Præſertim vero cum *Joanne* BOHNIO, *Auguſto Quirino* RIVINO, *Joanne Chriſtiano* SCHAMBERGIO aliisque Medicis celeberrimis magna ipſi familiaritas atque conſuetudo fuit. Hoſpitio exceptus Pharmacopœi & Chymici Lipſienſis peritiſſimi, Dn. LINCKII, adfinis ſui, occaſionem quoque nactus eſt rerum pharmacevticarum notitiam ſibi comparandi. Muſis valedicens Lipſienſibus & viſis in itinere aliis Academiis vicinis & circumiacentibus, ex voluntate parentis anno MDCXCIII. *Academiam* adiit *Altorfinam*, a D. *Mauritio* HOFFMANNO, D. *Jacobo Pancratio* BRVNONE & D. *Joanne Mauritio* HOFFMANNO humaniſſime receptus. In hac muſarum ſede DETHARDINGIVS noſter invenit campum, in quo ejus eruditio excurreret & parta tot vigiliis ſcientia, ceu in publico quodam theatro, ſpectaretur. Viri in Academia tunc temporis Altorfina celeberrimi, in intimam Noſtri familiaritatem pervenientes, facile intellexerunt, DETHARDINGIVM veræ & ſolidæ eruditionis copia ac varietate jam præſtare. Hinc gratioſa Facultas Medica ipſum non ſolum ad *examen*, quod *rigoroſum* vocari ſolet, lubentiſſime admiſit, verum etiam ipſi, ceu *Candidato eruditiſſimo atque digniſſimo*, facultatem conceſſit, e diſputantium cathedra diſputationem defendendi inauguralem. Quo itaque in publico

lico eruditorum cœtu oſtenderet, ſe ſummis in arte ſalutari honoribus digniſſimum eſſe, anno MDCXCIII. die 1. Decembris *Diſputationem inauguralem* de *calculis Microcoſmi* absque Præſide (quæ iſtius Academiæ conſuetudo eſt) ſucceſſu feliciſſimo ventilavit. Abſens pater filio, tale ſpecimen publicum tunc edenti, gratulatus eſt ſcripto quodam, in quo *de Officio veri Medici* præcepit. Facultatem ſummos in arte ſalutari honores capeſſendi ſibi hoc modo pepererat Noſter. Antequam vero illis ornaretur; in *Auſtriam*, *Hungariam* & *Italiam* iter ſuſcepit. Quapropter relicta Academia Altorfina anno MDCXCIV. *Noribergam* profectus eſt; & ulterius *Auguſtam Vindelicorum* adiit, ubi ex frequentiore aditu, quem celebratiſſimus Dn. *Lucas* SCHROECKIVS, Reipublicæ ejusdem Archiater, Comes Palatinus Cæſareus, & S. Rom. Imperii Nobilis, nec non Academiæ Naturæ Curioſor. Leopoldino-Carolinæ Præſes, ipſi conceſſit, fructus cepit uberrimos. Hic vero ultra tres menſes commorari haud potuit, quoniam tempus viſendi jam dictas regiones inſtabat. In itinere itaque progreſſus *Donavvertam* ſalutavit, ubi mox rapidis Danubii fluminibus ſe committens primum *Ratisbonam* venit, & ulterius in Hungariam deſcendit. Ea cum hic obſervavit, quæ ſcientiæ medicæ emolumento eſſe poſſunt, reditum maturans, *Viennam*, ſedem Imperatoris Romano-Germanici nobiliſſimam, petiit, ubi multa obſervatu digna, quæ peregrinantium curioſorum animos admiratione complere ſolent, conſpexit. Nactus in hac urbe comites exoptatos, menſe Auguſto anni jam dicti, iter in Italiam ſuſcepit, primum *Venetias* opulentas adiens, & ulterius progreſſus per integram hiemem in celeberrima Venetorum Academia, quæ *Patavii* eſt, ſubſiſtens. Hic noſter non ſine inſigni ſtudiorum ſuorum incremento Medicos eximios, *Pompeium* SACCIVM, BORRONÆVM, SPOLETVM, MARCHETTVM & alios diligentiſſime conſuluit, & ſuetas ibi ſectiones anatomicas magno cum fructu

adſpexit. Iisdem autem finitis comites gente Germanos invenit, & his ſibi junctis alia Italiæ loca, videlicet *Vincentiam*, *Veronam*, *Mediolanum*, *Florentiam*, *Sienam* & ipſam Pontificis Romani ſedem, *Romam*, luſtravit. Tantum aberat, ut peregrinationum ſatietas eum caperet, ut potius inferiorem quoque Italiæ partem quodammodo peragrare ſibi jucundum exiſtimaret. Adiit itaque *Neapolin* nobiliſſimam, & viſitavit montem *Veſuvium*, ignium eruptione clarum. Iter autem reflectens ſalutavit *Lauretum*, multis fabulis inclutum, & *Anconam*, portu celebri notiſſimam. Et ſic DEO duce, iterum *Venetias* pervenit.

Jam aderat tempus, ut DETHARDINGIVS Italos relinquens, Germaniæ provinciis redderetur. In reditu itaque *Tridentum*, Concilio clarum, & *Monachium*, Electoris Bavariæ ſedem, viſens *Auguſtam Vindelicorum* redibat. Hinc *Noribergam* profectus, tandem *Altorfium* repetiit, ubi anno MDCXCV. die 17. Novembris ſummis in arte ſalutari honoribus & privilegiis condecoratus eſt; cum jam ante biennium, exantlato examine & diſputatione inaugurali, publicæ eruditorum ϛυζητήσει expoſita, ſolemnia præſtiterat. Ornaturus itaque, quem nactus erat, gradum, in hac Academia Altorfina, die 4. Decembris ejusdem anni Præſidis munere fungens, Diſputationem Anatomico-Phyſiologicam de *Fontanella infantum*, Reſpondente *Ulrico Sigismundo* NIMPSCH, publice & magno cum adplauſu ventilavit.

Tandem poſt tot annorum peregrinationem DETHARDINGIVS noſter tendit in patriam, in qua ipſius ingenium, multa exercitatione ſubactum, & inſignes eruditionis dotes diu haud deliteſcere potuerunt. Tales animi & doctrinæ opes etiam innotuere Medico celeberrimo Dn. *Joanni* WOLFIO, tunc iter in Daniam meditanti, qui, cum A. O. R. MDCXCVI. tres hebdomades Guſtrovii degeret, ab utroque DETHARDINGIO, Patre & Filio, humaniſſime eſt exceptus. Edebat quippe DETHARDINGIVS

noſter

noſter Guſtrovii ea eruditionis ſpecimina, præſertim in operationibus ad Anatomiam pertinentibus,ut de ipſius doctrina atque dexteritate per terras Megapolitanas rumor facile increbeſceret. Præclarum & fide digniſſimum hac de re teſtimonium adfert Celeb. Dn. *Andreas Daniel* HABICHORST, qui in *Roſtochio litterato* vitam DETHARDINGII noſtri deſcribens *Part. I. p. 157. ſeq.* hæc exhibet verba: *Denique anno 1696. menſe Januario in patriam redux, quam ſedulo hactenus apud exteros officio eſſet functus, adeo demonſtratum ivit luculenter, ut publica ſtatim ſpecimina ederet. Suarum etiam partium eſſe ratus, quæ ipſe, neglecta ſtudiorum ergo patria, e Germanorum eruditione, & ſedulitate Batavorum, Italorumque experientia acceperat, mente illinita, propria manus induſtria rimari; Anatomiam ſingulis menſibus eodem anni 1696. Guſtrovii, in præſentia Ducalium Conſiliariorum Eccleſiæque Miniſtrorum & aliorum, præviis programmatibus invitatoriis, ita inſtituit, ut primo ſub initium menſis Aprilis* cerebri anatomiam; deinde *ſub ejusdem menſis finem* oculorum ſectionem, *celebrare; porro menſe Majo* auditus ſtructuram *menſe Julio* linguam, *menſe Auguſto* pulmones, *menſe Septembri* Cor, *menſe Octobri* epar, *menſe Novembri* ventriculum cum inteſtinis, *menſe Decembri* renes; *tandemque menſe Januario ſequentis anni 1697.* arterias & venas *evolvere non gravaretur. Sed & ulterius ad ſectiones integumentorum corporis humani itemque oſſium proceſſiſſet, niſi ſuperioris ipſum hinc avocantis auctoritas interveniſſet.*

Nondum ad finem perductæ erant operationes, quas adplaudentibus ſpectatoribus inſtituebat, anatomicæ, cum fama de DETHARDINGII dexteritate ac ſedulitate ad *aulam* perferretur *Sverinenſem*, in qua Sereniſſimus Princeps, tunc temporis Dux regnans Megapolitanus, Dn. FRIDERICVS WILHELMVS, noſtro Anatomiæ ac Botanices, nec non Mathematum ſuperiorum Profeſſionem in hac

Alma

Alma Roſtochienſi clementiſſime demandavit. Viſum enim eſt Sereniſſimo Principi, alte memorato, ex bono publico & ex Academiæ dignitate fore, ſi DETHARDINGIVS repararet damnum, quod Alma noſtra tunc, ex Dn. *Joannis* GERDESII abitu ad Gryphiswaldenſes acceperat. Honorifice jam arceſſitus Noſter, Anatomiæ artibus & Medicinæ laudibus ornatiſſimus, in clariſſimo Profeſſorum Roſtochienſium ordine elucere cœpit. Spartam ſibi demandatam *Rectore Academiæ*, Dn. D. *Bernhardo* BARNSTORFIO anno MDCXCVII. die 18. Februarii auſpicatus eſt *Oratione ſolemni*, in qua *de idea veri Anatomici* verba fecit.

Officio jam publico ornatus, DETHARDINGIVS etiam in eo erat, ut rebus ſuis domeſticis conſuleret. Hinc eodem MDCXCVII. die 13. Octobris matrimonium iniit, tori ſociam ſibi eligens Virginem prænobiliſſimam & omni virtutum genere ornatiſſimam, *Mariam* REVSCHEN, Illuſtris Dn. *Chriſtophori* REVSCHII, Sereniſſimi Ducis Megapolitani, Dn. GVSTAVI ADOLPHI, Conſiliarii Eccleſiaſtici dexterrimi, & *Dorotheæ Grundgreifferiæ* filiam dilectiſſimam. Hoc conjugium uti vera in Deum pietate & numquam interrupta animorum conjunctione Deo gratum fuit, & in exemplum aliis imitandum potuit proponi, ita etiam multis cumulatum eſt divinis beneficiis. Adnumeramus his merito liberos, quos, Deo clementiſſime benedicente, DETHARDINGIVS Noſter ex Conjuge ſua dulciſſima procreavit.

I. Filius primogenitus eſt Vir Prænobiliſſimus, Excellentiſſimus atque Experientiſſimus, Dn. *Georgius Chriſtophorus* DETHARDINGIVS, Philoſophiæ ac Medicinæ Doctor, nec non Anatomiæ & Botanices, ut & Mathematum Superiorum Profeſſor in Alma Roſtochienſi Ducalis Publicus Ordinarius longe celeberrimus: qui quemadmodum optimo Parenti in officio hic ſucceſſit, ita etiam ipſi Patris felicitatem & benedictionem precamur uberrimam. Hic vero in hujus vitæ lucem prodiit anno poſt natum Chriſtum

MDCXCIX.

MDCXCIX. die 10. Aprilis, & ea uſus eſt fortunæ indulgentia, ut à Parente Medico ſolidiſſimo nonſolum in doctrina ac praxi fuerit inſtitutus & perpolitus, verum etiam exteris Academiis ſalutatis, itineribus confectis & eruditionis ſpeciminibus editis, gradu doctoris ſit condecoratus.

II. Filius ſecundo-genitus Vir Prænobiliſſimus, & Conſultisſimus, D. *Georgius Wilhelmus* DETHARDINGIVS, anno MDCCI. die 18. Januarii ſuaviſſimam hujus vitæ lucem primum adſpexit, & jam eſt J. U. Doctor famigeratiſſimus & cauſſarum Patronus apud Lubecenſes dexterrimus.

III. Tertium in ordine locum tenet filia *Anna Dorothea*, anno MDCCIII. die 20. Junii nata, quam formæ elegantia & virtutum ornamentis commendatiſſimam anno MDCCXX. in matrimonium duxit Vir Prænobiliſſimus, Excellentiſſimus atque Experientiſſimus, Dn. *Joannes Chriſtophorus* HEINZE, Medicinæ Doctor & Practicus apud Guſtrovienſes feliciſſimus, & Sereniſſimi Ducis Megapolitani Conſiliarius Aulicus dexterrimus, qui vero omni exſpectatione citius catarrho ſuffocativo lethali correptus, d. III. Septembr. MDCCXLVII. diem obiit ſupremum.

IV. *Georgius Fridericus* anno MDCCVI. die 15. Auguſti natus, naturæ debitum reddidit anno MDCCVII. die 5. Septembr.

V. *Georgius Fridericus*, beati fratris nomine inſignitus, anno MDCCIX. die 12. Septembr. in hujus mundi theatrum productus eſt; nondum autem quatuor annos natus fabulæ vitæ ſuæ cataſtrophen addidit, anno videlicet MDCCXIII. die 27. Febr.

VI. *Maria Louiſa* anno MDCCXII. die 10. Februarii felici partu excluſa eſt. Hæc omnibus, quæ ſexum femineum condecorare ſolent, virtutibus ac ornamentis conſpicua, a. MDCCXXXI. die 22. Junii nuptiis juncta eſt Dn. *Johanni Henrico Roggenbau*, Senatori Roſtochienſi prudentiſſimo & mercatori primario atque florentiſſimo.

VII. Ultimo genitus, Vir Prænobiliſſimus & Conſultiſſimus, Dn. *Georgius Auguſtus* DETHARDINGIVS, anno MDCCXVII. die 9. Februar. hujus vitæ lucem adſpexit. Huic uti ab ineunte ætate fuit ingenium ad omnes honeſtas diſciplinas docile, & ad eas percipiendas ita factum, ut non tam accipere a magiſtris, quam ipſe ex ſe parere, & earum quodammodo reminiſci, ex illa *Platonis* ſententia, videretur; ita ipſe quoque jam egregia eruditionis ſpecimina litteratorum orbi exhibuit. Anno MDCCXXXIX. in hac Academia Roſtochienſi ſummis in Philoſophia honoribus ornatus eſt. Jam vero Potentiſſimi Danorum Regis Adſeſſor Cancellariæ dexterrimus, & in Gymnaſio academico, quod *Chriſtianæi* nomine *Altonaviæ* floret, Juris Publici & Hiſtoriarum Profeſſor meritiſſimus exſiſtit.

Jam recenſum agam tam *Diſputationum*, quam aliorum *Scriptorum*, quæ DETHARDINGIVS Noſter, *Roſtochii* in officio conſtitutus, in lucem emiſit publicam.

Anno MDCCIII. Diſput. *de ingreſſu aëris per poros cutis.*

Anno MDCCV. Diſput. *de ſalubritate aëris Roſtochienſis.*

Anno MDCCVI. Diſput. *de vano ecclipſium metu. Quæſtionem ſiſtens: An expediat peſte mori? Specimen Anatomiæ jucundæ & utilis.*

Anno MDCCXIII. Diſp. *de Operatione medicamentorum evacuantium.*

Ann. MDCCXIV. *Scrutinium Commercii animæ & corporis, ac, qui inde fluunt, adfectuum animi, methodo mathematica factum.* Diſſert. epiſtolar. ad *Lucam* SCHROECKIVM, *de methodo ſubveniendi ſubmerſis per Laryngotomiam.*

Ann. MDCCXV. Diſp. *de Operatione medicamentorum adſtringentium.*

Ann. MDCCXVII. Diſp. *de ſubactione alimentorum in ventriculo*

triculo. Oratio ſæcularis, de meritis LUTHERI *in artem medicam*, die 3. Novembr. in Auditorio maximo publice recitata.

Ann. MDCCXVIII. Diſp. *de Carminatione ſanguinis in pulmonibus.* De *differentia ingenii & judicii in Medico Clinico.* De *Anæſthæſia.*

Progr. *de connubio Theoriæ & Praxeos.*

Ann. MDCCXIX. Diſput. *de neceſſitate Medicinæ ex natura termini vitæ.* De *Erotomania.*

Progr. *de Ethica & Medicinæ connubio.*

Ann. MDCCXX. *Palæſtra medica, exhibens themata phyſiologica, in alma Roſtochienſi XXX. Diſpp. publice ventilata.*

Ann. MDCCXXI. *Quæſtio problematica: An homo adultus, ceteroquin, citra cibum & potum per quadraginta dies & quadraginta noctes, ſolius naturæ viribus, vitam trahere poſſit? occaſione jejunii quadrageſimalis Generoſi Viri de Bernhard.* Diſp. *de Obſeſſione eademque ſpuria.*

Ann. MDCCXXII. Diſput. *de Ethica dolentium.*

Ann. MDCCXXIII. *Scrutinium phyſico-medicum, quo indoles intellectus animæ inſiti, ab adventitio probe diſcernendi, eruitur, & ad ulteriorem indaginem omnibus Philoſophis, Theologis, Jureconſultis, inprimis vero Medicis, ſedulo commendatur.* Diſp. *de Cynanche.* Diſp. *de cura mortis.* Reſp. *Georgio Chriſtoph. Dethardingio.* Hoc ipſo anno hæc diſp. formam tractatus induens, prodiit ſub titulo: *Georgii Chriſtophori* DETHARDINGII, *Philoſophiæ Magiſtri & Medicinæ Licentiati, Meditatio academica de Morte.* Progr. *de præſtantia Medicorum a parentibus Medicis prognatorum.*

Ann. MDCCXXIV. *Manuductio ad vitam longam, tradens regulas diæteticas ſub regimine circa aërem, cibum & potum, motum & quietem, ſomnum & vigilias, ſuperfluorum excluſionem, animi adfectus, Medicum & medicamenta hominibus facile obſervandas, ſubnexis monitis Ethico-Medicis.*

Ann. MDCCXXV. Diſp. exhibens *Specimen Ethicæ dolentium ſub doloribus partus.*

Ann. MDCCXXVI. Diſp. *de Hæmoptyſi ex infauſta conſolidatione ulcerum pedum.* Progr. *de naturæ ſollicitudinibus ſub ſchematiſmo morborum.*

Ann. MDCCXXIX. *Diſput. adſtruens, voluntatem Medici habendam eſſe pro effectu.* Diſp. *de Calculo veſicæ friabili.* Progr. *de calculi geneſi recte cognoſcenda.* Diſp. *de morbis a ſpectrorum adparitione oriundis.* Progr. *de medicamentis tempori accommodatis.* Diſp. *de Colica ſanguineo-ſpaſmodica & venæſectione in illa pro ſpecifico habenda.* Progr. *de Venæſectionis utilitate.*

Ann. MDCCXXXI. Diſp. *de morbo Regis Jorami.* Progr. *de concordia, inter ſtudium Theologicum & Medicum ſtabilienda.* Diſp. *de tribus impoſtoribus I. potu Thée & Coffée; II. commoda vita; III. de officinis domeſticis.*

Ann. MDCCXXXII. *Quæſtio problematica: An ſub depreſſione cranii, hujus elevatio per manualem operationem chirurgicam ſit neceſſaria?*

Ex ſcriptis, quæ jam commemoravimus, facile colligi poteſt, DETHARDINGIVM noſtrum in ſcientiis, ad artem medicam & reliquam eruditionis ſupellectilem pertinentibus, tantam adhibuiſſe induſtriam, quanta illa eſſe, cum ſumma eſt, ſolet. Ad ornandas reliquas officii demandati partes, omnes quoque cogitationes omniaque ſtudia contulit. Ex quo publicum docendi munus in Academia Varno-Balthica ipſi demandatum eſt, ſtatim lectionibus tam publicis, quibus experimenta anatomico-phyſiologica in numeroſiori ſpectatorum corona propoſuit; quam privatis, quibus humanæ generationis ac formationis negotium explicuit, officium ſuum ornare cœpit. In eodem ſtadio poſtea curſum continuavit, & totus in eo fuit, ut eruditionis theſauros exponeret, & docendo diſputandoque juvenes quotidie redderet

doctio-

doctiores. Hoc modo de Academia præclare meritus eſt, orbique litterato magna nominis celebritate innotuit. Hinc quoque jam anno MDCCXIV. Collegis *Academiæ Naturæ Curioſorum* celeberrimis ANDRONICI nomine adſcriptus eſt. Varias itaque obſervationes medico-phyſicas, ab Ipſo profectas, Ephemeridibus Academiæ Natur. Curioſor. paſſim inſertas legimus, e. g. *de anatomia tympanitici; de arthritide a lumbricis terreſtribus remiſſiori; de equo docili; de methodo Timæano curandi febrem quartanam; de faſcinatione; de læſione rami in carpo manus dextræ.* Ut alias ipſius lucubrationes, in his Ephemeridibus exhibitas, jam ſilentii peplo involvamus. Hoc autem ſileri nullo modo poteſt, DETHARDINGIVM noſtrum, Decani, Procancellarii, aut Rectoris Academici munere fungentem, ſæpenumero in celeberrima Panegyri animos audientium Orationibus exquiſiti argumenti demulſiſſe. Hic Roſtochii in ſplendido templo, Virgini Dei-paræ ſacro, ipſum audivimus publice, memoriter & ſuaviſſime dicentem de quæſtione: *Quare balbutientes omnium lubentiſſime confabulentur?* Alia occaſione acroateria noſtra candidiſſima illius voce ita perſonarunt, ut Orationum iſtarum non ſine oblectatione recordemur. Modo ipſi *de multitudine Medicorum in Republica*, modo *de vi & efficacia amoris ſui ipſius*, modo *de prolixitate in ſtudio medico, quatenus ea vel laudanda vel taxanda*, modo *de methodo regiminis academici, ad methodum medendi inflexa*, peroranti aures attentas præbuimus, magna perfuſi voluptate.

Rectoris Academici officio in hac alma functus, id ſemper egit, ut animo pro ſalute ac dignitate Academiæ excubaret. In ultimo, quem hic Roſtochii, anno MDCCXXXII. geſſit, Rectoratu academico, DETHARDINGII præſertim conſiliis atque auſpiciis factum eſt, ut Bibliotheca ex priſtino loco ſatis obſcuro in ædem tranſportata fuerit Jacobæam, in qua ipſi locus eſt conceſſus

ad gloriam & incrementum ejus valde commodus. Inter notatu digna hoc ultimum eſt, quod B. Noſter ſua manu matriculæ academicæ inſeruit.

Annos triginta quinque DETHARDINGIVS in Academia Roſtochienſi ſpartam Profeſſoris Publici & Ordinarii egregie ornaverat. Spes etiam erat, fore, ut reliquum vitæ ſpatium hic quoque conſumeret. Sed providentiæ divinæ aliter viſum eſt. Auſpiciis enim Auguſtiſſimi Danorum Regis CHRISTIANI VI. Noſter vocatus eſt in Academiam Hafnienſem, ut celeberrimo Dn. FRANKENAU in officio ſuccederet. Provida Dei cura in hac vocatione ſignis plane admirandis ſe manifeſtavit. Hinc vocanti Regi clementiſſimo morem geſſit DETHARDINGIUS, & anno MDCCXXXIII. annum ætatis ſexageſimum tertium agens, relicto Roſtochio, Hafniam ſe contulit. Demandati officii partes cum in ſe recepit, auſpicatus eſt ſpartam ſibi concreditam publica Diſputatione *de facie divina Medicorum.* Jam regno præſidens Potentiſſimus Rex FRIDERICUS V. tunc Princeps in ſpem regni genitus, præſentia ſua glorioſa hunc actum ſolemnem ornavit quam clementiſſime. Quemadmodum vero DETHARDINGIUS, novum in Academia Hafnienſi officium auſpicatus, eruditionis & diligentiæ ſuæ ſpecimina edidit; ita etiam in reliquo vitæ ſpatio ſui fuit quam ſimillimus, hoc eſt exemplar virtutis, pietatis, diligentiæ & eruditionis perfectiſſimum. Primum quidem ea, quæ diligentiam & eruditionem ejus commendare poſſunt, perpendemus. Quapropter nobis præſertim commemoranda ſunt publica doctrinæ ſpecimina, quibus in Academia Hafnienſi nominis ſui celebritati incrementum addidit & perpetuitatem. Præter Diſputationem jam laudatam in iſta celeberrima Muſarum ſede DETHARDINGIUM auctorem adgnoſcunt ſcripta, quæ jam ſequuntur:

Anno MDCCXXXIII. *Oratio Jubilæa de morbis Eccleſiæ redivivis,*

vivis, more majorum in Regia Academia Hafnienſi in Auditorio majori die 31. Octobris habita.

Anno MDCCXXXIV. Diſput. *de hæmorrhagiis ventriculi. Specimen fatorum Medicinæ, in morbo ſanabili, medicabili quidem, ſed vix tollendo, Podagra.* Diſp. *de caſibus fortuitis funeſtis in praxi clinica. Elementa diætæ, ſive Regulæ Phyſico-medicæ ad auro cariorem ſanitatem conſervandam, vacillantem fulciendam, deperditam vero cito, tuto & jucunde recuperandam; in uſum eruditorum Daniæ & Norvvegiæ.* Quæſtio problematica: *Utrum ſtudioſus, inprimis Medicinæ, citra vivam Doctoris vocem propria induſtria ſufficientem ſibi comparare poſſit ſcientiam?* Diſput. *de methodis medendi in Medicina & Chirurgia ſuſpectis.*

Anno MDCCXXXV. Diſp. *de febribus, Eideroſtadenſes corripientibus, vulgo Stoppel-Fiebern. Fundamenta ſcientiæ naturalis, quibus in rebus naturalibus & ad oblectamentum & ad utilitatem hactenus delecta brevibus Aphoriſmis exponuntur. Fundamenta Phyſiologica, ſive Poſitiones hominis ſtatum ſanum, ad officia, ſibi in hoc mundo expediunda, neceſſarium delineantes; in uſum auditorum.* Diſp. *de Operationibus medicamentorum reficientium & adjuvantium.*

Anno MDCCXXXVI. Diſput. *de prærogativis ſanitatis infantum plebeiorum præ ſanitate infantum nobilium.* Progr. *qui fiat, quod natorum pauciſſimi ætatem attingant; plurimi e contrario mundum vix ingreſſi huic iterum valedicendum habeant.* Progr. *de conjugio diætæ & pharmaciæ, ut maris vices diæta, pharmacia autem feminæ expleat. Decas Theorematum ad Diætologiam Biblicam ſpectantium. Scrutinium cauſſæ materialis Podagræ, quæ abſtruſiſſima habetur.*

Anno MDCCXXXVIII. *Enodatio quæſtionum quarumdam ſpinoſarum, ad hiſtoriam medicam pertinentium, de miſſionibus ſanguinis artificialibus.* Diſput. exhibens *Centuriam theſium miſcella-*

cellanearum quæ dubia vexata ex omnibus partibus Medicinæ proponunt. Diſput. *de novo ſpecifico in quartana.*

Anno MDCCXXXIX. Diſp. de *Peſte varioloſa in Grœnlandia, & Decas poriſmatum, ad hiſtoriam Variolarum medico-clinicam ſpectantium. Fundamenta Pathologica ſive Poſitiones, hominis ſtatum morbidum, officia ſibi in hoc mundo expediunda impedientem, delineantes.* Diſput. *de neceſſaria motus & potus combinatione.*

Anno MDCCXL. *Nova ſcrutatio negotii Phyſico-medici, per virgulam vacillantem detegendi occulta.* Diſp. exhibens *Centuriam theſium ex medicina morali, clinica & forenſi.* Diſp. *de medicamentis Norvvegiæ ſufficientibus, una cum methodo medendi. Fundamenta Semiologiæ Medicæ, ſive Axiomata fida pro informando Medico de morbis præſentibus & futuris.*

Anno MDCCXLI. Diſput. *de præſidiis ſanitatis & vitæ longæ e Decalogo.*

Anno MDCCXLII. *Decas Aphoriſmorum Hippocratis nova luce illuſtrata. Diſquiſitio phyſica vermium in Norvvegia, qui novi viſi, una cum tabulis æneis.*

Anno MDCCXLIII. *Fundamenta methodi medendi, ſive manuductio generalis & fida ad praxin clinicam tuto, cito & jucunde, quantum datur, exercendam, in uſum Auditorum. Decem & ſeptem Aphoriſmi Hippocratis è Sect. I. depromti & nova luce illuſtrati. Continuatio Aphoriſmorum Hippocratis ad finem Sect. I.*

Anno MDCCXLIV. *Aphoriſmi Hippocratis XI. è Sect. II. depromti, nova luce illuſtrati.*

Anno MDCCXLV. *Nova luce illuſtrati XV. Aphoriſmi Hippocratis ex horum Sect. II. depromti.* Diſput. exhibens *Obſervationes de morbis, advenas in America vexantibus, ſpeciatim in Inſulis S. Thomæ & S. Crucis.* Reſp. *Carolo Adolpho Mallerbach.* Operæ pretium eſt hic adjicere, modo memoratum Dn. *Mallerba-*

lerbachium ſex annos in *Inſulis S. Thomæ & S. Crucis* vitam degiſſe. Hinc obſervationibus, ab ipſo hic exhibitis, eo majorem habendam eſſe fidem, merito exiſtimamus.

Diſput. *de Specifico prophylactico oculorum.*

Anno MDCCXLVII. *Epitome Erotematica Phyſices. Continuatio I. Aphoriſmorum Hippocratis enucleatorum, ex horum Sect. II. deſumtorum. Continuatio II. Aphoriſmorum Hippocratis enucleatorum ad finem Sect. II.* Nolo ſilentio præterire, ad finem perductum eſſe laborem, quem DETHARDINGIUS Noſter in Hippocratis Aphoriſmos enixus eſt. Quæ adhuc in manuſcripto ſunt in *Hippocratem* lucubrationes, dum ad hæredes doctos perveniunt, primo quoque tempore lucem adſpicient publicam, ut ejusmodi opus edecumatum, dum abſolutum eſt, arti ſalutari operam navantibus eo majorem adferre queat utilitatem. Taceo jam alios partus ingenii numeroſos. Paucis ut me expediam. DETHARDINGII merita ipſum immortalem præſtabunt, & nunquam interitura ſunt incomparabilis doctrinæ ipſius monumenta. Quot Viri, eruditionis & artis ſalutaris jam cumulatiſſimi, ipſo duce ad ſolidam cognitionem pervenerunt, tot viva ac ſpirantia gloriæ ſuæ ſimulacra ſibi conſecravit. Ipſe etiam in vita ex documentis multis & apertiſſimis cognoſcere potuit, magnum ſuis meritis atque virtutibus ſtatui pretium. Miſſis jam aliis, unum tantummodo adducam. Inter ea, quibus de Academia Hafnienſi præclare meritus eſt Noſter, hoc inprimis in cenſum venit, quod ipſius cura atque auſpiciis theatrum anatomicum & Muſæum naturæ, incendio quondam deletum, denuo exſtructum eſt. Hoc ipſum indicat inſcriptio, quæ in honorem Noſtri perennem vergit & prope ingreſſum in hoc ædificium his exhibetur verbis.

En
Phœnicen
Ex cineribus repullulantem,
In quos vorax flamma cum cœteris
Univerſitatis ornamentis
Quarto Calend. Novembr. An. MDCCXXVIII.
Redegerat

Hic
Auſpice Regum optimo

CHRISTIANO SEXTO

in
Muſæo naturæ & Theatro Anatomico
Lætus & nitidior
Reſurgit
Opera & Cura

Aetate Phœnicis, Arte Chironis,
Facult. Med. & Collegii Medici
Hafnienſis

Decani Perpetui

GEORGII DETHARDINGII

A. P. C. N. MDCCXXXX.

Hacte-

Hactenus ea potiſſimum adtigi, quæ DETHARDINGII nomen orbi erudito inprimis commendarunt. Nunc etiam mentio injicienda eſt eorum, quæ ad privatam vitæ rationem magis pertinent. Silentio præterire non poſſum diligentiam ipſius nunquam delaſſatam. Licet enim in praxi clinica multorum ægrotorum valetudini conſuleret; nihilo tamen ſecius quatuor minimum horas lectionibus, in uſum auditorum inſtitutis, quotidie deſtinavit. Ad reſtituendam ægrotantium ſalutem cum iter ipſi erat faciendum, nonnulli libri ſemper Ei comites fuerunt, ex quibus pro ſuo diſcendi ardore optima quæque notavit & in uſus ſuos convertit. Quoties libraria ſuppellex, quam ſibi magno ſtudio magnisque comparaverat ſumtibus, ipſum poſſidebat, toties totus in eo fuit, ut eruditionis ſuæ opes augeret. Hinc in arte medica quanta quanta eſt inſignes ſcientiæ theſauros ſibi collegerat. Ipſum inprimis in hiſtoria litteraria medica plane eximium fuiſſe, non ſolum ejus ſcripta docent, ſed etiam Collectanea, quæ reliquit, teſtantur. Dicendum etiam hic eſt de vera in DEUM pietate, quam domi & in publico cœtu eccleſiaſtico exercuit. Primam utique laudem hominis Chriſtiani in vera & DEO placente pietate ſitam eſſe, ex vero judicabat; hinc prima ipſi & antiquiſſima cura erat, Chriſto Salvatore ſuo frui, illius meritis ſordes peccatorum expiare, efficaciſſima Spiritus Sancti gratia emendare animum, pie DEUM colere, puras & ſanctas preces ad ipſum fundere, & ita vitæ ſuæ rationem componere, ut DEO placeret, & in ſtatu gratiæ perſtaret. Hinc etiam familiæ exemplo ſuo æque ac præceptis ad pietatem profuit. Nec deſunt publica documenta, quibus DETHARDINGIUS Noſter indicavit, veræ pietatis ſtudium ſibi maxime cordi eſſe. Jam an. MDCCXII. quædam Megalandri noſtri LVTHERI ſcripta, eaque rariora collegit, & Guſtrovii typis exprimi curavit. Deinceps etiam libellum, cui

titulus: *Kennzeichen eines vviedergebohrnen Menſchen*, conſentiente & adprobante ſumme Rev. Facultate Theologica Roſtochienſi, in lucem emiſit publicam. Hic liber jam quatuor vicibus in lingua germanica typis exſcriptus eſt, cum præfatione Theologi etiam poſt fata celeberrimi, Dn. *Joannis Franciſci* BUDDEI, qui in præfatione, editioni A. R. S. MDCCXXXIV. præmiſſa, iſtum ceu exiguæ quidem molis, ingentis tamen pretii librum his commendat verbis: *Man hat gegenvværtige kleine Schrift abermahl zum Druck beſœrdert, damit ſelbige mehrern mœchte bekannt vverden; vveil in derſelben die Lehre von der Wiedergeburth ſo deutlich, kræftig und gründlich, zugleich aber mit aller gehœrigen Behutſamkeit vorgetragen vvorden, daſs man vvol vvenig dergleichen antreffen vvird.* In Danicam quoque linguam anno MDCCXXXVIII. hic libellus eſt translatus. Mitto jam collectiones precum ardentisſimarum & meditationum ſacrarum, nec non varia in N. Teſtam. adnotamenta, quæ in manuſcripto reliquit: ut itaque celeberrimus Dn. *Jo. Henricus a* SEELEN in *Meditat. Exeget. P. II. Exercit. XXII. de Medicorum meritis in ſacram Scripturam* agens *§. XXI. pag. 742. ſeq.* DETHARDINGIUM noſtrum illis merito adnumeret Medicis, qui in explicatione Scripturæ ſacræ locorum operam & induſtriam ſuam collocarunt.

Reſtat, ut ea adjiciam, quæ ad DETHARDINGII noſtri beatum ê vita diſceſſum pertinent. De prodromo mortis ſi dicendum, provoco ad ea, quæ *filius* B. Noſtri *primogenitus*, Vir Prænobiliſſimus, Excellentiſſimus atque Experientiſſimus, Dn. *Georgius Chriſtophorus* DETHARDINGIUS, Medicinæ Doctor & Profeſſor famigeratiſſimus, Fautor atque Collega noſter honoratiſſimus, ex litteris, Hafnia ad ipſum perſcriptis, cognovit, & his exhibet verbis:

„Uti-

„ Utinam debitum hocce pietatis filialis officium quam diu-
„ tiſſime adhuc fuiſſet prorogatum! Utinam ſpes, quam de
„ longævitate deſideratiſſimi nunc Parentis mei, non absque
„ inſigni oblectamento, mihi conceperam, haud ex improviſo
„ me fefelliſſet! Sane, vivida & animi & corporis indoles,
„ qua ſummum Numen eundem donaverat, quamque debito
„ circa diætam regimine, ad ſenium usque tantum non ſem-
„ per conſervaverat inconcuſſam, ut imbecillitates, ætatem ſe-
„ nilem preſſo pede ceteroquin concomitantes, vix ac ne vix
„ quidem ſenſerit, certiſſimum mihi, aliisque exſtitit argu-
„ mentum, fore, ut annos ultimos a DEO mortalibus conces-
„ ſos, ſit emetiturus.

„ Expleverat, raro ſatis exemplo, jamiam annum quin-
„ quageſimum in matrimonio cum Matre mea ſuaviſſima; hinc
„ *Jubilæum gamicum* cum liberis ſuis, nepotibus, neptibus, &
„ pronepote, Roſtochii celebraſſet, niſi ſontica impedimenta
„ Eundem Hafniæ detinuiſſent, hocce propoſitum in futurum
„ annum, ſi DEO ita placuiſſet, ſibi reſervantem. Diſpoſuit
„ vero pie veneranda providentia divina de hocce inſtituto,
„ illum Jubilæis cœleſtibus, iisdemque æternis deſtinando. En
„ ergo modum, quo finem iſtum eſt aſſecuta.

„ Ex Auditorio, in quo ab hora undecima ad duodecimam
„ lectiones haud interrupta ſerie, pro officii ratione, habue-
„ rat, redux factus menſæque accumbens, cibum capturus,
„ ſubito affectu hemiplectico correptus impotentiam quandam
„ ſiniſtrum latus movendi ſenſit, ne terrorem adſidentibus in-
„ cuteret, brevi illam terminaturam pollicitus. Ingraveſcen-
„ te vero per momenta morbi vehementia, in lectum ſe de-
„ portandum, & venam ſibi tundendam juſſit. Voti quidem

„ compos, ea, qua fieri potuit, promptitudine redditus, ad-
„ cerſitus ſimul in coadjutorium Illuſtris Dn. D. LAUB, Regiæ
„ Majeſtati Daniæ & Norvvegiæ a Conſiliis Status & Archiater
„ primarius, qui ex amore, quo beatum meum parentem ſem-
„ per proſecutus eſt, ſingulari, promptiſſimum ſe exhibuit,
„ omnem lapidem movendo, ut auxiliatrices ægrotanti ad-
„ ferret manus; aſt ſævitia morbi hujus, qui ſenibus utpluri-
„ mum feralis eſſe ſolet, quantacunque illuſit adhibita reme-
„ dia, maritatus potius ſupervenienti catarrho ſuffocativo,
„ ſicque conjuncta gravitate, corpus viresque penitus frangen-
„ do, auctor exſtitit, ut tertio poſt invaſionem morbi die
„ adamantiſſimus Parens animum non fractum, ſed cœlitus
„ potius evectum, & quod ſingulari clementiæ divinæ tribu-
„ endum, ad ultimam aeris uſuram admodum lætabundum,
„ Creatori ſuo placide reddiderit. Memoria ejus maneat in
„ benedictione!

Cognoſcimus ex hoc teſtimonio, fide digniſſimo, quodnam morbi genus deſideratiſſimo Noſtro DETHARDINGIO finem vitæ adtulerit. Nunc etiam, quo animo Noſter νῦν ἐν ἁγίοις imminentem mortem exſpectaverit, perpendemus. Quemadmodum DETHARDINGIUS in perpoliendis iuvenum ingeniis quotidie laboravit, ita etiam hoc ipſi fuit negotium, cum adpropinquavit vitæ terminus. Lectione ultima, quam ſuis habuit auditoribus, conſiderationem *linguæ* inſtituit, eosdem omni, quo potuit, modo cohortatus, ne lingua peccarent, ſed nobiliſſimo hoc inſtrumento ad deprædicandam DEI gloriam uterentur quam diligentiſſime. Vix interjecto horæ ſpatio, inſultu correptus hemiplectico, uſu linguæ libero privatus eſt. Ex morbi hujus pertinacia B. Noſter præſagiit, non longe abfore decretorium tempus, quod animam, exuviis corporis erep-

ereptam, Chriſto Salvatori eſſet adducturum. Hinc, poſthabitis omnibus cogitationibus terrenis, id tantum egit, ut animam ſuam DEO amatam, Deoque devotam cœlo, unde acceperat, redderet. Inprimis explicata fronte & hilari mente, quamvis motu linguæ voluntario ex parte impedito, innumera DEI beneficia in ſe collata deprædicavit, & omnes, qui adfuerunt, ad easdem laudes, DEO decantandas, excitavit. Qui defuncto per id tempus, quo inſultus iſte hemiplecticus eum lecto adfixum tenuit, adfuerunt, teſtantur, eumdem maximam cepiſſe lætitiam ex illo, quo per integrum vitæ ſpatium etiam maxime delectabatur, cantico ſacro: *Solt ich meinem GOtt nicht ſingen*, &c. Ad excitandam & corroborandam fidem à Confeſſionario ſuo, Summe Reverendo, Religioſiſſimo atque Doctiſſimo Dn. ROHNIO, ſacram cœnam ſibi porrigi deſideravit. Hoc ſalutari animæ epulo confortatus, Conjugi ſuæ amantiſſimæ & integræ Familiæ dilectiſſimæ benedictionem a DEO expetiit uberrimam, & omne, quod adhuc reliquum erat vitæ tempus ardentiſſimis precibus, ad DEUM fuſis, & ſacris cantionibus conſumſit, magnaque fidei πληροφορία ac παρρησία animam ſuam in manus Domini commendavit. Accepimus etiam, Viros, munerum dignitate & meritorum gloria celebratiſſimos, Dn. BLUHMIUM, Dn. REUSSIUM, Dn. BLOCKIUM & Dn. HAUBERUM alternis vicibus B. Noſtro frequenter adfuiſſe & ſacras ſuggeſſiſſe meditationes. Sic DETHARDINGIUS Noſter, in veſtibulo, ut Ebræi ajunt, ſe præparavit, ut comtus atque ornatus in triclinium intrare potuerit. Quem autem tantopere efflagitaverat vitæ finem, hunc anno ſuperiori MDCCXLVII. die 23. Octobr. circa horam matutinam quintam, benedictione ſacerdotali, moribundis impertiri ſolita, a Confeſſionario ſuo venerabili accepta, inter ſin-

gultus

gultus & lacrumas exoptatiſſimæ Conjugis, cognatorum & amicorum adſtantium in vulneribus dulciſſimi Salvatoris beatum obtinuit. Gratulamur Tibi deſideratiſſime DETHARDINGI, qui certamen bonum certaſti, curſum confeciſti & fidem ſervaſti. Repoſita Tibi nunc in cœlo eſt corona juſtitiæ. Triumphas jam inter ſpiritus beatiſſimos ineffabili lætitia ſummaque ac ſempiterna perfrueris beatitudine.

MEMORIA
VIRI ILLVSTRIS ET EXPERIENTISSIMI
DOMINI
D. ERNESTI GOTTHOLD STRUVII

Cæſareæ Celſitudinis, Magni Ducis Ruſſiæ, & Principis regnantis Slesvici & Holſatiæ Conſiliarii Status atque Archiatri
in Academia Kilonienſi Medicinæ Profeſſoris ordinarii & Imperialis Leopoldino-Carolinæ Academiæ Naturæ Curioſorum Collegæ
qui Petropoli d. XXI. Novembr. ſt. v. An. MDCCXLIII. vitæ confecit curſum
ex funebri Pro-Rectoris & Senatus Academiæ Kilonienſis
Programmate
decerpta.

TACITUS *Annal. Lib. XVI. Cap. XVI.*

Detur hoc illuſtrium virorum poſteritati, ut quemadmodum exſequiis a promiſcua ſepultura ſeparantur; ita in traditione ſupremorum accipiant habeantque propriam memoriam.

Gründler del. et ſc. Halæ.

ARAS, primus Septemtrionum Hiſtoricus, qui ſibi multiſcii, ſive Polyhiſtoris nomen induit, in libello, quem de Islândia compoſuit, cum majoribus ſuis populis aquilonaribus veterrimis ſuperſtitioſe opinatur, aut temere ſuſtinet, rem eſſe defunctis longe gratiſſimam, eorumque manes maxima voluptate perfundi, quoties ſuperſtites amici vitæ ipſorum quod confecere curriculum, & varios, quos experti ſunt caſus, commemorando renovant, & in memoriam reducunt.

Nos quidem ad hanc opinionem haudquaquam abimus. Non poſſumus tamen, quin vitæ curſum pie demortui Viri Illuſtris, ERNESTI GOTTHOLDI STRUVII, *Cæſar. Celſitud. Magni Ducis Ruſſorum, & Principis regnantis Sleſv. & Holſ. Conſilia-*

rii Status atque Archiatri, & in Academia noſtra Profeſſoris Medicinæ ordinarii, Collegæ quondam noſtri multum conjunctiſſimi, cujus peracerbus interitus animos noſtros habet ſollicitos, & magnum nobis omnibus dolorem commovet, reminiſcendo quodammodo recognoſcamus. Non poſſumus quin modum & rationem, qua viam ſibi ad virtutis & doctrinæ perfectionem munivit ſummatim exponere adnitamur. Quidni nos habeat STRUVIUS ſi non amplificatores decoris ſui, conſervatores tamen & propagatores? Neque enim cum vitæ tempore eſt dimittenda commemoratio nominis tam inſignis. Etſi non ejus, ſed noſtra intereſt, litteris ut exquiſita merita cuſtodiantur, poſt fata etiam STRUVIANA eruditæ juventuti, & nobis, cives nobiliſſimi, præter cæteros profutura. Ad virtutem & doctrinam plurimum utique confert, in vitam Viri præcipua quadam & hujus & illius gloria commemorabilis, tamquam in ſpeculum acri & intento animo intueri. Hujusmodi exemplum egregiam indolem allicit, & generoſos animos ad imitationem invitat. Hujusmodi documenti ad æmulationem propoſiti major eſt efficacitas, quam regularum & præceptionum. Noſtra igitur ratio eſt ea circumſcripte perſequi, quæ ad animi & ingenii decora, ad virtutem atque eruditionem adjumenta importare, & conſulere commodis veſtris, ſalutique ſervire poſſunt. Noſtrum officium eſt, quomodo STRUVIUS noſter, laude, honore & imitatione veſtra digniſſimus, viam virtutis & doctrinæ in Marchia Ukerana Brandenburgica celeriter ingreſſus, in Saxonia & Cimbria ſtrenue perſecutus, & in Ingria feliciter emenſus ſit, verbis minimum tribus recenſere.

In hanc vitam Primislaviæ ingreſſus eſt STRUVIUS Anno poſt natum Chriſtum MDCCXIV. III. Id. Aprilis. *Pater* illius ejusdem nominis eſt adhuc ſuperſtes Ampliſſimus & Experientiſſimus Vir, ERNESTUS GOTTHOLDUS STRUVIUS, qui filii gloria

gloria ſuaque floret Primislaviæ, Doctor inibique Medicinæ & Auguſtæ Boruſſiæ Regis Phyſicus provincialis territorii Marchiæ Ukeranæ & Stolpiricæ genitore prognatus Viro Illuſtri GEORGIO ADAMO STRUVIO, Conſiliario intimo Saxonico, Regiminis & Conſiſtorii Præſide, Judicii Aulici Aſſeſſore, & Facultatis Jurid. Jenenſ. Ordinario. *Mater* STRUVII noſtri egregiis ſexus ſui laudibus atque ornamentis cumulata Matrona, *Dorothea Eliſabetha* BERCHELMANNIA, filia eſt Juris conſultiſſimi *Conradi Julii* BERCHELMANNI, Conſulis quondam urbis Brandenburgi, & Adſeſſoris Scabinatus longe digniſſimi. Hi parentes, quibus meliores non poterat optare, & pietatis initia, & optimarum artium rudimenta infanti ſuo mature ipſi inſtillarunt, ab iisque tenellus ejus animus ad virtutem & doctrinam rectis ſtudiis credibili celerius præcultus & præparatus eſt. Utque merita majorum ſuorum in tempore poſſet referre, optimæ ſpei puero magiſter domeſticus, ſed etiam publici adhibiti ſunt, qui ſcholam patriam, Viris eruditis & diſciplina optima id temporis florentem, præcipue ornabant. In iis erat DOEBBELINVS, nunc Orator ſacer diſertiſſimus, quem gratus diſciplinæ alumnus præ reliquis prædicavit mirifice. Inprimis cito ſe prodebat indoles STRUVII incredibilis & prope ſingularis, qua puerulus in Poëticam ferebatur. Veteres Poëtas, ut cum iis loquamur, non modo diurna ſed etiam nocturna verſabat manu. Carmina *Virgilii* paſtoralia memoriter poterat recitare. *Item Odas* nonnullas *Horatianas*, & *libros Triſtium Naſonis*, germanicis verſibus vertit. Quocirca valde adoleſcentulus non modo magiſtrorum ſuorum ſtudium, ſed etiam Virorum maximæ exiſtimationis promeruit admirationem. Ex illis LANGIVS ſanctiſſimarum litterarum Doctor Primislavienſis, & ſermonibus ſuis litteratis, & ſupellectile ſua erudita non parum auxit doctrinam STRUVII noſtri, & locupletavit.

Ejusdem inclinatior ad Medicas artes animus in prima etiam ætatula ſeſe exſeruit. Quæ quidem propenſio, quantum anni, creſcebat quotidie magis, exemplo patrio accendente illam & inflammante. Prius enim quam peteret urbes litteratas, filiolum pater uſum plantarum herbarumque & corporis humani fabricationem accuratiſſima edocuit diligentia. Filius etiam præſto erat, quoties pater Phyſicus provincialis corpora incidebat demortua, & viſcera ſcrutabatur atque inteſtina. Qui domum redux ex hoc viæ comite ſciſcitabatur, an omnia ſatis percepiſſet, & fideli retineret memoria? Bene multi cives in patriam relicta Academia revertuntur, quum minus ſunt docti, quam STRUVIUS erat anno ætatis ſuæ quinto & decimo, quo in rempublicam aliquam eruditam ſe poterat recipere. Pater autem, Vir prudentiſſimus, præſtare utique judicabat, ut & ætas & ſtudia litterarum, etſi illotis manibus haud tractabat, majorem prius adſequerentur maturitatem, quam in urbes litteratas concederet.

Idcirco filium in ludum *Halenſem* miſit, ut ad morem & inſtituta *Glauchæ* uſitata academicis inibi diſciplinis aptaretur. Hic anno in prima claſſe exacto, in eam quam dicunt *ſelectam*, receptus, ex inſtitutione ſcholæ id temporis Inſpectoris, nunc ſanctiſſimarum litterarum Profeſſoris celebratiſſimi, *Sigismundi Jacobi* BAVMGARTENI, fructum maximum cepit. Hunc & in diſciplinis philoſophicis & theologicis ſecutus eſt ducem, atque ex docto illius ore potiſſimum pependit. Pulverem tamen eruditum Mathematicorum etiam attigit, & Doctoribus antiquitates, aut hiſtoriam litteratam profitentibus toto animo adhæſit. Neque negligebat ſolutæ & vinctæ orationis ornatus, ſed erudito & patrio ſermone & Orationes, & Poëmata horis ſubſecivis elaborabat. Hujusmodi enim exercitationes animi, quas homines hebetes, & politioris humanitatis expertes impedimenta vocant altiorum diſciplinarum, ingenii cotes faceſque dicebat. Sine illis,

& ſine

& ſine philoſophicis ſtudiis nemo ad ullam rem illuſtriorem ſatis ornatus poteſt accedere. Ab his inſtructus præſidiis atque inſtrumentis, cathedram relictis ſubſelliis poterat conſcendere STRUVIUS noſter. Qui, duce eruditi certaminis BAUMGARTENO, complures diſputationes, omnibus auditoribus plaudentibus & acclamantibus propalam tutatus eſt. Quæ quidem concertationes pereruditæ inter ſcriptiones pie defuncti manu exaratas adſervantur. Habita deinde Oratione, *de veritate reditus Chriſti in vitam*, ludo Halenſi valedicente, ad quam invitarat BAVMGARTENVS, non ſine laudatione alumnum dimiſſurus, urbi litteratæ Halenſi auſpicato adſcriptus eſt anno MDCCXXXI. ætatis ſuæ ſeptimo & decimo.

Quum Medicinæ ſe tum ex voto parentum, tum ex animi conſecraſſet ſententia, bina illius fulcra, Anatomen & Phyſicam, præeunte CASSEBOHMIO & LANGIO, Viris fama meritisque ſuſpiciendis, intentiſſima cura excolebat. Præter hos ALBERTVM, JVNCKERVM, SCHVLZIVM & BASSIVM, magni nominis Profeſſores, frequenter convenit, politiſſimasque eorum prælectiones capaci pectore complexus eſt. Quumque doctore mathematum LANGIO viam docendi demonſtrativam ſibi reddidiſſet familiarem, hac ratione non unas commentationes & medicas contexuit & philoſophicas. Genus hoc ſcribendi demonſtrativum STRUVIUM noſtrum perfecte calluiſſe, inprimis documento eſt liber, præcocis ejus ingenii præcipuus fructus, quem inſcripſit: *Ideam Medici & Medicinæ.* Quæ exercitatio omnibus adfluit eruditionis & ſcientiæ demonſtrativæ laudibus. Itaque non ſolum optimi parentis, cui diligentiæ ſuæ academicæ rationem redditurus, eam dicavit, ſed lectorum omnium plauſus tulit. Suaſores illi & impulſores & patri & filio fuere, ut divulgaret meditationem luce digniſſimam. Sed non defuere rationes ſcriptori, cur eam foras emittere noluerit. Idem induſtriam ſuam

acade-

academicam alio declaravit modo, dum ſuaſione doctorum, quibus alius etiam civis litteratus præſto fuerat, eidem domi exponeret dilucidius audita atque explanaret. Occaſio igitur STRUVIO aperiebatur recognoſcendi recitationes iſtas, meditationibusque indulgendi, & cogitatis ſuis ordine propoſitis eodem prope tempore officia & ſtudia diſcipuli exequendi & magiſtri.

Diu latere non poterant tam præclaræ dotes virtutesque STRUVIANÆ omnium Halenſium ſermone celebratæ. Quocirca Conſiliarius intimus *Fridericus* HOFFMANNVS, Medicus Principum & princeps Medicorum ſui temporis, STRUVIO de hoſpitio accommodavit. Neque ſolum ſupellectili ſuæ eruditæ illum præfecit, ſed commercium etiam litterarum ſuarum ejus potiſſimum concredidit fidei. Quis neſcit primarios & principes viros medica HOFFMANNI reſponſa conſuluiſſe ut oracula? Is STRUVIO, quem habuit operum ſuorum conſortem, & per complures annos adjutorem, curam hanc delegebat, ut nodos expedire prope inexplicabiles, & in perarduis, qui haud raro incidebant, caſibus, ægrotis ferre diſceret adjumentum. Idem, quum natu jam grandis, eos qui in morbo erant convenire ſemper & inviſere non poſſet; remediorum STRUVIO copiam faciebat, quibus omnis generis pelleret morbos. Num poterat STRUVIUS modum invenire aptiorem & magis convenientem ad fores amicitiæ præcipuarum ſplendidiſſimarumque familiarum ſibi aperiendas? Nonne omnes medendi vias hac didicit ratione? Quo pacto animum præcipui doctoris ſui ſibi quotidie magis & magis poterat conciliare? Idcirco quemadmodum HOFFMANNI inſtitutioni & privatæ & publicæ præter ceteras perfectam artis medicæ cognitionem; ſic ejusdem commendationi & privatæ, & publicæ ſalutem & fortunam ſuam potiſſimum retulit acceptam. Domeſticum certe hujus Æſculapii ſui uſum, & quotidianam conſuetudinem ſibi peropportunam fuiſſe, ex eaque fructum ſe uberrimum cepiſſe,

cepiſſe, grato animo atque beneficiorum memore non ſolum ingenue confeſſus eſt, ſed & ſemper & prædicavit libenter.

Etſi autem STRUVIUS in Academia Halenſi & HOFFMANNO & aliis, quos nominavi, Profeſſoribus diurnas horas; nocturnas tamen demortuis doctoribus, & apparatui litterato Galeni ſui tribuit. Neque ſolum aperta occaſione vernacula, ſed latina etiam publicavit poëmata. Quibus Viro clariſſ. LANGIO juniori, Societatis germanicæ, quæ Halæ floret, Præſidi ita ſe probavit, ut anno MDCCXXXIII. illius evaſerit membrum, habita Oratione germanica, qua *perſpicuitatem & ſoliditatem proprias Orationis & præcipuas virtutes eſſe* arcte tenuit. Quum emitteret illam, & Regis Boruſſiæ intimo ſtatus Miniſtro *de* ARNIM conſecraret, auctorem non ſolum eloquentiæ, ſed etiam philoſophiæ conſultum eſſe docti & intelligentes exiſtimatores judicarunt.

Eruditas etiam concertationes id temporis minime neglexit. Et refellere ſine pertinacia, & refelli ſine iracundia, nec contentionis cupidior erat, quam veritatis. Non autem ſolum medicis, ſed philoſophicis etiam diſputationibus animum exercuit, nec modo fortis oppugnatoris, verum etiam ſtrenui defenſoris officio frequenter functus eſt. Proinde duorum magnæ exiſtimationis Virorum, qui ad Doctoris medici honores adſpirabant, ſolemnes diſputationes ita elaboravit, ut duci eruditi illius certaminis HOFFMANNO ſatisfaceret cumulate. Nec minus eidem probavit indicem librorum *Hoffmannianorum* omnium, cum obſervationibus ſuis divulgatum. Quo quidem theſauro litterato auro contra non caro ita doctrinam ſuam locupletarat, ut omnibus præſidiis inſtructus, & omnibus virtutibus, quæ in quoque Medico laudantur, inſtructus eſſet.

Diſquiſitionem igitur ex more in Academiis recepto pro obtinenda Doctoris medici dignitate, de *Convaleſcentiæ ſtatu ejusque impedimentis atque præſidiis*, anno MDCCXXXV. laudabili

conſilio elucubravit, & abſente id temporis Decano HOFFMANNO, ſine moderatore felici ſucceſſu ſolus tutatus eſt. Commentationem hanc rerum novarum illius anni indices litterati prædicarunt honorificentiſſime. Et nos eandem ſcriptionem & longe doctiſſimam & multo fructuoſiſſimam omnibus iis, quibus bonitas valetudinis, integritas corporis, & vitæ ſalus curæ cordique eſt, diligentiſſime commendamus.

Vix dum Doctor artis ſalutaris ſollemni ritu renuntiatus erat STRUVIUS, Decani partes ſuſcipiente JUNCKERO, dignitatis STRUVIANÆ amplificatore, quum S. R. Imperii Comes TRUCHSES *de* WALDBURG, qui ſecundum locum Imperii bellici Regis Boruſſiæ tenebat, HOFFMANNUM Medicum aliquem itineris ſui ſocium poſceret. Is non modo Illuſtriſſ. Comiti, ſed etiam matronæ generoſiſſimæ & in ſumma familia natæ, Thermas petituris Carolinas, profectionis iſtius comitem STRUVIUM ſuum adjunxit. Qui quum in itinere res raras & viſu dignas Dresdæ oculis ſubjeciſſet, in Bohemia complures offendit fontium Carolinorum hoſpites, qui HOFFMANNI remediis & conſiliis adſueti, ex illius ſuaſione STRUVIUM in conſilium adhibuere. Eodem tempore & loco janua illi patefacta eſt ad amicitiam & congreſſus doctiſſimorum Medicorum, qui iſtas aquas hoſpitibus propinabant.

Halam redux, a fautoribus ſuis propoſita ſibi virtutis & doctrinæ præmia, meritorumque ornamenta detrectavit, nec, niſi optimi parentis ſui conſenſione, honoribus voluit adfici. Qua de cauſſa, ut Primislaviæ venerandum ſuum genitorem conveniret, & ejus ſententiam coram ſciſcitaretur, Berolinum ſe contulit. Inibi ſupellex litteraria regia, hortus medicus, theatrum anatomicum, & aliæ res notabiles oculos ejus moratæ ſunt. Medicis etiam regalibus, Conſiliario intimo HORCHIO, & Conſiliario aulico ELLERO, commendatrices, quibus cum abeuntem HOFF-

MAN-

MANNVS comitabatur, coram reddidit. Qua benevolentia & humanitate ab iis & ab aliis Berolinenſibus Conſiliariis & Medicis acceptus, habitus & dimiſſus ſit, haud potuit STRUVIUS dicendo ſatis celebrare.

Primislaviæ apud parentes quum moraretur, quod animo intenderat, nequiit perficere. Quod venit in deliberationem reſpuit, & vitam academicam reliquis vitæ generibus longe antecellere dijudicavit. Qua de cauſſa, retro ad Academiam Halenſem ſe retulit, ex conſenſione & conſilio Ordinis medici ſcholas inibi medicas aperturus. Prius autem quam his recitationibus operam dare cœpit, ad urbem eruditam *Erfurtenſem* iter continuavit, & in doctorum ejus familiaritatem venit. Inprimis ad Profeſſoris medici JUCHII, & ad Præſidis Academiæ Naturæ Curioſorum, Profeſſoris celebratiſſimi BüCHNERI ſe adgregavit amicitiam in eamque penitus intravit.

Erfurto redux prælectiones ſuas diæteticas inchoavit, & diſciplinam de conſervanda valetudine tradidit. Quas quidem ſcholas eruditi cives ex omni ordine magno frequentabant numero. Potiorem tamen temporis & curarum ſuarum partem aut legendis doctorum meditationibus, aut viſitandis ægrotis utiliter impendit. In iis Eques, qui urbis hujus litteratæ Holſaticæ quondam fuerat civis, auctor STRUVIO & impulſor erat, ut *Kilonium* ſe conferret, atque in Holſatia in artis ſuæ incumberet exercitationem. Retinebant autem ad hanc mutationem propenſum & ægrorum, quorum ſaluti Halæ proſpiciebat, & auditorum, quos ibi inſtruebat, multitudo. Uterque numerus, ut virtute & doctrina parta STRUVII exiſtimatio, creſcebat in dies. Idcirco non tantum ſolitas prælectiones magna animi contentione continuavit, ſed doctas etiam propoſuit contentiones, & certaminis illius moderator conquiſitis rationibus diſputavit.

Quas quidem exercitationes Regis Boruſſiæ Conſiliarius intimus *de* ARNIM interrupit. Cujus perſuaſu & inductu STRUVIUS, ad itinera facienda promtus & paratus, ad Aquisgranenſes aquas ſe præbuit comitem. Interea dum abeſt STRUVIUS, ad Virum Illuſtr. HOFFMANNUM Onolsbacenſes litteræ commeant, & ex eo ſciſcitantur, an Virum probe adfectum ad munus Medici principalis Principibus commendare queat? Non poterat HOFFMANNO non in mentem venire STRUVII ſui. Illum ſibi laudatum Aula Onolsbacenſis clementiſſimo vocatu, præmio ampliſſimo oblato, ſibi vindicatura erat.

Cœleſtibus autem auſpiciis uſu venit, ut litteræ *Kilonio* Halam miſſæ ad Medicorum Principem HOFFMANNUM, de eo exquirant, an laudare huic Academiæ velit multa doctrina, & plurimo uſu rerum doctorem, qui hic ad ductum *Hoffmannianum* artem ſalutarem publice profiteatur. HOFFMANNUS arbiter, ſi quis alius, intelligens ac prudens, STRUVIUM ad medicas artes, & ad vitam academicam natum factumque de meliori nota commendat. Adſciſcebat igitur Academiæ ſuæ STRUVIUM venerandæ æternum memoriæ Princeps CAROLUS FRIDERICUS, & an. MDCCXXXVI. ætatis ſuæ tertio & viceſimo ad partes medicinæ Profeſſoris extra ordinem ſuſcipiendas auſpicato evocabatur. Quod munus feliciter adgreſſus eſt, habita Oratione ſolemni, *de vario vitæ genere ſummo ſanitatis præſidio,* ad illuminandum CELSI locum, quem legas libro & capite primo. Non ita multo poſt, *de ſpaſmo pharyngis cum linguæ nigredine, ex paſſione hypochondriaca* propalam diſputavit. Quam ſcriptionem ſuam Viro Perilluſtri & generoſiſſimo *de* WESTPHALEN, Equiti, Cancellario aulæ & Senatus intimi, hujusque Conſiliario, ſupremi Conſiſt. eccleſ. Præſidi, & Academiæ Kilonienſis Curatori, ſermone numeris latinis illigato deſpondit. His aliisque ingenii monumentis

ani-

animos Patronorum ſuorum in ſe convertit, atque anno MDCCXXXVII. Profeſſor Medicinæ ordinarius, & anno ſequenti Adſeſſor Collegii medici, auſpiciis Patriæ Patris clementiſſime dedicati, præclaris in rem academicam meritis ſuffragantibus, auſpicato evaſit.

Eodem anno, ætatis ſuæ quarto & viceſimo, de matrimonio cogitare cœpit. Delegit vitæ ſociam & fortunarum participem omnium, Viri magnifici, illuſtris & conſultiſſimi D. *Friderici Gottl.* STRUVII, Conſiliarii Juſtitiæ, & Ordinis ſui Profeſſoris primarii, & id temporis Academiæ Prorectoris filiam *Charlottam Magdalenam* STRUVIAM, matronam exquiſitis & ſexum ſuum ſuperantibus ornamentis dotatiſſimam. Amore illi & ſtudio incredibili ſe complexi ſunt ſemper, & quem ſibi promiſerant uterque vitæ ceperunt fructum. Hæc erant vota ab eloquentiæ conſulta Societate, quæ Halæ & latina floret & germanica, atque ab aliis fautoribus & amicis publice nuncupata, quum nuptiis atque fœdere amicitiæ omnium arctiſſimæ undecimo Aprilis die, Sponſi natali, feliciter hic jungerentur. Hi conjuges quinque liberos, tres filios & filias duas ſuſcepere. Unum filiolum, filiolamque unam fata terris tantum oſtenderunt, turbatoque illi mortalitatis ordine demortuum patrem præceſſere. Altera vero filiola vix vita functum genitorem ſuum ſecuta eſt. Superſunt beneficio cœleſti optimi moris & optimæ ſpei filii *Erneſtus Fridericus* & *Fridericus Gottholdus*, quorum ille MDCCXXXIX. hic MDCCXLII. uterque primo anni menſe Januarii in hanc vitam ingreſſi ſunt.

Kilonii vix in eam introierat major natu filius, quum STRUVIUS pater, Cancellariæ, quam vocant, Conſiliarius Principis noſtri clementiſſimi declaratus eſt. Eodem anno ſceptra academica præſidi huic & moderatori urbis noſtræ litteratæ delata ſunt, & vicem ſuam Rector Academiæ Magnificentiſſimus ei demandavit. Quod magnificum munus habita Oratione ſollemni, *de rara*

Medicorum practicorum concordia, ſuſcepit. Paulo poſt Ordinis ſui Decanus anno MDCCXXXXI. Virum clariſſ. *Joan. Gaſparum Schrœderum*, Medicum Hamburgenſem, qui de *Idea mali hypochondriaci ejusque cura præſervatoria*, publice diſputarat, artis ſalutaris Doctorem ex more in Academiis recepto renuntiavit.

Ex voto fluere id temporis omnia videbantur, nec loci mutationem, aut meliorem ſortem animo circumſpiciebat STRUVIUS noſter. Neque enim tantum litteratus, ſed ordo etiam equeſter illi ſtudebat mirifice. Uterque ſcientiam ejus artis medicæ, virtutesque valetudini ſuæ ſalutares ſuſpiciebat. Ex iis vir Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. S.R.I. *Comes de* BRUMMER, ſummus aulæ præfectus ſive ſupremus Marſchallus Cæſarei Principis noſtri, Eques Cæſar. Ruſſici Ordinis S. Andreæ & Alexandri, & Ordinis aurati Sleſvic. Holſat. plane ſingularis ſuæ de STRUVIO exiſtimationis ſignificationem idemtidem luculenter dedit.

Dum ita gratia ſua prope inuſitata valetudinis ſuæ cuſtodem hunc fideliſſimum complectitur, fato ſingulari accidit, ut ELISABETHA, ſexus, ordinis & ſæculi ſui facile Princeps, Imperium Ruſſicum dudum natalibus & meritis ſuis debitum, ſuffragante prudentia & virtute ſua heroica, facto omnibus ſæculis commemorando, ſibi vindicaret. Auguſtiſſima hæc Matertera Principis noſtri, hunc ſororis ſuæ filium unicum arceſſit, & ad ſedem ſuam Imperatoriam Petropolitanam litteris manu ſua ſcriptis invitat. Itaque generoſiſſimus BRUMMERUS STRUVIUM ex juſſu Sereniſſimi Principis ſui adducit, ut hujus itineris ſe velit dare comitem, & valetudinis Principis habere rationem. STRUVIUS clementiſſimum Ducem & Dominum ſuum ad Imperatoriam ſedem *Petropolin* nulla interpoſita mora comitatur. Petropoli in arce cæſarea, quoties Imperatricem convenit Princeps, convenit autem quotidie, toties inibi apparet, & obſequium ſuum Imperatrici præſtat longe demiſſiſſime. Hæc Principum heroinarum

omnium

omnium nunc Princeps anno MDCCXXXXII. quo cum Principe noſtro, PETRI *Magni* nepote, in alteram Imperii ſplendidiſſimam ſedem ſe recipiebat, perſpecta indole & vi mentis STRUVII, ex omnibus aulæ ſuæ Cæſareæ Medicis, non alium præter unum hunc itineris Moſcovitici comitem multo clementiſſime deligit. In iſta profectione imperatoriis epulis accumbebat STRUVIUS, & quum leviter ægrotaret, conſiliis ejus & remediis Imperatrix utebatur. Moſcoviæ, ubi, perinde ut Petropoli, in Imperatorio palatio STRUVIUS commoratus eſt, diadema cæſareum Imperatrici ſollemni ritu & pompa imponi ſpectavit, & in maxima illà celebritate oſculis imperatoriam dextram appetiit ſubjectiſſime.

Fidem ſuam Cæſareo Principi noſtro STRUVIUS obſtrinxerat, itineris Moſcovitici ſe comitem futurum. Quum igitur illo feliciter confecto, inſtaret demiſſiſſime, ut Academiam Kilonienſem ſibi liceret repetere; Imperatrix juxta ac Magnus Dux Ruſſiæ, quorum gratiam permagnam ſibi STRUVIUS collegerat, ut ejus petitioni concederent haud poterant induci. Ut igitur hunc valetudinis ſuæ cuſtodem retinerent diutius, commoda illi minime contemnenda obtulere. *Archiater Cæſarei Principis* declaratus, & annuo atque invidendo emolumento ac præmio auctus eſt, munere, quod Kilonii ſuſceperat, profeſſorio ſervato. Principis etiam permiſſu in Holſatiam revertit, ut & adducere familiam ſuam in Ruſſiam, & negotia ſua domeſtica ibi ordinare poſſet. Ante diſceſſum facilis illi aditus ad Imperatricem patebat; quæ clementiam ſuam Cæſaream STRUVIO, in patriam ad breviſſimum tempus abituro, muneribus magnæ pecuniæ munifice & large declaravit.

Credi vix poteſt quanta celeritate Primislaviam, & ad Kilonienſem ſe retulerit Academiam. Quum fautoribus & amicis ſuis vale hic dixiſſet, privatis rebus ſuis diſpoſitis, promiſſi memor, cum familia ſua Ruſſiam, unde venerat, repetiit quam citiſſime.

Prius tamen quam illud ingreſſus eſt iter, Reverendiſſimo & Sereniſſimo Epiſcopo & Adminiſtratori, Regio Principi ADOLPHO FRIDERICO, Regni Sueciæ nunc Hæredi, reverentiæ ſuæ cultus Utini coram adhibuit demiſſiſſime. Principum hic manſuetiſſimus STRUVIUM & *Archiatrum principalem*, & *Medicinæ Profeſſorem ſecundum* Academiæ Kilonienſi conſtituit. Quid præterea? diploma, quo *Conſiliarium Status* eum declaraverat, principali, qua ſubſcripſerat, manu ipſe eidem tradidit clementiſſime. Novis hiſce honorum auctus incrementis, Primislaviæ parentes ſuos optimos, & fratres cariſſimos ſalvere juſſit & valere. Patria relicta, per Gedanum, Regium Montem & Petropolin in Moſcoviam citatis paſſibus iter ſuum direxit. In Curonia quum ageret, illud navi vectoria ſive pontone continuaturus, in diſcrimen extremum cum tota familia ſua vocabatur. Cui, ſingulari ſummi Numinis providentia, magno negotio denique ereptus eſt.

Moſcoviæ STRUVIO tam fortunato eſſe licuit, ut & ab Auguſtiſſima Imperatrice ELISABETHA, & a Magno Duce & Hærede Imperii Ruſſici, PETRO FOEDEROWITZ, multo clementiſſime haberetur. Quos Principes ſuos, Moſcovia relicta alteram Imperii ſedem repetentes, ſecutus eſt. Præter iſtos Dominos ſuos, alios etiam Principes, e quibus hic tantum nominamus *Landgravium Haſſo-Homburgicum*, Petropoli ſibi habuit faventes STRUVIUS, eorumque gratiam anno ſequenti MDCCXLIII. ſummo ſtudio ſibi conciliavit. Eodem nondum vertente duas filias gemellas, parentis amores & delicias, Petropoli ſuſcepit. Quas quum primis Chriſtianorum ſacris Orator divinus initiaret, & Auguſtiſſima Imperatrix, & Magnus Dux Imperii Ruſſici præſto erant ſponſores.

Sed, quæ eſt humana ſors & mortalium conditio, fortuna ab inconſtantia ſejungi non poteſt. Gaudia illa adflictio, & ſpes timor

mor improviſo excepit, & STRUVIVS poſt ſerenitatem fortunæ, illius fulmina nec opinato expertus eſt. Singulari enim fato accidit, ut, quum vix dum fecunda mater, quæ puerperio per menſtruum cubarat ſpatium, ædem ſacram rurſus adiret; auctus hiſce liberis gemellis & hac inſolita lætitia genitor, graviſſimo morbo æſtuque jactaretur. Sanguinis ille miſſione, vena ter ſecata, aliorumque uſu remediorum valetudini & ſaluti ſuæ conſulere adnitebatur. Sed irrito conatu. Non ſemper integris eſt ſenſibus & integra mente. Archiatri quidem Cæſarei & aulici SANCHEZIUS & BOERHAAVIUS, quibus ipſa Imperatrix valetudinis ſuæ curam committit, & qui fraterno amore ægrotum proſequuntur, & omnes medendi vias perſpectas habent, experiuntur omnia, & nihil relinquunt intentatum. Vi autem morbi incrementa in dies ſumente, nono ægrotationis & decimo menſis Novembris die, poſt horam octavam matutinam, quum novem & viginti annos tantummodo natus eſſet, extremo reſpiravit.

Etſi igitur vitæ STRUVII noſtri brevis fuit curſus; gloriæ tamen ſempiternus eſt. Nunc ſi non ſpiritu, at præcocis pietatis & doctrinæ laude vivit, & vivere non deſinet. Vivit non ſolum in duobus, quos reliquit, in optima ſpe repoſitis filiis, ſed etiam in fratribus fratri haud infitiandis, quorum unus in Kilonienſi Academia præſto eſt clariſſimus & experientiſſimus Medicinæ Doctor, qui ad fraternæ laudis decus magnis paſſibus contendit, & in apertum lucemque, ut ſperamus, propediem proferet librum, multo eruditiſſimum fraterna manu ſcriptum, & quum removere ſe poterat a negotiis publicis, dedita opera abſolutum *). Qui

*) Titulus Libri eſt: *Diætologia, ſive de vita & ſanitate conſervanda per rectum rerum non-naturalium uſum ſcientia, ex principiis philoſophicis, phyſicis, chemicis atque medicis eruta, & methodo demonſtrativa adornata.*

vivus voce ſua profuit vivis, hac ſcriptione poſt fatalem diem prodeſſe poterit poſteris. Commentatio hæc eruditos morabitur oculos, eamque litteratis verſabunt manibus Medicinæ cultores, & pleno ore laudabunt, & in utilitatis ſuæ materiam convertent. In hoc, & in aliis ingenii & gloriæ ſuæ monumentis, quæ non numero & mole, ſed inſtar gemmarum pretio & ſplendore ſuo æſtimamus, ſuperſtes erit STRUVIUS noſter. Hæc ſcripta auctorem ſuum prædicabunt mirifice, & ſolidis honeſtiſſimisque laudibus ferent. Quibus omnibus enumerandis nos modo non inſumimus operam, ſed hoc tantum ſubjicimus: Omnes, quotquot ab amore virtutis, & eruditionis obſervantia cenſeri volunt, lecta hac vitæ recenſione breviſſima, merito dubitare, utrum animi & ingenii ornamenta minime vulgaria, & virtutis atque doctrinæ inſignia præmia STRUVIO noſtro nulla fere interpoſita mora cumulate delata, plus laudare & admirari, an vitæ illius brevem curſum, & repentinum ex ea exceſſum lugere nos oporteat & lamentari.

MEMO-

MEMORIA
VIRI
PRAENOBILISSIMI atque CELEBERRIMI
DOMINI
GEORGII FRIDERICI RICHTERI

in Academ. Lipſienſi Moral. & Polit. Prof. Publ.
Ordinar. Mathemat. Extraord. Minor. Princip Collegii
Collegiat. & Academ. Bibliothecar. Illuſtr. Acad. Cæſ.
Naturæ Curioſor.

NICETAE,

conſcripta

A

JOANNE HENRICO ZOPFFIO,

Med. Doct. & Practico Greizenſi.

Duplex eſſe ſolet ad exſtruenda, viris de re publica literaria bene meritis, monumenta publica, incitamentum: Vel enim veremur, ne laudes illorum ex ingratæ poſteritatis memoria ſenſim ſenſimque excidant, tandemque tetræ oblivionis tenebris prorſus immergantur; Vel ſi jam adeo bene ipſi famæ proſpexerint ſuæ, ut pari confidentia de utiliſſimis æque ac doctiſſimis ingenii ſui fœtibus in publicam lucem emiſſis, ad exemplum ſuaviſſimi NASONIS, juſtiſſime ſperare poſſint, quod illos

nec Jovis ira, nec ignis,
Nec poſſit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.

Si inquam ſuis ſuſtentata meritis læte floreat tam clarorum virorum fama, ut nulla unquam oblivio ſit metuenda; nihilo tamen minus grati animi leges, quas erga tam egregios viros ipſa nobis dictitat cognationis & amicitiæ ratio, hoc nobis interdum imperant, imo inculcant, ut & nos, plurimis, quibus jam immortale illorum nomen ſplendet affixum, columnis, unam alteramve memoris devinctique animi teſſeram addamus. Non unam tantummodo, ſed plures interdum ſtatuas heroibus olim ſuis & aliis bene meritis civibus ponere conſueverant Athenæ, quarum numerum interdum pro re nata inſigniter augebant. Sic *Demetrio Phaleræo* unico plebiſcito ultra trecentas decreverunt. Quid igitur impedit, quo minus & nos multis illis perquam honorificis monumentis, quæ ipſi ſibi conſtituerunt tam clari viri, unicum adhuc apponere ſtudeamus, cui præcipua vitæ illorum laudabiliter geſtæ momenta inſcribantur, ut ſera olim ſciat poſteritas, quis fuerit? quæ fata is habuerit? quem ob tot ſolida eruditione plena ſcripta admiretur. An ſuperfluum ſuſcipere laborem videamur? Minime. Raro enim permittit autorum modeſtia, ut ſimul cum operibus ſuis etiam vitæ curricula tradantur perenni-

tati

tati. Magis adhuc ad ejusmodi monumenta excitamur conficienda, quando occaſionem nanciſcimur illa in loco paulo eminentiori ſplendidiorique collocandi, atque ſic illorum quaſi æternitati proſpiciendi. Inſigni jam honori ſibi ducebant Romani heroes, quando ſtatuæ, ipſorum nominibus, rebus geſtis, & imaginibus etiam, ornatæ, publice ponebantur; ſed acceſſio quædam erat gloriæ, illis in palatio poſitis. Chartacea quoque literatorum hominum monumenta, quæ tamen durabilitate vel marmora ſuperant, longe majorem nanciſcuntur ſplendorem, quando in opere aliquo celebriori conſervantur ab injuria temporum. Quis vero locus ad inferenda clarorum virorum vitæ curricula honoratior facile, & ab edaci vetuſtate tutior eſſe poſſit, quam Ephemerides Illuſtris Academiæ Cæſareæ Naturæ Curioſorum? Nemini hic locus conceditur, quam membris Academiæ inſigniter meritis. Hæc fere ſunt præcipua argumentorum pondera, quæ & mihi in præſenti ſcribendi conſilium inſpirant conformantque. Poſtulare enim ejusmodi officium a me videtur reverentia illa, qua cineres adhuc proſequor *Avunculi* mei, Viri Celeberrimi nunc inter cœlites verſantis

GEORGII FRIDERICI RICHTERI

in Acad. Lipſienſi Moral. & Polit. P. P. Ordinar. Mathemat. Extraord. Minor. Princip. Colleg. Collegiat. & Acad. Biblioth. Acad. Cæſar. Nat. Curioſ. Nicetæ.

Integri jam quinque præterlapſi ſunt anni, a quibus ex hac vita migravit & a republica literaria cœpit deſiderari. Per omne hoc tempus anceps hæſitavi, arriperemne calamum ad ejus vitam conſcribendam, nec ne? Cauſæ quidem ſuperius adductæ eo valentius id a me exigebant, quo propius illi conjunctus eram propinquitate. Altera tamen ex parte cavillatorum dentem metui, qui conſueta ſua dicacitate objicere mihi fortaſſis potuiſſent, me laudandæ familiæ cauſa, cum qua mihi vinculum intercedit, ad

argumentum illud deſcendiſſe. Sed contemſi hoc maledicentiæ genus, & cum ſubiret animum, etiam inter Academ. Cæſar. Nat. Cur. membra ſplendere beatum *Avunculum*, & non ſolum lege cautum eſſe in ejusdem Illuſtris Societatis ſtatutis, ut Collegæ ſtatim a primo in illam ingreſſu præcipua vitæ ſuæ momenta ad Scrinia Academiæ transmittant, imo hortari quoque Academiam propinquos defunctorum Collegarum optime meritorum, ut illorum vitas paulo accuratius curent concinnandas, quo Actis academicis ſub calcem adjungi poſſint; ambabus manibus arripui tam honorificum locum ad conſervandam beati *Avunculi* memoriam, atque ſic inſigniter in propoſito confirmatus, animum tandem ad ſcribendum lætus applicavi. Hæc præfaminis loco monere neceſſarium duxi. In ſequentibus, benevole Lector, non præconem, ſed merum audies hiſtoricum.

In montanis Miſniæ regionibus, qua verſus Bohemiam atque Variſciam ſpectant, ſitum eſt oppidum, ex metalli fodinis ſuis, quibus Saxoniam ditavit olim, celebre. *Schneberga* illi nomen eſt, procul dubio quoniam ibi locorum nivibus raro liberantur montes. Ibi RICHTERUS Noſter, anno reparatæ Salutis milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo primo, ſeptimo Calend. Novembr. ſtili veteris, primum duxit ſpiritum. Pater, quem ibi venerabatur, GEORGIUS RICHTERUS tunc temporis Paſtor primarius Eccleſiæ Schnebergenſi præerat, ſucceſſu temporis non ſolum Doctoris S. S. Theologiæ dignitate auctus, ſed etiam Eccleſiis Ricobacenſibus, hinc Oſſitienſibus Antiſtes datus eſt. Hic illum ex JOANNA MARIA, GEORGII PINCKERT armamentarii Electoralis Saxonici cuſtodiarum Præfecti (Zeug-Lieutenant) filia, ſuſtulit. Actum agerem ſi tum paternæ, tum maternæ gentis longævam enumerare vellem gloriam, quippe quæ celeberrimis Saxoniæ urbibus, Dresdæ, Lipſiæ, Miſniæ, utiliſſimos meritiſſimosque dederunt cives. Sed miſſis hiſce omnibus, ad *Georgium*

Fride-

Fridericum Noſtrum revertor. In hoc optime educando beati parentes inſigniter laborarunt, hinc tenellam ejus ætatem exquiſitæ probitatis præceptoribus inter privatos parietes dederunt inſtituendam, præ ceteris *Hoffmanno*, qui poſtea ſcholæ Schnebergenſis Rector eſt conſtitutus, *M. Feiſtio* deinde Paſtori primario & Inſpectori Lichtenſteinienſi, & *M. Behmio*, variis etiam eccleſiaſticis muneribus ſucceſſu temporis ornato, aliisque. Cum paululum adoleſceret, vel privati ſubinde Magiſtri deficerent, ſcholam publicam Schnebergenſem frequentavit, tunc Rectore *Urbano Godofredo* SIBERO, poſtremum Theol. Doctore, antiquitatum ſacrarum Profeſſore Lipſienſi, & Paſtore Templi Thomani. In hac ducibus maxime uſus eſt *M. Behrio*, *Unlauf*, & *Hoffmanno*. Accidit vero ut Anno 1703. ſedem fortunarum & familiæ Ricobacum transferret Pater, & Noſtrum ibidem cum reliqua ſobole *M. Behmii* inſtitutioni, ut antea Schnebergæ, committeret. Verum anno 1704. cum annum ætatis decimum tertium attigiſſet Noſter, Pater ſumme Reverendus, docile, quod in *Georgio Friderico* ſuo animadvertebat, ingenium, lætiores profectus in extera quadam incluta literarum ſede facturum eſſe judicabat. Splendebat illo tempore præ multis Plavienſe Lycæum præſtantiſſimis eruditione, fide, induſtria, præceptoribus. Hinc nullus dubitavit optimus Pater, quin hoc potiſſimum Lycæum filii ſui ingenio foret quam maxime accommodatum. Quapropter ſtatim dicto anno Rector Ravienſis ſcholæ ECKHARDUS Noſtrum in domum ſuam menſamque recepit, & ad annum uſque 1706. quo obiit, in capaciſſimi hujus ingenii agellum large ſparſit doctrinarum ſemina. Ex eo autem tempore hoſpitem Noſter habuit *Joannem* AVENARIUM, S. S. Theol. Doct. & Eccleſiarum Plavienſis diœcæſeos Antiſtitem longe meritiſſimum, ex cujus etiam ore atque doctrina affatim hauſit quæ ejus ingenium ulterius perficerent. Inter communia menſæ jura etiam ex *Salomone* DEYLINGIO pro-

profecit, tunc Archidiacono Eccleſiæ Plavienſis, hodie Theol. Doctore, Profeſſore, Paſtore ad ædem S. Nicolai & Antiſtite apud Lipſienſes celeberrimo. Speciatim vero *J. G. Birckhanii*, Rectoris Scholæ, poſt mortem *Eckhardi*, ut & *Wendleri* Con-Rectoris, in ſe collatos labores, grato animo ſæpenumero ſolebat commemorare. Tam clarorum virorum inſtitutionibus ita per integrum luſtrum uſus eſt, ut non ſolum omnia, quæ vulgo ad Scholaſtica referri ſolent ſtudia, cito apprehenderet, ſed & varias ſcientias, quæ Academiis utplurimum reſervantur, ita prægustaverit Plaviæ, ut non literarum & Philoſophiæ tantum, ſed & docentibus AVENARIO, & BIRCKHANIO, Theologiæ & linguæ inprimis ſanctæ egregiam notitiam ſecum aufferret in Academiam.

Ann. Chr. 1708. Summe Reverendus Pater, ad inſignia & privilegia Doctoris Theologiæ accipienda Lipſiam proficiſcebatur, ibique Noſtrum, quem ſimul ſecum adduxerat, in numerum Studioſorum recipi curabat, Rectore *Jo.* CYPRIANO, Theologiæ Doctore & Profeſſore. Cum Patre redux Plaviam reverſus eſt, ibique anno demum 1709. die 11. Martii, Præceptoribus & ſcholæ publice valedixit, habita ſolenni oratione, *de Richterorum ſeu Pratoriorum familia.* Ineunte igitur vere Lipſiam petiit totusque in ſtudiis fuit. Quam ſtrenuus & attentus interfuerit doctiſſimorum Academiæ Philureæ luminum prælectionibus, nominatim *D. Joannis* SCHMIDII, hoſpitis ſui, *Dr. Joannis* & *Godofredi* OLEARIORUM, *Dr. Jo. Georg.* ABICHTI, LEHMANNI, JUNII, JENICHENII, FUNCKII, STARKII, aliorumque, vel exinde intelligere eſt, quod ſub finem ejusdem anni, cum academia tertium ſolenne Jubilæum celebraret, inter illos apparere non metueret, qui ſolidæ eruditionis præmium, lauream nempe philoſophicam, petere poterant confidenter. Nec dubitavit ordo Philoſophorum honoribus ſuis condecorare Noſtrum, rigoroſa quippe examina cum laude ſuſtinentem. Tunc L. *Chriſt.* LUDOVICI

Decani

Decani officium adminiſtrabat, & die VI. Decembris Anni 1709. digniſſimo capiti violaceum imponebat ornamentum. Neque vero hac gloria *reportata* deſidiæ ſeſe dedit, ſed incepto tramiti inſiſtens, indefeſſo ſtudio quotidie multivariam ſuam amplificare ſtudebat eruditionem. Mox etiam publica induſtriæ ſuæ teſtimonia edere incipiebat. Cathedram nempe philoſophicam a. 1710. prima vice Præſes conſcendit atque de מימרא דו״י diſputans, non mediocrem linguæ ſanctæ notitiam prodidit. Neque ita multo poſt amœniſſimam ſtudiorum matrem Lipſiam ad unicum annum reliquit, & exteram quandam inviſurus Academiam, Altorfium ſe contulit. Docebant ibi iſto tempore *Dr.* SONTAGIVS, ZELTNERUS, & uterque BAIERUS, quorum prælectionibus ſolertiſſime interfuit. Diſceſſurus iterum ab illa Norica Academia, Anno 1711. die X. Martii Præſide *Dr.* SONTAGIO, Præceptore ac hoſpite ſuo, *de concurſu Dei ad pravos hominum actus*, diſputavit.

Præter vulgares infantum morbos, variolas ſcilicet atque morbillos, a morborum inſultibus ſatis immunis hactenus fuerat Noſter, ſed Altorfio in patriam revertentem vehemens tertiana invaſit, & ſatis ferociter tractavit, nec niſi aliquo tempore poſt reditum plenarie iterum reliquit. Qua liberatus, ſine mora ſuaviſſimam denuo petiit Lipſiam, atque Anno 1712. die 23. Martii, Præſide conſummatiſſimo illo Theologo, *Dr. Godofr.* OLEARIO hujus *Obſervationes philologico-Theologicas in Cap. XXIV. Evang. Matth. Comm. 3.* in Cathedra Theologica ſuſcepit defendendas. Præ ceteris incredibile delectamentum ex rebus phyſicis & mathematicis ſentire illo tempore incipiebat, quod brevi ita crevit, ut totum ſe iſtis ſtudiis dare decerneret, ac dies noctesque mathematicis perſcrutationibus conſumeret. Hinc eodem anno, die XI. Maji, *de Sectionibus in infinitum alternatis* pro loco in ordine Philoſophorum obtinendo, diſputavit, & ſubſequente anno 1713. die XI. Julii *de vera cogitandi ratione* alteram pro loco

diſſertationem habuit, atque ſic locum in Facultate more conſueto laudabiliter promeruit. Eo enim factum eſt, ut An. 1714. inter Adjunctos facultatis reciperetur, a quo tempore eo alacrius in collegiis, quæ in Commilitonum uſum hactenus habuerat, perrexit, atque etiam honeſto ſemper incitatus eſt applauſu. Cum dicto anno iter in Variſciam feciſſet, ibique de calore ſolis illum inter & *Jo. Frid.* ACKERMANNUM affinem, quæſtio incidiſſet variis argumentis agitata, Lipſiam redux rem penitius enodaturus ſub initium anni 1715. edidit *Commentationem epiſtolarem ad Jo. Frid.* ACKERMANNUM *Paſtorem eccleſiæ Waldkirchenſis, de Sole, quod cauſa caloris vulgo tributi non ſit*, illique ſtrenæ loco transmiſit. Paradoxa fateor, primo intuitu videri poteſt hæc ſententia, ſed argumentis mathematico-phyſicis eam ita communivit, ut meo quidem judicio in illius partes cedere difficile non ſit. Verbulo attingam quomodo illis occurrat, qui caloris æſtivi atque frigoris hiberni cauſam a ſolis radiis, vel ad perpendiculum, vel oblique incidentibus, deducere ſolent. Tria potiſſimum contra illos monet: 1) Etiamſi radius obliquus in ſe reflectitur, alios tamen in illum reflecti, & ipſum in alios: cum vero radii omnes æqualem ſecum ferant calorem, non ſatis patere, cur illi potius calefaciant, qui in ſe reflexi duplicantur, quam qui aliis æque calidis roborantur. 2) Radios a terra reflexos vel omnino non, vel ſaltem debiliſſime calefacere, quod probat Oceanus: Omnes optici fatentur, aquam plurimos radios transmittere, pauciſſimos repercutere, attamen calorem manere eundem. 3) Si etiam reflexio radiorum valeret, valituram eſſe tunc demum, quando terra figura gauderet exacte ſphærica; cum vero tam inæquale & aſperum ſit corpus, radios confuſe reflecti & diſſipari &c.

Circa idem tempus varias obſervationes in Miſcellanea Lipſienſia curavit inſerendas. Huc referendæ ſunt 1) Obſervationes de *Phoronomia Herrmanniana*, quæ extant in Tom. II. *2) Obſerv.*

ſerv. de Atomis, in Tom. III. 3) *de geometricis & mechanicis conſtructionibus*, in Tom. V. 4) *de Macleſi nova methodo Grammatica hebraica*, in Tom. VI. & alia.

Attingenda nunc etiam ſunt illa ſcripta, quæ in celebri illa controverſia, quæ illum inter & ſubtilem Philoſophum *Andr.* RüDIGERUM, orta eſt, mox cum inſigni gloria RICHTERI Noſtri terminata. Nec opus eſt multa de illa controverſia facere verba, ſi hoc tantum dixero, quod Phyſicam RüDIGERI, quæ tunc admirationi erat, hodie vero a plerisque ingenioſis commentis adnumeratur, impugnaverit. Initium fecerunt RICHTERI Noſtri objectiones contra RüDIGERI Phyſicam, quas Lipſiæ 1717. ſub nomine R. G. F. S. edidit. Quarum ſtatim editioni RüDIGERUS notas ſuas adſperſit, faſſus tamen ſimul, quamvis acerbius dicta convelleret, ſe vim ingenii & dictionis in adverſario agnoſcere. Nec cunctatus Clar. RICHTERUS in *Vindiciis objectionum* ſuarum 1718. in 4. editis expreſſo jam nomine reſpondit RüDIGERO, qui non niſi in præfatione ad editionem alteram *de ſenſu veri & falſi* A. 1722. pauca regeſſit & arroſit. Imo in pretio habere cœpit ſolidam adverſarii & maſculam eruditionem, ejusque amicitiam, prima quæ ſe obtulit occaſione, ambire. Nempe collegium philoſophico-mathematicum offerens Studioſis, induxit RICHTERUM Noſtrum, ut in auditorio RüDIGERIANO Matheſin ad ductum Elementorum Illuſtris WOLFFII docendam ſuſciperet. Extat programma Rüdigerianum, quo ad conjunctos utriusque labores invitat Anno 1723. Lipſiæ typis impreſſum, unde patet, quanti fecerit mathematicarum rerum ſcientiam in RICHTERO Noſtro deprehenſam. Sed alia, cui non ita multo poſt implicabatur, controverſia nunc ſibi poſcit locum, quapropter a Rüdigeriana eſt recedendum.

Per varios jam annos inter illos fuerat Noſter, qui in conſcribendis Actis Eruditorum Lipſienſibus Latinis fuerant occupati.

Hac occaſione aliquoties cum celeberrimo Italo RIZZETTI de principiis Optices Newtoni ſubtiliter diſputavit. Inſeruit enim in Tom. VIII. Supplementorum ad Acta Eruditorum, primum, *diſquiſitionem de iis, quæ Opticæ Nevvtonianæ oppoſuerat* RIZZETTUS, & cum diſquiſitioni reſpondiſſet ille, Noſter Anno 1725. in ipſa Acta Eruditorum *defenſionem diſquiſitionis ſuæ contra* RIZZETTUM curavit imprimendam, nec ita multo poſt novum adhuc *monitum de Schediaſmate* RIZZETTI in Tom. VIII. Supplem. ad Act. Erud. publicavit. Pertæſus tandem longarum controverſiarum RIZZETTUS omnem rem Societati Regiæ Londinenſi decidendam tradidit, quæ vero ejus experimenta non ſatis accurata judicavit, ut Newtonianis opponi poſſent. Itaque etiam hæc lis in non mediocrem Noſtri gloriam ceſſit.

Nova inter hæc literaria latina Lipſienſia per aliquot annos inſertis ſuis doctiſſime elaboratis locupletavit. Sic in iis multa ab ejus manu & curatius ſcripta reperiuntur.

1) Anno 1720. *de motu & velocitate liquorum fluentium.*

2) Anno 1721. *de motu hydrargyri in barometro.*

3) Eodem Anno, *deſcriptio luminis borealis* &

4) *Supplementum ad luminis borealis deſcriptionem.*

5) Anno 1723. *de Placitis Graveſandii & patrum Trivoltinorum circa perpetuum motum mechanicum*, &

6) *de æſtimatione virium Leibnitiana contra Louvillium*, omnes certe inſigni rerum mathematicarum & phyſicarum notitia exornatæ diſquiſitiones.

Poſt id tempus inclaruit celebrato a plurimis libello phyſico, quem de *natalibus fulminum* Anno 1725. in 8. prodire juſſit.

Famigeratiſſimus ille rerum phyſicarum in Italia perſcrutator, illuſtriſſimus Marchio *Scipio* MAFFEI, primus ex raris & accuratis obſervationibus de tonitruum & fulgurum ortu, agendique modo, hanc ſtabilivit ſententiam, quam ulterius explanavit,

con-

confirmavit, & Germaniæ noſtræ per novas demonſtrationes & experientias exploratiorem reddere, dicto libello ſtuduit Clariſſ. RICHTERUS. Rariſſima felicitate contigerat MAFFEO, ut fulminum natales ex propinquo potuerit illæſus adſpicere. Orta enim in pavimento conclavis, ubi conſederat, flammula cœrulea, prope humerum ejus tranſierat, ante quam in ſublime raperetur, quo facto horrendum audivit fragorem & varias in domo læſiones vidit, quæ non dubitare ſiverunt, verum ſe vidiſſe fulgur.

Ex tam periculoſo, at egregio experimento nova naſcebatur fulgurum theoria, quam Clar. RICHTERUS hoc opuſculo nobis ob oculos ſiſtit. Confert etiam cum MAFFEI experimento, alia ejusdem fere generis. Inprimis adducit Abbatem LIONIUM, qui cum ſtrenue aſſenſum negaret, & MAFFEO contradicere decreviſſet, ipſis ſuis convictus eſt oculis; ſed vidit paulo aliter. Flammam enim, quam MAFFEUS terræ inſilientem viderat, ille duos circiter pedes ſupra terram emicantem, atque ſtatim cum fragore in altum abientem, vidit. Hinc fere apparet fulgura certe pleraque, quæ feriunt, non intra nubes, ut vulgo creditur, ſed vel in terra, vel prope terram naſci, nec a ſuperioribus regionibus deorſum agi, ſed ab inferioribus ad ſuperiora eniti. Terræ enim aptiſſimum ad accendenda fulgura pabulum continens, ſulphuris, nitri, chalcanti effluvia affatim exhalat, quorum graviora non relinquunt terræ confinia, pauciſſima paulo altius feruntur. Quando igitur cauſa accendens, quæcunque ſit, adveniat, facile comprehendi poteſt, illas regiones, ubi illa effluvia cumulatius hærent, omnium primas, ſub majori attritu, in ignes abituras, atque deinde ſuperiores, ubi parcius illa ſunt diſperſa, pulveris pyrii in modum, ſed ſenſim languidius, accenſuras. Ideo exhibet Cl. RICHTERUS antiquam Cereris imaginem Jaſpide expreſſam, in qua ſedens Ceres ſive Terra, fulmen manu tenet. Ex qua imagine ſuſpicio oriri poſſit, Veteres jam hujus ſententiæ aliquam

habuiſſe notitiam. Sed diutius jam juſto per illos tonitruum ſedes vagatus ſum, quapropter abrumpo, & multa egregia argumenta, quibus fulcire novam ſententiam ſtudet Noſter, ex ipſis fontibus ſuis petenda Lectoribus relinquo. Age! igitur ad alia progrediar.

LEIBNITZIUM in plerisque ſuis placitis ſecutus eſt, præcipue quod iſtius methodum vires corporum dimetiendi attinet, quam aliquoties, & in Actis Eruditorum, & in Novis litterariis Lipſienſibus latinis, contra aggreſſores ejus ſtrenue defendit. Laudabiliter etiam de LEIBNITZIO meruit, quod germanicam *Theodicea* ſuæ editionem, valde mutilam, denuo correxit, atque prorſus immutatam, emendatam, notisque ſelectiſſimis ditatam, An. 1726. 8. Hanoveræ edidit.

Eodem anno incepit tandem ad munera academica admoveri. Clementiſſime enim delatam ſibi mathemata extra ordinem docendi provinciam die 14. Junii, habita ſolenni Oratione inaugurali, *de magnitudinis apparentis menſura dogmatica & empirica*, & præmiſſo conſueto programmate, *de magnitudine & figura telluris*, feliciter auſpicatus eſt. Varia circa hoc tempus in exteris Academiis munera illi offerebantur profeſſoria, quæ tamen accipere dubitavit, ſatiusque duxit patriæ ſervire, atque Lipſiæ, quæ illum per tot annos aluerat, etiam in poſterum ingenii vires, ſua ſtudia atque officia devovere.

Edidit paulo ante ingreſſum dicti muneris *P. M. Salvat.* RUFFI *deſcriptionem hiſtoricam horrendi terræ motus, qui contigit Panormi in Sicilia*, ex Itala in latinam linguam translatam, adjecta tabula ænea & præfatione, Lipſ. in 4to. Nec ita multo poſt eundem libellum typis linguæ vernaculæ curavit exſcribendum.

Præterea quoque anno dicto mortuus erat Clar. JUNIUS, qui hactenus in conficiendis Calendariis quæ Regio juſſu & privilegio quotannis prodeunt Lipſiæ, deſudaverat. Novum igitur

ſignum

ſignum RICHTERO Noſtro datura Aula Dresdenſis, quam commendata ſibi ſit illius in ejusmodi rebus accurata notitia, etiam hanc illi provinciam benigniter demandavit, cui etiam ſe abunde parem eſſe ſucceſſu temporis egregie comprobavit.

Neque inter tot labores, totque controverſias exercitia academica intermiſit. Diſputavit enim An. 1728. d. 25. Sept. *de libertate & cauſarum nexu.* Quam diſſertationem germanus Frater *Ge. Gottfr.* RICHTER, qui nunc Paſtor primarius de Eccleſia Zœrbingenſi optime meretur, ſub ejus præſidio defendit. Anno 1730. cathedram iterum conſcendit *de machina & ſpiritu* diſputans. Reſpondebat *Frider. Ackermannus*, illius *Joannis Friderici*, ad quem ſuperius allegatam *Commentationem epiſtolarem de ſole quod cauſa caloris vulgo tributi non ſit*, ſcripſerat, filius natu major.

Hübnerianum quoque *Lexicon Naturæ & Artis* egregie auctum atque repurgatum bis prelo commiſit Anno 1727. & 1731. 8. maj.

Illuſtris Academia Cæſarea Naturæ Curioſorum in numerum Collegarum An. 1730. ſub nomine NICETÆ recepit Noſtrum. Extat quoque in Vol. III. Actorum inclytæ hujus Societatis obſervatio *Nicetæ* Noſtri, *de lapide in trunco betulæ reperto.* Sed dolendum certe eſt, quod cumulati nimis labores impediverunt Noſtrum, quo minus deſiderio ſuo potuerit facere ſatis, & crebriores obſervationes phyſicas, in Acta Academiæ inſerendas, communicare. Incumbebat enim humeris ejus magna laborum pars circa Acta Eruditorum Lipſienſia exaranda. Accedebant controverſiæ cum Viris ſpectatiſſimis ſubinde ortæ, quarum pleraſque in Actis Eruditorum expedire ſolebat. Non enim erat ex illis, quibus moris eſt tumultuariis recenſionibus Auctorum vix e limine inſpectorum defungi, de nullo libro recenſionem inſerere ſolebat, niſi quem accurate perlegere ac pertentare licuerat.

cuerat. Nemini publice contradicebat, niſi penitius evoluta, & in toto ſuo, ut ita dicam, ambitu perſpecta ejus ſententia. Quo factum eſt, ut illi labores, quos Acta Eruditorum ei imponebant, pene totum poſcerent. Inſeruit in illa, præter innumeras librorum recenſiones, multa proprio labore enucleata, inter quæ refero.

1) *Methodum novam computandi ſeries figuratas.* In Supplementis ad Acta Erudit. Tom. IX.
2) *de errore in æſtimando motu compoſito*, ibid.
3) *Obſervat. Meteorolog. ad An. 1728.* In Act. Erud. 1729.
4) *de æſtimandis viribus corporum juxta quadrata celeritatum*, ibid.
5) *Obſ. meteor. ad ann. 1729.* In Act. Erud. 1730.
6) — — — *1730.* — — 1731.
7) *Additamentum ad Schediaſma* KUHNII *de numeris polygonis.* In Act. Erud. 1731.
8) *Additamentum ad Schediaſma de motu compoſito.* In Act. Erud. 1732.
9) *de Methodo intercalandi Leopoldi* PILATI *& Clar.* HAMBERGERI, ibid. 1735.
10) *Diarium meteorol. ad ann. 1731.* In Supplem. Act. Erud. Tom. X.
11) *De demonſtratione* JURINI *Virium menſura Leibniziana oppoſita.* In Act. Erud. 1735.
12) *De proportionibus harmonicis.*
13) *De vera virium corporearum natura & varietate.*

Anno 1732. ex Natione *Miſnica* in *Saxonicam* tranſiit, ut faciliorem ſibi ad munera academica faceret acceſſum. Superius jam annotavi, maluiſſe Noſtrum honores atque emolumenta Ordinarii Profeſſoris in academia Lipſienſi expectare, quam in ceteris Academiis (ut Gœttingæ 1734.) oblatos, paulo citius capeſſere.

peſſere. Adfuit tandem fortuna votis, licet paulo cunctantior. Cum enim per integros viginti annos ſolidam eruditionem, aſſidua ſtudia, indefeſſos labores, abunde ſatis oſtendiſſet Proceribus academiæ, laudes ejus etiam ad *Auguſtiſſimi Regis* aures advolarunt. Noſſe bonos Viros clementiæ Potentiſſimi FRIDERICI AUGUSTI ſufficit, ut illis gratiæ ſuæ documenta exhibeat luculentiſſima. Noſter etiam hanc optimi Principis benignitatem largiter expertus eſt.

Non ſolum enim anno 1734. cum munus Profeſſoris Metaphyſices Ordinarii in alium æque celebrem Virum eſſet translatum, Regio juſſu Salarium Noſtri inſigniter auctum, ſed etiam anno ſubſequenti, cum mortuo L. JENICHEN ordo Philoſophorum Celeberrimi hujus Viri jacturam idoneo rurſus ſucceſſore ſarcire cuperet, Sapientiſſimus Rex neminem Candidatorum a Facultate commendatorum RICHTERO Noſtro judicavit digniorem, proptereaque munus Profeſſoris Moralium & Politices Ordinarii clementiſſime illi demandavit. Provinciam hancce diu promeritam Noſter more majorum, habita ſolenni oratione, *de vera virtutis indole & præſtantia*, (quæ paulo poſt etiam typis exſcripta fuit) auſpicatus eſt. Ad audiendam vero hanc inauguralem Orationem evulgato Programmate, quod *de virtute hominum morali* conſcripſerat, decenter, & ex more academico, invitavit.

Sed recedamus pauliſper ab hiſtoria literaria Noſtri, ut rem domeſticam ejusdem breviter recenſere poſſimus. Vitam hactenus per annos XLVI. cælebs duxerat, & animum literarum paſcere ſtudiis, non alios in illum amores admittere conſueverat. Sed ſenſit tandem ſociæ vitæ opportunitates, nec tam moroſam eſſe moralem philoſophiam, ut honeſti conjugii delicias faſtidiat, ſed has potius inter vitæ ſolatia & curarum levamina ponat. Virtutum admiratores eo lubentius ſumus, quo amabilius ſplendent illæ in pulchriori ſexu. Accidit idem RICHTERO No-

ſtro. Eminebat tunc præ ceteris omni virtutum genere, quibus pulchrior ſexus exornari ſolet, lectiſſima Virgo, *Joanna Sophia Bærneria*, Viri ſumme Venerabilis *Chriſtiani Friderici* BOERNERI, *S. S. Theol. D. atque Profeſſoris primarii in Academia Lipſienſi, totius Academiæ Senioris, Capituli Miſenenſis Cuſtodis, Conſiſtorii Aſſeſſoris, & Academiæ Decemviri* Filia, natu major, ex priori conjugio, quæ primam lucem adſpexerat Lipſiæ anno 1721. die 24. Junii. Nil certe amabilius dare potuiſſet Noſtro divina clementia, quam cum Magnum Parentem, & dignam eo prolem moveret, ut flagitationibus RICHTERI Noſtri annuerent, & ille generum, iſta maritum, in familiares amplexus prompta voluntate admitterent, quo factum eſt, ut anno 1737. die 30. Septembris, feliciſſimis auſpiciis ſacra conjugalia celebrarentur. Quo animorum conſenſu hunc & inſequentem annum transegerint, cogitatione facilius, quam deſcriptione adſequi licet.

Anno 1738. augebatur numerus munerum RICHTERI Noſtri, ſumme enim Venerabilis Socer, tot munerum amplitudine gravis, partim in levamentum oneris, partim ex favore in generum, curam Bibliothecæ Academicæ, quam antea geſſerat, conſentientibus reliquis Academiæ Proceribus, ei tradidit, quam ille non ſolum libenter in ſe ſuſcepit, ſed etiam ad mortem usque ornavit. Hoc etiam anno additamenta ad nova literaria Lipſienſia exaravit.

Initio anni ſequentis 1739. optima conjux Noſtri die 25. Januarii filiolam partu edidit, *Fridericam Sophiam*. Sed o carum pignus! nimis magno pretio redemtum! Viſum ita divinæ providentiæ, ut, dum filiolam Noſter acciperet, conjugem amitteret. Die quinto enim Februarii, qui vix duodecimus a partu erat, purpura invaſit puerperam & ſuſtulit e viventium numero. Filiolæ teneræ, matre in vitæ primordio carentis adſpectus, quid niſi luctus crebro renovati cauſa eſſe potuit? Hic prima

vice

vice conſtans RICHTERI Noſtri animus vacillare cœpit. Diffluentem enim lacrymis viduum nec cognatorum, nec amicorum omnis generis, blanda & conſolationis plena alloquia ſopire poterant, donec tandem prima eaque acerbiſſima doloris ſævitia tempore & ratione mitigata, ad nutum divinæ providentiæ, etiam inter vulnera ſalutaris, obmutuit, & venerabundus agnovit, illam non niſi bene ac ſapienter nobiſcum agere poſſe.

Dicto anno 1739. ad faſtigium honorum academicorum Rectoris nempe dignitatem, collectis conſuetis Nationum ſuffragiis, evectus eſt. Illuſtre hoc magnificumque munus more conſueto ſolenni oratione ſuſcepit, quam *de vi legum obligante*, argumento ad talem occaſionem quam maxime accommodato, habuit.

Initio anni 1740. invenit tandem luctibus, quibus conjugem defunctam hactenus proſecutus erat, congruentiſſimam medicinam. Monſtrabat illi fortunæ favor ornatiſſimam virginem *Auguſtam Gertrudam*, Viri Illuſtris atque Excellentiſſimi *Auguſti* LEIDENFROSTII, *Reg. Polon. & Elect. Sax. Conſiliarii Aulici* Filiam natu maximam. De qua ut paucis multa prædicem, ſufficit dixiſſe, fuiſſe illam dotibus virtutum amiſſæ conjugi ſimillimam. Arbitrabatur igitur Noſter nullam opportunius in locum ereptæ ſucceſſuram eſſe. Poſtquam, quid optaret, ingenue declaraſſet Noſter, lubenter ſeſe illi deſpondit, conſentiente Optima Matre tunc ſola ſuperſtite, quæ cum Noſtro ut ſanguinis, ita amoris vinculo dudum juncta erat, cum matres utriusque germanæ ſorores eſſent. Celebrarunt etiam non multo poſt die 2. Februar. 1740. ſacra conjugalia Martisburgi in domo paterna, atque hinc Lipſiam reverſi, duos integros annos conjunctiſſime dulciſſimeque exegerunt. Nec poterat non gratulari ſibi de ejusmodi conjuge RICHTERUS Noſter, quæ formæ & morum venuſtate tanquam perpetuis illecebris irretitum tenebat, & non

Oo 2 ſolum

ſolum flagrantiſſimo illum amore complectebatur, ſed etiam literarum elegantiorum dulcedine ita delectabatur, ut, quidquid temporis a domeſticis negotiis ſupereſſet, vel exquiſitorum librorum lectioni, vel poematum compoſitioni, qua arte inſigniter excellebat, cum ſucceſſu & laude ingenii impenderet. Luculentiſſimo hujus rei teſtimonio fuerunt multæ epiſtolæ, vel gratulatoriæ, vel alius argumenti, poetice ad maritum ſcriptæ, tenerrimum ubique amoris & virtutis ſenſum ſpirantes, quas perlegere a beato *Avunculo* mihi interdum conceſſum eſt. Suſcepit ex hac dulciſſima conjuge Anno 1741. optatiſſimum filium *Georgium Auguſtum*, qui vero poſt flebilem utriusque parentis mortem, in domo aviæ maternæ Martisburgi variolis iterum occubuit anno 1744. velut ſoror in ædibus Avi Lipſiæ, eodem morbo, ita ut nullam ex utroque conjugio prolem noſtra ætas ſuperſtitem habeat.

Anno 1741. Pro-Cancellarii Facultatis philoſophicæ ſpartam nactus eſt Noſter, cui provinciæ ut faceret ſatis, die illo ſolenni, quo Ordo Philoſophorum honores Magiſterii exploratis ingeniis diſtribuere ſolet, ante conſuetum proclamationis ritum orationem habuit, *de pœnarum & præmiorum uſu.* Nec omittendum, quod eodem anno locum inter minoris Principum collegii collegiatos nactus ſit.

Anno ſubſequenti etiam Decani ordinis ſui dignitas munusque ipſi conferebatur, & cum tempus creandis Magiſtris deſtinatum rediret, hæcce ſolennia indicavit programmate Decanali, in quo *de loco* PLATONIS *in Protagora: Cur voluptates quædam malæ ſint?* varias doctorum virorum ſententias dijudicavit. Prodiit hoc Lipſiæ 1742. 4. 2. plag. At ipſam operam die conſtituto, qui erat octavus Februarii, XIII. digniſſimis candidatis inſignia, honores privilegiaque Magiſtrorum conſueto ritu conferendi,

rendi, transtulit in Collegam Cel. *Kappium*, quippe recentiſſimo luctu domeſtico oppreſſus.

Nam dulcis vitæ & curarum ſocia *Leidenfroſtia*, gravi & lento morbo, qui omnia in corpore coctionum præſidia ſubvertiſſe viſus eſt, extabeſcens, ſpem etiam novæ graviditatis abortu effudit. A quo cum virium aliquot colligere videretur & poſt dies quosdam e pacato ſomno evigilans, pituitæ aliquid, quod in trachea ſenſit, extrudere vellet, ſubito cum ſtupore adſtantium, & in auxilium inani molimine advolantium, ſuffocatur, ſive quod craſſior moles vias aëris interciperet, ſive vires partium expellentes paralyſis corriperet. Ita die 27. Januarii extincta miſerum maritum quaſi Jovis fulmine ictum in novum luctuum labyrinthum præcipitavit. Percuſſus tanta calamitate, latentem morbum ſuum, quocum jam ante conflictatus fuerat, immaniter augeri ſenſit, cujus initia, progreſſum, lugubrem denique finem breviter recenſebimus.

Per multos jam jam annos ad dirum illum Mathematicorum morbum, quem hypochondriacum dicunt Medici, proclivis fuerat Noſter, qui fere ſemper, ſed hieme præcipue, & quidem quotannis gravius, illum ſolebat infeſtare. Tuſſis equidem moleſta cum ſputo tenaci tetroque præceſſerant; ſed anno 1737. copioſi, iique graveolentes nocturni ſudores jungebantur, atque morbi genium magis adhuc declarabant. Initio anni 1738. dictus affectus tam atrociter invadebat Noſtrum, ut actum de illo quidam crederent, ſuperveniente inprimis vehementi febre catarrhali. Propulſavit tamen Natura tam periculoſi hoſtis aggreſſionem, & ab hoc tempore ad annum uſque 1741. ſe ſatis fortiter contra novos illius inſultus defendit. At nihilo tamen minus lente ſerpens conſumtio nimis proh dolor! accurate a rerum peritis notari poterat. Maculæ quoque hepaticæ, ſucceſſu temporis ſemper majores copioſioresque, non optimam ſuggerebant prognoſin. Hiſce omnibus

bus æſtate 1741. nova quædam, at prioribus affinia, & ex eodem malorum fonte emergentia ſymptomata accedebant. Moleſtiſſima nempe molimina hæmorrhoidalia, paulo poſt etiam ſanguinis mictio, ut & inſignis dolor tumorque partium adjacentium morbum exacerbabant. Attamen adhibitis medicaminibus ita adſpiravit Numen, ut ex tetris hiſce ſymptomatibus præter inimiciſſimam inveteratamque tuſſim, paulo poſt nihil ſupereſſet. Siluit hinc inde morbus, donec initio anni 1742. mors præmatura dilectiſſimæ Conjugis ita vires naturæ opprimeret, morbi vero reſtauraret, ut invincibili prorſus ſævitia in jam debilitatum fractumque corpus, novum impetum faceret, & acerbiſſimis doloribus dorſi, & hypochondriorum inprimis, intolerabilibus anxietatibus, colliquativis ſudoribus, inſanabili abdominis duritie, alvo pertinaciſſime clauſa, œdemate pedum indies aucto, & denique, ut eo perfectior fiat idea, *Morbi nigri Hippocratis*, colore nigricante, aliisque quibus bilis atra terribilis eſt, ſymptomatibus, ita excruciaverit miſerum, ut tandem inter ſummos dolores, quos tamen conſtantia, non Stoica, ſed philoſophum Chriſtianiſmi præceptis imbutum decente, perferebat, die 23. Junii hora ſecunda poſt meridiem ſpiritum Deo ter optimo maximo commendatum redderet. Vixit in hac terrarum miſeria annos L. Menſes VII. dies XXIX.

MEMO-

MEMORIA
VIRI
EXCELLENTISSIMI, EXPERIENTISSIMI
atque DOCTISSIMI
DOMINI
JOANNIS ADAMI KULMI,

Artis ſalutaris Doctoris, Phyſici civitatis Gedanenſis ordinarii, Medicinæ ac Phyſices in Athenæo ibidem Profeſſ. Publ. ordinar. Academ. Imperial. Nat. Curioſor. Collegæ, & Regiæ Berolinenſ. Societat. Scientiar. Sodalis,

Die XXII. Kal. Julias A. S. R. MDCCXLV.
placida morte extincti,
ex funebri Rectoris Athenæi Gedanenſis
Programmate
depromta.

Ego

Quo conjunctius atque amantius cum *Jo. Adamo* KULMO noſtro viximus, eo dolentius feſtinata ejus, nuper extincti, morte afficimur. Multa cum eo uno amiſimus, amicum fidelem, communem Medicum, Collegam concordiæ appetentiſſimum, in conſiliis ſapientem, in communi vita jucundum, in exſequendis munerum officiis perinduſtrium, virum denique eruditum, qui collegio noſtro ornamento & erat, & eſſe exiſtimabatur. Multis profecto iisque illuſtribus eminuit virtutibus, de quibus cum *Vobis* notæ ſint, *Cives*, nihil adderemus, niſi easdem, elogio noſtro commendatas, etiam poſteritati notas eſſe expediret.

Nihil ei deerat eorum, quæ in bono Medico requiruntur. Non artis peritia, non patientia, ſive in viſendis ægris, ſive in vincendis pertinaciſſimis morbis. Non prudens ſagacitas, qua non præſentes modo, ſed futuros etiam morbos depulit. Non circumſpectio in ancipitibus ambiguisque malis. Non uſus, quippe tot annorum exercitatione acquiſitus. Non denique fortuna, quæ præcipua Medici dos eſt, quamque Noſter in curatione quorumlibet morborum adeo habuit fautricem, ut non dubitemus, ſuffragante tota civitate, feliciſſimum Medicum nuncupare. In tuendis munerum ſuorum partibus & omni re adminiſtranda ita verſatus eſt, ut dubium ſit, magisne fides an induſtria ejus laudari debeat. Erat quidem in ea adhuc viriditate ætatis, quæ laboribus ſubeundis apta videretur, tantis tamen quotidie urgebatur negotiis, ut valentiſſimus quilibet alius videri potuiſſet impar eis ſuſtinendis. Ipſe ſuſtinuit incredibili diligentia. Quodvis munus obibat ut ſolerter, ita alacriter, nunquam remiſſus, aut modici etiam otii, nunquam ſuſcepti negotii pertæſus, nunquam labore fractus.

Ad induſtriæ artisque gloriam accedebat morum integritas, facilitas, ſuavitas, qua cunctos ad ſui amorem allexit, ut non minus

minus apud principes civitatis gratioſus eſſet, quam infimis carus. Fortuna ſua aut doctrina, licet potuiſſet, nunquam ſe efferebat, nunquam eum ſenſimus inani aut inſolenti gloriatione vanum. Inter familiares ſic ſe gerebat, ut conſuetudine ſua æque prodeſſet ac delectaret. Adamabat ſermones aut eruditos, aut de publicis rebus, in quibus, cum multarum rerum haberet uſum, multa ſolebat memoriter & jucunde narrare. In colloquiis erat urbanus ac facetus, animo ſemper a moroſitate & aſperitate averſo, nulli tamen moleſtus aut illiberali joco, aut aculeato. Quid memoremus liberalitatem ejus in pauperes, quos non ſolum juvit arte ſua ſine præmio, ſed etiam ſuis fortunis. Quid dicamus de bonitate in ſuos, maxime de pietate in fratrem natu majorem, quem ſemper parentis loco reveritus eſt, & a quo recepta beneficia tam immortali retinuit memoria, ut perpetuo gratus eſſet, gratiamque, quam fratri non poterat, liberis fratris abunde rependeret. Longum eſſet ire per cætera, multa eaque ſpectata Viri decora. Id dixiſſe ſufficiat, fuiſſe & clarum virum & bonum.

Tali igitur Collega nunc carentes, non poſſumus non commoveri, neque id eſt noſtræ humanitatis. Veſtra quoque cauſa angimur, O *Cives*, qui, qualem doctorem amiſeritis, novimus, & quam graviter feratis dolorem, quem accepiſtis cum ſummi Viri tum Veſtrum amantiſſimi deceſſu. Cum igitur medicina & conſolatione egeatis, non profecto refricaremus vulnus Veſtrum longiore commemoratione, niſi eandem & ad Veſtros uſus pertinere, & nonnihil quoque ſolaminis ſecum ferre crederemus. Dedit enim Noſter vita ſua exempli documentum, unde Vobis capiatis, quod in vita ſtudiisque veſtris imitemini. Quare digna nobis res tum omnium cognitione, tum noſtra neceſſitudine videtur, imaginem vitæ ejus, quantum ejus ad noſtram notitiam pervenit, exprimere.

 Natus

Natus eſt *Wratislaviæ* VII. Kal. Aprileis anni MDCLXXXIX. ex *Adamo* KULMO, & *Maria* FLEHELIA, civibus Wratislavienſibus, qui pueri animum, a natura jam bene informatum, cum in ludo privato, tum in Gymnaſio Mariæ Magdalenæ primis litterarum diſciplinarumque ac virtutum rudimentis alendum curarunt. Patrem mature amiſit, cum vix decem annos haberet, matrem paulo ſerius, qua ſimiliter orbatus, alterum parentem reperit in fratre natu majore, JOANNE GEORGIO, artis Apollineæ Doctore quondam inclyto. Hic juvenem, parentibus facultatibusque carentem, ad ſe Gedanum accivit anno MDCCVI. & perliberaliter inſtitutione, conſiliis, domicilio, convictu, libris opibusque ſuis adjuvit, cunctaque fecit, quæ ab homine benevolentiſſimo in juvenem bonæ frugis proficiſci poſſunt. Hujus ſuaſu Noſter dedit ſe in diſciplinam eorum, qui tum in Athenæo noſtro docebant. Audivit SCHELGUIGIUM, WILLENBERGIUM, quo poſtea Collega uſus eſt familiariſſime, GLOSEMEIERUM, GRODDECKIUM, SARTORIUM, REUSSIUM & PAULUM PATREM. Ab his magiſtris animus ejus, diſcendi cupidiſſimus, quavis doctrina liberali fideliter expolitus eſt. Maxime tamen ſe, hortatu fratris, ad ſalutaris artis diſciplinam accommodavit, cumque ea, ut par erat, conjunxit phyſicen ac matheſin. Attigit quoque poëticen, ad quam cum natura aptiſſimus eſſet, propter ingenii jucunditatem, in ea ſic profecit, ut probabilis Poëta cuilibet videretur.

Sic inſtitutus ſpei præclaræ juvenis flagrat jam cupiditate majoris doctrinæ aliis in locis hauriendæ. Adit primo *Halas Magdeburgicas*, (anno hujus ſeculi undecimo) novam tum, ſed florentiſſimam Academiam, ibique pendet ab ore optimorum Medicorum, *Frid.* HOFFMANNI, STAHLII, & *Michaelis* ALBERTI. Adeſt quoque *Chriſt.* WOLFFIO, illuſtriſſimo viro, in ſcholis mathematicis & phyſicis, ab eoque cultum amœniſſimæ ſcien-

ſcientiæ accipit. Hic tres annos moratus cogitat *Francofurtum ad Viadrum*, eoque proficiſcitur. Sed mutato juſtam ob cauſam conſilio, confert ſe *Lipſiam*, ad emporium bonorum artium in Germania facile princeps. Hic doctores nactus fama meritisque clariſſimos, *Jo.* BOHNIUM & *Aug. Quir.* RIVINUM, facile perficit, quod adhuc in ſtudiis litterarum perfectionem deſiderare videbatur. Inde peragrata magna Germaniæ parte, luſtratisque in itinere *Jenenſibus* & *Altorffinis Athenis*, venit *Argentoratum*, & non modo anatomicas atque chirurgicas auditiones *Jo.* SALZMANNI & HENNINGERI frequentat, ſed etiam his ducibus ipſe in noſocomiis periculum artis ſuæ facit. Neque Germaniæ finibus ardorem diſcendi concludi paſſus, excurrit *Baſileam* ad Helvetios, ibique multum non ſine fructu utitur inſtitutione & conſuetudine ZWINGERORUM & *Eman.* KOENIGII, Medicorum celeberrimorum, itemque *Jo.* BERNOULLII, Mathematicorum ſuæ ætatis primarii. Horum ſententia Noſter dignus ſummis in arte medica honoribus judicatus, *Baſileæ* anno quindecimo hujus ſeculi laurea Apollinea condecoratur, ejusque potiundæ cauſa ſolus publice *de harmonia morum atque morborum* diſputat. His ornamentis condecoratus, ſtatuit in *Batavos* peregrinari, tum cognoſcendæ gratia regionis, ampliſſimis urbibus conſitæ, tum fama excitus virorum ſummorum RUYSCHII, RAVII, BOERHAAVII, quorum illis temporibus maxima erat admiratio. Quos omnes ille obſervantia & conſuetudine ſic ſibi devinxit, ut eis perpetuo carus eſſet, & nonnunquam eorum epiſtolis cohoneſtaretur. Ab iisdem, haud invitis, in adyta reconditiorum artium, quæ tum primum proferebantur, intromiſſus, ſic poſtea illorum doctrinam & virtutes ſibi propoſuit æmulandas, ſic veſtigia eorum perſequenda, ut, feliciter aſſecutus, mortuos illos erudito orbi reddidiſſe videatur. Quicquid denique in Batavia ab audiundis alloquendisque eruditis viris ac ſalutandis amicis temporis

pp 2 ſuper-

ſupereſt, id omne dat hortis medicis perluſtrandis ac xenodochiis noſocomiisque viſitandis. Quæ res quanto uſui fuerit, poſtea expertus eſt, cum in urbe noſtra ejus opera in ejusmodi domibus deſideraretur.

Hac ratione cum magnarum rerum atque artium ſcientia inſtructus eſſet, omnibus cum naturalis philoſophiæ, tum medicæ ſapientiæ ſpatiis feliciter confectis, cum ſatis honoribus ditatus & voluptate tot viſarum urbium ſatiatus eſſet, ad ſuos redire parat. Iter facit per *Weſtphalos* & *Saxones inferiores*, apud eosque contemplatus locupletiſſimam Guelpherbytanam bibliothecam ac Salinarum vallem. Redux Gedanum factus, fratris impulſu, qui eadem in eum voluntate ſemper fuit, hic potius, quam in patria, ſedem ac domicilium ſibi collocat, eodemque autore recitationes anatomicas & chirurgicas privatim facit, & nonnullis ſcriptis induſtriam æque ac doctrinam declarat.

Tulit laborum ſuorum fructum. Namque anno vigeſimo quinto Magnificus Senatus munus medicinam & phyſicen publice docendi, quod olim ab EICHSTADIIS, SEGERIS, HEYSEIS, GLOSEMEIERIS ornatum hucdum vacaverat, communi decreto ei detulit. Quod cum ille, habita ſolemni Oratione, *de connubio philoſophiæ naturalis cum reliquis ſcientiis*, auſpicato adiiſſet, exſpectationem Patrum non tam explet, quam ſuperat. Neque enim mandatas modo partes pro virili exſequitur, commentando ac diſputando frequenter, ſed inſuper mathematicis & aſtronomicis præceptionibus juventutem noſtram ſua ſponte inſtituit. Quanta autem induſtria, quanta dexteritate in Vobis erudiendis uſus fuerit, noſtis. Docet enim, delectat, afficit. Graviſſimam diſciplinam rerum, quas ex naturæ ſinu depromit, tanta facilitate Vobis aperit, ut nemo ſit, utique attentus, quin fiat arcanorum naturæ intelligentior. Si aciem intendit in arduarum ac retruſarum rerum, quas natura occultat, cognitionem, nunquam in-

genio

genio deeſt aut lumen exempli, quo illuſtret, aut experientia, qua confirmet. Neve difficultas abſtruſæ & interdum incertiſſimæ ſcientiæ diſcentium laborem frangat, ſemper gratiæ quid ac ſuavitatis inſpergit. Induſtriæ autem ejus nullum majus proferre poſſumus teſtimonium, quam quod perpaucis ante mortem diebus, cum jam a morbo tentari ſe ſentiret, vos docuerit. Non enim ab officio iſto, quod ſemper, cum valeret, libentiſſime uſurpavit, abduci aut incommodo ſuo aut præſenſione morbi potuit. Sæpe alias juſtam habere potuit excuſationem ſubterfugiendi laboris, propter infinitas occupationes ſuas, quæ vix idoneum tempus relinquebant, quantum voluiſſet, ſtudiis obſequendi ſuis, nunquam tamen officium ſuum intermiſit, ratus, ægrotorum cauſa inique negligi ſanos.

Neque ſolum audientes docuit, ſed legentes quoque, plurimis, quæ ætatem ferent, editis conſcriptionibus, in quibus ingenium Viri, doctrina varia, exquiſitiſſima artis medicæ peritia & obſervationum novarum elegantia clariſſime exſplendeſcunt. Earum hæc ſingularis dos eſt, quod a tironibus æque ac doctis cum fructu legi poſſunt: nam quicquid ab eo ſcriptum eſt aut traditum, non cincinnis expolitum & calamiſtris, ſed diſtincte, plane ac dilucide ſcriptum eſſe miramur. Operæ pretium faciemus recenſendo ea, quæ concinnavit atque emiſit, non omnia tamen, ſed, omiſſis minutioribus ſcripturis, præcipua. Primo loco nominemus *Tabulas anatomicas*, aureolum atque utiliſſimum libellum, in quo cum notitiam dat autorum, qui vel de Anatome, vel corporis totius fabrica, vel ſingulis membris ſcripſerunt, tum ipſum corporis humani mirifice a Deo fabrefacti ſyſtema ſuccincte deſcribit, omniumque ejus partium naturam, compoſitionem, formam, uſum ſigillatim explicat, tam facili methodo, quam abſoluta enarratione, ut vix credendum ſit, tantas res tam breviter potuiſſe declarari. Adjunxit, quod perne-

 ceſſa-

ceſſarium videbatur, figuras eleganter in æs inciſas, quas ſua delineaverat manu. Erat enim picturæ ſcientiſſimus. His quantum pretium fuerit ab eruditis habitum, ex eo judicari poteſt, quod non modo octies jam ſunt prelo excuſæ, Gedani, Lipſiæ, Auguſtæ Vindelicorum, Norimbergæ, Amſtelædami typis nitidiſſimis, quinquies ab ipſo, ter invito eo atque indignante, ſed etiam in gallicam linguam translatæ; ipſe enim germanice primum anno XXII. ſcriptas poſt latine edidit. Non neſcit Gedanum noſtrum, quanto iſte Vir ſibi fuerit decori, qui celebritate famæ non ſuis ſolum civibus, ſed disjunctiſſimarum quoque terrarum eruditis notus, tanti æſtimatur, ut ejus libros ter & quater recudendos putent. Idem *libros faſtorum annuos* confecit inde ab obitu PAULI PATRIS, qui ex privilegio Regio eos ante ſcripſerat, i. e. anno ſeculi præſentis XXVI. usque ad annum XXXIII. Idem dedit *deſcriptionem auroræ borealis anno XXI. conſpectæ*, *deſcriptionem anatomico-phyſiologicam fœtus monſtroſi, cui adducitur obſervatio de viro in aqua ſuffocato*, *Elementa philoſophiæ naturalis*, cum figuris æneis. *Faſciculum exercitationum phyſicarum.* Jam laudavimus ſupra Diſſertationem ejus inauguralem, *de harmonia morum & morborum.* Reliquas, quibus ipſe publice præſedit, hæ fere ſunt. *De tendine Achillis disrupto & arteriis in oſſeam ſubſtantiam degeneratis. De litteris in ligno fagi repertis.* Hanc cum eo defendit *Jo. Ern.* KULMUS, Vir experientiſſimus, fratris filius, qui & medicæ artis ſcientiam, & virtutum morumque præſtantiam a patre & patruo velut hæreditate relictam ſic tuetur, ut ipſe ſuperſtes tam amiſſi utriusque jacturam magna ex parte reſarciat, quam acerbiſſimum dolorem noſtrum leniat. Denique diſputavit noſter *de præjudiciis quibusdam medicis. De uteri delapſu ſuppreſſionis urinæ & ſubſecutæ mortis cauſa. De exoſtoſi ſteatomatode claviculæ ejusque felici ſectione. De acceſſu aëris per pulmones in ſangui-*

ſanguinem valde dubio. An ſol aquam attrahat. An magnes ferrum attrahat. An aſtra gaudeant influxu. An obſcuratio Solis tempore paſſionis Chriſti fuerit eclipſis naturalis. An iris non apparuerit ante diluvium. An in dentibus dentur vermiculi dolorum cauſa. An vena ſectio prima inſtantem mortem prævertat. An ignes fatui ſint ſpectra. An monſtra humana necare liceat. De partu infantis poſt matris obitum. De circulatione ſanguinis medicina univerſali. Præterimus illas Diſſertationes, quas auditores, tali magiſtro digni, ſuo Marte elaboratas, in cathedra publica a diſſentientibus vindicarunt, eo moderante. Qualis eſt illa, *de religione Medici*, ſcripta a *Chriſt.* SENDELIO, viro medicinæ & elegantiorum litterarum conſultiſſimo. *Programmata* elucubravit tria, unum aditiale *de vera felicitate, mentis eruditione & corporis ſanitate*; alterum *in memoriam ſecularem inventæ circulationis ſanguinis ab Harvæo, anno XXVII.* tertium funebre, *ad exſequias Gottl.* SCHELGUIGII. Tacemus *obſervationes* ejus, tum *Ephemeridibus Academiæ Nat. Curioſorum*, tum D. KANOLDI *Collectionibus Wratislavienſibus hiſtoriæ naturalis* inſertas. Redeamus ad vitam ejus, & utinam ad vitam ſolum.

Facta poſthac eſt Noſtro non unius honoris acceſſio. Namque Cæſarea Academia Naturæ Curioſorum, fama meritisque Viri permota, & Societas Regia Berolinenſis Scientiarum, præclaras ingenii ejus facultates ſuſpiciens, eum ſponte in Collegia ſua cooptaverunt, illa quidem anno XXII. hæc A. XXXV. Magnificus autem urbis noſtræ Senatus, perſpecta ejus tot documentis & ſanandi morbos & de eorum cauſis acute judicandi facultate, duumviratum medicum in urbe gerere juſſit anno XXXVI.

Tali modo cum non minus dignitate, quam gratia & fortuna creviſſet, tanta proſperitate uſus valetudinis, ut annos plures medicina non indiguiſſet, ab qua & conſilio abſtinebat, & quia potiones medicatas ſumere nequibat. Nuper ſubito nactus eſt

mor-

morbum, qui tanta vi in omnes artus prorupit, ut die quinto poſt, quam in lecto ſe cohibuerat, III. Kal. Junias vitam cum morte commutaret admodum placide. Moriendi enim ſenſum & celeritas abſtulit & ipſa vehementia febris, quæ omnes ſenſus repente occupaverat ita, ut fere citius conficeretur, quam periculoſe ægrotare inciperet. Hac ratione Noſter pro mortali conditione immortalitatem conſecutus eſt, habiturus etiam immortalitatem famæ, cum ætatis annum LVI. compleſſet, ſatisque ſibi, ſatis forſan naturæ, verum non ſatis urbi, non orbi erudito, non ſuis, non Vobis, non bonis omnibus vixiſſet. Immortale Numen ſupplices veneramur, ut detrimentum illud, quod deceſſu Viri amantiſſimi accepimus, provida Patrum Patriæ cura auſpicato reconcinnetur & KULMO ſufficiatur vir KULMO quam ſimillimus. Nos vero operam demus, ut quicquid in Optimo illo Viro amavimus, quicquid in ejus doctrina moribusque ſuſpeximus, ſempiterna memoria, æmulandi ſtudio, perenni veneratione complectamur.

IN-

INDEX.

Aſteriſcus numeris præfixus indicat Appendicis paginas.

A.

Abdominis muſculorum abſceſſus, 379. gravidæ mira expanſio. * 63
Abies præbet cedriam. 244. 246
Abortum præcavere poteſt ventris debita cinctura. 322
Abſceſſus muſculorum abdominis. 379
Achates ex ligno petrefacto. 402
Acidiſſima aqua ex regno vegetabili ſine fermentatione parata. 247
Adipoſi polypi cordis. 359
Adſtringentium noxa in hæmorrhagiis. * 41. ſeqq. 54
Aeris frigidi & humidi noxæ. * 102
Ajuga. * 11
Albus infans parentibus æthiopibus natus. 390
Alvi obſtructio contumax reſerata. 410
Alvus adſtricta cuivis morbo accedens. 382
Amygdalarum dulcium oleum correctum. 130
Anaſarca cum febre quartana duplici in gravida curata. 167
Anatomicum theatrum Hafnienſe recens exſtructum. * 250
Anginæ diagnoſis & prognoſis 107. ſeqq. remedium 133. in pulmonum inflammationem metaptoſis. 104
Ani defectus in puella feces per genitalia reddente. 24. 26
Anodynorum effectus in ſpaſmis. * 20
Anthelmintica virtus aſæ fœtidæ. 41
Antimonii crudi uſu interno rheumatiſmus ſublatus. 213 reguli martialis ſtellæ ſtructura & geneſis. 253. ſulphuris aurati vires. 201
Antiſpaſmodica mixtura oleoſa. 131
Apoplectico-ſuffocativus affectus. 286
Apoplexia cum delirio. 349. ſanguinea & ſeroſa tertiam admittit ſpeciem mixtam. 222 ex veneris abuſu in ſenio. ibid.
Apoplexiæ hiſtoria. 218

Appetitus integer, ſi non exce-
dens, in paralyticis. 220
Aqua cedriata, vide cedriata aqua.
— pugilum, 172. ignea. *ibid.*
Aquæ frigidæ potus reficiens & excellens remedium. * 15
Aquarum ante partum proflu-
vium innoxium unde. 313.
— medicatarum Seidſchützen-
ſium abuſus noxius. 397
Aquila philoſoph. * 172
Archiatri in Ruſſia definitio. 341
Arnicæ effectus, 4. florum uſus in pleuritide, 198. vires æmu-
latur dulcamara. 132
Arſenici noxia adplicatio in fa-
vo capitis. 165
Arteriæ læſæ pericula. 178
Arteriotomia in temporibus ef-
frenæ cephalalgiæ remedium. 366.
Arthritidis cauſſa. * 11
Aſæ fœtidæ virtus anthelmin-
tica. 41
Aſcites a caſu ab alto, paracen-
teſi ſolutus. 287
— uteri explicatur. 370
— — gravidis minus no-
xius. 307
Aſthma convulſivum curatum, 370. flatulentum. 45
Aſtrum ſeptentrionale ſopho-
rum. * 166
Aurium cum variis partibus con-
ſenſus, 367. irritationis effe-
ctus atrociſſimus, 379. ſcarifi-
catio, v. ſcarificatio aurium.
Aurium tinnitus a flatibus & vermibus quare oriatur. 368

B.

Balſamo de mecha accedens re-
ſina. 250
Becchica mixtura oleoſa. 133
Betæ rubræ ſucci vires contra odontalgiam. 33
Betulæ oleum nigrum. 252
Bilis defectus 396. effuſio ſecun-
dum ætatem varia, 387. piceæ quaſi ſubſtantiæ. 290
— loco reperta aqua in veſi-
cula. 387
Bingiana forceps. * 59. 90
Brachii integri reſolutio in fœ-
tu ſeptimeſtri contingens. 360
Bruhier, (Joh. Jac.) ejusque in-
ſtituti fit mentio. * 60

C.

Cactus eſt Cereus. * 180
Cadmei ſocii philoſoph. * 172
Cajahaba & Cahajaba. * 180
Calculi fellei quæ mala excitent * 32. copioſi reperti. 396
Calomela eſt mercurius dulcis ſexies ſublimatus. 244
Caloris æſtivi atque hyberni vulgo tributi cauſſa non eſt ſol. * 292

Cam-

Camphora laudatur in variolis. 242
Camphoratorum virtus in affe-ctibus ex terrore ſubortis, 171. in pleuritide, 198. 200. in febri acuta. 205
Cancroſi tumores cur in glandulis potiſſimum oboriantur. 179
Cancroſorum ulcerum indoles diverſa. 183
Cancroſum ulcus penis & glandulæ inguinalis. 179
Capitis dolor conf. cephalalgia.
Carbunculi minores ex gutta roſacea retrocedente in ſcroto prorumpentes. 413
Carbunculoſi menſes. 373
Cardialgia cum enormi ventriculi ſenſibilitate indeque nata hectica ſtomachica. 150
Cardialgiæ remedium. 131
Caries oſſis maxillaris ex ſingulari cauſſa orta. 395
Carnes aſſatæ præ elixis majorem ſalium copiam ſubminiſtrant. * 11
Caro vitulina aſſa podagram provocat. * 11
Carotidis internæ peculiaris canalis oſſeus obſervatus. 223
Cataracta, ex ophthalmia, incipiens curata. * 62. 68
Catarrhorum cum podagra viciſſitudo. * 13. 21
Cedria quomodo differat a pice navali, 245. duplex 246. nobilior 249. 251. ejus præparatio 244 examen 246. oleum album 247. rubrum 248. fuſcum. 251
Cedriata aqua 245. 248. 250. ejus uſus mechanicus & medicus 251
Cephalalgia ex clavis pedum recíſis, 364. decennalis per ſetaceum curata, 366. cum vermibus complicata. 377
Cerebri fungus quomodo præcavendus, 318. plenus defectus in monſtro humano. 352
Cerebrum in ſcorbuticis ſemper integrum & ſaniſſimum repertum. 278
Cerei ſerpentis hiſtoria, deſcriptio & character, * 179. fructus maturus primum deſcriptus. * 175
Chalybs ſophorum, * 144. ſeqq. eſt idem ac magnes. * 155. ejus ſignum. * 168
Chamæpitys. * 11
Chamarum rugoſarum ſimulacra in lapide fiſſili. 405
Chamberlayniana forceps. * 59 77
Claudicante in muliere ſingularia obſervata. 235
Clavi pedum quotannis decidentes. 364
Clyſterum frequentiſſimus uſus ſoluit herniam incarceratam. 408. alui obſtructionem pertinacem. 412

Collao urbis regni Peruviani inverſio. * 138
Conceptio ſine menſtruo fluxu unquam experto, 212. poſt uteri hæmorrhagiam & putridæ materiæ profluvium. 347.
Conchylia bivalvia in lapide fiſſili. 405
Contractura ſiniſtri pedis ex ſuppreſſis lochiis. 163
Convulſivo-epilepticorum motuum ſpecies diverſæ. 157
Cor ſemicartilagineum. 357
Cordis ſitus quaſi horizontalis. 17
Cornua Ammonis. 404. 405
Coſmeticum remedium. 27
Cranii in cavo peculiaris canalis oſſeus pro tranſitu arteriæ carotidis obſervatus, 223. oſſium mira conformatio in monſtro humano. 352
Criſis anticipata febrim acutam ſolvens. 203
Criticorum dierum ratio noſtris in regionibus habenda. 204
Crux duplicata, ſalis ſophici ſignum. * 169
Cynogloſſæ plantæ vires. * 19 confer. pilul. de Cynogloſſa.

D.

Deglutitionis difficilis remedium. 133
Delirium ex apoplexia. 349
Dens piſcis petrefactus. 116
Dentitio difficilis. 201
Dethardingii (Ge.) memoria. * * 227
Deventer laudatur. * 60
Diæta lactis in podagra. * 4
Dianæ columbæ. * 170
Diaphragma perforatum. 17
Diarrhœa ſine noxa puerperæ ſuperveniens. 381
Diluvia particularia. * 135
Diluvii univerſalis documenta. * 128 130
Dolores externarum partium rebelles e profundioribus ulceribus. 302 ſeqq.
Dorſi ſpinæ defectus in monſtro humano. 355
Draco philoſophicus. * 172
Dulcamara arnicæ vires æmulatur. * 32
Duræ matris in proceſſu ſagittali oſſiculum repertum. 224

E.

Electrici ignis cauſſa. 399
Emplaſtri de ſpermate ceti uſus peculiaris 300. compoſitio. 301
Empyema ſanatum. 329
Epilepſia curſoria, 361. ſomnifera. *ibid.*
Epilepſiæ remedia. 362
Epileptica in muliere ſingularia obſervata. 235

Epi-

Epileptico-convulſivorum motuum ſpecies diverſæ. 157
Equorum oſſium medulla interne aſſumta ſcorbuti remedium. 272
— verrucarum pulveris effectus in epilepſia. 362
Errhinus liquor Dr. *Kozack*. 33
Eryſipelas ad pulmones recedens. 108. 110
Eryſipelatis remedium 252. peculiaris caſus. 182
Euphorbii plantæ ſpecies. *180
— — gummi ſoluti vires contra odontalgiam. 33
Expellens remedium aquæ frigidæ potus. *15

F.

Faciei conſenſus cum viſceribus pectoris atque abdominis unde. 367
Fames canina graviſſima podagræ juncta. *4. 14
Febres intermittentes cum macularum eruptione. 97
Febris acuta criſi anticipata quinto die ſoluta. 203
— — catarrhalis inflammatoria pecudum. *120
— — veſiculoſo-eryſipelacea. 57
— intermittens funeſta ex regiminis vitio. 215
— malignæ ortus. 257
Febris maraſmodes curata. 48
— putrida puerperarum unde. 327
— quartana duplex cum anaſarca in gravida curata. 167
— quotidiana intermittens cum ictero complicata. 216
Febrium intermittentium remedium utile & neceſſarium venæſectio. 378
Felis figura, idolum. 120
Fellea veſicula, vide veſicula fellea
Femoris utriusque articulatio præternaturalis in claudicante. 236
— oſſis fractura ſine violentia externa, 342. obliqua lethalis. 345
Fibrarum tenſio determinata. 8
Ficoides americanum Cerei ſpecies. *179
Fiſtula ani completa ſine ſectione curata. 390
Flatus unde tinnitum aurium excitent, 368. pellens remedium. 131
Fluor albus in vetula. 375
Fœtus albus parentibus æthiopibus natus. 390
— octimeſtris cum ſecundinis morboſis. 347
Foliorum arborum fruticumque ſimulacris refertus tophus albeſcens. 403
Forcipes pro extrahendo fœtu examinantur. *76. ſeqq.

Forcipis *Bingianæ* præſtantia. * 59. 90
— *Chamberlaynianæ* præſtantia. * 59. 77
— *Gregorianæ* comparatio cum Bingiana. * 92
— *Levretianæ* præſtantia. * 59. 76. 83.
Foſſilia Agri Coburgenſis, 401. Giengenſis, 120. 125. Wernigerodenſis. * 126
Frigidorum juſculorum uſus. 151
Fructuum horæorum uſus largiſſimus. * 8
Fulgurum ortus. * 285

G.

Gemmarum phoſphoreſcentia. 398
Genitales circa partes muliebres varia ſingularia obſervata. 227
Geometriæ campeſtris novæ problemata. 58
Gibboſa puella hujusque mali cauſſa. 229
Giengenſis agri hiſtoriæ naturalis ſubterraneæ ſpecimen. 120
Glandulæ inguinalis cancroſum ulcus. 179
— œdematoſis in corporibus gypſea materia farctæ. 232
Glirium rex. 336
Gravida ſemper menſium fluxum & ſæpius hæmoptyſin experta 365. anaſarca & febri quartana duplici laborans curata 167. cibis ſalitis & acidis abutens quas noxas fœtui induxerit. 348
Gravidæ abdomen mire expanſum * 63. hæmorrhagia uteri noxia 19. ſtatus ſumme morboſus devictus. 172
Gravidarum fluxus menſtruus periculoſus 322. venter prætumens cingendus. 321
Graviditas operoſa. * 69 ſqq.
Graviditatem & hydropem diſcernendi cautelæ. 315
Graviditatis ineuntis fallax indicium 308. peculiare criterium ex menſium fluxu ſæpius & extra ordinem redeunte. 20
Graminis limo ex inundatione conſpurcati noxæ. * 106. 113
Gregoriana forceps. * 92
Gutta roſacea ſublata quas noxas induxerit 363. retrocedens produxit carbunculos minores in ſcroto. 412

H.

Hæmoptyſeos in curatione timiditatis noxa * 33. definitio * 37. prognoſis * 38. exempla. * 39. 57
Hæmoptyſis in gravida orta. 365
Hæmorrhagia naris ſiniſtræ ex qua cauſſa 101. narium larga, purpura rubra ſoluta 55. uteri gravidæ & fœtui noxia. 19

Hæ-

Hæmorrhagiæ enormes non lethales. *43. ſeqq.
Hæmorrhoidibus ex cœcis ad veſicam translatis iſchuria lethalis. 164
Hafnienſe muſeum naturæ & theatrum anatomicum recens exſtructum. *250
Halecis muriæ in paſſione iliaca vires. 376
Hectica ſtomachica. 150
Hepar mole ſua non pari gradu cum reliquis viſceribus augmentum capit. 386
Hepatis conformatio mira in monſtro humano 354. conſenſus cum auribus unde 368. læſi ſigna. 5
— ligamentum ſuſpenſorium. 384
— lobus præternaturalis. 15
Hernia incarcerata ſectione curata 12. ſine ſectione curata 405. ſcrotalis lethalis. 144
Herniarum ex interna cauſſa ortarum ſalutaris effectus. 145
Hydrocele variolis accedens. 243
Hydrocephali partus quomodo juvandus. *86
Hydrocephalus poſt primum ætatis annum lethalis ejusque ſectio anatomica. 23
Hydropem & graviditatem discernendi cautelæ. 315
Hydropico-tympaniticorum remedium. 132
Hydropis omne genus viam ad lethum ſternit. 218
Hydrops aſcites, vid. Aſcites.
Hymenis membranæ peculiaris & paullo rarior conſtitutio. 233
Hyoſciami vires. *19
Hypochondriaci ſpaſmi unde tinnitum aurium excitent. 368
Hypochondrii dextri graviſſimæ contuſionis ſymptomata. 1
Hypochondriorum conſtrictio in gravidis & puerperis quas noxas inducat. *322. 325. 326. 328
Hyſtericæ mulieres difficulter proliferæ fiunt. *68
Hyſterici mali remedium. 251
Hyſtricis lapis, vide lapis hyſtricis.

I.

Jamacaru. *180
Icterus lethalis 148. cum febre quotidiana complicatus. 216
Jecur, vide hepar.
Ignea aqua. *172
Iliaca paſſio ſine vomitu lethalis 282. ex vermibus. 376
Iliaci vomitus remedium. 131
Infantes recens nati cingendi. 319. ſeqq.
Inteſtini cœci cum appendice vermiformi & valvula Bauhini defectus 16. ejus proceſſus vermiformis amplitudo peculiaris. 225

Inteſtini coli prope rectum inflexiones inſolitæ. 235
— duodeni amplitudo præternaturalis. 15
Inteſtinum ileum eroſum & perforatum 14. in hernia incarcerata gangræna affectum & curatum 12. ejus ruptura a ſubita & violenta corporis diſtenſione. 8
Iſchuria lethalis ex hæmorrhoidibus cœcis ad veſicam translatis. 164
Iſchuriæ ſenilis remedium. 132
Ivæ arthriticæ uſus in podagra. *11
Juguli diſſectio. 203
Juſculo gallinæ non deplumatæ reſerata alvi obſtructio contumax. 410
Juſculorum frigidorum uſus. 151

K.

Kozack Dris errhinus liquor. 33
Krakatiza, Zoophytum marinum. 335
Kulmi (Jo. Ad.) Memoria. *295

L.

Lactis diæta in podagra. *4
Lapidei polypi cordis. 360
Lapidum phoſphoreſcentia. 389
Lapis calcarius albus 403. mytulis refertiſſimus. 404
Lapis fiſſilis cinerei coloris teſtaceorum bivalvium ſimulacra exhibens. 405
— hyſtricis ejusque vires medicæ. *25. 30
Laryngis mirus nexus cum pulmonibus in monſtro humano 353. vulnus. 203
Legali in foro num medici an chirurgi fides major. 2
Lenta febris, conf. tumor ſingularis.
Levreti forceps. *59. 76. 83
Lien male affectus ejusque ſymptomata. 101
Lienis naturalis moles & ſtructura. 293. ſeq.
— tumor ſaccatus 288. ejusque moles enormis. 291. 295 ſeq.
Lienteria imminens ſedata. 152
Ligamentum hepatis ſuſpenſorium. 384
Limæ regionis Peruvianæ ſubverſio. *138
Lithoxylum Coburgenſe. 402
Lochiorum ex ſuppreſſione contractura ſiniſtri pedis 163. defectus aut nimius fluxus unde 326. defectus plenarius in quinque puerperiis. 161
Lues bovina in Circulo Prignicenſi a. MDCCXLVI. annotata. *101
Lumbaris regionis ex contuſione graviſſima ſymptomata. 1
Lumbrici conf. Vermes.

Lum-

Lumbricorum latorum & cucurbitinorum ſpecificum antidotum. 34. 40
Lunæ ſphæra ſophorum. * 162

M.

Maculæ petechiis ſimiles. 87
Magnes ſophorum * 157. eſt chalybs ſophorum * 155. 172. eſt ſal metallorum * 158. 172. comparatur cum magnete vulgari. * 157
Malæ tumor ſingularis in phthiſicis v. tumor ſingularis &c.
Malvacei generis plantæ ubique copioſe proveniunt. 135
Mammarum affectio p. n. poſt ablactationem præoccupanda. 297
Maniacus furor poſt defectum lochiorum in quinque puerperiis plenarium. 161
Manus monſtroſæ. 24
Maraſmodes febris curata. 48
Marrubii albi efficacia. * 57
Martialium uſus contra lumbricos. 36. 37
Medulla oſſium animalium interne ſumta ſcorbuti remedium. 265. 272
Mellis uſus prophylacticus contra ſcorbutum. 275
Melones Hoſtienſes. * 9
Melonum largiſſimus uſus. * 9
Memoria Dethardingiana * 227. Kulmiana * 295. Nebeliana * 209. Richteriana * 275. Struviana. * 257
Menſes carbunculoſi 373. Videſcentes. 388
Menſium in utero reſtagnationes. 308
— ad XXVII. ætatis annum defectus hujusque noxæ 366. defectus perpetui exempla rariora. 211
— ex fluxu ſæpius & extra ordinem redeunte graviditatis criterium. 20
— fluxus intercepti & reſtituti cauſſa & effectus 363. extra graviditatem nullus 365. in gravidis periculoſus. 322
Menſtrua moleſte excernentibus quomodo ſubveniendum. 328
Menſtruatæ vetulæ. 159
Mercurii dulcis atrox effectus. 362
— ſophici delarvati Lib. II. * 141. ſeqq. principia * 142. principiorum in præparatione apparentia ſigna. * 172
— vivi cum ſaccharo triti vires contra lumbricos. 36
Mercurius in cancroſis affectibus nil juvat. 183
Meſenterii glandulæ in tumores duros mutatæ. 235
Meſpilorum ſcrupuli copioſius deglutiti cauſſa lethalis obſtructionis. 14. ſeq.

Metallorum ſal ſophicum eſt magnes ſophorum * 158. 172. ejus ſignum. * 169
Metaptoſis morborum 104. ejus exempla plura. 113
Mippi, planta. * 180
Mixturæ oleoſæ polychreſtæ. 128
Molæ annoſæ & prægrandis exemplum ſingulare. 20
— ſanguineæ. 308
Molarum a ſarcomate differentia earumque genera. 69. ſq.
Mœconii expulſio unde dependet & promovetur. 320
Monſtrum humanum ſine collo & ſine dorſi ſpina. 350
Morborum metaptoſis vid. metaptoſis.
Muſculi albi. 388
Muſculoſarum partium noduli. 370
Muſeum naturæ Hafnienſe recens exſtructum. * 210
Myrrha laudatur in variolis. 243
Mytulis refertiſſimus lapis calcarius 404. fiſſilis. 405

N.

Nævus graviſſimus cum ſeptimeſtri fœtu a matre communicatus. 360
Naris ſiniſtræ hæmorrhagiæ cauſſa. 101
Naturalis hiſtoriæ ſubterraneæ agri Giengenſis ſpecimen. 120
Nautilitæ. 404. 405
Nebelii (Guil. Bern.) Memoria. * 209
Nephriticorum dolor. remedium. 134 * 10
Nephriticis ex doloribus alvi obſtructio contumax reſerata. 410
Nervorum quinti paris nexus cum intercoſtali quas partes in conſenſum trahat. 367
Nicotiana fumo hauſta & maſticata ſcorbuti remedium præſervativum. 269
Noduli in partibus muſculoſis. 370
Novilunii effectus in paralytico. 221
Nuchæ vulnus cum inſigni pectoris tumore complicatum. 214

O.

Obeſitas morboſa. 396
Obſtetricum Germaniæ ignorantia accuſatur. * 75
Oculi ſuffuſio, v. cataracta.
Oculorum vitia emendans remedium. 30
Odontalgicum remedium. 32. 33
Oedematoſis in corporibus glandulæ gypſea materia farctæ. 232
Oedematoſus tumor pedis ſcarificatus. 345
Olei animalis Dippelii commendatio

datio 370. virtutes in epilepſia. 362
Oleoſæ mixturæ polychreſtæ. 128
Oleum amygdalarum dulcium correctum. 130
— betulæ nigrum. 252
— cedriæ, v. Cedriæ oleum.
— templinum præſtantius. 250
Omentum ſcirrhoſum in hernia. 10
Onopordi ſucci vires. 180
Opiatorum uſus in hæmorrhagiis. * 55
Opticæ tabulæ ſtriatæ. 135
Os frontis ad duorum digitor. latitudinem diviſum in fœtu. 348
— ſacrum cum occipitis oſſe cồncretum & dorſi ſpinæ vices præſtans. 355
Oſſiculum in proceſſu ſagittali duræ matris repertum. 224
Oſſis femoris fractura, v. femoris oſſis fractura.
Oſſium corruptio enormis ex ſcorbuto. 276
— fractura a levi cauſſa. 343
Oſtraceo-piſcis. 119
Oſtrearum ſimulacra in lapide fiſſili 405
Ovaria in tumores duros mutata. 235
Ovarii conformatio præternaturalis 227
Ovulorum ſine concubitu excretio. * 70

P.

Pædarthrocace, vid. Spina ventoſa.
Palatum piſcis petrefactum. 116
Paragomphoſis capitis fœtus in partu ſingularis ejusque adminiſtratio. * 63
Pariendi difficultas varia. * 74
Partum promoventia remedia. * 63
Parturientibus ſuſtentatio abdominis utilis. 322
Parturientium uteri orificii ſtatus varius. * 73
Partus alterius gemellorum tertio die. 174
— inſtantis ſignum ex uteri orificii relaxatione incertum. * 73
— difficilis remedium. 132
— dolorum cauſſæ. * 73
Paſſio iliaca, v. iliaca paſſio.
Pecoribus inſerviens remedium prophylacticum. 252
Pecudum febris acuta catarrhalis inflammatoria. * 120
Pectoris infarctus dentitioni difficili juncta 201. tumor inſignis ex nuchæ vulnere. 214
Penis ulcus cancroſum 179. amputatio. 181
Pericardii concretio cum pleura. 277
Peripnevmoniæ ex anginæ metaptoſi exemplum. 106
Perſpirationis exceſſus temperatus. * 9

Peſti facile ſe aſſociat ſcorbutus 269. ejus & ſcorbuti phænomenorum comparatio. 270
Peſtis quædam Athenienſis fuit ſcorbutus. 278
Petechiarum mendacium hiſtoria & a ſinceris differentia. 87
Petrefacta, vide foſſilia.
Petrefactum, dentem ſeu palatum piſcis referens. 116
Petrefactionis theoria 121. ſeqq. * 131
Petroſelini uſus contra mammarum indurationes. 298
Pharyngica mixtura oleoſa. 153
Phoſphoreſcentia lapidum & gemmarum 398. ejus cauſſa. 399
Phthiſeos remedium. 135
Phthiſi quæ ætas obnoxia. * 49
— juncta pleuritis periculoſa ſanata. 197
Phthiſis conf. tumor ſingularis.
— abſque notabilioribus ſymptomatibus letalis 17. quomodo contagioſa * 110. pulmonalis ex febri catarrhali in lue bovina obſervata. * 106 114
Phyſica *Rudigeri* oppugnata. * 283
Pilulæ de cynogloſſa laudantur in podagra. *6. 7. 12. 15. 17 26. reprobantur 18. vindicantur. 19
Pineæ Moluccianæ ſunt grana Ricini. 37
Pinus præbet Cedriam. 244. 246. 250
Piſcis ex Orbium genere deſcriptus. 117
Piſcium uſus in ſcorbuto. 268. 274
Pix liquida & ſolida quomodo differant. 245
— navalis quomodo differat a Cedria. 245
Placenta uterina conf. Secundinæ.
— Gemellorum communis. 174
— poſt partum remanens quomodo tractanda. 323
Placentæ ſitus irregularis cauſſæ & ſequelæ. * 72. ſeq.
Pleuritis periculoſa in phthiſico ſanata 197. per inſtitutam ſexto demum die VSnem ſublata. 199
Podagræ hiſtoria * 1. remedium ſpecificum * 23. retrogreſſæ fatalis effectus. * 32
Polii montani uſus in podagra. * 10
Polus ſophorum. * 163
Polypi cordis inſignes mortis non adeo ſubitæ cauſſæ. 281
Polypus cordis adipoſus 359. lapideus 360. membranoſus. 357
Potarga quid ſit. 340
Primarum viarum cruditates unde tinnitum aurium excitent. 368

Proceſſus vermiformis, v. inteſtinum cœcum.
Prognoſis infida ex timiditate. * 43
Ptyaliſmus ſymptomaticus. 53
Puerpera purpura extincta. 18. 19
Puerperæ poſt partum cingendæ. 319. 325
Pugilum aqua ſophorum. * 172
Pulmonum mira conformatio in monſtro humano. 353
— concretio cum hepate 17. cum diaphragmate & pleura. 277. 282
Purpura extincta puerpera. 18 19
— cum variis ſymptomatibus complicata 373. & cum diarrhœa & cum alvo adſtricta feliciter ſuperata. 381
Purpuræ rubræ cura 408. hæmorrhagiâ narium largâ ſolutio 55. ſingularia. 54
Purpuram ad præcavendam vomitorii efficacia. 56
Pylorus amplus. 15

Q.

Quarcum phoſphoreſcens. 398

R.

Reficiens remedium, aquæ frigidæ potus. * 15
Reſina, balſamo de Mecha accedens. 250
Rhevmatici dolores cum vermibus complicati. 377
Rhevmatiſmus interno antimonii uſu ſublatus. 213
Richteri (Ge. Frid.) Memoria. * 275
Roſæ ſalicum, v. ſalicum roſæ.
Rubia tinctorum tingit oſſa. 389
Rudera terræ mutationum particularium teſtes. * 123

S.

Saccharum theæ infuſum ſubito nigrum reddens. 399
Sal Armoniacum philoſophorum. * 169
Salia arthritidis & podagræ cauſſa. * 11. 12. 21
Salicum roſæ 187. variæ excreſcentiæ. 193
Salis ſophici metallorum ſignum & differentia a reliquis ſalibus. * 169
Sanguinis color unde 389. fervor temperatus. * 9
Sarcoma uteri notabilis molis * 59. 65. 67. 71. differentia a molis. * 69
Saturnia philoſophorum proles. * 172
Scabiei Ortus 257. retropulſæ effectus. 184
Scarificatio aurium guttam roſaceam tollens & ſurditatem temporariam inducens. 363
Sceletum monſtri humani ſingulare. 356
Scirrhoſæ ſecundinæ. 347

Scirrhoſum omentum in hernia. 10
Scorbuti hiſtoria, effectus, præſervatio & cura. 256. ſeqq.
Scorbutica humorum dyſcraſia exploditur. 87
Secundinæ pinguedine obductæ & glandulis ſcirrhoſis repletæ. 347
— conf. placenta.
Sedi vermicularis uſus in ſcorbuto. 265
Sempervivi ſucci uſus noxius in puerpera. 162
Septentrionale aſtrum ſophorum. * 166
Serpens terreus ſophorum. * 172
Setaceum cephalalgiam decennalem tollit. 366
Singultus hyſtericus ex terrore. 170
Solanum ſcandens, v. Dulcamara.
Sophorum aſtrum, chalybs, magnes, mercurius, ſulphur &c. v. Mercurius ſophorum.
Spar-Kalch. 403
Spinæ ventoſæ exempla, cauſſa, & therapia. 206. ſeqq.
Sputatio largior in podagra. * 13. 14. 15. 16. 17.
Stercoraceo-urinoſum cosmeticum & odontalgicum remed. 27
Sterilitatis feminarum cauſſæ. * 69
Sternutatio nimia a ſcabie retropulſa. 184
Struvii (Ern. Gottlob) Memoria. * 257
Suffocativo-apoplecticus affectus. 286
Suffuſio oculi, v. Cataracta.
Sulphur ſophicum. * 172
Sulphuris antimonii aurati vires. 201. 371
Surditas temporaria. 363
Suſtentaculorum varius uſus. 316

T.

Tabulæ opticæ ſtriatæ. 135
Tellinarum ſimulacra in lapide fiſſili. 405
Terebinthinæ uſus in podagra & nephritide * 10. ejusque effectus peculiaris * 16. uſus prophylacticus contra ſcorbutum. 275
Terræ motus univerſales * 132. ſeqq. particulares notabiliores. * 134. ſeqq.
— mutationes particulares. * 123. 126. 129
Terrifico ex inſomnio ſingultus hyſtericus. 170
Terroris effectus ſedantur camphoratis. 171
Teſtacea bivalvia in lapide fiſſili. 405
Theer-Waſſer. 245
Theæ infuſum ſubito nigrum redditum. 399
Tho-

Thoraces comprimentes damnantur. 318. 319
Tibiæ fractura lethalis. 175
Tilli granorum uſus. 37. 40
Timiditatis noxa in curatione hæmoptyſeos. *33
Tinea capitis retropulſa quas noxas peperit. 329
Tophus albeſcens arborum fruticumque foliorum ſimulacris refertus. 403
Tormina ſedans remedium. 131
Tranſpiratio viſcerum peripherica. 132
Tremor univerſalis ex vermibus. 146
Tubæ Fallopianæ cum ovariis concretæ. 228
Tumor ſingularis malæ ſiniſtræ in phthiſi & lenta febri extinctis obſervatus. 393
Tuſſis catarrhalis remedium. 133
Tympanitico-hydropicorum remedium. 132

V.

Variolæ cum hydrocele & urinæ retentione conjunctæ. 242
— ſpinæ ventoſæ cauſſa. 208
— verminoſæ. 244
Variolarum remedium 252. cicatrices quomodo præcavendæ. 27. ſeq.
Venæ umbilicalis ſitus. 384
— ſectionis in alvo pertinaciter adſtricta effectus 376. in febribus intermittentibus utilis & neceſſaria 378. in hæmoptyſi uſus * 45. ſeqq. 55. 57
Venarum jugularium læſio. 203
Venerea lues ſpinæ ventoſæ cauſſa. 207
Venereæ luis ortus. 257
Venereum miaſma cum aliis morbis complicatum 372. quibus modis communicari queat aliis. ibid.
Veneris ex abſtinentia nimia veſicæ ſpaſmus 284. abuſus in ſenio apoplexiæ cauſſa. 222
Ventriculi cruditates unde aurium tinnitum excitent 368. ſenſibilitas enormis. 150
Ventriculus admodum tenuis & pellucidus 395. perforatus repertus. 16
Ventus ſeptentrionalis provocat podagram. * 13. 14
Vermes aurium tinnitum unde excitent 368. cauſſa cephalalgiæ & rhevmaticorum dolorum 377. paſſionis iliacæ 376. tremoris univerſalis 146. in variolis exſiccatis reperti. 244
— conf. lumbrici.
Vermium ſymptomata. 159
Vertebrarum omnium defectus in monſtro humano. 355
Veſicæ ſpaſmus lethalis. 284
Veſicatoriorum uſus in pleuritide. 198 200
Veſicula fellea vacua reperta. 16
Veſiculæ felleæ ſitus 385. extraordi-

ordinaria magnitudo 15. 387. parvitas. 388
Veſiculæ felleæ duæ in communi hepatis ſulco. 382
— — calculi copioſi cum eorum unico propria membrana cincto. 396
— — ductus hepatico-cyſtici & cyſtico-hepatici nulli obſervati. 382
Vetulæ menſtruatæ. 159
Vin brulé quomodo paratur * 18
Vinoſa diæta in podagra. * 22. 24
Viſcerum tranſpiratio peripherica. 132
Vitrioli albi uſus. * 115
Vitulina caro aſſa podagram provocat. * 11
Ulcera partium externarum latitantia. 304. ſeqq.
Ulcerum remedium. 252
Ulcus in genu aliis morbis reſpondens. 381. 382
Umbilicalis funiculi ex ligatura negligenter facta, hæmorrhagia. 280
Umbilicalis vena, v. Vena umbilicalis.
Umbilici vulnus ſanatum. 279
Vomitorii efficacia ad purpuram præcavendam. 56
Vomitus frequentioris cauſſa 395. iliaci remedium. 131
Urinæ retentio variolis accedens. 248
— equinæ vires contra odontalgiam. 32
Urinam provocans remedium. 131
Urinoſo-ſtercoreum coſmeticum & odontalgicum remedium. 27
Uteri aſcites, v. Aſcites uteri, Sarcoma, v. Sarcoma uteri.
Uterus ulcere affectus deſcribitur. 228
Vulnerarium remedium. 252

X.

Xylo-achates. 402

Z.

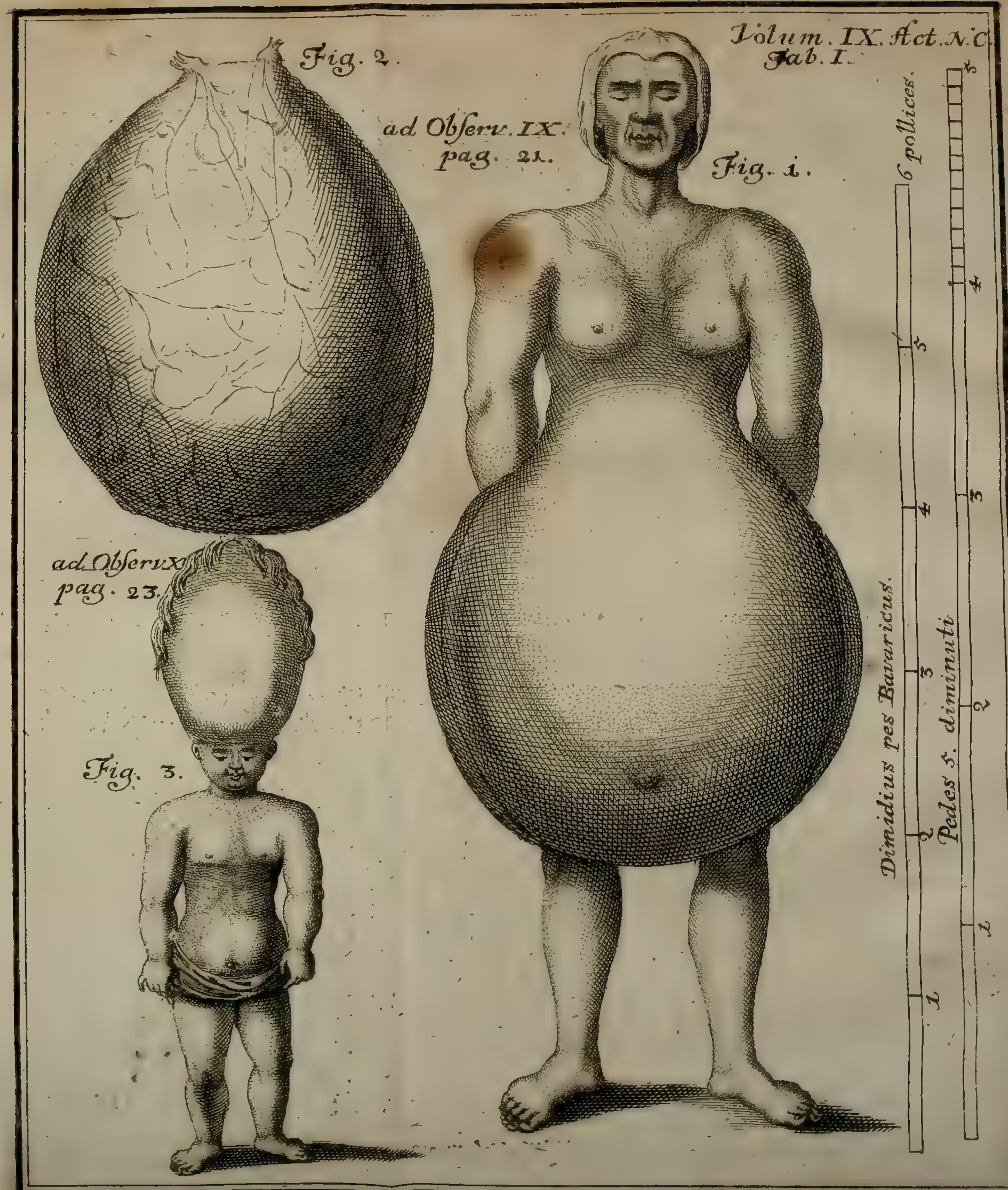
Zoophytum marinum. 335

E R R A T A

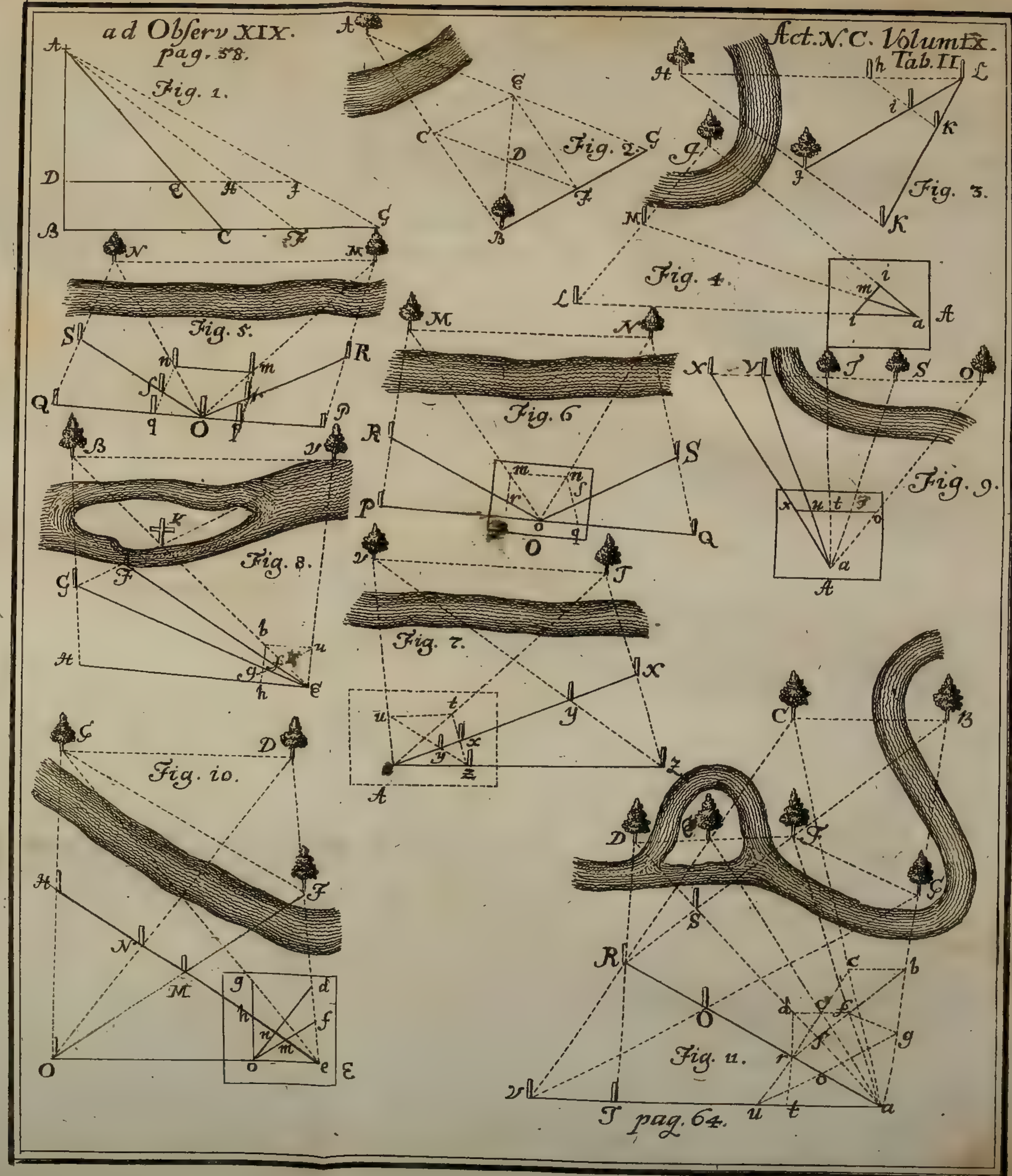
Pag. 19. l. 10. temperantibus, p. 42. l. ult. emenſus, pag. 81. l. 20. pro b. leg. h. pag. 82. l. 25. pro l f n leg. l f d. p. ead. l. ult. pro g p h leg. g p b. p. 84. l. 20. pro f x a leg. ſ x a, p. 111. l. ult. corrivata, p. 117. l. 22. digeſted, pag. 137. l. 11. Tab. VI. p. 138. l. 24. Tab. VII. p. 139. l. 7. Tab. VII. ib. l. 31. Tab. VII. p. 140. l. 7. Tab. VI. ib. l. 11. Tab. VII. ib. l. 21. pro numero leg. figura, ib. l. 22. pro num. leg. fig. ib. l. ult. Tab. VII. p. 142. l. 2. Tab. VII. ib. l. 19. pro O n b leg. O a b. ib. l. 26. Tab. VII. ib. l. 32. Tab. VII. ib. l. ult. Tab. VII. p. 143. l. 12. Tab. VII. ib. l. 16. VII. p. 158. l. 3. dat. ib. l. 27. quam, p. 173. lin. 17. poſt verba: *cinnabar. nativ. depur. ana* ℈j. ſequentia ſunt inſerenda: Miſceantur, & interdum duo vel tria cochlearia exhibeantur. Rec. Aquæ Meliſſ. c. vino, Carbunc. ana ℥iij. ſpir. lilior. convall. Lavend. ana ℥iß. p. 180. l. 25. pro gangrænoſum leg. cancroſum, pag. 190. l. 23. leg. gallarum, p. 198. l. 30. erumpebat, p. 225. l. 9. hemiſphærium, p. 226. l. 1. LVIII. p. 234. l. 23. coalitus, ib. l. 24. confirmantibus, p. 238. l. 11. viris, p. 254. l. 4. Tab. VIII. p. 311. l. 1. aſcite, p. 312. l. 10. ſaneſcere, p. 335. l. 8. Magiſtrum, p. 339. l. 14. Tab. VIII. ib. l. 15. Tab. IX. p. 340. l. 25. Tab. IX. p. 346. l. 17. Tab. VIII. p. 351. l. 21. Tab. IX. p. 354. l. 20. Tab. IX. p. 355. l. 12. Tab. IX. p. 356. l. 2. IX. p. 359. l. 18. Tab. VIII. p. 360. l. 14. Tab. VIII.

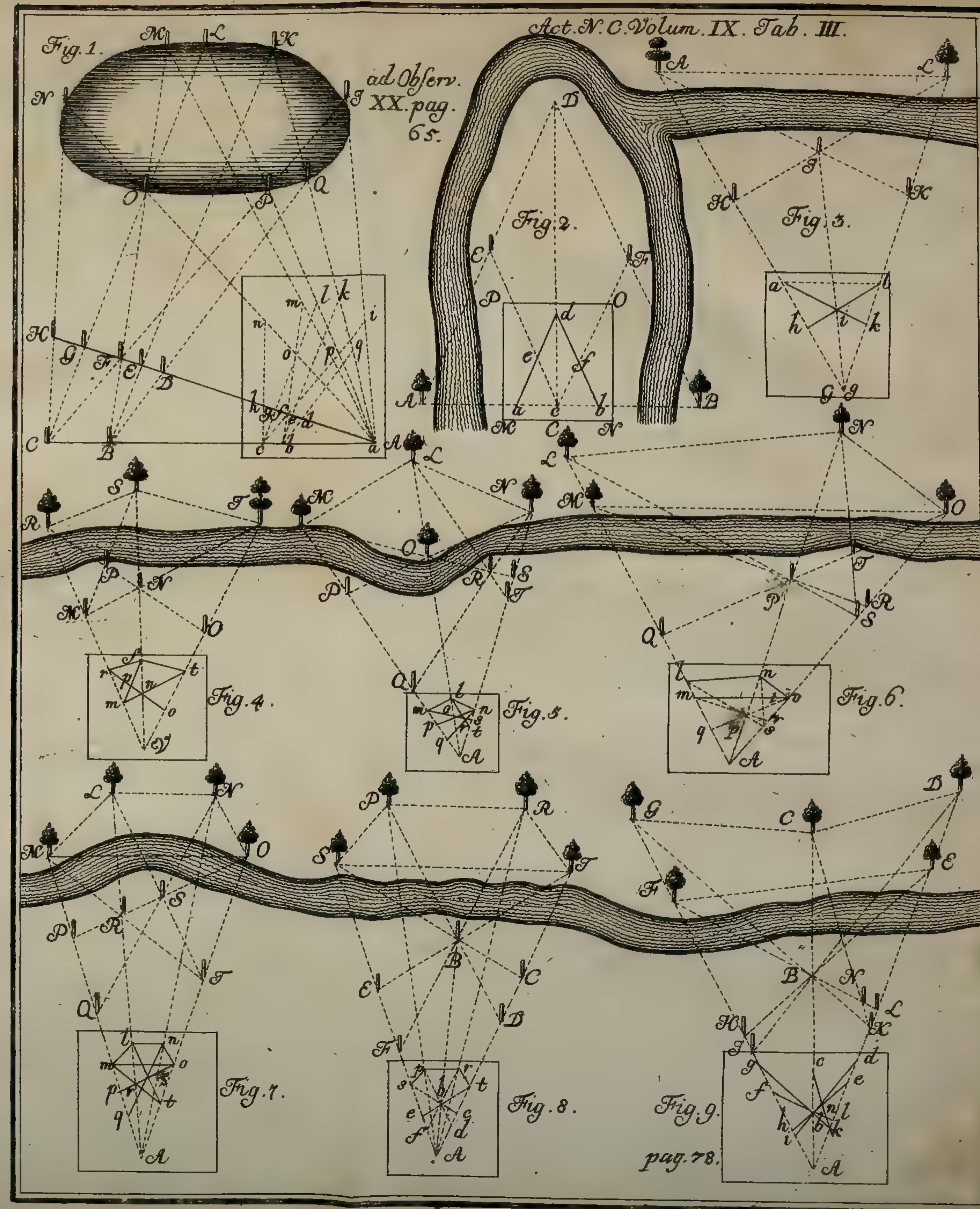
In Appendice.

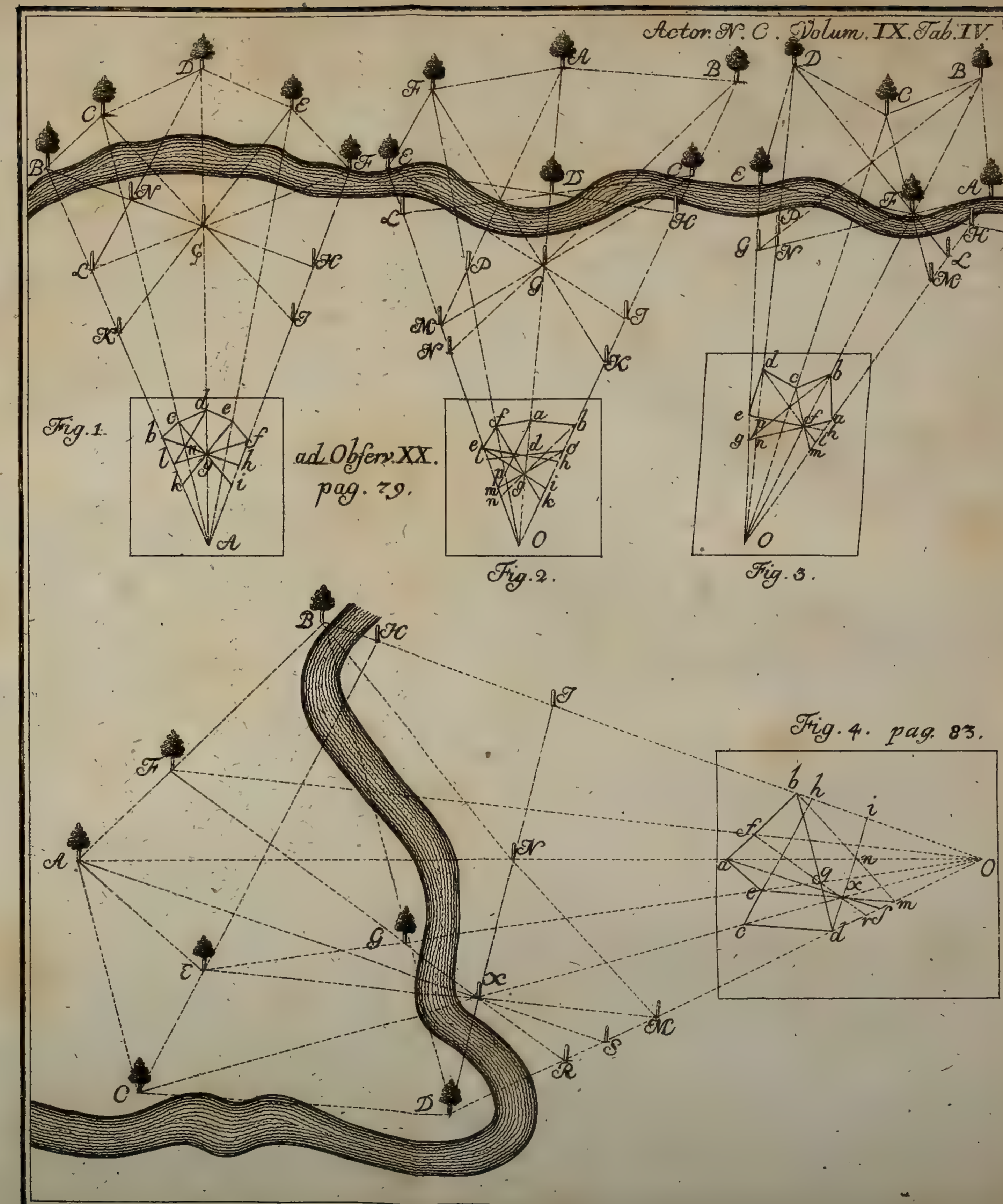
p. 24. l. 10. animo, p. 85. lin. pen. reliquis, p. 87. l. 3. fuſius.

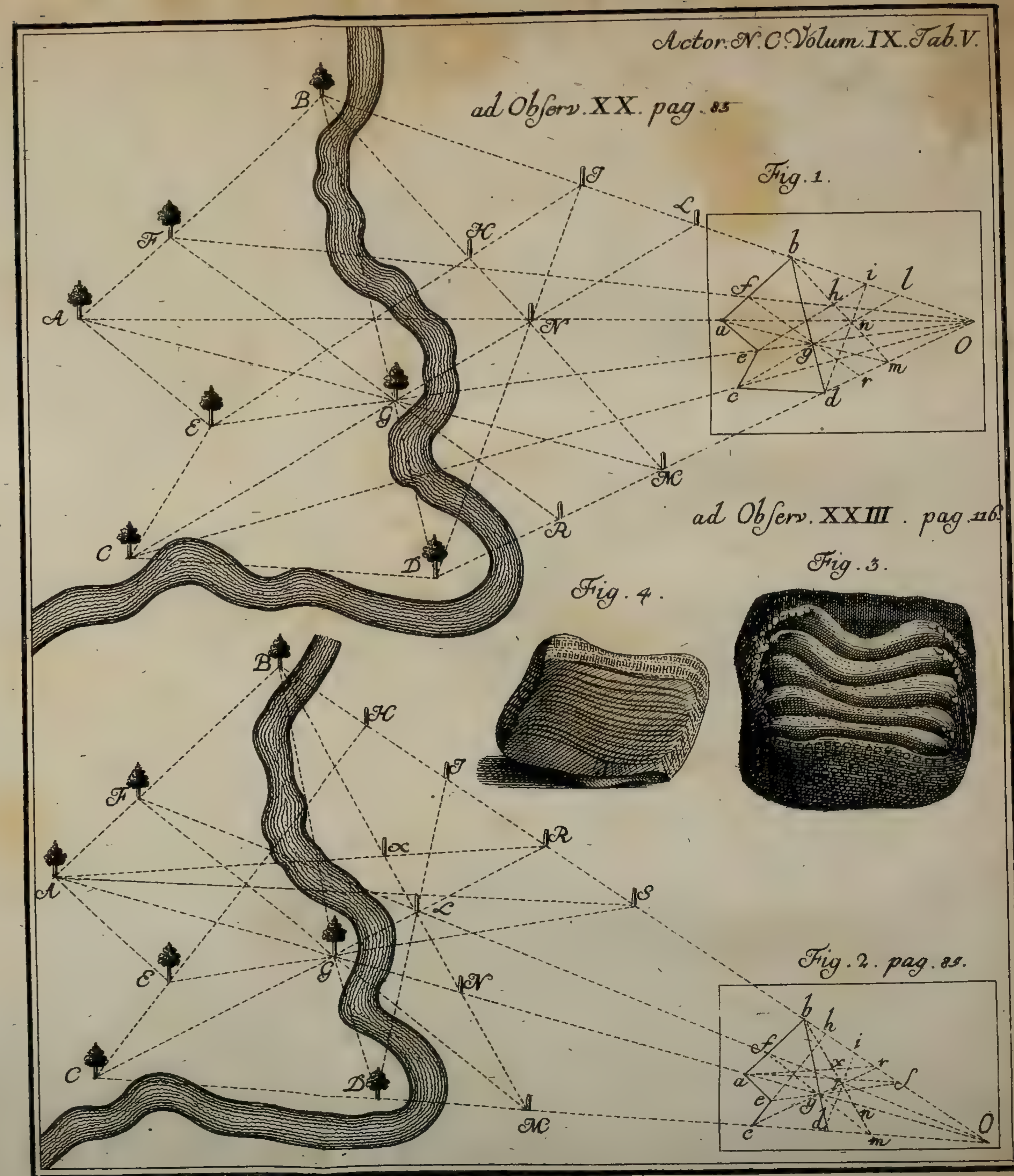

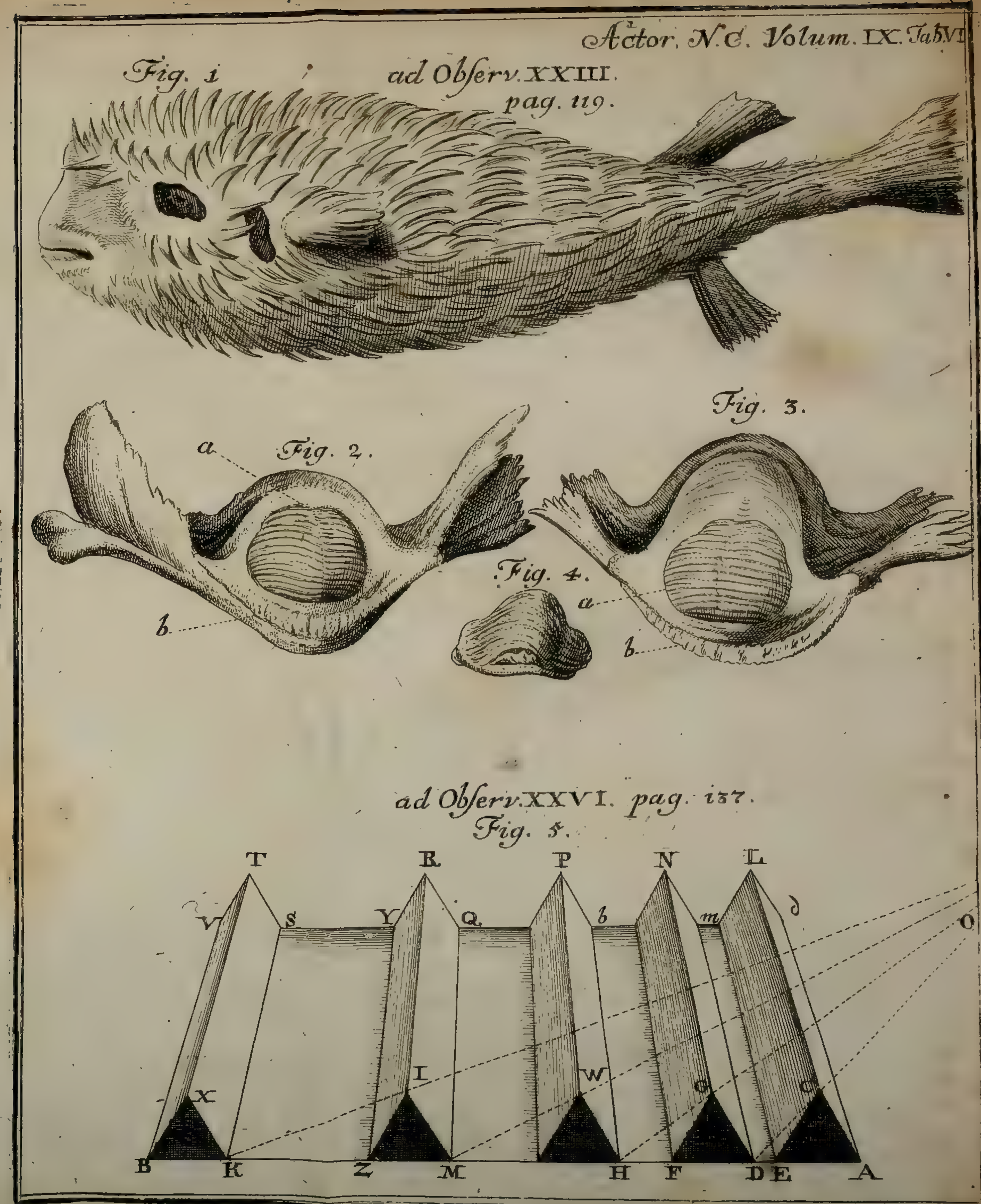
Volum. IX. Act. N.C.
Tab. I.
Fig. 2.
ad Obſerv. IX.
pag. 21.
Fig. 1.
ad Obſerv. X
pag. 23.
Fig. 3.
6 pollices.
Dimidius pes Bavaricus.
Pedes 5. diminuti

ad Obſerv XIX.
pag. 58.
Act. N. C. Volum IX.
Tab. II
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
pag. 64.

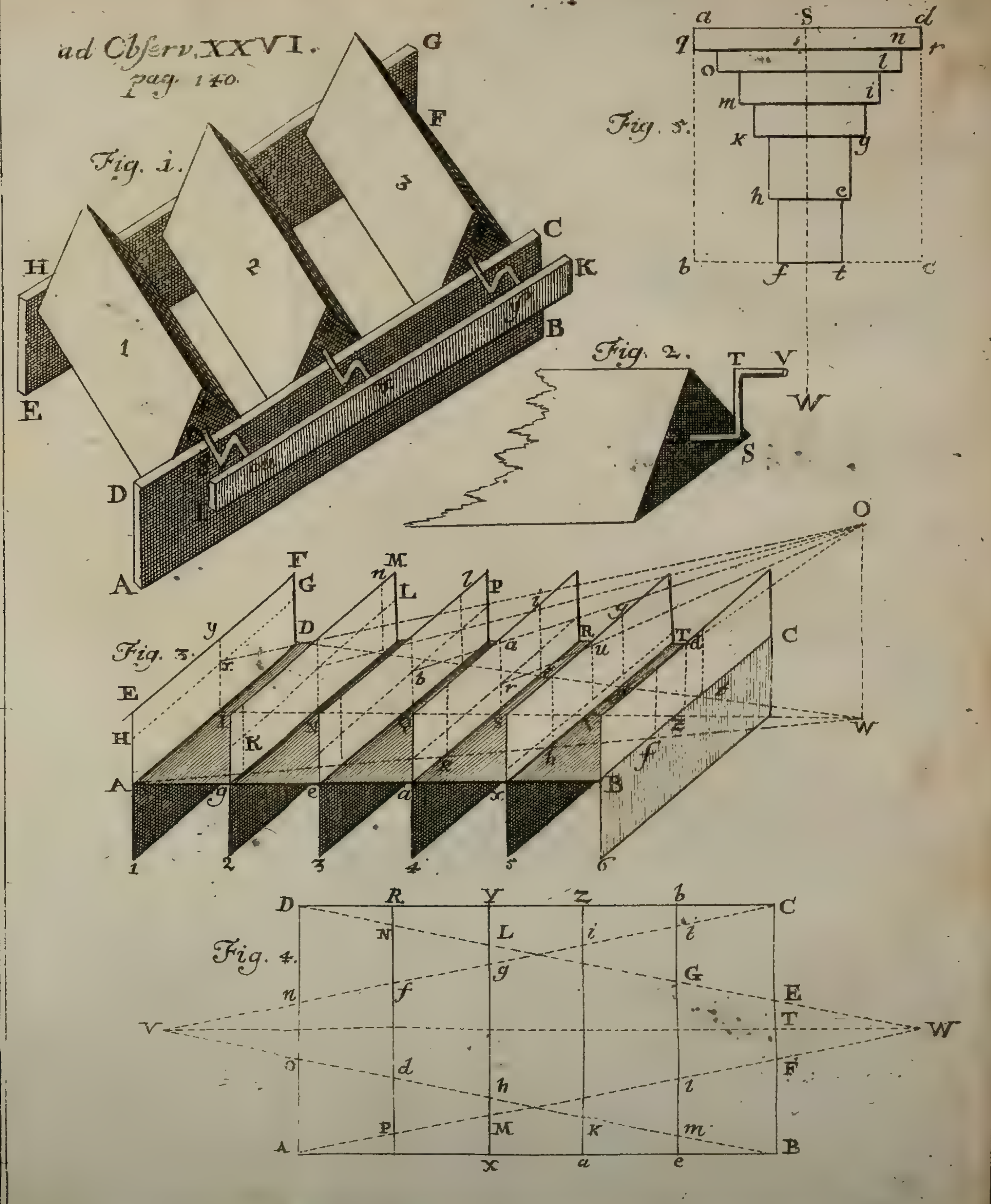

Act. N. C. Volum. IX. Tab. III.
Fig. 1.
ad Obſerv. XX. pag. 65.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
pag. 78.

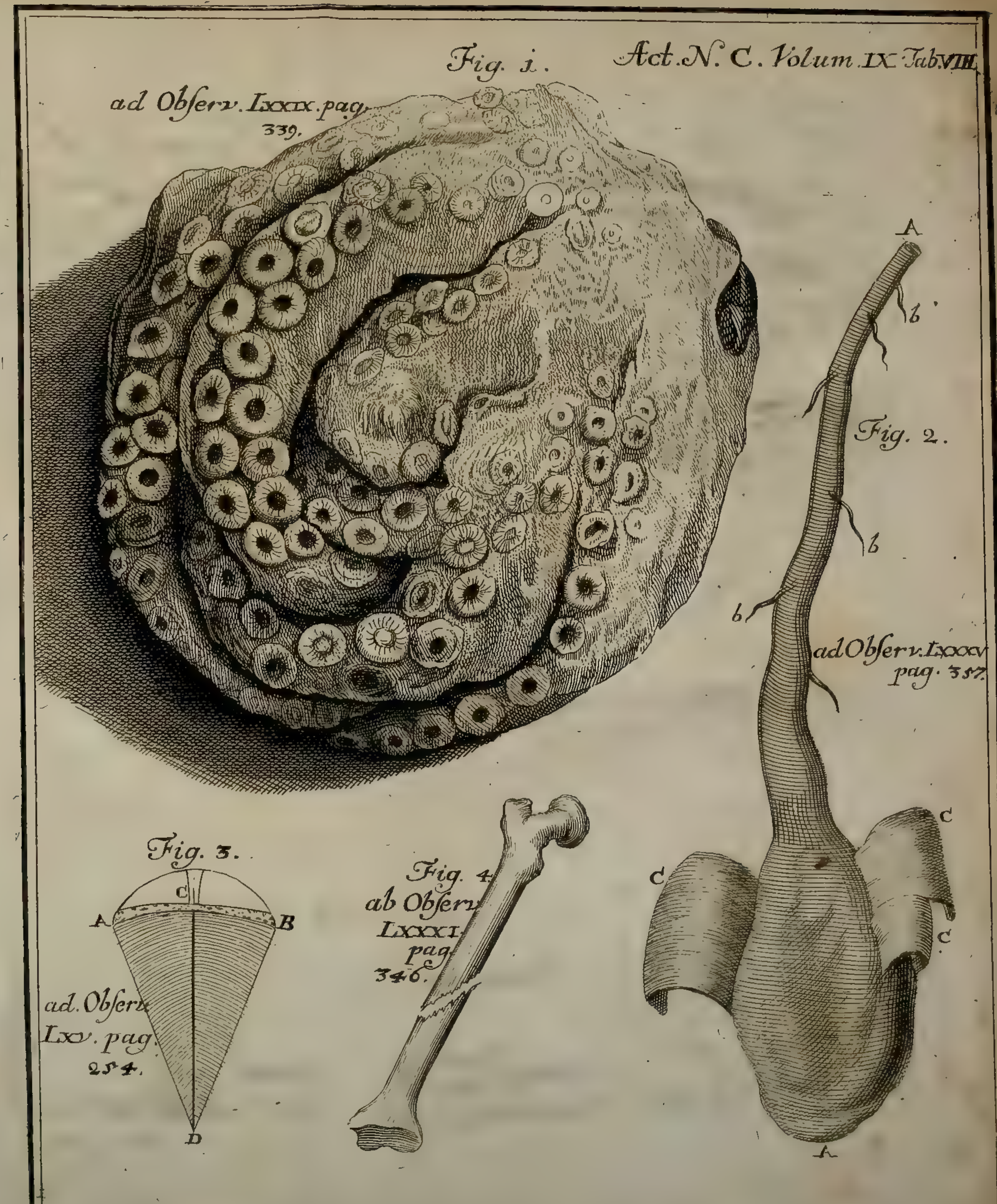

Actor. N. C. Volum. IX. Tab. IV.
Fig. 1.
ad Obſerv. XX.
pag. 79.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4. pag. 83.

ad Obſerv. XX. pag. 85
Fig. 1.
ad Obſerv. XXIII. pag. 116.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 2. pag. 89.

Actor. N.C. Volum. IX. Tab. VI
Fig. 1
ad Obſerv. XXIII. pag. 119.
Fig. 2.
a
b
Fig. 3.
Fig. 4.
a
b
ad Obſerv. XXVI. pag. 137.
Fig. 5.
T
R
P
N
L
V
S
Y
Q
b
m
O
X
I
W
G
C
B
K
Z
M
H
F
DE
A

ad Obſerv. XXVI. pag. 140.

Act. N. C. Volum. IX. Tab. VIII.
Fig. 1.
ad Obſerv. LXXXIX. pag. 339.
Fig. 2.
A
b
b
b
C
C
C
A
ad Obſerv. LXXXV pag. 357.
Fig. 3.
C
A
B
D
ad. Obſerv. LXV. pag. 254.
Fig. 4.
ab Obſerv. LXXXI. pag. 346.

ad Obſerv. LXXIX. pag. 339.
Act. N. C. Volum. IX. Tab. IX.
Fig. 1.
Fig. 2
ad Obſerv. LXXXIV. pag. 350.
Fig. 3.
Fig. 4.
A
B
C
a
b
ad naturam delin. Gründler. Halae.

Fig. 3.
3
4
5
6
7
8
2.
Fig. 14.
Fig: 9.
Fig. 13.
b
c
Fig. 12.
a
d
f
h
e
g
i
k
l
Fig. 11.
Fig. 10.

Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 10
Fig. 2.
Fig. 9
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
ad Fig. 1.
Fig. 6.
Fig. 1.

Fig. I.

